دۇنياۋى مەشھۇر ئەسەر

ھالاكەت

رابىندىراناتھ تاگور(ھىندىستان)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر كتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بېكىتى تارقىسى
www.uyghurkitap.com

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مەمەت تەۋپەت

دۇنياۋى مەشھۇر ئەسەر

ھالاكەت

ISBN 978-7-228-02707-1

9 787228 027071 >
定价：25.00元

رابیندرانات تاگور (ھیندستان)

ھالاکەت

تەرجمە قىلغۇچى : ئەخمەت ئىمىن

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

www.uyghurkitap.com

图书在版编目(CIP)数据

沉船：维吾尔文/(印)泰戈尔（Tagore,R.）著；艾合买提·伊明译．—乌鲁木齐：新疆人民出版社，1984.1（2009.5重印）
ISBN 978-7-228-02707-1

Ⅰ.沉… Ⅱ.①泰…②艾… Ⅲ.长篇小说—印度—现代—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I351.45

中国版本图书馆CIP数据核字(2007)第163698号

作　　者	(印度)泰戈尔
译　　者	艾合买提·伊明
责任编辑	帕提古丽·米吉提
责任校对	古丽夏哈尔·尼格买提
封面设计	买买提·努巴提
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路348号
电　　话	0991—2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	新疆金版印务有限公司
开　　本	880×1230毫米　1/32
印　　张	12.75
版　　次	1984年1月第1版
印　　次	2009年5月第4次印刷
印　　数	13001—16000册
定　　价	25.00元

بۇ كىتاب گۇيجۇ خەلق نەشرىياتىنىڭ 1981 ـ يىل 9 ـ ئاي 1 ـ نەشرى ، 1981 ـ يىل 9 ـ ئاي گۇيياڭ 1 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى .

本书根据贵州人民出版社 1981 年 9 月第 1 版 1981 年 9 月贵阳第 1 次印刷本翻译出版。

هالاكەت

ئاپتورى : تاگور (ھىندىستان)
تەرجىمە قىلغۇچى : ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررىرى : پاتىگۈل مىجىت
مەسئۇل كوررېكتورى : گۈلشەھەر نېغمەت
مۇقاۋا لايىھىلىگۈچى : مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
سانقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : شىنجاڭ جىنبەن مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32
باسما تاۋىقى : 12.75
نەشرى : 1984 ـ يىلى 1 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2009 ـ يىلى 5 ـ ئاي 4 ـ باسمىسى
تىراژى : 13001—16000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—02707—1
باھاسى : 25.00 يۈەن

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
www.uyghurkitap.com

بىرىنچى باب

رومىشنىڭ قانۇن پەنلىرى ئىمتىھانىدىن سۆزسىز ئۆتەلەيدى. غانلىقىغا ھېچكىم شەك كەلتۈرمەيتتى. چۈنكى، ئىلىم مۇئەككىلى ساراسۋاتى ئەزەلدىن ئۇنىڭغا شاپائەت كۆرسىتىپ، ئۇنىڭ يوللىرىغا نېلۇپەرنىڭ ئالتۇن يوپۇرماقلىرىنى يېيىپ، پات - پات ئۇنىڭغا ھەر خىل مېدال، مۇكاپاتلارنى نېسىپ قىلىپ تۇراتتى.

ئىمتىھانلار ئاياغلاشقاندىن كېيىن، رومىش دەرھال ئۆيىگە قايتىشقا تېگىشلىك بولسىمۇ، لېكىن يول تەرەددۇتىغا ئانچە ئالدىرىمايۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. دادىسى رومىشقا خەت يېزىپ ئۇنى دەرھال قايتىپ كېلىشكە بۇيرۇغاندى. رومىش ئىمتىھان نەتىجەسى ئېلان قىلىنغان ھامان يولغا چىقىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ جاۋاب خەت يېزىۋەتتى.

ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئوغلى جوگىندىرو رومىشنىڭ ساۋاقدىشى ئىدى، ئۇلار قوشنا ئولتۇراتتى. ئوننودا ئەپەندى براھما سامائىنىڭ[1] مۇرىتى ئىدى. ئۇنىڭ قىزى خىمنولىنى يېقىندىن بۇيان ئىجتىمائىي پەنلەر بويىچە باكالاۋرلىققا ئىمتىھان بېرىش ئۈچۈن تەييارلىنىۋاتاتتى. رومىش چاي ئىچىشنى باھانە قىلىپ بۇ ئۆيگە پات - پات كىرىپ تۇراتتى.

خىمنولىنى يۇيۇنۇپ بولۇپلا ئۆگزە ئۇستىدىكى سەيناداغا ئۇياقتىن - بۇياققا مېڭىپ يۈرۈپ كىتاب كۆرگەچ چاچلىرىنى قۇرۇتاتتى. رومىشمۇ شۇ يەردە ئولتۇرۇپ كىتاب كۆرەتتى. بۇ ئازادە

---

① براھما سامائى — «ئالىي روھانىيلار جەمئىيىتى» 1828 - يىلى رام موخان روي (1833 — 1772) تەرىپىدىن كالكۇتتىدا قۇرۇلغان دىنىي گۇرۇھ. بۇ گۇرۇھ ھىندىستاننىڭ دىنىي ئىدىيىسىنى ۋە ئىجتىمائىي تۈزۈمۈشىنى ئىسلاھ قىلىشنى ئاساسىي مەقسەت قىلغان. شۇ چاغلاردا ئەركىن پىكىرلىك كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى بۇ گۇرۇھقا قاتنىشىپ، ھىندىستاننىڭ ئىدىيە ئازادلىق ھەرىكىتىگە غايەت زور تەسىر كۆرسەتكەن.

ئولتۇرۇپ كىتاب كۆرىدىغان جاي بولسىمۇ ، بۇ يەردە پىكىر - خىيالنى بۆلۈپ تۇرىدىغان ئىشلار ئاز بولمايدىغانلىقى ھەر قانداق كىشىگە چۈشىنىشلىك بولسا كېرەك .

توي توغرىسىدا مۇشۇ چاغقىچە ئىككى تەرەپتە سۆز بولۇنمىدى . ئوننودا ئەپەندىنىڭ بۇ گەپىنى ئېغىزغا ئالمىغانلىقىنىڭ سەۋەبى ، ئۇ ئەنگلىيىگە ئادۇوكاتلىقنى ئۆگىنىش ئۈچۈن كەتكەن بىر يىگىتنى كۈيئوغۇل قىلىۋېلىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ قويغانىدى .

بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن كۆپچىلىك شىرەنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ قىزغىن پاراڭغا چۈشۈشتى . ئوكخوي دېگەن يىگىت ئىمتىھانلاردا لاياقەتسىزرەك بولغىنى بىلەن چاي خۇمارى ئىدى ۋە ئۇششاق - چۈششەك ھەۋەسلەر توغرىسىدا گەپ بولۇنغاندا خېلى مەلۇماتلىق يىگىتلەردىن قېلىشمايتتى . شۇڭا ، ئۇمۇ خىمنولىنىڭ ھەمداستىخانلىرىدىن بىرى بولۇپ قالغان . بۈگۈن ئۇ : «ئەر كىشى ئۆتكۈرلۈكتە خۇددى شەمشەرگە ئوخشاش ، شەمشەرنىڭ بىسى ئۇچۇپ كەتسىمۇ ئۆز ۋەزنى بىلەن يەنىلا كۈچلۈك قورال بولالايدۇ ؛ ئاياللارنىڭ ئەقلى بولسا كىچىككىنە بەكىگە ئوخشايدۇ ، ئۇنى قانچە بىلىسەڭمۇ كارغا كېلىشى چاغلىق... » دەپ گەپ سالقىلى تۇردى .

ئوكخوينىڭ بۇ بىمەنە گەپلىرىنى خىمنولىنى قاپتىلىغىمۇ ئېلىپ قويماي ئولتۇرۇۋەردى ، لېكىن جوگىندىرومۇ ئاياللارنى سۈندۈرىدىغان گەپلەرنى قىلغىلى تۇردى . رومىش ئۆزىنى تۇتالماي ، ئۇندىمەي خىيال قىلىپ ئولتۇرغان ھالىتىدىن بىراقلا ئۆزگىرىپ ، ئاياللارنىڭ پەزىلەتلىرىنى ماختاپ كەتتى .

رومىش ئاياللارنىڭ تەرىپىنى قىلىپ ئولتۇرۇپ ئىككى پىيالە چاينى ئارتۇق ئىچىپ قويدى . شۇ ئەسنادا ، خىزمەتكار كىرىپ ئۇنىڭغا دادىسىنىڭ خېتىنى تاپشۇردى . ئۇ خەتنى ئېچىپ ئىتتىك كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى ، ئەمدى تازا قىزغان مۇنازىرىدىن ئۆزىنى تارتماي بولمىدى . ئۇ ئالدىراپ ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭماقچى بولۇۋىدى ، باشقىلار ئۇنىماي تۇرۇۋالدى . شۇنىڭ بىلەن ، دادىسىنىڭ كەلگەنلىكى توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئېيتىشقا توغرا كەلدى .

— رومىنىڭ دادىسىنى باشلاپ كىرسەك ، — دېدى خىمـ-
نولىنى جوگىندىروغا ، — ئاقساقال چېيىمىزغا ... —
— ئاۋارە بولماڭلار ، — رومىش ئولارنى توختى ، — ئۆزۈم ئالدىغا چىقاي .
رومىنىڭ كېتىشىدىن خوش بولۇپ ئولتۇرغان ئوكخوي
— ئاقساقالنىڭ كىرگۈسى كەلمەس ، بەلكىم ، — دېدى .
ئۇنىڭ سۆزىدىن ، ئوننودا ئەپەندى براھما ساماۋىنىڭ ئادىمى ، رو-
مىنىڭ دادىسى بولسا كونا ھىندى دىنىنىڭ مۇرتى تۇرسا ، دېگەن-
دەك مەنە چىقىپ تۇراتتى .
رومىنىڭ دادىسى بروجموخان ئوغلىنى كۆرۈش بىلەنلا :
— مەن بىلەن ئەتىگەنلىك پويىزدا ئۆيگە قايتىسەن ، — دېدى .
رومىش بېشىنى تاتىلاپ تۇرۇپ :
— قانداق ، بىرەر ئىش چىقىپ قالدىمۇ ؟ — دەپ سورىدى .
— ئالاھىدە بىر ئىش بولغان يوق ، — دېدى بروجموخان .
نېمىگە مۇنچىۋالا ئالدىرىتىدىغاندۇ ، دەپ ھەيران قالغان رو-
مىش دادىسىغا سوئال نەزىرى بىلەن قاراپ قويدى ، لېكىن بروجمو-
خان ئوغلىنىڭ كۆڭلى بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمىدى .
كەچقۇرۇن ، رومىنىڭ دادىسى كالكۇتتىدىكى دوستلىرىنىڭ
ئۆيىگە پاتىھە قىلغىلى كەتكەندە ، ئۇ دادىسىغا خەت يېزىشقا تۇتۇ-
دى . ئۇ خېتىنى چوڭلارغا يازىدىغان ئۇسلۇبتا : «مۆھتەرەم دادا ،
ئۆزلىرىنىڭ سايىلىرىدا » دەپ باشلىدى . ئۇ ، خىمولىنى بىلەن
ئىككىمىز گەپنى ئېچىپ ئېيتىشمىغىنىمىز بىلەن ، كۆڭۈل رىشتە-
مىز باغلانغان ، بۇ سىرنى دادامدىن يوشۇرۇپ يۈرىۋەرسەم ياخشى
بولماس ، دەپ ئويلىغان بولسىمۇ ، قەلەم شۇ بىر قۇر خەتتىن
كېيىن ئۇنىڭ ئىختىيارىغا بويسۇنماي قويدى . ئۇ خەتنى ئۇنداقمۇ
يېزىپ ، بۇنداقمۇ يېزىپ قاملاشتۇرالماي ئاخىر ھەممىنى يىرتىپ
تاشلىدى .
كەچكى تاماقتىن كېيىن بروجموخان خاتىرجەم ئۇيقۇغا كەت-
تى ، لېكىن رومىش تۇن قويىنىدا كېزىپ يۈرگەن ئەرۋاھتەك ،

ئۆگزە ئۇستىدە پەرىشان مېڭىپ يۈرۈپ ئۇدۇلدىكى ئۆيگە كۆز تىكەتتى . ئوكخوي سائەت توققۇزدا ئاران ئۆيدىن چىقتى ؛ توققۇز يېرىملاردا دەرۋازا تاقالدى ؛ ئوندا ئوننودا ئەپەندىنىڭ مېھمانخانىسىنىڭ چىرىغى ئۆچتى ؛ ئون يېرىمدا قورۇدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇيقۇغا كېتىشتى .

ئەتىسى تاڭ يورۇشى بىلەنلا رومىش كالكۇتتىدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر بولدى . بروجموخانىنىڭ پۇختىلىقى ئۇنىڭ پويىزدىن قېپقېلىشىغا پۇرسەت بەرمىگەنىدى .

ئىككىنچى باب

رومىش ئۆيگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن دادىسىنىڭ ئۆزىگە بىر قىز تېپىپ ھەتتا توي كۇنىنىمۇ بېكىتىپ قويغانلىقىنى بىلدى . بروجموخانىنىڭ ياش چاغلىرىدا بىر مەزگىل ئىشى ئىلگىرى كەلمىگەنىدى . ھېلىمۇ ياخشى ، شۇ كۇنلەردە ئۇ بالىلىق چاغلىرىدىكى دوستى — ئادۇوكات يېشانىنىڭ ياردىمىدە ھال - ئوقىتىنى ئوڭشىۋالدى . يېشانىنىڭ ئالەمدىن ئۆتكىنىگە خېلى ئۇزۇن مەزگىل بولىدى . ئۇ ئۆلگەندىن كېيىن كىشىلەر ئۇنىڭ نۇرغۇن قەرزدىن بۆلەك ھېچنېمە قالدۇرمىغانلىقىنى بىلىشتى . شۇنداق قىلىپ ، ئۇنىڭ تۇل خوتۇنى بىلەن بالىسى — بىر تاللا قىزى موھتاجلىقتا قالدى . بۇ قىز ھازىر بويىغا يەتكەن بولۇپ ، بروجموخانىنىڭ رومىشقا تاللىغان لايىقى شۇ قىز ئىدى . رومىشقا كۆڭۈل بۆلىدىغان بەزى ئاغىنىلىرى قىزنى كۆرۈمسىز دېيىشىپ ، بۇ تويغا قارشى چىقىشىدى ، بروجموخان ئۇلارغا : «بۇ نېمە دېگىنىڭلار ، سىرتقى گۈزەللىكىگە قاراپ پەقەت بىرەر گۈل ياكى كېپىنەككىلا باھا بەرگىلى بولىدۇ ، ئادەمگە مۇناسىۋەتلىك باھا بېرىش مۇمكىن ئەمەس . كەلگۈسىدە بۇ قىزمۇ ئانىسىغا ئوخشاش ۋاپادار ئايال بولۇپ چىقسا ، رومىشنىڭ تەلىيى ئوڭدىن كەلگىنى شۇ ئەمەسمۇ » دەپ جاۋاب بەردى .

رومىش باشقىلاردىن ئۆزىنىڭ پات ئارىدا تويى بولىدىغانلىقىنى

ئاڭلاپ ناھايىتى ئازابلاندى . ئۇ كۈن بويى ئويلىنىپ يۈرۈپ بۇ تويدىن قۇتۇلۇشنىڭ چارىسىنى ئىزدىدى ، لېكىن ئويلىغانلىرىنىڭ بىرەر چارە تاپالمىدى . ئاخىر ئۇ يۈرەكلىك ھالدا دادىسىغا :

— دادا ، راستىنى ئېيتسام ، بۇ قىز بىلەن توي قىلالمايمەن ، مەن باشقا بىرسى بىلەن ۋەدىلىشىپ قويغان ، — دېدى .

— مۇنداق دېگىن ! رەسمىي پۈتۈشكەنمىدىڭلار ؟

— ياق ، تېخى پۈتۈشمىگەن ، بىراق...

— ئۇ قىزنىڭ ئاتا ـ ئانىسىغا كىشى قويغانمىدىڭ ؟ ئىككىڭلار دېيىشكەنمىدىڭلار ؟

— مەن تېخى ئۇ قىزغا رەسمىي ئېغىز ئاچمىغان ، لېكىن...

— تېخى ئېغىز ئاچمىغان ؟ ئۇنداقتا ، بۇرۇن ئېغىز ئاچمىغان بولساڭ ، ئەمدى جىملا تۇرۇۋالساڭ بولدى .

رومىش سەل تۇرۇۋېلىپ ، ئۆزىنىڭ ئاخىرقى قورالىنى ئىشقا سالدى :

— مەن باشقا بىرسى بىلەن توي قىلسام ، ئۇ قىزغا يۈز كېلەلمەي قالىمەن .

— مەن ساڭا لايىق كۆرگەن بۇ قىز بىلەن توي قىلىشنى رەت قىلساڭ ، — دېدى بروجموخان ، — ئۇ چاغدا تېخىمۇ يۈز كېلەلمەيدىغان ئىش قىلغان بولىسەن .

ئەمدى رومىشقا سۆزلىگۈدەك ئورۇن قالمىدى . ئۇنىڭ بىر-دىنبىر ئۈمىدى ، مۇشۇ تويىنىڭ ئالدىنى ئالالايدىغان قانداقتۇر بىر تاسادىپىيلىقتىلا قالدى . مۇنەججىمنىڭ ئېيتقىنچە ، بەلگىلەنگەن كۈننى قولدىن بېرىپ قويسا ، پۈتۈن بىر يىل ئىچىدە بۇنداق خەيرلىك كۈن بولماسمىش . رومىش بىر ئامال قىلىپ ئۆمۈرلۈك ئىشىمنى بەلگىلەيدىغان مۇشۇ كۈندىن ئۆتۈۋالساملا ، تويىنى بىر يىل كېچىكتۈرۈشكە بولىدىكەنغۇ ، دېگەن ئويغا كەلدى .

كېلىن ناھايىتى يىراقتا بولۇپ ، ئۇ يەرگە پەقەت سۇ يولى

ئارقىلىقلا بارغىلى بولاتتى ، ئەڭ يېقىن يول بىلەن ماڭغاندىمۇ ، چوڭ - كىچىك دەريالارنى كېزىپ بېرىشقا ئۇچ - تۆت كۈن ۋاقىت كېتەتتى . بروجموخان تاسادىپىي ئەھۋاللار ئۈچۈن ناھايىتى كەڭرى ۋاقىت ئاجراتتى ، مەبادا كۈندىن تولۇق بىر ھەپتە بۇرۇن خەيرلىك كۈننى بېكىتتى - دە ، ئۆز ئادەملىرى بىلەن يولغا چىقتى . سەپەر ناھايىتى ئوڭۇشلۇق بولدى ، ئۇلار ئۇچ كۈنگە قالمايلا شىمولگخانقا يېتىپ كەلدى . تويغا تېخى تۆت كۈن بار ئىدى . بۇۋاينىڭ بالدۇر بېرىشقا ئالدىراپ كەتكەنلىكىدە مۇنداقمۇ بىر سەۋەب بار ئىدى : كېلىنىڭ ئانىسى ناھايىتى ئېغىر تۇرمۇشتا بولۇپ ، بروجموخان ئۇنى ئۆز يېنىغا كۆچۈرۈپ كېلىشنى بۇرۇنلا ئويلىغانىدى . ئۇنى يېنىغا ئەكېلىۋالسا ، ئۇ ئاخىرقى ئۆمرىنى راھەتتە ئۆتكۈزەتتى ، بروجموخانمۇ مەرھۇم دوستىنىڭ ياخشىلىقىغا جاۋاب قايتۇرالىغان بولاتتى . لېكىن ، ئۇلار رەسمىي قۇدىلاشمىغانلىقى ئۈچۈن ، بۇ ھەقتە سۆز ئېچىش بىئەپ بولغانىدى ، مانا ئەمدى توي بولماقچى ، ئۇ ئاخىر كۆڭلىدىكىنى ئېيتىۋىدى ، دەرھاللا قۇدىسىنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشتى . بۇ ئايالنىڭ پەقەت مۇشۇ بىرلا قىزى بار ئىدى . ئانىسىز كۆيئوغۇلنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇلارغا ئانا بولۇپ يۈرۈش ، ئەلۋەتتە خۇشاللىنارلىق ئىش - دە ! ئۇ گەپنى كەسكىنلا قويدى :

— باشقىلار سۆز - چۆچەك قىلىشسا قىلىشۋەرسۇن ، مەن قىزىم بىلەن كۆيئوغلۇمنىڭ يېنىدا تۇرىمەن .

بروجموخان تويىنىڭ ئالدىدىكى بىر نەچچە كۈندىن پايدىلىنىپ ، ئۇنىڭ ئازغىنا تەئەللۇقاتلىرىنى يېغىشتۇرۇۋېلىشىغا قاراشتى . ئەسلىدە ، بروجموخان ئۇنى توي بىلەن بىللە كۆچۈرۈپ كەتمەكچى بولۇپ ، ئۇنىڭ يولدا يالغۇزلۇق تارتىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئايال تۇغقانلىرىدىن ئىككى - ئۈچنى بىللە ئېلىپ كەلگەنىدى .

توي بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا ئۆتكۈزۈلدى . لېكىن ، رومىش مۇقەددەس سۇرىنى ئوقۇشتىن باش تارتتى . «خەيرلىك يۈز ئېچىش

www.uyghurkitap.com

مۇراسىمى»[1] دا كۆزىنى يۇمۇۋالدى ، كۆن بويى چىرايىنى ئاچمىدى ، باشقىلار كۈلكە - چاقچاق بىلەن ھۆجرا ئويۇن - تاماشا ئۇندىمەي تۇرۇۋالدى ، كېچىچە قىزغا كەينىنى قىلىپ يېتىپ سۈزۈلۈشى بىلەنلا ھۆجرىدىن چىقىپ كەتتى .

مۇراسىم ئاياغلىشىپ ، تويغا كەلگەنلەر قايتماقچى بولۇشتى . ئايال تۇغقانلار بىر كېمىگە ، يېشى چوڭراق ئەرلەر بىر كېمىگە ، يىگىت بىلەن ياش ئەر مېھمانلار يەنە بىر كېمىگە ، سازەندىلەر ئاخىرقى كېمىگە ئولتۇرۇشتى . سازەندىلەر ھەر خىل كۈيلەرنى چالاتتى ، چوڭ نەغمىلەردىن پارچىلەرنى ئورۇندىپ كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى ئاچاتتى .

ھاۋا تونۇردەك قىزىپ كەتتى ، ئاسماندا ئالىقانچىمۇ بۇلۇت كۆرۈنمەيتتى ، ئۇپۇق سىزىقىنى قويۇق كۆكۈچ مانان قاپلىغانىدى ، دەريا بويىدىكى دەل - دەرەخلەر غەلىتىلا تۇسكە كىرىپ قالغان بولۇپ ، يوپۇرماقلار مىدىرلاپمۇ قويمايتتى . كېمىچىلەر چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمىلىشىتى . كۈن ئولتۇراي دېگەندە ، كېمىچى بروجموخانغا :

— ئەپەندى ، كېمىمىزنى مۇشۇ يەردە توختاتساق ، ئالدىمىزدا خېلى ئۇزۇنغىچە توختايدىغان يەر يوق ، — دېدى .

— بۇ يەردە توختىساق بولمايدۇ ، — دېدى بروجموخان ، — بۇگۈن كېچە ئايدىڭ بولىدۇ ، بالوگخانىغا بېرىپ دەم ئالايلى ، مەن سىلەرنى ئوبدان رازى قىلىمەن .

كېمىچىلەر ئامالسىز ئىلگىرىلىدى . دەريانىڭ بىر ياقىسىدا ۋىللىداپ ياتقان قۇملۇق ، يەنە بىر ياقىسىدا ئېگىز - پەس تۆپىلىكلەر سوزۇلۇپ ياتاتتى . كۆكۈچ مانان ئىچىدىن چىقىپ قىزغۇچ كۆرۈنۈۋاتقان ئاي خۇددى مەست كىشىنىڭ سىكار كۆزىگە ئوخشايتتى . ئاسمان بۇلۇتسىز ، تىنىق ئىدى . كۈتۈلمىگەندە ئاڭلانغان گۈلدۈرمامىدەك بوغۇق گۈلدۈرلەش جاھانىڭ جىمجىتلىقىنى بۇ-

---

① توي قىلغان يىگىتنىڭ تۇنجى يۇز كۆرۈشۈش مۇراسىمى .

زۇپ تاشلىدى . كېمىدىكىلەر كەينىگە بۇرۇلۇپ قاراپلا ، بىر مۇنچە قۇم - تۇپراق ، شاخ - شۇمبا ، يىلتىز - قوۋزاقلارنى ئۇچۇرتۇپ كېلىۋاتقان قارا قۇيۇننىڭ غايەت زور سۈپۈرگىدەك يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قېلىشتى .

چۇقان - سۇرەن كۆتۈرۈلدى :

— هولۇقماڭلار ! هولۇقماڭلار ! تېز ھەيدە ! تېز بول ! ئاھ ، خۇدا ! قۇتۇلدۇرۇڭلار !

كېيىنكى ئەھۋالنىڭ قانداق بولغانلىقىنى بىلگۈدەك ئادەممۇ قالمىدى .

بۇ تەلۈە قۇيۇن كىشىلەرگە مەلۇملۇق خۇيى بويىچە ، ئۆزىنىڭ ئەجەل ياغدۇرىدىغان تار يولىدا ئالغا ئىلگىرىلەپ ، ئۇ كېمىلەرنى ، ئۆز يولىدىكى بارلىق نەرسىلەرنى ۋەيران قىلىپ كۆزدىن يوقاتتى ، ھەش - پەش دېگۈچە ھېلىقى بەختسىز كېمە كارۋىنىدىن ئەسەرمۇ قالمىدى .

ئۇچىنچى باب

كەچكى تۇمان تارقالدى ، ئاينىڭ كۇمۇش شولىسى كەڭ قۇملۇقنى ئاپئاق كېپەن رەڭگىگە كىرگۈزگەنىدى . دەريا ئايدىڭدا بىرەر كېمە ، ھەتتا دولقۇن مەۋجىمۇ كۆرۈنمەيتتى ، دەريا ۋە ئۇنىڭ ساھىلىنى جىمجىتلىق قاپلىغان ، بۇ جىمجىتلىق ئاغرىق ئازابىدا قاتتىق قىينالغان كېسەل ئادەمنىڭ ئەجەل تىرنىقىدا جان بەرگەندىن كېيىنكى مەڭگۈلۈك تىنچلىقىنى ئەسلىتەتتى .

رومىش ھوشىغا كەلگەندە ، ئۆزىنى بىر قۇملۇقتا كۆردى ، دەسلەپتە ئۇ بايا بولغان ئىشلارنى ئەسلىيەلمىدى ، كېيىن كېچە يۈز بەرگەن دەھشەتلىك پاجىئە كاللىسىدا قورقۇنچلۇق چۈشتەك ئەكس ئەتكەندە ، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ كەتتى ، ئۇنىڭ كاللىسىدا بىرىنچى بولۇپ دادىسى ۋە باشقا ئاغىنىلىرىنىڭ زادى قانداق بولغانلىقىنى بىلىش ئىستىكى قوزغالدى . ئۇ تۆت ئەتراپىغا قارىدى ، بىرەر

ئادەمنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى ؛ دەريا يۈزىدە بىر مەزگىل ئېغىر باقتى ، لېكىن ھېچنېمىنى ئۇچرىتالمىدى . ئاخىر قايتىپ كېتىشتىن گاڭ دەريا سىنىڭ تارمىقى بولغان پادما دەريا سىنىڭ ئىككى قىرغىقىنى ئوتتۇرىسىدا ئانىسىنىڭ قۇچىقىدا ياتقان بوۋاقتەك سۈزۈلۈپ ياتاتتى . رومىش ئارالىنىڭ بۇ يېقىنى كېزىپ چىقىپ ، يەنە بىر تەرەپكە ئۆتمەكچى بولغاندا ، بىراقتىن قىزىل كۆڭلەككە ئوخشايدىغان غۇۋا بىر نەرسە كۆزىگە چېلىقتى . ئۇ قەدىمىنى ئىتتىكلەتتى ، ئۇ يەردە قىپقىزىل تويلۇق لىباسلارغا ئورانغان بىر قىز خۇددى ھايات بىلەن خوشلاشقاندەك سوزۇلۇپ ياتاتتى .

رومىش سۇدا تۇنجۇقۇپ قالغانلارنى قۇتقۇزىدىغان ئامالالارنى بىلەتتى ، تىنىق كەلتۇرۇش ئۇچۇن ، قىزنىڭ قوللىرىنى ئاۋۇال باش تەرەپكە ، ئاندىن ئاياغقا ھەرىكەتلەندۈرۈپ ، كۈچ بىلەن بېسىشقا باشلىدى . خېلى ئۇزۇن ۋاقىتتىن كېيىن قىزنىڭ تىنىقى كېلىپ كۆزلىرى ئاستا ئېچىلىشقا باشلىدى .

رومىش شۇنچىلىك چارچىدىكى ، بىر ئازدىن كېيىن ئۇنىڭ گەپ قىلغۇدەك ھالىمۇ قالمىدى . تولۇق ئەسلىگە كېلەلمىگەن قىزنىڭ ئاران ئېچىلىۋاتقان كۆزلىرى يەنە ھالسىز يۇمۇلدى . رومىش ئۇنىڭ يۈرىكىنى تىڭشاپ ، نەپىسىنىڭ ئەسلىگە كەلگەنلىكىنى سەزدى ۋە ئاي يورۇقىدا ئۇنىڭغا ئۇزۇنغىچە تىكىلىپ قاراپ قالدى . ئۇلار بىرىنچى قېتىملىق ھەقىقىي يۈز كۆرۈشۈشنىڭ قورۇقلۇق بىلەن سۇ ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق ئىنىس - جىنسىز جايدا ، ھايات بىلەن مامات ئارىلىقىدا بولۇپ قېلىشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈشمىگەنىدى .

سوشىلانى چىرايلىق ئەمەس دەپ كىم ئېيتقان بولغىيتتى ؟ ئاي سۇتتەك يورۇقىنى پايانسىز زېمىنغا سەپمەكتە ، ياز ئاسمىنىنىڭ يېشىل گۈمبىزىگىمۇ كۆز يەتمەيدۇ ،لېكىن تەبىئەتنىڭ بۇ گۈزەل مەنزىرىسى رومىشنىڭ نەزىرىدە ئۇيقۇدىكى قىزنىڭ نازۇك قەددى - قامىتىنى جۇلالاندۇرىدىغان رەڭدىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى .

باشقا نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنتۇلدى . «نەغمە ـ ناۋالىق توي ئىچىدە ئۇنىڭغا قارىماي ئەجەبمۇ ياخشى قىپتىكەنمەن ، — دەپ ئويلىدى رومىش ، — بولمىسا ئۇنى ھازىرقىدەك كۆز بىلەن كۆرۈش پۇرسىتىگە مۇيەسسەر بولالمايتتىم . تەييار پۇتۇكلۈك سۆزلەرنى تويدا ئوقۇپ ئۇنى ئەمرىمگە ئالغىنىمدىن ، ئۇنىڭ ھاياتىنى قۇتۇلدۇرۇپ ئەمرىمگە ئالغىنىم كۆپ ئارتۇق ئەمەسمۇ ! ؟ نىكاھ سۆزىنى ئوقۇش ھەق نىكاھلىق ئىكەنلىكىمىزنى باشقىلارغا تونۇتۇش ئۈچۈنلا ، ھالبۇكى ، ئۇنىڭغا مەن ھازىرقىدەك ئېرىشكىنىمدە ، ئۇ شەپقەتلىك تەڭرىنىڭ ماڭا ئالاھىدە شاپائەت قىلغان قىممەتلىك سوۋغىسى قاتارىدا بولىدىغۇ ! ؟ »

قىز ئاستا ـ ئاستا ھوشىغا كېلىپ ئورنىدىن تۇردى ، پۈرلەشىپ كەتكەن كۆڭلەكلىرىنى تۈزەشتۈرۈپ پەرەنجىسىنى يۈزىگە ياپتى .

— كېمىدىكى باشقا ئادەملەرنىڭ نېمە بولغانلىقىنى بىلەمسىز ؟ — دەپ سورىدى رومىش .

ئۇ گەپ قىلماي بېشىنى چايقىدى .

— سىز مۇشۇ يەردە تۇرۇپ تۇرسىڭىز ، مەن ئۇلارنى ئىزدەپ باقسام قانداق ؟ — دېدى رومىش . قىز جاۋاب بەرمىدى ، لېكىن ئۇنىڭ ۋايىم دەھشىتىدە سقىلىۋاتقان قىياپىتىدىن : «مېنى يالغۇز قالدۇرمىسىڭىز ! » دەۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى .

رومىش ئۇنىڭ ئۇنسىز ئىلتىجاسىنى چۈشەندى ـ دە ، ئورنىدىن تۇرۇپ ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتتى ، ۋىللىداپ تۇرغان دەشتى ـ قوملۇقتا ئادەمنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى . ئۇ دوستلىرىنى چاقىرىپ باقتى ، ھەر قانچە ۋارقىرىسىمۇ ھېچقانداق جاۋاب چىقمىدى .

رومىش توۋلاشتىن نەتىجە چىقىرالماي ئولتۇرۇشقا مەجبۇر بولدى . قىز قوللىرى بىلەن يۈزىنى ياپقىنىچە يىغىسىنى بېسىشقا ئۇرۇناتتى ، لېكىن ئۇنىڭ ئۆكسۈشلىرىدىن كۆكسى دەم كۆتۈرۈلۈپ ، دەم چۈشۈپ تۇراتتى . رومىش شۇ تاپتا قۇرۇق تەسەللىدىن

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تارقىسى

ھېچنېمە چىقمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتتى ۋە ئۇنىڭغا يېقىن ئولتۇ-
رۇپ چاچلىرىنى مۇلايىم سىلاشقا باشلىدى . قىز ئۇنىڭ كۆڭۈل-
نى توختىتالمىدى ، قەلبىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدىكى ھېسسىيات
ئەلەم سۆزسىز نالىگە ئايلىنىپ ئۆكسۈپ چىقىشقا باشلىدى . خا-
خاھلىق ياشلىرى رومىشنىڭ كۆزلىرىدىنمۇ تۆكۈلدى .

ئۇلار پۇخادىن چىققۇدەك يىغلىشۋاتقاندا ئاي يوشۇرۇندى . بۇ
دەشتى ماكان تۇن قاراڭغۇسىدا ئۇلارغا خۇددى قورقۇنچلۇق چۈشتە
زاھىر بولۇۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى . زۇلمەت ئىلكىگە چۆمگەن ئاقۇچ
قۇملۇق تېخىمۇ تىلسىملىق بىلىنەتتى ، تۇرۇپ - تۇرۇپ جىمىرلا-
ۋاتقان دولقۇنلار يۇلتۇزلارنىڭ سۇس نۇرىدا تولغىنىپ ياتقان زور
يىلاننىڭ قارامتۇل ، پارقىراق قاسراقلىرىدەك كۆرۈنەتتى .

رومىش قىزنىڭ ۋەھىمىدىن مۇزلاپ كەتكەن نازۇك قوللىرى-
دىن تۇتۇپ يېنىغا تارتتى . قىز قىلچە قارشىلىق كۆرسەتمىدى ،
قورقۇنچ ئۇنى ھەر قانداق تارتىنىشتىن مەھرۇم قالدۇرغانىدى ،
بۇ چەكسىز قاراڭغۇلۇقتا ، يالقۇنلۇق يۇرىكى دۈپۈلدەپ تۇرغان
رومىشنىڭ كۆكرىكى ئۇنىڭ ئىنتىزار بولۇپ تۇرغان پاناھگاھى .
بۇ خىجىل بولۇپ ئولتۇرىدىغان پەيت ئەمەس ، ئۇ دەرھاللا رومىش-
نىڭ قۇچىقىدىن ئورۇن ئالدى .

تاڭ يۇلتۇزلىرى ئۆچۈشكە باشلىدى . شەرقتىن سۇبھى كۆتۈ-
رۇلۇپ ئانچە ھايال ئۆتمەيلا ، گىرىمسەن كۆرۈنۈۋاتقان دەريا ساھە-
لى قىزىللىققا چۆمكەلدى . رومىش قۇم ئۈستىدە ئۇخلاپ قالدى ،
ياش كېلىنمۇ بېشىنى ئۇنىڭ بىلىكىگە قويغان ھالدا قاتتىق ئۇيقۇغا
كەتتى . سەھەر قۇياشىنىڭ مۇلايىم ئاپتىپى كۆزلەرنى غىدىقلىغىلى
تۇرغان چاغدا ، ئۇلار چۆچۈپ ئويغىنىشتى - دە ، ئەتراپقا قاراپ
بىر ھازا تېڭىرقاپ قالدى ، ئاندىن ئۆزلىرى ئولتۇرغان كېمىنىڭ
خەتەرگە يولۇققانلىقىنى ، ئۆزلىرىنىڭ ھازىر ئۆيدە ئەمەسلىكىنى
بىردىنلا ئەسكە ئېلىشتى .

تۆتىنچى باب

هايال ئۆتمەي دەريادا بېلىقچىلارنىڭ ئاق يەلكەنلىك كېمىلىرى كۆرۈنۈشكە باشلىدى . رومىش كېمىدىن بىرنى چاقىرىپ ، بېلىقچىلارنىڭ يارىدىمىدە ئۆزلىرى تەرەپكە ئاپىرىدىغان بىر قېيىقنى يالليۇالدى ، ئاندىن بەختسىز ھەمراھلىرىنىڭ ئىز - دېرىكىنى ئېلىشنى ساقچىلارغا تاپشۇرۇپ يولغا چىقتى .

كېمە يېزا يېنىدىكى پرېستانغا كەلگەندە ، رومىش ساقچىلار-دىن دادىسى ، قېينانىسى ۋە باشقا بىر نەچچە تۇغقانلىرىنىڭ جەستى تېپىلغانلىقىنى ، تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ قۇتۇلۇپ قالغان بىر نەچچە كېمىچىلەردىن باشقىلارنىڭ دېرىكى يوقلۇقىنى بىلدى .

رومىشنىڭ ئۆيىدە قالغان چوڭ ئانىسى نەۋرىسى بىلەن كېلىنى-نى ھازا بىلەن قارشى ئالدى . تويغا كەتكەن باشقا كىشىلەرنىڭ ئۆيلىرىمۇ شۇ تاپتا يىغا - زار ئىچىدە ئىدى . نە ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىدىغان مەربىچىلەر ، نە نەغمە - ناۋا ، نە چىللىۋېلىشلاردىن ئەسەر يوق ئىدى . راستىنى ئېيتقاندا ، كىشىلەر كېلىنگە نەزەر - كۆزىنىمۇ سالمىدى .

رومىش دەپنە قىلىش ئىشلىرى ئاياغلىشىشى بىلەن ئاياللىنى ئېلىپ يۇرتتىن كەتمەكچى ئىدى ، لېكىن مېڭىشتىن بۇرۇن دادا-سىدىن قالغان مىراسلارنى بىر ياقلىق قىلىۋەتمەي بولمايتتى ، بۇ قېتىمقى قازايۇ قەدەر تۇپەيلىدىن تۇل قالغان ئايال تۇغقانلىرى ئۇنىڭدىن تاۋاپ قىلىپ كېلىشكە رۇخسەت بېرىشنى تەلەپ قىلدى . بۇ ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇشقىمۇ ئۇ ئىگە بولمىسا بولمايتتى .

ئۇ مۇسىبەت ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش بولسىمۇ ئۆيدىكى جۇپتىنى ئونتۇپ قالمىدى . كېلىن ھەرگىز باشقىلارنىڭ سۆزلەپ يۇرگىنىدەك ئەمەس ، تېخى گۆدەكلا بالا ئىدى — راستىنى ئېيتقاندا ، يېزىدىكى ئاياللار ئونى ، ئولتۇرۇپ قالغان قىز ، دەپ زاكىلىق قىلىشاتتى — بىراق مۇھەببەت مەسىلىسىگە دۇچ كېلىش بىلەنلا ،

www.uyghurkitap.com

بۇ ياش باكالاۋر ئىلگىرى ئۆگەنگەن بىلىملىرىنى ھېچقاندىق ياردەم بېرەلمەي مۇشكۇل ھالغا چۈشۈپ قالدى . تەمكىن ئەپەندى مى بويىچە بولغاندا ، بۇ ئىشلار ئۇنىڭ ئۆچۈن كۆكۈل ئېچىش مۇمكىن بولمايدىغان ھەم قىلىشقا تېگىشلىك ئەمەس ئىشلار ئىدى . بىراق ، ئەجەبلىنەرلىك يېرى شۇكى ، ئۇنىڭ بىلىملىرى بۇ جەھەتتىكى ئۇنىڭغا قىلچە ياردەم بېرەلمىگەن تۇرۇقلۇقمۇ ، ئۇ يەنىلا بۇ قىزدا ئۆزىنى جەلپ قىلىپ تۇرغان ئاجايىپ بىر سېھرىي كۈچنىڭ بارلىقىنى سەزدى ۋە ئۇنىڭ ئەقىل - پاراسەتكە تولغان كاللىسى ئۇ كۈچنىڭ ئالدىدا ئاجىز كەلدى .

بۇ قىز ئۇنىڭ تەسەۋۋۇرىدا كەلگۈسىدىكى ۋاپادار ئايالىغا ئايلاندى ، ئۇنىڭ ئويچان كۆزلىرى ئالدىدا ، بۇ قىز تۇرۇپ ياش ئايالى سۈپىتىدە ، تۇرۇپ ئۆمۈرلۈك قەدىناسى قىياپىتىدە ، تۇرۇپ بالىلىرىنىڭ مېھرىبان ئانىسى كۆرۈنۈشىدە نامايان بولاتتى . رەسسام ئۆز تەسەۋۋۇرىدىكى ئەڭ مۇكەممەل كۆرۈنۈشلەرنى ، شائىر ئۆز خىيالىدىكى ئەڭ گۈزەل شېئىرىي پىكىرلەرنى ئۆز قەلبىدە ئارزۇلاپ ساقلايدۇ ھەمدە ئۇلارغا چەكسىز مېھرى - مۇھەببىتىنى سىڭدۈرىدۇ . شۇنىڭغا ئوخشاش ، رومىئىمۇ بۇ قىزنى ئۆزىنىڭ تەسەۋۋۇر دۇنياسىدا بېشىغا ئېلىپ كۆتۈردى . ئۇنى ئۆزىنىڭ ھەقىقىي شادلىقىنىڭ نامايەندىسى ، ئۆز ئۆيىگە بەخت - سائادەت ۋە مەۋرچىلىق بېغىشلايدىغان پەرىشتە ، دەپ ھېسابلىدى .

بەشىنچى باب

دادىسىنىڭ نەزىر - چىرىغى ، خانىملارنىڭ تاۋاپ قىلىش ئىشلىرىنى بىر ياقلىق قىلىشقا رومىئىنىڭ ئۇچ ئايدەك ۋاقتى كەتتى . بەزى قوشنىلار بۇ ياش كېلىن بىلەن سەل يېقىنلاشقىلى تۇردى . كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن رومىئ بىلەن ئىكىسىنى باغلاپ تۇرغان مۇھەببەت رىشتىسى بارغانسېرى چىڭىشقا باشلىدى .

بۇ ياش ئەر - خوتۇن گۈگۈم چۈشۈشى بىلەنلا ئۆگزىگە

چىقىۋېلىپ ، ئاستىغا ياخال سېلىپ ئولتۇرۇپ پايانسىز ئاسمانىنى تاماشا قىلىشقا ئامراق ئىدى . روممش ئۇنىڭغا دائىملا چاقچاق قىلاتتى ، بەزىدە ئۇنىڭ كەينىدىن تۈيدۇرماي كېلىپ كۆزلىرىنى ئېتىۋالاتتى ـ دە ، بېشىنى قۇچىقىغا تارتىپ ئويناپتتى ؛ بەزىدە ئۇ تاماق يېمەي ئۇخلاپ قالغان بولسا ، روممش ئۇنى قەستەن كايىتىش ئۈچۈن ۋارقىراپ ئويغىتىۋېتەتتى . بىر كۈنى كەچقۇرۇن ، روممش ئۇنىڭ بۇدۇر چاچلىرىنى ئويناپ ئولتۇرۇپ :

— سوشىلا ، بۈگۈن چېچىڭىزنى مۇنداق تارىشىڭىز ماڭا ياقمىدى ، — دېدى .

قىز دەرھال ئۆزىنى رۇسلىۋالدى ـ دە :

— ئېيتىڭچۇ ، سىلەر نېمىشقا مېنى سوشىلا دەيسىلەر ؟ — دېدى . بۇ گەپنى چۈشىنەلمىگەن روممش ھەيرانلىق بىلەن ئۇنىڭغا قارىدى . قىز سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — ئىسمىمنى ئۆزگەرتكەنلىگلار بىلەن تەقدىرىمنى ئۆزگەرتەلمەيسىلەر . كىچىكمىدىن تارتىپ شور پېشانىمەن ، بۇنىڭدىن كېيىنكى ھاياتىمدىمۇ ماڭا ياخشى كۈن يوق .

روممشنىڭ يۈرىكى «قارتتىدە» قىلىپ چىرايىمۇ ئۆڭۈپ كەتتى . ئۇ بۇ يەردە جەزمەن ئېغىر بىر سەۋەنلىكنىڭ ئۆتكەنلىكىنى ئۇشتۇمتۇت سېزىپ قالدى .

— سىز نېمىشقا ئۆمۈرلۈك شور پېشانىمەن دەيسىز ؟

— مەن تۇغۇلۇشتىن بۇرۇنلا دادام تۇگەپ كېتىپتىكەن ، مەن تېخى ئالتە ئايلىق بولماي تۇرۇپ ئاپامۇ ئالەمدىن ئۆتۈپتۇ . تاغامنىڭ ئۆيىدىكى كۈنلىرىم ئازاب بىلەن ئۆتتى ، كېيىن مەن سىزنىڭ قەيەردىندۇر بىر يەردىن يېزىمىزغا كېلىپ مېنى ياقتۇرۇپ قالغانلىقىڭىزنى ئاڭلاپ قالدىم . ئىككى كۈندىن كېيىن بىز توي قىلدۇق ، كېيىنكى ئىشلار بولسا ئۆزىڭىزگە مەلۇم .

گاڭگىراپ قالغان روممش ياستۇقىغا ئۆزىنى ئوڭدا تاشلىۋەتتى . شۇ ئاردا ئاي چىقتى ، لېكىن ئۇ ئۆز نۇرىنى پۈتۈنلەي يوقاتقاندەك كۆرۈنەتتى . ئۇ باشقا ئەھۋاللارنى سوراشقا پېتىنالمى-

www.uyghurkitap.com

دى ، پەقەت بايام ئاڭلىغان گەپلىرىنىڭ يالغان ئەمەسلىكىنى ئويلىـ
لىي چۈشتەك يوقلىشىنى ، كاللىسىدىن چىقىپ كەتكەنـ
لەيتتى . ئاستا يەلپۇپ ئۆتكەن ئىسسىق جەنۇب شامىلى ھەيدىـ
بېسىپ ئويغانغان كىشىنىڭ ئېغىر تىنىشىنى ئەسلىتەتتى . تاڭنىڭ
دا ، تېخى ئۇخلىمىغان كاككۇكنىڭ بىر خىل يېقىمسىز سايراشلىـ
رى ، يېقىنلا جايدىكى پرېستاندا توختىغان كېمىچىلەرنىڭ ناخشىلـ
رى ئاڭلىنىپ تۇراتتى . رومىش قىزنىڭ بۇ يەردىلىكىنى پۈتۈنلەي
ئۇنتۇپ قالغانىدى . بۇنى سەزگەن قىز ئۇنى ئاستا نوقۇپ تۇرۇپ :

— ئۇيقۇڭىز كەلدىمۇ ؟ — دەپ سورىدى .

— ياق ، — رومىش شۇ سۆز بىلەن يەنە جىمىپ كەتتى .
ھايال ئۆتمەي ، قىز تىنچ ئۇيقۇغا كەتتى . رومىش ئورنىدىن دەس
تۇردى ۋە جىمجىت ئولتۇرۇپ ئۇنىڭغا كۆز سالدى ، لېكىن ئۇنىڭ
پىشانىسىدە تەقدىر ئىلاھى پۈتۈپ قويغان پاجىئەنىڭ ئىزناسى كۆـ
رۈنمەيتتى . بۇ ئوماق رۇخسارغا شۇنچە سۈرلۈك تەقدىر قانداقمۇ
يوشۇرۇنغاندۇ ـ ھە !

ئالتىنچى باب

بۇ قىزنىڭ ئۆز ئايالى ئەمەسلىكى رومىشقا مەلۇم بولدى ،
لېكىن ئۇنىڭ زادى كىمىنىڭ ئايالى ئىكەنلىكىنى بىلىش ئوڭايغا
توختىمايتتى . بىر كۈنى ئۇ قىزنى ئەتەي گەپكە سالدى :

— تويدا مېنى تۇنجى كۆرگىنىڭىزدە قانداق ئويلاپ قالـ
غانتىڭىز ؟

— مەن سىزگە قارىمىغان ، — دەپ جاۋاب بەردى قىز ، —
مەن تويدا بېشىمنى سېلىپلا ئولتۇردۇم .

— سىز مېنىڭ ئىسمىمنىمۇ ئاڭلاپ باقمىغانمۇ ؟

— مەن سىز توغرىسىدىكى پاراڭنى تويىمىزدىن ئاران بىر
كۈن بۇرۇنلا ئاڭلىغان ؛ مېنى قاچان ئۆيدىن چىقارىدى ، دەپ
ھامامنىڭ كۆزى تۆت بولۇپ كەتكەن ، شۇڭا ئىسمىڭىزنىمۇ ئېيـ

تىپ بەرگىنى يوق .

— سىزنى ساۋاتلىق دەپ ئاڭلىغانىدىم ، قېنى ، ئىسمىڭىزنى يېزىپ بېقىڭا ، قانداق يازىسىزكىن ، — دېدى رومىش ئۇنىڭغا قەغەز ـ قەلەم سۇنۇپ تۇرۇپ .

— ئىسمىمنىمۇ يازالمامتىم ! — دېدى ئۇ قېيىدىغاندەك ئا-ھاڭدا ، — ھېلىمۇ ئىسمىمنى يېزىشنىڭ ئوڭايلىقى ، — ئۇ سۆزلە-ۋېتىپ «شېرىموتې كومولا دەبې» دېگەن خەتلەرنى يوغان ـ يوغان قىلىپ يازدى .

— ئەمدى تاغىڭىزنىڭ ئىسمىنى يېزىپ بېقىڭچۇ ، — دېدى رومىش . كومولا «شېرىجوكتو تارىنچورون چوتتوپاد ھاييا» دەپ يازدى ـ دە ، ئۇنىڭدىن :

— خاتا يېزىپ قويمىغاندىمەن ؟ — دەپ سورىدى .

— خاتا ئەمەس ، — دېدى رومىش ، — ئەمدى يېزاڭلارنىڭ ئىسمىنى يېزىپ بېقىڭچۇ .

ئۇ «خوباتپوكور» دەپ يازدى .

رومىش مۇشۇنداق ئاماللار بىلەن بۇ قىزنىڭ بۇرۇنقى تۇرمۇ-شىغا ئائىت بەزى ئەھۋاللارنى ئىگىلىدى ، لېكىن بۇ نەرسىلەر ئۇ يەتمەكچى بولغان مەقسەتتىن يىنلا يىراق ئىدى .

رومىش بۇنىڭدىن كېيىن قانداق قىلىش لازىملىقى ھەققىدە قاتتىق ئويلاندى : ئۇنىڭ ئېرى سۇغا غەرق بولغان بولۇشى مۇم-كىن ، ئۇنىڭ قېينىاتىلىرىنىڭ ئۆيىنى سۈرۈشتۈرۈپ تاپقان تەقدىر-دىمۇ ، ئۇلار كومولانى قوبۇل قىلارمۇ ، ھەر ھالدا بۇ بىر گەپ ، ئۇنى تاغىسىنىڭ ئۆيىگە ئەۋەتىپ بەرسىچۇ ، ئۇ چاغدا بۇ ئانچە ئادىللىق بولماس . بىر قىزنىڭ شۇنچە كۈنلەردىن بۇيان ياتقاش بىر ئادەمنىڭ ئۆيىدە خوتۇن بولۇپ يۈرگىنىنى بىلگەن يۇرت ـ جامائەت ئۇنىڭغا قانداق قارىماقچى ؟ ئۇ قەيەرگىمۇ باش تىقالايدۇ ؟ ئېرى ھايات قالغانمۇ دەيلى ، كومولانى ئەمرىگە ئېلىشنى ئۇنىڭ كۆڭلى كۆتۈرەرمۇ ؟ قىسقىسى ، رومىش بۇ چارىلەرنىڭ قايسىسىنى قوللا-مىسۇن ، ئاقىۋەت ئۇنى تۇڭى يوق بىر دېگىزغا تاشلىۋېتىپ ، قانداق

قىلساڭ قىل دەپ قاراپ ئولتۇرۇشتىن باشقا ئىش يوق ئىدى . رومىشقا ئۇنى ئۆز خوتۇنۇم ئەمەس ، دەپ ئولتۇرۇۋېرىش ساقلاۋېرىشقىمۇ بولمايتتى ، باشقىلارغا تاپشۇرۇپ بېرىشكىمۇ بولمايتتى ، شۇنداقلا ئۇنىڭ بىلەن راستىنى ئەر - خوتۇن دېگۈدەك تۇرمۇش كەچۈرۈشكىمۇ بولمايتتى . رومىش ئۇنى ئۆزىنىڭ كەلگۈسىدىكى ئۆمۈرلۈك جورىسى دەپ قاراپ ، سۆيگۈنىڭ رەڭدار بويىقى بىلەن ئۇنىڭ غايىۋانە ، يارقىن سۈرىتىنى يارىتاتتى ، مانا ئەمدى بۇ ئوماق سۈرەتنى ئۆچۈرۈپ تاشلاشقا مەجبۇر بولدى .

ئەمدى ئۇنىڭغا بۇ يەردە تۇرۇشقا ئورۇن قالمىدى . ئادەملەر مىغلداپ يۇرگەن كالكۇتتىغا كەتكىنىدە ، ھېچكىمنىڭ ئۇنىڭغا دىققەت قىلماسلىقى ، بەلكىم ئۇ يەردە بىرەر چارە تېپىلىپ قېلىشى مۇمكىن . شۇنىڭ بىلەن ئۇ كومولانى ئېلىپ كالكۇتتىغا كەلدى - دە ، بۇرۇن ئولتۇرغان كوچىغا خېلى يىراق بىر يەردىن بىر نەچچە ئېغىز ئۆينى ئىجارىگە ئالدى .

يېڭى تۇرمۇش كومولانى قاتتىق ھاياجانغا سالدى . ئۇ كالكۇتتىغا بارغان كۈنى يېڭى ئۆيگە كىرىش بىلەنلا دېرىزە تۈۋىگە كېلىۋالدى . سىرتتا ئايىغى ئۈزۈلمەي كېتىۋاتقان يولۇچىلار ئۇنىڭ قىزىقىشىنى قوزغايتتى . ئۇ ئەتراپقا تويماي قارايتتى . ئۇلار ياللىۋالغان ئايال خىزمەتكار بۇ شەھەر بىلەن تونۇشلۇق بولغاچقا ، قىزىدىكى ھەيرانلىقنى قاراپ كاللىسىدا سەل دەردى بارمۇ نېمە ، دەپ قالدى .

— توۋا ! نېمىگە شۇنچىۋالا قاراپ كەتتىڭىز ؟ ۋاقتىمۇ بىر يەرگە باردى . يۈيۈنۈۋالمىسىز - قانداق ؟ — دېدى ئۇ سەل ئاچچىقى كەلگەندەك قىلىپ .

ئۆيدە يېتىپ ئىشلەيدىغان خىزمەتكار تېپىلمىغاچقا ، ئۇلار كۈندۈزى كېلىپ ، ئاخشىمى كېتىدىغان بۇ ئايالنى ياللىۋالغانىدى .

«مەن ئەمدى كومولا بىلەن بىرگە يېتىۋەرسەم بولمايدۇ ، — دەپ ئويلىدى رومىش ، — لېكىن ئۇ بۇ ناتونۇش جايدا كېچىنى قانداقمۇ يالغۇز ئۆتكۈزەر ؟ »

كەچكى تاماقتىن كېيىن خىزمەتكار كەتتى . رومىش كومولاغا ياتىدىغان ئورۇن كۆرسىتىپ تۇرۇپ :

— سىز يېتىپ تۇرۇڭ ، مەن بىر ئاز كىتاب كۆرۈپ ياتىمەن ، — دېدى .

ئۇ بىر كىتابنى ئېچىپ ئوقۇۋاتقان قىياپەتتە ئولتۇرۇۋالدى . كومولاغا ھاردۇق يېتىپ تېزلا ئۇيقۇغا كەتتى .

بىرىنچى كېچە مۇشۇنداق ئۆتتى . ئىككىنچى كېچىدىمۇ رومىش ئۇنى يالغۇز قالدۇرماقچى بولدى . ھاۋا ناھايىتى تىنچىق ئىدى . رومىش پىشايۋانغا ئورۇن سالدى ، لېكىن دەرمەھەل ياتماي يەلپۈگۈچ بىلەن ئۆزىنى يەلپۈپ ئولتۇرۇپ ئۇزۇنغىچە قالايمىقان خىيالىلارغا چۆمدى ، يېرىم كېچىدىن كېيىن ئاخىر ئۇخلاپ قالدى .

تاڭ سەھەر سائەت ئىككى - ئۇچلەردە ، ئۇ بېشىدا بىرسىنىڭ ئۆزىنى يەلپۈپ ئولتۇرغانلىقىنى چالا - پۇچۇق سەزدى ۋە ئۇيقۇچىلىقتا ئۇنى ئالدىغا تارتىپ پىچىرلىدى :

— بولدى ئۇخلاڭ ، سوشىلا ، مېنى يەلپۈمەڭ .

كومولا قاراڭغۇدا يالغۇز يېتىشتىن قورقۇپ ، رومىشنىڭ قويىنىغا كىردى - دە ، خاتىرجەم ئۇيقۇغا كەتتى .

رومىش سەھەردە ئويغىنىپ چۆچۈپ كەتتى . كومولا بىلىكىنى ئۇنىڭ بوينىغا سالغان ھالدا تاتلىق ئۇخلاۋاتاتتى . رومىشنى ئۆزىنىڭ دەپ ئىشەنچ باغلىغان كومولا ئۇنىڭ مەيدىسىگە بېشىنى قويۇپ كىشىنىڭ مەستلىكىنى كەلتۈرىدىغان دەرىجىدە بەخىرامان ياتاتتى . شېرىن ئۇخلاۋاتقان قىزغا قاراپ ئىختىيارسىز رومىشنىڭ كۆڭلى بۇزۇلدى . ئۆزىگە شۇنچە ئەقىدە باغلاپ ، بوينىغا ھەشقىپىچەكتەك چىرمىشىپ ياتقان بۇ قىزنىڭ قوللىرىنى ئۇ قانداقمۇ تاش يۈرەكلىك بىلەن ئېلىۋېتەلىسۇن ؟ ! ئۇنىڭ تۇنۇگۈن يېرىم كېچىدە ئاستا يېنىغا كېلىپ ئۆزىنى يەلپۈپ ئولتۇرغانلىقى بىردىنلا رومىشنىڭ ئېسىگە كەلدى .

ئۇ ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ ، قىزنىڭ قوللىرىنى ئاستا ئاجرات-

www.uyghurkitap.com

تى ـ دە ، ئورندىن تۇرۇپ كەتتى .

بىر مۇنچە ئويلىنىشلاردىن كېيىن ، ئۇ كومولا قۇيدىغان بىر مەكتەپكە كىرگۈزۈپ قويسا ، ئاندىن بۇ مەسىلە ۋاقتىنچە ھەل قىلغىلى بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلدى ـ دە ، ئورنىدىن توغرىدىن ـ توغرا سورىدى :

— كومولا ، ئوقۇشنى خالامسىز ؟

ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ رومىشقا قارىدى ، ئۇنىڭ چىرايىدىن : «بۇ نېمە دېگىنىڭىز ؟» دېگەندەك مەنە چىقىپ تۇراتتى .

رومىش ئوقۇشنىڭ پايدىسى ، كىتابتا قىزىق نەرسىلەرنىڭ بارلىقى ، ۋەھاكازالار توغرىسىدا بىر مۇنچە گەپ سالتتى . ئەمەلىيەتتە ، مۇنچىۋالا زورۇقۇپ كېتىش ھاجەتسىز ئىدى ، چۈنكى كومولانىڭ جاۋابى قىسقىلا بولدى :

— ماقۇل ، ئەمىسە ئۆزىڭىز ئوقۇتۇڭ .

— سىز مەكتەپكە كىرىپ ئوقۇشىڭىز كېرەك ، — دېدى رومىش .

— مەكتەپكە كىرىپ ! — كومولا توۋلاپ سالدى ، — تۆگىدەك تۇرۇپ مەكتەپكە كىرەمدىمەن !

كومولانىڭ ئۆزىنى چوڭ ئادەمدەك تۇتۇپ سۆزلىشى رومىشنى كۈلدۈرۈۋەتتى .

— سىزدىن خېلى چوڭ قىزلارمۇ مەكتەپتە ئوقۇيدۇ ، — دېدى رومىش .

كومولاغا سۆزلەشكە ئورۇن قالمىدى . بىر كۈنى ، ئۇ رومىش بىلەن ماشىنىغا ئولتۇرۇپ مەكتەپكە باردى . بۇ خېلى چوڭ مەكتەپ بولۇپ ، بۇ يەردە كومولادىن چوڭراق ، كىچىكرەك قىزلارمۇ نۇرغۇن ئىدى .

رومىش كومولانى مەكتەپ مۇدىرىغا تاپشۇرۇپ ماڭماقچى بولۇۋىدى ، كومولامۇ ئۇنىڭ بىلەن تەڭلا قوزغالدى .

— نەگە بارىسىز ؟ — دېدى رومىش ، — سىز بۇ يەردە قېلىشىڭىز كېرەك .

— سىز قالمامسىز ؟ — كومولانىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى .
— مەن قالسام بولمايدۇ ، — دېدى رومىش .
— ئەمىسە مەنمۇ قالالمايمەن ، — دېدى كومولا ئۇنىڭ قولىغا ئېسىلىپ تۇرۇپ ، — مېنى ئېلىپ كېتىڭ !
— يوقىلاڭ گەپ قىلماڭ ، كومولا ، — رومىش سۆزلەۋاتقىنىدا ئۇنىڭ قولىدىن بوشىتىۋالدى .
كومولا بۇ كايىشنى ئاڭلاپ ئۆڭى ئۆچكەن ھالدا تۇرۇپلا قالدى . رومىش كۆڭلى غەش بولغان ھالدا ئالدىراپ ماڭدى . ئۇ قانچە ئىتتىك ماڭسىمۇ ، يالغۇز قالغان ئۇ ئوماق قىزنىڭ ئەنسىز چىرايى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن كەتمەيتتى .

يەتتىنچى باب

رومىش ئادۋوكاتلىق كەسپىنى كالكۇتتىنىڭ ئالىيۇر سوتىدا رەسمىي باشلىماقچى بولدى ، لېكىن ئۇنىڭ بۇ خىزمەتتىن سەل رايى يانغاندەك تۇراتتى . ئۇنىڭدا ئادۋوكاتلىقنى كۆڭۈل قويۇپ قىلغۇدەك ، يېڭى ئىشقا كىرىشكەن ئادۋوكاتقا ئۇچرايدىغان ھەر خىل توسالغۇلارنى يەڭگۈدەك ئىراده قالمىغانىدى . بۇ كۈنلەردە ئۇ گولادېكخې كۆۋرۈكى ياكى ئۇنىۋېرسىتېت مەيدانى ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرۈشكە ئادەتلىنىپ قالدى . غەربىي شىمالغا سەپەر قىلىش نىيىتىگە كېلىپ تۇرغان كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، تۇيۇقسىز ئۇنىودا ئەپەندىدىن ئۇنىڭغا بىر پارچە خەت كېلىپ قالدى . خەتتە ، مۇنداق دېيىلگەن :

گېزىتتىن ئوقۇشىمنىڭچە ، ئىمتىھانلاردىن ئۆتۈپسىز ، ئەمما بۇ خۇسۇستا ئۆزىڭىزدىن خەت ـ خەۋەر بولمىغانلىقى ئۈچۈن بەكمۇ ئەپسۇسلاندۇق . خەت يېزىشىمغىلى خېلى ئۇزۇن بولۇپ قالدى . قەدىناسلىرىڭىزنىڭ كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن يېقىنقى ئەھۋاللىرىڭىزدىن ھەم كالكۇتتىغا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابنىڭ پېكى نادىرسى

قاچان كېلىدىغانلىقىڭىزدىن ۋاقىپلاندۇرۇپ بېرىڭ .

شۇنى ئېيتىپ ئۆتۈش كېرەككى ، ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭ مۇلازىمىغا مولجاللىغان ھېلىقى يىگىت ئەنگلىيەدىن ھىندىستانغا قايتىپ كېلىپ ئادۇوكاتلىقنى باشلىغان ۋە بىر دۆلەتمەن قىز بىلەن توي قىلىشقا پۈتۈشكەنىدى .

ئارىدا بىر مۇنچە ئىشلار ئۆتتى . ئەمدى خىمنولىنى بىلەن ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كونا دوستلۇق ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈشى كېرەكمۇ - يوق ، رومىش بۇنىڭغا بىر نەرسە دېيەلمەيتتى . ئەمدى قانداقلا بولسۇن ، كومولا بىلەن ئۆزى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ خاراكتېرىنى بىرەر ئادەمگە ئاشكارىلىغىلى بولمايتتى ، ئاشكارا قىلىنغاندا ، بۇ بەختسىز قىز كىشىلەرنىڭ كەمسىتىشىگە ئۇچرايتتى . يەنە بىر تەرەپتىن ، ناۋادا ئۇ خىمنولىنى بىلەن كونا دوستلۇقنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرىدىغان بولسا ، بۇ ئىشنى ئۇنىڭغا تولۇق چۈشەندۈرمەي بولمايتتى .

نېمىلا دېگەنبىلەن ، ئوننودا ئەپەندىگە خەت يېزىشنى كېچىكتۈرۈش تولىمۇ ئەدەپسىزلىك بولاتتى . شۇڭا ، ئۇ جاۋاب خەت يازدى :

بېرىپ سىزنى يوقلىيالمىغانلىقىم ئۈچۈن كەچۈرەرسىز . كەلگەندىن بۇيان بەزى ئىشلار بىلەن بەند بولۇپ ۋاقىت ئاجرىتالماي قالدىم .

ئۇ خەتكە ئۆزىنىڭ يېڭى ئادرېسىنى يازمىدى .

خەتنى ئەۋەتۈپتىپ ئىككىنچى كۈنى ، ئۇ ئادۇوكاتلىق شىلەپىسىنى كىيىدى - دە ، تۈنجى قېتىم ئالىپۇر سوتىغا باردى .

بىر كۈنى ، ئۇ سوتتىن چىقىپ ئىزۋوشنى ئەمدىلا چاقىراي دەپ تۇرۇشىغا ، تونۇشلا بىر ئاۋاز ئاڭلاندى :

— دادا ، بۇ رومىش ئەپەندىغۇ !

— توختا ، ئىزۇوشچى ، توختا ! — بىر ئەر كىشىنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازىدىن كېيىن ، ئىزۇوش رومىشنىڭ يېنىغا كېلىپ توختىدى . بۇ ئوننودا ئەپەندى بىلەن قىزىنىڭ ئالىپۇر ھايۋاناتلار باغچىسىدىن كېلىۋاتقان ۋاقتى بولۇپ ، ئۇلار ئويلىمىغان يەردە رومىش بىلەن ئۇچرىشىپ قالغانىدى .

رومىش ئىزۇوش ئىچىدە ئولتۇرغان خىمنولىنىنى — ئۇنىڭ گۈزەل چىرايىنى ، ئالاھىدە پاسون چىقىرىپ كىيىۋالغان كىيىملىرى ۋە رومىشقا تونۇشلۇق چاچ ئۆرۈملىرىنى ، پۈت ـ قوللىرىنىڭ بېغىشىغا سېلىۋالغان يارىشىملىق ئالتۇن بىلەزۈكلىرىنى كۆرۈش بىلەنلا ، ھاياجانغا چۆمۈپ گەپ قىلالماي قالدى .

— ۋۇي ، بۇ راست رومىش ئىكەن ئەمەسمۇ ! — ئوننودا ئەپەندى توۋلىۋەتتى ، — كوچىدا ئۇچرىشىپ قالغىنىڭىزنى قاراڭ ، بۇ ئوبدان بولدى . خەت يازمايدىغان بوپقالدىڭىز ، يازسىڭىزمۇ ئادرېسىڭىزنى مەلۇم قىلغۇڭىز كەلمەيدۇ . ھازىر نەگە مېڭىشىڭىز ؟ ئالدىراش ئىشىڭىز يوقتۇ ؟

— يوق ، ھازىر سوتتىن چىقىشىم ، — دېدى رومىش .

— ئەمىسە ، يۇرۇڭ ، بىزنىڭكىگە بېرىپ چاي ئىچىمىز .

رومىشنىڭ كۆڭلى بۆلەكچە بولدى . ئارتۇق ئىككىلىنىشكە ئورۇن يوق ئىدى . ئۇ ئىزۇوشقا چىقىپ ، ئوڭايسىزلانغانلىقىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن خىمنولىنىدىن ئۇنى ـ بۇنى سوراپ ئولتۇردى .

— سىز ئىمتىھاندىن ئۆتۈپ نېمىشقا بىزگە خەۋەر قىلمىدىڭىز ؟ — خىمنولىنى رومىشنىڭ سوئاللىرىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ سورىدى .

رومىش بىر ھازاغچە نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي ، ئاندىن :

— سىزنىڭ ئۆتكەنلىكىڭىزنى مەنمۇ گېزىتتىن كۆردۈم ، — دەپ قويدى .

— ياخشىغۇ ! ھەر ھالدا بىزنى ئۇنتۇپ قالماپسىز ـ دە ، خۇش بولساق بولغۇدەك ، — خىمنولىنى قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى .

— ھازىر نەدە تۇرۇۋاتىسىز ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى نادىرىسى

ئەپەندى .

— دورجىپاردا .

— ۋۇي ، ھېلىقى كولوتولادىكى ئۆيىگىرمو ئىدىغۇ ؟ — دېدى ئونئودا ئەپەندى .

خىمنولىنى بۇ گەپكە رومىش قانداق جاۋاب بېرەركىن ، دەپ ئۇنىڭغا تىكىلدى . رومىش خىمنولىننىڭ جاۋاب كۈتۈپ تۇرغان كۆزلىرىدىن بىر خىل رەنجىش ئالامىتىنى سەزدى .

— شۇنداق ، مەن يەنە شۇ يەرگە بېرىپ تۇرايمىكىن دەيمەن ، — دېدى ئۇ مۇجمەللا جاۋاب بېرىپ ، ئۇنىڭ باشقا جايدا تۇرغانلىقىنى زور جىنايەت ، دەپ ھېسابلىغان خىمنولىننىڭ ئۇنى كۆزلىرى بىلەن سوتلاۋاتقانلىقىنى رومىش چۈشىنىپ تۇراتتى . بۇ ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئەزىسمۇ ، لېكىن ئۇ ئۆزىنى ئاقلىغۇدەك سۆز تاپالمايتتى . ھېلىمۇ ياخشى ، سوئال ـ سوراقلار ۋاقتىنچە توختىدى . خىمنولىنى ھېچ ئىش بولمىغاندەك ، پەرۋاسىز ھالدا ئىزۇشتىن سىرتقا قاراشقا باشلىدى .

ئۇزۇنغا سوزۇلغان جىمجىتلىقتىن يۈرىكى سىقىلغان رومىش ئۆزلۈكىدىن چۈشەندۈرۈشكە كىرىشتى :

— مېنىڭ بىر تۇغقىنىم خىدوي تەرەپتە تۇرىدۇ ، شۇڭا ئۇنىڭ بىلەن بارىدى ـ كەلدى قىلىشقا قۇلايراق بولامدىكىن دەپ دورجىپاردا ئولتۇرغانىدىم .

بۇ سۆز پۈتۈنلەي يالغان بولمىسىمۇ ، لېكىن ئاڭلىغان ئادەمگە كۇلكىلىك تۇيۇلاتتى ، چۈنكى كولوتولا بىلەن خىدوي ئوتتۇرىسىدىكى شۇنچىلىك ئارىلىق ئۇنىڭ ھېلىقى شىرەم تۇغقىنىنى ئايدا ـ يىلدا بىرەر قېتىم يوقلاپ قويۇشىغا ھېچقانچە توسقۇنلۇق قىلالمايتتى .

خىمنولىنى تېخىچە كۆزىنى سىرتتىن ئالماي ئولتۇراتتى . بىچارە رومىش قىينىلىپ يۈرۈپ ئاران بىر نەچچە ئېغىز گەپ تېپىپ ئۇنىڭدىن سورىدى :

— جوگىندىرودىن خەۋەر بارمۇ ؟

جاۋابنى ئوننودا ئەپەندى بەردى :

— قانۇن ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمەي شىمالغا ھاۋا يەپ كېلىش ئۇچۇن كەتتى .

ئۇلار ئىزۇۇشتىن چۇشتى . تونۇش ئۆي ، تونۇش جاھازلارنى كۆرۇپ رومىشنىڭ يۇرىكى ئىختىيارسىز سېلىپ كەتتى . ئۇ ئېغىر ئۇھ تارتتى ، ئۇنىڭ ئاھىغا خۇشاللىق ۋە پۇشايمان چىرمىشىپ كەتكەنىدى . ئۇ ئۇنچىقماي ئولتۇردى .

— ئىشلار كۆپ بولۇپ كېتىپ ئائىلىڭىزدە ئۇزۇن تۇرۇپ قالدىڭىزغۇ دەيمەن ، — ئوننودا ئەپەندى تۇيۇقسىز سوراپ قالدى .

— دادام قازا تېپىپ...

— ۋاي ، شۇنداق بولدىمۇ ؟ ۋاي خۇدايىم ! قانداق تۇگەپ كەتتى ؟

— ئۇ پادىمادىن كېيىدە كېلىۋاتقانىكەن ، يېرىم يولغا كەلگەندە تۇيۇقسىز بوران چىقىپ كېيىمە ئاغدۇرۇلۇپ كېتىپ ، دادام سۇغا چۆكۈپ كېتىپتۇ .

تۇيۇقسىز چىققان بوران قارا بۇلۇتلارنى سۇرۇپ ئاسمان يۈزىنى ئاچقاندەك ، بۇ بەختسىز قىسمەتنىڭ ئېلان قىلىنىشى رومىش بىلەن خىمنولىنى ئوتتۇرىسىدىكى ئۇقۇشماسلىقنى كۆتۈرۇپ تاشلىدى .

«رومىش ئەپەندىگە ئەجەبمۇ قىپتىمەن ، — خىمنولىنى خىجىلچىلىق ۋە ئۆكۈنۇش ئىچىدە ئويغا چۆمدى ، — دادىسىنىڭ مۇسىبىتى ۋە پەرىشانلىقلاردىن ئۇنىڭ كۆڭلى ئەلۋەتتە ئارامىدا بولمايدۇ ـ دە . ئۇ ھازىرمۇ ئازاب ئىچىدىدۇ . بىز تېخى ئۇنىڭدىن ھال ـ كويىڭىز قانداق ؟ بىز قىلىشىپ بېرىدىغان ئىشلىرىڭىز بارمۇ ؟ دەپ سورىماقتا يوق ، ئۆزىمىزچە ئاغرىنىپ يۇرۇپتۇق» ئۇنىڭدا دادىسىدىن ئايرىلغان بۇ يىگىتكە قارىتا چەكسىز خەيرخاھلىق قوزغالدى .

رومىشنىڭ ئىشتىيىنىڭ ناچارلىقىغا قارىماي ، خىمنولىنى ئۇنى ھەدەپ تاماققا زورلايتتى . ئۇ :

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— سالامەتلىكىڭىز تازا ياخشى ئەمەستەك قىلىدۇ . ئۆزۈڭىزنى ئوبدان ئاسراڭ ، — دېدى ۋە ئوننودا ئەپەندىگە بۇرۇلۇپ — دوختۇر رومىش ئەپەندى كەچكى تاماقنى يەپ كەتسۇن ، جۇمۇ ، — دېدى .

— هە ، ئەلۋەتتە ! — دېدى بوۋاي .

شۇ ئەسنادا ئوكخوي كەلدى . ئۇزۇن ۋاقىتتىن بۇيان ئوننودا ئەپەندىنىڭ داستىخىنى ئۈستىدە ئۇنىڭ بىلەن ئۇزەڭگە سوقۇشتۇرغۇدەك بىرەرسى بولمىغانىدى . رومىشنىڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قېلىشىدىن ئەرۋاھى ئۇركۈگەن ئوكخوي ئۆزىنى خۇشال بولغان قىياپەتكە سېلىپ :

— ۋاي ، نېمە بولغىنى ، رومىش ئەپەندى كېلىپ قاپتىغۇ ! مەن تېخى سىزنى بىزلەرنى ئونتوپ قالدى ، دەپ يۈرۈپتىكەن مەن ، — دېدى .

رومىش سەل كۈلۈمسىرەپ قويدى . ئوكخوي كەينىدىنلا :

— ئۆتكەندە دادىڭىزنىڭ سىزنى ئالدىغا سېلىپ ئېلىپ كەتكىنىنى كۆرۈپ ، سىزنى ئۆيلەپ قويمىغۇچىلىك قويۇپ بەرمەيدىغان ئوخشايدۇ ، دەپ ئويلىغانىدىم . قانداق ، ئۇ دەردىسە ئىشلاردىن قۇتۇلدىڭىزمۇ ؟ — دېدى .

خىمنولىنى ئۇنىڭغا ئالىيىپ قويۇۋىدى ، ئوكخوي ئاغزىنى يۇمۇشقا مەجبۇر بولدى .

— رومىشنىڭ دادىسى تۇگەپ كېتىپتۇ ، ئوكخوي ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى .

رەڭگى تاتىرىپ كەتكەن رومىش چىرايىدىكى ئۆزگىرىشنى يوشۇرۇش ئۈچۈن بېشىنى تۆۋەن سالدى ، خىمنولىنى ئوكخوينىڭ ئۇنىڭ يۈرەك يارىسىنى قوزغاپ قويغانلىقىدىن رەنجىپ ، دەررۇ پاراڭنى بۆلۈۋەتتى :

— مەن تېخى سىزگە يېڭى چۈشكەن سۈرەتلىرىمنى كۆرسەتمەپتىمەن ـ هە ، رومىش ئەپەندى ، — ئۇ سۆزلەۋېتىپ ، بىر ئالبومنى كۆتۈرۈپ كەلدى ـ ده ، رومىشنىڭ ئالدىدىكى ئۈستەلگە قويۇپ سۈرەتلەرنى چۈشەندۈرگىلى تۇردى ۋە شۇ ئارىلىقتا بوش

ئاۋاز بىلەن :

— ئۇ يەردىكى يېڭى ئۆيىڭىزدە يالغۇز تۇرۇۋاتىسىزغۇ دەيمەن ، رومىش ئەپەندى ؟ — دەپ سورىۋالدى .

— شۇنداق ، — دېدى رومىش ، — يالغۇز تۇرۇۋاتىمەن .

— ئۇنداق بولسا ، يېنىمىزدىكى بۇرۇنقى جايىڭىزغا تېزراق كۆچۈپ كېلىۋېلىڭ .

— بولىدۇ ، كېلەر دۈشەنبە قانداقلا بولمىسۇن ، چوقۇم كۆچۈپ كېلىمەن .

— مەن باكالاۋر ئۇنۋانىنى ئېلىش ئۈچۈن ئىمتىھانغا تەييارلىنىۋاتىمەن ئەمەسمۇ ، شۇڭا بەزىدە سىزدىن پەلسەپە دەرسىدىن ياردەم سورىشىم مۇمكىن ، — ئۇ ئۇستىلىق بىلەن يۇقىرىدىكى سۆزنىگە ئىزاھات بېرىۋالدى .

رومىش ئۆزنىگە پايدىلىق بۇنداق ئەھۋالنى كۆرگەنده ، ئەلۋەتتە خۇشال بولىدۇ ـ ده .

سەككىزىنچى باب

ئۇزۇن ئۆتمەي ، رومىش بۇرۇنقى ئۆيگە كۆچۈپ كەلدى ، ئۇنىڭ بىلەن خىمنولىنى ئوتتۇرىسىدىكى ئۇقۇشماسلىق شامالىلار سۈرۈپ تاشلىغان قارا بۇلۇتلاردەك تارقاپ كەتتى . مۇشۇ ئۆينىڭ ئوغلىدەك بولۇپ قالغان رومىش ئۆيدىكى چاقچاقلارغا قوشۇلاتتى ، ھېچقانداق ئولتۇرۇش ئۇنىڭسىز بولمايتتى .

ئۇزۇن مۇددەت باش چۆكۈرۈپ ئۆگىنىشتىن بەكمۇ ئاجىزلاپ كەتكەن خىمنولىنى پۈۋ دېسە ئۈچۈپ كېتىدىغاندەك ئورۇقلاپ كەتكەنىدى ، ئۇ كەم سۆز ئىدى ، دوستلىرى ئۇنى خاپا قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن ھەتتا ئۇنىڭغا چاقچاق قىلىشتىنمۇ ئۆزلىرىنى تارتاتتى .

ئەمدى بولسا ، مۇشۇ بىر دەچچە كۈن ئىچىده ئۇنىڭ تەقى ـ تۇرقى ، يۈرۈش ـ تۇرۇشلىرىدا كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان

www.uyghurkitap.com

دىغان ئۆزگىرىشلەر پەيدا بولغان ، زەپىران چىراينى ئانا قىلىپ ئەزىز-لىگەن قاپلىغاندى . سۆز قىلغاندا ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئالتۇن تامچە-قۇنلىرى چاقنايتتى . ئىلگىرى ئۇ ياسىنىشقا ئارتۇقچە ئېتىبار بېرىپ كېتىش ئورۇنسىزلىقلا ئەمەس ، بەلكى گۇناھ ، دەپ قارايتى-تى ، ئەمدى بولسا ئەھۋال باشقىچە ، لېكىن ئۇ ئۆز سىرىنى بىرەر-سى بىلەن ئورتاقلىشىشنى خالىمىغانلىقى ئۈچۈن ، بۇنىڭ سەۋەبىنى ھېچكىمگە ئېيتمايتتى .

كىشىلەر بىلەن بولغان مۇئامىلىدە روھىش ئىلگىرى خىمنو-لىنىدىن قېلىشمىغۇدەك دەرىجىدە جىددىي ۋە قاتمال بولۇپ ، بىر خىل ئېغىر مەسئۇلىيەتچانلىق ئۇنى روھىي ۋە جىسمانىي جەھەتتىن قاماللاپ تۇراتتى . گەرچە ئاسمان سەييارىلىرى ئۆز ئوربىتاسىدا ئەركىن ئايلىنىپ تۇرسىمۇ ، لېكىن ئاسترونومنىڭ رەسەتخانىسى بىلەن ئۇنىڭ پۈتۈن ئەسۋابلىرى ئۆز ئورنىدا قوزغالماي تۇرغىنە-دەك ، كىشىلىك تۇرمۇش كىشىلەرنىڭ مېڭىسىنى ئايلاندۇرۇپ كۇندە مىڭ خىل ئۆزگىرىپ تۇرسىمۇ ، كىتابلار دېڭىزىغا شۇڭ-غۇپ ، پەلسەپىۋى پىكىرلەر قاينىمىدا ئۆزۈپ يۇرگەن روھىش بېشىنى كۆتۈرۈپمۇ قويمايتتى . ئەمدىلىكتە ، زادىلا كۆرۈلۈپ باق-مىغان بىر خىل خۇشخۇي سېزىم ئۇنىڭ غۇۋا كۆڭلىنى يورۇتتى . ئۇ باشقىلارنىڭ چاقچاقلىرىغا لايىقىدا جاۋاب قايتۇرالمىسىمۇ ، ھەر ھالدا ، ئۆزىنىڭ سەممىي كۈلكىلىرى بىلەن قوشۇلۇپ تۇرىدىغان بوپقالدى ؛ چاچلىرىغا ماي دىدارىنى يولاتمىسىمۇ ، ئىشقىلىپ ، كە-يىنىشلىرىگە بۇرۇنقىدەك ئېتىبارسىز قارىمايدىغان بولدى ؛ ئوي - پىكىر ، يۇرۇش - تۇرۇشلىرىغىچە ئىلگىرىكىدىن كۆپ جانلىق ۋە تېتىكلىشىپ قالدى .

توققۇزىنچى باب

شائىرلارنىڭ تەسەۋۋۇرىدا ئاشىق - مەشۇقلارغا مۇناسىپ دەپ قارىلىدىغان مۇھىت كالكۇتتا دېگەن بۇ جايدا ھەيران قالغۇدەك

دەرىجىدە يېتەرسىز ئىدى . لالە - رەيھانلار بەرق ئۇرغان چىمەنزار-لار ، ئاسمان بىلەن بوي تالىشىپ ئۆسكەن سەرۋى - سۇۋادانلار ، چاڭ كەلتۇرۇپ سايرايدىغان قوڭۇر بويۇن كاككۇكلار بۇ يەردە كىشىلەر ئارمان قىلىپ يۇرىدىغان نەرسىلەر ھېسابلانسىمۇ ، لېكىن مۇھەببەتنىڭ سىرلىق تەڭرىسى بۇنىڭلىق بىلەن تەبىئىي جەلپكار-لىقتىن خالىي بۇ زامانىۋى شەھەردىن قېچىپ چىقىپ كەتكىنى يوق .

سۆيگۈ تەڭرىسى ، تەڭرىلەر ئىچىدىكى ئەڭ قەدىمكى ، ئەڭ نەۋقىران ھېسابلانغان بۇ مەنىۋى ساھىبە ئىشق ئوقياسىنى بەتلىگەن ھالدا ، ئېغىر تراموۋايلارنىڭ ئاستىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ ، قىزىل سەللىلىك ساقچىلاردىن قېچىپ ، قىم - قىم ئادەملەر ئىچىدە ئۇياقتىن - بۇياققا كېزىپ يۇرىدۇ . ئۇ ئۇنداق قىلمىسىمۇ ئۇنىڭ كەينىدىن كىم قوغلايدۇ دەيسىز ! ؟

رومىشنىڭ كولوتولادىن ئىجارىگە ئېلىپ تۇرۇۋاتقان ئۆيىنىڭ قارشىسىدا بىر موزدۇزخانا ، يېنىدا بولسا ماي ، تۇز ساتىدىغان بىر دۇكان بار . لېكىن ، خىمنولىنى بىلەن ئىككىسىنىڭ تازا ئولغىيىد-ۋاتقان ئىشقى - مۇھەببىتىگە نىسبەتەن ئېيتقاندا ، بۇ جايىنىڭ رومانتىك ھېسسىياتلارنى بەخش ئېتىدىغان ھەر قانداق ئارامگاھتىن قېلىشقۇچىلىقى يوق ئىدى . ئولارنىڭ ئۇچرىشىپ تۇرىدىغان جايى نېلۇپەرلەر بىلەن قاپلانغان كۆل بويى ئەمەس ، بەلكى ئونىودا ئەپەن-دىنىڭ چاي دېغى بار كونا داستىخان سېلىنغان ئوستىلىنىڭ ئالدى بولسىمۇ ، بۇ رومىشنىڭ كۆڭلىگە باشقىچە تەسىر كۆرسىتەلمەيد-تى . قەدىمكى رىۋايەتلەردە ، دەشتكە چىقىپ كەتكەن ئاشىقنىڭ ئۆز مەشۇقىنىڭ كېيىكىنى مۇلايىم ئەركىلىتىدىغانلىقى ھېكايە قىلىند-دۇ . شۇنىڭغا ئوخشاش ، رومىش خىمنولىنىنىڭ ئەركە مۇشۇكىنى ھېلىقى كېيىكتىنمۇ ئەزىزلەپ سىلايتتى . ئاسلان ئەسنەپ - كېرد-لىپ پۇتىنى يۇزىگە سۇركىگەن چاغلىرىدا ، ئىشقى ئوتى يېلىنجاب يېنىۋاتقان بۇ يىگىت ئۇنى بارلىق جان - جانىۋارلار ئىچىدىكى ئەڭ چىرايلىقى ھېسابلايتتى .

www.uyghurkitap.com

بۇرۇن خىمنولىنى بىر دوستىدىن كەشتە تىكىشىنى ئۆگىنىۋالغاندى ، كېيىنكى چاغلاردا ئىمتىھان بىلەن بولۇشىغا تاشلاپ قويدى . رومىش كەشتە تىكىشنى قىلچە زۆرۇرىيىتى ھېس ئۆگەنگۈچىلىكى يوق ئىش ، دەپ قارايتتى . ئۇنىڭ بىلەن خىمنولىنى ئوتتۇرىسىدىكى ئورتاق ھەۋەس ئەدەبىيات جەھەتتىلا بولۇپ كەشتە تىكىش ئۇستىدە سۆز بولۇنغاندا رومىش يىراق تۇرۇشقا مەجبۇر بولاتتى .

— يېقىندىن بۇيان كەشتە تىكىشكە ئەجەبلا بېرىلىپ كەتتىڭىزغۇ ؟ — ئۇ ناخۇش ئاھاڭدا سورايتتى ، — بۇ بىكارچى ئادەملەرنىڭ قىلىدىغان ئىشى .

خىمنولىنى بۇ سۆزلەرگە پىسسىقىدە كۈلۈپ قويۇپ كەشتىسىنى تىكىۋېرەتتى .

بىر كۈنى ئوكخوي كىنايە قىلىپ :

— دۇنيادىكى خېلى ـ خېلى ئىشلار رومىش ئەپەندىگە ياقمايدۇ . ئۇنىڭغا ئاللىقانداق پەيلاسوپ ، شائىر بولسىلا بولىدىغان ئوخشايدۇ . لېكىن ، لازىملىق ئىشلاردىن بىزار بولۇپ يۈرسەك ، چوڭ ئىشلارنى قانداقمۇ ۋۇجۇدقا چىقىرارمىز ! ؟ — دېدى .

بۇ سۆزدىن غۇۋزىدە ئاچچىقى كەلگەن رومىش ئۇنىڭ بىلەن تالاشماقچى ئىدى ، لېكىن خىمنولىنى توسۇۋالدى :

— رومىش ئەپەندى ئاڭلىغانلا گەپكە جاۋاب قايتۇرىمەن دەپ ئۆزىڭىزنى ئۇپرىتىپ نېمە قىلىسىز ؟ ئۇنىڭسىزمۇ دۇنيادا مەنىسىز پاراڭلار ئازمىدى ؟ — ئۇ شۇ سۆزلەرنى ئېيتتى ـ دە ، ئىگىشىپ كەشتىنىڭ تىكىشىنى ساندى ، ئاندىن يەنە كۆڭۈل قويۇپ يىگىنە سانجىشقا باشلىدى .

بىر كۈنى ئەتىگىنى ، رومىش ئۆز كابىنىتىغا كىرگەندە ئۈستەلىنىڭ ئۈستىدە تۇرغان خاتىرىگە كۆزى چۈشتى . بۇ خاتىرە تاۋارغا ئورالغان بولۇپ ، تاۋارنىڭ بىر چېتىگە « ر » ھەرپى ، يەنە بىر چېتىگە زەر يىپلار بىلەن نېلۇپەر گۈلى كەشتىلەنگەنىدى . بۇ كىمنىڭ سوۋغىتى ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭدىكى بېشارەتنى چۈشە-

نىپ ، رومىشىنىڭ يۈرىكى گۈپۈلدەپ سېلىپ كەتتى . ئۇ ئاياللار-
نىڭ قول ئىشىنى ياراتمايدىغان ئىلگىرىكى روھىي ھالىتىنى بىراقلا
يوقىتىپ ، ئاياللارنىڭ بۇنداق ئىشلىرىنى قەتئىي ھىمايە قىلغۇچى
سۈپىتىدە مەيدانغا چىقىش نىيىتىگە كەلدى . ئەگەر خاتىرىنى يۇرد-
كىگە بېسىپ تۇرغان مۇشۇ ھالىتىدە ئوكۇپي كېلىپ قالسا ، ئۇ
شۇئان ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزىنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھىنى تونۇغان
بولاتتى .

ئۇ خاتىرىدىن بىر ۋاراق قەغەز ئالدى - دە ، يېزىشقا
باشلىدى .

مەن شائىر بولغىنىمدا سىزگە قەسىدەمنى تارتۇق قىل-
غان بولار ئىدىم ، لېكىن مەن شائىر ئەمەسمەن ، سىزگە
قايتۇرغۇدەك بىرەر سۇۋغامىمۇ يوق . مەندە ساخاۋەت قىلىش
قۇدرىتى بولمىغىنى بىلەن قوبۇل قىلىش قابىلىيىتى تۇرۇپ-
تۇ . بۇ كۆتۈلمىگەن سۇۋغىنىڭ مەن ئۈچۈن قانچىلىك قەدىر-
لىك ئىكەنلىكىنى ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى ئالا بىلەن
ئۆزۈملا بىلىمەن . سۇۋغات جىسمى بار ، كۆرگىلى بولىدىغان
نەرسە ، لېكىن مېنىڭ مىننەتدارچىلىقىمنىڭ جىسمى يوق ،
مەن ئۇنى پەقەت خېتىم ئارقىلىقلا يوللىيالايمەن .
سىزدىن مەڭگۈ مىننەتدار رومىش .

خىمنولىنى بۇ خەتنى تېزلا تاپشۇرۇۋالدى . كېيىن ئىككىسى-
نىڭ ئوتتۇرىسىدا بۇ توغرىلىق زادى گەپ - سۆز بولمىدى .

يامغۇر پەسلى باشلاندى . يامغۇر ئاساسەن يېزىلارغا مەنپەئەت-
لىك ، ئۇنىڭ شەھەرلەرگە نىسبەتەن خۇدانىڭ رەھمىتى بولۇپ
تۇيۇلۇشى ناتايىن ، يامغۇر يېغىۋەرسە ، شەھەردىكى كىشىلەرگە
ھۆلچىلىكتىن مۇداپىئەلىنىشكە توغرا كېلىدۇ ، شۇڭا ئۆيلەرنىڭ
دېرىزىلىرى تاقىلىپ ، ئۆگزىلىرىگە بىر نېمىلەر يېپىلىدۇ ؛ يولۇ-
چىلار كۇنلۇكلىرىنى ئېچىشىپ ، شوپۇرلار ترامۋايلارنىڭ يامغۇر-

www.uyghurkitap.com

لۇقلىرىنى يېپىپ قويۇشىدۇ ، شۇنداقتىمۇ ، ئۇلار ھەش ـ پەش دېگۈچە يامغۇرغا چىلىنىپ ، كىيىم ـ كېچەكلىرى ئاققۇدەك كېتىدۇ ؛ تاغ ـ دەريا ، دەل ـ دەرەخ ، ئېتىز ـ داڭلىق بۇ تارسىلداپ يېغىۋاتقان يامغۇرلارنى خۇددى قەدىناس دوستلىرىنى كۆرگەندەك خۇشال ئالقىشلايدۇ . يامغۇرلار تەبىئەت قوينىغا تۆكۈلگەن چاغدىلا ، بىز ئۇنىڭ ھەقىقىي ئۇلۇغۋارلىقىنى كۆرەلەيمىز ، ئەنە شۇ چاغدىلا پۈتكۈل ئەتراپ شادلىققا چۆمۈپ ، ئاسمان بىلەن زېمىن تەڭ كۈلىدۇ .

ياش ئاشىق ـ مەشۇقلار خۇددى تاغلاردەك قەيسەر كېلىدۇ . ئۇزۇنغىچە توختىماي شارىلداپ يېغىۋاتقان يامغۇر ئوننودا ئەپەندىنىڭ مەيدە ئاغرىقىنى كۈچەيتىپ قويغان بولسىمۇ ، خىمنولىنى بىلەن رومىشنىڭ پەيزىگە قىلچە تەسىر كۆرسىتەلمىگەنىدى . رومىش يامغۇر ياغقاندا سوتقا بارالماي قالاتتى . بىر نەچچە كۈندىن كېيىن يامغۇر تېخىمۇ ئەزۈەيلەشكە باشلىدى . خىمنولىنى بىئارام بولغان ھالدا :

— رومىش ئەپەندى ، يامغۇردا ئۆيىڭىزگە قانداقمۇ چىقىپ كېتەرسىز ؟ — دەپ سورىدى .

— بۇ قانچىلىك ئىشتى ، — دېدى رومىش تەرسالىق بىلەن ، — بىر ئامالىلاپ چىقىۋالىمەن ـ دە !

— يامغۇردا ئۆزىڭىزگە سوغ تەگكۈزۈۋالسىز ، ياخشىسى ، بىز بىلەن غىزالىنىڭ .

رومىش ئۆزىنى ئونچىۋالا نازۇك ھېسابلىمايتتى . ئۇرۇق ـ تۇغقان ، يار ـ بۇرادەرلىرىمۇ ئۇنى ئوڭاي زۇكامداپ قالىدۇ دەپ قارىمايتتى . شۇنداقتىمۇ ، يامغۇر ياغقان كۈنلەردە ، ئۇ ئۆيۈم تۆت ماڭدام يەردىغۇ ، دەپ يامغۇرغا قارىماي چىقىپ كەتسە ، خىمنولىنى ئالدىدا گۇناھ ئۆتكۈزگەندەك بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ئويلاپ ، راىسىنى بىشلىق بىلەن ئۇنىڭ مەسلىھەتىگە كىرەتتى . ھاۋا تازىمۇ بۇزۇلغان كۈنلەردە خىمنولىنى رومىشنى ئۆز ھۇجرىسىغا باشلاپ كىرىپ بەزىدە ناشتىلىقىغا سەي قورۇتۇپ بەرسە ، بەزىدە كەچلىكىگە ئېـ

سىل تاماقلار ئەتكۇزۇپ بېرەتتى . ئۇ رومىشىنىڭ ئۆپكىسىگە سوغۇق تەگكۈزۈۋېلىشىدىن ئەنسىرىگىنى بىلەن ، ئۇنىڭ ئاشقازىنىنى بۇزۇۋېلىشىدىن غەم قىلىپمۇ قويمايتتى .

بۇ بىر جۈپ ياش مۇھەببەت دېگىزىدا ئۇزۇپ يۈرگەن ئەركىن بېلىقتەك كۇن ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى . رومىش كېينىكى ئىشلار توغرىسىدا زادىلا ئويلىمايتتى . لېكىن ، ئۇنىودا ئەپەندى بۇ ئىشنى ئويلىمىسا بولمايدۇ - دە ! ئەمدى رومىشىنىڭ ئۇرۇق - تۇغقان ، ئەل - ئاغىنىلىرى بۇ خۇسۇستا چاقچاق ئارىلاش گەپ قىلىۋېرىدىغان بولۇپ قالدى . رومىشىنىڭ كىتابىي بىلىملىرى كۆپ بولغىنى بىلەن تۇرمۇش توغرىسىدا بىلىدىغانلىرى كۆپ ئەمەس ئىدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ھازىر ئۇنىڭ كۆڭلىنى ھاياجانغا سېلىۋاتقان سېزىم ئۇنىڭ تۇرمۇش كۆز قارىشىنى تېخىمۇ تۇمانلاشتۇرۇۋەتتى . ئۇنىودا ئەپەندى پات - پات ئۇنىڭ چىرايىغا تەلمۇرەتتى ، ئەمما ئۇنىڭدىن ھېچبىر سادا چىقمايتتى .

ئونىنچى باب

ئوكخوينىڭ ئاۋازى ئادەتتىكىچە بولسىمۇ ، لېكىن ئىسكىرىپكا بىلەن ناخشا ئېيتقاندا ، يوق يەردىن قۇسۇر چىقىرىدىغانلارلا بولمىسا ، باشقا ھەر قانداق ئادەم ئۇنىڭغا بارىكاللا ئوقۇماي تۇرالمايتتى . ئۇنىودا ئەپەندى مۇزىكىنى ئانچە ياقتۇرمايتتى ، ئەمما مۇزىكىنى ياقتۇرمايدىغانلىقىغا ئىقرار بولمايتتى . شۇڭا ئۇ ، مۇزىكا ھېرىسمەنلىرى خۇماردىن چىققاندۇ ، ئەمدى توختىتىش كېرەك ، دەپ ئويلىغان چاغلىرىدا گەپنى باشقىچە قويۇاتتى . بەزىلەر ئوكخوينى يەنە بىر ناخشا ئېيتىپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى دەيلۇق ، شۇ چاغدا ئۇنىودا ئەپەندى :

— سىلەر بەكمۇ ئۆزۇڭلارنى سورىمايدىكەنسىلەر ، بۇ بىچارە بالىنىڭ بىلىدىغىنى شۇنچىلىك ، ئۇنى نېمىشقىمۇ بۇنچىۋالا قىينايدىغانسىلەر ؟ — دەيتتى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— ھېچقىسى يوق ، ئوننودا ئەپەندى ، دەيتتى ئوكخوي پەرۋاسىز ھالدا ، — غەم قىلماڭ ، راستىنى ئېيتىڭ ، ياش ۋە كىمنى قىيناۋاتقانلىقىنى خودا ئۆزى بىلىدۇ ، شۇندىمۇ بۇ چاغدا ، ئۇنى ناخشا ئېيتىشقا تەكلىپ قىلغان ئادەم ئوكخوغا جاۋابەن :

— سىز ئالدى بىلەن بىر ناخشا ئېيتىپ بېرىڭ ، ئاندىن بىز بۇ ھەقتە بىر نېمە دەيلى ! — دەيتتى .

بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن ھاۋا قاتتىق بۇز ۋۇلۇپ ، كەچقۇرۇنغىچە توختىماي يامغۇر ياغدى . ئوكخوي يامغۇردا ئۆيىگە كېتەلمەي قالدى . خىمنولىنى ئۇنى ناخشىغا تەكلىپ قىلدى ـ دە ، ئۆزى فىسگارمونىيە (بىز بىنگالدا كۆرۈپ تۇرىدىغان كىچىك فىسگارمونىيە)نى تەڭكەش قىلىشقا باشلىدى .

ئوكخوي ئىسكىرىپكىسىنى سازلاپ ، ھىندى خەلق ناخشىلىرىدىن بىرنى ئېيتىشقا باشلىدى :

كېچىلەردە يارنى ئويلاپ
ئۇيقۇدىن بىدارىمەن .
سالامىمنى يەتكۈزەمسەن
ئەي سابا ! يارىمغا سەن ؟ !

بۇ يەردىكىلەرگە بۇ ناخشا ئانچە تونۇشلۇق ئەمەس ئىدى ، بىراق ناخشىدىكى سۆزلەرنى چۈشەنمەسلىكنىڭ كارايىتى چاغلىق ، چۈنكى ناخشىدىكى ئازغىنا بېشارەت ھاياجان ئىلكىدىكى كۆڭۈللەرگە ئاجايىپ زور كۈچ بېغىشلايدۇ . ناخشىنىڭ ئومۇمىي مەنىسى ناھايىتى روشەن : بۇلۇتلار كۆز يېشىنى تۆكمەكتە ، يىراقتىن تاۋۇسنىڭ پەريادى ئاڭلانماقتا ، ئاشىق يىگىت يار ۋەسلىنى سېغىنىپ ندا قىلماقتا...

ئوكخوي ئېيتقىلى بولمايۋاتقان كۆڭۈل سىرىنى بۇ خەلق ناخشىسى ئارقىلىق ئىزھارلىماقچى ئىدى ، لېكىن بۇ ناخشا سورۇنغا

ەدىكى باشقا ئىككى ئادەمنىڭ قەلب ھېسسىياتلىرىنى ئۇرغۇتىۋەتتى . ئۇلار ناخشىنىڭ يېقىملىق لىرىكىسىغا چۆمدى ، شۇ تاپتا گويا ئۇلارغا ھەننىڭ نەرسە ئالىيجانابلىشىپ ، پاكلىشىپ كېتىۋاتقاندەك ، پۈتكۈل دۇنيا ئاقۇچ تۇمان ئىچىدە ئۇزۇپ يۈرگەندەك بىلىنەتتى . كىشىنى ھاياجانغا سالىدىغان بارلىق يالقۇنلۇق سېزىملەر مۇشۇ ئىككى ئاشىق - مەشۇقنىڭ ۋۇجۇدىغا مۇجەسسەم بولغاندەك ، شۇ تاپتا ئۇلارنىڭ قەلبىدە شادىيانىلىق بىلەن قايغۇ - ھەسرەت ، ۋىسال شادلىقى بىلەن ھىجران ئازابى بىر - بىرىگە قوشۇلۇپ كەتتى .

يامغۇر توختىماي ياغماقتا ، ئوكخويمۇ تىنماي ناخشا ئېيتماقتا . خىمنولىنى : «توختىماڭ ، ئوكخوي ئەپەندى ، يەنە بىرنى ئېيتىپ بېرىڭ» دەپلا قويسا ، ئۇ تارتىشىپ ئولتۇرمايلا يېڭىسىنى ئېيتىۋېرەتتى . بەزىدە ناخشا چېقىلغان چاغلاردا يېرىپ ئۆتكەن قارا بۇلۇتلارنى ئەسلەتسىمۇ ، لېكىن ئاشىق يۈرەك تېخىچە پىنھانلىقىنى ساقلايتتى .

ئوكخوي خېلى كەچتە چىقىپ كەتتى . رومىش خوشلىشىدىغان چاغدا گويا ناخشىنىڭ پەيزىدىن مەست بولۇپ كەتكەندەك ، خۇمارلىق كۆزلىرى بىلەن خىمنولىنىغا تىكىلدى ، خىمنولىنىمۇ شەيدا كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا قارىدى ، چۈنكى ناخشا ئۆزىنىڭ مەپتۇن قىلارلىق كارامىتى بىلەن ئۇنىمۇ سىمابىتەك ئېرىتىۋەتكەنىدى .

ئازلا ۋاقىت توختىغان يامغۇر رومىش ئۆيىگە يېتىپ كېلىشى بىلەنلا يەنە قۇيۇۋەتتى . ئۇ كېچىچە تۇزۇك ئۇخلىيالمىدى ، خىمنولىنىمۇ تالادىكى يامغۇرنىڭ غۇۋا ئاۋازىنى ئاڭلىنىۋاتقان شارىلداشلىرىغا قولاق سېلىپ ئۇزۇنغىچە ئولتۇردى .

كېچىلەردە يارنى ئويلاپ
ئۇيقۇدىن بىدارمەن .
سالامىنى يەتكۈزەمسەن
ئەي سابا ! يارىمغا سەن ؟ !

دېگەن ناخشا ئۇنىڭ قەلبىدە ھېلىمۇ تەكرارلىناتتى .

ئەتىسى ئەتىگەندە ، رومىش خىيالغا كەتتى . ئۇنىڭ ناخشا ئېيتالمىغان بولسام نەقەدەر ياخشى بولاتتى ـ ھە ، قولۇمدىن كەلسە ھەر قانداق مۇۋەپپەقىيەتسىزلىكلەرگە تېگىشىشنى خالايتتىم » . لېكىن ، ئۇ ھەر قانچە ئۆگەنسىمۇ ئۆزىنىڭ بەربىر ناخشىچى بولالمايدىغانلىقىنى بىلەتتى . ھېچبولمىغاندا ، بىرەر ساز ئۆگەنسىچۇ ! ؟ ھېلىمۇ ئېسىدە تۇرۇپتۇ : بىر كۈنى ئۇ ئونىودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىدە ئىسكرىپكىنى قولىغا ئېلىپ كامالچىنى تارىغا شۇندىماق سۈركىۋىدى ، قويۇۋېرىڭ ، مۇزىكا تەكرىسى ئۇنى شۇنچىلىك ئۆگەيلىدىكى ، ناۋادا ئۇنىڭغا ئۆمۈرۋايەت ئىسكرىپكا بىلەن مەشغۇل بولۇشقا ھۆكۈم قىلىنسا ، ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇنىڭدىنمۇ شەپقەتسىز جازا بولمىغان بولاتتى .

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئىسكرىپكا ئۆگىنىش نىيىتىدىن يېنىپ فىسگارمونىيىدىن بىرنى سېتىۋالدى ۋە ھۇجرىسىنىڭ ئىشىكىنى ئىچىدىن تاقىۋېلىپ ئاستا ئۆگىنىشكە باشلىدى . فىسگارمونىيىنىڭ ئىسكرىپكىدىن ئوڭايراق ئىكەنلىكى ئۈزۈن ئۆتمەي مەلۇم بولدى .

ئەتىسى ئۇ ئونىودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە كىرىشى بىلەنلا خىمنولىنى :

— ئۆيىڭىزدە كىچىچە بىرسى فىسگارمونىيە چېلىپ چىقتىغۇ ، — دەپ قالدى .

رومىش ئىشىك ـ دېرىزىلەرنى تاقاپ قويسام بۇ سىرىمنى ھېچكىم بىلەلمەيدۇ ، دەپ ئويلىغانىدى . كۈتمىگەن يەردە ، ماۋۇ ئۈزۈن قۇلاقلارنىڭ ئاڭلاپ قالغىنىنى قارىمامدىغان ! رومىش ۋىلىلىدە قىزىرىپ ، ئۆزىنىڭ فىسگارمونىيە ئۆگەنمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئېقرار قىلدى .

— سىز ئىشىك ـ تۆشۈكنى دۇملىۋېلىپ يالغۇز بىر نېمىلەرنى قىلىپ ئۆگىنىۋالدىمەن ، دەپ بىكار ئۈزۈندىسىز ، — دېدى خىمنولىنى ، — بىزنىڭكىدە ئۆگەنسىڭىز ياخشى بولماتتى ، مەن چېلىشنى بىر ئاز بىلىمەن ، سىزگىمۇ ياردىمىم تېگىپ قالار .

— قولۇم بەك گاڵ ، جاپا تارتىپ قالىسىز ، — دېدى رومىش .

— مەيلى ، — دېدى خمنولىنى ، — بىلگەنلىرىمنى سىزگە بار ئىمكانىيىتىم بىلەن ئۆگىتىپ قويايى .

رومىشنىڭ دېگىنى ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي ئىسپاتلاندى ، ئۇ بەكمۇ كەمتەرلىك قىلىپ كەتمىگەنىكەن . خمنولىنىدەك بىر مۇ-ئەللىم ئۇنىڭ قۇلىقىغا قويۇپ تۇرسىمۇ ، ئۇ مۇزىكا بابىدا بىرەر ئېنىق ئۇقۇمنى بىلەلمىدى . سىلەر سۇ ئۇزۇشنى بىلمەيدىغان ئا-دەمنىڭ كۆلگە چۈشۈپ كەتكەندە پۇت - قولىنى ھەريان ئۇرۇپ تېپىرلاپ كېتىدىغانلىقىنى كۆرگەن بولغىيتتىڭلار ، ئۇنىڭ فىس-گارمونىيىدىكى قول ئۇرۇشمۇ مۇشۇنىڭدىن ئانچە قېلىشمايتتى . بىراق ، بۇ سۇ تىزغىمۇ كەلمەيدىغان سۇ ئىدى . ئۇ قايسى بارماقتا فىسگارمونىيىنىڭ قايسى تىلىنى باسىدىغانلىقىنى ئايرىيالمايتتى . ئۇ پەدىلەرنى خاتا باساتتى ، ئەمما بۇنىڭغا پەرۋا قىلمايتتى . ئۇنىڭغا توغرا ۋە خاتا ئاھاڭلارنىڭ ھەممىسى بەربىر ئىدى . ئۇ مۇزىكىنىڭ بارلىق چېلىش قائىدىلىرىنى ئادەتتىن تاشقىرى بۇزاتتى . خمنو-لىنى ئۇنىڭغا : «ۋۇي ، نېمىلەرنى چېلىۋاتىسىز ، پۈتۈنلەي خاتاغۇ» دەپ قويسا ، ئۇ ئالمان - تالمان قايتىدىن چالاتتى - دە ، يېڭى خاتالىق ئارقىلىق كونا خاتالىقنى تۇزەتمەكچى بولاتتى . نېمىلا دې-گەنبىلەن ، بىزنىڭ بۇ جىددىي مۇئامىلىلىك ھارماس رومىشمىز ئۆز نىيىتىدىن ئوڭايلىقچە يانىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى . ئېغىر چاقلىرى ئاستىدا يانجىلىۋاتقان نەرسىلەر بىلەن كارى يوق ئاستا كېتىۋاتقان يول چىڭداش ماشىنىسىغا ئوخشاش ، رومىشنىڭ ئېغىر قوللىرى بۇ نەس باسقان فىسگارمونىيىنىڭ تىللىرى ئۈستىدە قەد-ئىي ھالدا پەرۋاسىز ھەرىكەتلىنەتتى .

خمنولىنى ئۇنىڭ قالايمقان چېلىشلىرىدىن قاقاقلاپ كۈل-گەندە ، ئۇمۇ قوشۇلۇپ كۈلەتتى . ئۇنىڭ خاتالىق سادىر قىلىشتە-كى بۇ ئاجايىپ سەۋىيە خمنولىنىغا تولىمۇ قىزىق تۇيۇلاتتى .

مۇھەببەت خاتالىق ، تالاش ـ تارتىش ۋە ئىقتىسادىي ئامىللارنىڭ كىشىگە لەززەت بېغىشلىيالايدۇ . ئەمدىلا ئايىغى چىققان ياش تايتاڭلاپ مېڭىشلىرىنى كۆرۈپ زوق ـ شوقى بىلەن كۈلۈمسىرەپ ئوخشاش ، خىمنولىنى رومىئونىڭ مۇزىكىدىكى ئىقتىدارسىز ئاشىقىغا ھەدەپ كۈلەتتى .

— ماقۇل ، ئۇچىيىڭىز ئۇزۇلگۈدەك كۈلۈۋېلىڭ ، سىز ئۆزگەنگەندە پەقەت خاتا چالمىغان بولغىيتتىڭىز ، — دەپ قويۇاتتى رومىش .

— مەنمۇ خاتا چېلىپ قويىدىغان ، — دەيتتى خىمنولىنى ، — لېكىن راستىمنى ئېيتسام ، رومىش ئەپەندى ، مېنىڭ ئۇ چاغدىكى خاتالىرىمنى سىزنىڭكىگە زادى سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ .

رومىش يېڭىلگەنلىكىگە ھەرگىز تەن بەرمەي قاقاقلاپ كۈلۈپ قويۇاتتى ـ دە ، يەنە باشتىن چېلىشقا كىرىشەتتى . باشتا ئېيتقىنىمىزدەك ، ئوننودا ئەپەندى مۇزىكا چۈشەنمەيتتى ، شۇنداقتىمۇ بەزىدە ئۆزىنى جەددىي قىيىناپتەكە سېلىپ بىر ئاز قۇلاق سالاتتى ـ دە ، ئاندىن باھا بېرىپ قويۇاتتى :

— نېمىلا دېمەكچىلار ، رومىش خېلى يېتىشىپ قاپتۇ .

— ھە ، ئاھاڭنى قايدۇرۇپ چالمىغان سازەندە بوپقالدى ، — دەيتتى خىمنولىنى .

— ياق ! ياق ! ئۇ دەسلەپتىكىگە قارىغاندا كۆپ ئىلگىرىلىدى . مۇشۇنداق داۋاملاشتۇرىدىغانلا بولسا خېلى ئوبدان مۇزىكانت بوپقالىدۇ . بۇ نەرسىنى ئۆگىنىشنىڭ بىر يولى بار ، ئۇ بولسىمۇ ئۆزىمەي مەشىق قىلىش ، پەدە بېسىشنى ئۆگىنىۋالسىلا ، باشقا ئىشلار دېگەن ھېچگەپ ئەمەس .

بۇ سۆزگە پالان دېگىلى بولمايتتى ، بۇۋاينىڭ سۆزى قانۇن بولۇپ ، باشقىلار ئۇنىڭ سۆزىگە ئېھتىرام بىلەن قۇلاق سېلىشقا تېگىشلىك ئىدى .

ئون بىرىنچى باب

بېنگاللىقلارنىڭ پۇجا بايرىمى ئەنگلىيىلىكلەرنىڭ مىلاد بايرى-مىغا ئوخشاپراق كېتىدۇ ، خىزمەتلەر ئون نەچچە كۈنلەپ توختاپ ، سىرتتىكى كىشىلەر تەرەپ - تەرەپتىن كېلىپ جەم بولۇشىدۇ .

بايرام مەزگىلىدە پويىز بېلىتىنىڭ باھاسى ئومۇمەن چۇشۇرۇ-لەتتى . ئوننودا ئەپەندى بىلەن خىمنولىنى ھەر يىلى دېگۈدەك كۈزنىڭ مۇشۇ مەزگىلىدە جوببولپۇرغا ھاۋا يەپ كېلىش ئۈچۈن باراتتى . ئۇ يەردىكى ھۆكۈمەت ئىدارىسىدە ئوننودا ئەپەندىنىڭ سىگىلىسىنىڭ ئېرى بار ئىدى ، ئۇلار بارغاندا شۇ يەرگە چۈشەتتى . ئوننودا ئەپەندى ھەر يىلى بىر قېتىم سەپەرگە چىقىپ تۇرسام ، مەيدە ئاغرىقىمغا خېلى پايدىسى بولىدىكەن ، دەپ ئويلايتتى .

سېنتەبىرنىڭ باشلىرى ، پۇجا بايرىمغا بىر نەچچە كۈن قال-غاندا ، ئوننودا ئەپەندى ئالدىراش سەپەر تەرەددۇتىنى كۆرۈشكە باشلىدى . خىمنولىنى كەتسە فىسگارمونىيە ئۆگىنىشنى بىر مەز-گىل توختىتىپ قويۇشقا توغرا كېلەتتى ، شۇڭا رومىش ئازلا قالغان بۇ ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ مەشىق قىلىشقا كىرىشتى . بىر كۈنى پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇپ ، خىمنولىنى :

— رومىش ئەپەندى ، سىزمۇ بېرىپ ھاۋا يەڭگۈشلەپ كەلسە-ڭىز دەيمەن ، كالكۇتتىدىن بىردەم بولسىمۇ ئايرىلىش سىز ئۈچۈن كۆپ پايدىلىق . دادا ، سىزچە قانداق ؟ — دېدى .

ئوننودا ئەپەندى بۇ تەكلىپنى ماقۇل كۆردى . رومىشقا ئېغىر مۇسىبەت كەلگەن ، سەپەر ئۇنىڭ ھەسرەتلىرىنى يېنىكلىتىشى مۇمكىن ئىدى .

— ئەلۋەتتە ، ياخشى بولىدۇ ، — دېدى ئۇ ، — بېرىپ بىر نەچچە كۈن مېڭىنى دەم ئالدۇرۇپ كەلگەندىن ياخشى ئىش يوق . ئۆزىڭىز بىلىسىز ، رومىش ئەپەندى ، مەن مۇنداق بىر ئىشقا دىققەت قىلدىم : مەيلى شىمالغا ياكى قانداقلا بىر جايغا بارماڭ ، دەسلەپكى

www.uyghurkitap.com

بىر نەچچە كۈن ئادەمگە بەكمۇ پايدىلىق ئىشلار بارغاندا ئىشتىهاينىڭ ئېچىلىپ ، يېگەنلا نەرسىڭ لەززەتلىك بولىدىغان كەن ، لېكىن بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ھەممە نەرسە قېلىپقا چۈشىدىكەن ، قانداقتۇر بىر نېمە ئىچىڭنى سىقىدىغاندەك بولۇپ زېرىكىشكە باشلايدىكەنسىز ، يېگەنلا نەرسىڭىز...

— رومىش ئەپەندى ، سىز نورمود دەرياسىنى كۆرگەنمىدىڭىز ؟ — دەپ سورىدى خىمنولىنى ئۇنىڭدىن .

— ياق ، ئۇياقلارغا بېرىپ باقمىغان .

— ئۇنداق بولسا ، سىز چوقۇم بېرىپ كۆرۈپ كەلسىڭىز بولىدىكەن ، شۇنداقمۇ ، ھە ، دادا ؟

— ماڭا قارىڭ ، رومىش ، بىز بىلەن بىللە بارسىڭىز نېمە بولغۇدەك ؟ ھاۋا يەپ كېلىسىز ، يەنە تېخى مەرمەر تاغنىمۇ كۆرۈۋالسىز ، — دېدى ئونىودا ئەپەندى .

رومىش ئۆزىنىڭ جىسمانىي ۋە روھىي جەھەتتىكى سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشتە ئونۇملۇك دەپ ھېسابلانغان بۇ دورىنى ئىشلىتىشتىن باش تارتمايتتى ، ئەلۋەتتە .

شۇ كۈنى ، ئۇ ئۆزىنى خوددى بۇلۇت ئىچىدە لەيلەپ يۈرگەندەك ھېس قىلىپ ئىشكىنى تاقىدى ـ دە ، ھاياجىنىنى بېسىش ئۈچۈن فىسگارمونىيە چالغىلى تۇردى ، لېكىن ئۇنىڭ ھېسسىيات ئاسمىنىدا پەرۋاز قىلىۋاتقان كۆڭلى پەدە ـ مەدە دېگەنلەرنى تەرك قىلغانىدى . مۇزىكا ساداسى بىلەن قالايمىقان ئاۋازلارنىڭ ئېلىشمىقانچىلىقى ئىچىدە ، ئۇنىڭ بارماقلىرى فىسگارمونىيەنىڭ تىللىرى ئۈستىدە ئەسەبىيلەرچە ئويناپتتى . دەسلەپتە ئۇ خىمنولىنىدىن ئايرىلىدىغانلىقىنى بىلىپ بەكمۇ ھەسرەت چەككەنىدى ، ئەمدىلىكتە ئىچ ـ ئىچىدىن خۇشاللىقى قاينىپ ، مىڭ جاپادا ئۆگەنگەن ئازغىنا مۇزىكا بىلىمىنىمۇ ئونتۇپ قالدى .

تۇيۇقسىز ئىشىك قېقىلىپ مۇزىكا توختاپ قالدى . تالادىن بىرسىنىڭ :

— خۇدا ھەققى ، توختىتىڭ ، رومىش ئەپەندى ، نېمىلەرنى

قىلىۋاتىسىز؟ — دېگەن ئاۋازى ئاڭلاندى.

ئوڭايسىز ھالغا چۈشۈپ قالغان رومىش خجالەتچىلىك ئىچىدە ئىشكنى ئاچتى. ئوكخوي ئىشكتىن كىرىۋېتىپ سۆزلەپ كەتتى:

— رومىش ئەپەندى، سىز ئۆز مەيلىڭىزچە مۇشۇنداق ئوغرىلىقچە جىنايەت ئۆتكۈزۈپ يۈرىسىز، باشقىلارنىڭ سىزنى ئۆز سوتىڭىزغا سۆرەشتۈرۈپ ئاپىرىشىدىن قورقمامسىز؟

— گۇناھىمنى تونۇيمەن، — دېدى رومىش كۆلۈپ تۇرۇپ.

— كۆڭلىڭىزگە ئالمىسىڭىز ئېيتىدىغان بىر ئىش بار ئىدى، رومىش ئەپەندى.

رومىش ئۇنىڭ نېمە دېمەكچى بولىدىغىنىنى بىلمىگەچكە، ئۇنچىقماي ئاغزىغا قاراپ ئولتۇردى.

— سىز بىلىدىغانسىز، مەن خىمنولىنىنىڭ تەقدىرىگە كۆڭۈل بۆلمەي تۇرالمايمەن، — دېدى ئوكخوي.

رومىش ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتمەي داۋامىنى كۈتتى.

— مەن ئۇنىودا ئەپەندىنىڭ دوستى بولغانلىقىم ئۈچۈن سىزدىن سوراپ بېقىشقا ھوقۇقلۇقمەن، سىز خىمنولىنى ھەققىدە زادى قانداق ئويلاۋاتىسىز؟

رومىش بىرەرسىگە قاتتىق تېگىشنى خالىمايتتى، خالىسىمۇ قولىدىن كەلمەيتتى. شۇڭا، ئوكخوينىڭ ئېيتقان سۆزلىرى رومىشنىڭ زېھنىغا تەگكەن بولسىمۇ، ئۇ ئۆزىنى خاتىرجەم تۇتۇپ:

— مېنى ئۇنىڭغا قارىتا يامان ئويدا، دېگەن خىيالنى كەلتۈرگۈدەك بىرەر ئىش قىلىپ قويغان ئوخشىمامدىمەن؟ — دېدى.

— ماڭا قاراڭ، سىز ھىندىزم ئەقىدىسىگە مۇناسىپ ئائىلىدىنسىز، دادىڭىز ھايات چېغىدا شۇ دىنىنىڭ مۇخلىسى ئىدى، سىزنى بىرەر براھمان بىلەن توي قىلىپ قالمىسۇن، دەپ يېزىغا قايتۇرۇپ ئېلىپ كېتىپ ئۆيلەپ قويماقچى بولغان. بۇلاردىن مېنىڭ خەۋىرىم بار، — دېدى ئوكخوي. دېمىسىمۇ، ئۇ بىلەتتى، مۇشۇ ئەھۋاللارنى ئۇنىودا ئەپەندىگە ئانچە ـ مۇنچە پۇرىتىپ قويغانىمۇ مۇشۇ ئىدى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

رومىش ئۇنىڭغا بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىمىدى .

— ئەجەبا ، سىز ئەمدى ، دادام ئۆلدى ، نېمە ئىش قىلىمەن دەپ ئويلامسىز ؟ ئۇنىڭ ئارزۇسى بىلەنمۇ...

— ماڭمۇ سۆز بېرىڭ ، ئوكخوي ئەپەندى ، — رومىش تۇقچە تاقەت قىلالماي ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى ، — باشقا ئىشلار نەسىھەت قىلغۇدەك سۆزلىرىڭىز بولسا ، سىز ئېيتىڭ ، مەن ئاڭلاي ، لېكىن دادام ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت سىز بىلەن ئالاقىسىز .

— بولىدۇ ، — دېدى ئوكخوي ، — بىز بۇنى قويۇپ تۇرايلى ، لېكىن مەن شۇنى ئېنىقلىۋېلىشىم كېرەككى ، سىز خىمنولىنىغا ئۆيلىنىش نىيىتىگە كەلدىڭىزمۇ ، قانداق ؟ سىزنىڭ ھازىرقى شارائىتىڭىز بۇنىڭغا يار بېرەمدۇ ؟

ئوكخوينىڭ كىشىنى تەتۈر قىلىنايدىغان بۇ مۇئامىلىسى مۇلايىم مۇجەزلىك رومىشنىڭ سەۋر قاچىسىنى تاشتۇرۇۋەتتى .

— ماڭا قاراڭ ، ئوكخوي ئەپەندى ، — دېدى ئۇ ، — سىز بەلكىم ئۇنىودا ئەپەندىنىڭ دوستىدۇرسىز ، لېكىن ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتى ، سىز ماڭا بۇنچىلا سۆزلەپ كەتكۈدەك دەرىجىدە يېقىن ئەمەس ، ياخشىسى مۇشۇ گەپلەرنى قىلمىسىڭىز .

— مەن سىز بىلەن بۇ مەسىلە توغرىسىدا سۆزلەشمىگەن بولسام ، بۇ مەسىلىمۇ مەۋجۇت بولمايتتى . سىزمۇ ئاقىۋىتى بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرماي ، ئۆز ئارزۇيىڭىز بويىچە تۇرمۇشتىن خالىغانچە بەھرىمەن بولاتتىڭىز . بۇنىڭغا ئەلۋەتتە سۆز كەتمەيتتى . لېكىن ، جەمئىيەت سىزگە ئوخشاش كېيىنلىكىنى ئويلىماي كۆزگە چىلىقىپ قالغان كېيىكنى قوغلاپ چىقىپ كېتىدىغانلارنىڭ شىكارگاھى ئەمەس . بەلكىم سىزنىڭ كارامەت مۇددىئالىرىڭىز باردۇ ، ئۆزىڭىز توغرىسىدىكى سۆز - چۆچەكلەرگە قۇلاق سالغۇڭىز كەلمەيدىغاندۇ ، لېكىن بىلىپ قويۇڭكى ، سىز خىمنولىنىدەك مەرتۋىلىك قىزنى خالىغانچە كولدۇرلىتىپ يۇرىدىكەنسىز ، بۇنىڭ چوقۇم سورىقى بولىدۇ . بەزىلەر سىزنىڭ كۆڭلىڭىزدىكىنى بىلىشنى

خالايدۇ ، ناۋادا غەرىزىڭىز ئۆزىڭىز ھۆرمەت قىلىدىغان كىشىنىڭ شەنىگە داغ چۈشۈرۈش بولسا ، ئۇ ھالدا ، سىزنىڭ قىلىۋاتقىنىڭىز ئۆزىڭىزگە ناھايىتى توغرا .

— نەسىھىتىڭىزگە كۆپ رەھمەت ، مەن پات ئارىدا ئۆزۈمنىڭ نېمە قىلىشىم كېرەكلىكىنى قارار قىلىمەن ۋە مەڭگۈ شۇ قارارىم بويىچە ئىش قىلىمەن ، بۇنىڭدىن سىز غەم قىلمىسىڭىزمۇ بولىدۇ ، بۇ مەسىلە ئۈستىدە ئىككىمىز يەنە سۆزلىشىپ ئولتۇرمايلى .

— مەن سىزدىن بۇنداق گەپلەرنى ئاڭلىغانلىقىم ئۈچۈن تولـ مۇ خۇرسەنمەن ، رومىش ئەپەندى . سىزنىڭ قەتئىي بىر قارارغا كېلىپ ، شۇ بويىچە ئىش قىلماقچى بولغىنىڭىز مەن ئۈچۈن زور تەسەللى . سىز بالدۇرراق بىر نىيەتكە كېلىشىڭىز كېرەك ئىدى . مەيلى قانداقلا بولسۇن ، ئەمدى سىز بىلەن بۇ مەسىلە ئۈستىدە سۆزلەشمەيمەن . مۇزىكا ئۆگىنىشىڭىزگە كاشىلا قىلغانلىقىم ئۈـ چۈن كەچۈرەرسىز ، مۇزىكىڭىزنى چېلىۋېرىڭ ، بۇنىڭدىن كېيىن سىزگە ھەرگىز كاشىلا بولمايمەن ، — ئوكخوي سۆزىنى تۈگىتىپلا ئالدىراش چىقىپ كەتتى .

رومىشنىڭ مۇزىكىدىن پەيزى قاچتى .

ئۇ بېشىنى ئىككى قولىغا قويۇپ كارىۋاتتا ياتتى . ۋاقىت ـ سائەتلەر قوغلىشىپ ئۆتمەكتە . سائەت بەشكە جاڭ ئۇرۇۋىدى ، ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ كەتتى . ئۇنىڭ زادى نېمە قارارغا كەلگەنلـ كىنى خۇدا ئۆزى بىلىدۇ . لېكىن ، ئۇنىڭ ھازىرقى جىددىي ئـ شى ، دەرھال قوشنا ئۆيگە چىقىپ بىر ـ ئىككى پىيالە چاي ئىچىش ، بۇنىڭغا قىل سىغمايتتى .

— تاۋۇزنى يوقمۇ ، رومىش ئەپەندى ، — خىمنولىنى رومىشـ نى كۆرۈپلا سورىدى .

— تاۋۇم جايىدا ، — دېدى رومىش .

— ئۆتىڭىز سۈيۈلۈپ تاماق ھەزىم قىلىشىڭىز ناچارلاپ قالـ غان ئوخشايدۇ ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى سۆز قىستۇرۇپ ، — مېنىڭ دورامدىن بىرەر تال يەپ كۆرۈپ بېقىڭ...

خىمنولىنى كۈلۈپ تۇرۇپ سۆزنى ئارىلاش كەتتى :

— قويۇڭا دادا ! سىز دوستلىرىڭىزنىڭ ھەممىسىنى دوراپ بېرىڭ ، مەن مۇشۇ كەمگىچە بۇ دوستلىرىڭىزنى بىر-بىرلەپ ئادەمگە پايدا قىلىپ باققىنىنى كۆرمىدىم .

— ئىشقىلىپ ، زېيىنىغۇ يوقتۇ ! ئۆز تەجرىبەمدىن قارىغاندا مەن يېگەن دورىلارنىڭ ئەڭ شىپالىقى مۇشۇ ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى .

— سىزغۇ بىر يېڭى دورا يېسىڭىز ، دەسلەپ بىر نەچچە كۈنگىچە جاھاندىكى شىپايى كارامەت قىلىۋالىسىز .

— سىلەرغۇ مېنىڭ سۆزۈمگە ئىشەنمەيسىلەر ، قېنى ئوكخويدىن سوراپ بېقىڭلارچۇ ، مېنىڭ دورام ئۇنىڭغا شىپا بولدىمۇ - يوق ؟

ئوكخوينىڭ گۇۋاھچىلىققا چاقىرىلىپ قېلىنىشىدىن ئەنسىرىگەن خىمنولىنى سۆزىنى توختاتتى . لېكىن ، دەل شۇ چاغدا گۇۋاھچى ئۆز ئايىغى بىلەن كىرىپ كەلدى ۋە ئوننودا ئەپەندىنى كۆرۈپلا :

— ھېلىقى دورىڭىزدىن يەنە بىر تال بەرسىڭىز ، ئۇ ماڭا بەك پايدا قىلدى ، بۇگۈن ئۆزۈمنى ناھايىتى ئوبدان ھېس قىلىۋاتىمەن ، — دېدى .

ئوننودا ئەپەندى قىزىغا غالىبانە نەزەر تاشلىدى .

ئون ئىككىنچى باب

ئوننودا ئەپەندىنىڭ مېھماندوستلۇقى ئوكخوينىڭ دورىنى ئىچىپ بولۇپلا كېتىشىگە يول قويمىدى . ئوكخوينىڭمۇ ئالدىراپ كەتكۈسى يوق ئىدى . ئۇ مەنستىمىگەن ھالدا رومىشقا پات - پات كۆز قىرىنى تاشلاپ قوياتتى . رومىش تولىمۇ سەزگۈرلەردىن بولۇپ مىسىمۇ ، ئوكخويدىكى بۇ مەنستىمەسلىكنى سېزىپ قالدى ۋە ناھايىتى بىئارام بولدى .

خمنولىنى جوببولپورغا بېرىشقا ئۇزۇندىن بۇيان ئىنتىزار ئىدى ، ماڭىدىغان ۋاقتىمۇ كېلىپ قالاي دېدى . ئۇ بۇ قېتىم رومىش كەلگەندە دەم ئېلىشنى قانداق ئۆتكۈزۈش ھەققىدە بىرەر پىلان تۈزۈۋېلىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ قويغانىدى . ئۇلار بوش ۋاقتىلىرىدا ئوقۇش ئۈچۈن بىر قىسىم كىتابلارنى تاللاپ قويۇش مەسلىھەتلىشىۋ قىلىشقان ، شۇڭا بۇگۈن رومىشنىڭ بالدۇرراق كېلىشىنى كېلىشكەنىدى . ئەگەر ئۇ بالدۇر كەلمىگىنىدە ، چاي ۋاقتىدا ئوكخوي ياكى باشقا كۈتۈلمىگەن مېھمانلار كېلىپ قېلىپ ئۇلارغا كاشىلا بولۇشى ، ئۇلارنى ئارامخۇدا مۇڭداشقىلى قويماسلىقى مۇمكىن ئىدى .

كۈتۈلمىگەندە ، رومىش بۇگۈن ئادەتتىكىدىنمۇ كەچرەك كەلدى ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بەكمۇ ئويچان كۆرۈنەتتى . خمنولىنىنىڭ پەيزى ئۇچتى ، ئۇ قولاي پۈرسەتنى تېپىپ پەس ئاۋازدا سورىدى :

— بەكلا كېچىكتىڭىزغۇ ؟

رومىشنىڭ كۆڭلى بىر يەردە ئەمەستەك تۇراتتى ، ئۇ بىر ئاز تۇرۇۋېلىپ :

— شۇنداق ، كەچ قالدىم ، — دەپلا قويدى .

ھالبۇكى ، خمنولىنى ئاللىبۇرۇن تەييارلىقنى تەق قىلىپ ، چۈش قىيىلىش بىلەنلا چاچلىرىنى تاراپ كىيىم - كېچەكلىرىنى يۆتكىگەن ۋە پات - پات سائىتىگە قاراپ ئۇنىڭ يولىغا تەلمۈرگەن ، رومىشنىڭ سائىتى ئارقىدا قالغان بولسا كېرەك ، ئۇ چوقۇم ھازىرلا كېلىدۇ ، دەپ ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ ئولتۇرغانىدى . ئەمدى قارىغۇدەك بولسا ئەھۋال باشقىچە ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كۆڭۈل تەشۋىشىنى باسماقچى بولۇپ قولىغا يېڭىنە ئىشىنى ئېلىپ دېرىزىنىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇرغانىدى . ئۇنىڭغا ھەممىدىن ئەلەم قىلغىنى ، رومىش كىرگەندە ئۇنىڭ چىرايىدىن پەرۋاسىزلىق چىقىپ تۇراتتى ، گويا بالدۇر كېلىش ھەققىدە سۆز بەرگەنلىكىنى تامامەن ئەستىن چىقارغاندەك ھەتتا بىرەر چۈشەنچە بېرىپ قويۇشنىمۇ خىيالىغا كەلتۈرمەيتتى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى نادىرىسى

بۇگۈنكى چاي خىمنولىنى ئۇچۇن چىندىنىز ئازاب بولدى . ئاخىر چاي داستىخىنى يىغىشتۇرۇلدى ، خىمنولىنىڭ دىققىتىنى تارتىش ئۇچۇن تام تەرەپتىكى ئۇستەل ئۇستىدىكى كىتابلارنى ئېلىپ مېڭىۋىدى ، رومىش گاراڭلىقتىن ئويغىنىپ دەرھال ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ :

— نەگە ئاپىرىسىز ، بىز يولغا بىر قىسمىنى تاللىۋالماقچى ئەمەسمىدۇق ؟ — دېدى .

خىمنولىنىنىڭ لەۋلىرى تىترەپ كەتتى . ئۇ كۆز ياشلىرىنى ئاران توختىتىۋېلىپ ، تىترەك ئاۋازدا :

— كېرىكى يوق ، ئەمدى بۇ كەمدە تاللىغىلى بولمايدۇ ، — دېدى ـ ده ، ئالدىراپ بالىخانا ئۆيگە چىقىپ كىتابلارنى پولغىلا تاشلىۋەتتى .

بۇ ئىش رومىشنىڭ ھەسرىتىگە تۆپىلەپ ھەسرەت قوشتى .

— رومىش ئەپەندى ، بۇگۈن كەيپىڭىز ئانچە ياخشى ئەمەستەك كۆرۈنىدىغۇ ؟ — دېدى ئوكخوي . ئۇنىڭ چېچىكى چاي بولۇپ كەتكەنىدى .

رومىش غودۇڭشىپ قويدى ، نېمە دېگەنلىكىنى ھېچكىم ئۇقالمىدى . لېكىن ، رومىشنىڭ ئۆزىنىڭ سالامەتلىكى توغرىسىدا ئېيتقان سۆزىنى ئونىودا ئەپەندى قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ ئاڭلىۋالغانىدى .

— مەن بايام ئۇنى كۆرۈپلا شۇنداق دېگەن ئەمەسمىدىم ، — دېدى ئۇ .

— رومىش ئەپەندىگە ئوخشاش ئادەملەر ، — دېدى ئوكخوي زاڭلىق قىلغان تەلەپپۇزدا ، — سالامەتلىكىنى ئاسراشنى چاكىنا ئىش دەپ قارايدۇ . ئۇلار كۇن بويى مەنىۋى دۇنيادا ياشايدۇ ، شۇڭا مەيدە ئاغرىقى بولۇپ قالسىمۇ ، دوختۇرغا بارسام سالاھىيىتىمگە لايىق ئىش بولماسمىكىن ، دەپ ئويلىشىدۇ .

ئونىودا ئەپەندى ساغلام ئاشقازانىنىڭ دانا ئادەم ئۇچۇنمۇ باشقىلارغا ئوخشاشلا مۇھىملىقى توغرىسىدا كۆيۈپ ـ پىشىپ چۈشەندۇ-

رۇشكە باشلىدى . رومىشقا بۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلالماي ئازابلىنىپ ئولتۇرماقتىن ئۆزگە ئامال قالمىغانىدى .

— سىزگە مەسلىھەت ، رومىش ئەپەندى ، — دېدى ئوكخوي ، — ئوننودا ئەپەندىنىڭ دوربىسىدىن بىرەر تال يەپ ، بالدۇراق ئۇخلىۋېلىڭ .

— ئوننودا ئەپەندىگە ئېيتىدىغان ئازراق گېپىم بار ئىدى ، — دېدى رومىش ، — خالىيراق چاغنى كۈتۈپ ئولتۇرۇپتىمەن .

ئوكخوي ئورۇندۇقتىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى .

— توۋا ! ئىچىمدىكىنى تاپ دېگۈچە ، بالدۇراق ئېيتسىڭىز بولمامدۇ ، — ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا ئۆي ئىگىسى بىلەن خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى .

رومىش يەردىن بېشىنى كۆتۈرمەي سۆز باشلىدى :

— ئوننودا ئەپەندى ، سىزنىڭ مېنى ئۆز كۆرۈپ ئۆيىڭىزنىڭ ئىشىكىنى ئۇلۇغ ئېچىپ بەرگەنلىكىڭىزدىن مەن ئۆزۈمنى بەكمۇ بەختلىك ھېس قىلىمەن ، يۈرىكىمدىكى مىننەتدارلىقىمنى ئىپادىلەشكە ئاجىزمەن .

— بۇ قانچىلىك ئىش ئىدى ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى ، — سىز بىزنىڭ جوگىندىرونىڭ دوستى ، شۇنداق ئىكەن ، سىزنى ئۇنىڭ قېرىندىشى قاتارىدا كۆرۈشىمىز تۇرغان گەپتە .

رومىش خۇددى مەيدانغا چۈشۈپ قېلىپ ئۇسسۇلنى قانداق ئويناشنى بىلەلمەي داڭ قېتىپ قالغان ئادەمدەك تۇرۇپلا قالدى . ئۇنىڭغا يول ئېچىپ بېرىش ئۈچۈن ئوننودا ئەپەندى سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— ئەمەلىيەتتە بارغۇ ، رومىش ، سىزدەك يىگىتنىڭ ئۆيىمىزگە ئۆز ئوغلىمىزدەك كىرىپ ـ چىقىپ يۈرگىنى ئۈچۈن بىز ئۆزىمىزنى بەختلىك ھېس قىلساق بولىدۇ .

بۇ گەپمۇ رومىشنى سۆزگە تارتالمىدى .

www.uyghurkitap.com

— ئۆزىڭىزگە مەلۇم ، — ئوننودا ئەپەندى يەنە ئۆرى سۆزلەپ كەتتى ، — خەقلەر سىز بىلەن خىمنولىنىڭ سۆز ـ چۆچەك قىلىپ يۈرىدۇ . ئۇلار ، قىز بالا بويىغا يەتكەن ئۆزىنىڭ باردى ـ كەلدىسىگە دىققەت قىلىشى لازىم دېۋىدى ئۇلارغا ، رومىشقا مۇتلەق ئىشىنىمەن ، ئۇنىڭدەك ئادەم ھەرگىز بىزنى يەرگە قاراتمايدۇ ، دەپ قويدۇم .

— ئوننودا ئەپەندى ، سىز مېنى ياخشى بىلمىسىز ، ناۋادا سىز مېنى خىمنولىنىغا لايىق كۆرسىڭىز...

— بولدى ، ئەمدى سۆزلىمەڭ ، راستىمنى ئېيتسام ، مېنىڭ خېلى بۇرۇنلا مۇشۇنداق ئويۇم بار ئىدى . سىز دادىڭىزنىڭ قارىسىنى تۇتۇۋالغانلىقىڭىز ئۈچۈن بۇ ھەقتە سۆز ئېچىشقا مۇمكىن بولمىدى . ئەمدى ئوغلۇم ، يەنە كەينىگە سۇرۇشكە ئاساسىمىز يوق . قۇرۇق پاراڭمۇ كۆپەيگىلى تۇردى . بالدۇرراق ئۇلارنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلىغىنىمىز ياخشى ، قانداق دېدىم ؟

— مېنىڭ ئويۇمۇ سىزنىڭكىگە تامامەن ئوخشاش . لېكىن ، ئالدى بىلەن قىزىڭىزنىڭ پىكرىنى ئۇقۇپ بېقىشقا توغرا كېلىدۇ .

— ئۇغۇ شۇنداق ، بىراق ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى ماڭا ئايان ـ دە . ئىشقىلىپ ، بىز ئەتىگەنلىككە يەنە بىر سۆزلىشەيلى ، شۇ چاغدا ئاخىرقى قارارغا كەلگىلى بولىدۇ .

— مەن بەكمۇ ئۇزۇن ئولتۇرۇپ كەتتىمغۇ دەيمەن ، ئۇيقۇ ـ ئىزغا تەسىر يەتكۈزۈپ قويدۇم ، ئەمدى چىقاي .

— سەل تەخىر قىلىڭ ، سىزچە تويىنى جوبىولپورغا مېڭىشتىن ئاۋۋال قىلىۋەتسەك قانداق ؟

— ۋاقىت زىق كېلىپ قالارمىكىن !؟

— شۇنداق ، بارى ـ يوقى ئون كۈنلا قالدى . تويىنى يەكشەنبە ـ دە قىلساڭلار ، سەيپەر تەييارلىقىغا يەنە ئىككى ـ ئۈچ كۈن قالىدۇ . سىزمۇ بىلىسىز ، رومىش ، مەن سىزنى قەستەن ئالدىرىتىۋاتقىنىم يوق . لېكىن ، ئۆز سالاھىتىڭىزنىمۇ ئويلىمىسام بولمايدۇ ـ دە . رومىش تامامەن قوشۇلدى ۋە ئوننودا ئەپەندى بەرگەن دورىنى

ئىچىۋېتىپ ، خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى .

ئون ئۈچىنچى باب

كومولانىڭ مەكتىپى بايرامدىن بىر نەچچە كۈن بۇرۇن ئوقۇغۇچىلارنى تەتىلگە قويۇپ بېرەتتى ، تەتىلدە كومولانىڭ مەكتەپتە قالىدىغانلىقى ھەققىدە رومىش مۇدىر خانىم بىلەن كېلىشىپ قويدى .

ئوننودا ئەپەندى بىلەن سۆزلەشكەن كۈنىنىڭ ئەتىسى ، ئۇ ئورنىدىن سەھەر تۇرۇپ ، كالكۇتتىدىكى ئەڭ چوڭ ، ئازادە ھېسابلىنىدىغان جاي — مايدون مەيدانى ئەتراپىدىكى ئادەم شالاڭ كوچىلاردا ئايلىنىشقا باشلىدى . «تويدىن ئىلگىرى كومولا توغرىسىدىكى ئىشلارنى خىمنولىنىغا ئوچۇق ئېيتىشىم ، كومولاغىمۇ ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈشۈم كېرەك ، — دەيتتى رومىش ئۆز - ئۆزىگە ، — مۇشۇنداق قىلغاندا ، بارلىق ئۇقۇشماسلىقتىن ساقلانغىلى بولىدۇ ، كومولا چوقۇم خىمنولىنى بىلەن چىقىشىپ كېتىدۇ ، ئەر - خوتۇن ئىككىمىز بىلەن بىرگە ياشاشقا رازى بولىدۇ . لېكىن ، ئۇرۇق - تۇغقان ، تونۇش - بىلىشلەر بىلەن بىر يەردە تۇرىۋەرسە ، بەزىلەرنىڭ سۆز - چۆچەك قىلىشىدىن ساقلانغىلى بولماس . بولدى ، ئۇ چاغدا خاجارباگقا كۆچۈپ كېتىپ شۇ يەردە ئادۋوكاتلىق قىلىمەن » .

رومىش كوچا سەيلىسىدىن قايتىپ ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە كەلدى ۋە پەلەمپەينىڭ يېنىدا خىمنولىنى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى . ئادەتتە مۇنداق ئۇچرىشىشلار ئۇلارنىڭ ئوبدان مۇڭدىشىۋالىدىغان پۇرسەتلىرى ئىدى . بۇ قېتىم ، قىزنىڭ كۆلۈمسىرەپ تۇرىدىغان چىرايىغا تاڭ شەپىقىدەك ۋىللىدە قىزىللىق يۈگۈردى - دە ، كۆزىنى يەردىن ئالماي ئىنتتىك ئۆتۈپ كەتتى .

رومىش ئۆيىگە قايتىپ كىرىپ فىسگارمونىيىنى خىمنولىنى ئۆگىتىپ قويغان بىر كۈيگە بولۇشچە چالغىلى تۇردى . لېكىن ،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

كۈن بويى بىرلا كۆيگە چېلىۋېرىشكە بولمايدۇ ... ئۇ ، بىر ئاز ئويناپ كېيىن ئۇ شېئىرلار توپلىمىدىن بىرنى ئېلىپ ۋاراقلاپ كېيىن ھەر قانداق شېئىردا ئىپادىلەنگەن يالقۇنلۇق ھېسسىياتنى ئويناپ ئۇنىڭ ئىشقى - پىراقىغا سېلىشتۇرۇپ بولمايتتى .

بۇگۈن ئەتىگەن خىمنولىنىمۇ ئەس - ھوشىنى يوقىتىپ قويغاندەك بولۇپ قالدى . ئۇ چۈشكە ئېتىقىن ئۆي ئىشلىرىنى تۈگىتىپ ھۈجرىسىغا بېكىنىۋالدى - دە ، كەشتىسىنى قولىغا ئالدى . ئۇنىڭ خاتىرجەم چىرايىدىن بەخت نۇرلىرى پارلايتتى ، تۇرمۇشتا بىر ماكانلىق بولۇش خۇشاللىقى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى چىرمىۋالغاندى .

چاي ۋاقتى بولار - بولمايلا ، رومىش فىسگارمونىيىسى بىلەن كىتابىنى تاشلاپ قويۇپ ئونىودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە چىقتى . ئادەتتە خىمنولىنى بۇ يەردە ئۇنى كۈتۈپ ئولتۇراتتى ، لېكىن بۇگۈن نە بۇ ئۆيدە ، نە ئىچكىرىدە ئادەم كۆرۈنمەيتتى . خىمنولىنى ئۆيىدىن چىقمىدى . ئونىودا ئەپەندى ئۆز سائىتىدە چىقىپ ئۇستەلگە كەلدى . رومىش پات - پات ئىشىككە قارايتتى .

تالادىن ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى ، ئۇ ئوكخوي ئىدى . ئۇ رومىش بىلەن قىزغىن سالاملاشتى .

— رومىش ئەپەندى ، مەن ھېلى سىزنى ئىزدەپ ئۆيىڭىزگە كىرىۋىدىم ، — رومىش بۇ سۆزدىن سەل خۇدۇكلەندى . ئوكخوي قاقاقلاپ كۈلۈۋېتىپ ، — قورقماڭ ، رومىش ئەپەندى ، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن بىلەن ئىزدەپ كىرگەن . دوستلىرىڭىز خۇش خەۋىرىڭىزنى ئاڭلىسا ، ئەلۋەتتە ، مۇبارەكلەپ كېلىدىغۇ ، مەنمۇ شۇ مەقسەتتە كىرگەن ، — دېدى .

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ ، ئونىودا ئەپەندى خىمنولىنىڭ تېخىچە چىقمىغانلىقىنى ئەسكە ئالدى - دە ، ئۇنى چاقىردى ، بىر نەچچە رەت چاقىرىۋىدى ، جاۋاب بولمىدى ، ئاخىر بولماي ئۆزى يۇقىرىغا چىقتى .

— بۇ نېمە قىلغىنىڭ ، خىمنولىنى ؟ تېخىچە كەشتە تىكىپ ئولتۇرامسەن ؟ چايمۇ تەييار بولدى ، رومىش ، ئوكخويلارنىڭ كەل-

گىنىگىمۇ نەۋاخ .

— چىيىمىنى مۇشۇ يەرگە ئېلىپ چىقىپ بەرسىڭىز ، دادا ، — دېدى خىمنولىنى قىزىرىپ تۇرۇپ ، — مەن ماۋۇ ئىشنى تۈگىتىۋەتمىسەم بولمايدۇ .

— كونا مىجەزىڭ قوزغىلىپتۇ - دە ، خىمنو . بىر ئىشقا كىرىشسەڭ ھەممىنى ئۇنتۇپ قالىسەن ، ئىمتىھانغا تەييارلىق قىلىساڭ ئەتىگەندىن - كەچكىچە كىتابتىن باش كۆتۈرمەيسەن ، ئەمدى پۈتۈن ئەس - يادىڭ بىلەن كەشتىگە بېرىلىپ ، ھەممە ئىشتىن قول ئۈزمەكچىمۇ ؟ بولمايدۇ ، مەن ساڭا يول قويمايمەن . يۈر ، مەن بىلەن بىرگە چۈشۈپ چايغا ئولتۇرمىسالىڭ بولمايدۇ ، — ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا خىمنولىنىنى سۆرەشتۇرۇپ ئېلىپ چۈشتى . خىمنولىنى ئۆيگە كىرىش بىلەن ھېچنېمىگە قارىماي پەتنۇسىنىڭ ئالدىغا بېرىۋېلىپ ، خۇددى چاي قۇيۇش بىلەن بولۇپ كېتىپ مېھمانلار بىلەن سالاملىشىشقا چولىسى تەگمەيۋاتقاندەك قىياپەتكە كىرىۋالدى .

— بۇ نېمە قىلغىنىڭ خىمنولىنى ، — دېدى ئونىدا ئەپەندى ، — نېمىشقا چىنەمگە قەنت سالدىڭ ، مېنىڭ قەنت چاي ئىچمەيدىغانلىقىمنى بىلمىسەنغۇ ؟

ئوكخوي پىخىلداپ كۈلۈپ تۇرۇپ :

— بۇگۈن ئۇنىڭ سېخىيلىقى تۇتۇپ كەتكەن گەپ ، ئۆزىنىڭ تاتلىقىنى ھەممە ئادەمگە تېتىتىپ باققۇسى كەلگەندۇ ، — دېدى .

بۇ چاقچاققا رومىش چىدىيالمىدى . «خىمنولىنى بىلەن توي قىلغاندىن كېيىنلا ئوكخوينى دوستلارنىڭ تىزىملىكىدىن ئۆچۈرۈۋېتىش كېرەك» دېگەن خىيال دەرۋلا ئۇنىڭ كاللىسىدىن كەچتى .

ئىككى - ئۈچ كۈندىن كېيىن يەنە مۇشۇلار ئۈستەل ئەتراپىدا چۆرىدىشىپ ئولتۇراتتى . ئوكخوي تۇيۇقسىز :

— رومىش ئەپەندى ، سىز ئىسمىڭىزنى يۆتكەۋەتسىڭىز بولغۇدەك ، — دېدى .

ئوكخوينىڭ ئۆزىچە چاقچاق دەپ ئېيتقان بۇ سۆزى رومىشنىڭ زىتىغا تەگدى .

— نېمىشقا يۆتكىۋېتىدىكەنمەن؟

— بۇنىڭغا قاراڭ، — دېدى ئوكخوي بىر پەس ئېچىپ، — رومىش دەيدىغان بىر ئوقۇغۇچى باشقا بىر ئوقۇغۇچىنى ئۆزىنىڭ ئورنىدا ئىمتىھان بېرگۈزۈپتىكەن، نەتىجىسىگە ئىگە بولۇپتۇ، لېكىن ئاخىر پاش بولۇپ قاپتۇ.

خىمنولىنى رومىشنىڭ گەپكە چاققان ئەمەسلىكىنى بىلگەچكە، ئوكخوي ھەر قېتىم زەھەر گەپ قىلغاندا، ئۆزلۈكىدىن رومىش ئۇچۇن ئۇنىڭ دەككىسىنى بېرىپ قوياتتى. خىمنولىنىغا ئوتتۇرىغا چىقىدىغان پۇرسەت كەلدى. ئۇ غەزىپىنى زورغا بېسىپ تۇرۇپ زاڭلىق ئارىلاش سۆزلىدى:

— ئۇنداق بولسا، شۇ تاپتا تۇرمىلەردىمۇ بىر مۇنچە ئوكخويلار ياتىدىغاندۇ!؟

— ھە دەپ ئاڭلاپ باقمامسىلەر، — دەپ ۋارقىرىدى ئوكخوي، — ياخشى كۆڭلۈم بىلەن مەسلىھەت بەرسەم، سىلەر تېخى ئاغرىنسىلەر، ئەمىسە، بۇ گەپنى سىلەرگە تولۇقى بىلەن سۆزلەپ بېرەي: كىچىك سىڭلىم شورۇتنىڭ قىزلار گىمنازىيىسىدە ئوقۇيدىغانلىقىدىن خەۋىرىڭلار بارغۇ؟ ئۇ ئاخشام كېلىپ: «سىز بىلەمسىز، سىلەرنىڭ ھېلىقى رومىشىڭلارنىڭ خانىمى بىزنىڭ مەكتەپتە ئوقۇيدۇ» دېۋىدى، مەن: «ۋۇي ئەخمەق، جاھاندا رومىش ئاتلىق بىرلىمىدى» دېسەم، ئۇ: «نېمىلا دېمەك، ئۇ ئايالىنىڭ ئىززىتىنى قىلمايدىكەن، ھەممە قىزلار دېگۈدەك بايرام ئويىنغىلى ئۆيلىرىگە قايتىشتى، لېكىن ئۇ ئايالىنى يەنىلا مەكتەپتە قالدۇرماقچى، بىچارە، تولا يىغلاپ كۆزىدىن ئايرىلغىلى تاس قېلىۋاتىدۇ» دېدى. مەن ئۆزۈمچە، بۇ بولماپتۇ، باشقىلارمۇ شورۇنغا ئوخشاش كەلسە ـ كەلمەس ئويلاپ يۇرۇشى مۇمكىنغۇ، دېگەن ئويغا كېلىپ، بۇ مەسىلىھەتنى بېرىشىم.

ئونىنوداً ئەپەندى قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى:

— ئېلىشىپ قاپسىز، ئوكخوي! باشقا بىر رومىش ئۆز خوتۇنىنى مەكتەپكە تاشلاپ قويۇپ يىغلاتسا، ئۇنىڭ ئۈچۇن بىزنىڭ

رومىش ئىسمىنى ئۆزگەرتەمدۇ؟

شۇ ئەسنادا، رومىشنىڭ چىرايى كۆكسىرەپ ئورنىدىن تۇرۇپلا ماڭدى.

— نېمە بولدى، رومىش ئەپەندى، نەگە بارىسىز؟ خاپا قىلىپ قويدۇممۇ نېمە؟ سىزنى دەۋاتقىنىم يوققۇ، ئاخىر، — ئۇ سۆزلەگىنىچە رومىشنىڭ كەينىدىن چىقىپ كەتتى.

— نېمە قىلغىلى تۇردى بۇلار، — دېدى ئونىودا ئەپەندى. خىمنولىنىنىڭ يىغلاپ تاشلايدىغانلىقى ئۇنىڭ خىيالىغىمۇ كەچمەگەنىدى، — ساڭا نېمە بولدى، خىمنو، نېمىشقا يىغلايسەن؟

— ئوكخوي ئەپەندى بەكمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى، — دېدى ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ، — ئۇ نېمىشقا ئۆيىمىزگە كېلىپ بىزنىڭ مېھمىنىمىزنى ھاقارەت قىلىدۇ؟

— ئوكخوي چاقچاق قىلدىغۇ، چىڭغا ئېلىپ كېتىدىغان نەرى بار؟

— بۇنداق چاقچاقنى مەن كۆتۈرمەيمەن، — خىمنولىنى شۇنداق دەپلا ئۇستىگە چىقىپ كەتتى.

رومىش كالكۇتتىغا كەلگەندىن بۇيان، كومولانىڭ ئېرىنىڭ خەۋىرىنى ئېلىش ئۈچۈن بارمىغان يېرى قالمىدى. ئۇ زور تىرىشچانلىق كۆرسەتتىش ئارقىلىق، ئاخىر خوباتپوكورنىڭ قەيەر ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ، كومولانىڭ تاغىسى تارىنىچورونغا بىر پارچە خەت يازدى.

يۇقىرىدىكى ۋەقە يۈز بەرگەن كۈننىڭ ئەتىسى، رومىش ئۇ ئادەمدىن جاۋاب خەت تاپشۇرۇۋالدى. تارىنىچورون خېتىدە ھېلىقى بەختسىز ھادىسىدىن كېيىن جىيەن كۇيئوغلى نولىناكخانىڭ ئازراقمۇ خەۋىرىنى ئالالمىغانلىقىنى، ئۇ دوختۇرلۇق قىلىدىغان رانگۇن پۇرغا بېرىپ سۇرۇشتە قىلسىمۇ، ھېچكىم ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى دەپ بېرەلمىگەنلىكىنى، نولىناكخانىڭ يۇرتىنىڭ نەدىلىكىنى ئۆزىمۇ بىلمەيدىغانلىقىنى يازغانىدى.

رومىش كومولانىڭ ئېرىنىڭ ھايات قالمىغانلىقىغا ئەمدى تو-

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

لۇق ئىشەندى .

ئۇ ھېلىقى خەتكە قوشۇپ يەنە بىر مۇنچە خەت يازىپ ، بەزى تونۇشلار ئۈنىڭ توي قىلىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ تەبرىكنامە نى ئەۋەتىشكەن بولۇپ ، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى خەتلىرىدە ، زىيارەت بەرمەمسەن ، دېگەن بولسا ، بەزىلىرى بۇ تويىنى مۇشۇ چاغقىچە ئۆزلىرىدىن يوشۇرۇپ كەلگەنلىكىنى ئەيىبلەشكەنىدى . ئۇ بۇ خەت لەرنى كۆرۈپ ئولتۇرغاندا ، ئوننودا ئەپەندىنىڭ خىزمەتچىسى ئۇ نىڭغا خەت ئېلىپ كىردى . كونۋېرتنىڭ ئۈستىدىكى پوچېركىنى كۆرۈپ ، رومىشنىڭ يۈرىكى سېلىپ كەتتى . بۇ ، خىمنولىنىنىڭ خېتى ئىدى . «ئوكخويىنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، — دەپ ئويلىدى رومىش ، — ئۇ مەندىن گۇمانلانماي قالمايدۇ . ھازىر ئۇ بۇ ئىشنىڭ تېگىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن مۇشۇ خەتنى يازغان» . ئۇ كونۋېرتنى ئاچتى ، خەت ناھايىتى ئاددىي يېزىلغانىدى :

ئوكخوي ئەپەندى تونۇگۇن سىزگە ھەقىقەتەن ئەدەپسىزلىك قىلدى . سىز بۇگۈن ئەتىگەن نېمىشقا كىرمىدىڭىز ؟ مەن سىزنى كۈتتۈم ، ئوكخوي ئەپەندىنىڭ ھېلىقى گەپلىرىنى كۆڭلىڭىزگە ئېلىپ نېمە قىلىسىز ؟ ئۇنىڭ ئالجىشلىرىغا قولاق سېلىپمۇ قويمايدىغانلىقىمنى بىلىسىزغۇ ، بۇگۈن چۈشتىن كېيىن چوقۇم بالدۇرراق كىرىڭ . مەنمۇ يېڭە ئىشى قىلمايمەن .

رومىش قىسقىغىنا يېزىلغان بۇ خەتتىن ، ئەپۇچان ، رەھىمدىل قەلب ئىگىسىنىڭ تارتىۋاتقان ئازابىنى سېزىپ ، ئىختىيارسىز كۆڭلى بۇزۇلدى . مەسىلە ناھايىتى چۈشىنىشلىك ئىدى : تونۇگۇن كەچتىن تارتىپ خىمنولىنى بىر ئامال قىلىپ رومىشنىڭ ئازار يېگەن كۆڭلىگە تەسەللى بېرىشكە ئالدىرىغان ، بۇ ئىش تاڭ ئاتقۇچە ئۇنىڭغا ئارام بەرمىگەن ، ئەتىگەن رومىش كىرمىگەندىن كېيىن ئۇ

ئۆزىنى تۇتالمىغان - دە ، بۇ خەتنى ئەۋەتىپ ئۇنىڭدىن كۆڭۈل سورىغان .

رومىش ئۆز ئەھۋالىنى خىمنولىنىغا دەرھال ، ئوچۇق چۈشەندۈرۈش نىيىتىگە كەلگەن بولسىمۇ ، ئاخشامقى ۋەقە ئۇنى تەڭلىككە سېلىپ قويدى . چۈنكى ، رومىش بۇنداق قىلسا ئۆزىنى خۇددى قولغا چۈشۈپ قالغاندا ئالدىراپ گۇناھىنى ئاقلاشقا چۈشۈپ كەتكەن جىنايەتچىدەك ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قويىدۇلا ئەمەس ، بەلكى ئوكخوي-نىمۇ غەلىبە قازانغاندەك ھېسسىياتقا كەلتۈرۈپ قوياتتى . ئۇنىڭ ئادەمنىڭ يۈزىنى تۆكىدىغان بۇ ئاقىۋەتنى ئويلىغۇسى كەلمىدى .

«ئوكخوي كومولانىڭ ئېرىنى چوقۇم باشقا بىر رومىش دەپ ئويلاپ قالغان ، بولمىسا ، ئۇ بۇنچىلىك ئىشنى تاپقاندا سۆزلەپ كوچىنى بېشىغا كىيمەسمىدى . ئانچە - مۇنچە يوپۇتۇپ گەپ قىلىپ قويۇپ ، قالغىنىنى ئىچىگە سېلىپ يۈرىدىغان ئىش ئەدە » رومىش ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ، بۇ ئىشنىڭ ئامالىنى ھازىر ئەمەس كېيىنچىرەك قىلىش قارارىغا كەلدى .

شۇ ئەسنادا ، ئۇنىڭغا پوچتالىيون يەنە بىر پارچە خەت ئەكېلىپ بەردى . رومىش خەتنى ئاچتى ، بۇ قىزلار مەكتىپىنىڭ مۇدىرىدىن كەلگەن خەت ئىدى . بۇ خەتتە كومولا تەتىلدە مەكتەپتە قېلىشقا ئۇنمايۇاتقاچقا ، مەكتەپ مەمۇرىيىتى ئۇنى ئەپقالمايدىغان-لىقى ئۇقتۇرۇلغانىدى . ئوقۇغۇچىلار شەنبە كۈنى تەتىلگە قويۇپ بېرىلەتتى ، دېمەك ، رومىش ئۇنى شۇ كۈنى ئەكېلىۋېلىشى كېرەك ئىدى .

ئۇ يەكشەنبە توي قىلماقچى ،كومولا بولسا شەنبە كەلمەكچى .

— رومىش ئەپەندى ، سىز مېنى ئەپسۇس قىلمىسىڭىز بولمايدۇ ! — تازا باش قېتىۋاتقان مۇشۇ پەيتتە ئوكخوي ئۆيگە ئۇسۇپ كىردى ، — ئانچىكىم قىلىپ قويغان چاقچىقىمغا مۇنچىۋالا ئاچچىقلىنىدىغىنىڭىزنى بىلگەن بولسام ، ھەرگىز ئۇنداق چاقچاق قىلمايتتىم . چاقچاققا راست گەپ ئارىلىشىپ قالسا كىشىنىڭ

ئاچچىقى كېلىدىغان ، لېكىن ئۇقالمىدىم ، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىم پۈتۈنلەي يوق گەپلەر تۇرسا نېمانچىلا ئاچچىقلىنىدۇ . سىلەركىن ـ تاڭ . ئوننودا ئەپەندى مېنى كۆرۈپلا تىللاپ كەتكەن خىمنولىنى قارامۇ قويمىدى . مەن بۇگۈن ئۇلارنى يوقلاپ كىرمەكچى بولغانلىقىمنى ئېيتىپ ، ئۇ مېنى كۆرۈپلا چىقىپ كەتتى . سىلەر ماڭا نېمانچە ئۆچ بولۇڭ قىلىدىغانسىلەر ؟

— مەن ھازىر سىز بىلەن بۇ ھەقتە سۆزلىشەلمەيمەن . كەچۈرۈڭ ، قىلىدىغان بىر مۇنچە ئىشلىرىم تۇرۇپتۇ .

— تويغا تەييارلىق دەڭا ! بەلكىم سازەندىلەر ئالدىنئالا ئازراق پۇل تەلەپ قىلىدىغاندۇ . ۋاقتىڭىزنى ئېلىشىمنى خالىمايۋاتقان بولسىڭىز كېرەك ، بولىدۇ ، مەن سىزنى ئاۋارە قىلماي ، خەير ـ خوش .

ئوكخوي چىقىپ كەتتى ، ئارقىدىنلا رومىش ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە چىقتى . خىمنولىنى ئۇنى چوقۇم كىرىدۇ ، دەپ ساقلاپ ئولتۇراتتى . ئۇ يىپ ـ يىڭنىسىنى ياغلىقىغا ئوراپ ئۇستەلنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويۇپ ، يېنىغا فىسگارمونيىسىنى ئەكېلىۋالغاندى . شۇبھىسىزكى ، ئۇ ئادەتتە چېلىنىۋاتقان كۈينى ، بولۇپمۇ قەلب كۈيىنى تىڭشاشقا ئىنتىزار ئىدى .

رومىش ئۆيگە كىرىشى بىلەن ئۇنىڭ چىرايىدا تەبەسسۇم جىلۋە قىلدى .

— دادىڭىز قەيەردە ؟ — رومىشنىڭ بۇ سوئالى ئۇنىڭدىكى تەبەسسۇمنى يوقلا قىلىۋەتتى .

— ئۆزىنىڭ ھۇجرىسىدا . ئىشىڭىز بارمىدى ؟ بىر ئازدىن كېيىن چايغا چۈشىدۇ .

— ھازىر كۆرۈشمىسەم بولمايدىغان مۇھىم بىر ئىشىم بار ئىدى ، — دېدى رومىش .

— ئەمىسە ھۇجرىسىغا كىرىپ كۆرۈشۈپ چىقىڭ .

رومىش ھۇجرىغا كىرىپ كەتتى .

«مۇھىم ئىش ! » ئەلۋەتتە ھەر قانداق ئىشنى بىر ياققا قايرىپ قويىدىغان گەپتە . ھەتتا مۇھەببەتمۇ ئىشىك ئالدىدا ساقلاپ تۇرسا بولۇۋېرىدۇ ! كۇزنىڭ بۇگۇنكى ئوچۇق كۇنىدە شادلىق خەزىنىسىدىن ئالتۇن ئىشكىنى يېپىلغانلىقىنى كۆرۈپ خىمنولىنى ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ قويدى ، ئاندىن فىسگارمونىيىنىڭ قېشىدىن ئۇستەل قېشىغا يۆتكىلىپ كەلگەن تىكىشكە تۇتۇندى . ئۇنىڭ بىر يېڭىسى كەشتىگە سانجىلىۋاتقىنى بىلەن ، يۇرىكىگە كۆرۈنمەس يېڭىندىن مىڭى سانجىلىۋاتاتتى . رومىشنىڭ مۇھىم ئىشى ھازىرچە تۇگەيدىغاندەك ئەمەس ، مۇھەببەت پىغان بىلەن تەلمۇرمەكتە ئىدى .

ئون تۆتىنچى باب

رومىش ئونىودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە كىردى . بوۋاي يۇزىگە بىر پارچە گېزىتنى ياپقان ھالدا ئورۇندۇقتا مۇگدەپ ئولتۇرغانىدى . رومىش يۆتىلىپ قويۇۋىدى ، ئۇ دەرھال ئويغاندى ۋە گېزىتنى ئېچىپ ، شەھەردە تارقىلىۋاتقان خوشىرا كېسىلىنىڭ نۇرغۇن ئادەمىنىڭ ھاياتىغا زامىن بولۇۋاتقانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئۇنىڭغا كۆرسەتتى .

رومىش ئۆزىنىڭ بۇيان كېلىشتىكى مەقسىتىنى توغرىدىن توغرىلا قويدى :

— مەن سىزدىن تويىنى بىر نەچچە كۇن كېچىكتۇرۇشنى ئىلتىماس قىلىمەن ، مېنىڭ ناھايىتى مۇھىم بىر ئىشىم چىقىپ قالدى .

بۇ ئۇشتۇمتۇت خەۋەر ئونىودا ئەپەندىنىڭ كاللىسىغا كىرىۋالغان خوشىرا ، ئۆلۈم دېگەندەك ئىشلارنى يوقلا قىلىۋەتتى . ئۇ رومىشقا قادىلىپ تۇرۇپ :

— نېمە دەۋاتسىز ؟ رومىش ، باغاقلار تارقىتىلىپ بولغانغۇ ، ـــ دېدى .

— توي كېلەركى يەكشەنبىگە كېچىكتۇرۇلدى ، دەپ بۇگۇنلا

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

خەت بىلەن خەۋەر قىلىۋەتسەك بولىدۇ.

— سىزگە گەپ ئۇقتۇرماق تەس ئوخشايدۇ، رومىش ئاچچىقلاندى. سىز، بۇ سىزنىڭ خالىسىڭىز چاقىرىپ، خالىسىڭىز كەتكەنلىكىڭىز دېگەن سوت ئىشىگىز ئەمەس. دەۋاتقان مۇھىم ئىشىگىز قانداق ئىش؟

— ئۇ ئىنتايىن جىددىي ئىش، دەرھال بېرىپ ئورۇنلاشقا توغرا كېلىدۇ، — دېدى رومىش.

ئوننودا ئەپەندى بوران غۇلاتقان توغراقتەك ئورۇندۇقتا لەسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى.

— كېچىكتۇرۇشكە بولمايدۇ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى، — ماۋۇ خىيالنى، ماۋۇ قالتىس ئەقىلنى! بولىدۇ، نېمە قىلغۇڭىز كەلسە شۇنداق قىلىۋېرىڭ. لېكىن، بىز باغاق يازغان مېھمانلارغا ئۆزىڭىز بېرىپ چۈشەندۈرۈشىڭىز كېرەك. مەندىن سورايدىغانلار چىقىپ قالسا مەن ئۇلارغا: بۇ ئىشنى مەن بىلمەيمەن. ئۆزىنىڭ ئىشى بولغاندىن كېيىن، كۆيۈغلىمىز كۆڭلىدە بىر نېمىنى ئويلىغاندۇ، ئۇ قاچان توي قىلىشنى مۇڭاپىق دەپ ھېسابلىغاندا ئۆزى بىر نېمە دەر، دەيمەن.

رومىش بېشىنى يەردىن ئالماي تۇرىۋەردى.

— بۇ گەپنى خىمنولىنىغا ئېيتتىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا ئەپەندى.

— ياق، ئۇ تېخى بىلمەيدۇ.

— سىز دەرھال ئۇنىڭغا ئېيتىشىڭىز كېرەك. بۇ سىزنىڭ تويىڭىز، شۇنداقلا ئۇنىڭمۇ تويى.

— ئالدى بىلەن سىزگە ئېيتاي دەپتىمەن.

— خىمنو! خىمنو! — دەپ چاقىردى ئوننودا ئەپەندى. خىمنولىنى كىردى.

— نېمە دەيسىز، دادا؟ — دېدى ئۇ.

— رومىش ناھايىتى جىددىي بىر ئىشىم چىقىپ قالدى، ھازىر توي قىلىشقا چولام تەگمەيدۇ، دەيدۇ.

خمنولىنىنىڭ رەڭگى شۇ زامان ئۆزگەردى ، ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ رومىشقا قارىدى ، رومىشنىڭ چىرايى نەق مەيداندا تۇتۇل-غان قاتىلنىڭ چىرايىدىن بەتتەر ئۆڭۈپ كەتكەنىدى .

ئۇ بۇ خەۋەرنىڭ خمنولىنىغا مۇناڭ يالىڭاچ ئۇقتۇرۇلىدى-غانلىقىنى ئويلىمىغانىدى . بۇ ئىشنىڭ مۇناڭ قوپال ئېلان قىل-مىشى خمنولىنىنىڭ كۆڭلىگە قانچىلىك ئېغىر تېگىدىغانلىقىنى رومىش چۈشىنەتتى . لېكىن ، ئانقان ئوق يانمايدۇ . بۇ ئوقنىڭ خمنولىنىنىڭ يۈرىكىنى قانچىلىك جاراھەتلەندۈرگەنلىكى ئۇنىڭغا ئايان ئىدى .

بۇ قورقۇنچلۇق ھەقىقەتنى يوشۇرۇپ ئولتۇرۇشقا ئەمدى ئامال قالمىدى ، قارارنى ئۆزگەرتىش مۇمكىن ئەمەس . توي كېچىكتۈرۈ-لۈشى ، ئاڭغىچە رومىش مۇھىم ئىشنى پۈتتۈرۈۋېلىشى ، ئەمما بۇ ئىشنىڭ زادى قانداق ئىشلىقىنى ئېيتماسلىقى كېرەك . ئۇنداق بولسا ، ئۇ قانداق باھانە كۆرسىتىشى كېرەك ؟

— بۇ ئۆزۈڭلارنىڭ ئىشى ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى خمنو-لىنىغا قاراپ ، — قانداق قىلىش ھەققىدە ئۆزۈڭلار بىر قارارغا كېلىڭلار .

— مەن نېمە دېيىشىم مۇمكىن ، دادا ، — خمنولىنى بېشىنى كۆتۈرۈپ رومىشقا لەپپىدە بىر قارىدى - دە ، ھۇجرىدىن چىقىپ كەتتى . ئۇنىڭ بۇ قارىشى كېلىۋاتقان قارا بۇلۇتنى پاللىدە يورۇتۇپ تاغ كەينىگە مۆكۈنگەن قۇياشنىڭ نۇرىنى ئەسلىتەتتى .

ئوننودا ئەپەندى گېزىت ئوقۇپ ئولتۇرغاندەك قىلغىنى بە-لەن ، قاتتىق ئويلىنىشتا ئىدى . رومىش بىر پەس جىم ئولتۇرۇپ قالدى ، ئاندىن تۇيۇقسىز ئورنىدىن تۇرۇپ چىقىپ كەتتى .

ئۇ ئازادە مېھمانخانىغا چىقتى ، خمنولىنى دېرىزە ئالدىدا تالاغا قاراپ تۇراتتى . چىرايىدىن بولغۇسى بايرام خۇشاللىقىنىڭ شوخ تەبەسسۇمى جىلۋە قىلىپ تۇرغان كىشىلەر چوڭ - كىچىك كوچىلاردا سەلدەك ئاقماقتا ئىدى .

رومىش دەرھاللا ئۇنىڭ قېشىغا بېرىشقا پېتىنالمىدى ، خمە-

www.uyghurkitap.com

نولىنىنىڭ قېتىپ تۇرغان ھالىتىدىن كۆز ئۈزەلمىگەن ھالدا بو-
سۇغىدا تۇرۇپ قالدى . ئۇلۇغ ئېچىۋېتىلگەن دېرىزىدىن ئاي ئۆنى
ھاسىل بولغان رامكىدا ئىللىق كۈز ئاپتېپى يورۇتۇپ تۇرماق
سېيما رومىشنىڭ قەلب قەسىرىگە مەڭگۈلۈك نەقىشلەندى : تۇنجى
نازاكەتلىك قەددى - قامىتى ، چىرايلىق ئۆرۈۋالغان چاچلىرى
ئۇششاق چاچلىرى يېپىپ تۇرغان گەجگىسى ، بوينىدا يالتىراپ
تۇرغان زەر مېدالىئونى ، سول يەلكىسىنى قىيسايتىشىدىن چىرايـ
لىق پۇرۇمى چىققان كۆڭلىكى — مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى رومىشـ
نىڭ دەردلىك كۆڭلىگە مەڭگۈ ئۆچمەس ئىزناسىنى سالدى .
ئۇ ئاستا يېقىنلاشتى . قىز ئاشقىغا پەرۋانىمۇ قىلماي كوچىغا
مەيۇس قاراپ تۇراتتى . رومىش تىترىگەن ئاۋازى بىلەن جىملىقنى
بۇزۇپ :

— مەن سىزدىن بىر ئىشنى ئۆتۈنىمەن ، — دېدى .

بۇ سۆزدىن ئۇرغۇپ تۇرغان بىر خىل ھەسرەتنى سەزگەن
خىمنولىنى ئۇنىڭغا بۇرۇلۇپ قارىدى .

— ماڭا ئىشىنىڭ ! — دېدى رومىش ، — سىز ماڭا مەڭگۈ
ئىشىنىشكە ۋەدە بېرىڭ ، خۇدا تۇرۇپتۇ ، مەن سىزنىڭ ئىشەنچـ
كىزنى ھەرگىز يەردە قويمايمەن ، — ئۇنىڭ خىمنولىنىغا مۇنداق
سۆزلىشى تېخى بىرىنچى قېتىم ئىدى . رومىش سۆزىنى داۋاملاشـ
تۇرالمىدى ، ئۇنىڭ كۆزلىرى ياشقا تولغانىدى .

ئىچى ئاغرىغان خىمنولىنى بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا ئۇنسىز
تىكىلدى ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ يۈرىكى سىمابتەك ئېرىپ كەتكەندى ،
غۇبارسىز كۆز ياشلىرى مەرۋايىتتەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى . بۇ بىر
جۈپ ئاشىق - مەشۇق دېرىزە ئالدىدا تۇرۇپ سۆزسىز كۆز بېقـ
شىش بىلەن بىر - بىرىنى چۈشىنىشتى ؛ ئۇلارنىڭ قەلبىنى بەختـ
نىڭ بىر خىل يېقىملىق سېزىمى چۈلغىغان ، بۇ سېزىم بەخش
ئەتكەن شادىيانىلىق ئۇلارغا بېھىش ھۇزۇرىنى ئاتا قىلغانىدى .

رومىش يەلكىسىدىن ئېغىر تۇگمەن تېشىنى ئېلىۋەتكەندەك
چوڭقۇر بىر تىنىۋېلىپ ، ئاردىدىكى جىمجىتلىقنى بۇزدى :

— تۇنۇن بىر ھەپتە كەينىگە سۇرسەك دېگىنىمىنىڭ سەۋەبىنى بىلەمسىز ؟

خىمنولىنى بېشىنى چايقىدى ، ئۇ بىلىشىمۇ خالىمايتتى .

— تويىمىز بولغاندىن كېيىن ، مەن سىزگە چوقۇم بىرنى قويماي ئېيتىپ بېرىمەن ، — دېدى رومىش . تويىنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاپ قىز ۋىللىدە قىزاردى .

تېخى چۈشتىلا ، خىمنولىنى ھەممە ئىشنى تۈگىتىپ رومىش-نىڭ يولىغا تەلمۈرۈپ ، ئۇ كەلسە كۆڭۈللۈك پاراڭلىشىپ ئولتۇ-رىمىز ، كەلگۈسىدىكى ئىشلىرىمىزنى ئوبدان مەسلىھەتلىشىۋا-لىمىز ، دېگەندەك تاتلىق خىياللار بىلەن بەختىيار كېلەچەك كۇنلە-رىنىڭ غايىۋانە سۇرىتىنى نەچچە خىل سىزىپ ئولتۇرغاندى . بىر ئازدىن كېيىنلا بۇ يەردە ئۆزلىرىنىڭ يېگۈاشتىن ئەھدە قىلىپ كېتىشلىرىنى ، كۆز ياشلىرىنى ئاققۇزۇشۇپ ئۇندىمەي تۇرۇپ كې-تىشلىرىنى ئۇ ئەسلا ئويلىمىغان ، كېيىن بۇ ئىشلارنىڭ چەكسىز كۆڭۈل ئازادىلىكى ھەم ئۆزئارا ئىشەنچ بىلەن ئاياغلىشىدىغانلىقىنى ئۇ تېخىمۇ تەسەۋۋۇر قىلمىغانىدى .

— سىز دەرھال دادامنىڭ قېشىغا چىقىڭ ، — دېدى خىمنو-لىنى ، — ئۇ چوقۇم زەردىگۆش بولۇپ ئولتۇرىدۇ .

رومىش خۇشال چىقىپ كەتتى . شۇ تاپتا ئۇنىڭ يولىدا سۇر-لۇك خەنجەرلەر تەڭلىنىپ تۇرسىمۇ ، ئۇ كۆكرىكىنى خەنجەرلەرگە تۇتۇپ كېتىۋەرگەن بولاتتى .

ئون بەشىنچى باب

رومىش ھۇجرىغا كىرگەندە ، ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭغا خاتىر-جەمسىزلىك بىلەن قارىدى .

— مېھمانلارنىڭ تىزىملىكىنى بەرسىڭىز ، — دېدى رو-مىش ، — مەن تويىنىڭ كەينىگە سۇرۇلگەنلىكى توغرىسىدا بۇگۈنلا خەت يېزىۋەتسەم .

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

— سىلەر تويىنى كېچىكتۈرۈشنى قارار قىلىپ بولغان ئوخشاـ
مامسىلەر ؟

— شۇنداق ، باشقا ئامال يوق .

— ئۇنداق بولسا ، ئوغلۇم ، قۇلاق سېلىڭ ، — دېدى ئوتتۇرىدا ئەپەندى ، — شۇنى ئېيتىپ قويايكى ، بۈگۈندىن ئېتىبارەن ئەمدى مېنىڭ بۇ ئىشلار بىلەن كارىم يوق . ھەممە ئىشنى ئۆزۈڭلار قىلىڭلار ، مەن باشقىلارغا كۈلكە بولۇشنى خالىمايمەن . ئۆمۈردە بىر بولمىغان توي ئىشىنى سىلەر كېچىك بالىنىڭ ئويۇنىدەك كۆرۈۋاتىسىلەر ، مەن بۇ ساقلىمىم بىلەن سىلەرگە قوشۇلۇپ يۇرـ سەم بولماس . مېھمانلارنىڭ تىزىملىكى مەيەردە ، ئېلىڭ . مەن تويغا بىر مۇنچە چىقىم قىلدىم ، بۇ پۇللار بىكارغا كېتىمغان بولدى ، ئەمدى مېنىڭ بۇنداق بۇزۇپ ـ چېچىۋەرگۈدەك كۆپ پۇلۇم يوق .

رومىش بارلىق چىقىم قىلىنغان ۋە تويغا كېتىمغان خىراجەتـ لەرنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشقا تەييار ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى .

ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭاي دەپ تۇرۇشىغا ، ئوننودا ئەپەندى سوراپ قالدى .

— رومىش ، تويدىن كېيىن باشقا بىر جايغا بېرىپ ئىشلەشنى ئويلىشىپ باقتىڭىزمۇ ؟ سىز كالكۇتتىدا تۇرماقچى ئەمەسقۇ دەيمەن ؟

— شۇنداق ، شىمالغا بېرىپ بىرەر مۇۋاپىقراق جاي تاپايمـ كىن دەيمەن .

— شىمالغا ؟ بۇنى ئوبدان ئويلاپسىز . ئېتوويا خېلى تۇزۇك جاي ، ئۇ يەرنىڭ ھاۋاسى ئاشقازىنى ناچار كىشىلەرگە تازا ياقىدۇ . مەن ئۇ يەردە بىر ئاي تۇرغان ، ئىشتىيىم ئۆيدىكىگە قايتقاندا كۆپ ياخشىلىنىپ كەتكەن . سىزگە مەلۇم ، ئوغلۇم ، ئۇ مېنىڭ يالغۇز قىزىم ، بىز بىرگە تۇرمىساق ھەرگىز خاتىرجەم بولالمايمىز . مېنىڭ ھاۋاسى ياخشىراق بىر جايىنى تاللىسىڭىز دېيىشىمىنىڭ سەۋەبىمۇ شۇ .

ئوننودا ئەپەندى رومىشنىڭ ئۆزىنى ئەيىبكار ھېسابلاپ تۇرۇ-شىدىن پايدىلىنىپ ، ئۇنى ئۆزىنىڭ دېگەن يېرىگە ئەپكەلمەكچى ئىدى ، لېكىن رومىش مۇشۇ تۇرقىدا ئوننودا ئەپەندى ئېتوييا توگۇل ، چېراپۇند جېدى ياكى گارونى ياكى يىل بويى بۇلۇت - تۇتەكلەر قاپلاپ تۇرىدىغان تاغلىق رايونلارغا بار دېسىمۇ رازىلىق بېرىشكە تەييار ئىدى .

— بولىدۇ ، مەن ئېتوييا ئادۇوكاتلار جەمئىيىتىگە قاتنا-شاي ، — دېدى ئۇ ۋە تويىنىڭ كېچىككەنلىكى توغرىسىدا مېھمانلارغا ئۇقتۇرۇش قىلىش ئۈچۈن خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى .

ئۇ كېتىشى بىلەنلا ئوكخوي كىردى ، ئوننودا ئەپەندى رومىش-نىڭ تويىنى بىر ھەپتە كېچىكتۇرگەنلىكىنى ئۇنىڭغا دەپ بەردى .

— راستمۇ ؟ بۇ قانداق بولغىنى ؟ توي ئۆگۈنلۈككە بولماقچى ئىدىغۇ ؟ — دېدى ئوكخوي .

— ئۇ ئۇنداق قىلمىسا بولاتتى . باشقا ئادەم بولسا ئۇنداق قىلمايتتى ، لېكىن ھازىرقى سىلەردەك ياش بالىلار نېمە ئىشنى قىلمايدۇ دەيسىز .

ئوكخوي ئۆزىنى ناھايىتى جىددىي قىياپەتكە سېلىپ ، نېمىدۇر بىر نېمىگە قاتتىق باش قاتۇراتتى . ناھايەت ئۇ ئېغىز ئاچتى :

— سىز خىنولىنىغا تازا ئوبدان لايىق تاپتىم دەپ ئولتۇرە-سىز ، بۇنداق چاغدا ، ئۇنىڭ بىرەر كەمچىل يەرلىرى بارمۇ - يوق دېگەن نەرسە كاللىڭىزغا كىرىپ چىقمايدۇ . بىر ئادەم ئۆزىنىڭ قىزىنى ياتلىق قىلماقچى بولىدىكەن ، كۆيئوغۇل بولغۇچىنىڭ يە-تىدىن - يېتىنسىگىچە ئېنىقلىمای بولمايدۇ . ئۇ كىشى ئەۋلىيا بولغان تەقدىردىمۇ ، ئوبدانراق ئويلىنىپ باقمىساق بولماس .

— رومىشتەك يېگىتلەردىنمۇ گۇمانلىنىپ ئولتۇرساق ، بۇ جاھاندا ئىشەنچلىك ئادەم قالماس ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى .

— ئۇ تويىنى نېمە ئۈچۈن كېچىكتۇرىدىغانلىقىنى ئېيتتىمۇ ؟

— ياق ، ئۇ ھېچنېمە دېمىدى ، — ئوننودا ئەپەندى بېشىنى قاشلاپ قويۇپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — سورىسام ، ناھايىتى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى
www.uyghurkitap.com

مۇھىم بىر ئىشىم چىقىپ قالدىلا ، دېدى .
ئوكخوي سوغۇق كۈلۈپ قويدى .
— قىزىڭىزغىغۇ سەۋەبىنى ئېيتقاندۇ ؟
— ئۇنىڭغا ئېيتقاندۇ دەيمەن ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى .
— ھازىر ئۇنى چاقىرىپ سوراپ باقساق بولمامدۇ ؟
— بولىدۇ .
ئوننودا ئەپەندى خىمنولىنىنى چاقىردى . ئۇ ئۆيگە كىرىپلا ئوكخوينى كۆردى ـ دە ، ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ دادىسىنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋالدى .
— رومىش تويىنى نېمىشقا كېچىكتۈرگەنلىكىنى ساڭا ئېيتتىمۇ ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭدىن .
— ياق ، — خىمنولىنى بېشىنى چايقىدى .
— سوراپ باقمىدىڭمۇ ؟ — دېدى ئوننودا ئەپەندى .
— سورىمىدىم .
— ماۋۇ ئىشنى قاراڭ ! ۋاي خۇدايىم بەرگەنلەرەي ! ئۇ سېنىڭ ئالدىڭغا كېلىپ ، مېنىڭ ھازىر توي قىلىشقا ۋاقتىم يوق ، دېسە ، سەن ، بوپتۇ ئەمىسە ، كېيىنرەك قىلارمىز ، دەپ جاۋاب بېرىپ ، شۇنىڭ بىلەن گەپنى توگىتىپسىلەر ـ دە .
ئوكخوي خىمنولىنىنىڭ قېشىغا كەلدى .
— راستىنى ئېيتقاندا ، — دېدى ئۇ ، — ئەگەر بىر ئادەم ئۆزىنىڭ كۆڭلىدىكىنى ئېيتقۇسى كەلمىسە ، باشقا بىر ئادەمگە ئۇنى سوراپ ئولتۇرۇش تەسكە توختايدۇ . ئەگەر كىشىگە ئېيتقىلى بولمىدىغان ئىش بولسا ، رومىش ئەپەندىمۇ ئاللىقاچان ئېيتقان بولار ئىدى .
خىمنولىنىنىڭ چىرايى ئۆڭدى .
— بۇ ھەقتە ئۇچىنچى بىرسىنىڭ پىكرىنى ئاڭلاشقا خۇشتار ئەمەسمەن . ئۆزۈم ئۇچۇن ئېيتقاندا ، ھازىرقى ھالىتىمدىن زارلىنىدىغان ھېچ نەرسەم يوق ، — ئۇ سۆزىنى توگىتىپلا چىقىپ كەتتى .
ئوكخوي ئوسال ھالىغا چۈشۈپ قالدى ، لېكىن ئۇ زورغا كۈلۈمسىرەپ :

— جاهاننىڭ ئىشى مۇشۇنداق — سەن دوستۇڭغا ياخشى كۆڭلۈڭ بىلەن ياردەم قىلساڭ، ئۇ ساڭا تاپا - تەنە بىلەن جاۋاب قايتۇرىدۇ. بۇنىڭدىن شۇ نەرسە تېخىمۇ ئېنىق بولىدۇكى، ھەقدە- قىي دوستلۇققا ئېرىشمەك تەس ئىكەن. مەن سىلەرگە ئۆزۈمنى دوست تۇتقانلىقىم ئۈچۈن، رومىشقا بولغان گۇمانىمنى ئېيتىشقا ھەققىم بار دەپ ھېسابلايمەن، بۇنىڭلىق بىلەن سىلەر ماڭا ئۆچ بولۇپ قالساڭلارمۇ، تىللىساڭلارمۇ مەيلى. سىزنىڭ بەختسىزلىك- كە ئۈچراش ئالدىدا تۇرغانلىقىڭىزنى كۆرۈپ تۇرۇپ ئارىلاشمىسام كۆڭلۈم ئارام تاپمايدۇ، مېنىڭ ئاجىزلىقىممۇ مۇشۇ يەردە، مەن بۇنى ئىقرار قىلىشتىن باش تارتمايمەن. ھەر ھالدا، جوگىنىدىرو ئەتە قايتىپ كېلىدىكەن، ئەگەر ئۇ بۇ ئەھۋاللاردىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن سىڭلىسىنىڭ كەلگۈسىدىن غەم قىلمايدىغان بولسا، بول- دى، مەن شۇنىڭدىن ئېتىبارەن بىر ئېغىز گەپ قىلمايمەن.

ئوننودا ئەپەندى ئوكخويدىن رومىشنىڭ نېمە ئۈچۈن تويىنى كېچىكتۈرگەنلىكىنىڭ سەۋەبىنى سورىۋالمىدىغان ئەڭ ياخشى پۇر- سەت كەلدى دەپ ئويلىدى. لېكىن، ھەر قانداق سىرنىڭ ئېچىلە- شى بىر مۇنچە غۇلغۇلىغا سەۋەبچى بولۇشى مۇمكىنغۇ! ھالبۇكى، بۇڭاي ئەزەلدىنلا جېدەلدىن قاچىدىغان ئادەم ئىدى.

— سىز بەك گۇمانخور ئىكەنسىز، — دېدى ئۇ مېھمىنىنى گەپگە سېلىپ باقماقچى بولۇپ، — ھېچقانداق پاكىتىڭىز يوق تۇرۇقلۇق، نېمىشقا...

ئوكخوي ئۆزىنى خېلى تۇتۇۋالالايتتى، لېكىن ئارقا - ئارقە- دىن قىلىنىۋاتقان تاپا - تەنىگە چىدالماي قالدى.

— ئاڭلاپ قويۇڭ، ئوننودا ئەپەندى، — دېدى ئۇ چېچە- لىپ، — سىز مېنى ھەر قانداق گەپكە يامان غەرەز ئارىلاشتۇرماي قويمايدۇ، دەپ قارايسىز! گېپىڭىزنىڭ ئۇرانىغا قارىغاندا، مەن سىزنىڭ بولغۇسى كۈيئوغلىڭىزغا ئۆچمەنلىك قىلىپ، گۇناھسىز بىر ئادەمگە قارا چاپلىغان ئوخشايمەن. مېنىڭ خېنىملارغا پەلسەپە سۆزلىگۈدەك ئىدىرىكىمۇ يوق، مەن ئۆزۈمنى ئۇلار بىلەن شېئىر- رىيەت بابىدا سۆزلىشەلەيمەن دەپمۇ ئېيتالمايمەن. مەن بىر ئاددىي

ئادەممەن . ۋەھالەنكى ، مەن بۇگۈنگىچە ئۆزىنىڭ ئائىلىسىنى ئۆزىدە كىلەرگە كۆيۈنۈپ ۋە سىلەرنى ھۆرمەتلەپ كەلدىم . سىلەرنى ئىز ئۇرلىنىدىغان جايىم شۇكى ، مەن سىزدىن ھېچقانداق ئىنئام ساقلىمىدىم . مەن سىزنىڭ ئالدىڭىزدا گادايلىقىمنى يوشۇرۇپ ئۆتۈرماي سىزدىن پۇل تىلىشىم مۇمكىنكى ، لېكىن ھەرگىزمۇ ئۆيىڭىزگە كىرىپ نەرسە ـ كېرەكلىرىڭىزگە سوغۇق قول ئۇزارتىمايمەن . بۇ گەپلىرىمنىڭ تېگى ـ تەكتىگە سىز ئەتە يېتىسىز .

ئون ئالتىنچى باب

بارلىق خەتلەر يوللىنىپ بولغۇچە كېچە بىر يەرگە باردى . رومىش كارىۋاتقا سوزۇلدى ، لېكىن ئۇنىڭ زادى ئۇيقۇسى كەلمىدى . بىرى ئېنىق ، بىرى تۇتۇق بولغان ئىككى خىل خىيال خۇددى قوشۇلۇش ئالدىدا تۇرغان گانگ ، يامۇنا دەريالىرىغا ئوخشاش ئۇنىڭ كاللىسىدا كەزمەكتە ئىدى ، خىيال دەريالىرىنىڭ قوشۇلۇپ كېتىشى ئۇنىڭغا زادى ئارامىلىق بەرمىدى . ئۇ ئۇيان ئېغىناپ ، بۇيان ئېغىناپ ئاخىر يونقانىنى قايرىپ تۇرۇپ كەتتى .

ئۇ دېرىزە ئالدىغا بېرىپ تالاغا كۆز تىكتى : خالتا كوچا ، بىر ياقتىكى ئۆيلەرنى قاراڭغۇ سايە قاپلىغان بولۇپ ، يەنە بىر ياقتىكىلىرى سۇتتەك ئايدىڭدا سوزۇلۇپ ياتاتتى . رومىش جىمجىت خىيال ئىلكىدە ئىدى . شۇ تاپتا ئۇنىڭ خىيال كەپتىرى خۇسۇمەت ، ئىلھامشىش بىلەن تولغان ، قارارى يوق تىرىكچىلىك دۇنياسىدىن ھەممە نېمىسى مەڭگۈلۈك ، تىنچ ، ئۆزگەرمەيدىغان ، يىراق ، پايانسىز ئالەمگە كۆتۈرۈلگەنىدى .

ئۇ خىيال كۆزلىرى ئارقىلىق ھايات بىلەن مامات ، مېھنەت بىلەن ئارام ، ئەلمىساق بىلەن ئاخىرەتنىڭ غايىۋانە مۇزىكا ساداسى ئىچىدە پەردە ئارقىسىدا جىمجىت تۇرغان چەكسىزلىك ئالىمىدىن چىقىپ ، چەكلىك كىشىلىك دۇنياسىنىڭ سەھنىسىدىن ئورۇن ئېلىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆردى ؛ ئىشقى مۇھەببەتنىڭ يۇلتۇزلۇق ئالەمنىڭ ئاستىدا ئەر بىلەن ئايالنىڭ سۆرىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىۋاتـ

قانلىقىنى كۆردى .

رومىش ئاستا بالكونغا چىقىپ ئونتودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە كۆز سالدى . ئەتراپتا كىچىنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزىدىغان ھېچقانداق ئاۋاز يوق ئىدى . ئاي يورۇقى بىلەن قارا كۆلەڭگىلەر بۇ ئۆينىڭ تېمى ، لەمپە ئاستى ، ئىشىك ـ دېرىزىلىرى ، شۇنىڭدەك قوپال يېپىلغان ئۆگزىسىگە ئاجايىپ بىر زىننەت بېغىشلىغانىدى . بۇ قۇدرەت ئىلاھىنىڭ كارامىتىگە قاراڭ ! مۇشۇنداق بىر قاياق شەھەرنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇشۇ بىر ئاددىيغىنا ئۆيدە قىز ئوقۇغۇچىنىڭ سۈرىتىدىكى بىر پەرىزات ئولتۇراتتى .

بۇ پايتەختتە رومىشقا ئوخشاش سان ـ ساناقسىز كىشىلەر — ئادۇوكاتلار ، ستۇدېنتلار ، چەت ئەللىكلەر ، يەرلىكلەر تولۇپ ياتىسا ، نېمىشقا باشقىلار مۇيەسسەر بولالمىغان خۇدانىڭ شەپقىتى بىر ئۇنىڭغا ياغدۇ ؟ نېمىشقىمۇ باشقا بىرسى ئەمەس ، بەلكى مۇشۇ رومىش بۇ قىز بىلەن ئىللىق كۆز ئاپتىپىغا چۆمگەن دېرىزە ئالدىدا يانمۇيان تۇرۇپ ، غايىۋانە كۆزلىرى بىلەن پۈتكۈل مەۋجۇداتلارنىڭ بىر خىل تىلسىملىق ، پايانى يوق شادلىق دېڭىزىدا ئۈزۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈشكە نېسىپ قىلىنغاندۇ ؟ بۇ ھەقىقەتەن بىر مۆجىزە ! بۇ مۆجىزە ئۇنىڭ يۈرىكىنى ، ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى دۇنيانى ئۆزگەرتىۋەتتى .

ئۇ يېرىم كېچىگىچە بالكوندا ئايلىنىپ يۈردى . ئاي ئۇدۇلدىكى ئۆينىڭ كەينىگە يوشۇرۇندى ، زېمىن قاراڭغۇلۇققا چۆمدى . پەقەت ئاسمان بوشلۇقىدا ئاينىڭ دۇنيا بىلەن خوشلاشقان چاغدا قالدۇرۇپ كەتكەن ئازغىنا يورۇقلا قالدى .

رومىشنىڭ ھارغىن تېنى تۇنىڭ سوغۇقىدا شۇركۈنۈپ كەتتى ، ئۇشتۇمتوت كەلگەن بىر خىل ۋەھىمە ئۇنىڭ يۈرىكىنى قامالىلىۋالدى . ئەتە ئۇ تىرىكچىلىك قاينىمىدا ئېلىشىشى كېرەك ئىدى . پەرىشانلىقلار سامانىڭ نۇرلۇق چېھرىگە بىر تالمۇ قورۇق سالالمىغان ؛ جىمجىت ئايدىڭ ھەر قانداق شاۋقۇن ـ سۈرەنىڭ دەخلى ـ تەرۇزغا ئۇچرىمىغان ؛ تۇن قوينى سۈكۈناتقا چۆمگەنىدى . پۈتكۈل ئالەم بوشلۇقى سان ـ ساناقسىز يۇلتۇزلارنىڭ

www.uyghurkitap.com

مەڭگۈلۈك ھەربكتى ئىچىدە تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ ، ئۇنىڭ خاتىرجەملىكىنىڭ تىنچ قوچقىدا ياتاتتى ، ئەمما ئىنسانلار شاۋقۇن ـ سۈرەنلەر مەڭگۈ تىنچمايتتى ؛ خەتەرنىڭ ئوڭۇشلۇقلار ، مۇشكۈل ـ قىيىنچىلىقلار كىشىلىك تۇرمۇشىنى ئازچىلىق كۆپچىلىككە دەككە بېرىدىغان ، باش ـ ئايىغىنى بىلگىلى بولمايدىغان كۈرەشنىڭ قاينىمىغا ئېلىپ كىرگەنىدى .

بىر ياقتا چەكسىز ئالەمنىڭ مەڭگۈلۈك خاتىرجەملىكى ، بىر ياقتا ئىنسانىيەت دۇنياسىنىڭ مەڭگۈلۈك كۈرىشى ! بۇ ئىككىسى قانداقمۇ بىرگە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقاندۇ ؟ بۇنىڭسىزمۇ رومىشنىڭ باش قېتىنچىلىقى ئۆزىگە يېتىپ ئاشاتتى ، لېكىن ئۇنىڭ تىنچلىق تاپمىغان كاللىسى بۇ مۇشكۈلاتنى ھەل قىلىش ئىستىكىگە بەند قىلىنغانىدى .

ئۇ ئۆز قوينىدا سان ـ ساناقسىز مەۋجۇداتلارنى تەربىيەت قىلغان پايانى يوق ئالەمنىڭ تىنچ قوچقىدا سۆيگۈ سېيىماسىنى كۆرگەنىدى ، مانا ئەمدى ئۇ داۋالغۇپ تۇرغان تىنىمسىز كىشىلىك تۇرمۇش بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان رېئال دۇنيادىكى مۇھەببەتنى كۆردى . قېنى ، بۇلارنىڭ قايسىسى راست ، قايسىسى يالغان ؟

ئون يەتتىنچى باب

ئەتىسى جوگىنىدىرو شىمالدىن ئەتىگەنلىك پويىزدا قايتىپ كەلدى ، بۇ شەنبە كۈنى ئىدى ، يەكشەنبە خىمنولىنىنىڭ تويى بولاتتى .ئۇ ئىشىك ئالدىغا يېقىنلاشىپ قالغان بولسىمۇ ، بولغۇسى تويدىن نام ـ ئەسەر كۆرۈنمەيتتى ، بالكونغا سامىرسىن يوپۇرماقلىرى بىلەن قورشالغان پانۇسىمۇ ئېسىلمىغانىدى . قىسقىسى ، ئۇلارنىڭ ئىشىكى ئالدىدا ئەتراپتىكى كۆرۈمسىز ، ئاددىي ئۆيلەردىن پەرقلىنىپ تۇرىدىغان ھېچقانداق ئالامەت يوق ئىدى .

ئۇ ، ئۆيدە بىرەرسى ئاغرىپ قالغان بولمىسۇن يەنە ، دېگەن ئەنسىز خىيال بىلەن ئالدىراپ ئۆيگە كىردى ، لېكىن ئۆيدە بۇنداق

هادىسە يۈز بەرمىگەندەك كۆرۈنەتتى : ئۇستەلدە ئۇنىڭغا ئاتاپ تەيـ
يارلانغان داستىخان سېلىنغان ، ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئالدىغا يېرىم
ئىستاكان چاي قويۇلغان ، بوۋاي گېزىت كۆرۈپ ئولتۇراتتى .
— خىمنولىنى تىنچلىقمۇ ؟ — جوگىندىرو ئىشىكتىن كىرىپـ
لا سورىدى .
— تىنچلىق ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى .
— توي ئىشى قانداق بولدى ؟
— كېيىنكى يەكشەنبىگە سۇرۇلدى .
— نېمىشقا سۇرۇلدى ؟
— بۇنى ئۆزۈڭنىڭ ئاغىنەڭدىن سورا . رومىش بىزگە پەقەت
ناھايىتى مۇھىم بىر ئىشىم چىقىپ قالدى ، تويىنى بۇ يەكشەنبە
قىلالمايمەن دېگەنلا گەپنى قىلدى .
جوگىندىرو دادىسىنىڭ بوشاڭلىقىدىن ئاغرىندى .
— ياۋاللا دادا ، مەن ئۆيدە بولمايلا قالسام ، ھەممە ئىشـ
نى چەلەڭگۈش قىلىۋېتىپ قاراپ ئولتۇرىدىكەنسىلەر ، — دېدى
ئۇ ، — ئۇنىڭ نېمە مۇھىم ئىشى بولاتتى ؟ يا ئۇنىڭ يېقىن
ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىمۇ يوق ، ئۆزىنىڭ ئىشىنى ئۆزى جوڭقۇرالايدـ
غۇ . خىزمىتىدىن بىرەر چاتاق چىقىپ قالدى دېگەندىمۇ ، ئۇنى
سىلەرگە ئېيتمىغۇدەك نېمىسى بار ؟ سىلەر نېمىشقا ئۇنىڭ دېگىنـ
گە قاراپ ئولتۇرىسىلەر ؟
— ئۇ بىر يەرگە قېچىپ كەتمىدىغۇ ، ئۆزۈك بېرىپ سوراپ
باقمامسەن .
جوگىندىرو ئالدىراپ بىر ئىستاكان چاينى ئىچىپلا ماڭدى .
— توختا ، جوگىن ، — ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭ كەينىدىن
توۋلىدى ، — نېمىگە مۇنچۇالا ئالدىرايسەن ؟ سەن تېخى بىر نېمە
يېمىدىڭغۇ .
بۇ سۆزلەر جوگىندىروغا ئاڭلانمايىتتى . ئۇ ياندىكى ئىشىكنى
جالاقلىتىپ ئاچتى ـ دە ، تاراقلاپ بالىخانىغا چىقىپ كەتتى . «رو-
مىش ! رومىش ! رومىش ! » ئۇ ياتاق ئۆيى ، مېھمانخانا ، بالكون

ۋە ئاستىنقى قەۋەتلەرنى بىرنى قويماي ئارىلاپ چىقتى ، لېكىن رومىش ھېچ يەردە يوق ئىدى . ئۇ بىر ھازادىن كېيىن رومىشنىڭ خىزمەتكارىنى ئۇچراتتى ، ئۇنىڭدىن خوجايىنىنى سورىدى ، ئۇ — ئەتىگەندىلا چىقىپ كەتكەن ، — دەپ جاۋاب بەردى .

— قاچان قايتىپ كېلىدۇ ؟

خىزمەتكار رومىشنىڭ سەپەر كىيىملىرىنى ئېلىپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى ، ئۇنىڭغا تۆت - بەش كۈندىن كېيىن قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى . ئۇنىڭ زادى قەيەرگە كەتكەنلىكىنى ئۇمۇ بىلمەيتتى .

جوگىندىرو دادىسىنىڭ يېنىغا قايتىپ كىرىپ ئۇستەلنىڭ يېنىدا ئولتۇردى .

— قانداق ؟ بىرەر نەتىجە چىقىرالىدىڭمۇ ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا ئەپەندى .

— نېمە نەتىجە چىقىراتتىم ؟ — ئۇ ئاچچىقى بىلەن سۆزلىدى ، — بۇ كىشى ئەتە - ئۆگۈنلا قىزىڭنى ئالىمەن دەپ ئولتۇرسۇن ، سەن ئۇنىڭ يۈرۈش - تۇرۇشى بىلەن كارىڭ بولماي يۈرىۋەر ، ھېلىمۇ ئۇنىڭ سەن بىلەن ئارا تام ئولتۇرغىنى !

— ئۇ ئاخشاملا بار ئىدىغۇ ؟ — دېدى ئوننودا ئەپەندى .

— ئۇنىڭ زادى نەگە كەتكەنلىكىنى سەنمۇ بىلمەيسەن ، — جوگىندىرو كايىپ كەتتى ، — خىزمەتكارىمۇ بىلمەيدىكەن . بۇ يەردە جەزمەن بىر ئويۇن بار . بۇنىڭغا قانداقمۇ چىدىغلى بولسۇن ، دادا ، ئەجەب بۇ ئىشلارنى يېنىڭغىمۇ ئېلىپ قويمايسەنغۇ ؟

قويۇپ بەرسە ئۇنىڭ گەپلىرى تۆگەيدىغاندەك ئەمەس ئىدى ، ئوننودا ئەپەندى بىر ئامال قىلىپ ئۆزىنى ئوڭايسىز ھالەتتىن قوتۇلدۇرۇشقا مەجبۇر بولدى .

— ئۇنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى مەن راستىنلا بىلمەيمەن ، — ئۇ ئۆزىنى جىددىي قىياپەتكە سېلىپ سۆزلىدى .

دېمىسىمۇ ، تۇنۇگۈن كەچتە رومىش ئوننودا ئەپەندى بىلەن ئاسانلا كېلىشىۋالغان ، لېكىن ئىش كۆرمىگەن بۇ يىگىت ئەھۋالدا

ئۆزگىرىش بولىدىغانلىقىنى نەدىن بىلسۇن . ئۇ مۇھىم ئىشىم بار دەپ قويغاندىن كېيىن گەپ چۈشىنىشلىك بولدى ، دەپ ئويلىغان ۋە بەرگەن ئىزاھاتىم ماڭا ئۆزۈم خالىغانچە ھەربىكەت قىلىش ئەركىنلىكى بېرىدۇ ، دەپ ئىشىنىپ ، ئۆزىنىڭ دەرھال بېجىرىشكە تېگىشلىك ئىشىغا كەتكەنىدى .

— خىمنولىنى نەگە كەتتى ؟ — دېدى جوگىندىرو .

— ئۇ بۈگۈن ئەتىگەنلا چېيىنى ئىچىپ ئۈستىگە چىقىپ كەتكەن ، — دېدى ئونىودا ئەپەندى .

— بىچارە قىز ، — دېدى جوگىندىرو ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ ، — رومىشنىڭ غەيرىي ئىشلىرىدىن نومۇسى كېلىپ ماڭا كۆرۈنگۈسى كەلمەيۋاتقاندۇ ئۇنىڭ ، — ئۇ نومۇس ۋە ئازاب ئوتىدا ئۆرتىنىۋاتقان سىكىلىسىنى بەزلەپ قويۇش ئۈچۈن يۇقىرىغا چىقىپ كەتتى . خىمنولىنى يوغان مېھمانخانىدا ئۆزى يالغۇز ئولتۇراتتى . ئۇ ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلاپ ، دەرھال كىتاب ئوقۇۋاتقان بولۇپ ئولتۇرۇۋالدى . جوگىندىرو ئۆيگە كىردى . خىمنولىنى كىتابنى قويۇپ ، ئۇنىڭ بىلەن خۇشال - خۇرام سالاملاشتى :

— ۋۇي ، قاچان قايتىپ كەلدىڭ ؟ روھىڭ چۈشكۈن كۆرۈنىدىغۇ ؟

— نېمىشقىمۇ ئۇنداق بولمىسۇن ؟ — جوگىندىرو بىر ئورۇندۇقنى تارتىپ ئولتۇرۇپ چىڭ - چىڭ سۆزلىدى ، — خىمنو ، ھەممە ئىشتىن خەۋەر تاپتىم ، ئىشقىلىپ ، ئانچە غەم قىلىپ كەتمە ، بۇ ئىشلار مېنىڭ ئۆيدە يوقلۇقۇمدىن بولغان . بۇ ئىشنى ئوڭشاشقا ئامالىم بار ! خىمنو ، مەن سەندىن سوراپ باقايچۇ ، رومىش ھېلىقى ئىشنىڭ سەۋەبىنى ساڭا ئېيتتىمۇ ، قانداق ؟

خىمنولىنى ئوڭايسىز ھالغا چۈشۈپ قالدى . ئوكخوي بىلەن جوگىندىرونىڭ بۇنداق گۇمانخورلۇقى ئۇنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرەتتى . شۇڭا ، ئۇ ئاكىسىنىڭ ئالدىدا ، رومىش ئېيتمىدى دەپ ئىقرار قىلغۇسى كەلمىدى ، يەنە بىر تەرەپتىن يالغان سۆزلەشنىمۇ خالىمىدى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— ئۇ ئېيتماقچى ئىدى ، مەن ئاڭلاشنى ئۇنتۇپ قالىدىغان ئىدىم ، — دېدى ئۇ .

«تامامەن قۇرۇق كۆرەڭلىك ، — دەپ ئويلىدى جوگىنىدىرو ، — تازا مەجەزىگە لايىق گەپ قىلدى ـ دە » .

— بەس ، بولدى ، سەنمۇ قورقمىغىن . مەن بۇگۈن چوقۇم ئۇنىڭ ئاغزىدىن گەپ ئالىمەن ، — دېدى ئۇ ئاۋازىنى قويۇۋېتىپ .

— مەن ھېچنىمىدىن قورقۇۋاتقىنىم يوققۇ ، — دېدى خىمنو-لىنى تىزىغا قويۇۋالغان كىتابنى ۋاراقلاپ ئولتۇرۇپ ، — يەنە كېلىپ ، مەن سېنىڭ ئۇنىڭدىن مەجبۇرىي سۇرۇشتە قىلىشىڭنىمۇ خالىمايمەن .

«يەنە شۇ قۇرۇق كۆرەڭلىك ! » دەپ ئويلىدى جوگىنىدىرو .

— بولدى ، بۇنىڭدىن سەن ئەندىشە قىلما ، — ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ مېڭىشقا تەمشەلدى .

خىمنولىنىمۇ ئورۇندۇقتىن تۇرۇپ كەتتى .

— ماڭا قارا ، مەن سېنىڭ بۇ گەپىڭ ئۇنىڭغا قىلىشىڭغا قوشۇلمايمەن . سىلەر قانداق ئويلىساڭلارمۇ مەيلى ، ئەمما مەن ئۇنىڭدىن گۇمان قىلمايمەن .

بۇ سۆز جوگىنىدىروغا كۆرەڭلىكتىن چىقىۋاتقان سۆز ئەمەس-تەك تۇيۇلۇپ ، كۆڭلىدە سىڭلىسىغا مۇھەببەت ۋە خەيرخاھلىق قوزغالدى ـ دە ، كۇلۇمسىرىگىنىچە ئىختىيارسىز ئويغا چۆمدى : «بۇ ئوقۇغۇچى خېنىملار جاھانىڭ ئىشلىرىدىن پۈتۈنلەي بىخەۋەر . بۇلار كىتابتىن كۆپ نەرسە بىلگىنى بىلەن ، بىرەر گۇمانىي ئىشقا دۇچ كەلگەندە خۇددى دۇنياغا يېڭى كۆز ئاچقان بوۋاقتەكلا بولۇپ قالىدۇ ! » جوگىنىدىرو سىڭلىسىنىڭ ساددا ئىشەنچىسى بىلەن رو-مىشىڭ ئالدامچىلىقىنى سېلىشتۇرۇپ ، تۇرۇپلا رومىشقا غەزىپى كەلدى ـ دە ، بۇ ئىشىڭ سەۋەبىنى ئېنىقلىمىغۇچە توختىماسلىققا بەل باغلىدى . ئۇ مېڭىشقا يەنە تەمشىلۈندى ، خىمنولىنى كاپلا قىلىپ ئۇنىڭ بىلىكىدىن تۇتۇۋالدى .

— بۇ ئىش توغرىسىدا ئۇنىڭ بىلەن زادى سۆزلەشمەيمەن دەپ

ۋەدە بەرگىن ، — دېدى ئۇ .

— ۋاقتى كەلگەندە بىر گەپ بولار .

— ۋاقتى كەلگەندە دەيدىغان ئىش يوق . ئالدى بىلەن ماڭا ۋەدە بېرىپ ، ئاندىن چىقىسەن . مەن ساڭا ئېيتسام ، سەن ئەندىشە قىلىپ كەتكۈدەك ھېچ ئىش يوق . خۇش بولۇپ قالاي ، مۇشۇنىڭغا بولسىمۇ ماقۇل دېگىن .

خىمنولىنىڭ بۇ قەتئىيلىكى جوگىندىرونى ، رومىش ئۇنىڭ-غا سەۋەب كۆرسىتىپ خېلى بىر نېمىلەرنى دېگەن بولسا كېرەك ، دېگەن ئويغا كەلتۈردى . لېكىن ، ئۇنىڭ دېگەنلىرىنىڭ راست بولۇ-شىمۇ ناتايىنغۇ . بىر تالاي يالغان - ياۋىداق گەپلەر بىلەن ئۇنى ئالداش ئانچە قىيىن ئىشمۇ ئەمەس .

— ماڭا قارا ، خىمنو ، — دېدى ئۇ ، — بۇ يەردە بىرسىگە ئىشەنمەيۋاتقان گەپ يوق . ياتلىق بولىدىغان قىزغا ئۇنىڭ ئۇرۇق - تۇغقىنى ئىگە بولمىسا بولمايدۇ . ئۇ ساڭا بەلكىم بىر نېمە دەپ چۈشەندۈرگەندۇ ، سەن بۇنى ئېيتىشنى خالمايۋاتسەن . ئۇ يالغۇز ساڭىلا چۈشەندۈرسە بولمايدۇ ، يەنە بىزمۇ بار . راست گەپنى ئېيتقاندا ، خىمنو ، ئۇنىڭ كۆرسەتكەن سەۋەبلىرىنى ساڭا قارىغاندا بىزنىڭ ئاڭلىغىنىمىز ياخشى . سىلەر توي قىلىپ بولغاندىن كېيىن ، بىزنىڭ ئۇ چاغدا سىلەرنىڭ ئىشىڭلارغا ھۆرت - پۆرت دەيدىغانغا ھەققىمىز يوق ، — جوگىندىرو سۆزىنى تۈگىتىپ ئىتتىك چىقىپ كەتتى .

مۇھەببەت ئۆزىنى يات كۆزلەردىن يوشۇرۇپ تۇرغان چىمىلدىر-قىدىن ئايرىلىپ قالدى ! رومىش بىلەن خىمنولىنىڭ مۇناسىۋىتى ئۇلارنىڭ سۆزى بويىچە بولغاندا ، ئۇلارغا باشقا بىر دۇنيا يارىتىپ بەرگەنگە قەدەر كۈنسايىن چوڭقۇرلىشىپ بېرىشى كېرەك ئىدى ، ئەمما ھازىر بۇ مۇناسىۋەت ئويلىمىغان يەردىن بۇنىڭغا قىلچە خەير-خاھلىقى بولمىغانلارنىڭ ھۇجۇم نىشانىغا ئايلىنىپ قالدى .

بۇ بوراننىڭ ھۇجۇمى بىلەن خىمنولىنىڭ تىنچ كۆڭۈل ئازادىلىكى بۇزۇلدى . ئۇنىڭ تونۇش - بىلىشلىرىنىمۇ ئىزدىگۈسى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تارىسى

كەلمەيدىغان بولدى . جوگىنىدىرو كەتكەندىن كېيىن ، ئۇ ئۆزىنىڭ ھۇجرىسىغا يېنىپ كىرىپ كەچكىچە خالىي ئولتۇرۇپ قالدى .

جوگىنىدىرو چىقىپلا ئوكخوي بىلەن ئۇچرىشىپ قالغان ئىكەن . ئوكخوي ئۇنى كۆرۈش بىلەنلا :

— ئوھوي ، جوگىن ! ھەر نېمە بولسا كەپسەن . ھېلىقى ئىشتىن خەۋەر تاپتىڭمۇ ؟ سەن قانداق ئويلاۋاتىسەن ؟ — دېدى .

— بۇ ئىشنى مەن خېلى كۆپ ئويلىدىم . ئەمدى بۇ ھەقتە مۇھاكىمە يۈرگۈزۈپ پال سېلىپ ئولتۇرۇشنىڭ نېمە مەنىسى بولسۇن . ھازىر ئۇستەل ئەتراپىدا چۆرىدەپ باشقىلارنىڭ پىسخولوگىيىسىنى سۆزلەپ ئولتۇرىدىغان پەيت ئەمەس .

— مەن بۇ ئىشلارغا ئانچە قىلىپ كەتمەيمەن . ساڭا مەلۇم ، مەن پىسخولوگىيە ، پەلسەپە ۋە شېئىرىيەت دېگەن نەرسىلەرگىمۇ شۇنداق . مەن ئەمەلىيەتچىل ئادەم ، مېنىڭ سەن بىلەن قىلىشىدىغان سۆزۈمۇ مۇشۇ خۇسۇستا بولىدۇ .

— ئاھايىتى ياخشى ، مەنمۇ ئەمەلىي پاراڭ سالايلى دېمەكچى ، — ئالدىراڭغۇ جوگىندىرو سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — سەن ماڭا رومىشىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى دەپ بېرەلەمسەن ؟

— دەپ بېرەلەيمەن .

— نەگە كەتتى ؟

— ھازىر دېمەيمەن ، — دېدى ئوكخوي ، — بۇگۈن چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچتە مەن سېنى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشتۈرىمەن .

— سەن نېمىشقا ھازىر دېمەيسەن ؟ بۇ زادى قانداق گەپ ؟ — جوگىندىرو قاينام كەتتى ، — سىلەر نېمانداق بولۇپ قالدىڭلار ؟ سىرتتا بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ كەلگۈچە بىر - بىرىڭلاردىن ئۆتە سىرلىق بولۇپ كېتىپسىلەرغۇ . بولدى ، ئوكخوي ، تولا گەپ ئايلاندۇرماي تېزراق دېگىن ، بۇرادەر !

— بۇ گېپىڭنى ئاڭلاپ خېلى خۇش بولۇپ قالدىم . مەن كۆڭلۈمدە نېمە بولسا دەۋېتىدىغان بولغاچقا ، ئاسانلا كىشىلەرنى

ئۆزۈمگە ئۆچ قىلىۋالىمەن . سىڭلىڭنىڭ مېنى كۆرەرگە كۆزى قالمىدى ؛ داداڭ مېنى كۆرسىلا گۈمانخور دەپ ئەيىبلەيدۇ ؛ روـمىش ئەپەندىنىڭمۇ مەن بىلەن تازا خۇشى يوق . ئەمدى پەقەت سەنلا قالدىڭ . لېكىن ، مەن سەندىن خەۋپسىرەيمەن ، سەن بىر ئىشلارنى ئىنچىكىلەپ ئويلاپ كەتمەيسەن ، مىجەزىڭ قارامراق . جۇغمىزنى ئېلىپ ئېيتساق ، مەن بىر ئاجىز بىچارە ، ساڭا تەڭ كېلەلمەيمەن !

— گېپىمنى ئاڭلا ، ئوكخوي ، مەن مۇنداق گەپ يورغىلىتىشـنى خالىمايمەن ، كۆڭلۈڭدىكى گەپنى ئوچۇق ئېيىت ، نېمىشقا تىـلىڭنى چاينايسەن ؟ ھەقىقىي ئەھۋالنى ئېيىت ! تېز بول !

— ماقۇل ، ئەمىسە ساڭا باشتىن سۆزلەپ بېرەي . بۇ يەردە سەن ئاڭلىمىغان نۇرغۇن يېڭى گەپلەر بار ، — دېدى ئوكخوي .

ئون سەككىزىنچى باب

رومىشنىڭ دورجىپاردىن ئىجارىگە ئالغان ئۆيىنىڭ قەرەلى تېخى توشمىغانىدى ، يا ئۇ بۇ ئۆينى بىرەرسىنىڭ ئولتۇرۇپ تۇرۇـشىغا بەرمىدى . بۇنداق بولۇشى ، ئۇنىڭ يېنى خېلى توم ئىدى ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، كومولا مەكتەپتىن قايتىپ كەلسە ، ئولتۇرىدىغانغا ئۆي كېرەك ئىدى . ئۇ شۇ كۈنى ئەتىگەنلىكى بۇ يەرگە كېلىپ ئۆيلەرنى بىر قۇر تازىلاپ ، يوتقان ـ كۆرپىلەرنى تولۇقلاپ ھەم ئۈزۈندىن بۇيان قۇرۇق تۇرغان ئىشكاپنى يېمەكلىكلەر بىلەن توشـقۇزدى .

تەييارلىق ئىشلىرى تۈگىدى ، كومولانىڭ كېلىشىگە يەنە بىر نەچچە سائەت ۋاقىت بار ئىدى . رومىش ئۈزۈن ئورۇندۇققا سوزۇـلۇپ كەلگۈسى تۇرمۇشى ئۈستىدە خىيال سۈرۈشكە باشلىدى . ئۇ ئېتوۋىياغا بېرىپ باقمىغان ، لېكىن غەربىي شىمالدىكى جايلارنىڭ تەبىئىي مەنزىرىلىرى بىر ـ بىرىگە ئوخشىشىپ كەتكەچكە ، ئۇنىڭ كەلگۈسىدىكى ئۆيىنىڭ خىيالىي كۆرۈنۈشىنى كۆز ئالدىغا كەلتۇرـمىكى ئانچە قىيىن ئەمەس ئىدى : مانا ، شەھەر چېتىدىكى بىر

www.uyghurkitap.com

قەۋەتلىك ئۆي ، ئۆينىڭ ئالدىدا ئىككى چېتىدە قاتار دەرەخلەر تىكىلگەن چوڭ يول ، يولنىڭ نېرى يېقىدا كەڭ ئېتىز ـ ئېلىق ، ئېتىز بېشىدىكى قۇدۇق ۋە دېھقانلار ئۇچار قوش ئېغىز ۋارانلارنىڭ زىرائەتكە كىرىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن قارانچۇق بوي ئولتۇرىدىغان ساتما ؛ ئەنە ، ياۋاش ئۆكۈز كۈن بويى قۇدۇقتىن سۇ چىقىرىپ ئېتىزلارنى سۇغارماقتا ، چىغىرقلار تىنىمسىز غىچىرلىماقتا ، پەيتونلار چوڭ يولدا چاڭ توزىتىپ بىرە ـ بىرە ئۆتمەكتە ، ئاتلىرىنىڭ بوينىدىكى قوڭغۇراقلارنىڭ جىرىڭلاشلىرى تونۇرەك قىزىپ كەتكەن كەڭرى دالىلارنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزماقتا... ئۇ خىمىرىدىن سالقىنلىتىش ئۈچۈن ئىشەك ـ دېرىزىلىرى دۆملىۋېتىلگەن بايىقى ئۆيدە ئۆز يۇرتىنى سېغىنىپ يالغۇز زېرىكىپ ئولتۇرغان هالەتتە كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ بەكمۇ بىئارام بولدى . كومولاسىز خىمىرىنىنى ئاشۇنداق قورقۇنچلۇق مۇھىتتا قويۇش مۇمكىن ئەمەس ئىدى .

رومىش توي قىلىشتىن ئىلگىرى كومولاغا بۇ ھەقتە ھېچنېمە دېمەسلىك قارارىغا كەلدى . تويدىن كېيىن خىمىرىنى بىر مۇددەت كەلتۈرۈپ ئۇنىڭغا چۈشەندۈرىدۇ ، كومولانىڭ غەمخورچىسى سۈپىتىدە ئاستا ، مۇلايىملىق بىلەن ھەقىقىي ئەھۋالنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ ـ دە ، ئۇنى چىگىشلىشىپ كەتكەن قىسمەت باغلىقىدىن ئازاد قىلىدۇ . شۇنىڭ بىلەن ، ئۆز يۇرتىدىن يىراقتا كەتكەن ، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىدىن ئايرىلغان كومولا قىلچە ئازابلانماي ، ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن خاتىرجەم هالدا ئۇلارنىڭ بۇ كىچىك ئائىلىسىدە ياشاپ قالىدۇ .

چىگىلى چۈش مەزگىلى ، كوچىلار جىمجىت ، ئىشچىلار ئىشلىرىغا مېڭىشقان ، بىكارچىلار چۈشلۈك ئۇيقۇغا كىرىشكەنىدى ، يېقىنلىشىپ قالغان قىشنىڭ سوغۇقى ئىسسىقنى ھەيۋىسىدىن چۈشۈرگەندەك تۇراتتى .هاۋا خۇددى بۇگۈن ـ ئەتىنىڭ ئىچىدە بولىدىغان بايرامنىڭ شادلىقىدىن بىر خىل يېقىملىق بولۇپ قالغاندەك سېزىلەتتى . بۇ نەرسىلەر ئۇنىڭ پەيزىنى بۇزالمىغىنى يوق ، ئۇ يەنىلا

بەختسيار كەلگۈسىنىڭ گۈزەل سۈرىتىگە ئۆز تەسەۋۋۇرىنىڭ رەڭ-دار بوياقلىرىنى سېخىيلىق بىلەن بەرمەكتە ئىدى .

ماشىنىنىڭ گۈركىرىگەن ئاۋازى ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلۈۋەتتى . مەكتەپ ماشىنىسى كومولانى ئېلىپ ئىشىك ئالدىغا كەلگەنىدى . رومىشنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەشكە باشلىدى . كومولانى قانداق كۈتۈۋېلىش كېرەك ؟ ئەمدى ئىككىسى نېمە توغرىلىق سۆزلىشىپ ئولتۇرار ؟ كومولانىڭ مۇئامىلىسى قانداق بولار ؟ — بۇ سوئاللار ئۇنى شۇنچىلىك تىنچسىزلاندۇرۇۋەتتىكى ، ئۇ نېمە قىلارىنى بىلمەي تېڭىرقاپ قالدى . رومىشنىڭ ئىككى خىزمەتكارى بىنانىڭ ئالدىدا ساقلاپ تۇرغانىدى . ئۇلار كومولانىڭ چامادانىنى كۆتۈرۈپ ئالدىدا ماڭدى ۋە ئۆيگە كىرىپ چامادانىنى بالكونغا قويدى . ئۇلارنىڭ كەينىدە كېلىۋاتقان كومولا بوسۇغا ئالدىغا كېلىپ توختاپ قالدى .

— كىرىڭ ، كومولا ، — دېدى رومىش . كومولا بىر ئاز ئىككىلىنىپ تۇرۇپ ئاخىر كىردى . رومىشنىڭ ئۇنى ، نېمە بولسا ئاڭ بولمامسەن ، دەپ تەتىلدە مەكتەپتە قالدۇرۇپ قويماقچى بولغانلىقى ئۇنى قانچە قېتىملاپ يىغلاتمىدى دەيسىز . بۇ ئىش ئۇنىڭ كۆڭلىدە قالغانىدى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇزۇن ۋاقىت كۆرۈشمىگەنلىكتىن ، ئۇنىڭدا بىر خىل ياتسىراش پەيدا بولۇپ قالغانىدى . كومولا ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن رومىشقا قاراپمۇ قويماي ، تالاغا تىكىلىپ تۇرۇۋالدى .

رومىش كومولانىڭ چىرايىنى كۆرۈپ ناھايىتى ھەيران بولدى . گويا ئۇنىڭ ئالدىدا پۈتۈنلەي ناتونۇش بىرسى تۇرغاندەك قىلاتتى . بۇ بىر نەچچە ئاي ئىچىدە ئۇ ھەيران قالارلىق دەرىجىدە ئۆزگىرىپ كەتكەن بولۇپ ، رومىشقا خۇددى بىر يۇمران مايسا تېزلا بوي تارتىپ ۋايىغە يېتىپ قالغاندەك بىلىنىدى . بۇ يېزا قىزىنىڭ تولغان قامىتىدىكى ھېلىقى قاۋۇللۇق ئالامەتلىرى يوقالغان ، بىر خىل بالىلىق چىقىپ تۇرغان چىرايىمۇ بىر ئاز تارتىلىپ قالغاندى . تېخىمۇ گۈزەللىشىپ كەتكەن رەڭگىرويىدىن ئاجايىپ بىر خۇلق كۆزگە تاشلىنىپ تۇراتتى ؛ يۇزىدىكى نۇر يېغىپ تۇرىدىغان

قىزىلسەنىڭ ئورنىنى بىر خىل سېرىقلىق تىگىلگەندى ، يۈرۈش - تۇرۇش ، ئۆزىنى تۇتۇشلىرىدىن چوڭ ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى .

ئۇ بېشىنى سەل قىيسايتقان ھالدا ، ئوچۇق تۇرغان دېرىزىنىڭ ئالدىدا تۇراتتى . كۈزنىڭ كەچكى ئاپتىپى ئۇنىڭ يۈزىگە چۈشۈپ تۇراتتى . ئۇ يالاڭئاشتاق ئىدى ، قىزىل لېنتا چىگىۋالغان ئۇزۇن چاچلىرى بېلىگە چۈشۈپ تۇراتتى .زاراڭزا چېچىكىنىڭ رەڭگىدەكى يۇڭ رەختتىن تىكىلگەن ئۇزۇن كۆڭلىكى ئۇنىڭ نازۇك جىسمىغا يارىشىپ كەلگەنىدى .

رومىش ئۇنىڭغا ئۇندىمەي تىكىلىپ تۇراتتى .

كومولانىڭ گۈزەللىكىگە قارىتا ئۇ بىر نەچچە ئاي ئاۋۋالقى غۇۋا ئەسلىمىسى بىلەنلا قالغانىدى ، ھازىر كومولاغا بۇ يېڭى زىبا-لىقلار ئۈستىلەپ قوشۇلۇپتۇ . چەكسىز ھەيرانلىق ئىچىدە قالغان رومىش بۇ گۈزەل رۇخسارنىڭ جازىبىسىگە بەرداشلىق بېرەلمىدى .

— ئولتۇرۇڭ ، كومولا ، — دېدى رومىش . كومولا ئۇندىمەي ئولتۇردى .

— ئوقۇشلار قانداق ؟

— ياخشى ، — ئۇ سوغۇقلا جاۋاب قايتۇردى .

رومىشنىڭ نېمە دېيىشنى بىلەلمەي بېشى قېتىپ تۇرغاندا ، ئۇشتۇمتۇت ئېسىگە بىر ئىش كېلىپ :

— سىز چوقۇم بىر نېمە يېمىدىگىزغۇ دەيمەن . سىزگە تاماق تەييارلىتىپ قويغان ، ئەپكىرگۈزۈپ بېرەيمۇ ؟ — دەپ سورىدى .

— بولدى ، رەھمەت سىزگە ، — دېدى كومولا ، — مەن مېگىشتىن بۇرۇن تاماق يەۋالغان .

— سىز ھېچنېمىلا يېمەمسىز ؟ — دەپ سورىدى رو-مىش ، — تاتلىق - تۇرۇم بىلەن خۇشگىز بولمىسا ، مېۋە يەڭ ، ئالما ، ئانار ، ئامۇت دېگەنلەرنىڭ ھەممىسى بار .

كومولا بېشىنى چايقىدى .

رومىش ئۇنىڭ چىرايىغا يەنە بىر قېتىم قارىدى . ئۇ بېشىنى

سەل ئېگىشتۇرۇپ ئىنگلىزچە دەرسلىكتىكى سۆزەتلەرنى كۆرۈپ ئولتۇراتتى . خۇددى سېھىرلىك ھاسىنىڭ يوشۇرۇنۇپ ياتقان بايلىقلارنى تېپىپ چىققىنىغا ئوخشاش ، كومولانىڭ گۈزەل رۇخسارىمۇ بارلىق پىنھان گۈزەللىكلەرنى يورۇقلا چىقارغاندەك تۇراتتى : يېقىملىق قۇياش نۇرىغا ئۇشتۇمتۇت جان كىرىپ قالغاندەك ، كۆز مەنزىرىسىمۇ ئۇشتۇمتۇت مۇئەييەن بىر مەۋجۇدانقا ئايلىنىپ قالغاندەك بولدى . بۇ قىز ، بارلىق سەييارىلەرنى ئۆز ئوربېتىسى ئىچىدە چەكلەپ تۇرغان قۇياشقا ئوخشاش ، ئاسمان ، ھاۋا ، نۇر ۋە قېشىدىكى پۈتكۈل نەرسىلەرنى ئۆز ئەتراپىدا ھەرىكەتكە سېلىپ قويۇپ ، بىر چەتتە گەپ قىلماي ، خىرامان سۆرەت كۆرۈپ ئولتۇراتتى .

رومىش ئالمان ـ تالمان چىقىپ بىر پەتنۇسقا دۆۋىلەپ ئالما ، ئامۇت ۋە ئانار ئېلىپ چىقتى .

— كومولا ، سىز ھېچنېمە يېمەيدىغاندەك تۇرىسىز ، — دېدى ئۇ ، — مېنىڭ قورسقىم بەكلا ئاچ ، ئەمدى مەن چىدىمايدىغاندەك تۇرىمەن .

كومولا كۈلۈمسىرەپ قويدى . بۇ كۈلۈمسىرەش پاللىدە چىقان ئاپتاپتەك ئىككى ئوتتۇرىدىكى سالقىن تۇمانىنى سۆرۈپ تاشلىدى . رومىش بىر تال قەلەمتىراچنى ئېلىپ ئالما ئاقلاشقا كىرىشتى ، لېكىن ئۇنىڭ قولى ھېچقانداق ئىشقا قولاشمايتتى . ئۇنىڭ ئالما يېيىشكە تاقىلداپ كېتىۋاتقانلىقى ، قولىنىڭ قولاشماي كەتكەنلىكى كومولاغا بەكلا قىزىق تۇيۇلۇپ كەتتى . ئۇ پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

ئۇنىڭ ئېچىلىپ كۈلگىنىنى ئاڭلاپ ، رومىش خۇشال بولدى .

— ئالما ئاقلىيالمايدىكەنسىز دەپ كۈلۈۋاتىسىزغۇ دەيمەن ، — دېدى ئۇ ، — قېنى سىز ئاقلاپ بېقىڭا ، قانداق ئاقلايدىكەنسىز كىن ؟

— مېۋە ئاقلايدىغان پىچاق تېپىپ بەرسىڭىز ئاقلايمەن ، — دېدى كومولا ، — بۇ كىچىككىنە قەلەمتىرچىڭىز بىلەن نېمە

قىلغىلى بولىدۇ؟

— ئۇنداق پىچاقنى بۇ يەردە يوقمىكەن دەمسە، رومىش ۋە خىزمەتكارىنى چاقىرىپ ئۇنىڭدىن پىچاق بار-يوقلۇقىنى سورىدى.

— بار، ئەپەندى، ئاخشام بىز ئاشخانىغا لازىملىق ھەممىنى ئەكىلىپ قويغان، — دەپ جاۋاب بەردى خىزمەتكار.

— پاكىز سۈرتۈۋېتىپ ئەكەلگىن، — دەپ بۇيرۇدى رومىش.

پىچاق ئېلىپ كېلىندى. كومولا ئايىغىنى يېشۋېتىپ ئولتۇردى ۋە ھەش-پەش دېگۈچە ھېلىقى ئالمىنى ئاقلاپ بولدى، ئاندىن ئۇنى بىر نەچچە پارچىغا بۆلدى. رومىش ئۇنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇۋېلىپ، پەتنۇستىكى كېسىپ قويۇلغان ئالمىلارنى ئاغزىغا سېلىۋەردى.

— سىزمۇ يەڭ، — دېدى رومىش.

— ياق، رەھمەت، — دېدى كومولا.

— ئەمىسە، مەنمۇ يېمەيمەن.

كومولا بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا قارىدى-دە:

— ئۇنداق بولسا، سىز يەڭ، سىز يەپ بولغاندىن كېيىن مەن يەي، — دېدى.

— لېكىن، يالغان سۆزلىسىڭىز ھەرگىز بولمايدۇ، سىز مېنى ئالداۋاتامايدىغانسىز؟

— ياق، مەن ھەرگىز يالغان گەپ قىلمايمەن، — دېدى كومولا بېشىنى ھەدەپ چايقاپ.

رومىش بۇ گەپتىن قانائەت ھاسىل قىلدى-دە، پەتنۇستىن بىر كېسىم ئالمىنى ئېلىپ ئاغزىغا سالدى ۋە بېشىنى كۆتۈرۈپ قېتىپلا قالدى.

جوگىندىرو بىلەن ئوكخوي ئىشىكنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى.

ئالدى بىلەن ئوكخوي ئېغىز ئاچتى:

— كەچۈرۈڭ ، رومىش ئەپەندى ، بىز سىزنى يالغۇزمىكىن دەپ ئويلاپتۇق . جوگىن ، بىز ئۇقتۇرۇپ قويماي كىرىپ يامان قىپتۇق ، پەستە كۇتۇپ تۇرايلى .

چۆچۈپ كەتكەنلىكتىن كومولانىڭ قولىدىكى پىچاق يەرگە چۈشۈپ كەتتى . ئۇ ئورنىدىن ئىتتىك تۇرۇپ كەتتى . ھېلىقى ئىككىسى يولنى توسۇپ تۇراتتى ، جوگىندىرو بىر يانغا سەل سۈرۈ-لۈپ ئۇنىڭغا يول بەردى ، لېكىن ئۇنىڭ كۆزلىرى كومولاغا مىخ-تەك قادالغانىدى . كومولا ھولۇققان ھالدا ياندىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

ئون توققۇزىنچى باب

— رومىش ، بۇ قىز كىم بولىدۇ ؟ — دەپ سورىدى جوگىندىرو .

— تۇغقىنىم بولىدۇ ، — دەپ جاۋاب بەردى رومىش .

— قانداق تۇغقىنىڭ ؟ — جوگىندىرو يەنە سورىدى ، — ئۇ سىلەرنىڭ ئەۋلادىڭلارغا ئوخشىمايدىغۇ ، ئىككىڭلارنىڭ مۇناسىۋىتى باشقىچە مۇناسىۋەتقۇ دەيمەن . سەن ماڭا ھەممە تۇغقانلىرىڭنى دەپ بەرگەن ، لېكىن بۇنداق تۇغقىنىڭنىڭ بارلىقىنى ئېيتمىغان .

— بۇنداق دېمە ، جوگىن ، — ئوكخوي سۆز ئارىلىدى ، — بەزى ئىشلارنى ئۆز ئاغىنىسىدىن سىر قىلىپ ساقلايدىغان ئىشلار-مۇ بولۇپ قالىدۇ .

— رومىش ، — دېدى جوگىندىرو ، — بۇ راستىنلا شۇنچە-لىك مۇھىم سىرمۇ ؟

رومىشنىڭ چىرايى دەرھال قىزاردى .

— شۇنداق ، بۇ بىر سىر ، — دېدى ئۇ ، — مەن سەن بىلەن بۇ قىز توغرىسىدا سۆزلىشىشنى خالىمايمەن .

— ئەپسۇسكى ، — دېدى جوگىندىرو ، — مەن سەن بىلەن دەل مۇشۇ قىز توغرىسىدا سۆزلىشىشنى ئارزۇ قىلىمەن . ئەگەر

سەن خىمنولىنى بىلەن توي قىلىشقا پۇتۇشمىگەن بولساڭ ماڭمۇ سېنىڭ نەسەبىڭنى سۈرۈشتۈرۈپ ئولتۇرۇش زۆرۈر- تى ، سەنمۇ ئۆزۈڭنىڭ مەخپىيەتلىكىنى ساقلاپ يۈرۈۋېرىسەڭ — هازىر پەقەت ساڭا شۇنداقلا دېيىشىم مۇمكىن ، — كېيىن رومىش ، — دۇنيادا مېنىڭ هەر قانداق ئادەم بىلەن بولغان مۇنا- سىۋىتىم خىمنولىنى بىلەن هەق نىكاهلىق بولۇشۇمغا كاشىلا بولالمايدۇ .

— سەن ئۇچۇن شۇنداق بولۇشى مۇمكىن ، لېكىن خىمنولە- نىنىڭ ئۆيىدىكىلىرى ئۇچۇن ئېيتقاندا پۇتۇنلەي بۇنداق بولمايدۇ . مەن هازىر سەندىن بىر گەپنى سورىۋالاي : سەن زادى ئۇ قىز بىلەن تۇغقانمۇ ، قانداق ؟ سەن ئۇنى نېمىشقا بۇ يەردە يوشۇرۇن ساقلا- سەن ؟ — دېدى جوگىندىرو .

— بۇنى ساڭا ئېيتىپ بەرسەم بايام دېگەن سىرنى ساڭا ئېچىپ بەرگەن بولىمەن ، مېنىڭ سۆزۈمگە ئىشەنگىن ، هازىرچە مۇشۇ گەپنى سورىماي تۇرساڭ ، بولامدۇ ؟

— بۇ قىزنىڭ ئىسمى كومولامۇ ؟ — دېدى جوگىندىرو .

— هەئە .

— سەن ئۇنى مېنىڭ ئايالىم دەپ باشقىلارغا دېگەنمىدىڭ ؟

— دېگەن .

— شۇنداق تۇرۇقلۇق ، يەنە ماڭا ئىشەنگىن دەۋاتامسەن ؟ ئۆز ۋاقتىدا بىر مۇنچە ئادەمگە بۇ مېنىڭ خوتۇنۇم دەپ بولۇپ ، ئەمدى ئەمەس دەپ تۇرۇۋېلىۋاتسەن . سەممىيلىك جەهەتتە سېنى ياخشى ئۇلگە دېگىلى بولمىغۇدەك ، — دېدى جوگىندىرو .

— بۇ گېپىڭچە ، بىز ئۇنىۋېرسىتېتلاردا سۆزلەپ قالساق ، ئۇنىڭ بۇ سۆزىنى سەممىيلىكىنىڭ مىسالى سۈپىتىدە نەقىل كەل- تۇرسەك بولمايدىكەن ـ ده . هەي ، ئەزىز بۇرادەر ، نېمىلا دېگەنبە- لەن رېئال تۇرمۇشتا ، ۋەزىيەتنىڭ ئېهتىياجى ئۇچۇن ئوخشىمىغان كىشىلەرگە پۇتۇنلەي ئوخشىمىغان ئىككى خىل گەپ قىلىش زۆرۈ- رىيىتى بولۇپ قېلىشىمۇ ئېهتىمال . بۇ ئىككى خىل گەپنىڭ بىر-

سى ئەلۋەتتە ، راست . شۇ بويىچە بولغاندا ، رومىش ئەپەندىنىڭ بايام ساڭا ئېيتقىنى راست گەپ بولۇپ قېلىشى مۇمكىن ، — دېدى ئوكخوي .

— بۇ خۇسۇستا مەن سىلەرگە يەنە ھېچنېمە دېمەكچى ئەمەس-مەن . پەقەت شۇنى ئېيتالايمەنكى ، مەن خىمنولىنى بىلەن توي قىلىشتا ۋىجدانىمغا خىلاپ ھېچقانداق ئىش قىلغىنىم يوق . كومو-لانىڭ ئىشىنى سىلەر بىلەن سۆزلىشىپ ئولتۇرۇشنى رەت قىلالا-مىغان تولۇق ئاساسىم بار . سىلەر مېنىڭدىن قانچە گۇمانلانساڭلار-مۇ ، مەن بۇ ئىشنى ئېيتسام توغرا بولمايدۇ ، بۇ مېنىڭ بەختىم ۋە ئابرۇيۇمغا تاقىشىدىغان ئىش بولغان بولسا ، ئۇ چاغدا مەن جەزمەن ھەممىنى دەپ بەرگەن بولاتتىم . لېكىن ، مەن ھازىر ئۇنداق قىلسام باشقا بىرسىنىڭ ئىستىقبالىنى نابۇت قىلىمەن ، شۇڭا تەلىپىڭلارنى رەت قىلىشقا مەجبۇرمەن .

— سەن بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى خىمىنولىنىغا ئېيتقانمۇ ؟ — دەپ سورىدى جوگىندىرو .

— ياق ، تويدىن كېيىن جەزمەن ھەممىنى ئېيتىمەن . ئەگەر ئۇ خالىسا ھازىر ئېيتساممۇ بولىدۇ .

— ئۇنداقتا ، ھازىر كومولادىن بىر نەچچە مەسىلىنى سوراپ باقسام بولامدۇ ، — دېدى جوگىندىرو .

— ھەرگىز بولمايدۇ ! — دېدى رومىش ، — مېنى گۇناھكار ھېسابلىساڭ ، ماڭا توقۇيدىغان توقۇمىڭنى توقۇمەن . كومولا پۇتۇ-لەي گۇناھسىز ، ئۇنى چاقىرىپ سوراق قىلىشىڭغا يول قويمايمەن .

— ئەمدى بىرەرسىدىن سوراپ ئولتۇرۇشقا ئورۇن قالمىدى . ھەممە ئىش ماڭا ئايان ، سېنىڭ سۆزلىرىڭمۇ بۇنى پىتەرلىك دەلىل-لىدى . ساڭا شۇنى ئوچۇق ئېيتىپ قويايكى ، بۇنىڭدىن كېيىن سەن بىزنىڭ ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىغا يولايدىغان بولساڭ ، مەندىن رەنجىمە-گىن ، — دېدى جوگىندىرو .

رومىشنىڭ چىرايى دەرھال ئۆڭدى ، لېكىن ئۇ جاۋاب قايتۇر-مىدى . جوگىندىرو سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— مەن يەنە بىر نەچچە ئېغىز گەپ قىلاي، مەيلى ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن بولسۇن، خىمنولىنى بىلەن ئېلىشىپ شىڭغا، باردى ـ كەلدى قىلىشىڭغا ھەرگىز يول قويمايدۇ ناۋادا سەن ئۇنىڭغا بىرەر پارچە خەت يازىدىكەنسەن، ئۇ چاغدا سىرىڭنى خەلقئالەمگە ئېچىۋېتىمەن. مەندە دەلىل ـ ئىسپات يېتەرلىك، ئەگەر بىرەرسى بۇ توينى نېمىشقا قىلمايدىغان بولۇپ قالدىڭلار، دەپ سوراپ قالسا، مەن قوشۇلمىدىم، دەپلا جاۋاب بېرىمەن. مەن ھەقىقىي سەۋەبىنى ئېيتماقچى ئەمەسمەن. ئەگەر سەن ھوشۇڭنى تاپمايدىغان بولساڭ، ئۇ چاغدا چاۋاڭنى چىتقا يايىمەن! ۋىجدانسىزلىقىڭغا مۇنچىلىك كەڭ قورساقلىق قىلىۋاتقىنىمغا بەلكىم ئەجەبلىنىۋاتقانسەن. سەن ماڭا ئىچ ئاغرىتىۋاتامدىكىن دەپ ئويلاپ قالما، بۇ ئىش سىڭلىمغا تاقىشىپ قالغانلىقى ئۈچۈن سەن ئوڭايلا قۇتۇلۇپ قالدىڭ. ئاخىرىدا ساڭا شۇنى دەپ قويايكى، بۇنىڭدىن كېيىن گەپ ـ سۆزلىرىڭدە، ئىش ـ ھەرىكەتلىرىڭدە، بۇرۇن خىمنولىنى بىلەن يۈرگەنلىكىڭنى بىلدۈرمەيسەن. مەن ھازىر سەندىن ۋەدە ئېلىۋالماقچى ئەمەسمەن، بۇنىڭ ماڭا لازىمى يوق. سېنىڭ بۇ ئالدامچىلىقلىرىڭنى كۆرۈپ تۇرۇپ يەنە سەندىن بىرەر ئېغىز راست گەپ چىقىپ قالارمىكىن دەيدىغان تەمەيىمۇ يوق. ئەگەر سەندە ئازراق بولسىمۇ نومۇس دېگەن نەرسە قېپقالغان بولسا، كىشىلەر ئالدىدا يۈزۈم چۈشمىسۇن دېسەڭ، ھەر ھالدا سەن بۇ ئاگاھلاندۇرۇشۇمغا سەل قارىمىغىن.

— بولدى قىل، جوگىن، بولدى قىل! رومىش ئەپەندىنى مۇنچىۋالامۇ تەڭلىككە سالامسەن؟ سەن يېرىم كۈن سۆزلىگۈچە ئۇنىڭ بىر ئېغىز ئۇندىمەي تۇرغىنىنى كۆرمىدىڭمۇ! ياخشىسى، بىز كېتەيلى. كۆڭلىڭىزگە ئالماڭ، رومىش ئەپەندى، ئەمىسە بىز ماڭدۇق، — دېدى ئوكخوي.

جوگىندىرو بىلەن ئوكخوي چىقىپ كەتتى. رومىش خۇددى ھەيكەلدەك قېتىپلا قالدى. ئۇنىڭ ئېسەنگىرەشتىن ئەسەبىيلەشكەن نېرۋىلىرى ئاستا ـ ئاستا ئەسلىگە كەلدى. ئۇ تالاغا چىقىپ مېڭە-

سىنى بىر ئاز سەگىتىپ ، ئاندىن قانداق قىلىش ھەققىدە ئويلانماق-چى بولدى ، بىراق كومولا ئېسىگە كەچتى ، ئۇنى يالغۇز قالدۇ-رۇشقا بولمايتتى .

ئۇ ياندىكى ئۆيگە كىردى . قىز دېرىزىنىڭ بىر قانىتىنى ئېچىپ قويۇپ كوچىغا قاراپ ئولتۇراتتى . ئۇ رومىشىنىڭ ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلاپلا دېرىزىنى ياپتى - دە ، كەينىگە بۇرۇلدى . رو-مىش پولغىلا ئولتۇردى .

— ئۇلار كىم ؟ — دەپ سورىدى كومولا ، — ئۇلار بۇگۈن ئەتىگەن بىزنىڭ مەكتەپكە بېرىپتىكەن .

— مەكتەپكە باردى دەمسىز ، راستمۇ ؟

— راست ! — دېدى كومولا ، — ئۇلار سىز بىلەن نېمىلەرنى دېيىشتى ؟

— ئۇلار ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتىنى سورىدى .

كومولاغا قېينانىسىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ ياش كې-لىن قانداق سورۇندا ھايا قىلىش لازىملىقى توغرىسىدىكى سۆزلە-رىنى ئاڭلاش نېسىپ بولمىغانىدى ، شۇنداق بولسىمۇ ، ئۇ ئۇياتچان بولغاچقا ، رومىشنىڭ بۇ سۆزىدىن ۋىللىدە قىزاردى . رومىش سۆ-زىنى داۋاملاشتۇردى :

— مەن ئۇلارغا بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدا ھېچقانداق مۇناسىۋەت يوق دېدىم .

بۇ چاقچاق كومولاغا تېتىقسىز تۇيۇلدى ، ئۇ ئاچچىقلىنىپ تەتۇر قارىۋالدى .

— قويۇڭا ، مۇشۇمۇ گەپمۇ !

رومىش ھەقىقىي ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتىش - ئېيتماسلىق ھەققىدە ئويلىنىپ قالدى .

دەل شۇ پەيتتە ، كومولا ئورنىدىن دەس تۇرۇپ :

— قارىڭ ، ئالمىگىزنى قاغا ئېلىپ قاچتى ! — دەپلا ئالدىراش سىرتقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى ۋە قاغىنى قوغلىۋېتىپ مېۋىنى پەتنۇ-سى بىلەن ئېلىپ كىردى ، — سىز يەنە يەمسىز ؟ — پەتنۇسىنى

ئۇنىڭ ئالدىغا قويۇۋېتىپ سورىدى .

رومىشنىڭ ھېچنېمە يېگۈسى يوق ئىدى ، لېكىن ئۇنىڭ كۆيۈنۈشىدىن ئىختىيارسىز تەسىرلەندى .

— سىزمۇ بىر ئاز يېمەمسىز ؟ — دېدى ئۇ .

— ئالدى بىلەن سىز يەڭ ، — دېدى كومولا . ئۇ ئايالنىڭ ئىتائەت قىلىشقا تېگىشلىك قائىدىنى ساقلاپ ، ئالمىنى «ئېرى» يېمىگۈچە يېمەي ئولتۇردى . بۇ ئەسلىدە كىچىك بىر ئىش ئىدى ، بۇ گۆدەك قىزنىڭ ھېچنېمىدىن بىخەۋەر تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ، رومىش يېغلۇۋېتىشكە تاسلا قالدى . ئۇنىڭسىزمۇ ئۇنىڭ نېرۋىسى جىددىيلىشىپ بىر يەرگە بارغانىدى . ئۇ نېمە دېيىشىنى بىلمەيتتى . ئۇ ئۆزىنى ئاران تۇتۇۋالدى ـ ده ، مېۋە يېيىشكە باشلىدى .

— كومولا ، بىز بۇگۈن كەچتە يۇرتىمىزغا قايتىشىمىز كېرەك ، — دېدى ئۇ كومولاغا .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ كومولانىڭ چىرايى تۇتۇلدى .

— مەن ئۇ يەرگە بېرىشنى خالىمايمەن ، — دېدى ئۇ .

— ئەمىسە ، مەكتەپتە تۇرۇشنى خالامسىز ؟

— ياق ، ئەمدى ھەرگىز مەكتەپكە ئەۋەتمىدىغان گەپنى قىلماڭ ، قىزلار سىز توغرىلىق تولا گەپ سوراپ بېشىمنى ئايلاندۇرۇۋېتمىدىكەن .

— سىز ئۇلارغا نېمە دېدىڭىز ؟ — دېدى رومىش .

— مەن ئۇلارغا ھېچنېمە دېمىدىم . ئۇلار نېمىشقا تەتىلدە سىزنى مەكتەپتە قالدۇرۇپ قويىدۇ ، دەپ سوراۋەردى . مەن··· — كومولا سۆزىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى . بۇ ئىش يادىغا كەچسىلا ، ئۇنىڭ يۈرەك يارىسى قوزغىلاتتى .

— مېنىڭ ھېچنېمىڭىز ئەمەسلىكىمنى نېمىشقا ئۇلارغا دېمىدىڭىز ؟

كومولا ئەمدى چىدىمىدى ، كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئۇنىڭغا قاراپ قويۇپ :

— يوق گەپنى قىلماڭ ! — دېدى .

«ئاھ ، خۇدا ، مەن ئەمدى قانداق قىلارمەن» دېدى رومىش ئۆز كۆڭلىدە . ئۇنىڭ ئېغىزدىن چىقىرالمايۋاتقان سۆزلىرى خۇددى ئىچىدە قىمىلداۋاتقان قۇرتتەك ئۇنى ئازابلايتتى . نۇرغۇنلىغان چېگىش سوئاللار ئۇنىڭ كاللىسىنىڭ ئىچى ـ تېشىنى قاتۇرۇۋەتتى : شۇ تاپتا جوگىنىدىرو خىمنولىنىغا نېمىلەرنى دەۋاتقاندۇ ؟ بۇ گەپنى ئاڭلاپ خىمنولىنى نېمە ئويلاۋاتقاندۇ ؟ بۇ ئىشنىڭ ھەقىقىتىنى ئۇ خىمنولىنىغا قايسى يوسۇندا چۈشەندۈرەر ؟ ئۆزۈن مۇددەت خىمنولىنىدىن ئايرىلىپ تۇرۇشنىڭ ئازابىغا ئۇ قانداقمۇ چىدار ؟ ئۇنىڭ ئېسەنگىرەپ كەتكەن كاللىسى بۇ سوئاللارغا جاۋاب تېپىشقا ئاجىز ئىدى .

ئۇنىڭغا شۇ نەرسە مەلۇملۇقكى ، ھازىر كالكۇتتىدىكى دوست ـ دۇشمەنلىرىنىڭ ئاغزىدا پەقەت مۇشۇ گەپلا ئىدى . ئۇ كومولانى ئايالىم بولىدۇ ، دەپ باشقىلارغىمۇ ئېيتقان ، بۇ خاتالىق ھازىر يامراۋاتقان پىتنە ـ ئىغۋالارنىڭ ئازغىنا قۇدرىتىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋېتىدۇ . ئەمدى ئۇلارنىڭ بۇ يەردە ئارتۇق بىر كۈن تۇرۇشىغىمۇ بولمايتتى .

ئۇنىڭدىكى بۇ پەرىشانلىق كومولانىڭ نەزىرىدىن چەتتە قالمىدى . ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپ قويدى .

— زادى نېمە ئىش سىزنى بۇنچە پەرىشان قىلىۋاتىدۇ ؟ — دېدى ئۇ ، — كەتمىسەك بولمايدۇ ،دېسىڭىز ، بوپتۇ ، سىز بىلەن بىللە كېتەي .

قىزنىڭ ئۆز ئارزۇسىدىن ۋاز كېچىپ ئۆزىگە مۇنچىلىك ئىتائەت قىلىپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ، رومىشنىڭ يۈرىكى تېخىمۇ ئازابلاندى . زادى قانداق قىلىش كېرەك ؟ ئۇ بۇ گەپكە جاۋاب بېرىشنىمۇ ئۇنتۇپ كومولاغا تىكىلگىنىچە خىيالغا پېتىپ ئولتۇرۇپ كەتتى . كومولا بۇ ئەھۋالغا جىددىي مۇئامىلە قىلمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى .

— ماڭا قاراڭ ، مېنىڭ تەتىلە مەكتەپتە قېلىشقا ئۇنىمىغانلىقىم سىزنى دەققەت قىلىپ قويمىغاندۇ ؟ خۇش بولاي ، راستىنى

ئېيتىڭ !

— راستىمنى ئېيتسام ، — دېدى رومىش ، — سىلىنىڭ بىرەر ئىشىڭىزغا ئەمەس ، ئۆزۈمنىڭ ئىشىغا دەققەت بولۇڭلار رۇپتىمەن .

رومىش قالايمىقان ئوي ـ خىياللارنىڭ بويۇنتۇرۇقىدىن زورغا قوتۇلۇپ ، پۈتۈن زېھنىنى كومولا بىلەن بولغان پاراڭغا قارىتتى .

— ئەمدى مەن سىزدىن سوراپ باقاي ، كومولا ، — دېدى ئۇ ئەلتەكلىك بىلەن ، — نەچچە ۋاقىتتىن بېرى مەكتەپتە نېمىلەرنى ئۆگەندىڭىز ؟

كومولا دەرھاللا ئۆزى ئۆگەنگەن بىلىملەر توغرىلىق گەپ باشلاپ كەتتى . ئۇ رومىشنى تازا ھەيران قالدۇرۇۋەتمەكچى بولۇپ ، ئۆزىنىڭ يەر شارىنىڭ يۇمىلاق ئىكەنلىكىنى بىلىۋالغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى . رومىش دەرھال بۇ مەسىلىگە گۇمانىي كۆز قارىشىنى قويدى . كومولا كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ تۇرۇپ :

— ھوي ، بىزنىڭ كىتابتا شۇنداق دېگەن تۇرسا ، بىز ئۇ كىتابنى پۈتۈنلەي ئوقۇپ بولدۇق ، — دېدى .

— مۇنداقمۇ ئىش بار دەڭ ! — رومىش ھەيران قالغان قىياپەتتە ئۇنى گەپكە سالدى ، — كىتابتا راست شۇنداق دېگەنمۇ ؟ ئۇ كىتابچىلار قانچىلىك يوغان ؟

بۇ گەپتىن كومولانىڭ ئاچچىقى كەلدى .

— ئۇ كىتاب ئانچە چوڭ ئەمەس ، لېكىن رەسمىي مەتبەئىدە باسقان ، يەنە كېلىپ تېخى رەسىملىرىمۇ بار !

روشەنكى ، بۇ مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان پاكىت ئىدى ، رومىش تەن بېرىشكە مەجبۇر بولدى .

كومولا ئۆگەنگەن ئاز ـ تولا نەرسىلىرىنى تەپسىلىي دەپ بولغاندىن كېيىن ، قىز ساۋاقداشلىرى ۋە ئوقۇتقۇچىلىرىنىڭ بەزى ئىشلىرىنى ، مەكتەپ ھاياتىدىكى بەزى ئەھۋاللارنى سۆزلەپ بەردى . رومىشنىڭ يەنە دەققىتى چېچىلدى . شۇنداقتىمۇ ئۇ پاراڭغا قۇلاق سېلىپ ئولتۇرغاندەك ، تۇرۇپ ـ تۇرۇپ : «ھە ـ ھە» دەپ

قويا‌تتى ، بەزىدە چالا ـ بۇلا قۇلىقىغا كىرىپ قالغان بىرەر ـ يېرىم ئېغىز سۆز بويىچىلا ئورۇنسىز سوئاللارنى تاشلاپ قويا‌تتى . كومولا ئاخىر بولالماي ۋارقىرىۋەتتى :

— سىزگە مېنىڭ گېپىم خۇشياقماي قالدى ! — ئۇ ئاچچىقلىنىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

— هوي ، هوي ، كومولا ، — دېدى رومىش ئالدىراپ ـ تېنەپ ، — خاپا بولماڭ ، بۇگۈن ، ئىشقىلىپ ، نېمە بولغىنىمنى ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن .

— مەجەزىڭىز يوقمۇ ؟ نەرىڭىز ئاغرىۋاتامدۇ ؟ — كومولا ئۇنىڭغا بۇرۇلۇپ سوراشقا باشلىدى .

— مەجەزىم يوقمۇ ئەمەس ، بىر يېرىمۇ ئاغرىمايدۇ ، لېكىن بۇگۈن تۇرۇپلا باشقىچە بولۇپ قېلىۋاتىمەن . قېنى سۆزلەۋېرىڭ .

— جۇغراپىيە دەرسلىكىمىزدىكى رەسىملەرنى كۆرۈپ باقامسىز ؟ — كومولا ئۆزىنىڭ يېڭى ئۆگەنگەن نەرسىلىرى بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاچماقچى بولدى . رومىش ناھايىتى قىزىققان قىياپەتتە ئۇنى دەرھال ئېلىپ كېلىشكە بۇيرۇدى . كومولا شۇ زامان كىتابنى ئېلىپ كېلىپ ئۇنىڭ ئالدىغا ئېچىپ قويدى .

— سىز هازىر كۆرۈپ ئولتۇرغان بۇ ئىككى شار ، — دەپ چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى كومولا ، — ئەمەلىيەتتە بىر . سىزمۇ بىلىسىز ، ئادەم يۈمىلاق نەرسىنىڭ ئىككى تەرىپىنى بىرلا ۋاقىتتا كۆرەلمەيدۇ .

رومىش چوڭقۇر ئويلانغان قىياپەتتە :

— تۇز نەرسىمۇ شۇنداق ، — دېدى .

كومولا سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— شۇڭا ، بۇنىڭدا شەرقىي يېرىم شار بىلەن غەربىي يېرىم شارنى ئىككى رەسىم قىلىپ سىزىشقا توغرا كەلگەن .

شۇنداق قىلىپ ، ئۇلار تەتىلنىڭ بىرىنچى كېچىسىنى مۇشۇنداق ئۆتكۈزۈشتى .

ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى نادىرسى
www.uyghurkitap.com

يىگىرمىنچى باب

ئوننودا ئەپەندى جوگىندىرو بىرەر خۇشخەۋەر ئېلىپ كېلىش، بارلىق ئۇقۇشماسلىقلارنى يوق قىلىۋەتسىكەن، دەپ چىن كۆڭلىدىن تىلەپ ئولتۇراتتى. جوگىندىرو بىلەن ئوكخوي ئۆيگە كىرىشىگە، ئۇ ناھايىتى جىددىيلەشكەن ھالدا بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۇلارغا قارىدى.

— قۇلاق سال، دادا، — دېدى جوگىندىرو، — رومىش شۇنچىلىك قىلىپ كەتكۈچە قاراپ تۇرغىنىڭغا ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتىدۇ. مۇشۇنداق بولىدىغىنىنى بىلگەن بولساڭ، ئۆز ۋاقتىدا ئۇنى ساقلا تونۇشتۇرمايدىكەنسەن.

— خىمنولىنى رومىش بىلەن توي قىلىپ قالسا، سەن چوقۇم رازى بولىسەن، دەپ ئۆزۈڭ سۆزلەپ يۈرەتتىڭ. ناۋادا سەن توسقان بولساڭ، ئۇ چاغدا مەن...

— بۇ ئىشنى توسۇشنى مەن ئەزەلدىن ئويلاپ باقمىغان، لېكىن...

— لېكىن - پېكىنىڭنى قوي! يا بۇ تويىنى قىلىش كېرەك، ياكى دەرھال توختىتىش كېرەك، ئۇچىنچى يول يوق، — دېدى ئوننودا ئەپەندى.

— لېكىن، — دېدى جوگىندىرو، — بۇ ئىش مۇشۇ دەرىجىگە بېرىپ يەتتى...

شۇ ئەسنادا ئوكخوي كۆلۈپ تۇرۇپ سۆزگە ئارىلاشتى:

— بەزى ئىشلار باشقا ئادەملەر ئارىلاشمىسىمۇ ئۆزلىۋىدىن تەرەققىي قىلىۋېرىدۇ. ئۇ خۇددى پۇڭلىگەن شارغا ئوخشاش ئاستا - ئاستا يوغىناپ پارتلاش دەرىجىسىگە قاراپ يېقىنلايدۇ. نېمىلا دېگەنبىلەن، ئۆتۈپ كەتكەن ئىش بەربىر ئورنىغا كەلمەيدۇ. ئەڭ ياخشىسى، بىز ئەمدى بۇنىڭدىن كېيىن قانداق قىلىش توغرىسىدا ئويلىنايلى.

— سىلەر زادى رومىشنى كۆردۇڭلارمۇ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا ئەپەندى تاقەتسىزلىنىپ.

— كۆرمىدىمكىن دەمسەن، كۆردۇق، ئۆز ئۆيىدە راھەتلىنىپ ئولتۇرۇپتۇ، تېخى ئۇنىڭ خانىمى بىلەنمۇ كۆرۈشتۇق.

ئوننودا ئەپەندى قېتىپ تۇرۇپلا قالدى.

— خانىمى بىلەن كۆرۈشتۇق؟ — ئۇ ھەيرانلىق ئىچىدە ئوغلىنىڭ سۆزىنى تەكرارلىدى.

— شۇنداق، رومىشنىڭ خانىمى بىلەن كۆرۈشتۇق، — دېدى جوگىنىدىرو.

— ئۇقالمايۋاتىمەن، قايسى رومىشنىڭ خانىمى؟

— بىزنىڭ ھېلىقى رومىشنىڭچۇ! — دېدى جوگىنىدىرو، — ئۇ ئۆتكەن قېتىم ئۆيگە توي قىلغىلى بارغانىكەن.

— دادىسى ئۆلگەندىن كېيىن ئۇ ئىشمۇ ۋۇجۇدقا چىقمىغاندۇ؟

— ئۇ دادىسى ئۆلۈشتىن بۇرۇن توي قىلغان، — دېدى جوگىنىدىرو.

ئوننودا ئەپەندى نېمە قىلىشنى بىلەلمەي بېشىنى قاشلاپ ئولتۇرۇپ قالدى، سەل تۇرۇۋالغاندىن كېيىن:

— شۇنداق بولسا، ئۇ بىزنىڭ خىمنولىنى بىلەن توي قىلسا بولمايدۇ، — دېدى.

— شۇڭا، بىز...

— نېمىلا دېمە، پاكىت ھامان پاكىت: تويىنىڭ ھەققىنى تەييارلىقى پۈتۈپ قالغان، توي بۇ يەكشەنبە بولمايدۇ، كېيىنكى يەكشەنبىگە سۇرۇلدى، دەپ ھەممە ئادەمگە خەۋەر يېزىۋەتتۇق. ئەمدى يەنە، توي بولمايدىغان بولدى دەپ خەت يازامدۇق؟

— ئەمدى كېچىكتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق. كېچىككىنە ئۆزگەرتىش كىرگۈزسەكلا، بارلىق ئورۇنلاشتۇرۇشمىز شۇ پېتى كېتىۋېرىدۇ، — دېدى جوگىنىدىرو.

— قانداق ئۆزگەرتىش؟ — دېدى ئوننودا ئەپەندى قىزىققان ھالدا.

www.uyghurkitap.com

— بۇ ناھايىتى ئاسان ئىش : رومىشنىڭ ئورنىغا باشقا بىر يىگىت تاپمىز ـ دە ، كېلەر يەكشەنبە ئەسلىدىكى پىلانىمىز بويىچە تويىنى ئۆتكۈزۈۋېرىمىز . بۇنداق قىلمىساق ، كېيىن خەقنىڭ ئالدىدا باش كۆتۈرەلمەيمىز ، — جوگىنىدىرو سۆزلەپ كېلىپ ئوكخويغا لەپپىدە قاراپ قويدى .

ئوكخوي خىجىل بولغان قىياپەتتە يەرگە قارىۋالدى .

— مۇنداق قىسقا ۋاقىت ئىچىدە نەدىن يىگىت تاپسەن ؟ — دېدى ئونىودا ئەپەندى .

— ئۇنىڭدىن غەم قىلما ، — دېدى جوگىنىدىرو .

— بۇنىڭغا خىمنولىنىنىڭ رازىلىقىنى ئېلىشىڭ كېرەك ـ ده .

— رومىشنىڭ بۇ ئىشىنى ئاڭلىسا ئۇ سۆزسىز قوشۇلىدۇ ، — دېدى جوگىنىدىرو .

— بوپتۇ ، ئۆزۈڭ ماقۇل تاپقىنىڭنى قىلىۋەر . نېمىلا دېگەن بىلەن ، بۇ ناھايىتى بەختسىز ئەھۋال بولدى . رومىش قول ـ ئىلكىدە بار ، ئۆزىمۇ زېرەك ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ياخشى تەربىيە كۆرگەن بالا ئىدى . تويدىن كېيىن ئۇنىڭ ئېتوۋياغا بېرىپ ئادۇۋاكاتلىق قىلىشى توغرىسىدا تېخى تۇنۇگۈنلا كېلىشكەنىدۇق . بىر كېچىدىلا شۇنچە چوڭ ئۆزگىرىش بولۇپ كېتىدىغانلىقىنى كىم ئويلىغان ! — دېدى ئونىودا ئەپەندى .

— بەس ، دادا ، — دېدى جوگىنىدىرو ، — بۇ ئىشقا ئۆزۈڭنى ئۇپرىتىپ كەتمە . رومىش خالىسا ئېتوۋياغا بېرىپ ئادۇۋاكاتلىقنى قىلىۋەرسۇن ، مەن خىمنولىنىنى چاقىرىپ چۈشەي . ئەمدى بۇ ئىشنى كېچىكتۈرۈشكە بولمايدۇ .

ئۇ چىقىپ كېتىپ ، بىر ئازدىن كېيىن خىمنولىنىنى باشلاپ كىردى . ئوكخوي ئۆزىنى بۇلۇڭدىكى كىتاب جازىسىنىڭ دالدىسىغا ئالدى .

— ئولتۇرغىن ، خىمنو ! — دېدى جوگىنىدىرو ، — سەن بىلەن سۆزلىشىدىغان ئازراق پارىڭىمىز بار .

خمنولىنى ئۇندىمەستىن ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇرۇپ ، ئۇلارنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالدى .

— رومىشنىڭ ئىش - ھەرىكەتلىرىدىن بىرەر گۇمانلىق ئەھۋالنى سەزگەنمىدىڭ ؟ — دەپ سۆز باشلىدى جوگىندىرو . ئۇ بۇ خەۋەرنى سىڭلىسىغا ئاستا ، سىلىغايتىپ ئېيتماقچى بولدى .

خمنولىنى بېشىنى چايقىدى .

— ئۇ تويىنى بىر ھەپتە كېچىكتۇرگەن ، بۇنىڭ سەۋەبى زادى نېمە ، ئۇ نېمىشقا بۇنى ئوچۇق ئېيتمايدۇ ؟

— ئۆزى بىلمىدىغان بىر سەۋەبى باردۇ ، — خمنولىنى يەرگە قاراپ جاۋاب بەردى .

— ئېيتقىنىڭ توغرا ، ئۇ ھەقىقەتەن سەۋەبىنى ئۆزى بىلمىدۇ . ئەمما ، بۇ ئىش ئادەمنى ئويغا سالمامدۇ ؟

خمنولىنى ئۇنداق ئەمەس دېگەندەك قىلىپ بېشىنى چايقاپ قويدى .

جوگىندىرو ئۆيدىكىلەرنىڭ رومىشقا شۇ قەدەر قارىغۇلارچە ئىشىنىپ كېتىۋاتقانلىقىغا قاتتىق ئاچچىقى كەلدى - دە ، سۆز ئايلاندۇرۇپ ئولتۇرمايلا گەپنىڭ پوسكاللىسىنى دەۋەتتى :

— ئۆتكەندە رومىشنىڭ دادىسى بىلەن بىللە ئۆيگە كەتكەنلىكى ئېسىڭدىمۇ ؟ ئۇ كېتىپ خېلى ئۇزۇنغىچە بىز ئۇنىڭ خەۋىرىنى ئالالمايلا ، ئەجەب ئىش قىلدىغۇ ، دەپ ھەيران بولدۇق . ئۇنتۇپ قالمىغان بولساڭ ، بۇرۇن ئۇ بىز بىلەن بىر تام ئۆيدە ئولتۇراتتى ، كۇنىگە نەچچە ۋاخ ئۆيىمىزگە كىرىپ تۇراتتى . كېيىن ئۇ كالكۇتتىغا كەلگەندە ، بىزدىن يىراق بىر جايغا ئورۇنلىشىپ ئۆيىمىزگە بىر قېتىممۇ باش تىقمىدى . مۇشۇنداق ئەھۋالدىمۇ ، دادام بىلەن ئىككىڭلار ئۇنىڭغا يەنە ئىشەنمەكچىلار ، ئۇنى يەنە بۇرۇنقىدەك مۇشۇ جايغا كېلىپ ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلمىڭلار . مەن ئۆيدە بولغان بولسام ، بۇ ئىشلار يۈز بەرمىگەن بولاتتى .

خمنولىنى بىر ئېغىزمۇ ئۇنچىقمىدى .

— سىلەر زادى ، ئۇ نېمە ئىش قىلىپ يۈرىدۇ ، تېگى -

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

تەكتىنى بىر بىلىپ باقايلى ، دېگەننى خىيالىغا كەلتۈرۈپ باقتىڭلارمۇ ؟ — دېدى جوگىندىرو ، — سىلەر ئۇنىڭغا ئوخشاش بىرەر غەلىتىلىك ھېس قىلمىدىڭلارمۇ ؟ سىلەر ئۇنىڭغا ئوخشاش ئىشنىپ كەتتىڭلار .

خىمنولىنى ئۇندىمەي تۇرىۋەردى .

— ئەمدى مېنىڭ كەلگەن خۇلاسەم : سەن تۇغما شۇنداق . ئادەم بالىسىدىن گۇمانلىنىشنى بىلمەيسەن . ھازىر ئېيتىۋاتقان سۆزلىرىمگە ئىشەنگىن ، مەن قىزلار مەكتىپىگە بېرىپ رومىشنىڭ خوتۇنىنىڭ شۇ يەردە يېتىپ ئوقۇيدىغانلىقىنى بىلىپ كەلدىم . رومىش خوتۇنىنى تەتىلدە ئەپكەتمەسلىككە مەكتەپ بىلەن كېلىشىپ قويغانىكەن . ئىككى - ئۈچ كۈن بۇرۇن ، ئۇ تۇيۇقسىز ، مۇدىر خانىمنىڭ كومولانى يەنە رومىشنىڭ خانىمىنى تەتىلدە مەكتەپتە قالدۇرالمايدىغانلىقى توغرىسىدا يازغان بىر پارچە خېتىنى تاپشۇرۇ- ۋاپتۇ . بۇ ئۇنىڭ بېشىغا كالتەك بولۇپ تەگكەن گەپ . مەكتەپ بۇگۈن تەتىل بولغانىكەن ، كومولانى دورجىپاردىكى ئۆيىگە ماشىنا بىلەن ئەپكېلىپ قويۇپتۇ . مەن ئۆيگە كىرسەم ، كومولا ئاقلانغان ئالمىنى پارچىلاپ ئولتۇرۇپتۇ . رومىش بولسا ئۇنىڭ ئالدىدا ئولـ- تۇرۇپ ئۇ كېسىپ بەرگەن ئالمىنى ئاغزىغا سالغىلى تۇرۇپتۇ . مەن رومىشتىن ، بۇ نېمە ئىش ، دەپ سورىسام ، ئۇ بۇ ھەقتە سۆزلىشىشنى رەت قىلدى . ئۇ كومولا مېنىڭ ئايالىم ئەمەس دېگەنلا بولسا ، بىز ئۇنىڭغا ئىشىنەتتۇق - دە ، گۇمانىمىزمۇ كۆتۈرۈلۈپ كېتەتتى . لېكىن ، ئۇ ئۇنى يا خوتۇنۇم ياكى ئەمەس دېمىدى . خوش ، ئەمدى سەن مۇشۇ ئىشلارنى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ يەنىلا ئۇنىڭغا ئىشەنمەكچىمۇ ؟

جوگىندىرو جاۋاب كۈتۈپ سىگىلىسىنىڭ چىرايىغا تىكىلدى . خىمنولىنىنىڭ چىرايى دەھشەت ئۆزگەرگەندى ، ئۇ دۇئانىڭ تۈتـ- قۇچىنى مەھكەم سىقىملىۋالغانىدى ، ئانچە ئۆتمەيلا ئالدىغا يېقىلىپ ھوشىدىن كەتتى .

ئۇنىودا ئەپەندى دەھشەتكە چۈشتى ، قىزىنىڭ بېشىنى يۆلەپ

تۇرۇپ توۋلايتتى :

— نېمە بولۇۋاتسەن ، ئەزىزىم ، نېمە بولۇۋاتسەن ؟ ئۇلارنىڭ گېپىگە ئىشەنمە ، ئۇلار ئاغزىغا كەلگەننى دەۋېرىدۇ .

جوگىنىدىرو دادىسىنى بىر ياقتا ئىتتىرىپ ، خىمنولىنىنى دەرھال دىۋانغا ياتقۇزدى ، ئارقىدىن بىر چىنە سوغۇق سۇ ئەپكېلىپ ئۇنىڭ يۈزىگە پۈركىدى . ئوكخوي ئۇنى ھەدەپ يەلپۈگىلى تۇردى .

خىمنولىنى تېزلا كۆزىنى ئاچتى ، ساراسىمە ئىچىدە بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى ـ دە ، بىردىنلا دادىسىغا بۇرۇلۇپ :

— دادا ، خۇش بولاي ، ئوكخوينى كەتكۈزۈۋەتسىڭىز ، — دېدى .

ئوكخوي دەرھال يەلپۈگۈچنى قويۇپ دالانغا چىقىپ كەتتى .

ئوننودا ئەپەندى دىۋانغا كېلىپ خىمنولىنىغا يېقىن ئولتۇرىدى ، قىزىنىڭ باش ـ كۆزلىرىنى سىلىدى ، ئاھ ئۇرغان ھالدا :

— ئەزىزىم ! بېچارە ئەزىزىم ، — دەيتتى .

ئۇشتۇمتوت ، خىمنولىنىڭ كۆزلىرى ياشقا تولدى . ئۇ ئۆپكىسىنى بېسۋېلىش ئۈچۈن دادىسىنىڭ تىزىغا يۈزىنى قويدى .

— ئۆزۈڭنى قىينىما ، قىزىم ، قىينىما ، — ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئاۋازى بوغۇلدى ، — مەن رومىشنى ئوبدان چۈشىنىمەن ، ئۇ بىزنى ئالدىمايدۇ . جوگىنىدىرو چوقۇم خاتالاشتى .

جوگىنىدىرو تاقەت قىلالمىدى .

— قۇرۇق ئارزۇ ـ تىلەكلەر بىلەن ئۇنى ئالدىمىغىن ، دادا ، — دېدى ئۇ ، — ھازىر ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئايلاپ ئولتۇرغىنىڭ بىلەن ، كېيىن بەربىر زىيان ئۇنىڭغا بولىدۇ . بۇ بىر پۇرسەت ، ئۇ ئوبدانراق ئويلىنىۋالسۇن .

خىمنولىنى دادىسىنىڭ تىزىدىن بېشىنى كۆتۈردى ـ دە روسلىنىپ ئولتۇرۇپ ، جوگىنىدىروغا :

— ساڭا راست گەپنى ئېيتاي ، ئۇ بۇ ئىشلارنى ئۆز ئاغزى بىلەن ئېيتمىغۇچە مەن بەربىر ئىشەنمەيمەن ، — دېدى ۋە سۆزىنى تۈگىتىپ سەنتۇرۇلۇپ ئورنىدىن تۇردى . ئۇ يېقىلاي دېدى ، ئوننودا ئەپەندى : «ۋاي ! » دېگىنىچە يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۇنى

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

يۆلىۋالدى .

خىمنولىنى دادىسىغا تايىنىپ ھۇجرىسىغا

— مېنى بىر ئاز يالغۇز قويسىڭىز ، دادا ، بولمىسا ئۇخلىۋالارمەن ، — ئۇ كارىۋاتقا بېرىپ ياتتى .

— خورىنى چاقىراي ، سېنى يەلپۈپ ئولتۇرسۇنمۇ ؟

— كېرىكى يوق ، رەھمەت سىزگە . بولسا بىر ئاز يالغۇز ئولتۇرۇۋالسام .

ئوننودا ئەپەندى ياندىكى ئۆيگە چىقتى . ئۇ ئۇچ ياشلىق قىزىنى قالدۇرۇپ بۇ جاھاندىن خوشلاشقان ئايالىنى ئەسلەپ ، ئۇنىڭ كۆيۈمچانلىقىنى ، تاقەتچانلىقىنى ، خۇشخۇيلۇقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈردى . تالاي يىللاردىن بۇيان ، ئۇ ئۆز قىزىغا ئانىسىنىڭ ئورنىدا بولۇپ كەلدى .ئەمدى ئۇ چوڭ بولدى ، يەنە كېلىپ ئانىسىغا قۇيۇپ قويغاندەك چوڭ بولدى .ئۇنىڭ غېمىنى يەپ دادىسىنىڭ يۈرىكىمۇ ئېزىلدى . شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ پىكىر ـ خىيالى قاناتلىنىپ ، قىزى بىلەن ئۆزىنى ئايرىپ تۇرغان مۇشۇ تامدىن ھالقىپ ئۆتتى ؛ ئۇ ئەلەم ئوتىدا يۈرىكى كاۋاپ بولۇۋاتقان قىزىنىڭ ئالدىدا غايىۋانە خىتاب قىلاتتى : «جېنىم قىزىم ، خۇدا ساڭا كەلگەن مۇشكۈللۈكىنى ئاسان قىلسۇن ، ئۆمرۈڭ بويى ساڭا بەخت يار بولسۇن ، خۇدايى تائالادىن تىلەي ، مەن ئاناڭ رەھمىتىنىڭ قېشىغا كەتكۈچە ، ساڭا سېنىڭ سائادەتلىك كۈن كۆرۈۋاتقانلىقىنى ، ئۆزۈڭ ياخشى كۆرگەن كىشىڭ بىلەن بىر ئۆيدە ئوبدان تۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈشكە نېسىپ قىلسۇن ! » ئۇ نەملەشكەن كۆزلىرىنى چاپىنىنىڭ پېشى بىلەن سۈرتتى .

ئەزەلدىن ئايالىلارنى ئەقلى قىسقا دەپ قاراپ كەلگەن جوگىنىدىرو بۇگۈنكى ئىشلارنى كۆرۈپ ، ئۆز پىكىرىنىڭ توغرىلىقىغا تېخىمۇ ئىشەندى . «خوتۇن خەق دېگەن ئالدىدا مانا مەن دەپ تۇرغان پاكىتلارغىمۇ ئىشەنمەي تۇرسا ، بۇخەققە ئەمدى نېمە چارە؟ ئۆز بەختىگە ئالاقىدار بىر ئىشقا دۇچ كەلگەندە ، بۇ خەق ھەممىنى ئۇنتۇيدۇ . ھەتتا ، ئىككى كەرە ئىككى تۆت بولىدۇ ، دېسىمۇ ئۇنىمايدۇ . ئەقىل دانىشمەنى ئۇلارغا قارا دېگەن قارا ، دەپ تۇرسىمۇ ،

لېكىن ئۇلار ھېسسىيات ھاكىمى — مۇھەببەتنىڭ ، بۇ قارا ئەمەس ئاپئاق ، دېگىنىگە ماقۇل بولۇپ ، بىچارە ئەقىل دانىشمەنلىنى دەر-ھال بىر چەتكە چۆرۈۋېتىدۇ . شۇنچىۋالا كۆپ خوتۇن خەق بىلەن ھېلىمۇ مۇشۇ جاھانىڭ ئىشى يۇرۇشىدىكەن ! » جوگىنىدىرونىڭ ئويلىغانسېرى بۇنىڭغا ئەقلى يەتمەيتتى .

ئۇ ئوكخويغا قول ئىشارىسى قىلدى ، ئوكخوي يېنىچە دەسسەپ ئۆيگە كىردى .

— ھەممە گەپنى ئاڭلاپ تۇردۇڭ ، ئەمدى قانداق قىلساق بولار ؟ — دېدى جوگىنىدىرو .

— ئاغىنە ، مېنى نېمىشقا بۇ ئىشقا ئارىلاشتۇرۇۋالمسەن ؟ بۇنىڭ مەن بىلەن نېمە ئالاقىسى بار . خېلى كۈنلەردىن بېرى ، مەن بۇ ھەقتە ئارتۇق گەپ قىلماي كېلىۋاتاتتىم ، ئەمدى مېنىمۇ بۇ ئىشقا سۆرەپ كىردىڭ . بۇ ئىشنىڭ ئورۇنسىز بولۇپ قالدى .

— بۇ گەپنى قوي ، كۆڭلۈڭگە كەلگەن يەر بولسا كېيىن دەۋالارسەن . ھازىر ، راستىنلا مېنىڭ ئەقلىم يەتمەيۋاتىدۇ . رو-مىشقا ئېيتىپ بۇ گەپلەرنى خىمنولىنىغا ئۆز ئاغزى بىلەن دېگۈ-زۇش كېرەك . بۇنىڭدىن باشقا يەنە نېمە چارە بار دەيسەن ؟

— ئەقلىڭدىن ئاداشتىڭمۇ ؟ سەن قانداق قىلىپ بىر ئادەمنىڭ ئۆز خاتالىقىنى...

— ئەگەر بىز ئۇنىڭغا بىر پارچە خەت يازغۇزۇپ خىمنولىنىغا ئەھۋاللارنى چۈشەندۈرگۈزگەن بولساق كاتتا ئىش بولۇپ كېتەتتى . بۇنىڭغا سەن بولىمىساڭ بولىمايدۇ ، دەرھال مۇشۇنىڭ پېيىگە چۈشكىن .

— قېنى ، ئامال قىلىپ باقاي ، — دېدى ئوكخوي .

يىگىرمە بىرىنچى باب

رومىش شۇ كۈنى كەچ سائەت توققۇزدا كومولانى ئېلىپ شالدوخو ژوگزالىغا يولغا چىقتى . ئۇ پەيتونىنى كولوتولانىڭ تار كوچىلىرىدىن ئايلاندۇرۇپ ئېلىپ مېڭىشنى بۇيرۇدى . ئۆزىگە

تونۇشلۇق ئۆيگە كەلگەندە ، بېشىنى ئىتتىك دېرىزىدىن چىقىرىپ بىر قارىۋالدى . ھەممە نەرسە ئاۋۇالقىدەك ، ھېچقانداق ئۆزگىرىش كۆرۈنمەيتتى .

ئۇ چوڭقۇر تىندى ، مۇگدەپ ئولتۇرغان كومولا چۆچوپ غىنىپ نېمە بولغانلىقىنى سورىدى .

— ھېچنېمە بولمىدىم ، — دېدى رومىش ۋە رۇسلىنىپ ئولتۇرۇپ ۋوگزالغا يېتىپ بارغۇچە قىمىرلىمىدى . كومولا ئۆزىنى بۇلۇڭغا تاشلاپ تېزلا ئۇيقۇغا كەتتى . رومىش بىردىنلا ئۇنىڭدىن يىرگەنگەندەك بولدى .

ئۇلار ۋوگزالغا ۋاقتىدا يېتىپ كېلىشتى . رومىش ئالدىنئالا ئېلىپ قويغان ئىككىنچى دەرىجىلىك ۋاگوندىكى بىر ئۆيگە جايلاشتى . رومىش تۆۋەنكى كارىۋاتنى كومولاغا راسلاپ بېرىپ ، چىراغنى سەل پەسلىتىپ قويدى ، ئاندىن دېرىزىنى يېپىۋېتىپ :

— ئۇخلايدىغان ۋاقتىڭىز ئۆتتى ، چاپسان ئۇخلاڭ ، — دېدى .

— تالانى بىر ئاز كۆرۈپ ئولتۇرايچۇ ؟ پويىز ماڭغاندا ياتارمەن ، — كومولا رومىشنىڭ رازىلىقىنى ئېلىپ ، چۈمبىلىنى يۇزدىگە چۈشۈرۈۋالدى - دە ، دېرىزىدىنىڭ ئالدىغا سۈرۈلۈپ ، ئۆتكەن - كەچكەنلەرگە قاراپ ئولتۇردى . رومىشمۇ ئوتتۇرىدىكى كارىۋاتقا كېلىپ پەرىشانلىق بىلەن تالاغا قاراپ ئولتۇردى . پويىز قوزغالدى . شۇ ئەسنادا بىرسى ۋوگزالغا يۈگۈرۈپ كىردى ، ئۇ تونۇشتەكلا كۆرۈنەتتى .

بىر ئازدىن كېيىن كومولا پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى . رومىش دېرىزىدىن بېشىنى چىقىرىپ قارىدى . بايامقى كىشى قوزغالغان پويىزغا ھەدەپ ئېسىلاتتى ، ۋوگزال خادىمى ئۇنى توسۇيتتى . ئۇ ئاخىر پويىزغا چىقىۋالدى ، لېكىن ئۇنىڭ شارپىسى ۋوگزال خادىمىنىڭ قولىدا قالغانىدى . بۇ كىچىككەن يولۇچى شارپىسىنى ئالماقچى بولۇپ دېرىزىدىن بېشىنى شۇنداق چىقىرىۋىدى ، رومىش ئۇنى تونۇپ قالدى ، بۇ ئوكخوي ئىدى .

كومولا بولسا بۇ كۆرۈنۈشكە قىزىقىپ كۆلۈپ توختىمايتتى .
— ھازىر سائەت ئون يېرىم بولدى ، پويىزمۇ ماڭدى ، ئەمدى چاققان ئۇخلاڭ ، — دېدى رومىش .
قىز ئىتائەتمەنلىك بىلەن كارىۋاتقا بېرىپ ياتتى ، كۆزى ئۇيقۇغا كەتكۈچە پات - پات كۆلۈپ قويۇاتتى .
بۇ رومىش ئۇچۇن كۆلكىلىك ئىش ئەمەس ئىدى . ئۇنىڭغا مەلۇم ، ئوكخوينىڭ ئۆيى يېزىدا ئەمەس ، ئۇلار نەچچە ئەۋلادتىن تارتىپ كالكۇتتىدا تۇرۇۋاتقان خەق . شۇنداق تۇرۇقلۇق ، ئۇ بۇ پويىزغا چىقىۋېلىش ئۇچۇن نېمىشقا بۇنداق كۆچەيدۇ؟ ئۇ چوقۇم رومىش بىلەن كومولانىڭ پېيىگە چۇشكەن ، بۇنى باشقىچە چۇشەندۈرۈش مۇمكىن ئەمەس .
ئوكخوينىڭ يېزىغا بېرىپ ئۇنى - بۇنى سۇرۇشتۇرۇپ يۇرىدىغانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگەندە ، رومىش چۇبۇن يەۋالغاندەك بولۇپ قالدى . ئوكخوي ئۇ يەرگە بارسا سۆز - چۆچەكنىڭ كۆپىيىشىدە گەپ يوق ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، چىرايلىق پاراڭمۇ چىقمايدۇ . بۇ ئىش ھەممە يەرگە يېيىلىپ ، ناھايىتى سەتچىلىك بولىدۇ .
يېزىسىدا قانداق پىتنە - ئىغۋالارنىڭ چىقىدىغانلىقىغا ئۇنىڭ تامامەن كۆزى يەتتى . كالكۇتتىدەك شەھەرلەردە ئادەم ئۇچۇن ئامال دېگەن تېپىلىدۇ ، خۇددى سۇنىڭ قەرىگە چۆككەن بىلىقتەك ، كىشىلەرنىڭ كۆزىگە چىلىقمايدىغان بىر يەرنى تاپسىلا كۇپايە . لېكىن ، يېزا دېگەن دوپپامەكلا بىر جاي ، كىچىككىنە بىر ئىش بولسا مانا مەن دەپلا چىقىپ قالىدىغان گەپ . بۇ ئىشلارنى ئويلىغاندىسېرى رومىشنى ۋەھىمە بېسىشقا باشلىدى .
پويىز باراكتۇر بېكىتىگە كەلگەندە ، رومىش بېشىنى چىقىرىپ سىرتقا قارىدى ، ئوكخوي چۇشمىدى . ناخوتىداغا كەلگەندە پويىزدىن چۇشكەنلەر كۆپ بولسىمۇ ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئوكخوي كۆرۈنمەيتتى . پويىز بوگۇلاغا يېتىپ كەلدى ، ئۇ يەنە بېشىنى چىقىرىپ قارىۋىدى ، ئۇمىدى يەنە يوققا چىقتى . قارىغاندا ئوكخوي يولدا چۇشۇپ قالىدىغاندەك ئەمەس ئىدى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېقى تارقىسى

رومىش ئىنتايىن چارچىغان بولسىمۇ ، يۈرىكى چېچىلىپ ئايرىلىپ ئۇخلىيالمىدى ، ئەتىسى تاڭ بىلەن تەڭ ، پويىز ئىستانسىسىغا قويىيالوندوغا يېتىپ باردى . كېمىگە ئولتۇرۇپ شەرقىي تەرەپكە بارىدىغان يولۇچىلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇ يەردە پويىزدىن چۈشىدىكەن . رومىش پويىزدىن چۈشۈۋېتىپ ئوكخويىنى كۆرۈپ قالدى . ئۇ باش - كۆزىنى شارپا بىلەن ئورىۋالغان ، قول سومكىسى كۆتۈرگەن ھالدا دەريا بويىدىكى پاراخوتقا قاراپ ئالدىراپ ئۆتۈپ كەتتى . رومىشنىڭ پېزىسىغا باريدىغان پاراخوت يەنە بىر نەچچە سائەتتىن كېيىن ماڭاتتى . پرېستانغا توختىتىلغان يەنە بىر پاراخوت ئۇزۇك - ئۇزۇك سىگنال بېرىپ قوزغىلىشقا تەمشىلىۋاتاتتى .

— بۇ پاراخوت قەيەرگە بارىدۇ ؟ — دەپ سورىدى رومىش .

— غەربكە ، — دېگەن قىسقىلا جاۋاب ئاڭلاندى .

— نەگە بېرىپ توختايدۇ ؟

— يولدا چاتاق چىقمىسىلا بىنارسقىچە بارىدۇ .

رومىش پاراخوتقا چىقىپ كومولانى بىر كايوتىغا[1] ئورۇنلاشتۇردى ، ئاندىن ئالدىراپ قىرغاققا چۈشۈپ يولدا يەيدىغانغا گۆرۈچ ، پۇرچاق ، سوت ۋە بانان سېتىۋالدى . بۇ چاغدا ، ئوكخويمۇ ھېچكىمدىن قېلىشمايدىغان چاققانلىق بىلەن يەنە بىر پاراخوتقا چىقىۋېلىپ ، قىرغاقتا ئۆتكەن - كەچكەنلەرنى كۆرگىلى بولىدىغان بىر جايغا بېكىنىۋالغانىدى . بۇ پاراخوت ھازىرچە ماڭمىغاچقا ، يولۇچىلار ئۇنىڭغا چىقىشقا ئانچە ئالدىراشمايتتى . ۋاقىت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بەزىلىرى قىرغاقتا بىر نېمە يۇيۇپ ئولتۇراتتى ، بەزىلىرى سۇغا چۆمۈلۈۋاتاتتى ، بەزىلىرى قازان ئېسىپ تاماق پىشۇرۇۋاتاتتى .

ئوكخوي ، رومىش چوقۇم كومولانى ئېلىپ يېقىن ئەتراپتىكى ئاشخانىغا تاماق يېگىلى كەتتى ، دەپ ئويلىدى . گويىيالوندونىڭ يولى ئۇنىڭغا تونۇشلۇق بولمىغاچقا ، پاراخوتتا ئولتۇرۇپ تۇرۇشنى ئىشەنچلىك ھېسابلىدى . ناھايەت ، پاراخوت گۈدۈكى چېلىندى ،

---

① كايوتا — پاراخوت ياتاقخانىسى .

لېكىن رومىشنىڭ سايىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى . يولۇچىلار تاختاي كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ پاراخوتقا چىقىشقا باشلىدى . گۈدۈك توختىماي ياڭرايتتى ، ئارقىدا قالغان يولۇچىلار ئالدىراش يۈگۈرەيتتى . پارا-خوتقا چىقىۋاتقانلار ياكى چىققانلارنىڭ ئارىسىدا بولسۇن ، رومىش كۆرۈنمەيتتى .

ھەممە ئادەم پاراخوتقا چىقىپ بولدى ، كۆۋرۈك ئېلىۋېتىلدى . پاراخوت باشلىقى يۈرۈشكە بۇيرۇق بەردى ، شۇ ئەسنادا ئوكخوي توۋلىدى :

— ۋاي ، مەن چۈشۈپ قالىمەن !

پاراخوت خادىملىرى ئۇنىڭغا پىسەنت قىلمىدى . بەختكە يارە-شا ، پاراخوت قىرغاقتىن يىراقلاشمىغانىدى . ئۇ بىر سەكرەپلا قىرغاققا چىقىۋالدى .

ئۇ قىرغاقتىمۇ رومىشنى ئۇچرىتالمىدى . كالكۇتتىغا بارىدە-غان ئەتىگەنلىك پويىز بايىراق ماڭغانىدى . «مەن پويىزغا ئېسىلىپ يۈرگەندە رومىش كۆرۈپ قالغان ، مېنىڭ ياخشى نىيەت بىلەن كەلمىگەنلىكىمنى پەملىگەن ـ دە ، يۈرتىغا بېرىش نىيىتىدىن ۋاز كېچىپ ، پويىزغا ئولتۇرۇپ كالكۇتتىغا قايتىپ كەتكەن» دەپ ئويلىدى ئوكخوي . كالكۇتتىدەك چوڭ شەھەردە بىر ئادەمنىڭ دېرىكىنى ئالماق ئوڭاي ئىش ئەمەس ئىدى .

يىگىرمە ئىككىنچى باب

ئوكخوي گوييالوندودا بىر كۈن كەچكىچە قۇرۇق يۈگۈرۈپ يۈردى ، قاراڭغۇ چۈشكەندە كالكۇتتىغا بارىدىغان پوچتا ۋاگونىغا ئارانلا چىقىۋالدى . ئەتىسى ئەتىگەنلىكى پويىزدىن چۈشۈپلا رومىش-نىڭ دورجىپاردىكى ئۆيىگە باردى ، ئىشىك قۇلۇپلاقلىق ئىدى . ئەتراپتىكىلەردىن سورىۋىدى ، ئۇلارنىڭ كەلمىگەنلىكىنى ئېيتىشتى .

ئاندىن كېيىن ئۇ كولوتولاغا باردى . بۇ يەردىمۇ ئۇلار يوق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
كتاب تورى

بولۇپ چىقتى . شۇنىڭ بىلەن ، ئۇ دەرھال قوشنا ئۆيگە يەتتى ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە ماڭدى ۋە ئىشىكتىن كىرىپلا ...

— ئۇلار قېچىپ كەتتى ! مەن ئۇلارنى يوقىتىپ قويدۇم دېدى .

— قانداق قىلىپ ؟ — دەپ سوراپدى جوگىندىرو ھەيرانلىق بىلەن .

ئوكخوي ئىشىنىڭ جەريانىنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى . جوگىندىرو ئوكخوينىڭ رومىشنى كۆرۈپلا قېچىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىمىغۇچە ئىشەنمەيمىز دەپ يۇرىدۇ . ئىش شۇ دەرىجىگە يەتتەكى ، ناۋادا رومىش كېلىپ : «مەن ھازىرچە سىلەرگە بۇ ئىشنى ئېيتالمايمەن» دېسىمۇ ، دادام چوقۇم قىلچە گۇمانلىنىپ ئولتۇرماي خىمنولىنىنى ئۇنىڭغا بېرىۋېرىدۇ . بۇنداق ئادەملەرگە نېمە ئامال بار ! دادام خىمنولىنىنىڭ قايغۇسىغا چىدىمايدۇ . مۇبادا ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ : «رومىشنىڭ خوتۇنى بولسىمۇ ، ئۇنىڭغا تەگكىنىم ـ تەگكەن» دەپ يىغلاپ تۇرۇۋالسا ، مېنىڭچە دادام ئۇنىڭغىمۇ ماقۇل دەيدۇ . شۇڭا ، بىز قانداق قىلىپ بولمىسۇن ، رومىشنى ئۆز ئاغزى بىلەن سۆزلەتكۈزۈشىمىز كېرەك ، قانچە تېز بولسا شۇنچە ياخشى ، ھەرگىز نائۇمىد بولمايلى . ئەسلىي بۇ ئىشنى مەن ئۆزۈم قىلماقچى ئىدىم ، لېكىن نەدىن باشلاشنى بىلەلمىدىم . ئۇنى كۆرسەم مۇشتلىشىپ قالىدىغاندەكلا قىلىپ تۇرىمەن . ئەمدى سەن يۇيۇنۇپ چىقىپ بىر ئاز چاي ئىچىۋالغىن .

ئوكخوي يۇيۇنۇپ بولۇپ چايغا ئولتۇردى . ئۇنىڭ كاللىسىنى تېخىچە ھېلىقى ئىش چۇلغىۋالغانىدى . شۇ ئەسنادا ، قىزىنى قولىغا تۇتقىلاپ كىرگەن ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلۈۋەتتى . خىمنولىنى ئوكخوينى كۆرۈپلا كەينىگە بۇرۇلۇپ چىقىپ كەتتى .

— خىمنو تازا قاملاشمىغىلى تۇردى ، — دېدى جوگىندىرو

قاتتىق چېچىلغان ھالدا ، — دادا ، سەن ئەمدى ئۇنىڭ بۇنداق ئەدەپسىز قىلىقلىرىغا ھە دەۋەرمىگىن . بىز بىلەن بىللە ئولتۇ-رۇشقا مەجبۇرلىشىڭ كېرەك ، — ئارقىدىن ئۇ توۋلىدى ، — خىمنو ! خىمنو !

خىمنولىنى بالىخانىدىكى ھۇجرىسىغا كىرىپ كەتكەنىدى .

— جوگىن ، سەن مېنى ناھايىتى تەس كۈنگە چۈشۈرۈپ قويدۇڭ . ئۇنىڭغا مەن توغرىلىق سۆز ئاچمىسام ئوبدان بولاتتى . ئىشنى ۋاقىت ئوڭلايدۇ ، سەن ئۇنىڭغا زورلۇق قىلمۇەرسەڭ ، ئوڭۇشسىزلى بولمايدىغان ئەھۋال كېلىپ چىقىشى مۇمكىن ، — دېدى ئوكخوي .

ئوكخوي چاي ئىچىپ بولۇپ خوشلاشتى . بۇ يىگىتنىڭ تاقىتى-گە گەپ كەتمەيتتى . ئامەت ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرىگەندە ، ئۇ قارىسىغا ئۇرۇنۇش بەھۇدە ئاۋارىچىلىك ، سەۋر - تاقەت بىلەن كۈتۈشلا كېرەك ، دەپ قارايتتى - دە ، ئادەتتىن تاشقىرى سوغۇق قان بولۇۋالاتتى . ئاھانەتكە ئۇچرىغاندا ئاچچىقلانغانلىقىنى چىرايىغا چە-قارمايتتى ھەم خاپا بولۇپ كېتىپ قالمايتتى . ئۇنىڭ يۈزى شۇ دەرىجىدە قېلىن ئىدىكى ، ئۇ باشقىلارنىڭ ھەر قانداق ئىزا - ئاھانەتلىرى ۋە سوغۇق مۇئامىلىلىرىنى قاپتىلىغىمۇ ئېلىپ قوي-مايتتى . بۇرادەرلەر سىلكىپ - دۆشكەلىسىمۇ چىرايىنى ئۆزگەر-تىپ قويمايتتى .

ئوكخوي كېتىشى بىلەنلا ، ئوننودا ئەپەندى قىزىنى چاي ئە-چىشكە چاقىرىپ چۈشتى . خىمنولىنىڭ بۇرۇنقى چىرايى قالمە-غان ، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ كەتكەنىدى . ئۇ جوگىندرونىڭ چە-رايىغا قارىغۇسى كەلمەي ، بېشىنى سالىغىنىچە ئۆيگە كىردى . ئاكىسىنىڭ رومىش بىلەن ئىككىسىگە قاتتىق ئاچچىقى بارلىقىنى ، ھەمدە ئۆزلىرىگە شەپقەتسىز قاراشتا ئىكەنلىكىنى خىمنولىنى چۈ-شىنەتتى . شۇڭا ، ئۇ ئاكىسىنىڭ نەزىرىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ ئولتۇردى .

خىمنولىنىڭ رومىشقا بولغان ئەقىدىسىگە يار - يۆلەك

www.uyghurkitap.com

بولغان مۇھەببەت ئەقىل خىتابىنىڭ ئالدىدا تاماملىرى كەلدى ئىككى كۈن ئاۋۋال خىمنولىنى جوگىندىرونىڭ يېنىدىن ئېلىپ چىقىپ كەتكەندە ، ئۆزىنىڭ رومىشقا بولغان ئىشەنچىسىزلىكىغا بىلدۈرگەنىدى ، ئەمما كۈن بويى كىرپىك قاقماي يالغۇز روپ چىققان ئۇزۇن كېچىلەردە ئۇنىڭ ئىشەنچىسى بارا - بارا ئاجىزلاشتى .

راستىنى ئېيتقاندا ، رومىشنىڭ غەلىتە قىلىقلىرىغا شەكلەنمەي دېسىمۇ ، لېكىن ئۆزىنى ئىشەندۈرگۈدەك ئاساسقا ئىگە ئەمەس ئىدى . خىمنولىنى گۈمان لەشكەرلىرىنىڭ مۇستەھكەم ئەقىدە قورغىنىغا بېسىپ كىرىشىگە يول قويماسلىق ئۈچۈن تىرىشتى ، ئەپسۇسكى ، ئۇلار قورغان قاپقىسىغا ھەدەپ ھۇجۇم قىلماقتا ئىدى . ئىنتايىن قورقۇنچلۇق ، پايدىسىز پاكىتنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراۋاتقان بۇ ئەقىدىنى ، ئۇ خەتەر سايىسى چۈشكەن بوۋىنى مەيدىسىگە چىڭ بېسىپ قوغداۋاتقان ئانىغا ئوخشاش مۇھاپىزەت قىلاتتى . لېكىن... ئاھ ، خۇدا ! ئۇنىڭغا مۇشۇ ئىشلارغا تاقابىل تۇرالىغۇدەك قۇدرەت ئاتا قىلارسەنمۇ ؟

ئوننودا ئەپەندى بۇ كېچىنى خىمنولىنىنىڭ ھۇجرىسى قېشىدىكى ئۆيدە ئۆتكۈزدى . ئۇ قىزىنىڭ ئۇياق - بۇياققا ئۆرۈلۈپ ياتالمايۋاتقانلىقىنى سېزىپ ، بىر نەچچە قېتىم ئۇنىڭ يېنىغا كىرىدى . ئۇنىڭ تىنچسىزلىق بىلەن سورىغان سوئالىغا خىمنولىنى :

— شۇ چاغقىچە نېمىشقا ئۇخلىمايسىز ، دادا ، كۆزلىرىم يۇمۇلۇپ كېتىۋاتىدۇ . مەن ھازىر ئۇخلاپ قالىمەن ، — دەپ جاۋاب بېرەتتى .

تاڭ يورۇشى بىلەن ئۇ ئۆگزىگە چىقتى . رومىشنىڭ ئىشكى قۇلۇپلاقلىق ئىدى . شەرقتىن كۆتۈرۈلۈۋاتقان قۇياشنىڭ نۇرى تاملارنى ، ئۆگزىلەرنى يورۇتتى . لېكىن ، بۇ كۈن ئۇنىڭغا شۇنچىلىك مەنىسىز ، كۆڭۈلسىز ، زېرىكەرلىك تۇيۇلدى . ئۇ بىر چەتكە بېرىپ ئولتۇرۇپ ئىككى قولى بىلەن يۈزلىرىنى ياپقىنىچە ئەلەملىك يىغا سالدى . بۇگۈن ئۇنىڭ سۆيگەن كىشىسى كېلىپ ئۇنى

يوقلمايتتى ، ھەتتا بايرام كېچىسىدىمۇ ئۇنىڭ كېلىشىدىن ئۈمىد يوق ئىدى . ئۇ بۇرۇن ، رومىش ئۆز قېشىمدا ، يېنىمدىكى ئۆيدە ، دەپ ئۆزىنى ئاۋۇندۇراتتى ، ئەمدى بۇ قۇرۇق تەسەللىمۇ يوققا چىقتى .

— خىمنو ! خىمنو ! — دادىسىنىڭ بۇ چاقىرىشى ئۇنى خىيالدىن ئويغاتتى . ئۇ قايغۇ ـ ھەسرەتنىڭ چىرايىغا سالغان ئىزناسى — ياش يۇقىلىرىنى دەرھال سۈرتۈۋېتىپ :

— مەن مەيەردە ، دادا ، — دېدى .

— بۇگۈن ۋاقچە تۇرۇپ قاپتىمەن ، — ئوننودا ئەپەندى سۆزلەۋېتىپ ئۆگىزىگە چىقتى ـ دە ، قىزىنىڭ مۇرىلىرىنى ئاستا سىلىدى .

قىزىنىڭ غېمى ئۇنى كېچىچە ئازابلاپ چىقتى . ئۇ تاڭ ئاتارغا يېقىن ئۇخلاپ قالغانىدى . ئاز ئۆتمەي ، يۇزىگە چۈشكەن ئاپتاپ ئۇنى ئويغىتىۋەتتى . ئۇ يۇزىنى نېرى ـ بېرى يۇيۇپلا قىزىنى ئىزدەپ ھۇجرىسىدىن تاپالمىدى . قىزىنىڭ بۇ قېتىمىمۇ ئۆتكەنكىگە ئوخشاش جىمغۇرلىشىپ كېتىشى مۇمكىنلىكىنى ئويلىغاندا ، ئۇنىڭ يۈرىكىنى يېڭى ئازاب ئېزىشكە باشلىدى .

— يۇر ، چاي ئىچىمىز ، قىزىم ، — دېدى ئۇ .

خىمنولىنى جوگىندىرو بىلەن بىر داستىخاندا ئولتۇرۇشنى خالىمايتتى . لېكىن ، كۈندىلىك تۇرمۇشتىكى ھەر قانداق غەيرىي نورمال ئەھۋال دادىسىنى رەنجىتىپ قويۇشى مۇمكىن . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇ دائىم دادىسىغا چاي قۇيۇپ بېرىپ كۆنۈپ قالغانىدى . شۇڭا ، ئۇ ئازراق بولسىمۇ دادىسىغا ھۆرمەت كۆرسىتىدىغان بۇ پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويۇشنى خالىمىدى .

ئۇلار مېھمانخانىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە ، ئۆي ئىچىدىن جوگىندىرو بىلەن بىرسىنىڭ سۆزلىشىۋاتقان ئاۋازى ئاڭلاندى . «رومىش كەلدىمۇ نېمە ، بولمىسا بۇنچە ئەتىگەن كىم كېلەتتى» ئۇنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ سېلىشقا باشلىدى . ئۇ تىترىگەن ھالدا ئىشىكتىن كىرىپ قارىۋىدى ، ئوكخوي ئىكەن . ئۇ ئۆزىنى تۇتالماي قالدى .

www.uyghurkitap.com

بۇرۇلۇپلا تالاغا يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى . دادىسى يەنە ئېلىپ كىردى . ئۇ دادىسىنىڭ قېشىغا يېقىن كېلىۋېلىپ ھەدەپ دادىسىغا چاي راسلاش بىلەن بولدى .

ئۇنىڭ بۇ قىلىقىغا جوگىنىرونىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلدى . «رومىش شۇنچە يۇزسىزلىك قىلسۇنۇ ، خىمنو ئۇنىڭغا يەنە قايغۇرۇپ ئولتۇرسۇن ، بۇنىڭغا ئەمدى نېمە دەۋتسەم بولار . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، دادامنىڭمۇ ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ دەرد چېكىپ كەتكىنىنى قارىمامدىغان ، خىمنومۇ دادامنى ئوبدان قالقان قىلىۋالدى ، ئۇنىڭغا ھېچكىممۇ چېقىلالمايدۇ ، — دەپ ئويلايتتى جوگىنىرو ، — ھەممىمىزلا گۇناھكار بولۇپ قالغان ئوخشايمىز ! بىز ئۇنىڭغا كۆيۈپ بۇرچىمىزنى ئادا قىلىپ يۈرىمىز ، ئۇنىڭ ھەقىقىي بەختى ئۈچۈن قىلمىغىنىمىز قالمىدى . ئۇنىڭ تېخى تۇزۇكرەك رەھمەت - ھەشقاللىسمۇ يوق ، ئەمدى كېلىپ ئۇنىڭغا يامانلىق قىلغان بولۇپ قالغىنىمىزنى قارىمامدىغان . دادام بۇ ئەھۋاللارغا قانداق مۇقابىل تۇرۇشنى پەقەت بىلمەيدۇ ، ئىش بۇ دەرىجىگە يەتكەندىن كېيىن ، يەنە ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئايلاپ ئولتۇرماي غاچ - غاچ بىر ياقلىق قىلىۋېتىش كېرەك ئىدى . ئۇ خىمنونىڭ يۈرىكى زىدە بولمىسۇن دەپ ، بۇ ھەقىقىي يىرگىنچلىك ئەھۋالنى ھازىرغىچە ئۇنىڭدىن يوشۇرۇۋاتىدۇ» .

— دادا ، ئىشنىڭ قايسى دەرىجىگە يەتكىنىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ — دەپ سورىدى جوگىنىرو .

— يوق ، نېمە بوپتۇ؟ — دېدى دادىسى ئالدىراپ .

— ئالدىنقى كۈنى ئاخشام ، رومىش خوتۇنىنى ئېلىپ گويىا-لوندوغا بارىدىغان پويىز بىلەن يۈرتىغا قايتماقچىكەن ، ئوكخوينىڭ-مۇ شۇ پويىزغا چىققانلىقىنى كۆرۈپ ، پىلانىنى دەرھال ئۆز-گەرتىپتۇ - دە ، كالكۇتتاغا قايتىپ كەپتۇ .

خىمنولىنىڭ قولى تىترەپ چاينى پىيالىگە ئەمەس ، داستە-خانغا قۇيۇۋەتتى . ئۇ ئورۇندۇقنى تارتىپ ئىتتىك ئولتۇرۇۋالدى . جوگىنىرو كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئۇنىڭغا قاراپ قويدى .

— ئۇ نېمىشقا قاچىدىكىن ـ تاڭ . ئۇنىڭ ھەننۇا ئىشلىرى ئوكخويغا ئايدىڭ تۇرسا ، قىلغان ـ ئەتكەن پەسكەشلىكلىرى يەتمەگەندەك ، ئوغرىغا ئوخشاش قېچىپ يۈرگىنى نېمىسى . مېنىڭچە ، ئۇ ئىت ـ ئېشەكنىڭ كۇنگە قالدى . بۇنىڭغا خىمنونىڭ قانداق قارايدىغانلىقىنى بىلمەيمەن ، ئەمما مەن ، ئۆزىنىڭ قىلغىنى ئۆزىگە ئايان بولغاچقا مۇشۇنداق قېچىپ يۈرىدۇ ، دەپ قارايمەن .

خىمنولىنىڭ بەدىنىگە تىترەك ئولىشىپ ، ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

— رەھمەت ساڭا . بۇ ئىسپاتلىرىڭنى ماڭا دەپ بەرمەسەڭمۇ بولىدۇ ، — دېدى ئاكىسىغا ، — سەن ئۇنىڭ ئۇستىدىن قانداق ھۆكۈم چىقارساڭ چىقىرىۋەر ، مەن ئۇنىڭغا ھازىر بىر نېمە دېيەلمەيمەن .

— ئەجەبا ، سەن بىلەن توي قىلمەن دەپ تۇرغان ئادەم بىز بىلەن مۇناسىۋەتسىز بولامدۇ ؟ — دېدى جوگىندىرو .

— مەن تۇيۇقسىز ئېغىزغا ئالمىدىم . تۇيۇقى بىكار قىلامسەن ـ قىلمامسەن ، بۇ سېنىڭ ئىشىڭ . لېكىن ، مېنى پىكىرىمدىن قايتۇرمەن دەپ ئارتۇقچە ئۇرۇنما .

ئاچچىق يىغا ئۇنى سۆزلەتكۈزمىدى . ئونىودا ئەپەندى ئورنىدىن تۇرۇپ ، كۆز ياشلىرى سەل بولۇپ ئېقىۋاتقان قىزنى باغرىغا باستى .

— يۇر قىزىم ، ئۇستىگە چىقىپ كېتەيلى ، — دېيىلدى ئۇ .

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

رومىش بىلەن كومولا ئولتۇرغان پاراخوت دەل ۋاقتىدا گوييا لوندوردىن ئايرىلدى . بىرىنچى ، ئىككىنچى قەۋەتلەردە باشقا يولۇچىلار بولمىغانلىقتىن ، رومىش يەنە بىر كايۇتنى ئىگىلەپ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى جايلاشتۇردى .

تاڭ يورۇدى ، كومولا ئازراق سۇت ئىچىۋالغاندىن كېيىن ،

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكى تارىسى

كايوتىنىڭ ئىشىكىدىن تالاغا قاراپ يېڭىدىن مەترەم بىلەرگە زوقلىنىپ ئولتۇردى .

— كومولا ، بىزنىڭ ھازىر نەگە كېتىۋاتقىنىمىزنى بىلىسىز ؟ — دەپ سورىدى رومىش .

— يۇرتىمىزغا ، — دېدى كومولا .

— سىز يۇرتىمىزغا قايتىشنى خالىمىۋېدىڭىز ، بارمايدىغان بولدۇق .

— مېنىڭ سەۋەبىم بىلەنلا پىكىرىڭىزدىن يانىدىڭىزمۇ ؟

— شۇنداق ، سىزنىڭ سەۋەبىڭىزدىن .

— نېمىشقا ئۇنداق قىلىسىز ؟ — دېدى كومولا ئاغزىنى ئۇمۇچەيتىپ تۇرۇپ ، — ئانچىكىم دەپ قويغان سۆزۈمنى راست قىلىۋېلىشىڭىزنىڭ ئورنى يوققۇ . سىز ئوڭايلا خاپا بولىدىكەنسىز .

رومىش كۈلۈپ قويدى .

— مەن قىلچە خاپا بولمىدىم . يۇرتۇمغا قايتىشنى خالىمىغان ئۆزۈم .

— ئەمىسە ، ھازىر نەگە كېتىۋاتىمىز ؟ — دەپ سورىدى كومولا .

— غەربكە .

بۇ سۆزنى ئاڭلاپلا كومولانىڭ كۆزلىرى چاقناپ كەتتى .

«غەرب» سۆزىنى ئاڭلىغاندا ، ئۆيدىن ئايرىلىپ يىراق سەپەرگە چىقىپ باقمىغان قىزنىڭ كاللىسىغا نەقەدەر ئاجايىپ پىكىرلەر ، غارايىب مەنزىرىلەر كەچمەيدۇ دەيسىز . ئۇ يەردە مۇقەددەس بۇزۇرۇكگاھلار ، كىشىگە جان بېغىشلايدىغان ساپ ھاۋا ، يېڭى جاي ، يېڭى مەنزىرىلەر ، قەدىمىي خاقانلاردىن قالغان سەلتەنەتلىك ئوردا ـ قەسىرلەر ، ھەيۋەتلىك ئىبادەتخانىلار باردۇ ، ئۇ يەردە ھەر خىل كونا مەسىللەر ، باھادىرلار زامانىسىگە تالىق تۇرلۇك رىۋايەتلەر نۇرغۇندۇ...

— بىز قايسى جايلارغا بارىمىز ؟ — دېدى كومولا ئېيتقۇسىز خۇشاللىق بىلەن .

— تېخى بىر قارارغا كەلمىدىم . بىز مۇنگىر ، پاتنۇ ، داناپور ، بوكسار ، گاجىپور ، بىنارس دېگەن جايلاردىن ئۆتىمىز . مۇشۇ جايلاردىن بىرەرىنى تاللاپ چۈشەرمىز .

بۇ ئىسىملارنىڭ بەزلىرى ئۇنىڭغا تونۇشلۇق ، بەزلىرىنى ئاڭلاپمۇ باقمىغان . لېكىن ، بۇ جايلارنىڭ ئىسمىنى ئاڭلىغاندا ئۇ :

— نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك ! — دەپ چاۋاك چېلىپ كەتتى .

— كۆڭۈللۈكلۈكى تېخى كەينىمىزدە ، — دېدى رومىش ، — هازىر قورساقنىڭ غېمىنى قىلايلى . سىز ماتروسلار ئاشخانىسىدا غىزالىنىشنى خالىمايسىزغۇ دەيمەن .

— ۋاي خۇدايىم ! خالامتىم ئەمىسە ! ؟ — كومولانىڭ قوشۇمىسى تۇرۇلۇپ كەتتى .

— ئەمىسە قانداق قىلىمىز ؟

— مەن ئۆزۈم ئېتىمەن ، — دېدى كومولا .

— سىز تاماق ئېتەلەمسىز ؟

كومولا كۈلۈۋەتتى .

— سىز مېنى نېمە كۆرىسىزكىن ـ تاڭ ؟ مەن تاماقنىمۇ ئېتەلمەسمەنمۇ ؟ مېنى كىچىك بالا كۆرىسىزغۇ دەيمەن . تاغامنىڭ ئۆيىدىكى ۋاقتىمدا ، پۈتۈن بىر ئۆيلۈكنىڭ ئاش ـ تامىقىنىڭ هۆددىسىدىن چىقاتتىم .

رومىش ئۆزرە قويۇشقا مەجبۇر بولدى .

— راست ، مەن بۇ گەپنى دېمىسەم بوپتىكەن . بىز دەرهال تاماققا قوپايلى ، بولامدۇ ؟ — ئۇ سۆزىنى توگىتىپلا قەيەردىندۇ بىر مەشنى تېپىپ كەلدى . پاراخوتتا كاياستخا[1] تائىپىسىگە مەنسۇپ بولغان ئومىش ئىسىملىك بىر بالا بار ئىدى . رومىش كومولانىڭ قازان بېشى ئىشلىرىغا قارىشىپ بېرىشى ئۈچۈن ئۇنىمۇ باشلاپ كەلدى ، ئۇنىڭ بىلەن بىنارسقا بارغۇچە خىراجىتىنى كۆتۈرىدىغان ، كۇنلۇكىگە ئاز ـ تولا هەق تۆلەيدىغانغا كېلىشكەنىدى .

— كومولا ، ناشتىلىقىمىزغا نېمە يەيمىز ؟ — دېدى رومىش .

① كاياستخا تائىپىسى براهما تائىپىسىدىن كېيىنلا تۇرىدۇ .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

— گۈرۈچ بىلەن پۇرچاقتىن باشقىنى ئالمىسىز ، ئەمەس نېمە يېمەكچى ئىدىڭىز ؟ بۇگۈن پۇرچاق ئېشى يەيلى .

كومولانىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ، رومىش يۈگۈرگىنىچە بېرىپ ماتروسلاردىن ئازراق دورا ـ دەرمەك سورىۋالدى .

— بۇ نەرسىنى ئەكەلگىنىڭىز بىلەن مەن نېمە قىلالايمەن ، — رومىشنىڭ قازان بېشىدىن قىلچە خەۋىرى يوقلۇقىنى سەزگەن كومولا ئۆزىنى تۇتالماي كۈلۈۋەتتى ، — ھاۋانىڭا بولمىسا قانداق سوققىلى بولىدۇ ؟ كاللىڭىز تازا ئىشلىمەيدىكەن .

رومىش كايىشىنى ئاڭلاپ بولۇپ غەلىتە قىلماستىن ھېلىقى نەرسىنى ئالغىلى ماڭدى . ئۇنىڭ دېگىنىدىن بولمىسىمۇ ، ئىشقىلىپ ، بىر بولقا بىلەن بىر تاش تاۋاقنى ماتروسلاردىن سوراپ ئەپكەلدى . كومولا بۇنداق نەرسىلەرنى ئىشلىتىپ باقمىغان بولسىمۇ ، ئەپلەپ ـ سەپلەپ بىر نېمە قىلىشقا توغرا كەلدى . رومىش دورا ـ دەرمەكنى باشقا بىرسىگە سوقتۇرايلى دېدى . ئۇ قۇلاق سېلىپمۇ قويماي ئۆزى سوقۇپ چۈشۈپ كەتتى . ئەگرى ـ دوناي ساپلانغان بولقا ، بىئەپ تاش تاۋاق كىشىگە كۆچ كەلتۈرەتتى . شۇنداقتىمۇ كومولا ھەۋەس بىلەن سوقماقتا ئىدى . دورا ـ دەرمەكلەر تاش تاۋاقتىن چاچراپ چىقىپ يەرنى بىر ئالدى ، ئۇ بۇنىڭغا كۈلۈپ قويانتى . قارىغانسېرى رومىشنىڭ پەيزى تۇتتى بولغاي ، ئۇمۇ يەڭنى تۈرۈپ دورا سوقۇشقا چۈشۈپ كەتتى .

دورا ـ دەرمەك سوقۇش ئۇيۇنى ئاياغلاشقاندىن كېيىن ، كومولا كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىنى بېلىگە تۇغدى ـ دە ، كايوتىنىڭ بىر بۇلۇڭىنى توسۇپ ، ئۇ يەرنى ئاشخانا قىلىۋالدى . ئۇلار كالكۇتتىدىن تاتلىق ـ پاتلىق قاچىلايدىغان بىر خۇمرا ئېلىۋالغاندى . بۇ قازان قىلىشقا ئوبدانلا يارىدى . ئۇ خۇرۇچلارنى ھېلىقىنىڭغا سېلىپ بىر ئاز قاينىتقاندىن كېيىن ، رومىشنى يۇيۇنۇپ كېلىشكە بۇيرۇدى ، ئۇ كەلگۈچە تاماقنى پىشۇرۇپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتتى . رومىش ئۇنىڭ گېپىنى بويىچە يۇيۇنۇپ كەلگەندە ، تاماق راستىنلا تەييار بولغاندى . ئەمدىكى گەپ ، تاماقنى نېمىگە ئوسۇپ

ئىچىشتە قالدى .

رومىش دۇدۇقلاپ تۇرۇپ ، مۇسۇلمان ماتروسلاردىن بىرەر تاۋاق سوراپ كېلەي ، دېدى . ئۇنىڭ بۇ گېپىدىن ئۆزىنىڭ بۇرۇنمۇ ھىندى دىنىغا مۇخالىپ كېلىدىغان مۇشۇنداق ئىشلارنى بىر نەچچە قېتىم قىلغانلىقى چىقىپ تۇراتتى . ئەمما ، بۇ كومولا ئۇچۇن بەكمۇ غەيرىي تۇيۇلۇپ كەتتى .

— ئۆتكەن ئىشقا سالىۋات ، — دېدى ئۇ ، — لېكىن بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق قىلىسىڭىز بولمايدۇ . مەن ئۇنداق قىلىشىڭىزغا يول قويمايمەن ، — ئۇ ھېلىقى خۇمرىنىڭ قاپقىقىنى ئېلىپ پاكىز سۈرتۈۋەتكەندىن كېيىن رومىشنىڭ ئالدىغا قويدى ، — بۇگۈنچە مۇشۇنى ئىشلىتىسىز ، ئامال بولغاندا ، تېخىمۇ ئوبدانراقىنى تاپار-مىز .

رومىش سۇ ئەپكېلىپ پالوبىنىڭ بىر چېتىنى پاكىز يۇيۇپ تازىلاپ باداشقانىنى قۇردى . كومولانىڭ سۆزىگە كىرىپ ئۆز دىنى-نىڭ يولىنى تۇتقانلىقىغا ئۇ ناھايىتى خۇشال ئىدى .

ئۇ تاماقتىن ئىككى قوشۇق يەپلا مەمنۇنىيەت بىلەن توۋلىۋەتتى :

— پاھ ، تامىقىڭىز قالتىس ئوخشاپتۇ ، جۇمۇ !

— تولا زاڭلىق قىلماڭ ! — ئۇنىڭ سۆزى كومولاغا باشقىچە تۇيۇلدى .

— چاقچاق قىلمۇاتقىنىم يوق ، ھازىر يېگەندە ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز ، — ئۇ تاماقنى تېزلا يەپ تۇگىتىپ يەنە بىر ئاز يېمەكچى بولدى . بۇ قېتىم كومولا ئۇنىڭغا تېخىمۇ جىق ئۇسۇپ بەردى .

— نېمە قىلمۇاتىسىز ؟ — دېدى رومىش ، — سىزگە تاماق قالمىدىغۇ ؟

— خاتىرجەم بولۇڭ ، قازاندا تېخى جىق ، — ئۇ رومىشنىڭ تاماقنى مەززە قىلىپ يېگىنىگە خۇش بولۇپ كەتكەندى .

— سىز تاماقنى نېمىدە يەيسىز ؟ — دەپ سورىدى رومىش .

— ئەلۋەتتە مۇشۇ قاپقاقتا يەيمەن ـ دە ، — دېدى ئۇ خاتىرجەم

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تاردىسى

هالدا . ئۇ ، مەن ئۇنىڭ ئايالى بولغاندىن كېيىن ، ئۇ تامان پېگەن قاچىنى ئىشلىتىۋېرىمەن ، دەپ ئويلايتتى .

— بولمايدۇ ، بۇنىڭدا يېسىگىز بولمايدۇ ، — دېدى ئۇ ھولۇقۇپ .

— نېمىشقا بولمايدۇ ؟ — كومولا ئەجەبلىنىپ سورىدى .

— زادى بولمايدۇ .

— تازا بولىدۇ . قانداق قىلىشنى ئۆزۈم بىلىمەن . ئومىش ، سەن نېمىدە يەيسەن ؟

— تۆۋەنكى كايوتىدىكى قەندەلچىدىن شالۋۇر يوپۇرمىقىنى ئېلىپ شۇنىڭدا يەيمەن ، — دېدى ئومىش .

— ئەگەر چوقۇم مۇشۇ قاپقانى ئىشلەتمەكچى بولسىگىز ، — دېدى رومىش ، — مەن ئاپىرىپ پاكىز يۇيۇپ كەلگەندىن كېيىن ئىشلىتىڭ .

— ھاجىتى يوق ، سىز ئۆزىگىزچە ئىش تېپىپلا ئولتۇرىدىكەنسىز ! — بۇ ئۇنىڭ رومىشنىڭ يوق يەردىن ئىش چىقىرىدىغان قىلىقىغا بەرگەن باھاسى ئىدى .

بىر ئازدىن كېيىن ئۇ يەنە سۆزلەپ كەتتى :

— سىز ماڭا سىپارى[1] ئەپكېلىپ بەرمەيسىز ، سىز چاينايمەن دېگەندە مەن نەدىن تېپىپ بېرىمەن ؟

— تۆۋەندە بىرى سېتىۋاتىدۇ ، — دېدى رومىش .

ئانچە قىممەتكە توختىمايدىغان بۇ تەلەپمۇ قانائەتلەندۈرۈلدى . رومىشنىڭ پىكرى چېچىلدى . «ئۇ تېخىچە بىز ئەر - خوتۇن دەپ ئويلايدىكەن ، ئۇنىڭ بۇ ئويىنى قانداق قىلىپ ئۆزگەرتكىلى بولار ؟»

كومولا تاغىسىنىڭ ئۆيىدە تاماق ئېتىپ ، بالا بېقىپ كۈن بويى ئۆي ئىشلىرى بىلەن بولۇپ ئۆگىنىپ قالغاچقا ، باشقىلارنىڭ يارد-ىمىگە ، ئەقىل كۆرسىتىشىگە موھتاج ئەمەس ئىدى . ئۇ ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا ئايالىلىق مەسئۇلىيىتىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغانىدى . ئۇنىڭ

① بىر خىل ئۆسۈملۈك . ھىندىستاندا ئۇنىڭ يوپۇرمىقىنى زىرىگە قوشۇپ چاينايدۇ .

ئىشتىكى چاققانلىقى ، پىششىقلىقى ، خۇشاللىقى رومىشىنىڭ مەستلىكىنى كەلتۈرگەن بولسىمۇ ، لېكىن بەزى مۇشكۇل مەسىلىلەر ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئارامسىدا قويمايۋاتاتتى : بۇ ئىككىسى بۇنىڭدىن كېيىن قانداق مۇناسىۋەتتە بولۇشى كېرەك ؟ ئۇنى ئۆز يېنىدا ئېلىپ يۈرگىنى ياخشىمۇ ياكى باشقا جايغا ئەۋەتىۋەتسۇنمۇ ؟ بۇ رومىش ئۈچۈن مۇشكۇل ئىش ئىدى . ئۇ ھازىر كۇن بويى ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇۋاتىدۇ .ئوتتۇرىدىكى پەردىشەپنى زادى قانداق ساقلاپ قېلىش كېرەك ؟ ئەگەر خىمنولىنى ئۇلار بىلەن بىرگە بولغان بولسا ئىدى ، ئۇ چاغدا ئىش ناھايىتى ئوڭاي بولاتتى ، بىراق بۇنداق بولۇشتىن پەقەتلا ئۈمىد يوق . رومىش كۆز ئالدىدىكى بۇ مۇشكۇللۇكنى يەڭگۈدەك بىرەر ئامال تاپالمايتتى . ئاخىر ئۇ بىر پىكىرگە كەلدى : ئەمدى ئۇنىڭدىن سىر ساقلاپ يۈرۈۋېرىشكە بولمايدۇ ، كومولانى ھەقىقىي ئەھۋالدىن خەۋەردار قىلىش كېرەك .

يىگىرمە تۆتىنچى باب

شۇ كۈنى سائەت ئىككى - ئۈچلەردە ، پاراخوت تېيىز يەرگە پېتىپ قالدى . پاراخوتتىكىلەر ھەر قانچە تىرىشسىمۇ پاراخوتنى قۇمدىن چىقىرالمىدى . سۇ قۇشلىرىنىڭ ئىزلىرى بىلەن تولۇپ كەتكەن كەڭ قۇملۇق ساھىل دەريا تاشقىنىدىن مۇداپىئەلىنىش ئۈچۈن ياسالغان ئېگىز توسمىغچە سوزۇلغانىدى .

قاراڭغۇ چۈشۈشتىن بۇرۇن ، يېزا قىزلىرى دەريا بويىغا سۇ ئېلىش ئۈچۈن ئىككى - ئۈچتىن كېلىشكە باشلىدى . ئۇلار ھەيران-لىق بىلەن پاراخوتقا قارىشاتتى . بۇلارنىڭ ئىچىدە تارتىنچاقلىرى چۈمبەل تارتقۇالغان ، تۇرگۇنلەرىكلىرى چۈمبەللىرىنى قايرۇۋەتكەنىدى .

بىر مۇنچە بەڭۈاش بالىلار توسمىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋېلىپ قىيا - چىيا قىلىشىپ سەكرىشەتتى ، ئادەتتە بۇرۇنىنى ئاسمانغا قىلىۋېلىپ كۆرەڭلىگەن قىياپەتتە ئۇلارنىڭ ئالدىدىن گۈرۈلدەپ

ئۆتۈپ كېتىدىغان بۇ بەھەيۋەت سۇ مەخلۇقلىرىغا ئەمدى بۇ ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىغا مەسخىرە ياغدۇراتتى .

قۇياش قۇملۇق تەرەپكە پاتتى . رومىش ۋادەكتىكى قۇرۇپ كەچكى شەپەققە چۆمگەن غەرب ئاسمىنىغا كۆز تىكەتتى . كومولا كىچىك ئاشخانىسىدىن چىقىپ ، بۆلمىنىڭ بوسۇغىسىغا كەلدى ـ دە ، رومىشنى ئۆزىگە قارىتىش ئۈچۈن يېنىك يۆتىلىپ قويدى . ئۇ قارىمىغاندىن كېيىن ، قولىدىكى ئاچقۇچلارنى ئىشىككە ئۇرۇپ بوش شاراقشىتتى . بۇمۇ بولمىدى ، ئاچقۇچلارنى قاتتىق شاراقشىتىۋىدى ، رومىش كەينىگە بۇرۇلۇپ كومولانى كۆردى ـ دە ، ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى .

— بۇ سىزنىڭ مېنى چاقىرىش ئۈچۈن قىلغان ئىشىڭىزغۇ دەيمەن ؟ — دېدى ئۇ .

— باشقا ئامال تاپالمىدىم .

— توۋا ، ئىسىم دېگەننى باشقىلار چاقىرىدۇ دەپ قويمىسا ، ئاتا ـ ئانام ماڭا ئىسىم قويۇپ نېمە قىلدۇ ؟ مەندە ئىشىڭىز بولسا : «رومىش ئەپەندى !» دەپ چاقىرسىڭىز بولمامدىكەن ؟

كومولا بۇنىمۇ ئانچىكى چاقچاق ھېسابلىدى . ھىندى دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان بىر ئايال قانداقمۇ ئۆز ئېرىنى ئىسمىنى ئاتاپ چاقىرسۇن ! ؟ كومولانىڭ چىرايى شۇنچىلىك قىزارىدىكى ، كەچكى شەپەقنىڭ قىزىللىقىمۇ ئۇنىڭ ئالدىدا خىجىل ئىدى .

— نېمىلەرنى دەۋاتقىنىڭىزنى چۈشەنمەيۋاتىمەن ، — ئۇ كۆزدىنى رومىشتىن ئەپقېچىپ سۆزلىدى ، — ھە راست ، كەچكى تامىقىڭىز تەييار بولدى ، ناشتىنىمۇ تۈزۈكرەك قىلمىدىڭىز ، ھازىرلا بېرىپ تاماق يەڭ .

بۇ يەرنىڭ كەچكى ھاۋاسى رومىشنىڭ ئىشتىھاسىنى تازا ئاچقاندى ، بىراق شارائىت ھەر تەرەپلىمە قۇلايسىز بولغانلىقتىن كومولاغا ئاۋارىچىلىك سالماي دەپ ئۇندىمىگەن ، لېكىن كومولا ئۇنىڭسىزمۇ تاماقنى ھازىرلاپ قويغانىدى . بۇ ئۇنىڭغا خۇشاللىق بېغىشلىدىلا ئەمەس ، بەلكى ئاجايىپ مۇرەككەپ ھېسسىيات بەخش

ئەتتى . بۇ ، قورساقنىڭ ئاچلىقىغا بەرھەم بېرىلگەنلىكتىن كېلىپ چىققان ھېسسىياتلا ئەمەس ، ئەڭ مۇھىمى ، ئۇنىڭغا شادلىق ئاتا قىلغان تۇيغۇ ئىدى . بۇ يەردە بىر قىز ئۇنىڭ غېمىدە بولماقتا ، ئۇنىڭ ھۇزۇر تېپىشى ، خاتىرجەملىكى ئۈچۈن كۆيۈپ پىشماقتا ! كۆز ئالدىدا تۇرغان بۇ پاكىتقا ئۇ كۆز يۇمالمايتتى ؛ شۇنىڭ بىلەن بىرگە ، ئۆزىنى قىينىۋاتقان مۇنۇ رېئاللىققىمۇ پەرۋاسىز قارىيالمايتتى : رومىش بەھرىمەن بولۇۋاتقان غەمخورلۇق ئەسلىي ئۇنىڭغا تېگىشلىك ئەمەس ، ئۇ بۇ غەمخورلۇقنى ئىنتايىن قەدىرلىسىمۇ ، لېكىن بۇ ، ئالدامچىلىقنىڭ ئاساسىغا قۇرۇلغانىدى .

رومىش بۆلمىگە كىرىۋېتىپ چوڭقۇر ئۇھ تارتىۋەتتى ، چىرايىمۇ تۇتۇلدى . بۇ كومولانىڭ نەزىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى .

— تاماققا رايىڭىز يوقتەك تۇرىدۇ ، — دېدى ئۇ ئەجەبلەنگەن ھالدا ، — مەن تېخى سىزنى قورسىقى ئېچىپ كەتتى دەپ ئويلاپتىمەن ، كۆڭلىڭىز بىلەن ھېسابلاشماي تاماققا زورلاپ ئەپكىرگەن بولسام ، رەنجىمەڭ .

رومىش دەرھال ئۆزىنى خۇشال قىياپەتكە سېلىپ :

— مېنى زولاپ ئەپكىرگەن سىز ئەمەس ، بەلكى ماۋۇ ئېچىرقاپ كەتكەن قارنىم . بۇنىڭدىن كېيىن يەنە ئاچقۇچ شاراقشىتىپ چاقىرىپ بېقىڭ ، شۇ چاغدا داستىخانىنىڭ ئۈستىگە ئاچ قالغان سارىدەك يوپۇرۇلۇپ كەلمىگىنىمنى كۆرۈڭ . ھوي ، بۇ يەردە يەيدىغان نەرسە يوققۇ ، — ئۇ ئەتراپقا قارىۋېتىپ ، — قورسىقىم ئېچىپ كۆرىكىراپ كەتكەن تەقدىردىمۇ بۇ نەرسىلەرنى سىڭدۈرەلمەيمەن ، — دېدى . بۆلمە ئىچىدىكى كارىۋات قاتارلىق جاھازىلارنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ چاقچاق بىلەن ، — مەن بۇ نەرسىلەرنى يەپ چوڭ بولمىغان ـ دە .

كومولا قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى ، بىر ئازدىن كېيىن ئۆزىنى سەل توختىتىۋېلىپ :

— گېپىڭىزنىڭ قىزىقلىقىنى ، بىر ئازمۇ تەخىر قىلالمامسىز ؟ تېخى بايىلا پېتىۋاتقان كۈنگە قاراپ ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ كەت-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

كەن ۋاقتىگىزدا بىر نېمە يەيدىغاندەك كۆرۈنمىگەنسىگىز ، ئەمدى چاقىرىپ كىرسەم قورسىقىڭىز ئېچىپ كەتتىمۇ ؟ — دېدى ئۇ ئەتىگەنلىك تەخىر قىلماڭ ، ھازىر ئەپكېلىمەن .

— ياخشىسى ، تېزراق بولۇڭ . بولمىسا سىز كەلگۈچە ئورۇن - توشەكنى يەۋېتىپ قالسام مەندىن يامانلىماڭ .

بۇ تەكرارلانغان چاقچاق بولسىمۇ ، كومولا ئۇچۇن ناھايىتى يېڭى ، قىزىق تۇيۇلدى . ئۇ تاماق ئالغىلى چىقىپ كېتىۋېتىپمۇ ھەدەپ كۇلەتتى . ئۇنىڭ قوڭغۇراقتەك زىل كۇلكە ئاۋازى ئۆيىنى بىر ئالدى . ئۇ چىقىپ كېتىش بىلەنلا ، ئۆزىنى خۇشاللىققا سېلىۋالغان رومىشنىڭ كۆڭلىنى غەم - قايغۇ ، ئىزتىراپ ئىگىلىدى .

كومولا كۆپ كېچىكمەي ئۇستىگە شالوۋۇر يوپۇرماقلىرى يېپىلغان قاچىنى ئېلىپ كىردى - دە ، كارىۋاتنىڭ ئۇستىگە قويۇپ كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكى بىلەن يەرنى سۈرتۈۋەتتى .

— بۇ نېمە قىلغىنىڭىز ؟ — دەپ سورىدى رومىش .

— ھېچقىسى يوق ، بەربىر مەن ھازىر كۆڭلەك يەڭگۈشلەيمەن ؟ — دېدى ئۇ ۋە قاچىنىڭ ئۇستىدىكى يوپۇرماقلارنى ئېلىۋېتىپ ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئوخشىغان قاتلىما بىلەن سەيلەرنى قويدى .

— ۋاي ، خۇدايىم ، — دەۋەتتى رومىش ، — بۇ قاتلىمىنى نەدىن تاپتىڭىز ؟

كومولانىڭ ھە دېگەندىلا بۇ سىرنى ئاشكارىلىغۇسى كەلمىدى .

— قېنى ، ئۆزىڭىز تېپىڭ ، — دېدى ئۇ ناھايىتى سىرلىق قىياپەتتە .

رومىش قاتلىمىنى يەۋېتىپ ، بۇ توغرىدا بىر - بىرىگە قولاشمىغان ھەر خىل پەرەزلەرنى دەۋېرىپ كومولانىڭ تازا ئاچچىقىنى كەلتۈردى . ئاخىر ئۇ تېخىمۇ ئاشۇرۇۋەتتى :

— چوقۇم «مىڭ بىر كېچە» دىكى سېھىرلىك چىراغقا ئېرىشكەن ھېلىقى ئالاھىددىن بۇ ئىسسىق قاتلىمىنى ئۆزىنىڭ جىنلىرى ئارقىلىق يەلۋجىستاندىن بىزگە ئەپكەلدۈرۈپ بەرگەن نېمە .

كومولا ئەمدى چىدىمىدى ، ئاغرىنغان ھالدا بېشىنى

تولغىدى ـ دە ، رومىش مۇشۇنداق ئاغزىغا كەلگەنچە سۆزلەۋەرسە ، ئۆزىنىڭ بۇ سىرىنى ھەرگىز دېمەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى .

— مەن تاپالمىدىم ، — دېدى رومىش ئۆتۈنگەن ھالدا ، — ئۆزىڭىز دەپ بەرسىڭىز ، بۇ دېگىزدا قانداقلارچە قاتلىما پەيدا قىلغانلىقىڭىزغا ئەقلىم ھەيران . نېمىلا دېگەنبىلەن ، قاتلىمىڭىز- نىڭ مەززىلىكلىكىگە گەپ كەتمەيدۇ ، — ئارقىدىن ئۇ ئېچىرقاپ كەتكەن نەپسىنىڭ بۇ سىرنى بىلىش قىزغىنلىقىدىن غالىب كەلگەن- لىكىنى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئىسپاتلىدى .

ئىش ئەسلىدە مۇنداق ئىدى : پاراخوت قۇمغا پېتىپ قالغان چاغدا ، كومولا ئومىشنى يېقىن ئارىدىكى بىر يېزىغا ئەۋەتىپ ، ئۆزىنىڭ قۇرۇق يېمەكلىك سالىدىغان ساندۇقىغا ئاز ـ تولا بىر نېمە غەملىۋالغانىدى . ئۇ مەكتەپتىكى چاغدا رومىش پارچە خىرا- جەت ئۈچۈن بەرگەن پۇلدىن بىر نەچچە رۇپىيە ئاشۇرۇۋالغان بولۇپ ، ئومىشقا ئالدۇرغان ئۇن ـ مايلارنى شۇ پۇلغا سېتىۋالغان- دى . كومولا ئومىشتىن :

— سېنىڭ نېمە يېگۈڭ بار ؟ — دەپ سورىغانىدى ، ئومىش :

— مەن سىزگە ئېيتسام ، ئاپا ، يېزىدا بىر سوت ساتقۇچىنىڭ ئالدىدا ناھايىتى ئوبدان ئىرىمچىك كۆردۈم ، بۆلمىمىزدە نۇرغۇن بانان بارغۇ ، ئەگەر بىر تىيىنلىك گۇرۇچ ئۇنى سېتىپ ئەپكەلگەن بولسام ، ئوخشىتىپ بۇددىڭ تەييارلاپ يەيتتىم ، — دېدى .

كومولا بۇ بالىنىڭ تاتلىق يېمەكلىكەرگە ئامراقلىقىغا ئېچە- بار بەردى .

— يېنىڭدا يەنە پۇل بارمۇ ، ئومىش ، — دەپ سورىدى ئۇ .

— بىر تىيىنمۇ يوق ، ئاپا .

بۇ تولىمۇ مۇشكۇل ئىش بولدى ، چۈنكى كومولا رومىشنىڭ ئالدىغا بىرىپ پۇل سوراشنى خالىمايتتى . ئۇ تازا ئويلانغاندىن كېيىن :

— بولدى قىلايلى ، بۇگۈن بۇددىڭ يېيەلمىسەڭ ، مەيەردە قاتلىما بار ، بۇنى يەپ تۇرساڭمۇ بولىدۇ . ھازىرچە ماڭا خېمىر

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

چەيلىشىپ بەرگەن .

— ئىرىمچىكنى ئالالامدۇق ، ئاپا ؟

— ماڭا قارا ، ئومىش ، بىر ئازدىن كېيىن ئويۇن باشلىنىدۇ ، ئولتۇرغاندا ، بىر نېمە ئالىدىغانغا پۇل لازىم بولۇپ قالمىسۇن دېگەن .

رومىش تامىقىنىڭ يېرىمىنى تېخى يەپ بولمىغانىدى . ئومىش ئىتتىك يۇگۇرۇپ كەلدى ـ دە ، ئۇنىڭ ئالىدىدا نېمە قىلىشىنى بىلمەي بېشىنى تاتىلاپ تۇرۇپ قالدى . رومىش تۇيۇقسىز بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىۋىدى ، ئۇ دۇدۇقلاپ شۇنداق دېدى :

— ھېـلىقى... بـازاردىن ئـەرسە ـ كېرەك سېتىۋالىدىغانغا پۇل... ئاپام...

رومىش بىردىنلا ئېسىگە كېلىپ ، تاماق يېسە پۇل تۆلىمەي بولمايدىغۇ ،ئۇنىڭ قولىدا غايىبتىن بىر نەرسە تەييار قىلىدىغان سېھىرلىك چىراغ بارمىدى ـ يا ، دەپ ئويلىدى .

— راست ، كومولا ، سىزدە نەدىمۇ پۇل بولسۇن ؟

كومولا ئىلگىرى ئۇنىڭدىن پۇل ئالمىغان گۇناھىنى جىملا بوينىغا ئالدى . تاماقتىن كېيىن رومىش ئۇنىڭغا ئېچىدە پۇل بار ھەمىانىنى بېرىۋېتىپ :

— ھازىرچە ئۆزىڭىزنىڭ پۇلى بىلەن قىممەت باھا بۇيۇملىرىڭىزنى مۇشۇنىڭغا سېلىڭ ، — دېدى .

ئۇ ھازىرقى ئەھۋالدا ، يېمەك ـ ئىچمەك ، يېتىپ ـ قوپۇشـ نىڭ بارلىق ئېغىرچىلىقىنى كومولانىڭ ئۈستىگە يۈكلەپ قويۇشقا مەجبۇر بولۇۋاتقانلىقىنى چۈشىنەتتى . ئۇ يەنە ژادەكنىڭ قېشىغا باردى ـ دە ، قاراڭغۇلۇقتا چۆمكىلىۋاتقان كۈنپېتىش تەرەپكە قاراپ تۇرۇپ كەتتى .

ئاخىر ، ئومىش گۈرۈچ ئۇنى ، ئىرىمچىك ۋە باناندىن بىر پارچە بۇددىڭ پىشۇردى ـ دە ، تازا مەززە قىلىپ يېيىشكە باشلـ ـدى . كومولا ئۇنىڭ قېشىغا كېلىپ ، ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى تۇرمۇشىغا ئائىت ئەھۋاللارنى سوراشقا باشلىدى .

ئومىش ئۆگەي ئانىنىڭ قولىغا قالغان بالا بولۇپ ، ئۆيگە سىغماي قېچىپ چىققان ۋە ھازىر بىنارستا تۇرۇۋاتقان ئانا جەمەت تۇغقانلىرىنى ئىزدەپ كېتىۋاتقانىدى .

— سىز مېنى يېنىڭىزدا بىللە ئېلىپ يۈرۈشكە قوشۇلسىڭىز ، مەن ئۆلسەممۇ باشقا جايغا بارمايمەن ، — دېدى ئومىش سۆزىنىڭ ئاخىرىسىدا .

ئۇنىڭ سەبىيلەرچە «ئاپا» دېيىشلىرى كومولانىڭ چوڭقۇر يۈرەك قاتلاملىرىدىكى ئانىلىق سېزىمىنى ئويغاتقانىدى .

— بولىدۇ ، ئومىش ، سەن بىز بىلەن بىرگە بولغىن ، — دېدى ئۇ رازىلىق بىلدۈرۈپ .

يىگىرمە بەشىنچى باب

دەريا ياقىسى بويلاپ ئۆسكەن چاتقاللار گۈگۈم ئاسمىنىنىڭ لالىرەڭ شەپىقى — قىزىل لىباسىنىڭ ئېتىكىگە تۇتۇلغان قارا جىيەكتەك كۆرۈنەتتى . قاراڭغۇ چۈشمەكتە ، كۈن بويى ئوزۇقنىڭ غېمىدە يۈرگەن ياۋا ئۆردەكلەر تىنچ كۆل بويىدا كېچىنى ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن توپ - توپ بولۇپ ئۈچۈپ كەلمەكتە ئىدى ، دەريادا بىرمۇ قېيىق قالمىغان ، پەقەت سۇنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېقىمغا قارشى تۇرۇپ قالغان بىرلا پاراخوت ، جىمجىت ئېقىۋاتقان ، زۇمرەتتەك سۇ ئايدىنىغا چۈشكەن ئالامەت زور قارا داغدەك كۆرۈنەتتى .

رومىش بىر چىغ ئورۇندۇقنى ھىلال ئاينىڭ سۇس نۇرلىرى چۈشۈپ تۇرغان پاراخوتنىڭ تۇمشۇقىغا ئەپكېلىپ ئولتۇردى . قاراڭغۇلۇق كەچكى شەپەقنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئالتۇن شولىسىنى ئۆز قوينىغا ئالدى . سۇمبات ئاينىڭ مەھلىيالىق نۇرلىرى ئاستىدا بەرنا زېمىن ئېرىپ تۇتەككە ئايلىنىپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى . رومىشنىڭ قەلبى «خمنو !» دەپ ندا قىلاتتى . بۇ ئوماق ئىسىم ئۇنىڭ روھىي دۇنياسىنى ئەسىر قىلىۋالغان ، ئۇنىڭغا ئېيتقۇسىز لەززەت بېغىشلاۋاتقانىدى ؛ بۇ ئىسىمنى تەكرارلىغاندا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى ئادرېسى

ئايرىلغان مەشۇقىنىڭ گۈزەل سىيماسى ناماياندىن بولاتتى . ئۇنىڭ مېھرىبانلىق يېغىپ تۇرغان كۆزلىرى ھەسرەت توپىلىنىپ ئۇ- غان ھالدا تۇمان - تۈتەكلەرنىڭ ئارىسىدىن ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراۋاتقاندەك بىلىنەتتى .

ئۆتۈپ كەتكەن ئىككى يىللىق تۇرمۇش ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن كىنو لېنتىسىدەك ئۆتۈشكە باشلىدى ، ئۇ تۇنجى قېتىم خىمنولىنى بىلەن يۇز كۆرۈشكەن چاغلىرىنى ئەسلىدى . ئۇ چاغدا رومىش شۇ كۇنىڭ ئۇنىڭ كېيىنكى تۇرمۇشىغا شۇ قەدەر زور تەسىر كۆرسە- تىدىغانلىقىنى ئويلاپ باققانمىدى - ھە ! بىر كۇنى ، جوگىنىدىرو تۇيۇقسىزلا ئۇنى ئۆيىگە ئېلىپ باردى . ئۇ ئەزەلدىن يۇزى تۆۋەن بالا بولغاچقا ، خىمنولىنى ئۇنىڭغا چاي تۇتقاندا نېمە قىلارىنى بىلمەي مەڭدەپ قالدى . كېيىنچە ئۇيىلىدىغان ئىشلارمۇ بارا - بارا تۇگەپ ، ئۇ ئۆزىنى خىمنولىنىغا يېقىن تۇتىدىغان بولۇپ قالدى . ئۇلارنىڭ دوستلۇقىنىڭ كۇچىيىشىگە ئەگىشىپ ، رومىشتا مۇھەب- بەت لىرىكىسىغا قارىتا ھەۋەس ئۇلغايدى ، ئۇنىڭغا بارلىق مۇھەب- بەت قەسىدىلىرى پەقەت خىمنولىنى ئۇچۇنلا يېزىلغاندەك بىلىن- دى . ئۇ مۇھەببەتنىڭ لەززىتىنى تېتىپ باققانلىقىغا ئۆزىچە كېرىل- دى . ساۋاقداشلىرىنىڭ مۇھەببەت شېئىرلىرىنى پەقەت ئەدەبىيات ئىمتىھانى ئۇچۇنلا ئوقۇپ يۇرگىنىنى كۆرگەندە ، ئۇلارغا ئىچ ئاغ- رىتاتتى ، چۇنكى مۇھەببەت رومىش ئۇچۇن تۇرمۇش رېئاللى- قىغا ئايلانغانىدى .

ئەمدى مەلۇم بولدىكى ، ئۇ شۇ كۇنلەردە ئارانلا مۇھەببەتنىڭ بوسۇغىسىغا كەلگەنىكەن ، كومولانىڭ ئۇشتۇمتۇت ئوتتۇرىغا چىقى- شى بىلەن ھايات ئۇنىڭ ئۇچۇن سىرلىق تېپىشماققا ئايلاندى . ئۇ قارىمۇ قارشى ئىككى ئېقىنىنىڭ قاتتىق ئۇرۇلۇشىدىن ھاسىل بولۇ- غان غايەت زور دولقۇن ئىچىدە قالغاندىلا ، ئاندىن ئۇنىڭدا خىمنو- لىنىغا قارىتا چىن مۇھەببەت ئويغاندى ۋە بۇ ھەقىقىي جانلىق نەرسىگە ئايلاندى .

ئويلاپ شۇ يەرگە يەتكەندە ، ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ قوللى-

ری بىلەن يۈزىنى ياپتى . ئەمدى ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغىنى ، ئۇنى مەڭگۈ قانائەتلەندۈرەلمەيدىغان ، سېغىنىش ئىچىدە ئازابلىنىپ ئۆتىدىغان ھايات ئىدى ، ئۇ ھازىر گويا تورغا چۈشۈپ قېلىپ ئەركىنلىك ئۈچۈن مەڭگۈ تېپىرلايدىغان قۇشقا ئوخشاپ قالدى . ئەگەر ئۇ قەتئىي نىيەتكە كېلىپ قاتتىق بىر يۇلقۇنۇپ باقسا ، بۇ توردىن چىقىپ كېتەلمەسمۇ ؟

يىگىت ئۆز قارارىنىڭ ئىلھامى بىلەن بىردىنلا ھېشىنى كۆتۈرۈۋىدى ، كومولانى كۆردى . كومولا چىغ ئورۇندۇقنىڭ يۆلەنچۈكىنى تۇتقان ھالدا ئۇنىڭ قېشىدا تۇراتتى . ئۇ رومىشنىڭ ھەرىكىتىدىن قاتتىق چۆچۈپ كەتتى .

— كۆزىڭىز ئۇيقۇغا ئىلىنىپتىكەن ، ئۇيقۇڭىزنى بۇزۇۋېتىپ قالدىم ! — ئۇ ئىنتايىن خىجىل بولدى ۋە ئۇنى ئارامخۇدا ئۇخلىۋالسۇن دەپ مېڭىۋىدى ، رومىش توختىتىۋالدى .

— ھېچقىسى يوق ، كومولا ، مەن ئۇخلىمىغان ، مەيەرگە كېلىڭ ، سىزگە ھېكايە ئېيتىپ بېرىمەن .

ھېكايىنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان كومولا خۇشال بولۇپ ، دەرھال ياندىكى ئورۇندۇقنى تارتىپ كېلىپ ئولتۇردى . رومىش پۈتۈن ئىشنى راستى بىلەن ئېيتىش نىيىتىگە كەلگەندى ، لېكىن قىز تەييارلىقسىز تۇرغاندا گەپنى توغرىدىن - توغرا قويسا ، ئۇنىڭغا قاتتىق زەربە بولۇپ قېلىشى مۇمكىنغۇ ، شۇڭا ئۇنى ئولتۇرغۇزۇپ ھېكايە قىلىشقا باشلىدى :

— بۇرۇن راجپوت دېگەن بىر قەبىلە بولغانىكەن ، بۇ قەبىلىدىكىلەر...

— بۇ قاچان بولغان ئىشكەن ، — دەپ سۆز ئارىلىدى كومولا ، — قەدىمكى زاماندىمۇ ؟

— ھەئە ، قەدىمكى زاماندا ، ئۇ چاغدا سىز تېخى تۇغۇلمىغان !

— ھەئە ، سىز تۇغۇلغان بولغىيتتىڭىز ، شۇڭا سىزنى ساقال بېسىپ كەتكەن - دە ! خوش ، داۋاملاشتۇرۇڭ .

— بۇ قەبىلىدىكىلەرنىڭ ئالاھىدە بىر ئادىتى بار ئىكەن ،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

بىرەر يېگىت توي قىلماقچى بولسا ، قىزنىڭ ئالدىغا ئۆزى بارماي قىلىچىنى ئەۋەتىپ بېرىدىكەن ، قىزنى ئاشۇ قىلىچنى ئاندىن يېگىتنىڭ ئۆيىگە كۆچۈرۈپ ئەپكېلىدىكەن ، شۇنىڭدىن رەسمىي توي قىلغان بولىدىكەن .

— تووا ، مۇنداقمۇ توي بولىدىكەنا !

— بۇ ئادەت ماڭمۇ ياقمىدى ، لېكىن بۇنىڭغا نېمە ئامال . بۇ ھېكايىمىزنىڭ بېشى ، خوش ، داۋامىنى ئاڭلاڭ ، بۇ قەبىلىدىكى ھەر قىزنىڭ ئۆيىگە بېرىپ توي قىلىشنى ھاقارەت ھېسابلايدىكەن . بۇ قەبىلىنىڭ بىر رادجا[1] سى بار ئىكەن . ئۇ بىر كۈنى...

— ئۇ قايسى جايىنىڭ رادجاسى ئىكەن ، سىز تېخى دېمىدىڭىزغۇ .

— ئۇ مادورانىڭ رادجاسى ئىكەن . بىر كۈنى ئۇ...

— ئالدى بىلەن ئۇنىڭ ئىسمىنى دېمەمسىز ، — دېدى كومولا ، ئۇ ھەر قانداق نەرسىنى مۇجمەل ئەمەس ، يېپىدىن - يېڭىسىغىچە ئېيتىشنى تەلەپ قىلاتتى . رومىش بۇنى بۇرۇنراق بىلگەن بولسا ، ئوبدانراق تەييارلىق قىلىۋېلىپ سۆزلىگەن بولاتتى ، ئەۋەتە . قىز ھېكايىنىڭ ئاخىرىنى ئاڭلاشقا تاقىلداپ كېتىۋاتقان بولسىمۇ ، كىچىككىنە بىر يېرىنى چۈشۈرۈپ قويۇشقا ئۇنىمايدىغانلىقى مەلۇم بولدى .

— ئۇنىڭ ئىسمى راندجىت سىنگخ ئىكەن ، — ئۇ سەل مۇجمەلرەك جاۋاب بەردى .

— راندجىت سىنگخ ، مادورانىڭ رادجاسى ، — دەپ تەكرارلىدى كومولا ، — خوش ، داۋاملاشتۇرۇڭ .

— بىر كۈنى رادجانىڭ ئالدىغا بىر جاھانكەشتى ھاپىز كەپتۇ - دە ، شۇ قەبىلىدىن چىققان باشقا بىر رادجانىڭ ئاجايىپ بىر گۈزەل مەلىكىسى بارلىقىنى ئېيتىپتۇ .

— ئۇ قايسى ئەلنىڭ رادجاسى ئىكەن ؟

— ئۇنى كانچانىڭ رادجاسى دەپ تۇرايلۇق .

---

① رادجا — مەنسەپ ئىسمى ، قەبىلە باشلىقىغا يېقىن كېلىدۇ .

— نېمىشقا دەپ تۇرىدىكەنمىز ؟ ئۇ راست كانچانىڭ رادجاسى ئەمەسمۇ ؟

— ئەلۋەتتە راست ! سىزنىڭ ئۇنىڭ ئىسمىنىمۇ بىلگۈڭىز كېلىدىغاندۇ ؟ ئۇنىڭ ئىسمى ئامارسىنگخ ئىكەن .

— سىز تېخى ھېلىقى قىزنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ بەرمىدىڭىز ، بايىقى گۈزەل مەلىكىچۇ ؟

— كەچۈرۈڭ ، بۇنى دېيىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن . ئۇنىڭ ئىسمى... ئىسمى... ھە ، تاپتىم . ئۇنىڭ ئىسمى چاندرا ئىكەن...

— خاتىرىڭىز تازىمۇ ناچار ئىكەن جۇمۇ ، ھەتتا بىر چاغدا مېنىڭ ئىسمىنىمۇ ئۇنتۇپ قالغانتىڭىزغۇ ؟

— شۇنداق قىلىپ ، ھېلىقى ئاۋتىنىڭ رادجاسى ھاپىزدىن...

— ئەمدى بۇ نەدىكى ئاۋتىنىڭ رادجاسى ؟ بايام مادورانىڭ رادجاسى دېگەنتىڭىزغۇ !

— ئۇنى بىرلا ئەلنىڭ رادجاسى دەپ قارىسىڭىز بولمايدۇ ؛ ئۇ ئاۋتىنىڭ ، شۇنداقلا مادورانىڭ رادجاسى ـ دە .

— بۇ ئىككى ئەل قوشنا بولسا كېرەك ـ ھە ؟

— شۇنداق ، بۇ ئىككى ئەل بەكمۇ يېقىن ئىكەن .

ئۇ شۇ قېتىپتا سۆزلەۋەردى ، دىققەت بىلەن قۇلاق سېلىپ ئولتۇرغان كومولا زىددىيەتلىك تەرەپلەرنى بايقاپ قالغاندا ، ئۇ بىر ئامالىلاپ باش ـ ئايىغىنى قولاشتۇرۇپ كېتەتتى . شۇنداق قىلىپ ئۇ تۆۋەندىكىچە ھېكايىنى توقۇپ چىقتى :

مادورانىڭ رادجاسى رادجىت سىنگخ ، قىزىڭىزنى بەرسىڭىز ، دەپ كانچا رادجاسىغا كىشى قويۇپتۇ . كانچا رادجاسى ئامار سىنگخ بۇنىڭغا دەرھال قوشۇلۇپتۇ .

راندجىت سىنگخنىڭ ئىنىسى ئىندرادجىت سىنگخ قوشۇن تارتىپ ، تۇغ ـ ئەلـەمـلەرنى لەپـلـدىتىپ ، كـاناي ـ سونـاي ، داقا ـ دۇمباقلارنى چالغان ھالدا ئامارسىنگخنىڭ ئېلىگە قىز كۆچۈرگىلى كەپتۇ ، كېلىپ ئوردا بېغىغا چۈشۈپتۇ . پۈتكۈل كانچا پايتەختىنى بۇ قۇتلۇق مەرىكىنىڭ تەنتەنىسى قاپلاپتۇ .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

ئوردا مۇنەججىملىرى پال ئېچىشىپ تويىنىڭ خەيرلىك سائىتى-
نى بېكىتىپتۇ . ئۇلارنىڭ تاللىغان كۈنى ئاينىڭ ئىككىنچى
نىڭ ئون ئىككىنچى كۈنى ، ۋاقتى يېرىم كېچە سائەت ئىكەن .
بۇ كۈنى كېچىسى ھەممە ئۆيلەرگە قىزىل چىراغلار يېقىل-
سۇن ، شەلپەرلەر تارتىلىپتۇ . مەلىكە چاندرانىڭ شەرىپىگە پۈتكۈل
شەھەر يورۇتۇلۇۋېتىپتۇ .

لېكىن ، شۇ چاغقىچە مەلىكە ئۆزىگە جورا بولغۇچىنىڭ كىم-
لىكىنى بىلمەيدىكەن . مەلىكە دۇنياغا يېڭى كۆز ئاچقاندا ، دانىش-
مەن پارامانادا كېلىپ قىزنىڭ دادىسىغا : «مەلىكە يۇلتۇزلارنىڭ
خەيرسىز ئۇچراشقان چېغىدا تۇغۇلۇپ قالدى . كەلگۈسىدە ئۇ توي
قىلغان چاغدا ، ئالىيلىرى ، ئۇنىڭغا ھەرگىز توي قىلدىغان ئادە-
مىنىڭ ئىسمىنى ئالدىن ئېيتىپ قويمىسىلا » دېگەنىكەن .

خەيرلىك سائەت يېتىپ كەپتۇ ، مەلىكە قىلىچقا نىكاھلىنىپ-
تۇ . ئىندرادجىت سىنگخ قائىدە - رەسمىيەت بويىچە يېگىتكە
ۋاكالىتەن مەلىكىگە سۇۋغا تەقدىم قىپتۇ ۋە كەلگۈسىدىكى يەڭگە-
سىگە سالام بېرىپتۇ ، ئۇنىڭ ئاكىسىغا بولغان سادىقلىقى لاكشما-
نىڭ راماغا بولغان ساداقەتلىكىدىن قېلىشمايدىكەن . شۇڭا ، ئۇ
چۈمبەلگە ئورالغان بۇ تارتىنچاق ئالىيجاناپ مەلىكىگە باش كۆتۈ-
رۈپ قارىماپتۇ ، كۆرگىنى پەقەت ئۇنىڭ قوڭغۇراق ھالقا سالغان ،
لاك يېقىلغان نازۇك ئاياغلىرىلا بوپتۇ .

تويىنىڭ ئەتىسى ئىندرادجىت مەلىكىنى لەئەل - جاۋاھىرلار
بىلەن زىننەتلەنگەن تەختىراۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ ئۆز يۇرتىغا ئېلىپ
ماڭماقچى بوپتۇ . كانچانىڭ رادجاسى قىزىنىڭ پېشكەل يۇلتۇزلار
ئۇچرىشىپ قالغاندا تۇغۇلغانلىقىنى ئۇنتۇمىغانىكەن ، شۇڭا قىزىنى
ئۇزىتىپ پاتمە ئوقۇغاندىمۇ ۋەھىمىگە پېتىپتۇ . قىزىنى سۆيۈۋې-
تىپ كۆز ياشلىرى بىلەن يۇزلىرىنى يۇيۇپتۇ . شۇ چاغدا ، بارلىق
ئىبادەتخانىلاردا تۇمەنلىگەن راھىبلار دۇئا - تەگبىر قىلىپ مەل-
كىنىڭ بېشىغا كېلىۋاتقان بالا - قازانىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشىنى
تىلەپتۇ .

كانچا مادورادىن ئىنتايىن يىراق بولۇپ ، ئالاھازەل بىرئايلىق-
تەك يول ئىكەن . ئەتىسى كەچتە ئۇلار ۋەتاسا دەريا سىنىڭ بويىغا
چىقىپ - بارگاھ تىكىپ ، كېچىنى مۇشۇ يەردە ئۆتكۈزمەكچى بو-
لۇ ، شۇ ئەسنادا ، يېقىنلا بىر جايدىكى ئورمانلىقتىن ئوت يورۇقى
كۆرۈنۈپتۇ . ئىنىرادجىت ئەھۋالنى ئۇقۇپ كېلىش ئۈچۈن نۆكەر
ئەۋەتىپتۇ . ئۇ قايتىپ كېلىپ تۆۋەندىكىچە بايان قىپتۇ :
— ئې ئالىيلىرى ، بايىقى مەشئەللىكلەر بىز بىلەن بىر قەبە-
لىلىك بولۇپ ، بىزگە ئوخشاش قىز كۆچۈرۈپ كېلىۋاتقانلار ئە-
كەن . ئۇلارمۇ قوراللىق نۆكەرلەر بىلەن قىزنى قوغداپ كېلىپ
كېتىۋېتىپتۇ . بۇ يوللار ناھايىتى ئەنسىز بولغانلىقتىن ، ئۇلار
ئالىيلىرىدىن شاپائەتلىرىنى ئايماي ئۇلارغا باشپاناھ بولۇپ مە-
ڭىشلىرىنى ئىلتىجا قىلىدۇ .
ئىنىرادجىت :
— باشقىلار بىزدىن ياردەم تىلىگەنىكەن ، بىزنىڭ ئۇلارغا
ياردەم قىلىش مەسئۇلىيىتىمىز بار . بىز قۇربىمىزنىڭ يېتىشچە
ئۇلارنى قوغدايلى ، — دەپتۇ . شۇنداق قىلىپ ، بۇ ئىككى قوشۇن
قوشۇلۇپتۇ .
ئۇچىنچى كۈنى كېچىسى يەنى شۇ ئاينىڭ ئايىسز كېچىلىرى-
نىڭ ئاخىرقى ئاخشىمى ، ئۇلار ئالدى تەرىپى ئېگىز تاغ ، كەينى
قويۇق ئورمانزارلىق بىلەن قاپلانغان بىر جايغا قونالغۇغا چۈشۈپتۇ .
ھېرىققان نۆكەرلەر چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلداشلىرى ۋە يوپۇرماقلار-
نىڭ شىلدىرلاشلىرىنى ئاڭلاپ يېتىپ تېزلا ئۇيقۇغا كېتىپتۇ .
تۇيۇقسىز چىققان شاۋقۇن - سۇرەندىن ھەممەيلەن چۆچۈپ
ئويغىنىپتۇ . قارىغۇدەك بولسا ، باغلاقتىن بوشىتىۋېتىلگەن ئاتلار
مادورالىقلارنىڭ چىدىر - بارگاھلىرىنى چەيلەپ ۋەيران قىلىپ
يۈرگۈدەك . بەزى چىدىرلارغا ئوت كېتىپتۇ ، ئوت شولىسى ئايىسز
ئاسماننى يورۇتۇپ قىزىل شەلپەردەك قىلىۋېتىپتۇ .
نۆكەرلەر قاراقچىلارنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىغانلىقىنى بىلىپتۇ .
شۇنىڭ بىلەن ، قالايمىقان جەڭ باشلىنىپتۇ . تۇن قاراڭغۇسىدا ،

كىمنىڭ ئۆز ، كىمنىڭ دۇشمەن ئىكەنلىكىنى پەرق ئەتمەك ، تەس ئىكەن ، شۇڭا قارىسىغا جەڭ قىلماقتىن باشقا ئامال يوق . قاراقچىلار پاتىپاراقچىلىقتىن پايدىلىنىپ چېدىر ـ بارگاھلارنى نەرسە ـ كېرەكلەرنى ئولجا ئېلىپ تاغ ئىچىگە كىرىپ كېتىشتى .

جەڭدىن كېيىن قارىغۇدەك بولسا مەلىكە يوق ، ئۇ ئەسلىدە ساراسىمە ئىچىدە چېدىردىن يۇگۇرۇپ چىقسا بىر مۇنچە ئادەملەر قېچىۋاتقۇدەك ؛ بەزىنىڭ ئادەملەر بولسا كېرەك ، دەپ ئويلاپ ئۇلارغا قوشۇلۇپ كېتىۋېرىپتۇ .

ئۇلار ئەسلىدە باشقا بىر توي تارتىپ كېتىۋاتقان قوشۇننىڭ ئادەملىرى ئىكەن . قاراقچىلار قالايمىقانچىلىقتا ئۇلار قوغداپ كېلىۋاتقان كېلىننى بۇلاپ كەتكەنىكەن ، لېكىن ئۇلار بۇنىڭدىن خەۋەرسىزلا مەلىكە چاندرانى شۇ قىز دەپ ئويلاپتۇ ـ دە ، ئۇنى ئېلىپ ناھايىتى تېزلىكتە ئۆز ئېلىگە يېتىپ بېرىپتۇ .

ئۇلارنىڭ ئېلى دېڭىز بويىدىكى كالىنگا دېگەن جاينى ئىگىلىگەن لاجىبوتلارنىڭ كىچىك قەبىلىسى ئىكەن . مەلىكە ھەش ـ پەش دېگۈچە قەبىلە باشلىقى بىلەن كۆرۈشتۇرۇلۇپتۇ . بۇ ئادەمنىڭ ئىسمى چېت سىنگخ بولۇپ ، ھېلىقى يوقالغان قىزنىڭ ئېرى مۇشۇ ئىكەن .

چېت سىنگخنىڭ ئانىسى قىزنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئۇنى ئۆيگە باشلاپتۇ . ئۆينىڭ ئىچىدە قىستىلىشىپ تۇرۇپ كەتكەن تۇغقانلار قىزنى كۆرۈپ : «ئۆمرىمىزگە كېلىپ بۇنداق ساھىبجامالنى كۆرمەپتىكەنمىز !» دەپىشىپ كېتىپتۇ .

چېت سىنگخ بىر تەرەپتىن ئۆز تەلىيىنىڭ ئوڭدىن كەلگەنلىكىگە خۇش بولسا ، يەنە بىر تەرەپتىن قىزنىڭ ھۆسنى ـ جامالىغا مەھلىيا بوپتۇ . ئەمدى مەلىكىگە كەلسەك ، ئۇ ۋاپادار ئايالنىڭ زىممىسىدىكى مەسئۇلىيەتنى تولۇق چۈشىنىدىكەن ، چېت سىنگخنى ھەق نىكاھلىنىپ تەگكەن ئېرىم ، دەپ قارىغاچقا ، ئۇنىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇپ ، ئۆمۈرۋايەت خىزمەتىدە بولۇشنى ئويلاپتۇ .

بىر نەچچە كۈندىن كېيىن بۇ ئىككىسى بىر ـ بىرىنى كۆر-

گەندە ئانچە ياتسىنمايدىغان بوپتۇ . بىر كۈنى ئۇلارنىڭ سۆھبىتى دىن مەلۇم بوپتۇكى ، چېت سىنگخ ئايالىم دەپ يۈرگەن قىز مەلىكە چاندرا ئىكەن .

يىگىرمە ئالتىنچى باب

— ئاخىرى قانداق بوپتۇ ؟ — دېدى كومولا بىتاقەت بولۇپ ، ئۇ دېمىنى ئىچىگە سىلىپ پۈتۈن زېھنى بىلەن ئاڭلاۋاتاتتى .

— مېنىڭ بىلىدىغىنىم مۇشۇنچىلىك ، قالغىنىنى مەنمۇ بىلمەيمەن . سىز دەپ بېقىڭا ، بۇ ئىشنىڭ ئاقىۋىتى قانداق بولار ؟

— ياق ، ياق ، بۇ قىلغىنىڭىز پەقەتلا بولمىدى ، ھېكايىنى تۈگەتمىسىڭىز بولمايدۇ ، — دېدى كومولا .

— يالغان ئېيتقان بولسام ئادەم بولماي كېتەي ، كومولا ، مەن راستىنى دەۋاتىمەن . بۇ ھېكايىنىڭ ئەمدى بىرنەچىسى ئەشرەدىن چىقتى ، ئىككىنچىسى قاچان چىقىدۇ ، مەنمۇ بىلمەيمەن .

— ئىشقىلىپ ، سىز ياخشى ئادەم ئەمەسكەنسىز ، بەك ئەسكى ئىكەنسىز ! — دېدى كومولا قېيىدىغان ھالدا .

— سىز ماڭا ئەمەس ، ھېلىقى كىتابنى يازغان ئادەمگە خاپا بولسىڭىز بولىدۇ... سىزدىن بىرلا نەرسىنى سوراپ باقاي : چېت سىنگخ چاندرانى قانداق قىلىشى كېرەك ؟

كومولا سۈغا قاراپ ئۇزۇنغىچە ئويلىنىپ تۇرۇپ كەتتى .

— قانداق قىلسا بولىدىغانلىقىنى بىلەلمىدىم ، بۇنىڭغا ھېچ ئەقلىم يەتمەيۋاتىدۇ ، — دېدى ئۇ ئاخىر جاۋاب بېرىپ .

رومىش سەل تۇرۇۋېلىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— چېت سىنگخ ئەينەن ئەھۋالنى چاندراغا ئوچۇق قويۇشى كېرەكمۇ ؟

— قىزىق گەپ قىلىسىزغۇ ! ئۇ ئېيتمىسا ئىشلار قالايمىقانلىشىپ قورقۇنچلۇق ئەھۋال كېلىپ چىقمامدۇ ! ئەك ياخشىسى ، ھەقىقىي ئەھۋالنى قىزغا ئېيتقىنى تۈزۈك .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇر كىتاب تورى

— ئەي ياخشىسى ، — رومىش ئىختىيارسىز ئۇسساپ سۆزىدى ـ نى تەكرارلىدى ۋە سەل تۇرۇۋېلىپ دېدى ، — ئەمدى ناۋادا...

— ناۋادا نېمە ؟

— ناۋادا مەن چېت سىنگۇ ، سىز چاندرا بولسىڭىز .

— ماڭا بۇنداق گەپلەرنى قىلماڭ ، مەن خالىمايمەن ، — دېدى كومولا .

— مەن بۇ گەپنى قىلىشىم كېرەك ، كومولا . ئەگەر راست شۇنداق بولساق ، مەن زادى قانداق قىلىشىم كېرەك ؟ سىزچۇ ؟

كومولا بۇ سوئالغا بىر ئېغىزمۇ ئۇندىمەستىن ئورۇندۇقتىن تۇرۇپ كېتىپ قالدى ۋە بولمىنىڭ بوسۇغىسىدا سۇغا قاراپ خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغان ئومىشنىڭ قېشىغا كەلدى .

— ئومىش ، سەن جىننى كۆرگەنمىدىڭ ؟ — دەپ سورىدى كومولا ، — قانداق بولىدىكەن ؟ دەپ باقە ، — كومولا ئورۇندۇقنى ئەپكېلىپ ئۇنىڭ قېشىدا ئولتۇردى .

پاراخوتنىڭ تۇمشۇقىدا يالغۇز قالغان رومىش كومولانىڭ پەرىشان ھالىنى كۆرۈپ ئۇنى قايتا چاقىرمىدى .

يېڭى چىققان ئاي بامبۇكزارلىقنىڭ كەينىگە يوشۇرۇندى . پالوبىدىكى چىراغلار ئۆچۈرۈلۈپ ، ماتروسلار بىرئاز بىر نېمە يەپ دەم ئېلىۋېلىش ئۈچۈن تۆۋەنگە چۈشۈپ كەتتى . يۇقىرىقى بۆلمىلەردە يولۇچىلار يوق ئىدى . ئۇچىنچى قەۋەتتىكىلەر سۇ كېچىپ قىرغاقتا چېقىشتى ـ دە ، كەچكى تاماقتا تۇتۇندى . قويۇق ئورمان ئىچىدىن يېزا چىراغلىرىنىڭ چاقناشلىرى كۆرۈنۈپ تۇراتتى . ئىتتىك ئېقىم لەنگەرگە زەرپ بىلەن ئۇرۇلاتتى . پاراخوت بۇ ئۇلۇغ دەريانىڭ ھەيۋەتلىك تىنىقى بىلەن يېنىك سىلكىنەتتى .

پۈتۈن ئالەم تۇن پەردىسى بىلەن قاپلانغان بۇ ئاجايىپ مەنزىرە ئىچىدە ، رومىش ۋىجدانىنىڭ ئۆزىگە قويۇۋاتقان مۇشكۈل سوئالىغا جاۋاب تېپىش ئۈچۈن باش قاتۇراتتى . روشەنكى ، ئۇ كومولا بىلەن خىمنولىنى ئىككىسىنىڭ چوقۇم بىرسىگە تۇرۇشى كېرەك . مۇ-

رەسسەگە ئورۇن يوق ، ئىككىلا قىزنىڭ ئۇنىڭغا ئۆمۈرلۈك ئايال بولۇشىمۇ مۇمكىن ئەمەس . مەسئۇلىيەت جەھەتتىن ئېيتقاندا ، ئۇنىڭ قانداق قىلىشى كېرەكلىكى ئېنىق . خىمنولىنى ئۇچۇن يول ئوچۇق ، ئۇ رومىشنى پۈتۈنلەي كۆڭلىدىن چىقىرۋېتىپ ئۆزىگە خېرىدار بولۇپ يۈرگەن بىرەرسىگە تۇرمۇشلۇق بولسىلا بولىدۇ . ئەگەر ، رومىش كومولادىن ۋاز كەچسە ، بۇ ، باشپاناھسىز بىر قىزنى پايانسىز دېگىزغا تاشلىۋەتكەنگە باراۋەر ئىش بولمامدۇ ! لېكىن — ئادەم دېگەن ئۆز كۆمىچىگە چوغ تارتىدىغان مەخلۇق — خىمنولىنىڭ باشقىچە يول تۇتۇپ ئۇنى كۆڭلىدىن چىقىرۋېتىشى مۇمكىنلىكىنى ، ئۇنىڭسىزمۇ ئوخشاش ياشاۋېرىدىغانلىقىنى ئويلىغاندا ، رومىش ، بولدىلا دېگەن نىيەتكە كەلمىدى . ئەكسىچە ، بۇ خىيال ئۇنىڭ خىمنولىنىغا بولغان سېغىنىشىنى تېخىمۇ كۈچەيتتى . خىمنولىنى ئۇنىڭ خىيالىغا ھەمراھ ئىدى ، رومىشنىڭ قېشىدا بولمىسىمۇ ، بەك يىراقتا ئەمەس ، خۇددى قول سۇنسا يېتىدىغان جايدا تۇرغاندەكلا بىلىنەتتى .

ئۇ ئېغىر خىياللار بىلەن بېشىنى ساڭگىلىتىپ ، قوللىرى بىلەن يۈزىنى ئەتتى . يىراقتىكى بۆرىلەرنىڭ ھۇۋلاشلىرىنى ئاڭلاپ ، يېقىن يېزىلاردىكى ئىتلار ھاۋىشقا باشلىدى . رومىش بېشىنى كۆتۈرۈپ ، كومولانىڭ قاراڭغۇدا ، ۋادەكىنىڭ يېنىدا تۇرغانلىقىنى كۆردى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ :

— كومولا ، تېخى ئۇخلىمىدىڭىزمۇ ؟ بەك كەچ بولۇپ كەتتىغۇ ، — دېدى .

— سىز ئۇخلىمامسىز ؟

— ھازىر بېرىپ ئۇخلايمەن ، ئورنۇمنى ئوڭ تەرەپتىكى بۆلىمىگە راسلاپ قويدۇم . سىز ماڭا قارىماي يېتىۋېرىڭ .

كومولا ئۇندىمەيلا ئۆزىگە كۆرسىتىلگەن بۆلمىگە كىرىپ كەتتى . ئۆزىنىڭ ھېلىلا جىنلار توغرىسىدا ھېكايە ئاڭلىغانلىقىنى ، يالغۇز قالسا سۇر باسىدىغانلىقىنى ئېيتىشقا پېتىنالمىدى . ئۇنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

خالار ـ خالىماس مېڭىشلىرىدىن يالغۇز يېتىسىدىن قورقماتقانلىقىنى سېزىپ ، رومىشنىڭ ئىختىيارسىز يۇرىكى ئېچىشىپ ،

— قورقماڭ ، كومولا ، — دېدى ئۇ ئۇنلۇك سۆزلەپ مەن سىزنىڭ قېشىڭىزدىكى بۆلمىدە ، ئوتتۇرىدىكى ئىشىكنى ئېچىپ ياتىمىز .

كومولا بېشىنى مەغرۇر سىلكىپ :

— نېمىدىن قورقاتتىم ؟ — دېدى .

رومىش ئۆز بۆلمىسىنىڭ چىرىغىنى ئۆچۈرۈۋېتىپ يوتقانغا كىردى .

«ئۆلسەممۇ كومولانى تاشلىۋەتمەيمەن ، — دەيتتى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە ، — خوش ، خىمنولىنى ! مەن قەتئىي نىيەتكە كەلدىم ، ئەمدى ئىككىلەنمەيمەن» . رومىش قارائۇدا جىمجىت سوزۇلۇپ ياتقىنى بىلەن ، يۈرىكى خىمنولىنىدىن ئايرىلىش ئۆلۈم بىلەن تەڭ ، دەپ خىتاب قىلاتتى . ئۇ ئاخىر چىدىيالمىدى ، كارىۋاتتىن سەكرەپ چۈشۈپ تالاغا چىقتى . ئۇ قارائۇغۇ ئاسمان گۈمبىزىگە قاراپ شۇنى شەكسىز ھېس قىلدىكى ، ئۇ چەككەن ئەلەم ، كۈلپەتلەر بۇ ئالەمگە مەڭگۈلۈك ئەمەس ، مەڭگۈلۈك دېيىلسە ، ئەنە ئاۋۇ چىمىرلاۋاتقان يۇلتۇزلارنى دېسە بولىدۇ . ئۆزى بىلەن خىمنولىنى ئوتتۇرىسىدىكى بىر مەزگىللىك بىچارە مۇھەببەتنى ئۇلار بىلەن سېلىشتۇرۇش مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەس . بۇ ئەزىم دەريا بۇنىڭدىن كېيىنكى تالاي ـ تالاي كۈز كېچىلىرىدىمۇ يۇلتۇزلارنىڭ ئەكسى بىلەن چىمىرلاپ ئېقىۋېرىدۇ . بۇ يەردىكى قۇملۇقلاردىن ، شامالدا ئىرغاڭلىشىۋاتقان قومۇشلۇقلاردىن ، يېشىل دەرەخلەر بىلەن ئورالغان ، غەرق ئۇيقۇغا چۆككەن يېزىلاردىن ئايلىنىپ ئۆتىدۇ . ئۇ چاغلاردا ئۇنىڭ پاسىق جىسمى دەپنە گۈلخانىدا كۈلگە ئايلىنىپ ، جىمى نەرسىنى قويىندا ساقلاۋاتقان زېمىن ئىچىگە سىڭىپ كېتىدۇ ، ئۇنىڭ پەرىشان كۆڭلىمۇ مەڭگۈلۈك ئارام تاپىدۇ .

يىگىرمە يەتتىنچى باب

كومولا تاڭ يورۇمايلا ئويغاندى ، ئەتراپقا قاراپ باقسا ھېچكىم يوق ، كاللىسى سەل سەگدەكدىن كېيىن ، ئۇ ئۆزىنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى بىلدى . ئۇ كارىۋاتتىن ئېرىنىپ چۈشتى ، بۆلمىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىۋېتىپ سىرتقا قارىدى . تىنچ ئېقىۋاتقان دەريا ئۈستىنى نېپىز تۇمان قاپلىغان ، قارا ئىغۇلۇق ئاستا - ئاستا تارقىلىۋاتقان ، دەريانىڭ شەرقىي قىرغىقىدىكى ئورمانزارلىق تەرەپتىن تاڭ سۈزۈلۈپ كېلىۋاتقانىدى . ئۇ ھەيكەلدەك تىكىلىپ تۇرغان شۇ ئارىلىقتا ، كۈموشتەك يالتىراپ تۇرغان سۇ يۈزىدە ئاق يەلكەنلىك بېلىقچى كېمىلىرى پەيدا بولدى .

كومولا يۈرىكىنىڭ بىر خىل سېقىلىۋاتقانلىقىنىلا سېزەتتى ، لېكىن يۈرىكىنى نېمىنىڭ سېقىۋاتقانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى . ئېزىتقۇ تۇمان قاپلىغان بۇ كۆز سەھىرى نېمە ئۈچۈن ئوچۇق چىراي ئاچمايدۇ ؟ ئۇنىڭ ئىچىگە تولۇپ كەتكەن ھەسرەت ، يۈرەكنى زەردەپ قىلىپ يۇم - يۇم يىغلىتىۋاتقان بۇ پىغان زادى نەدىن كەلدى ؟ ئۇ نېمىشقا بىردىنلا ئۆزىنىڭ مىسكىن ھالىتىنى ئېسىدىن چىقىرالمايدىغان بولۇپ قالدى ؟ ئۇ تېخى بىر سوتكا بۇرۇنلا ، ئۆزى ۋە ئېرىنىڭ ئاتا - ئانىسىز يېتىملار ئىكەنلىكىنى ، ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا ئىگە - چاقىسىز ، دوستسىز قالغانلىقىنى تامامەن ئۇنتۇغانىدى . مانا ئەمدى ، ئۇنىڭغا غېرىبلىقنى ئۇشتۇمتۇت يەنە ھېس قىلدۇرۇپ يۈرىكىنى ئېچىشتۇرۇۋاتقان نەرسە زادى نېمە ؟ ئەجەبا ، رومىشنىڭ ئۇنىڭغا يار - يۆلەك بولۇۋاتقانلىقى كۈپايە قىلمامدۇ ؟ نېمە ئۈچۈن ، ئۇ ئالەمنىڭ پايانسىزلىقى ، ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقىنى ئويلاپ ، تۇرۇپلا شۇنچىلىك ئاھ ئۇرىدىغان بولۇپ قالدى ؟

ئۇ ئىشىك ئالدىدا ئۆز خىيالىلىرى بىلەن چىرمىلىشىپ ، ئالدىدىكى دەريانىڭ قۇياش نۇرىنىڭ ئالتۇن شولىسىغا چۆمگەنلىكىنى بايقىماي قالدى . ماتروسلار ئىشقا كىرىشتى ، ماتورلار گۈرۈلدەشكە

باشلىدى . ياكور زەنجىرلىرىنىڭ شاراقشىلىرى ، ماشىنىلارنىڭ تاراقشىلىرىدىن ئويغانغان يېزا بالىلىرى سايغا ... كېلىشكە باشلىدى .

بۇ ئاۋازلار رومىشنىمۇ چوڭقۇر خىيالدىن ئويغاتتى . ئو . مولاغا قاراپ بېقىش ئۈچۈن دەرھال بۆلمە ئىشىكىگە ماڭدى . كومولا رومىشنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز چۆچۈپ كەتتى . ئۇ يۈزىگە چۈمبەل تارتىۋالغان بولسىمۇ ، چىرايىنى كۆرسەتمەسلىك ئۈچۈن ئۇنى تېخىمۇ كۈچەپ تارتىشقا باشلىدى .

— يۈزىڭىزنى يۇيۇۋالدىڭىزمۇ ، كومولا ؟ — دېدى رومىش .

بۇ سۆز ھېچقانداق يامان غەرەزدە ئېيتىلمىغان ، كىشىنى خاپا قىلىدىغان سۆزمۇ ئەمەس ئىدى . لېكىن ، ئۇنىڭ غۇرۇرىدە ئاچچىقى كەلدى ـ دە ، بېشىنى چايقاپ تەتۈر قاراپ تۇرۇۋالدى .

— بىر ئازدىن كېيىن بۇ يەردە ئادەم كۆپىيىدۇ ، — دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى رومىش ، — ھازىرلا كىرىپ يۇيۇنۇۋالغىنىڭىز تۈزۈك .

كومولا بىر ئېغىز جاۋاب قايتۇرماستىن ئورنىدىن تۇرۇپ كىيىملىرىنى ئېلىپ ، رومىشنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ مونچىغا كىرىپ كەتتى .

رومىشنىڭ قاق سەھەردە ئۇنىڭغا يۇيۇنۇۋېلىڭ دېيىشى ، كومولا ئۈچۈن ئېيتقاندا ، ھاجەتسىزلا ئەمەس ، بەلكى ئەدەپسىزلىك ئىدى . ئۇنىڭغا تامامەن چۈشىنىشلىك ، رومىش ئۇنىڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋەتتە باشتىن ـ ئاياغ بىر چەكنى ساقلاپ كېلىۋاتىدۇ ، ئۇ ھەرگىزمۇ بۇ چەكتىن ھالقىپ ئۇنىڭغا يېقىنچىلىق قىلىپ باققىنى يوق . ئۇنىڭغا قېينانىسىنىڭ ئايىغىدا ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ كېلىنىنىڭ يۈرۈش ـ تۇرۇشىغا ئائىت نەسىھەتلىرىنى ، قانداق ۋاقىت ، قانداق سورۇندا چۈمبەل تارتىش لازىملىقى توغرىسىدىكى سۆزلىرىنى ئاڭلاشقا نىسىپ بولمىغان . لېكىن ، بۇگۈن ئەتىگەن ئۇ نېمىشقىدۇر رومىشقا كۆرۈنۈشتىن ئۈيالدى .

كومولا مونچىدىن چىققاندا ، بىر مونچە ئىشلار ئۇنىڭغا قاراپ

تۇراتتى . ئۇ كۆڭلىكىگە تۇگۈپ قويغان ئاچقۇچنى ئېلىپ كىيىم چامادانىنى ئاچتى ۋە ئېچىشغىلا تۇنۇگۈن رومىش بەرگەن ھەميانغا كۆزى چۈشتى . بۇ ھەميان تېخى تۇنۇگۈنلا ئۇنىڭغا چەكسىز خۇشال-لىق ئېلىپ كەلگەن ۋە ئۇ بۇنىڭ بىلەن ئۆزىنى ھوقۇقلۇق ۋە مۇستەقىل ئورۇنغا ئىگە بولغاندەك ھېس قىلىپ ، ئۇنى ئەنگۈشتەر-دەك ئاۋايلاپ ساقلىغانىدى . ئەمدى بۇگۈن ئۇنىڭدىكى ھېلىقى خۇ-شاللىقتىن ئەسەر قالمىدى . بۇ ھەميان بەربىر رومىشنىڭ ، ھەر-گىزمۇ ئۇنىڭ ئەمەس . بۇ ئۇنىڭ بولمىغاندىن كېيىن ، ئۇنىڭدا ئۇنى خالىغانچە بىر تەرەپ قىلالايدىغان ھوقۇقمۇ بولمايدۇ . ئۇ ئەمدى بۇ ھەميانىنى سېلىق ئورنىدا چۈشىنىشكە مەجبۇر ئىدى .

— سىز نېمانداق جىمغۇرلىشىپ كەتتىڭىز ؟ — دېدى رومىش ئۆيگە كىرىۋېتىپ ، — ھەمياننىڭ ئىچىدىن بىرەر كارامەت بايقىمە-غانسىز ؟

— مەڭ ، ھەمىنىڭىزنى ، — دېدى كومولا پۇل سېلىنغان ھەميانىنى ئۇنىڭغا ئۇزىتىپ .

— ئۇنى ماڭا بېرىپ نېمە قىلىسىز ؟

— سىزگە بىر نېمە لازىم بولغاندا دەرسىز ، سىزدىن پۇل ئېلىپ ئەپكېلىپ بېرەرمەن .

— سىزگە بەزىدە لازىم بولمامدۇ ؟

— ماڭا بىر تىينمۇ لازىم ئەمەس ، — كومولا بېشىنى يەڭگىل چايقاپ جاۋاب بەردى . رومىش كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ :

— بۇنداق گەپ قىلمىغانلار دۇنيادا كۆپ بولمىسا كېرەك ! بۇ نەرسىنى قىلچە قىممىتى يوق ، دەپ قارىغان ئادەم نېمىشقا ئۇدۇل كەلگەن بىرسىگە بېرىۋەتمەي يەنە ئۆزۈمگە قايتۇرۇپ يۈرد-سىز ؟ — دېدى .

كومولا ئۇنچىقماستىن ھەميانىنى يەرگە قويۇپ قويدى .

— راست گېپىڭىزنى قىلىڭا ، كومولا ، — دېدى رومىش ، — ھېلىقى ھېكايىنىڭ ئاخىرىنى ئېيتىپ بەرمىگىنىمگە خاپا بولۇۋاتامسىز ؟

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

— مەن خاپا بولمىدىم ، — كومولا سۆزلىتىپ يەرگە قارىدى .

— ئۇنداق بولسا بوپتۇ ، ھەممىنى جايىغا سېلىپ قويۇپ شۇنداق قىلىسىڭىز ، سۆزىڭىزگە راستكەن دەپ ئىشىنىمەن .

— ھېچ ئۇقالمىدىم ، بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ نېمە مۇناسىۋىتى بار ؟ بۇ دېگەن سىزنىڭ مۇلىكىڭىز ، ئۆزىڭىز ساقلىشىڭىز كېرەك ـ دە .

— لېكىن ، بۇ مېنىڭ ئەمەستە ! كىشىگە سوۋغا قىلغان نەرسىسىنى قايتۇرۇۋالغان كىشى ئۆلگەندە جىنغا ئايلىنىپ كېتىدۇ . سىزمۇ مېنىڭ جىنغا ئايلىنىپ كېتىشىمنى خالامسىز ؟

رومىشنىڭ راستتىنلا جىنغا ئايلىنىپ كەتكەن كۆرۈنۈشىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگەندە ، كومولاغا بۇ ناھايىتى كۈلكىلىك تۇيۇلدى . ئۇ ئۆزىنى تۇتالماي كۈلۈۋەتتى :

— ئەلۋەتتە ، خالىمايمەن ! سوۋغىتىنى قايتۇرۇۋالغان كىشى جىنغا ئايلىنىپ كېتەمدىكەن ؟ مەن ھېچكىمدىن بۇنداق گەپ ئاڭلىمىغان .

كومولانىڭ ئىختىيارسىز چىقىۋاتقان خۇشخۇي كۈلكە سادالىرى ئىچىدە ، ئۇلارنىڭ بۇ قېتىمقى جېدىلى ئاياغلاشتى .

— بۇ گەپنىڭ راست ـ يالغىنىنى ئېنىقلاشنىڭ بىر ئامالى بار ، — دېدى رومىش ، — سىز قايسىبىر كۈنى جىننى كۆرگەن ۋاقتىڭىزدا ئالدىغا بېرىپ سورىۋالسىڭىز بولىدۇ .

كۈتمىگەندە ، بۇ سۆز كومولادا قىزىقىش قوزغىدى .

— راستىڭىزنى ئېيتىڭا ، سىز راست جىننى كۆرگەنمىدىڭىز ؟

— راست كۆرمىگەن ، لېكىن يالغان جىنلارنى جىق كۆرگەنمەن . ھەر قانداق نەرسىنىڭ جىڭىنى ئوڭاي تاپقىلى بولمايدۇ .

— لېكىن ، ئومىش دەيدۇكى...

— ئومىش ؟ ئومىش دېگەن كىم ؟

— قويۇڭا سىزنى ! ھېلىقى بىز بىلەن تۇرۇۋاتقان ئومىشچۇ .

ئۇ جىننى كۆرۈپتىكەن .

— ھە ، مۇنداق دەڭ . ئەمسە بۇ جەھەتتە ئۇنىڭغا يېتەلمىگۇ-دەكمەن !

شۇ ئەسنادا ، ماتروسلار تىرىشىپ - تىرمىشىپ يۇرۇپ پارا-خوتنى قۇمدىن چىقاردى . پاراخوت تېخى بىر نەچچە قەدەم سىلجى-مايلا ، بىر بالا بۇياققا قاراپ يۇگۇرۇشكە باشلىدى . ئۇ بېشىدا سېۋەت ، قولىنى پۇلاڭلىتىپ : «پاراخوتنى توختىتىڭلار ! » دەپ توۋلىغىنىچە ھەدەپ يۇگۇرەيتتى . پاراخوت ھەيدىگۈچى ئۇنىڭغا پەر-ۋا قىلمىمۇ قويمىدى . ھېلىقى بالا تۇيۇقسىز رومىشنى كۆ-رۈپ قالدى - دە ، ئۇنىڭغا قاراپ : «ئەپەندى ! ئەپەندى ! » دەپ توۋلاشقا باشلىدى .

— ئۇ مېنى بېلەت سېتىۋېلىمكىن دەپ قالدىغۇ دەيمەن ، — دېدى رومىش ۋە ئارقىدىن پاراخوتنى توختىتىشقا چامى يەتمەيدىغان-لىقىنى بىلدۈرگەندەك قول ئىشارىلىرى قىلدى .

— ھوي ، بۇ ئومىش ! — دەپ توۋلىۋەتتى كومولا ، — بىز ئۇنى بۇ يەرگە تاشلىۋەتسەك بولمايدۇ . سىز چوقۇم بىر ئامال قىلىپ ئۇنى پاراخوتقا چىقىرىۋېلىڭ .

— پاراخوتنى توختىتىڭلار دېگىنىم بىلەن ئۇلار بەربىر ئاڭ-لىمايدۇ ، — دېدى رومىش .

— بولۇڭ ، ئۇلارغا دەرھال پاراخوتنى توختاتقۇزۇڭ ، — دېدى كومولا ئازابلانغان ھالدا ، — دەرھال ئۇلارغا دەڭ ، پاراخوت تېخى قىرغاقتىن ئانچە يىراقلاشمىدى .

رومىشقا پاراخوت باشلىقىنىڭ ئالدىغا بېرىپ پاراخوتنى توخ-تىتىپ تۇرۇش ھەققىدە ئىلتىماس قىلىشقا توغرا كەلدى . لېكىن ، ئۇ : «بۇنداق قىلىش قائىدىگە خىلاپ» دېگەن جاۋابقا ئىگە بولدى .

كومولا رومىشنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ بارغانىدى ، ئۇمۇ پارا-خوت باشلىقىغا يالۋۇرغىلى تۇردى .

— ئۇنى ھەرگىزمۇ بۇ يەرگە تاشلىۋەتمىسىڭىز ! ھەر قانداق ئىش بولسىمۇ ، پاراخوتنى بىر ئاز توختىتىپ تۇرسىڭىز ! ئاھ ،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

بىچارە ئومىشىم !

رومىش پاراخوت باشلىقىنى ئەيۇەشكە كەلتۈرىدىغان ئەڭ دېڭى چارىنى ئىشقا سېلىشقا مەجبۇر بولدى . باشلىق سىز ئويلىغان ۋېلىپ پاراخوتنى توختىتىشقا بۇيرۇق بەردى . بۇ كىچىك گۈمانكار پاراخوتقا چىقىشى بىلەن رومىش ئۇنىڭغا بىر مۇنچە كايىپ كەتتى لېكىن ، ئومىش ئۇنىڭ سۆزلىرىگە پەرۋا قىلىپمۇ قويماي سېۋەتتىنى كومولانىڭ قېشىغا قويۇپ ، ھېچ ئىش بولمىغاندەك پىخىلداپ كۈلۈپ كەتتى .

— بۇ ئوينىشىدىغان ئىش ئەمەس ، — دېدى كومولا . ئۇنىڭ كۆڭلى تېخى جايىغا چۈشمىگەنىدى ، — ئەگەر پاراخوتنى توختىتىشقا ئۇنمىغان بولسا ، قانداق قىلاتتىڭ ؟

ئومىش ئۇنىڭ سۆزىگە جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا ، سېۋەتتىنى كۆتۈرۈپ تۆكۈۋەتتى ، ئىچىدىن بىر مۇنچە بانان ، پالەك ، كاۋا ، چەيزە دېگەندەك نېمىلەر تورۇكلاپ چۈشتى .

— بۇلارنى نەدىن ئالدىڭ ؟ — دەپ سورىدى كومولا .

ئومىشنىڭ بەرگەن جاۋابىنى بۇلارنىڭ ئورنىدا بىرەر ساقچى ئاڭلىغان بولسا ھەرگىز قانائەتلەنمىگەن بولار ئىدى . ئۇنىڭ دېيىشچە ، ئۇ تۇنۇگۈن يېزا بازىرىغا ئىرىمچىك ۋە باشقا نەرسىلەرنى ئالغىلى كېتىۋېتىپ ، يول بويىدىكى ئوتياشلىقلاردا ، ئۆگزىلەردە تۇرغان ھەر خىل ئوتياشلارنى كۆرۈپتىكەن . بۇگۈن سەھەر قارىسا پاراخوت تېخى قوملۇقتىن چىقىرىلمىغان ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ خوجايىنلىرىنىڭ رازىلىقىنى ئېلىپ ئولتۇرمايلا بىرىپ ئالدىغا ئۇچرىغان نەرسىنى ئېلىپ كېلىۋېرىپتۇ .

— نېمە دەۋاتىسەن ، نېمىشقا خەقنىڭ ئوتياشلىقىغا ئوغرىلىققا كىردىڭ ؟ — رومىش غەزەپ بىلەن ۋارقىرىدى .

— بۇ ئوغرىلىققا كىرمەيدىغۇ ، مەن ھەر بىر ئوتياشلىقتىن بىرئازلا ئالدىم شۇ ، ھېچكىممۇ چوڭ زىيان تارتىپ كەتكىنى يوق .

— ئازراق نەرسىنى ئېلىۋالسا ئوغرىلىققا كىرمەمدىكەن ؟ ھوي ھارىمى ! كۆزۈمدىن يوقال ، ماۋۇ نەرسىلىرىڭنىمۇ كۆزۈمدىن

يوقات .

ئومىش پاناھلىق تىلىگەندەك قىياپەتتە كومولاغا قارىدى .

— ئاپا ، ماۋۇ پالەكنى گۆش بىلەن قورۇسا قالتىس پەيزى بولىدۇ ، ماۋۇ دېگەن پىدىگەن ، ماۋۇ...

— يوقال ! — رومىش غەزەپى تېشىپ ۋارقىرىدى ، — پالەك - مالەكلىرىڭنى ئېلىپ دەرھال كۆزۈمدىن يوقال ، بولمىسا بۇ نەرسىلىرىڭ بىلەن قوشۇپ ئۆزۈڭنىمۇ دەريا‌غا تاشلايمەن .

ئومىش نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي كومولانىڭ كۆزلىرىگە تەلمۈرەتتى . كومولا ھېلىقى نەرسىلەرنى ئېلىپ كېتىشكە ئىشارەت قىلدى . ئومىش ئۇنىڭ ئۆزىگە كۆيۈنۈۋاتقانلىقىنى سەزدى - دە ، ئوتياشلارنى تېرىشتۇرۇپ سېۋەتكە سېلىپ ، رايىشلىق بىلەن ماڭدى .

— بۇ قىلىقى پەقەت بولمىدى ، سىز ئۇنىڭغا يول قويىسىڭىز بولمايدۇ ، — رومىش سۆزىنى تۈگىتىپلا بۆلمىگە خەت يازغىلى كىرىپ كەتتى .

كومولا ئەتراپقا قاراپ ئومىشنىڭ پاراخوتىنىڭ كەينىدىكى ئىككىنچى قەۋەتتە ، ئۆزى ۋاقىتلىق ئاشخانا قىلىۋالغان جايىنىڭ يېنىدا ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى .

ئىككىنچى قەۋەتتە يولۇچىلار يوق ئىدى . كومولا پەرەنجىسىنى يۇزىگە تارتىپ ئۇدۇل شۇ يەرگە باردى .

— ھېلىقى نەرسىلەرنى تاشلىۋەتتىڭمۇ ؟ — دېدى ئۇ .

— ياق ، ياق ، مەن ھەممىسىنى ئاۋۇ ئۆيگە ئەپكىرىپ قويدۇم .

— سەن بەك ھەددىڭدىن ئاشقىلى تۇردۇڭ ، بايىقى گەپنى ئاڭلىدىڭمۇ ؟ — دېدى كومولا جىددىيقىياپەتتە ، — بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق قىلغۇچى بولما . ئويلاپ باقە ، پاراخوتتىن قېچىقالغان بولساڭ قانداق قىلاتتىڭ ! — ئارقىدىن ئۇ ھېلىقى بۆلمىگە كىرىپ توۋلىدى ، — پىچاقنى ئەپكەل !

ئومىش پىچاقنى ئەپكېلىپ بەردى ، كومولا سەي توغراشقا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

كىرىشتى .

— بۇ پالەككە سوققان قىچىنى سېپىۋېتىدىغان ياخشى بولىدۇ ، — دېدى ئومىش .

— ئەمىسە قىچىنى سەن تەييارلا ، — دېدى كومولا .

ئۇ ئومىشنىڭ بولمىغۇر قىلىقلىرىغا ھەرگىز يول قويمايدىغانلىقىنى بىلدۇرمەكچى بولغاندەك ، ئۆزىنى ناھايىتى جىددىي قىياپەتكە سېلىپ ئوتياش توغرايتتى .

ئاھ ! ئۇ قانداقمۇ بۇ باشپاناھسىز يېتىمنى كەچۈرمەسۇن ؟ بۇ ماكانسىز بالىنىڭ باشقىلاردىن يارىدەم تىلەۋاتقان ئازابلىق كۆڭلىنىڭ ئالدىدا ، ئازراق ئوتياش ئوغرىلىغانلىقى قانچىلىك ئىش ئىدى ! ؟ بۇ بەكۈاش ئۇنى خۇش قىلارمەنمىكىن دەپ ئوتياشلىققا كىرىپ قويۇپ پاراخوتتىن قېچىپلىشقا تاس قالدىغۇ !

كومولانىڭ كۆڭلىدە ئۇنىڭغا قارىتا بىر خىل خەيرخاھلىق قوزغالدى .

— ئومىش ، تۇنۇگۇنكى ئىرىمچىكتىن ئازراق ئېشىپ قالغان ، — دېدى ئۇ ، — بېرىپ يەۋالغىن . لېكىن ئېسىڭدە بولسۇن ، بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز بۇنداق ئىشنى قىلغۇچى بولما جۇمۇ .

— ئىرىمچىكنى تۇنۇگۇن نېمىشقا ئۆزىڭىز يەۋەتمىدىڭىز ، ئاپا ؟ — دېدى ئۇ ئوڭايسىزلانغان ھالدا .

— مەن ئىرىمچىككە سەنچىلىك ئامراق ئەمەس . ماڭا قارا ، ھازىر ھەممە نەرسىمىز تەل بولدى ، پەقەت بېلىقمىزلا يوق . قانداق قىلساق ، ئۇ جانابنىڭ تامىقىغا تۇشلۇق بېلىق تاپالارمىز ؟

— بېلىق تېپىشقا مېنىڭ ئامالىم بار ، لېكىن ، ئاپا ، بۇ قېتىم پۇل بولۇشى كېرەك .

كومولا ئەمدى ئۇنى تىللىۋېتىشكە مەجبۇر بولدى .

— سەندەك قاپاق باشنى كۆرمەپتىكەنمەن ، ئومىش ، — دېدى ئۇ قەلەم قاشلىرىنى ھىمىرىپ ، — خۇددى مەن ساڭا باشقىلارنىڭ نەرسىسىنى پۇل بەرمەي ئال ، دەپ ئۆگىتىپ قويغاندەك گەپ

قىلىسىنا !

ئومىش ئۇلۇشكۇنكى ئىشتىن ئۇنى رومىشتىن ئاسان پۇل ئالالمىسا كېرەك ، دەپ ئويلاپ قالغانىدى . بۇ ئىش ، بولۇپمۇ بۇنىڭدىن باشقا بەزى ئىشلار تۇپەيلىدىن ، ئۇ ئەر خوجايىننى ياقتۇرماي قالدى . شۇڭا ، ئۆزى بىلەن كومولانىڭلا قورسقىنىڭ غېمىنى قىلىپ ، رومىشنى پۈتۈنلەي قاتاردىن چىقىرىۋەتكەنىدى .

ئازراق ئوتياش جايلىماق تەس بولمىغىنى بىلەن ، بېلىق ئۇنداق ئوڭايغا كەلمەيدۇ - دە . پۇل بولمىسا ، ئازراق بېلىق ، ئىرىم-چىك بىلەن ئۆزىنىڭ بۇزرۇكۇارىنى خۇش قىلغىلى بولمايدىغان بۇ دۇنيا ، كومولاغا ئەقىدە باغلاۋاتقان بۇ گۆدەك بالىنىڭ نەزىرىدە تولىمۇ شەپقەتسىز ، بەكمۇ ۋەھشي بىلىنىدى .

— ئەگەر سىز ئۇ جانابتىن بەش ئاننا[1] ئالالىسىڭىز ، — دېدى ئومىش ئەيىبداردەك بوينىنى قىسىپ ، — مەن سىزگە يوغان كاراپ بېلىقىدىن بىرنى ئەكېلىپ بېرەتتىم ، ئاپا .

— بولمايدۇ ، — دېدى كومولا كايىغان ئاھاڭدا ، — ئەمدى سېنى پاراخوتتىن چۈشۈرمەيمەن ، يەنە كېچىكىپ قالساڭ ، ئۇلار ئەمدى پاراخوتنى توختىتىپ تۇرۇشقا ئۇنمايدۇ .

— مەن قىرغاققا چۈشمەيمەن ، بۇگۈن ماتروسلار بىر مۇنچە بېلىق تۇتۇشتى . ئۇلار بىزگە بىرەر - يېرىمنى سېتىپ بېرىشكە چوقۇم ئۇنايدۇ .

كومولا دەررۇ ئۇنىڭغا بىر رۇپىيە ئەكېلىپ بەردى .

— مە . ماۋۇنىڭغا ئالغىن ، ئېشىپ قالغىنىنى قايتۇرۇپ كەل .

هايال ئۆتمەي ، ئومىش بىر تال بېلىق ئەپكەلدى ، لېكىن پارچە پۇلنى قايتۇرمىدى .

— ئۇلار بىر رۇپىيە دەپ تۇرۇپلىۋالدى ، — دېدى ئۇ .

كومولا ئۇنىڭ يالغان سۆزلەۋاتقانلىقىنى پەملەپ كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ :

---

① ھىندىستاننىڭ پۇل بىرلىكى .

www.uyghurkitap.com

— بۇ قېتىم پاراخوت توختىغاندا ، بىز ئەچچە رۇبېينى پارچىلىۋالساق بولغۇدەك ، — دېدى .

— بولىدۇ ، چوقۇم شۇنداق قىلايلى ، — دېدى ئۇمىدۋار دېي قىياپەتتە ، — ئۇلارغا پۇتۇن بىر رۇبېينى تۇتقۇزۇپ قويساق ئارتۇقىنى قايتۇرۇۋالماق ناھايىتى تەسكە چۈشىدىكەن .

— پاھ ، قالتىس ئىشقۇ بۇ ! — بىر ئازدىن كېيىن رومىش تاماققا ئولتۇرغان ۋاقىتتا ئىختىيارسىز توۋلىۋەتتى ، — سىلەر بۇنى نەدىن تاپتىڭلار ؟ بۇ كاراپ بېلىقىنىڭ بېشىغۇ ؟ — ئۇ بېلىق-نىڭ بېشىنى قولىغا ئېلىپ ، — بۇ چۈشۈممۇ - ئوڭۇممۇ ، كۆز-رۇمگە شۇنداق كۆرۈنۈپ كېتىۋاتامدۇ - يا ؟ بۇ راستىنلا كاراپ بېلىقىغۇ ! — دېدى .

بۇ بىر ۋاخلىق غىزا ھەقىقەتەن پەيزى بولغاندى . رومىش تاماقنى سىڭدۈرۈش ئۈچۈن ئۆزۈن ئورۇندۇققا سوزۇلدى . ئەمدى تاماق نۆۋىتى ئومىشقا كەلدى . ئۇ قورۇلغان بېلىقنى قالتىس ئىشتىھا بىلەن يېگىلى تۇردى . دەسلەپتە ئۇنىڭ يېيىشىگە قىزىقىپ قاراپ تۇرغان كومولا كېيىنچە ھەيران بولۇپ تۇرۇپ قالدى .

— ئەمدى يېمە ، ئومىش ، — دېدى ئۇ بىردىنلا تىنچسىزلانغان ئاھاڭدا ، — مەن ساڭا بىر ئاز ئېلىپ قويدۇم ، كەچكى تامىقىڭدا يەيسەن .

ئەزەلدىن خاپىلىق خالىمايدىغان كومولا ئىش بىلەن بولۇپ كېتىپ ، ئەتىگەنكى كۆڭۈل غەشلىكىنى ئۇنتۇپ قالدى . كەچ كىرىشكە باشلىدى ، غەرب تەرەپكە پېتىۋاتقان قۇياشنىڭ شولىسى پاراخوت سايىۋەنىنىڭ ئاستىدىكى پالوبا ئۈستىگە چۈشتى . يالىلداپ تۇرغان كۈنىنىڭ كەچكى نۇرلىرى سىلكىنىۋاتقان پاراخوت ئۈستىدە ئويناپتتى ، ياپېيشىل كۆزلۈك زىرائەتلەر ئۆسكەن ئېتىزلىقلاردىكى چىغىر يوللاردا ، كەچكى تاھارەت ئۈچۈن سۇ ئالغان كوزىلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ يېزا ئاياللىرى كېتىپ باراتتى . كومولا چۈش پېشىندىن تارتىپ سىپارى تەييارلاش ، يۇيۇنۇش - تارىنىش ، كىيىم - كېچەكلىرىنى يۆتكەش بىلەن ئاۋارە بولدى . قۇياش يېزا يېنىدىكى

بامبۇكزارلىقنىڭ كەينىگە مۆكۈنگەن چاغدىمۇ ، ئۇ تېخى بىر كۈن-لۈك ئىشنى تۈگىتىپ ، ئارامخۇدا ئولتۇرۇۋېلىش پۇرسىتىگە ئې-رىشەلمىگەنىدى .

پاراخوت تۇنۇگۈنكىدەك ، بەلگىلىك مۇساپىدىن كېيىن بىر پرېستانغا كېلىپ توختىدى . كومولا ، چۈشتىكىدىن ئېشىپ قالغان تاماق كەچتە بىر ۋاخلىققا يېتىدۇ ، غەزا قىلمىساممۇ بولار ، دەپ ئويلاپ تۇرۇۋېدى ، رومىش كېلىپ ئۆزىنىڭ بايام تاماقنى جىق يەۋالغاچقا كەچتە بىر نېمە يېگۈسى يوقلۇقىنى ئېيتتى .

— سىز راستىنلا بىر نېمە يېمەمسىز ؟ — دېدى كومولا سەل خاتىرجەمسىزلىنىپ ، — قورۇغان بېلىقتىن ئازراق يېسىڭىز بولمامدۇ ؟

— يېمەيمەن ، بولدى رەھمەت ، — ئۇ قىسقىلا جاۋاب بېرىپ كېتىپ قالدى . شۇنىڭ بىلەن ، كومولا تائامنىڭ ھەممىسىنى ئو-مىشنىڭ قاچىسىغا تۆكۈپ بەردى .

— ئۆزىڭىز گىچۇ ؟ — دېدى ئومىش .

— مەن كەچكى تاماقنى بايام يەۋالغان ، — دېدى ئۇ . قاچا ـ قۇچىلارنى يىغىشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ بىر كۈنلۈك ئىشى ئاياغلاشتى .

ھىلال ئاي دەريا ساھىلىغا ئۆزىنىڭ كۈمۈش نۇرلىرىنى سەپ-مەكتە ئىدى . پرېستان ئەتراپىدا بىرمۇ يېزا كۆرۈنمەيتتى . سۈكۈ-نات قوينىغا چۆمگەن تۇن خۇددى ئاشقىنىڭ يولىغا قاراپ ، شاللىق-لار بىلەن قاپلانغان يېشىل مەخمەلدەك پايانسىز دالىغا تەلمۈرۈۋات-قان جاننىي ئەسلىتەتتى .

قىرغاقتىكى ئۇستى قاڭالتىر بىلەن قاپلانغان بىر ئۆينىڭ ئىچىدە پاكىنەك ، ئورۇق خىزمەتكار پەنەر تۇۋىدە ئولتۇرۇپ ھېسا-بات قىلىۋاتاتتى . ئۇلۇغ ئىچىۋېتىلگەن ئىشىكتىن رومىش ئۇنى ئېنىق كۆرۈپ ئولتۇراتتى . «ئاھ ، قۇدرەتلىك خۇدا ، — دېدى ئۇ خورسىنىپ تۇرۇپ ، — ماڭىمۇ مۇشۇ خىزمەتچىنىڭكىگە ئوخ-شاش ، سەنچىلىق ئىچىدە تۇرسىمۇ بىر خىل ئۆتىدىغان تۇرمۇش-

نى نېسىپ قىلساڭچۇ! كۈن بويى ھېسابات بىلەن بولۇپ ھېرىغان، بىرەر سەۋەنلىك ئۆتكۈزسە خوجايىنىدىن تىل ئاڭلاپ ئاخشىمى يەنە ئۆيگە كېتىدىغان، ئەتىسى قوپۇپ يەنە شۇ قىلىۋېرىدىغان تۇرمۇش بولسا، كىشىدە يەنە نېمە ئارمان ھايال ئۆتمەي ھېلىقى ئۆينىڭ چىرىغى ئۆچتى.

بايامقى خىزمەتچى كېچىنىڭ سوغۇقى ئۆتۈپ كەتمەسلىك ئۈچۈن، بويۇن - باشلىرىنى شارپا بىلەن ئوراپ ئۆيدىن چىقتى - دە، قاراڭغۇلۇق قوينىدا كۆزدىن غايىب بولدى.

كومولانىڭ رومىشىنىڭ كەينىدىكى ۋەدەكنىڭ قېشىغا كەلگەنگە خېلى ئۇزۇن بولسىمۇ، ئۇ سەزمىدى. كومولا كەچكى تاماقتىن كېيىن ئۇ مېنى چاقىرارمىكىن دەپ ئويلىغانىدى. لېكىن، ئىش - كۆشلەر توگىگەندىن كېيىن ئۇ يەنىلا چاقىرمىدى. شۇنىڭ بىلەن، كومولا ئاستا پالوبىغا چىقىشقا مەجبۇر بولغانىدى.

لېكىن، ئۇ رومىشنى كۆرۈپلا توختۇالدى. ئۇنىڭ ئۇياققا قاراپ يەنە بىر قەدەم ئىلگىرىلەشكە رەۋىتى قالمىدى. رومىشنىڭ ئاي شولىسىدا ئېنىق كۆرۈنۈۋاتقان چىرايىدىن ئوي - خىياللىرىنىڭ قانداقلىقىنى تولىمۇ يىراق جايلارغا كېتىپ قالغانلىقى، ئۆز خىيالىدىن كومولاغا ئازراقمۇ ئورۇن قالدۇرمىغانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. كومولاغا خىيال دەرياسىغا غەرق بولغان رومىش بىلەن ئۆزى ئوتتۇرىسىدا، گويا بېشىدىن تاپىنىغىچە ئاي شولىسىدا تولۇغان پەرىجە كىيگەن زەبەردەس تۇن ئىلاھى قاراۋۇلى بارمىقىنى كالپۇكىغا تەگكۈزۈپ، گەپ قىلما، دەپ ئىشارەت قىلىۋاتقاندەك بىلىنىدى.

رومىش قوللىرى بىلەن يۈزىنى يېپىپ بېشىنى ئۇستەلگە قويدى. كومولا ئۆزىنىڭ كەلگەنلىكىنى سەزدۈرۈپ قويماسلىق ئۈچۈن ھېچقانداق تەۋرىنىش چىقارمای ئاستىلا بۆلمىگە قاراپ ماڭدى.

قاراڭغۇ بۆلمە بەكمۇ سۈرلۈك كۆرۈنەتتى. ئۇ بوسۇغىدىن ئاتلىشىغا تېنى جۇغۇلداپ كەتتى، ئۆزىنىڭ ھېچبىر غەمخانىسىز

غېرىب ھالەتكە چۈشۈپ قالغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى . بۇ سېزىم ئۇنىڭ قەلبىدە تاشقىنلىماقتا ئىدى . سىلكىنىۋاتقان كىچىك بۆلمە قاراڭغۇدا خۇددى ئاغزىنى يوغان ئېچىپ تۇرغان بەھەيۋەت مەخلۇققا ئوخشايتتى . ئۇ ئەمدى نەگىمۇ بارار ؟ ئۇنىڭغا باشقا بىر پاناھلىق نەدە ؟ ئۇنىڭغا بۇ ئالەمدە ، ماۋۇ مېنىڭ ئۆيۈمكەن ، دەپ ئارامخۇدا كۆزىنى يۇمۇپ ، بىچارە جېنىنى سغدۇرغۇدەك بىرەر جاي يوق ئىدى .

ئۇ بۆلمىگە يەنە بىر قارىۋىدى ، تېنى ئەيمەندى ، بوسۇغىدىن كىرىشىگە رومىشنىڭ كۇنلۇكى تۆمۈر ساندۇقتا تېگىپ كېتىپ ، تاراققىدە ئاۋاز چىقىپ كەتتى .

بۇ ئاۋازدىن چۆچۈپ كەتكەن رومىش ئورۇندۇقتىن دەس تۇرۇپ ئەتراپقا قارىدى .

— سىز ئىكەنسىز ـ دە ، كومولا ! — ئۇ كومولانىڭ ئىشىك ئالدىدا تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنلۇك سۆزلىدى ، — سىزنى بايىلا ئۇخلاپ قالدى دەپ ئويلاپتىمەن . سەل خاتىرجەمسىزلىنىۋاتقانىدەك كۆرۈنىسىز . قورقماڭ ، مەن ئەمدى تۇرمايمەن . ھازىرلا بېرىپ ئۇدۇلىڭىزدىكى ئۆيگە كىرىپ ياتىمەن . ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىشىك يەنە ئوچۇق قالىدۇ .

— مەن ھەرگىز قورقمايمەن ، — دېدى كومولا مەغرۇر ھالدا . ئۇ دەرھال بۆلمىگە كىرىپ رومىش ئېچىپ قويغان ئىشىكنى يېپىۋەتتى ، ئاندىن رومىلىنى ئېلىپ يۇزىنى پۈرىكىدى ـ دە ، بېرىپ ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ غېرىبانە قىسمىتىنى ، بۇ جاھاندا تىكەندەك يالغۇز قالغانلىقىنى ئويلاپ قاتتىق ئازابلاندى . ئۇنىڭ كۆڭلى ھەر قانچە قىلسىمۇ تىنچلانمىدى . ئۇ ئۆزىگە بىرەر ھېسسات تاپمىسا ، قەددىنى رۇسلاپ ئۆز ـ ئۆزىگە ئىگە بولىدىغان بىرەر قۇدرەتكە ئىگە بولمىسا ، بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇشىغا بىر نېمە دېمەك ھەقىقەتەن تەس ئىدى .

ۋاقىت ئاستا ـ ئاستا ئۆتمەكتە . رومىش ياندىكى ئۆيدە ئۇيقۇغا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلار پۈتۈك پىكى تارقىتىش

كەتكەندى . كومولا ھەر قانچە قىلسىمۇ ئۇخلىغۇلمايۋاتقان چۈشۈپ ئاستا سىرتقا چىقتى ـ دە ، ۋادەكسىنىڭ يېنىغا يېتىپ يېراق ـ يېراقلارغا كۆز تىكتى .

ئەتراپتا بىرەر جان ئىگىسىنىڭ نە قارىسى ، نە تۇنۇشى ئىدى . ئاي يوشۇرۇنماقتا ، ئېكىنزارلىقتىكى چىغىر يوللارمۇ پەرق ئەتكۈسىز بولۇپ قالدى . لېكىن ، كومولا كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ يەنىلا شۇ ياقتا تىكىلەتتى . «قانچىلىگەن ئايالار كومزەكلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ مۇشۇ يوللاردىن ئۆتكەندۇ ! يەنە كېلىپ ، ھەر قايسىسى ئۆز ئۆيلىرىگە قايتىشىدۇ ـ ھە !» . ئۇ ئىختىيارسىز ئويغا چۆمدى . ئۆي توغرىسىدىكى خىيال ئۇنىڭ يۈرىكىنى قاماللىۋالدى . بىرەر جايدا ئۇنىڭ ئۆز ئۆيى بولغان بولسا نەقەدەر ياخشى بولاتتى ! لېكىن ، ئۇ قەيەردە ؟

چېكىگە كۆز يەتمەيدىغان يېراق ـ يېراقلارغا سوزۇلغان قىرغاق ، بىر قۇتۇپتىن يەنە بىر قۇتۇپقا ئۇلاشقان بىپايان ئاسمان ، بىراق بۇ پايانى يوق زېمىن بىلەن چېكى يوق ئاسمانىنىڭ ئۇنىڭ ئۈچۈن ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق ! كومولاغا ئوخشاش تېرىقنىڭ دانىسىدەك ئايال ئۈچۈن ئېيتقاندا ، بۇ چەكسىز ئالەم ئەمەلىيەتتە ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدۇ ، ئۇنىڭغا كېرىكى پەقەت ئۆيلا .

كومولا ، ئۇشتۇمتوت يېنىدا بىرسى بارلىقىنى تۇيۇپ قاتتىق چۆچۈپ كەتتى .

— قورقماڭ ، ئاپا ، بۇ مەن ، — ئومىشنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى .

— خېلى بىر ۋاقىت بولۇپ قالدى ، نېمىشقا ئۇخلىمىدىڭ ؟

ئەمدى ئۇ كۆز ياشلىرىغا ئىگە بولالمىدى ، ياش مۆلۈلدەپ ئېقىشقا باشلىدى . كومولا ئۇنىڭدىن يېشىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن دەرھال كەينىگە بۇرۇلۇۋالدى .

يامغۇر تامچىلىرى بىلەن كۆبجىگەن قارا بۇلۇت ئاسماندا نىشانسىز كېزىپ يۈرۈپ ، ئۆزىگە ئوخشاش پاناھسىز شامالغا يولۇققاندا تامچىلىرىنى ئاققۇزۇپ ئېچ ـ قارىنىنى بوشىتىۋالدۇ . كومولا ھازىر شۇنىڭغا ئوخشاپ قالغان بولۇپ ، بىر بىچارە ماكانسىزنىڭ

ئۆزىگە قىلغان ئازراق خەيرخاھلىقى ئالدىدا ئىسسىق كۆز ياشلىرى-
نى توختىتالماي قالدى . ئۇ سۆزلەي دەپ ھەر قانچە قىلسىمۇ ،
ئېسەدەش ئۇنى سۆزلەشتىن مەھرۇم قىلدى .

قاتتىق ئازابلانغان ئومىش بىرەر سۆز بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلىنى
بەزلەشكە تىرىشاتتى . بىر ھازا جىمجىتلىقتىن كېيىن ، ئۇ ئاخىر
دۇدۇقلاپ تۇرۇپ :

— سىزگە راستىمنى ئېيتسام ، ئاپا ، سىز ئەتىگەن ماڭا
بەرگەن بىر رۇپىيىدىن ئېشىپ قالغان يەتتە ئاننا يېنىمدا بار ، —
دېدى .

كومولا يىغىسىنى توختاتتى . بالىنىڭ سەبىيلەرچە قىلغان بۇ
گېپىگە ئۇنىڭ بەكمۇ سۆيۈندۈرۈۋەتتى ، ئۇ ئىختىيارسىز كۈ-
لۈمسىرىدى .

— ئۇ پۇل سەندە تۇرۇپ تۇرسۇن ، — دېدى ئۇ ، — ئەمدى
تېز بېرىپ ئۇخلا .

ئاي ئورمانلىقنىڭ كەينىگە مۆكۈندى ، كومولا بېشىنى ياس-
تۇققا قويۇشىغا ئۇنىڭ ھارغىن كۆزلىرى يۇمۇلدى . ئەتىسى سە-
ھەردە قۇياش بارلىق ئىنسانلارغا ئورنىدىن تۇرۇش ئىشارىسىنى
قىلغاندا ئۇ تېخى غەرق ئۇيقۇدا ئىدى .

يىگىرمە سەككىزىنچى باب

ئەتىسى ئەتىگىنى كومولا ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆزىنى ناھايىتى
ھالسىز سەزدى . ئۇنىڭغا قۇياش ئادەتتىكى نۇرانىلىكىنى يوقاتقان-
دەك ، دەريا سۇلىرى ئېرىدىنىپ ئېقىۋاتقاندەك ، قىرغاقتىكى
دەل ـ دەرەخلەرمۇ چارچىغان يولۇچىغا ئوخشاش بېشىنى سىلىپ
تۇرغاندەك تۇيۇلدى .

ئومىش ئونىڭغا قارىشىپ بېرىش ئۈچۈن كەلگەندە ، ئۇ ئەس-
لەك تۇتقان ھالدا :

— كەتكىن ، ئومىش ، بۇگۈن مېنىڭ ئاۋارە قىلمىغىن ، —

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

دېدى .

لېكىن ، ئومىشنى ھەيدىۋەتمەك ئانچە ئوڭاي ئەمەس .

— سىزگە ئاۋارىچىلىك تېپىپ بەرگىلى كەلدىم ، ئاپا ، دورا ـ دەرمەكلىرىڭىزنى سوقۇپ بېرەي دەۋاتىمەن .

كېيىن ، كومولانىڭ چىرايىنىڭ سارغىيىپ كەتكەنلىكىنى روشەن بايقاپ قالدى .

— تاۋۇز يوقمۇ ؟ كومولا ؟ — دەپ سورىدى ئۇ ، لېكىن ھېچقانداق جاۋابقا ئېرىشەلمىدى . كومولا ، بۇ ئەرزىمەس سوئال ئارتۇقچە ئەمەسمۇ ، دېگەندەك قىلىپ بېشىنى ئېغىر چايقاپ قويدى ـ دە ، ئۇنىڭ يېنىدىن ئايرىلىپ ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى .

رومىش كۈنلەر مۇشۇنداق ئۆتۈۋەرسە ئىش تېخىمۇ مۇرەككەپلىشىدىغانلىقىنى ، ئەمدى كەينىگە تارتماي دەرھال تۇغۇشلۇق بىر ئامال قىلىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلدى . ئەگەر بارلىق ئەھۋالنى خىمنولىنىغا مەلۇم قىلسا ، ئۇ زادى قانداق قىلىش كېرەكلىكى توغرىسىدا ئوڭايلا يەكۈن چىقىرىشى مۇمكىنغۇ . رومىش ئۇزۇن ئويلانغاندىن كېيىن ئولتۇرۇپ خىمنولىنىغا خەت يېزىشقا كىرىشتى .

ئۇ بىر دەم يازغاندىن كېيىن يازغانلىرىنى پۈتۈنلەي ئۆچۈرۈۋەتتى . شۇ ئەسنادا ناتونۇش بىر ئاۋاز ئاڭلاندى :

— ئىسمىڭىزنى سوراشقا بولامدىكىن ، ئەپەندى ؟

ئۇ چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى ، ئۇنىڭ ئالدىدا چاچ ـ ساقالـلىرىغا ئاق سانجىلغان ، ئايپاكۇاش ، مويسىپىت بىر كىشى تۇراتتى .

پىكرى خەت بىلەن چۈلغىنىپ قالغان رومىش بىر ھازاغىچە نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى .

— سىز بىراھىمانغۇ دەيمەن ، — دېدى ھېلىقى ناتونۇش ئادەم ، — سالامەت تۇرغانسىز ، ئىسمىڭىزنىڭ رومىش ئەپەندى ئىكەنلىكىنى بىلىمەن . سىزگە مەلۇم ، بىزنىڭ دۆلەتتە بىر ئادەمنىڭ ئىسمىنى سوراپ بىلمەك ، تۇنۇشۇشنىڭ تۇنجى قەدىمى بولـ

دۇ . بۇ ئەھۋالنى تولىمۇ ئەدەپلىك ئىش . ئەپسۇسكى ، ھازىر بۇنداق ئەدەپ دائىم دېگۈدەك باشقىلارنىڭ غەزىپىنى قوزغاپ قويىدىغان بوپقالدى . ئىسمىڭىزنى سورىغانلىقىم ئۈچۈن رەنجىگەن بولسىڭىز ، بۇ ھاقارىتىم ئۆزۈمگە ھەسسىلەپ يانسۇن ! سىز سورايدىغانلا بولسىڭىز ، مەن ئۆزۈمنىڭ تۇرماق ، دادامنىڭ ئىسمىنىمۇ ئېيتىپ بېرىشكە تەييارمەن ، ھەتتا بوۋامنىڭكىنى سورىسىڭىزمۇ بولۇۋېرىدۇ !

رومىش قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى .

— مەن سىز ئويلىغاندەك ، بىر ئىشتىن ئاسان رەنجىيدىغان ئادەم ئەمەسمەن ! پەقەت ئۆز ئىسمىڭىزنى ئېيتىپ بەرسىڭىزلا ماڭا شۇنسى كۇپايە .

— مېنىڭ ئىسمىم تروىلوكىيا چوكرو بورتى . دەريانىڭ يۇقىرىسىدىكىلەر مېنى «تاغا» دېيىشىدۇ . بەلكىم ئاز - تولا تارىخ ئوقۇغان بولغىيتىڭىز ؟ بجاراتا «چوكرو بورتى خان» دەپ ئاتالغان ، بۇ ، ھىندىستاننىڭ پادىشاھى دېگەنلىك ، خۇددى شۇنىڭغا ئوخشاش مەنمۇ پۈتكۈل غەربىي ھىندىستاننىڭ «چوكرو بورتى تاغىسى» مەن . سىز غەربكە بېرىپ قالسىڭىز مېنىڭ نامىمنى چوقۇم ئاڭلايسىز . ئەمدى سوراي ، سىز ھازىر نەگە بارماقچى ، ئەپەندى .

— قەيەرگە بېرىش توغرىسىدا تېخى بىر قارارغا كەلمىدىم .

— سىز بېرىپ چۈشىدىغان يېرىڭىزنى دەرھال بېكىتىشىڭىز كېرەك . بۇ ھەر قانداق ئادەم ئۈچۈن قىلچە كېچىكتۈرمەي دەرھال ھەل قىلىشقا تېگىشلىك مەسىلە ! — دېدى تروىلوكىيا .

— گوييالوندودا پويىزدىن چۈشىمەن ، بۇ پاراخوت گۇدۇكىغا بېرىۋاتقانكەن ، باردىغان يېرىمنى ئويلاپ بولغۇچە ، بۇ پاراخوتنىڭ مېنى ساقلاپ تۇرمايدىغانلىقىغا كۆزۈم يەتتى - دە ، ۋاقىت زىق بولغاچقا ، ئالدىراپلا چىقىۋالدىم .

— سىزگە ئېھتىرام بىلدۈرىمەن ، ئەپەندى ، — دېدى تروىلوكىيا ، — سىز دەل مەن قول قويىدىغان ئادەملەردىن ئىكەنسىز .

www.uyghurkitap.com

ئىككىمىز پوتۇنلەي ئوخشىمايدىكەنمىز . مەن پاراخوتقا چىققاندا بۇرۇن ، زادى نەگە بارىدىغانلىقىمنى ئويلاپ باقمىغانىدىم . ھازىر كۆڭلۈمدە كۆپ تازا قارارىم يوق ئادەممەن . ئۆزۈمنىڭ زادى نەگە بارىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلمەي تۇرۇپ پاراخوتقا چىقىۋەرگەن ئادەمگە مەن ئەزەلدىن قول قويمەن . ئەپەندى ، خانىمىڭىز پاراخوتتىمۇ ؟

رومىنىڭ بۇ سوئالغا ئېنىق جاۋاب بەرگۈسى كەلمىدى . ئۇنىڭ جاۋاب بېرىشكە ئىككىلىنىپ تۇرغانلىقىنى كۆرگەن چوكرو بورتى سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— ئەپۇ قىلىڭ ، ئىشەنچلىك پاكىتلارغا ئاساسەن ، ئايالىڭىزنىڭ پاراخوتتا ئىكەنلىكىنى بىلىمەن . ئاچلىق مېنى خانىمىڭىز غىزا قىلىۋاتقان يەرگە تاسادىپىي باشلاپ كىردى . مەن ئۇنىڭغا : «خانىم ، قورۇنماڭ ، مەن ھىندىستانغا مەشھۇر چوكرو بورتى تاغا بولىمەن» دېدىم . ئۇ جاھاندا ئاز ئۇچرايدىغان مەزلۇمە ئىكەن . مەن ئۇنىڭغا يەنە : «بۇ ئاشخانا سىزنىڭ ئىلكىڭىزدە ئىكەن ، بۇ يەردە مېنىڭ ھالىمدىن خەۋەر ئالىدىغان بىرەرسى يوق ، شۇڭا لەززەتلىك تائاملىرىڭىزدىن بىر ئاز ئېغىزلاندۇرسىڭىز» دېدىم ، ئۇ كۈلۈپ كەتتى . ئۇ شۇنداق تاتلىق كۈلدىكى ، قويۇۋېرىڭ . دېمەك ، ئۇ ماڭا ئۆچلۈك قىلمىدى . شۇنىڭ بىلەن ، كۈن بويى چەككەن تەشۋىشلىرىم ئاللىقاياقلارغا يوقالدى . مەن ھەر قېتىم سەپەرگە چىققاندا قۇر ئېچىپ خەيرلىك سائەتنى تەيىن قىلىۋالمەن . مېنىڭ ئىشىم بۇگۈنكىدەك ئوڭغا تارتىپ باقمىغان ! سىز بەك ئالدىراش كۆرۈندىسىز ، ھالاقەت بېرىپ قويماي ، ئەگەر سىز ئىجازەت بەرسىڭىز خانىمىڭىزغا قارىشىپ بەرسەم . مەن تۇرغان يەردە ئۇ ئوچاق بېشىدا نازۇك قوللىرىنى قارا قىلىپ يۇرسە بولماس . سىز ئولتۇرۇپ خېتىڭىزنى يېزىۋېرىڭ . ئۇنىڭ بىلەن تونۇشۇشنى ئۆزۈم بىلىمەن ، — چوكروبورتى تاغا سۆزىنى تۇگىتىپ رومىش بىلەن خوشلاشتى ـ ده ، ئاشخانا تەرەپكە كەتتى .

— پاھ ، بۇ يەردە ئادەمنىڭ ئاغزىدىن سېرىقسۇ كەلتۇرىدىغان پۇراق چىقىدىغۇ ، — ئۇ ئاشخانىغا كىرىپلا سۆزلىگىلى تۇر-

دى ، — يېمىسەممۇ پۇراپلا بىلىدىم ، تازا ئوخشىغان بېلىق ئىكەن - دە ! مەن سىزگە ئازراق تامارىند[1] پىشلىقى تەييارلاپ بېرەي . بۇنى پىژ - پىژ ئىسسىق بولىدىغان غەربىي شىمالدا ياشايدىغانلارلا قاملاشتۇرالايدۇ . سىزنىڭ ھازىر نېمە ئويلاۋاتقانلىقىڭىزنى ئوبدان بىلىمەن . ئېھتىمال ، بۇ قېرى نېمە دەپ ئالجىۋاتقاندۇ ، بۇ يەردە تامارىند بولمىسا ، قانداقمۇ پىشلىقىنى تەييارلىغىلى بولسۇن ، دەۋاتقانسىز . گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ ، مەن بار يەردە تامارىندنىڭ غېمىنى قىلمىسىڭىزمۇ بولىدۇ . سەل توختاپ تۇرۇڭ ، مەن سىزگە ئېتىپ كۆرسىتىپ قويىمەن ، — ئۇ قەغەزنى بىلەن ئورالغان ، ئىچىگە تامارىند قاچىلانغان خۇمرىنى چىقاردى ، — مەن ماۋۇنى تەييارلاپ بولغاندىن كېيىن ، قانچىلىك ئىشلەتسىڭىز ئىشلىتىڭ ، ئاشقىنى يەنە سىزگە تۆت كۈن يېتىدۇ . بىر ئازدىن كېيىن تېتىپ بېقىپ ، چوكروبورتى تاغىڭىزنىڭ ھەر گىز پۇ ئاتمىغانلىقىنى بىلىسىز . ناشتا قىلىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى ، دەرھال قولىڭىزنى يۇيۇپ كېلىڭ ، ئوچاق بېشىدىكى تۇغمەس ئىشنى ماڭا قويۇپ بېرىڭ . ئەنسىرىمەڭ ، تاماققا كەلگەندە خېلى تەجرىبەم بار . كەمپىرىم بىر كۈن ساق بولسا تۆت كۈن ئاغرىپ يۇرگەچكە ، ئۇنىڭ ئىشتىھايىنى ئاچىمەن دەپ مۇشۇنداق پىشلاقنى ئېتىشنى ئۆگىنىۋالغانىدىم . سۆزۈمگە قاراپ چاقچاق قىلىۋاتامدىكىن دەپ ئويلاپ قالماڭ ، مەن پۈتۈنلەي راست گەپ قىلىۋاتىمەن .

— پىشلاق ئېتىشنى ماڭا چوقۇم ئۆگىتىپ قويۇڭ ، — دېدى كومولا كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ .

— ھازىرچە تەخىر قىلىپ تۇرۇڭ ، بۇ ھۈنىرىمنى سىزگە ئاسانلا ئۆگىتىپ قويمايمەن ! بۇگۈن تونۇشۇپلا بۇ خاسىيەتلىك ھۈنىرىمنى سىزگە ئۆگىتىپ قويسام ، ئەقىل تەكچىسى مەندىن قاتتىق خاپا بولىدۇ . ئالدى بىلەن ئوچ - تۆت كۈن ماڭا خۇشامەت قىلىڭ . قانداق قىلسام ياخشى كۆرۈنەرمەنكى دەپ بەكمۇ كاللا

[1] تامارىند — پۇرچاق ئائىلىسىدىكى ئۆسۈملۈك .

www.uyghurkitap.com

قاتۇرۇپ كەتمەكچى ، بۇنىڭ يولىنى مەن سىزگە كۆرسىتىپ قويىمەن . ئەگەر مۇھىمى ، مەن سىپارىغا ئىنتايىن ئامراق ئىكەنلىكىم سىپارىنى پۈتۈن تۇتۇپلا يەۋېتەمدىكەن دەپ ئويلاپ قالماڭ . كۆڭلۈمگە ياقماق ئانچە ئوڭاي ئىش ئەمەس ، لېكىن بۇ سىزگە تەسكىمۇ توختمايدۇ ، ئاپئاق قىزنىم ، سىزنىڭ ، مۇشۇ گۈزەل رۇخسارىڭىزمۇ مەسلىنىڭ تەڭدىن تولىسىنى ھەل قىلىدۇ . ۋۇي شاكىچىك ، ئىسمىڭ نېمە ؟

ئومىش جاۋاب قايتۇرمىدى ، بۇ قېرىنىڭ پەيدا بولۇشى ئۇنىڭ ئەرۋاھىنى ئۇچۇرغانىدى ، چۈنكى ئۇ كومولانىڭ كۆڭلىنى ئۆزىگە قارىتىۋالارمىكىن دەپ ئەنسىرەيتتى .

— بۇ ئوبدان بالا ئىكەن ! — دېدى بوۋاي ، — ئۇ ھازىر كۆڭلىدىكىنى ئېيتمايۋاتىدۇ ، لېكىن مەن كېيىن ئېيتالايمەنكى ، بىز ئۇنىڭ بىلەن چىقىشىپ كېتەلەيمىز ، ئەمدى ۋاقىتنى ئالمايلى ، مەن دەرھال تاماققا تۇتۇنمىسام بولمايدۇ .

بوۋاي كومولانىڭ تۇرمۇشىدىكى بوشلۇقنى تولدۇردى . ئۇنىڭ كومولاغا ھەمراھ بولۇپ يۇرگىنىنى كۆرۈپ ، رومىشمۇ خېلى يېڭىلىك ھېس قىلدى . رومىش كومولانى ئۆز ئايالىم دەپ قاراپ كەلگەن دەسلەپكى ئايلاردا ، ئۇلارنىڭ يېقىنلىقىغا قىل سىغمايتتى . ئۇ چاغدىكى مۇناسىۋەت بىلەن رومىشنىڭ ھازىرقى مۇئامىلىسى كۆچلۈك سېلىشتۇرما ئىدى . بۇ ھالنى كۆرگەن قىزنىڭ يۈرىكى قانداقمۇ ئازابلانمىسۇن . شۇڭا ، ئۇنىڭغا بۇ ئىشنى ئۇنتۇلدۇرىدىغان بىرەر نېمە بولسىلا رومىش خۇش بولاتتى . شۇنداق بولغاندا ، ئۇ تېخىمۇ كۆپ ۋاقىتنى ئۆزىنىڭ شىكەستىلەنگەن يۈرىكىنى داۋالاشقا بېرەلەيتتى .

رومىش ئۆز خىيالى بىلەن بەند بولۇپ ئولتۇرغاندا ، كومولا چۈشتىن كېيىنكى زىيارەتلىك ئۈزۈن ۋاقىتنى بىللە ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن چوكرو بورتىنى ئىزدەپ ئۆز بۆلمىسىنىڭ ئالدىغا چىقتى . بوۋاي قىزنى كۆرۈش بىلەنلا كايىپ كەتتى :

— بۇ قىلغىنىڭىز بولماپتۇ ، ئەزىزىم ! بولماپتۇ ، زادى بولـ

ماپتۇ .

كومولا بۇ باش - ئايىغى يوق گەپنىڭ تېگىگە پەقەتلا يېتەلمەدى ، بۇ گەپكە ئەجەبلەندى ھەم تۇرۇپ قىزىقتى .

— مەن ، ئەلۋەتتە ، ئاۋۇ ئاياغنى دەۋاتىمەن ، — بوۋاي كومولانىڭ ئۆزىگە سوئال نەزىرىدە قاراپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ ، ئارقىدىنلا ، — رومىش ئەپەندى ، بۇنى چوقۇم سىز قىلغان ، سىز نېمە دېسىڭىزمۇ مەيلى ، بۇ ئەرۋاھلارغا بھۆرمەتلىك قىلغانلىق بولىدۇ . ئۆز ئېلىنى خارلىغان كىشىلا ئاللىقانداق نەرسىنى باھانە قىلىپ تۇرۇپ ئۆز ئايىغىنى ۋەتىنىڭ مۇقەددەس تۇپرىقىدىن ئايرىپ تاشلايدۇ . ئەگەر راماچاندرو ستاغا دوۋسۇنىڭ ئۆتۈكىنى كىيگۈزۈپ قويغان بولسا ، لاكشمان ئۇنىڭ كەينىگە كىرىپ جاڭگالدا قىرىق يىللىق ھاياتىنى ئۆتكۈزگەن بولارمىدى ؟ كۆلىڭىز كۆلۈۋېرىڭ ، رومىش ئەپەندى ! گېپىمگە ئىشەنمىسىڭىز ، مەنمۇ ئانچە ھەيران قالمايمەن . پاراخوتنىڭ گۈدۈكىنى ئاڭلاپلا نەگە بارىدىغانلىقىنى سوروشتۇرمەي ئۇنىڭغا چىققان ئادەمنىڭ قولىدىن ھەر ئىش كېلىدۇ !

— ماقۇل ، تاغا ، — دېدى رومىش ، — سىز بىر نېمە دەڭ ، بىز زادى نەگە چۈشسەك بولىدۇ . سىزنىڭ ئەقلىڭىز چوقۇم پاراخوتنىڭ گۈدۈكىدىنمۇ كۆچلۈك .

— ۋاي ئاللا ، سىزنىڭ قارارىڭىز نېمىدېگەن تېز . بىزنىڭ تونۇشقىنىمىزغا تېخى بىر نەچچە سائەتلا بولغانغۇ . بۇنىڭغىمۇ ماقۇل . سىلەر گاجىپورغا چۈشۈڭلار . قىزىم ، گاجىپورغا بېرىشنى خالامسىز ؟ ئۇ يەردىكى كىشىلەر ئاجايىپ چىرايلىق قىزىلگۈللەرنى ئۆستۈرۈشىدۇ . سىزگە ئىخلاس باغلىغان مەن بۇۋاينىڭ غېرىبخانىسىمۇ شۇ يەردە .

رومىش كومولاغا قارىۋىدى ، ئۇ بۇ تەكلىپكە رازىلىقىنى بىلدۈرۈپ بېشىنى لىڭشىتتى .

چوكرو بورتى بىلەن ئومىش ئىككىسى چۈشتىن كېيىن كومولانىڭ قېشىدا بولدى . رومىش ئۆزى يالغۇزلا سىرتتا قالدى ، بۇنى

www.uyghurkitap.com

كۆرۈپ كومولانىڭ يۈرىكى بىر ئاز سەكىرىدى. ئاخىرى سالماق ئىلگىرىلەيتتى. كۆزىنىڭ نۇرلۇق ئاپتىپىدا تىنچ ۋە ئەركىن ئۆرپ تۇرىدىغان كۆرۈنۈشلەر: قىرغاقتىكى شاللىقلار، پرىشانلار، قۇملۇقلار، دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرى، قاڭالتىر ئۆگزىلىك ئۆيلىرى، بىلەن تولغان بازارلار سۈرەتتەك گەۋدىلىنىپ بىر - بىرلەپ كەينىدە قېلىۋاتاتتى. بەزىدە، دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويىدىغان كېمىنى ساقلاپ ئېگىز بانان دەرىخىنىڭ ئاستىدا سايىدىشىپ ئولتۇرغان كىشىلەر ئارىلاپ كۆزگە تاشلىناتتى. كومولانىڭ جاراڭلىق كۈلكە ئاۋازى تۇرۇپ-تۇرۇپ جىمجىتلىقنى بۇزاتتى. «ئەتراپ نەقەدەر گۈزەل، ئەپسۇس، ئۇ تولىمۇ يىراق، تولىمۇ يىراق!» كومولانىڭ كۈلكىسىدىن قوزغالغان بۇ ئوي ئۇنىڭ قەلبىنى چۈلغۇۋالغانىدى.

يېگىرمە توققۇزىنچى باب

كومولا ياش ئىدى، ئەندىشە، ۋەھىمە ۋە غەم - غۇسسە دېگەنلەر ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئۇزاققىچە چىرماپ تۇرالمايتتى. ئۇنىڭغا ئەمدى كۈن ئۆتكۈزۈش تەس بىلىنمەيتتى، رومىشنىڭ قىلغانلىرىنمۇ كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتكەنىدى.

دالا مەنزىرىسى كۆز ئاپتىپىدا خىلمۇخىل تۈس ئالغان ھالدا، زەر يېپەك تولغىنىپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈلىرى بىلەن قوشۇلۇپ ئۆزگىچە چىرايلىق كۆرۈنەتتى. كومولا كىچىك بىر ئائىلىگە باش بولغىنى ئۈچۈن خۇشال ئىدى. كۈنلەر بىر - بىرلەپ ئۆتمەكتە. ھەر بىر كۈن دەبدەبىلىك ئىبارىلەردىن خالىي يېزىلغان ساددا داستان سەھىپىسىدەك مەزمۇن بىلەن تولماقتا ئىدى.

ھەر كۈنى ئەتىگەندە، ئۇ تېخىمۇ مېھىر بىلەن بېرىلىپ كۈندىلىك ئىشىغا كىرىشەتتى. ئومىش ئۆتكەن قېتىمدىن كېيىن پاراخوتقا كېچىكىپ قالمىدىغان ئىشنى سادىر قىلمىدى، لېكىن ھەر قېتىم پاساڭغا چىقىپ كەلگەندە سېۋەتتى توشقۇزۇپ قايتاتتى. ئەپكەلگەن نەرسىلىرى بوۋاي بىلەن كومولانى ھەيران قالدۇراتتى.

— ۋاي خۇدايىم ! ماۋۇ كاۋنىى قاراڭلار ! ۋۇي ، تېخى پۇر-چاقمۇ بار ئىكەن ! سەن بۇلارنى نەدىن تاپقانسەن ؟ تاغا ، قاراڭ ، چىلانغان قىزىلچىمۇ بار ئىكەن . بۇ ئەتراپتىن بۇنداق نەرسىلەرنى تاپقىلى بولار دەپ ئويلىماپتىكەنمەن ، — ئۇلار ھەر كۇنى ئەتىگەندە ئومىشنىڭ سېۋىتىنىڭ يېنىدا مۇشۇنداق پاراڭلارنى قىلىشاتتى .

پەقەت رومىش كېلىپ قالغان چاغلاردىلا ئۇلارنىڭ پارىڭى سەل بېسىقىغا چۈشەتتى . چۈنكى ، ئۇ بۇ نەرسىلەرنىڭ نەدىن كەلگەنلىكىدىن گۇمانلىناتتى . كومولا ، مەن پۇلنى ئۆزۈم ھېسابلاپ بەرگەن تۇرسام دېسىمۇ ، رومىش ، بۇ ئۇنىڭغا تېخىمۇ ياخشى پۇرسەت ، پۇلنى چۆنتەككە سالىدىغان گەپ ، ئاندىن بېرىپ ئوغرىلايدۇ - شۇ ! دەپ تۇرۇۋالاتتى ، ئاندىن ئومىشنى چاقىرىپ سودىلىقىدىن ھېسابات ئالاتتى .

بالىنىڭ بەرگەن ھېسابىنىڭ خاتا چىقىشى تۇرغانلا گەپ ئىدى . ئۇنىڭ ئېيتقىنى بويىچە ھېسابلىغاندا ، ئۇ خەجلىگەن پۇل كومولانىڭ بەرگەن پۇلىدىن كۆپ ئارتۇق چىقاتتى . لېكىن ، ئۇ بۇنىڭغا ئانچە ئېرەنسىمەيتتى .

— ھېسابىتقا شۇنچە ئۇستا بولسام ، ماڭا بۇ يەردە تۇرۇشنى كىم قويۇپتۇ . ھۆكۈمەتكە بېرىپ باجگىرلىق قىلمامتىم ؟ شۇنداق-مۇ ، بوۋا ؟ — دېدى ئۇ بىر كۇنى . بۇ چاغدا چوكرو بورتى :

— بۇ سورىغىنىڭنى ئەمدى تاماقتىن كېيىن قىلىڭ ، رومىش ئەپەندى ، ھۆكمىڭنى شۇ چاغدا چىقىرارسىز . ھازىرقى ئەھۋالدا مەن بالا تەرەپتە تۇرۇشقا مەجبۇرمەن ، ئۇغلۇم ئومىش بىزگە قانداق نېمە لازىم بولسا شۇنى تېپىپ كېلىدۇ . بۇ ئۇنداق - مۇنداق ئادەمنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ئىش ئەمەس . بىر مۇنچە ئادەملەر بۇنداق ئىشنى ھەتتا قاملاشتۇرالمايدۇ . ئەقلى بار ئادەم بۇ بالىنى بېشىغا ئېلىپ كۆتۈرسە بولىدۇ ، رومىش ئەپەندى . ھازىر پۇرچاق تېرىيدىغان مەزگىل ئەمەس . مۇشۇنداق چاغدا ، قېنى ، قايسى بالا بۇنداق ناتونۇش جايدىن ئەتىگەن قاق سەھەردە بۇنچىۋالا پۇرچاقنى تېپىپ كېلەلەيدۇ ؟ ئادەم دېگەندىن گۇمانلىنىشقا بولىدۇ ، ئەپەندى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

دى . لېكىن ، نېمە لازىم بولسا شۇنى تېپىپ ئېلىپكېتىدىغان ئادەم-
دىن مىڭدىن بىرى چىقىدۇ جۇمۇ ، — دېدى .
— بۇنداق قىلىسىڭىز بولمايدۇ ، تاغا ! سىز ئۇنى بۇ يەرگە
ئاستىڭىزغا ئالماڭ ، — دېدى رومىش .
— ئۇنىڭ قولىدىن چىقىپ ئىشمىغۇ كەلمەيدۇ ، لېكىن
ئانچە - مۇنچە ئۇنىڭ يەلكىسىگە قېقىپ تۇرمىساق ، قۇشقۇنغا
ئولتۇرۇۋالارمىكىن . ئۇ چاغدا بىز پاراخوتنىن چۈشمەيلا ئاپلا دەپ
قالىمىز . ماڭا قارا ، ئومىش ، ئەتە ئەتىگەنلىككە ماڭا بىر ئاز نىم
دەرىخىنىڭ يوپۇرمىقى كېرەك ، قانچىكى ئېگىز دەرەخنىڭ بولسا
شۇنچە ياخشى . ماڭا شۇنچىلىكلا نەرسە كېرەك ، ئەزىزىم . خەق
مېنى تېۋىپلىقنى بىلمىدۇ دەيدۇ . بولدى ، تېۋىپ - پېۋىپنى قويايلى ، بۇ ، ۋاقىتنى ئىسراپ قىلماقتىن باشقا گەپ ئەمەس ! ئوتياشنى پاكىز يۇغىن ، ئومىش .

رومىش ئۇنىڭدىن قانچە گۇمانلىنىپ كايىغانسېرى ، ئۇ كومولاغا شۇنچە يېقىنلىشاتتى ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، چوكرو بورتىمۇ كومولانىڭ يېنىدا پەرۋانە بولۇپ يۈرەتتى ، بارا - بارا بۇلار ئۇچۇن رومىش ئانچىكىم بىر ئادەم بولۇپ قالدى . چوكرو بورتى ، ئومىش ، كومولا ئۇچى بىر - بىرىگە خەيرخاھلىق قىلغان ئاساستا ، بىر ياقىدىن باش چىقىرىپ ، بىرگە ئىشلەپ ، بىرگە ھەمسۆھبەت بولۇپ ئولتۇرغان چاغلاردا ، رومىشنى ۋە ئۇنىڭ ۋەز - نەسىھەتلىرىنى تامامەن ئەستىن چىقىرىشاتتى . چوكرو بورتى كەلگەندىن بۇيان ئۇنىڭ كومولاغا بىلدۈرگەن مېھرى - شەپقىتى رومىشقا تەسىر قىلمىدى ئەمەس ، لېكىن ئۇ قىلچە ئىككىلىنىشسىز لا ئۇلارغا قوشۇلۇپ كومولانىڭ ئەتراپىدا يۈرۈشكە پېتىنالمايتتى . ئۇنى خۇددى غايەت زور بىر پاراخوتقا ئوخشاتساق ، بۇ پاراخوت قىرغاققا يېقىن بارالماي ، دەريانىڭ ئوتتۇرىسىدا ياكور تاشلاپ ، قىرغاققا يىراقتىن تەلمۈرۈپ تۇرۇشقا مەجبۇر ، كېمە ۋە قېيىقلار بولسا ئۇ يەرگە بىمالال يېقىنلىشالايتتى .

ئاي تولاي دەپ قالغان چاغلار ئىدى . بىر كۇنى ئەتىگىنى

يولۇچىلار ئورنىدىن تۇرۇپ ئاسمانىنى قارا بۇلۇتلار قاپلاپ كەتكەن-لىكىنى كۆردى ، شامال تۇرۇپ ئۇياقتىن ، تۇرۇپ بۇياقتىن چىقات-تى . گاھىدا شارلا قىلىپ يامغۇر قۇيۇۋېتەتتى ؛ گاھىدا لەپپىدە كۇن چىقاتتى ؛ دەريادا كېمىلەر قالمىدى ، پەقەت قىرغاقتا يېقىن جايدىلا بىر نەچچە كېمە ئۇزۇپ يۈرەتتى ، ئالدىراپ پالاق ئۇرۇشلە-رىدىن كېمىدىكىلەرنىڭ خاۋاتىرلىنىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى . كوزىلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ كەلگەن ئايالار سۇنى ئېلىپلا دەرھال قايتىشاتتى ، بەزىدە دەريا سۇيى ئۇلغىيىپ پۇتۇن قىرغاقنى يۇتۇۋەت-كەندەك كۆرۈنەتتى .

پاراخوت يەنىلا ئالغا ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى ، ھاۋانىڭ بۇزۇلۇشى كومىولانىڭ قازان بېشىدىكى ئىشىغا تەسىر كۆرسە-تەلمىدى .

— كەچتە غىزا قىلالماسلىقىڭىز مۇمكىن ، — دېدى چوكرو بورتى ئاسمانغا قاراپ قويۇپ ، — ياخشىسى ، كەچلىكىنىمۇ ھازىر تەييارلىۋېلىڭ ، سىز پۇرچاقتا ئاش ئېتىڭ ، مەن خېمىر يۇغۇرۇپ بولكا پىشۇراي .

ئۇلار ئەتىگەنلىك تاماقنى يەپ بولغاندا ۋاقتىمۇ خېلى بىر يەرگە باردى . شامال بارغانسېرى ئەدەپ دەريادا ئاپئاق دولقۇنلار كۆتۈرۈلگىلى تۇردى ؛ قۇياش خېلى يوروقتىلا قويۇق قارا بۇلۇتلار-نىڭ ئىچىگە كىرىپ كەتكەن بولغاچقا ، ئۇنىڭ قاچانلاردا ئولتۇرۇپ كەتكىنىنى ھېچكىم سەزمىدى . پاراخوت بالدۇرلا توختىدى .

كەچ كىردى ، ئاي قارا بۇلۇتلارنىڭ ئارىسىدىن پاللىدە چە-قىپ ، يېنىك تەبەسسۇم قىلىپ قويۇپ يەنە كىرىپ كېتەتتى . بوران چىقىپ ، كەينىدىنلا يامغۇر چېلەكلەپ ياغقاندەك قۇيۇۋەتتى . كومولا بىر قېتىم كېمە ھالاكىتىنى باشتىن كەچۈرگەن بول-غاچقا ، تەبىئىي ھالدا ، بۇ دەھشەتلىك بوراندىن ۋەھىمگە چۈمدى .

— بۇنىڭ قورقۇدەك يېرى يوق ، كومولا ، — دېدى رومىش ئۇنىڭغا تەسەللى ئېيتىپ ، — پاراخوتنا چاتاق چىقمايدۇ . سىز تولا غەم قىلماي يېرىپ ئۇخلاڭ . مەن يېنىڭىزدىكى بۇلمىدە بولىمەن ،

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

هازىرچە ئۇخلىمايمەن .

ئارقىدىن چوكىرو بورتى قىزىنىڭ بۆلمىسىگە كىلىپ :

— قورقماڭ ، قىزىم ، بۇنەس بوران سىزنى ھېچنېمە قىلمايدۇ ، — دېدى . بوۋاينىڭ دېگىنىمۇ توغرا ، بىراق باياتىن بېرى بوران كومولانى ئەندىكتۇرۇپ قويغانىدى . كومولا ئىشىككە يۈگۈرۈپ كىلىپ :

— تاغا ، ئۆيگە كىرىپ قېشىمدا بىر ئاز ئولتۇرسىڭىز ، — دەپ يالۋۇردى . چوكىرو بورتى سەل ئىككىلىنىپ قالدى .

— سىلەرنىڭ ئۇخلايدىغان ۋاقتىڭلار بولدى . مەن ياخشىسى... — ئۇ ئۆيگە كىرىپ رومىشنىڭ يوقلۇقىنى كۆردى ، — ۋۇي ، رومىش ئەپەندى نەگە كەتتى؟ — ئۇ ھەيرانلىق بىلەن تۇۋلىۋەتتى ، — ئۇ مۇنداق جۇدۇنلۇق كېچىدە ئوتياش ئوغرىلىغىلى كەتمىگەندۇ !

— ھە ، سىزمىدىڭىز ، تاغا؟ مەن مەيەردە ، يېنىڭىزدىكى ئۆيدە .

چوكىرو بورتى يانداكى ئۆيگە قاراپ ، رومىشنىڭ كارىۋاتتا يېنىچە يېتىپ چىراغ يورۇقىدا كىتاب ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆردى .

— خاتىرجەم بولۇڭ ئۆيدە يالغۇز قالسا قورقىدۇ ، — دېدى ئۇ ، — ياخشىسى ، كىتابىڭىزنى قويۇڭ ، بۇ نېمىڭىز بىلەن بوراننى قورقىتالمايسىز ، دەرھال بۇياققا كىرىڭ !

دولقۇنلىنىۋاتقان بىر خىل سېزىمنىڭ تۇرتكىسى بىلەن كومولا ئۆزىنى تۇتالماي قالدى .

— ياق ، ياق ، تاغا ! — ئۇ بوۋاينىڭ قولىنى تارتىپ ئاران ئاۋازىنى چىقىرىپ سۆزلەيتتى ، يامغۇر ، بوران ، گۈلدۇرماما ئاۋازى كومولانىڭ بۇ ئاۋازىنى رومىشقا ئاڭلاتمىغانىدى ، لېكىن چوكىرو بورتى ئاڭلاپ قالدى ۋە ناھايىتى ھەيرانلىق بىلەن كومولاغا بۇرۇلۇپ قارىدى .

رومىش قولىدىكى كىتابنى قويۇپ بۇ يانداكى بۆلمىگە

كىردى .

— نېمە ئىش ، تاغا ؟ — دېدى ئۇ ، — كومولا بىلەن ئىككىڭلار...

— ياق ، ياق ! — كومولا ئۇنىڭغا قارماي تۇرۇپ ئۇنىڭ سۆزىنى دەرھال بۆلۈۋەتتى ، — مەن تاغامنى مەن بىلەن بىر ئاز پاراڭلىشىپ ئولتۇرامىكەن دەپ چاقىرغان .

ئۇ : «ياق - ياق» دەيتتى ، نېمىگە «ياق - ياق» دەۋاتقانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى . ئەمما ، كۆڭلىدە : «بىرەرسى ھەمراھ بولمىسا قورقۇپ قالامدىكەن ، دەپ ئويلىسىڭىز پۈتۈنلەي خاتا قىلىسىز . ماڭا ھېچكىم كېرەك ئەمەس . مېنى يالغۇز قېلىشىنى خالىمايدىكەن دېسىڭىز ، ئۇمۇ بولمىغان گەپ ، مەندە بۇنداق ئوي يوق ! » دېمەكچى ئىدى .

— ۋاقتىمۇ بىر يەرگە باردى ، تاغا ، — دېدى كومولا ، — سىز دەرھال ببرىپ ئۇخلاڭ . ئومىشنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالارمىز . بۇ بوران ئۇنى قورقىتىپ يۇرىكىنى ئالدىمىكەن دەپ ئەنسىرەيمەن .

— مەن ھېچنىمىدىن قورقمايمەن ، ئاپا ، — قاراڭغۇدىن بىرسىنىڭ ئاۋازى كەلدى . بۇ ، ئايال خوجايىنىنىڭ ئىشكى ئالدىدا دۇگدەرەپ ئولتۇرغان ئومىش ئىكەنلىكى ئېنىق ئىدى .

بالىنىڭ ئۆزىگە قىلغان ئەقىدىسىدىن قاتتىق تەسىرلەنگەن كومولا دەرھال سىرتقا چىقىپ ئۇنىڭغا :

— ئومىش ، بۇنداق ئولتۇرساڭ ئۇستۇبشىڭ ھۆل بولۇپ كېتىدۇ . قارا سەن كەپسىزنى ، ماڭ ، ببرىپ تاغاڭنىڭ قېشىغا كىرىپ يات ، — دېدى

ئومىش گەپكە كىرىپ ، چوكرو بورتىنىڭ ئارقىسىدىن ماڭدى . كومولانىڭ سۆزىدىن بىر مېھرىبانلىق چىقىپ تۇرسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ كەپسىز دېگىنى بالىنى سەل رەنجىتكەنىدى .

— ئۇيقۇڭىز كەلگۈچە يېنىڭىزدا بىر ئاز ئولتۇرۇپ پاراڭ سېلىپ بېرەيمۇ ؟ — سورىدى رومىش كومولادىن .

ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
www.uyghurkitap.com

— ياق ، بولدى ، رەھمەت سىزگە . ھازىرچە بىزنى تارا ئۇيقۇ بېسىۋاتىدۇ .

رومىش كومولانىڭ كۆڭلىدىكىنى تولۇق چۈشىنىپ تالىشىپ ئولتۇرۇشنى خالىمىدى ، ئۇنىڭ قەيسەرلىك چىقىپ تۇرغان چىرايىغا لەپپىدە بىر قارىۋېتىپ ئۆز بۆلمىگە كىرىپ كەتتى .

كومولا قاتتىق ھاياجانلانغاندى ، ئۇخلىيالمايدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ ، زورلاپ كارىۋاتقا بېرىپ ياتتى . بوران بارغانسېرى ئەدەپ ، دولقۇنلار شىددەت بىلەن كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى ، ماتروسلار پايپىتەك بولۇپ كېتىشتى . كاپىتان تۇرۇپ ـ تۇرۇپ قوڭغۇراق جىرىڭلىتىپ ماشىنا بۆلۈمىگە بۇيرۇق چۈشۈرەتتى . پاراخوت شىددەتلىك بوراننىڭ ھۇجۇمىغا يالغۇز ياكورنىڭ يارىدىمى بىلەنلا تاقابىل تۇرالمايدىغان ھالغا كېلىپ قالغاندى ، شۇڭا تۆۋەندىكى ماشىنىلارمۇ ھەربىكەتكە كەلدى .

كومولا ئۇستىدىكى يوتقانىنى قايرىۋېتىپ پالوبىغا چىقتى ، بۇ چاغدا يامغۇر توختىغان بولسىمۇ ، بوران خۇددى يارىلانغان يىرتقۇچ ھايۋانەك ئۆزىنى ھەر يانغا ئۇرۇپ قۇتراياتتى .

تۇن ئاسمىنىدا قارا بۇلۇتلار ئۇزۇپ يۈرەتتى ، تولۇن ئاينىڭ سۇس يورۇقىدا توپ ـ توپ قارا بۇلۇتلار خۇددى ئەرىشتە چېپىپ يۈرگەن يەجۇج ـ مەجۇجلەردەك كۆرۈنەتتى ؛ قىرغاق قاراڭغۇلۇق قوينىغا يوشۇرۇنۇۋالغان ، دەريامۇ ئىلغا قىلغىلى بولمايدىغان ھالغا كەلگەنىدى . ئاسمان ۋە زېمىن ، يىراق ھەم يېقىن ، كۆرگىلى بولمىدىغان ۋە بولمايدىغان ھەممە نەرسىلەر قاراڭغۇلۇق قوچىقىدا بىر ـ بىرىدىن پەرق قىلغۇسىز بولۇپ كەتكەنىدى . شۇ تاپتا رىۋايەتلەردىكى ھېلىقى قورقۇنچلۇق مەخلۇق — ئەجەل تەڭرىسىنىڭ قارا كالىسى — دەھشەتلىك ھۆركىرەپ ، مۇڭگۈزلىرى بىلەن ھەممە يەرگە ئۇسۇپ يۈرگەندەك بىلىنەتتى .

بۇ تىنچسىز ئاسمان ، بۇ تەشۋىشلىك كېچە كومولانىڭ كۆڭلىدە ئاللىقانداق ھېسسىيات ئويغاتتى ، بۇنىڭ يا قورقۇنچ ، يا خۇشاللىق ئىكەنلىكىگە ئۇ ئۆزىمۇ بىر نېمە دېيەلمەيتتى .

كومولا سۇكۇنات ئىلكىدىكى يۇرەك تارىلىرىنى تىترەتكەن يەرۇ ئاسمانىنىڭ دەھشىتىدىن ، ئۆزىدە ھېچكىم ئىدارە قىلالمايدۇ- غان كۈچ - قۇدرەتنى ، ھەر قانداق چەكلىمىگە ئۇچرىمايدىغان ئەركىنلىكنى سەزدى . تەبىئەتنىڭ بۇ باتۇرانە قارشىلىقى ئۇنى چەكسىز ھاياجانغا سالدى . تەبىئەت زادى نېمىگە قارشىلىق بىلدۈ- رۈۋاتقاندۇ ؟ كومولا بوراننىڭ دەھشەتلىك گۈركىرىشىدىن بىرەر جاۋاب ئالالمىدى . بۇ جاۋاب خۇددى كومولانىڭ قەلب دېڭىزىدا كۆتۈرۈلگەن بورانغا ئوخشاشلا تىل بىلەن ئۇقتۇرۇپ بولغۇسىز ئىدى . شۇنىسى روشەنكى ، تەبىئەت پۈتكۈل دۇنيانى تۆپ يىلتىزى- دىن تەۋرىتىشكە مۇۋاپىق بولغان ، كۆز بىلەن كۆرگىلى ، قول بىلەن تۇتقىلى بولمايدىغان ، يالغانچىلىق بىلەن خام خىيالنىڭ جاھالەتلىك تورىنى يىرتىپ تاشلاش ئۈچۈن قەھرلىك بورانلىرى بىلەن ئىسيان كۆتۈرمەكچى ئىدى .

ئەرشىئەلادىن كۆتۈرۈلۈپ سۇرلۇك كېچىگە دەھشەت سېلىۋات- قان قارا بوران ئاللىقانداق نارازلىق بىلەن : «ياق ! ياق !» دەپ چۇقان سېلىۋاتقاندەك بىلىنەتتى . ئۇ زادى نېمىگە بويۇن تولغايدۇ ؟ بۇنىڭغا ئېنىق جاۋاب تاپماق تەس ئىدى . ئۇ پەقەت ۋەھىمە ئارىلاش ۋارقىرايتتى : «ياق ! ياق ! زادى ياق ، ياق !» .

ئوتتۇزىنچى باب

ئەتىسى ئەتىگىنى شامال پەسىيىشكە باشلىدى . كاپىتان يا- كورنى كۆتۈرۈشكە كۆڭلى ئۇنمايى ، ئاسمانغا خاۋاتىرلىنىپ قارايتتى .

چوكرو بورتى تاڭ يورۇشى بىلەنلا رومىشنىڭ قېشىغا كىر- دى . تېخىچە ئورندا ياتقان رومىش ئۇنى كۆرۈپلا دەرھال ئورنىدىن تۇردى . بوۋاي بۇ ھالنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ئاخشام مۇشۇ يەردە ياتقانلە- قىنى پەملىدى ، ئاخشامقى ۋەقە گۇۋاپىدە ئېسىگە كەچتى - دە ، بۇ يەردە بىر گەپ بار ، دېگەن ئويغا كەلدى .

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

— تۇنۇگۈن كېچە مۇشۇ يەردە ياتقان ئوخشامسىز ؟ — دېدى ئۇ سۇرۇشتە قىلغان ئاھاڭدا .

رومىش بۇ سوئالدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ :

— بۇگۈن ھاۋا نېمىدېگەن ياماندا ! كېچە قانداقراق ئوخلىدىڭىز ، تاغا ؟ — دېدى .

— رومىش ئەپەندى ، — دېدى چوكرو بورتى ئۇنىڭغا جاۋابەن دەرھاللا ، — سىز مېنى تازا ئەخمەق كۆرىسىزغۇ دەيمەن . راست ، ئۆزۈممىغۇ ئەتىگەندىن ـ كەچكىچە ۋالاقلاپ يۈرىدىغان سارائدەكلا ئادەم . مۇشۇ يېشىمغا كەلگۈچە جىق مۇشكۈل ئىشلارغا يولۇقتۇم ھەم ئۇنىڭ كۆپىنى ھەل قىلىپمۇ كەلدىم . لېكىن ، سىزنى چۈشەنەلمىدىم !

رومىش ۋىللىدە قىزىرىپ ، يەنە تېزلا ئۆزىگە كەلدى ، ئاندىن كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ سۆزلىدى :

— چۈشەنمەسلىك جىنايەت ئەمەسقۇ ، تاغا . مەسىلەن ، تەلۇگۇنىڭ ھېلىقى غەلىتە تىلىنى ئېلىپ ئېيتساق ، بىزگە بۇ تىل قېيىن بىلىنگىنى بىلەن ، تەلۇگو بالىسى ئۈچۈن بۇنىڭدىن ئوڭاي نەرسە يوق . ئۆزىڭىز چۈشەنمىگەن نەرسىنى ئالدىراپلا يوققا چىقىرىۋەتسىڭىز بولمايدۇ . ئادەم ئالدىغا غەلىتە بىر نېمە كېلىپ قالسا ئۇنىڭدىن دەرھال سوۋۇپ كەتمەي ، بىر كۈنى چوقۇم ئۇنىڭ تېگىگە يېتىمەن ، دېگەن ئۇمىدتە بولۇشى كېرەك .

— كەچۈرۈڭ ، رومىش ئەپەندى ، — دېدى بوۋاي ، — مەن سىرداش بولۇشنى خالىمىغان بىر كىشىنى چوقۇم چۈشىنىمەن دەپ تۇرۇۋالسام تەلۇگلىك قىلغان بولىمەن . لېكىن ، بەزىدە ئەزەلدىن بىر ـ بىرىنى بىلمەيدىغان ئىككى ئادەم بىر كۆرۈشۈش بىلەنلا سىرداش دوستلاردىن بولۇپ قالىدۇ . بۇنىڭغا بىزنىڭ ئاۋۇ بومبا ساقال كاپىتانىمىزنى گۇۋاھلىققا تارتالايمەن . ئۇ سىزنىڭ ئايالىنى ئۆزىنىڭ تۇغقىنىدەك كۆرىدىغانلىقىنى ئېيتىراپ قىلماي قالمايدۇ . بېرىپ سوراپ بېقىڭ ، ئەگەر ئۇ ئۇنداق ئەمەس دەيدىغان بولسا ، كېسىپ ئېيتىمەنكى ، ئۇ ھەقىقىي مۇسۇلمان ئەمەس . بۇ

مۇشۇنداق ئىش ، سىز بىرئىشقا چۈشەنمەسلىكنى چۈشىنىكسىز تەلوگو تىلىغا تەقلىد قىلسىڭىز ، مېنىڭچە ، بۇ تازا توغرا بولماي-دۇ . رومىش ئەپەندى ، دوپپىڭىزنى ئالدىڭىزغا قويۇپ ئوبدان ئويلىنىپ باقسىڭىز ، بۇ گەپلىرىمگە خاپا بولماسسىز دەيمەن .

— ئوبدان ئويلانغىنىم ئۈچۈن قىلچە خاپا بولمىدىم . مەيلى مەن خاپا بولاي - بولماي ، مېنىڭ دېگىنىم سىزگە ياقسۇن - ياقمىسۇن ، تەلوگو تىلى ھامان تەلوگو تىلى . بۇ ، تەبىئەتنىڭ شەپقەتسىز قانۇنى ، — رومىش سۆزىنى تۈگىتىپ خورسىنىپ قويدى .

رومىش گاجىپورغا چۈشۈش ئاقىلانە چارىمۇ - قانداق ، دېگەن مەسىلىدە سەل ئىككىلىنىشكە باشلىدى . «بۇ بوۋاي بىلەنغۇ خېلى چىقىشىپ قالدۇق . يېڭى بارغان يەردە مۇشۇنداق بىر ئادەمنىڭ ھالىمىزدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرغىنىمۇ بىر ھېسابتا ياخشى . لېكىن ، تونۇش ئادەملەر بىلەن بىر يەردە تۇرۇشنىڭ بىر ئەپسىز تەرىپىمۇ بار . كومولا بىلەن ئىككىسىزنىڭ مۇناسىۋىتى خەقنىڭ ئاغزىغا چىقىپ قالسا ، بۇ سوراق - سۈرۈشتىنىڭ دەستىدىن كومولا تەس كۈنگە قېلىشى چوقۇم . ئەڭ ياخشىسى ، ھېچكىم تونۇمايدىغان بىر جايغا بېرىپ تۇرۇش كېرەك . ئۇ چاغدا ھېچكىم بىزنىڭ ئىشىمىزنى سۈرۈشتە قىلمايدۇ » .

شۇنداق قىلىپ ، پاراخوت گاجىپورغا يېتىپ بېرىشتىن بىر كۈن ئاۋۋال ، ئۇ چوكرو بورتىغا مۇنداق دېدى :

— تاغا ، ئۆزۈمنىڭ كەسپىمنى كۆزدە تۇتقاندا ، گاجىپور ماڭا ئانچە مۇۋاپىق ئەمەستەك تۇرىدۇ . شۇڭا ، مەن بىنارسقا بېرىش نىيىتىگە كەلدىم .

رومىشنىڭ قەتئىي قارارلىق تەلەپپۇزى بوۋايغا كۈلكىلىك بىلىندى .

— ھە دېگەندە ئۆزگىرىۋەرگەن نەرسە قارار بولمايدۇ . بىز بۇنى تەكشى توختىمىغانلىق دەيمىز . بۇ گەپنى قويۇپ تۇرايلى ، سىز راستىنلا بىنارسقا بېرىش نىيىتىگە كەلدىڭىزمۇ ؟

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— شۇنداق ، — رومىش كېسىپلا دېدى.

بوۋاي بىر ئېغىز گەپ قىلماي ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ بېرىپ يۈك - تاقىسىنى يېغىشتۇرغىلى تۇردى.

— بۇگۈن مەندىن رەنجىپ قالدىڭىزمۇ نېمە ، تاغا ، — سورىدى كومولا بوۋايدىن.

— ئەتىگەندىن - كەچكىچە جاڭجاللىشىپ يۈرسەك ، يەنە مەندىن نېمە كۆتەتتىڭىز ؟ — دېدى ئۇ ، — ئۆزىڭىزگە مەلۇم ، سىز مۇشۇ چاغقىچە بىرەر ئېغىز سۆزۈمنى ئىلىك ئېلىپ باقمىدىڭىز.

— ئەتىگەندىن بېرى مەندىن ئۆزدىڭىزنى قاچۇرۇپلا يۈرىسىزغۇ ، تاغ.

— تېخى مەن سىزدىن ئۆزۈمنى قاچۇرۇپ يۈرىمەنمۇ ؟ قويۇڭ ، بۇ گېپىڭىزنى ! ئەكسىچە ، سىز مېنى تاشلاپ كەتمەكچى بولۇۋاتىسىز.

كومولا ھەيرانلىق بىلەن ئۇنىڭغا قاراپلا قالدى.

— رومىش ئەپەندى سىزگە ئېيتمىدىمۇ ؟ — دېدى بوۋاي ئۇلاپلا ، — سىلەر بىنارسقا بېرىشنى قارار قىپسىلەرغۇ ؟

كومولا بۇ سۆزگە يا «ھە» ، يا «ياق» دېمىدى.

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز ، تاغا ، — دېدى ئۇ بىر ئاز جىمىپ كېتىپ ، ئاندىن ، — چامادانىڭىزنى يېغىشتۇرۇشۇپ بېرەي.

چوكرو بورتى ئۇنىڭ رومىشنىڭ گاجىپورغا بېرىشتىن ۋاز كەچكەنلىكىنى ئاڭلاپ تۇرۇپ ئانچە پەرۋا قىلمىغانلىقىغا قاتتىق ئاغرىندى. «بەلكىم مۇشۇنداق بولغىنىمۇ تۇزۇكتۇ ، — دېدى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە ، — ماڭا بۇ ياشتا يېڭى دوست تېپىشنى كىم قويۇپتۇ».

شۇ ئەسنادا ، پىلانىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى كومولاغا دەپ قويۇش ئۈچۈن رومىش كىرىپ كەلدى.

— سىزنى ئىزدەپ كىرمىگەن يېرىم قالمىدى ، — دېدى ئۇ ، كومولا چوكرو بورتىنىڭ كىيىم - كېچەكلىرىنى قاتلاش بىلەن بەند ئىدى.

— بىز گاجىپورغا بارمايدىغان بولدۇق ، كومولا ، — دېدى رومىش ، — مەن بىنارسقا بېرىپ ئادۋوكاتلىق قىلىش قارارىغا كەلدىم ، سىز قوشۇلامسىز ؟

— قوشۇلمايمەن ، مەن گاجىپورغا بارىمەن ، — كومولا قولى ئىشتا ، بېشىنى كۆتۈرۈپمۇ قويماي جاۋاب بەردى ، — مەن ھەممە نەرسىلىرىمنى يىغىشتۇرۇپ قويدۇم .

— ئۇنداقتا ، سىز يالغۇز بارامسىز ؟ — سورىدى رومىش كومولانىڭ بىر قەدەر قاتتىق قارشىلىقىدىن ھەيران بولغان ھالدا .

— ياق ، تاغام ئىككىمىز··· — ئۇ بۇ سۆزنى قىلىۋېتىپ كۈلۈمسىرىگەن ھالدا بوۋايغا لەپپىدە قاراپ قويدى .

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ چوكرو بورتىنىڭ كەيپى ئۇچتى .

— قىزىم ، — دېدى ئۇ ، — مۇنداق قىلسىڭىز ، رومىش ئەپەندى مەندىن خاپا بولۇپ قالىدۇ .

— مەن گاجىپورغا بېرىش قارارىغا كەلدىم ، — دەپ تۇرۇپلىۋالدى كومولا . ئۇنىڭ ئاھاڭىدىن مەن نېمىنى خالىسام شۇنى قىلىۋېرىمەن ، دېگەندەك مەنە چىقىپ تۇراتتى .

— بولىدۇ ، تاغا ، — دېدى رومىش ، — گاجىپورغا بارساق بارايلى .

كەچكە يېقىن يامغۇر توختاپ ھاۋا ئېچىلدى . رومىش ئايدىڭدا يالغۇز ئولتۇرۇپ خىيالغا چۆمدى : «ئۇزۇنغىچە بۇنداق سۆرىشىپ يۈرىۋەرسەك بولمايدۇ ، ئەگەر كومولا ئاشكارا قارشىلىق كۆرسىتىدىغان بولسا ، ئۇ چاغدا بۇ ئىشنى كۆرۈڭ . ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرمۇش كەچۈرۈش ھەم ئۇنىڭدىن ئايرىم تۇرۇشنىڭ ئامالىمۇ قالمىدى ، ئەمدى بۇنداق كېتىۋېرىشكىمۇ بولمايدۇ . كومولا ئۆزۈمنىڭ ئايالىغۇ ؟ ! باشتا ئۇنىڭغا ئۆز ئايالىم قاتارىدا مۇئامىلە قىلغانىكەنمەن ، نىكاھ ئوقۇمىغانلىقىنى سەۋەب قىلىپ ئۆزۈمنى بۇنچىلىك قىينىماپ يۈرسەم بولامدۇ . ھېلىقى كۈنى كەچتە ، ئاشۇ قۇمۇلۇقتا ئەجەل تەڭرىسى يامانىڭ ئۆزى ئۇنى مېنىڭ ئەمرىمگە تاپشۇرغان ئەمەسمىدى . ئۇ پانىي ئالەمنىڭ نىكاھ قىلىدىغان ھەر قانداق

www.uyghurkitap.com

كاھىنىدىنمۇ قۇدرەتلىك ئىدىغۇ !» .

ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۇنىڭ بىلەن خىمنولىنى ... ئۇ ... ـرىس قىلىپ تۇرغان رەقىبلەر يوشۇرۇنۇپ ياتاتتى . ئۇ ... كىرەك ، ئۇ تالاي توسقۇننى بۆسۈپ ئۆتۈپ ، ئەندىشە ، ... دېگەنلەرنى چۆرۈپ تاشلىغاندىلا ، ئاندىن ئۇنىڭ ئالدىغا باش كۆتۈ ـرۈپ بارالايدۇ . ئۇ بىرقاتار كۆرەشلەرنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشكە ـمۇ پىتىنالمايتتى . ئۇ ئەلۋىتتە قانداقمۇ ئېرىشەلىسۇن ؟ ئۇ باشقە ـلارنى ئۆزىنىڭ پۈتۈنلەي گۈناھسىز ئىكەنلىكىگە قانداقمۇ ئىشەندۈ ـرەلىسۇن ؟ ئۇ ئۆزىنىڭ گۈناھسىز ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ چىقتىمۇ دەيلى ، بىراق جەمئىيەت ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرلىشىشىگە يول قوي ـمىسا ، بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە كومولا نەقەدەر ئېچىنىشلىق ھالغا چۈ ـشۈپ قالار . بۇ يولدىنمۇ ئۈمىد يوق . قەتئىي نىيەتكە كېلىش كېرەك ، ئەمدى ئىككىلىنىشكە بولمايدۇ ! كومولانى ئۆز ئايالى قىلىپ ئۆتمەكتىن باشقا چارە يوق ، خىمنولىنى شۇ تاپتا ئۇنىڭغا قاتتىق ئۆچمەنلىك ساقلاۋاتىدۇ . بۇ ئۆچمەنلىك ئۇنىڭ ئۆزىنى ئالماقچى بولغانلارنىڭ تەلىپىگە ماقۇل كېلىشىگە ئوڭايلىق يارىتىپ بېرىدىغۇ . رومىش چوڭقۇر ئۇھ تارتىۋەتتى . بۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزىنىڭ خىمنولىنىغا بولغان بارلىق ئۇمىدلىرىنى كۆڭلىدىن پاك ـ پاكىز چىقىرىۋەتكەندەك بولدى .

ئوتتۇز بىرىنچى باب

— ھوي ! — دەپ توۋلىدى رومىش ، — سەن نەگە بارىسەن ، ئومىش ؟

— مەن ئاپام بىلەن بىرگە كېتىمەن .

— مەن ساڭا بىنارسقىچە بېلەت ئېلىپ بەرگەن ، پاراخوت ئەمدى تېخى گاجىپورغا كەلدى . بىز بىنارسقا بارمايدىغان بولدۇق .

— ئەمىسە ، مەنمۇ بىنارسقا بارمايمەن ، — دېدى ئومىش . رومىش ئۇنى ئۆز ئۆيىدە تۇرغۇزۇشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ

باقمىغانىدى . بالىنىڭ بۇنداق قەتئىي تۇرۇشى ئۇنى ھەيران قالدۇردى .

— ئومىشنىمۇ كەينىمىزگە سېلىپ يۈرەمدۇق ؟ — ئۇ كومولادىن سورىدى .

— ئۇنىڭ باردىغان يېرى يوقتە .

— بىنارستا ئۇنىڭ تۇغقانلىرى بارغۇ ؟ — دېدى رومىش .

— ئۇ بىز بىلەن بىرگە بولۇشنى خالاۋاتىدۇ . ئېسىگىدە بولسۇن ، ئومىش . بىز بېرىپ باقمىغان بىر جايغا كېتىۋاتىمىز ، تاغاڭنىڭ يېنىدىن يىراق كەتمە ، بولمىسا كىشىلەرنىڭ قىستا - قىستىڭى ئېچىدە يىتىپ كېتىسەن ، — دېدى كومولا .

ناھايىتى روشەنكى ، بۇ كىشىلەر ھازىر كومولانىڭ بۇيرۇقىغا تولۇق ئىتائەت قىلاتتى . ئۇلارنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى يۈرۈش - تۇرۇشلىرىغىمۇ كومولا ئىگە ئىدى . ئىلگىرى ئۇ رومىشنىڭ بۇيرۇقلىرىغا رايىشلىق بىلەن كۆنەتتى ، ئەمدى بۇنىڭغا خاتىمە بېرىلگەنىدى . شۇڭا ھېچقانداق تالاش - تارتىشمۇ بولمىدى . ئومىش قولتۇقىغا بىر تۇگۇننى قىستۇرۇپ ئۇلارنىڭ كەينىدىن ماڭدى . شۇنداق قىلىپ ، ئۇلار پاراخوتتىن بىرگە چۈشۈشتى .

بوۋاي شەھەر رايونى بىلەن ياۋروپالىقلار مەھەللىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئاددىيغىنا بىر ئۆيدە ئولتۇراتتى . ئۆينىڭ ئالدىدا تاش بىلەن قوپۇرۇلغان قۇدۇق ، كەينىدە مانگو دەرەخلىرى ئۆسكەن باغچە بار ئىدى . ئۆي بىلەن كوچىنىڭ ئارىلىقىغا پاكار تام چۆرۈلگەن بولۇپ ، قورۇنىڭ ئېچىدە ھېلىقى قۇدۇقنىڭ سۈيى بىلەن سۇغىرىلىدىغان كىچىك ئوتياشلىق بار ئىدى . رومىش بىلەن كومولا ئۆزلىرىگە ئۆي تاپقۇچە مۇشۇ يەردە تۇرۇپ تۇرۇشتى .

چوكرو بورتى خانىمى خاربىخوبىنىنى بەكمۇ كېسەلچان دەپ يۈرگىنى بىلەن ، ئەمەلىيەتتە ئۇ ئايالنىڭ تۇرقىدىن ھېچبىر ساقسىزلىق ئالامىتى كۆرۈنمەيتتى . ئۇ خېلى ياشلارغا بېرىپ قالغان بولسىمۇ ، خېلىلا تىمەن ئىدى ، تۇرقىدىن قولىدىن خېلى ئىش كېلىدىغان ئايال ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى ، پەقەت چېكە چاچلىرى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

رىغا ئازراق ئاق سانجىغاندى . شۇنداق دېيىشكىمۇ بولمايدۇ ، قېرىلىق ئۇنىڭغا ھۆكۈم چىقارغان بولسىمۇ ، تېخى ھايات پېتىنالمىغاندى .

ئۇ چوكرو بورتى بىلەن توي قىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي بەرگەك كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ قالغاندى . چوكرو بورتى بۇ كېسەلنى داۋالاش ئۈچۈن ئورۇن يۆتكەش كېرەك ؛ دەپ قاراپ ، ئۆزىنىڭ مۇدىرلىق خىزمىتىنى گاجىپوردىكى مەلۇم باشلانغۇچ مەكتەپكە يۆتكەپ ، ئائىلىسى بىلەن بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلگەندى .

خاربىخوبىنىڭ سالامەتلىكى ئاللىقاچان ئەسلىگە كەلگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئېرى بۇرۇنقىدەكلا ئۇنىڭ سالامەتلىكىدىن ئەندىشە قىلاتتى .

چوكرو بورتى مېھمانلىرىنى تاشقىرىقى ئۆيگە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ ، ئايالىنى چاقىرىپ چىقىش ئۈچۈن ئىچكىرى ئۆيگە كىردى . ئايالى كەينىدىكى قورۇدا كوزا ـ قاچىلىرىنى ئاپتاپقا سېلىپ قويۇپ ، بۇغداي سورۇپ ئولتۇراتتى .

— بۇ يەردە ئىكەنسەن ـ دە ! — دېدى چوكرو بورتى ، — ھاۋا سوغۇق تۇرسا ، ياغلىق ئارتىۋالساڭ بولمامدۇ ؟

— نېمە دەۋاتىسىز ؟ ئاپتاپ يەلكەمنىمۇ كۆيدۈرۈۋاتسا سوغۇق- مۇ تېخى ، — دېدى خاربىخوبىنې .

— بۇ بولماپتۇ ، — دېدى چوكرو بورتى ، — بىز بىرەر كۈنلۈك ئالالمىغۇدەك ھالدا ئەمەسقۇ .

— ماقۇل ، مەن بىر كۈنلۈك تاپاي . خوش ، ئەمدى گەپنى سىلىدىن ئاڭلايلى ، نېمانداق ھايال قالدا ؟

— سۆزلىسەم گەپ تولا ، مەن بىر نەچچە مېھمان باشلاپ كەلگەن . ھازىرچە باشقا گەپنى قويۇپ ، مېھمانلارنى ئوبدان كۈتۈ- ۋالايلى ، — ئاندىن ئۇ يېڭى مېھمانلار توغرىلىق بىرەر قۇر سۆزلەپ بەردى .

ناتونۇش مېھمانلارنى كۈتۈش ئۇلار ئۈچۈن بىرىنچى قېتىملىق ئىش ئەمەس ، لېكىن ئەر ـ خوتۇن مېھمانىنى كۈتۈشكە خاربىخوبە-

نېنىڭ تەييارلىقى يوق ئىدى .

— ۋاي خۇدايىم ، بىز ئۇلارنى نەگە ئورۇنلاشتۇرارمىز ؟

— ئالدىدا ، ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ چىقمامسەن ، — دېدى ئېرى ، — ئاندىن ئۇلارنى قانداق جايلاشتۇرۇشنى بىر نېمە دەيمىز . بىزنىڭ شويلو قەيەردە ؟

— بالىسىنى يۇيۇندۇرۇۋاتىدۇ .

چوكرو بورتى كومولانى باشلاپ چىقىپ ئايالى بىلەن كۆرۈشتۇردى .

كومولا يېقىن كېلىپ خارېبخوبىنىغا ئېگىلىپ سالام بەردى . خارېبخوبىنې قولىنى ئۇنىڭ ئىڭىكىگە تەگكۈزۈپ ، ئاندىن سۆيۈپ قويدى ـ دە ، ئېرىگە قاراپ :

— ئۇ بىزنىڭ بىدخوغا نېمىدېگەن ئوخشايدۇ ـ ھە ؟ — دېدى . بىدخو ئۇلارنىڭ قىزى بولۇپ ، ھازىر ئېرى بىلەن ئاللاخابادتا ئولتۇراتتى .

بۇ سۆز چوكرو بورتىنى خېلى خۇش قىلدى . ئەمەلىيەتتە بىدخو بىلەن كومولانىڭ قىلچە ئوخشاشلىقى يوق ئىدى . لېكىن ، خارېبخوبىنې ھېچقانداق قىزنىڭ ئۆز قىزىدىن چىرايلىق ۋە قابىل ئىكەنلىكىگە ئەزەلدىن تەن بەرمەيتتى . ئۆز قېشىدا ئولتۇرىدىغان قىزى شويلودجا چىرايلىقلىقتا كومولاغا تەڭ كېلەلمىگەچكە ، ئاپىسى كومولانى بۇ يەردە بولمىغان قىزى بىلەن تەڭلەشتۇرۇپ ، شۇ ئارقىلىق ئۆزلىرىنى غالىب كۆرسەتمەكچى بولدى .

— ئۆيىمىزدە تۇرماقچى بولغىنىڭلارغا ئىنتايىن خۇشالمەن ، — دېدى خارېبخوبىنې ، — لېكىن سىلەرگە تازا كەڭ ـ كۇشادە بولمامدىكىن دەپ ئەنسىرەيمەن . بىزنىڭ يېڭى ئۆيىمىزنى ئوڭشاۋاتقان بولغاچقا ، سىلەرنى بىر ئاز تارچىلىقتا قالدۇرۇپ قويىدىغان بولدۇق .

چوكرو بورتىنىڭ بازار بېشىدا بىر ئۆيى بار بولۇپ ، ئۇنى ھازىر ئوڭشاۋاتقانىدى . لېكىن ، ئۇلارنىڭ ئۇ يەردە ئولتۇرۇشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ، ھەتتا خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ بېقىشمە-

غان ئىش ئىدى .

چوكرو بورتى ئايالىنىڭ بۇ گېپىدىن كۇلكىسى كەلدى ، لېكىن ئۇنداق ئەمەس دېيەلمەيتتى ، ئەلۋەتتە .

— ئەگەر سىلەر سقىلىپ قېلىشتىن قورقىدىغان ئادەم بولساڭلار ، مەنمۇ سىلەرنى باشلاپ كەلمەيتتىم ، — ئۇ كومولاڭ سۆزلەپ بولۇپ ، ئاندىن بۇرۇلۇپ ئايالىغا ، — سەن بۇ يەردە تۇرىۋەرسەڭ بولماسمىكىن ، كۆزىنىڭ ئاپىتىگە زىيان قىلىپ قالىدۇ ، — دېدى ، ئاندىن رومىشىنىڭ قېشىغا چىقىپ كەتتى .

كومولا بىلەن خاربېخوبىنې ئىككىسى ئوڭچە قېلىشتى . ئۇ كومولانىڭ ئەھۋالىنى سورىغىلى تۇردى .

— ئېرىڭىز ئادۇوكات ، شۇنداقمۇ ؟ ئۇنىڭ ئادۇوكاتلىق قىلىۋاتقىنىغا قانچە زامان بولدى ؟ بۇ خىلى پۇل تاپىدىغان ئىشقۇ دەيمەن ؟ ھە ، ئۇ تېخى خىزمىتىگە رەسمىي كىرىشمىدىمۇ ؟ ئەمەسە ، نېمە بىلەن تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتىسىلەر ؟ قېينانىلىرىڭىزدىن قالغان نەرسە جىقمىدى ؟ بىلمەيسىز ؟ تەۋۋا ، ئەجەبكەنسىز ! قېينانا ـ قېينانىڭىزنىڭ ئەھۋالىنىمۇ بىلمەمسىز ؟ ئېرىڭىز ھەر ئايدا قانچىلىك راسخوت بېرىدۇ ؟ سىزمىغۇ كىچىك ئەمەسكەنسىز ، قېينانىڭىز بولمىغاندىن كېيىن ئۆينىڭ كارى بېشىڭىزغا كېلىدىغان گەپ ! قىزىم بىدخونىڭ ئېرى تاپقان پۇلىنىڭ ھەممىسىنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزىدۇ .

موماي ئاشۇنداق سوراپ ـ سوراۋىشتۇرۇپ ، ئېزىپ ـ ئىچكۈزۈپ يۇرۇپ ، كومولانىڭ ناھايىتى بوشاڭ كەلگەنلىكىنى دەرھال ئۆزىگە تونۇتتى . مانا ئەمدى كومولا ئۆز ئېرىنىڭ ئۆتكەنكى ئۆمرى ، ئائىلە ئەھۋالىنى چورتلا بىلمەيدىغانلىقى ياشقىلار ئۈچۈن قانچىلىك غەلىتە ۋە نومۇسلۇق ئىش بولۇپ تۇيۇلىدىغانلىقىنى ئېنىق ھېس قىلىپ يەتتى . ئويلاپ قارىسا ، ئۇ شۇ كۈنگىچە ئېرى بىلەن مۇشۇ خۇسۇستا ئوچۇق ـ يورۇق سۆزلىشىپ باقمىغان ؛ ئۆزىنىڭ ئېرى بولغان بۇ كىشى توغرىسىدا ھېچنېمە بىلمەيلا يۈرگەن . ئۇ ئۆزىنىڭ نە ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى تۇنجى قېتىم

هېس قىلىپ يەتتى ۋە باشقىلار تەرىپىدىن شۇنچىلىك ئېتىبارسىز قارىلىدىغانلىقىنى ئويلاپ كۆڭلى پاراكەندە بولدى .

— ئايدىڭىزدىكى بىلەزۈكلەرنى كۆرۈپ باقايمۇ ، ئەزىزىم ، — دېدى خارىبخوبنىي بىر ئازدىن كېيىن ، — ئالتۇنى ئانچە ساپ ئەمەسكەن ، شۇنداقمۇ ؟ توي قىلغان ۋاقتىڭىزدا دادىڭىز سىزگە بىر-زەك ئېلىپ بەرمىگەنمۇ ؟ راست ، دادام يوق دېگەنىدىڭىز - ھە ؟ شۇنداقتىمۇ بولۇشى كېرەك - دە ، ئېرىڭىز ئېلىپ بەرمەمدۇ ؟ بىدخونىڭ ئېرى ئاي ئارىلاپ دېگۈدەك ئۇنىڭغا ھالقىغا ئوخشاش نەرسىلەرنى ئېلىپ بېرىپ تۇرىدۇ .

شويلودجا ئىككى ياشلىق قىزى ئومىنى يېتىلەپ ئۆيگە كىرىپ كەلدى . شۇنىڭ بىلەن ، خارىبخوبنىنىڭ سوئال - سوراقلىرىمۇ ئۇزۇلۈپ قالدى . شويلودجا قوشۇق يۇزلۇك ، كەڭ ماڭلاي ، قارا-مۇتۇق چوكان ئىدى . روھلۇق قىياپىتىدىن توختاملىق ، مۇلايىم ئايال ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى .

شويلودجانىڭ قىزى كومولاغا قاراپ - قاراپ قويدى ، ئاندىن ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ : «ھەدە» دەپ چاقىردى . بۇ ھەرگىز ئۇنىڭ كومولانى بىدخوغا ئوخشاتقانلىقىدىن ئەمەس ئىدى . ئۇ ئۆزى-گە ياقتان ئاياللارنىڭ ھەممىسىنى «ھەدە» دەپ چاقىرىۋېرەتتى . كومولا دەرھال قىزنى كۆتۈرۈپ تىزىغا ئولتۇرغۇزدى .

خارىبخوبنىي كومولانى قىزىغا تونۇشتۇردى :

— بۇ خانىمنىڭ ئېرى ئادۋوكات ئىكەن . ئۇ شىمالغا ئادۋو-كاتلىق قىلغىلى كەپتۇ . ئۇلار يولدا داداڭغا ئۇچراپتىكەن ، داداڭ بۇ يەرگە باشلاپ كەپتۇ .

بۇ ئىككىسى بىر كۆرۈشۈپلا يېقىن دوستلاردەك چىقىشىپ كەتتى .

خارىبخوبنىي مېھمانلىرىغا غىزا ، ئورۇن ھازىرلاش ئۈچۈن چىقىپ كەتتى . شويلودجا كومولانىڭ قولىدىن تۇتۇپ ئۆز ئۆيىگە باشلىدى .

ھايال ئۆتمەي ئۇلار ئەركىن سۆزلىشىپ كەتتى . ياش قورامـ-

www.uyghurkitap.com

ىدىكى پەرق ئۇلارنىڭ كۆڭلىگىمۇ كەچمەيتتى.

كومولانىڭ بىلىمى ئۆزىنىڭ ياش قورامىدىكى ئۇستۇن ئىدى. بۇ بەلكىم ئۇنىڭ قېينانىسىنىڭ ئۇنىڭغا ئاڭلاپ باقمىغانلىقىدىن، ئۆز مەيلىچە چوڭ بولغانلىقىدىن بولسا كېرەك. ئۇ: «تىلىڭنى تارت!»، «مېنىڭ سىزغان سىزىقىمدىن چىقمايسەن»، «قىز بالا ‹ياق› دېگەن سۆزنى ئېغىزغا ئالمايدىغان!» دېگەن كايىشلارنى ئەزەلدىن ئاڭلاپ باقمىغانىدى. شۇڭا، ئۇ دۇنيادىكى ھەممە نەرسىگە بېشىنى رۇس تۇتۇپ، قەددىنى كۆتۈرۈپ قارايتتى. ئۇ خۇددى مۇستەھكەم غولىدا ئاجايىپ بەرق ئۇرۇۋاتقان گۈلگە ئوخشايتتى.

قىزچاق ئۇلارنى مېنى ئوينىتامدىكىن دەپ ھەر قانچە قىلسىمۇ، ئۇلار ھە دەپ ئۆزلىرىنىڭ قىزغىن پارىڭى بىلەن ئىدى. كومولا پاراڭدا شويلودجاغا تەڭ كېلەلمەيدىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. شويلودجانىڭ دەيدىغان سۆزلىرى كۆپ، ئۇنىڭ بولسا دەپ بەرگۈدەك نېمىسى بار؟ كومولانىڭ تويدىن كېيىنكى تۇرمۇشى ھەققىدە سۆزلەپ بەرگەنلىرى خۇددى قېرىنداش بىلەن جىجالغان سۇس ئىزنادىنلا ئىبارەت ئىدى. ئۇنىڭدا نە مۇكەممەللىك، نە رەڭدارلىق بولسۇن!؟

شۇ كۈنگىچە ئۇ ئۆزىنىڭ تويدىن كېيىنكى تۇرمۇشىنى بۇ قەدەر مەنسىز دەپ ھېس قىلمىغانىدى. راست، ئۇنىڭغا نېمىدۇر بىر نېمە يېتىشمەيۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. بەزىدە ئۇنىڭ روھىي دۇنياسىدا ئاللىقانداق قارشىلىقلارمۇ پەيدا بولۇپ قالاتتى، بىراق ئۇ بۇنىڭ سەۋەبلىرىنى ئويلاپ يەتمىگەنىدى.

پاراڭ باشلانغاندىلا شويلودجا ئېرى توغرىسىدا سۆزلەپ كەتتى. ئۇنىڭ يۈرەك تارىسىنى كىچىككىنە چېكىپ قويسىلا ھەر خىل كۈيگە جاراڭلايتتى. لېكىن، كومولا ئۆزىدىكى بۇ خىل تارنىڭ ئۇنسىز ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ئۇنىڭ ئېرى توغرىسىدا ئېيتقۇدەك نېمىسى بولسۇن؟ شۇڭا، ئۇ بۇنداق پاراڭ سالالمايتتى ھەم ئۇنىڭغا

قىزىقمايتتى .

شويلودجانىڭ سۆھبەت قېيىقى بەخت مېۋىسىنى بېسىپ خۇشاللىق دەرياسىدا ئۈزۈۋاتقان چاغدا ، كومولانىڭ قۇرۇق قېيىقى بىچارىلىك قۇملۇقىغا پېتىپ قالغانىدى .

چوكرو بورتىنىڭ بار - يوقى ئىككى قىزى بولۇپ ، چوڭى قېينانىسىنىڭ ئالدىدا تۇراتتى . ئۇ كىچىك قىزىنى سىرتقا چىقارغۇسى كەلمەي قول ئىلكىدە يوق بىر يىگىتنى كۈيئوغۇللۇققا تاللىۋالغان ، ئاندىن ئۆزىنىڭ تونۇش - بىلىشلىرى ئارقىلىق ئۇنى گاجىپوردىكى ئەپيۇن زاۋۇتىغا ئورۇنلاشتۇرغان ، شۇنىڭ بىلەن بۇ يىگىت ئۇلارغا ئىچ كۈيئوغۇل بولۇپ قالغانىدى .

شويلودجا پاراڭنىڭ ئوتتۇرىسىغا كەلگەندە ئورنىدىن تۇيۇقسىز تۇرۇپ كەتتى .

— كەچۈرۈڭ ، ئەزىزىم ، مەن بىر ئازدىن كېيىن كېلەي ، — ئۇ ئارقىدىن سەل خىجىل بولغاندەك بولدى - دە ، ئېرىنىڭ ھازىر يۇيۇنۇپ بولغانلىقىنى ، ئۆزى بېرىپ غىزا تەييارلاپ ئۇنى ئىشقا ماڭغۇزمىسا بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتى .

— ئۇنىڭ يۇيۇنۇپ بولغانلىقىنى نەدىن بىلىسىز ؟ — دېدى كومولا گۆدەكلەرچە سوئال سوراپ .

— تولا چاقچاق قىلماڭا ، — دېدى شويلودجا ، — نېمىشقا بىلمەيدىكەنمەن . سىز ئېرىڭىزنىڭ ئاياغ تۇنۇشىنىمۇ پەرق قىلالمامسىز ؟

ئۇ قاقاقلاپ كۈلگىنىچە كومولانىڭ ئىڭىكىنى نوقۇپ قويدى ، ئاندىن بىر مۇنچە ئاچقۇچلارنى ئېسىۋالغان سارىسىنىڭ پېشىنى قايرىپ يەلكىسىگە تاشلىدى - دە ، ئومىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتى .

كومولا تا بۇگۈنگىچە ، بىر ئادەمنى ئاياغ تۇنۇشىدىن پەرق ئەتمەكنىڭ شۇنچىلىك ئوڭاي بولىدىغانلىقىدىن بىخەۋەر ئىدى . ئۇ دېرىزىدىن تالاغا قارىغىنىچە خىيالغا چۆكۈپ تۇرۇۋىلا قالدى . دېرە-

ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
www.uygurkitap.com

زىنىڭ سىرتىدا گۇاۋا دەرىخى بار ئىدى . ئۇنىڭ ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن چېچەكلىرى ئارىسىدا نۇرغۇنلىغان شىرنە ھەرىلەر ئۇچۇپ يۈرەتتى .

ئوتتۇز ئىككىنچى باب

روميۇ گانگې دەريانىڭ ياقىسىدىكى يالغۇز بىر ئۆينى ئىجارىگە ئالماقچى بولدى . گاجىپور ئادۋوكاتلار مەھكىمىسىگە قاتـ
نىشىش رەسمىيەتلىرىنى ئورۇنلاش ۋە بەزى مۇلۇكلىرىنى كۆچۈـ
رۈپ كېلىش ئۈچۈن ، ئۇنىڭ كالكۇتتىغا بېرىپ كېلىشى زۆرۈر بولغان بولسىمۇ ، لېكىن نېمىشقىدۇر ، بارغۇسى كەلمەي قالدى . ئۇ يەردىكى بەزى كوچىلار كۆز ئالدىغا كەلسىلا ، ئۇنىڭ قەلبى ئۆرتىلەتتى . ئۇ ھازىرمۇ بىقارار ھالەتتە ، لېكىن ئىش بۇ دەرىجىگە يەتكەندە ، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ، كومولانى رەسمىي نىكاـ
ھىغا ئېلىشنى كېچىكتۈرۈشكە بولمايتتى .

ئۇ ھامىنى بولىدىغان بۇ ئىشقا قول سېلىشقا جۈرئەت قىلالـ
مای ، يولغا چىقىشنى كەينىگە سۈرىۋەردى .

چوكرو بورتىنىڭ ئۆيلىرى تارچىلىق بولغاچقا ، كومولا ئىچـ
كىرى ھۆجرىدا ياتاتتى ، روميۇشقا سىرتتىكى ئۆيدە ئايرىم يېتىشقا توغرا كەلدى . ئۇلارنىڭ كۆرۈشۈش پۈرسەتلىرىمۇ ئاز ئىدى ، شۇيـ
لىودجا كومولاغا بۇ ئەپسىزلىكتىن بەـئارام بولۇۋاتقانلىقىنى ئېيتتى .

— نېمە بوپتۇ ، بۇ بىر چوڭ ئىشمىدى ؟ — دېدى كومولا ، — ئايرىم ياتسا نېمە بولغۇدەك !

— سىز نېمىدېگەن تاش يۈرەك ئايال ! — دېدى شويلودجا كۈلۈپ تۇرۇپ ، — مېنىڭ ئالدىمدا تولا خۇپسەنلىك قىلماڭ ، بەربىر مېنى ئالدىيالمايسىز ! يۈرىكىڭىزنىڭ نېمىگە سوقۇۋاتقانلىـ
قىنى ئوبدان بىلىمەن .

— ئەمىسە سىز راست گەپنى قىلىپ بېقىڭا ، — دېدى كومو ـ

لا ، — ئەگەر بىپىن ئەپەندى ئىككى - ئۇچ كۈن سىز بىلەن بىرگە بولماي قالسا ، سىزمۇ... ؟

— لېكىن ، ئۇنىڭ ئىككى - ئۇچ كۈن مەن بىلەن بىرگە بولماي قېلىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ! — دېدى شويلودجا ئۆزىگە قاتتىق ئىشەنگەن ھالدا . ئاندىن ئۇ بىپىن ئەپەندىنىڭ ئۆزىنى نەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقى ھەققىدە سۆزلەپ كەتتى . تويدىن كېيىن ياش ئېرىنىڭ قانداق قىلىپ دۇشمەنلىرىدىن — ئۆيدىكى قېرىلاردىن — يوشۇرۇنچە ئۆزى بىلەن كۆرۈشكەنلىكىنى ، بەزىدە ئىش ئەپلەشمەي قېلىپ چوڭلارغا تۇتۇلۇپ قالغاندا ، چىرايىنىڭ قانداق بولۇپ كەتكەنلىكىنى ، كېيىنچە چوڭلار ئۇلارنىڭ كۆرۈشۈشىگە چەك قويغانلىقىنى ، شۇ چاغلاردا چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا چوڭلارغا سەزدۈرمەي ئەينەكتە ئىشارەت قىلىپ سۆزلىشىش ئارقىلىق ، ۋاقتىلىق تەسەللى تاپقانلىقلىرىنى ئېيتىپ بەردى . قىزىقارلىق ئەسلىمىلەرگە بېرىلگەن شويلودجانىڭ چىرايىدا خۇشاللىق جىلۋە قىلاتتى .

ئاندىن ئۇ ، بىر چاغلاردا بىپىنگە كۈن بويى خىزمەت بىلەن بولۇش توغرا كەلگەنلىكىنى ،ئۇلارنىڭ بىر - بىرىنى كۆرگۈچە تاقىلداپ كەتكەنلىكىنى ، بىپىننىڭ تۇرۇپ - تۇرۇپ ئىشقا بارمايدىغانلىقىنى كېلىۋالغانلىقىنى تېخىمۇ تەپسىلىي ھېكايە قىلىشقا باشلىدى .

بىر كۈنى ، بىپىن قېينىتىسىنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە پاتنوغا بارماقچى بوپتۇ . شويلودجا ئۇنىڭدىن : «سەن پاتنودا ئۆزۈڭ يالغۇز بىر نەچچە كۈن يۈرۈپ چىدالامسەن ؟» دەپ سوراپتۇ . ئۇ : «چىدىمامدىغان ! » دەپ جاۋاب بېرىپتىكەن ، بۇ گەپ ئۇنىڭ غۇرۇرىغا شۇنچىلىك تېگىپتۇكى ، بىپىن ماڭىدىغان كۈنى ئاخشىمى ئۇنىڭغا چىدىمايدىغانلىقىنى قەتئىي دېمەيمەن دېگەن نىيەتكە كەپتۇ . لېكىن ، ۋاقتى كەلگەندە بىر يىغا بىلەنلا ئۇنىڭ كۆڭلى ئېرىپ كېتىپتۇ . سەپەر تەييارلىقلىرى پۈتكەنىكەن ، ئەتىسى تۈيۈقسىزلا بىپىننىڭ باش ئاغرىقى دەمدۇ ، ئىشقىلىپ ، بىر غەلىتە كېسىلى

قوزغىلىپ قېلىپ پاتنوغا بېرىش پىلانى يوقىتىپتۇ . شۇنىڭ بىلەن ، ئۆيدىكىلەر دوختۇر چاقىرتىپتۇ ، دوختۇر كېلىپ دورا بېرىپتۇ . شويلودجا بىلەن بىپىن ئىككىسى چاندۇرماي دورا ئەۋرەزگە تۆكۈۋېتىپتۇ ، قانداقتۇر بىر كارامەت بىلەن بۇ كېسەل ئۆزىچە يەنە ساقىيىپ قاپتۇ .

شويلودجا گەپ بىلەن بولۇپ كېتىپ ۋاقىتنىڭ قانداق ئۆتكەنىنى بىلمەي قالغان بولسا كېرەك ، تالادىن كېلىۋاتقان يېنىك ئاياغ تۈشىنى ئاڭلاپلا چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى . بىپىن ئەپەندى ئىشتىن قايتىپ كەلگەندى . مەلۇم بولدىكى ، ئۇ بېشىدىن ئۆتكەن قىزىق ئىشلارنى بېرىلىپ پاراڭ سېلىپ بېرىۋاتقىنى بەلەن ، باغنىڭ سىرتىدىكى چوڭ يولدىن كېلىۋاتقان ئاياغ تۈشىنىمۇ دىققىتىنىڭ سىرتىدا قالدۇرمىغانىكەن .

كومولانى ، شويلودجا ئەر - خوتۇنلۇق تۇرمۇشتا ئۆز - ئۆزىگە باش ئاغرىقى تېپىۋالىدىغان ئايال ئىكەن ، دېگەن تونۇشقا كەلدى ، دېگىلى بولمايتتى ، چۈنكى بىر چاغلاردا كومولادىمۇ شۇنىڭغا سەل ئوخشاپ كېتىدىغان ھېسسىياتلار بولغان ، رومىش بىلەن بىرگە ئۆتكەن دەسلەپكى ئايلاردا ئۇنىڭ يۈرىكىدىمۇ شۇنداق بىر كۈي جارانلىغان ، كېيىن ئۇ مەكتەپتىن قۇتۇلۇپ رومىشنىڭ قېشىغا يېنىپ كەلگەندە ، ئۇنىڭ يۈرىكىمۇ ئاجايىپ بىر ئۇسۇلنىڭ غەلىتە رېتىمىدەك تىترەيدىغان بولۇپ قالغاندى . شويلودجانىڭ بايامقى سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، بەزىدە نېمە ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ھېسسىياتى ئۇرغۇپ قالىدىغانلىقىنى ۋە بۇنىڭدىكى مەنىنى سەل بىلگەندەك بولدى . لېكىن ، ئۇ ئۆزىنىڭ كەچۈرمىشلىرىدىن ئاللىقاندىق ئەھمىيەتلىك ، ئۆزۈن داۋاملاشقان بىرەر نەرسىنى تاپالمىدى . ئۆتكەن ئىشلار ئۇنىڭ قەلبىگە تېزلا بىر ئىز سېلىپ دەررۇ يوقالغاندى . شويلودجا بىلەن بىپىننىڭ ئوتتۇرىسىدىكىدەك يالقۇنلۇق مۇھەببەت بۇلاردا ھەرگىز يوق ئىدى . ئۇ رومىشتىن ئايرىلىپ تۇرۇۋاتقىنىغا ھېچقانچە ئىزتىراپ چېكىپ كەتكىنى يوق ، رومىشنىمۇ بىر باھانىلەر تېپىپ كۆرۈشۈۋېلىشنىڭ غېمىدە يۈرىدۇ ، دەپ

تېخىمۇ تەسەۋۋۇر قىلمايتتى .

يەكشەنبە يېقىنلاشقانسېرى ، شويلودجا تېخىمۇ مۇشكۈل ئەھ-ۋالغا دۇچ كەلگىلى تۇردى . بىر تەرەپتىن يېڭى دوستىنى كۈن بويى يالغۇز قالدۇرۇشقا كۆڭلى ئۇنىمىسا ، يەنە بىر تەرەپتىن بىر ھەپتىدە بىرلا قېتىم بېپىن بىلەن بىرگە بولالايدىغان بۇ پۇرسەتنى قۇربان قىلىۋەتكۈسى كەلمەيتتى ھەم ئۇنىڭدا بۇنداق روھمۇ يوق ئىدى . روميۇ بىلەن كومولانىڭ بىر يەردە تۇرۇقلۇق ، ئەقەللىي بىر - بىرى بىلەن سۆزلىشىش پۇرسىتىگىمۇ ئېرىشەلمىگەنلىكىنى كۆرۈپ تۇرۇپ ، يەكشەنبىنىڭ پەيزى - ھۇزۇرىنى ئۆزىلا كۆرۈشكە ئۇنىڭ كۆڭلى ئۇنىمايتتى . ئۇ ئۇلارنى بىر كۆرۈشتۇرۇپ قويالىغان بولسا نەقەدەر ياخشى بولاتتى - ھە !

ئۇ ئۆز پىلانىنى چوڭلارغىمۇ ئېيتىپ ئولتۇرمىدى ، چوكرو بورتىمۇ باشقىلارنىڭ ھەممە ئىشتا ئۆزىدىن كۆرسەتمە سورىشىنى خالايدىغان ئادەملەردىن ئەمەس ئىدى . ئۇ ئۆيىدىكىلەرگە بۇگۈن ئىنتايىن مۇھىم ئىش بىلەن شەھەرگە بارىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ، بۇ ئارقىلىق رومىشقا بۇگۈن ئۆيگە ھەرگىز مېھمان كەلمەيدىغانلىقىنى ، ئۇ ماڭغاندىن كېيىن دەرۋازىنى ئېتىۋالسا بولىدىغانلىقىنى بىلدۇردى ۋە قىزغىمۇ بۇنى پۇرىتىپ ئۆتتى . ئۇ قىزنىڭ بۇ گەپنىڭ تېگىگە يېتەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى .

— كېلىڭ قەدىرلىكىم ، چېچەكىزنى قۇرۇتۇپ قويايلى ، — دېدى شويلودجا كومولاغا ، ئۇلار دەريا بويىدا يۇيۇنۇپ كېلىش-كەنىدى .

— بۇنچىلىك ئالدىرىغۇدەك نېمە ئىش بار ؟

— كېيىن دەپ بېرىمەن ، ئالدى بىلەن چېچەكىزنى تاراپ قويايلى ، — دېدى شويلودجا ۋە دەرھال ئۇنىڭ چېچىنى تاراشقا باشلىدى ۋە خېلى بىر ھازادىن كېيىن چېچىنى چىرايلىق ئۆرۈپ قويدى ، ئاندىن قانداق كۆڭلەك كىيىش ھەققىدە قىزغىن تالاش باشلاندى .

شويلودجا ئۇنىڭغا رەڭگى ئوچۇق كۆڭلەك كىيگۈزۈشتە چىڭ

www.uyghurkitap.com

تۇردى . كومولا ئۇنىڭ مەقستىنى چۈشەنمىسىمۇ ، كۆڭلىدىكى قال-
دۇرماي دەپ ماقۇل بولدى .
چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن شويلودجا ئېرىنىڭ قولىنى ئېلىپ
نېمىلەرنى پىچىرلاپ سىرتقا چىقىرىۋەتتى ، ئاندىن كومولانى ئېرىگە
خەقلەرنىڭ ئۆيىگە بىللە چىقىپ كىرىشكە تەكلىپ قىلدى .
ئىلگىرى كومولاغا رومىشنى ئىزدەپ يۈرۈش ھېچقانچە ئوڭايسىز ئىش بىلىنمەيتتى ، چۈنكى بۇنداق قىلىشنىڭ ئەدەپ - قائىدىگە توغرا كەلمەيدىغانلىقىنى ھېچكىم ئۇنىڭغا ئېيتمىغانىدى . رومىش دەسلەپتىلا بۇنداق قائىدە - رەسمىيەتلەرنى ئۆزى باشلاپ بۇزۇپ بەرگەنىدى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، كومولانىڭ بۇنداق قائىدىدىن تاشقىرى خاتا بولدى دەپ كۆرسىتىپ بەرگۈدەك مىجەزى كېلىشمىدىغان بىرەر سىرداش دوستىمۇ بولغان ئەمەس ، ئۇ ھازىر شويلودجانىڭ ئۆز ئېرىگە يېقىنلىشالايدىغانلىقىغا ھوقۇقلۇق قىلىدىغان نەرسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى چۈشىنەتتى ، لېكىن ئۆزىدىمۇ بۇنداق ھوقۇقنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلالمىغاچقا ، رومىشنىڭ ئالدىغا تەلەپچىدەك بېرىشنى راۋا كۆرمەيتتى .
شويلودجا كومولاغا قىلغان نەسىھەتلىرىنىڭ قىلچە كار قىلمىغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئىچىدە : «رومىشنىڭ ئالدىغا بارسام ئىززىتىمدىن چۈشكەن بولىمەن ، دەپ ئويلاۋاتسا كېرەك ، ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇسى كېلىۋاتىدۇ ، دېمىسىمۇ ، ئايرىم تۇرۇشقىلى نەچچە كۈن بولدى ، رومىشمۇ ئېپىنى تېپىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىدى» دەپ ئويلىدى .
ئانىسى ئىشكىنى زەنجىرلەپ چۈشلۈك ئۈيقۇغا كىرىشكەندىن كېيىن ، شويلودجا بىپىنىڭ قېشىغا كىردى .
— سەن چىقىپ رومىش ئەپەندىگە ئېيتىپ قويساڭ ، — دېدى ئۇ ، — كومولا ئۇنى چاقىرىۋاتىدۇ . قورقما ، بۇ ئىش بىلەن دادامنىڭ كارى يوق ، ئاپام ھېچنېمە بىلمەيدۇ .
بىپىن ئىنتايىن ئېغىر - بېسىق ، ئارتۇقچە ئىشلارغا ئارىلاشمايدىغان ئادەم بولغاچقا ، بۇنداق ئىشلار بىلەن خۇشى يوق ئىدى .

لېكىن ، ئۇ خوتۇننىڭ تەلىپىنى رەت قىلىپ قويۇپ ، پۈتۈن بىر يەكشەنبە پاراكەندە بولۇپ يۇرۇشنى خالىمىدى .

رومىش دالان ئۆيدىكى زىلچە گىلەمنىڭ ئۈستىدە يېتىۋېلىپ «ئاۋانگارت گېزىتى»نى كۆرۈۋاتاتتى . ئۇ شۇ كۈنلۈك گېزىتتىكى مۇھىم خەۋەرلەرنى كۆرۈپ بولۇپ بىكارچىلىقتىن گېزىتتىكى ئېلانلارغا كۆز يۈگۈرتۈشكە باشلىدى . شۇ ئەسنادا بىپىن كىرىپ كەلدى . رومىش خۇشال بولۇپ ئورنىدىن تۇردى ۋە :

— كېلىڭ ، ئولتۇرۇڭ ، بېپىن ئەپەندى ، يۇقىرىغا چىقىڭ ، — دېدى . بىپىن ئۇنىڭغا ھەمسۆھبەت بولغۇدەك كىشى بولمىسىمۇ ، لېكىن بۇنداق ناتونۇش جايدا چۈشتىن كېيىنكى ۋاقىتنى قانداق ئۆتكۈزۈشنى بىلەلمەي زېرىكىپ ئولتۇرغاندا ، بىر ھەمراھنىڭ كەلگىنى ھەر ھالدا ئوبدان بولغانىدى .

لېكىن ، بىپىن ئولتۇرمىدى .

— ئۇ سىزنى چاقىرىۋاتىدۇ ، — دېدى ئۇ بېشىنى تاتىلاپ قويۇپ .

— كىم ؟ كومولامۇ ؟

— ھەئە .

رومىش ئىختىيارسىز چۆچۈپ كەتتى . ئۇ كومولانى ئاتاقتىلا ئەمەس ، ئەمەلىيەتتىمۇ ئۆز ئايالى قىلىشنى كۆڭلىدە جەزملەشتۇرگەن بولسىمۇ ، ھازىر ئايرىم تۇرۇۋاتقاچقا ، ئويلا ـ ئويلا ، يەنە خىمىغا يېنىۋالغانىدى . ئۇ بەزىدە كومولا ئۆزىنىڭ ئۆمۈرلۈك جورىسىغا ئايلانغاندا نەقەدەر كۆڭۈللۈك بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ شادلىق تۇيغۇسىغا چۆمەتتى ، لېكىن ھازىرقى قاتمالىلىقنى قانداق بۇزۇپ تاشلاش كېرەك ؟ يېقىندىن بۇيان كومولا بىلەن ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى قولاشماي قېلىۋاتقان مۇناسىۋەتنى بىراقلا ئوڭشىۋېلىش ئانچە ئوڭاي ئىش ئەمەس ئىدى . شۇڭا ، ئۇ ئىشنى نەدىن باشلاشنى بىلەلمەي قالدى . ئۇنىڭ ئۆي ئىجارە ئېلىشقا ئۇنچىۋالا قىزىمايۋاتقانلىقىنىڭ سەۋەبىمۇ مۇشۇ يەردە ئىدى .

ئۇ بېپىننىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ ، كومولا بىر ئىشنى مەسلىھەت-

لىشىشكە چاقىرغان بولسا كېرەك ، دەپ ئويلىدى ۋە ئۇنىڭ تەكىن پاراستى مۇشۇ پىكىرگە كۈچلىك بېرىپ تۇرسىمۇ ، ئۇ يەنىلا مىشقىدۇر يۇرىكى سېلىپ كەتتى . ئۇ گېزىتنى قويۇپ بېرىپ كەينىدىن ماڭدى . ھەسەل ھەرىلىرىنىڭ غوڭۇلدىشىدىن باشقا ھېچ قانداق ئاۋاز ئاڭلانمىغان تىنچ كوزا كۈنىنىڭ كىشىنى لايدەك ئېزىدىغان ئىسسىقىدا كېتىۋېتىپ ، ئۇ ئۆزىنى ۋەدىلىشىپ قويغان مەشۇقىنىڭ ئالدىغا كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلاتتى .

بېپىن ئۇنى ئۆينىڭ ئالدىغا ئەكېلىپ قويۇپ كېتىپ قالدى . شويلودجا كەتكەندىن كېيىن كومولا ئۇنى ئۆز پىلانىدىن ۋاز كېچىپ ئېرىنىڭ قېشىغا كېتىپ قالدى ، دەپ ئويلىغان ۋە تاشقىرى قى ئۆيگە چىقىدىغان ئىشىكنىڭ بوسۇغىسىدا گۈللۈككە قاراپ ئولتۇرغانىدى . شويلودجا ئۇقۇشمايلا كومولانىڭ ئىشقى سەۋداسىنى قوزغاپ قويغانىدى . گۈللۈكتە سالقىن ئۇرۇۋاتقان مەيىن شامال گۈل بەرگىنى تىترەتكەنگە ئوخشاش ، كومولانىڭ يۈرىكىمۇ تۇرۇپ - تۇرۇپ چىقىۋاتقان ئاھۇ - ھەسرەتنىڭ ئوتلۇق تىنىقىدىن لەرزىگە كېلەتتى .

ئۆيگە تۈيۇقسىز كىرگەن رومىش ئۇنىڭ كەينىدە تۇرۇپ : «كومولا ! » دەپ ئاستا چاقىرىشىغا ، ئۇ چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى . ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى قانلار ئۇرغۇپ كەتتى . ئۇ ئىلگىرى رومىشنىڭ ئالدىدا قورۇنمايتتى . مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئالدىدا يۈزى پوكانەك قىزىرىپ ، بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراشقىمۇ پېتىنالماي قالدى .

ئۇ بايراملىق كىيىملىرى ، مېھرىلىك چىرايى بىلەن رومىشقا باشقا بىر قىزدەك كۆرۈنۈپ كەتتى . ئۇ بىر كۆرۈشتىلا ئەس - ھوشىنى يوقاتقاندەك ، ئۇنىڭ گۈزەل جامالىغا مەپتۇن بولۇپ تۇرۇپ قالدى ، ئاندىن ئاستا ئۇنىڭ قېشىغا باردى - دە ، نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي سەل تۇرۇۋېلىپ ، مۇلايىم ئاھاڭدا :

— مېنى چاقىرتقانمىدىڭىز ، كومولا ؟ — دېدى .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ كومولا ئارقىسىغا بىر نەچچە قەدەم داجىپ

كەتتى .
— ياق ، ياق ! مەن سىزنى چاقىرتمىغان . مەن سىزنى چاقىرتىپ نېمە قىلاتتىم ؟ — ئۇ ئەرزىمەيدىغان بىر خىل جىددىيلىك بىلەن سۆزلەپ كەتتى .
— مېنى چاقىرتقان بولسىڭىزمۇ يامان ئىش دېگىلى بولمايدۇ ، كومولا .
— مەن سىزنى پەقەتلا چاقىرتمىدىم ! — كومولا تېخىمۇ كۈچەپ تەكرارلىدى .
— بوپتۇ ، مەن چاقىرتماي كىرگەنمۇ بولاي ، سىز مېنى قوغلاپ چىقىرىۋەتمەيدىغانسىز ؟
— ئۇلار سىزنىڭ بۇ يەرگە كىرگىنىڭىزنى ئۇقۇپ قالسا خاپا بولىدۇ . خۇش بولۇپ كېتەي ، چىقىپ كېتىڭ . مەن سىزنى پەقەتلا چاقىرتمىغان .
— ئۇقتۇم ، — دېدى رومىش ئۇنى قولىدىن تارتىپ تۇرۇپ ، — ئەمىسە مېنىڭ ئۆيۈمگە چىقايلى ، ئۇ يەردە ھېچكىم يوق .
غال ـ غال تىترەپ كەتكەن كومولا قولىنى بوشىتىۋېلىپ يانداكى ئۆيگە يۈگۈرۈپ كىرىپ ئىشىكنى ئېتىۋالدى .
رومىش ئىشىنىڭ تېگىگە يەتتى . بۇ ھېلىقى ئايالنىڭ ئويۇنى ئىكەنلىكىدە شۈبھە يوق ئىدى . ئۇ ناھايىتى ئوڭايسىزلانغان ھالدا ئۆيگە قايتىپ كىرىپ گىلەمگە سوزۇلدى ـ دە ، گېزىتنى قولىغا ئالدى . ئۇنىڭ كۆزلىرى گېزىتتىكى ئېلاندا بولغىنى بىلەن ، ئەمەلىيەتتە كاللىسىغا ھېچنېمە كىرمەيتتى . ھەر خىل قالايمىقان خىياللار ئۇنىڭ كاللىسىدا گۈركىرىگەن بورانلار سۈرۈپ يۈرگەن بۇلۇتلاردەك كېزىپ يۈرەتتى .
كومولا ئىشىكنى مەھكەم ئېتىۋالغاندى . شويلودجا كېلىپ ئىشىكنى بىر ھازا ئۇردى ، لېكىن ھېچبىر جاۋاب كەلمىدى . ئۇ ئاخىر قولىنى دېرىزىنىڭ رۇجىكىدىن كىرگۈزۈپ ئىشىكنىڭ تاقىقىنى ئېچىۋەتتى ۋە كىرىپلا كومولانىڭ يەرگە يېتىۋېلىپ يۇزىنى

www.uyghurkitap.com
ئويغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

تۇنقىنچە يىغلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى . شويلودجا ئۇنىڭ يىغلاۋاتقان سەۋەبىنى مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىدىن دەپ ئويلىغان بولسا كېرەك ، شۇڭا ئېگىشىپ ئاستا ئاۋازدا :

— نېمە بولدى ، قەدىرلىكىم ؟ زادى نېمە بولدى ؟ نېمىشقا يىغلايسىز ؟ — دېيىلدى .

— سىز نېمىشقا ئۇنى چاقىرتىسىز ؟ بۇ قىلغىنىڭىز پەقەت بولماپتۇ !

كومولا خۇددى باشقا بىر ئادەمگە ئايلىنىپ قالغاندەك ، نېمە ئۈچۈن ئۇشتۇمتۇتلا كۆڭلى بۇزۇلغانلىقىنى ئۆزىمۇ ئۇقتۇرۇپ بېرەلمەيتتى ، ئۇزۇندىن بۇيان ئۇنىڭ كۆڭلىنى يارا قىلىۋاتقان قايغۇ - ھەسرەتنى ھېچكىممۇ چۈشەنمەيتتى .

رومىش ئۇنىڭ قېشىغا كىرگەندە ، ئۇ ئۆز كۆڭلىدە ئاجايىپ بىر تاتلىق سېزىمنىڭ مۇئەللەق راۋىقىنى قۇرۇپ ئولتۇرغانىدى . ئەگەر رومىش سىلىق كىرگىنىدە ھەممە ئىش يولىدا بولغان بولاتتى . لېكىن ، ئۇ ، چاقىرتىشىڭىز بىلەن كىردىم دېيىشىگە ، ئۇنىڭ تەسەۋۋۇر ئالىمىدىكى راۋاق مۇئەللەقتىن چۈشۈپ ئۆزۈل - كېسىل ۋەيران بولغاندەك بولدى . رومىشنىڭ تەتىلدە ئۇنى مەكتەپتە يالغۇز تاشلاپ قويماقچى بولغانلىقى ، پاراخوتتا ئۇنىڭغا قىلغان سالقىن مۇئامىلىسى ۋە باشقا ئىشلار ئۇنىڭ كۆڭلىگە يېگىۋاتقان كەچتى . ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ئۇنىڭ قېشىغا كېلىش بىر گەپ ، باشقىلارنىڭ چاقىرىپ قويۇشى بىلەن كېلىش باشقا بىر گەپقۇ ! ئۇ گاجىپورغا كەلگەندىن كېيىنلا بۇ ئىككى ئىشنىڭ ئاسمان - زېمىن پەرقلىنىدىغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى .

لېكىن ، شويلودجا بۇ ئىشلارنى چۈشەنمەيتتى . رومىش بىلەن كومولانىڭ ئوتتۇرىسىدا مەلۇم جىددىي ئەھۋاللارنىڭ بارلىقىنى ئۇ خىيالىغمۇ كەلتۈرمەيتتى .

ئۇ كومولانى بىر نېمىلەرنى قىلىپ يۈرۈپ قۇچىقىغا يانقۇزىدى ، ئاندىن جىددىي رەۋىشتە :

— ئېيتىڭا ، قەدىرلىكىم ، رومىش ئەپەندى كۆڭلىڭىزنى رەنجىتىپ

جىتىپ قويدىمۇ؟ ئېرىمنىڭ بېرىپ چاقىرغانلىقىدىن خاپا بولغان بولسا كېرەك، ھە. بۇ مېنىڭ قىلغان ئىشىم ئىكەنلىكىنى ئېيتىسىڭىز بولمامتى، — دېدى.

— ياق، ياق، ئۇ ھېچنېمە دېگىنى يوق! لېكىن، سىز نېمىشقا ئۇنى چاقىرتىپ كېلىسىز؟

— مەن خاتا قىپ قالدىم، — دېدى شويلودجا خجالەت بولۇپ، — ئەپۇ قىلىڭ.

كومولا دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ شويلودجانىڭ بوينىدىن قۇچاقلىۋالدى.

— بېرىڭ جېنىم، دەرھال بېرىڭ، — دېدى ئۇ، — بىچىن ئەپەندىنى ساقلىتىپ قويماڭ.

بۇ چاغدا، رومىش گېزىتكە قاراپ زېرىكىپ ئولتۇراتتى، ئۇ ئاخىر گېزىتنى چۆرۈۋېتىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. «بەس يەتەر، — دېدى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە، — ئەتە كالكۇتتىغا بېرىپ رەسمىيەتلىرىمنى ئۆتەپ كېلىمەن. كومولانى تېزرەك ئۆز خوتۇنۇم دەپ ھېسابلىمىسام، ئۆزۈمنى بارغانسېرى ئادەم قاتارىدىن چىقىرىپ قويىدىغان ئوخشايمەن».

ئوتتۇز ئۈچىنچى باب

رومىش پۇتۇن ئېتىبارىنى كالكۇتتىدىكى ئىشلىرىنى تېزرەك ھەل قىلىشقا قارىتىش ئۈچۈن، كولوتولا تەرەپكە ئۆتمەسلىك قارارىغا كەلدى.

ئۇ دورجىپاردىكى بۇرۇن ئولتۇرغان ئۆيگە ئورۇنلاشتى. ھەر كۈنى ئۆز ئىشىغا مېڭىش ئۈچۈن كېتىدىغان ۋاقىت ئانچە كۆپ ئەمەس ئىدى، قالغان ۋاقىت ئۇنىڭغا شۇنچە ئۆزۈن ۋە زېرىكەرلىك بىلىنەتتى. ئۇ بۇرۇنقى دوست - بۇرادەرلىرىنى ئىزدىمىدىلا ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ يولدا ئۇچراپ قېلىشىدىنمۇ ئەنسىرىدى.

يەنە بىر تەرەپتىن، كونا جايغا قايتىپ كېلىش بىلەن ئۇنىڭ

www.uyghurkitap.com

هېسسىياتىدا ئىختىيارسىز بىر خىل ئۆزگىرىش يۈز بېرىدۇ-
نىڭ تىنچ مۇھىتى ۋە كەڭرى قۇچىقىدا كومولانىڭ ئۆزى
ئەسىر قىلىۋالغان بولسىمۇ ، لېكىن بۇ شەھەرگە كېلىش بىلەن
ئۇنىڭ سېھرى تۇتۇندەك تارقىلىپ كەتتى . رومىش دوراجىلىق
ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ قىياپىتىنى قەلب ئەينىكىدە ئەكس ئەتتۇرۇپ
مۇھەببەت كۆزلىرى بىلەن تاماشا قىلىشقا ئۇرۇنسىمۇ ، لېكىن
ئۇنىڭ تەسەۋۋۇرى ئۆز ئىرادىسىگە بويسۇنمايتتى . يەنە بىر تەرەپ-
تىن ، ئۇ ، خىمنولىنىنى خىيال قىلمايمەن ، دەپ قەسەم ئىچىۋەت-
كەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ چېھرى كېچە - كۈندۈز كۆز ئالدى-
دىن كەتمەيتتى . ئۇنىڭ خىمنولىنىنى ئۇنتۇش ئىرادىسى بىلەن
سېغىنىش ھېسسىياتى مانا مۇشۇنداق چىڭ ئىتتىپاق تۈزگەنىدى .

ئەگەر رومىش ئىنتايىن كەسكىن ئادەم بولغان بولسا ، بۇ
يەردىكى ئىشلارنى بالدۇرلا تۈگىتىپ گاجىپورغا قايتىپ بولغان
بولاتتى . لېكىن ، ئۇنىڭ تولىمۇ زىغىرلاپ كېتىدىغان مىجەزى
كىچىككىنە بىر نېمىنىمۇ چوڭ ئىش قىلىۋالاتتى . خەيرىيەت ، بۇ
ئىشلارمۇ تۈگىدى . ئۇ ئەتە ئاللاھابادقا چۈشۈپ ئۇ يەردىن گاجە-
پورغا قايتماقچى بولدى . رومىش تۇرۇپلا ئۆز ھېسسىياتىغا بۇنچە-
لىك چەك قويۇۋېلىشنىڭ پايدىسىزلىقىنى ھېس قىلىپ قالدى .
شۇڭا ، كالكۇتتىدىن ئايرىلىشتىن بۇرۇن ، چاندۇرماي كولوتولاغا
بىر بېرىپ كەلسەم ئۇنىڭ نېمە زىيىنى بار ، دېگەن ئويغا كەلدى .

ئۇ شۇ قارارغا كەلگەندىن كېيىن ئولتۇرۇپ خىمنولىنىغا
خەت يېزىشقا كىرىشتى . خېتىدە ، ئۆزى بىلەن كومولا ئوتتۇرىسى-
دىكى مۇناسىۋەتنىڭ پۈتكۈل جەريانىنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈپ ،
ئەمدى گاجىپورغا قايتىپ بارغاندىن كېيىن بۇ باشپاناھسىز ، بەخت-
سىز قىزنى ئۆز نىكاھىغا رەسمىي ئالىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى .
شۇنداق قىلىپ ، ئۇ ئۆزىنىڭ يارى بىلەن جۇدالىشىشتىن ئاۋۋال ،
بۇ ۋىدالىشىش خېتىدە ئۇنىڭغا پۈتۈن ھەقىقەتنى ئېچىپ تاشلىدى .

ئۇ خەتنى كونۋېرتقا سالدى . لېكىن ، ئۇنىڭغا خەت تاپشۇرۇ-
ۋالغۇچىنىڭ ئىسمىنى يازمىدى . ئۇ ئوننودا ئەپەندىنىڭ خىزمەتكار-

لىرىنىڭ ئۆزىگە چوقۇم ياردەم بېرىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى . چۈنكى ، ئۇ خىمنولىنىنىڭ ئەتراپىدىكىلەرگە ئالاھىدە ئېتىبار بىلەن قارىغان ، مۆرىتى كەلگەندە ئۇلارغا ئانچە - مۇنچە پۇل ۋە نەرسە - كېرەكلىرىدىن بېرىپ تۇرغاندى . ئۇ قاراڭغۇ چۈشۈش بىلەنلا خىمنولىنىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئۇنى يىراقتىن بولسىمۇ بىر كۆرۈۋالماقچى ، ئاندىن خەتنى ئۇنىڭ بىرەر خىزمەتكارىغا تاپشۇرۇپ ، ئۇنىڭدىن ھېچنېمە بىلمەيدىغان قىياپەتتە خىمنولىنىغا ئەپكېرىپ بېرىشنى ئۆتۈنمەكچى ، شۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتكە خاتىمە بەرمەكچى بولدى .

زاۋالدىن كېيىن ، ئۇ ئۆزىدە ئۇنتۇلماس تەسىرات قالدۇرغان ھېلىقى كوچىغا كەلدى . بۇ چاغدا ئۇنىڭ يۇرىكى دۈپۈلدەپ ، ھاياجاندىن پۈتۈن ۋۇجۇدى لەرزىگە كەلگەندى . ئۇ ئۆيگە يېقىنلاپ كەلگەندە دەرۋازىنىڭ تاقاقلىقىنى بايقىدى . دېرىزىلەر پەردىلەر بىلەن توسۇلغان ، ئۆيلەر قاپقاراڭغۇ ، ئىچىدە ھېچكىم يوقتەك كۆرۈنەتتى .

ئۇ دەرۋازىنى ئۇرۇشقا باشلىدى . بىر ئازدىن كېيىن خىزمەتكار كېلىپ تاقاقنى چىقىرىپ ئىشىكنى ئېچىپ بەردى .

— سەن سوكخونغۇ دەيمەن ؟ — دېدى رومىش .

— ھەئە ، ئەپەندى ، شۇنداق .

— خوجايىنىڭ قەيەرگە كەتتى ؟

— خېنىمنى ئېلىپ ھاۋا يېپ كېلىش ئۈچۈن غەربكە كېتىپ قالدى ، — دەپ جاۋاب بەردى خىزمەتكار .

— غەربنىڭ قەيىرىگە كەتتى ؟

— بىلمەيمەن .

— ئۇلار بىلەن باشقا بىرسىمۇ بىللە ماڭدىمۇ ؟

— نولىن ئەپەندى بىللە ماڭدى .

— نولىن ئەپەندى دېگەن كىم ؟

— مەنمۇ بىلمەيمەن .

رومىش سوكخونىنىڭ كېيىنكى جاۋابلىرىدىن ، نولىن ئەپەندى-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

نىڭ ياش يىگىت ئىكەنلىكىنى ، ئۇنىڭ خېلى كۆپلەردىن بۇيان ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە كېلىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى ، ئۇ خىمنولىنىدىن ئۈمىدىنى ئۈزگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئىمكانىيەت نولىن ئەپەندى دېگەن ئادەمگە ئۆچلۇكى كېلىپ قالدى .

— خېنىمنىڭ سالامەتلىكى ياخشى بولغىيتتى ؟

— چاتاق يوق ، سالامەتلىكى ناھايىتى ياخشى ، — خىزمەتكار ئۆزىنىڭ بۇ كەسكىن جاۋابى بىلەن رومىشنى خۇش قىلىۋەتمەكچى ئىدى ، بىراق ئۇنىڭ قاتتىق خاتالاشقانلىقىنى بىر خۇدانىڭ ئۆزىلا بىلەتتى !

— يۇقىرىغا چىقىپ ئۆيلەرنى بىر كۆرۈپ چۈشسەم ، — دېدى رومىش .

خىزمەتكار پۇرقىراپ ئىس چىقىپ تۇرغان كىرسىن چىراغنى كۆتۈرۈپ ئۇنى يۇقىرىغا باشلاپ چىقتى .

رومىش ئادەمسىز ئۆيلەردە ئايلىنىپ يۈرگەن ئەرۋاھتەك ، ئۇ ئۆيدىن بۇ ئۆيگە چىقاتتى ، بەزىدە ئۆزىگە تونۇشلۇق بولغان ئورۇندۇقى ياكى ساپاغا كېلىپ بىر ئاز ئولتۇرۇۋالاتتى . ئۆينىڭ بارلىق سەرەمجانلىرى بۇرۇنقىدەكلا ئۆز جايىدا تۇرۇپتۇ ، ئوخشىمايدىغان يېرى ، نولىن ئەپەندى دەيدىغان قانداقتۇر بىر ئادەم بۇ يەردە ئارتۇقچىلا پەيدا بولۇپ قالغانىدى . تەبىئەت بوشلۇققا ھەسەت قىلىدۇ ، ئۇنىڭ ئۈزۈنغىچە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىغمۇ يول قويمايدۇ ! ئەنە ئاۋۇ دېرىزە يەنىلا بۇرۇنقى ھالىتىدە تۇرۇپتۇ . رومىش خىمنولىنى بىلەن مۇشۇ دېرىزىنىڭ ئالدىدا يېقىن تۇرۇشۇپ كۈز كۈنىنىڭ كەچكى شەپىقىغە تويماي قاراشقان ، يۈرەكلىرىنىڭ بىر خىل رېتىملىق ئۇرۇشلىرىنى تىڭشاشقان ئەمەسمىدى ؟ قۇياش ھەر كۈنى تاغ كەينىگە مۆكۈنۈشتىن بۇرۇن بۇ ئۆيگە ئۆز نۇرىنى يەنە چېچىپ ئۆتىدۇ . ھالبۇكى ، ئەمدى باشقا بىرسى رومىشنىڭ ئورنىغا ئۆتۈۋېلىپ ، دېرىزە ئالدىدىكى جۇپ ـ قوشماقلارنىڭ كۆرۈنۈشىنى قايتىدىن ئورۇنلاشتۇرماقچىمۇ ؟ ئەجەبا ، ئۆتمۈش خۇددى كۆزگە كۆرۈنمەس ئەرۋاھقا ئوخشاش ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىغا كىرىـ

ۋېلىپ ، كۆزلىرىگە قولىنى نوقۇپ يۇرۇپ ئۇلارنى ئايرىۋېتەلمىسە ـ ھە ؟ ! ئەلەملىك غۇرۇر رومىشنىڭ زادىلا ئارامىنى قويمىدى .

ئەتىسى ، ئۇ ئاللاخابادقا چۈشۈپ ئۆتۈش پىلانىدىن ۋاز كېچىپ ، ئۇدۇل گاجىپورغا قاراپ يول ئالدى .

ئوتتۇز تۆتىنچى باب

رومىش كالكۇتتىدا بىر ئايغا يېقىن تۇردى . كومولاغا ئوخشاش ياشلىق باھارى ئۇرغۇپ تۇرغان قىز ئۇچۇن بۇنى قىسقا ۋاقىت دېگىلى بولمايتتى . تاڭ سۇزۇلۇش بىلەن بالقىپ چىققان قۇياشقا ئوخشاش ، ئۇنىڭ قىزلىق ھېسسىياتىمۇ بىردىنلا ئويغىنىپ بەرق ئۇرغان گۈلدەك ئېچىلىپ كەتتى . ئەگەر ئۆز قەلبىدىكى مۇھەببەت بىلەن ئۇنىڭ كۆزىنى ئېچىپ ، يۈرىكىگە ھارارەت بېغىشلىغان شويلودجانىڭ دوستلۇقى بولمىغان بولسا ، بۇ ئويغىنىشنى بەلكىم ئۇزاق كۈتۈشكە توغرا كېلەتتى .

بۇ ئارىدا ، رومىش كالكۇتتىدا ھايال بولۇپ قالغاچقا ، شويلودجا دادىسىنى ئۇلارغا ئۆي ئۇقۇشۇپ بېرىشكە سۈيلەۋەردى . ئاخىر چوكرو بورتى گانگې دەريا سىنىڭ ياقىسىدىكى ، شەھەرگە يېقىنراق جايدىن بىر ئۆينى ئىجارىگە ئېلىپ ئۇلارغا كېرەكلىك نەرسىلەرنى تېپىپ بەردى ۋە بىر نەچچە خىزمەتكار توختىتىپ ئۇلارنى ئايرىم تۇرسا بولغۇدەك ھالغا يەتكۈزۈپ قويدى .

رومىش ئۇزاق ۋاقىت سىرتتا تۇرۇپ گاجىپورغا قايتىپ كەلگەن چاغدا ، كومولا ئۆز ئۆيىگە ئىگە بولغان ، ئەمدى چوكرو بورتى ۋە ئۇنىڭ ئۆيىگە ئۇلارنىڭ ھاجىتى قالمىغانىدى .

ئۆينىڭ ئەتراپىدا گۈللۈك قىلىۋالغۇدەك يەرمۇ يېتەرلىك ئىدى . ئىككى ياقتا تىكىلگەن ئېگىز ھەم يوغان شېمۇ دەرەخلىرى يولغا قويۇق سايە تاشلاپ تۇراتتى . قاتتىق سوغوقتىن كېيىن گانگ دەريا سىنىڭ سۇيى تارتىلىپ كېتىپ ئۆي بىلەن دەريا ئارىلىقىدا

قۇمساڭغۇ يەر پەيدا بولۇپ قالغان ، ھازىر بۇ يەرگە بۇغداي ، تاۋۇز دېگەندەك نېمىلەرنى تېرىغانىدى . ئۇيۇنىڭ جەنۇبىدا يەرلىك پۇقرالار قىنىراق جايدا بۇك ـ باراقسان ئۆسكەن نىم دەرىخى قەدىرلەپ تۇراتتى . ئۇنىڭ ئەتراپىغا تاش يېيىتىلغانىدى .

بۇ ئۇيۇنىڭ ئىشلىتىلمىگەنلىكىگە خېلى ئۇزۇن يىللار بولغاچقا ، قاراقسىز قالغان ئۇي ۋە ھويلا ـ ئارامىلار قالايمىقانلىشىپ ، گۈللۈكنىڭ ئورنىنى ئوت ـ چۆپلەر قاپلاپ ، ئەتراپىنى ئەخلەت ـ چاۋارلار بېسىپ كەتكەنىدى . لېكىن ، بۇلارنى كۆرۈپ كومولا قوشۇمىسىنى تۇرۇپمۇ قويمىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ پات ئارىدا مۇشۇ ئۆيگە خوجايىن بولىدىغانلىقىنى ئويلىغاندا ، بۇ يەر ئۇنىڭ كۆزىگە قەۋەت چىرايلىق كۆرۈنۈپ ئېيتقۇسىز خۇشاللىققا چۆمدى . ئۇ قايسى ئۆينى نېمىگە ئىشلىتىدىغانلىقى ، گۈللۈككە قانداق گۈللەرنى تېرىيدىغانلىقى ھەققىدە تېزلا بىر قارارغا كەلدى ھەمدە چوكرو بورتى تاغا بىلەن مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن ، ئۇيۇنىڭ ئەتراپىدىكى يەرلەرنى ئۆلچىتىپ بىر نېمە تىكىشكە تەييارلىتىپ قويماقچى بولدى ، ئۇ ئۆزى ئۇستىدە تۇرۇپ قازان بېشىنى ئوڭشاتتى ، ئاشخانىنىڭ قېشىدىكى قازناقنى يېڭىۋاشتىن ياستۇالدى . ئۇ ئەتىگەندىن كەچكىچە ئۆيلەرنى سۈپۈرۈش ، ئۆيان ـ بۇيانىنى يىغىشتۇرۇش بىلەن بولدى . ئىشقىلىپ ، ئۇنىڭغا قىلغۇدەك ئىش تېپىلىپ تۇراتتى .

ئاياللارنىڭ كىشىنى مەھلىيا قىلىدىغان گۈزەللىكى ئۆي ئىشىدا بىلىنىدۇ . كومولانىڭ شۇنچىلىك كۆيۈپ ـ پىشىپ ئىشلەۋاتقان قىياپىتىدىن رومىش قەپەستىن قۇتۇلغان قۇشنىڭ ھاۋادا ئەركىن پەرۋاز قىلىۋاتقان چاغدىكى شادلىقىنى كۆرگەندەك بولدى . ئۇنىڭ نۇر يېغىپ تۇرغان چىرايى ، ئىش قىلىشتىكى ئەپچىللىكى رومىشنىڭ قەلبىنى ھەيرانلىق ۋە زوقلىنىش ھېسسىياتىغا چۆمدۇردى .

رومىش ئۇنىڭ ئۆي ئىگىسى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىشىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتاتتى . ئۇ شۇ تاپتا گويا ئۆزىنىڭ سەلتەنەتلىك

ماكانىغا قەدەم قويۇۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى . بۇ ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە بىر خىل ئۇلۇغۋارلىق بېغىشلىغاندى .

— نېمە قىلىۋاتىسىز ، كومولا ؟ — دېدى رومىش ، — بۇنداق ئىشلىسىڭىز ئۆزىڭىزنى ئالدۇرۇپ قويىسىز !

كومولا قولىدىكى ئىشنى توختىتىپ خۇشال كۈلۈمسىرىگەن هالدا رومىشقا قاراپ :

— ئەنسىرىمەڭ ، مەن قىلچىمۇ چارچىمىدىم ، — دېدى ، ئاندىن رومىشنىڭ كۆڭۈل بۆلگەنلىكىگە مەمنۇن بولۇپ يەنە ئۆز ئىشىغا كىرىشىپ كەتتى .

ۋۇجۇدىنى مۇھەببەت سېزىمى چۈلغىۋالغان رومىش ئۇنىڭغا يەنە بىر باهانە بىلەن سۆز ئاچتى :

— تاماق يەۋالدىڭىزمۇ ، كومولا ؟

— يېمەمدىغان ، شۇ چاغقىچە يېمەي يۈرەمتىم ! — دېدى ئۇ .

رومىش بۇنى ئەلۋەتتە بىلىدۇ ، ئۇنىڭغا كۆڭلىنى بىلدۇرۇش ئۈچۈنلا ئەتەي سورىغاندى . بۇ سوئالنىڭ باشقا ئەھمىيىتى بولمىسىمۇ ، كومولانى خۇشال قىلمىدى دېگىلى بولمايتتى .

پاراڭنىڭ ئۈزۈلۈپ قالماسلىقى ئۈچۈن رومىش سوئالىنى داۋاملاشتۇردى :

— شۇنچىۋالا ئىشنىڭ هەممىسىنى ئۆزىڭىزلا قىلامسىز ؟ ماڭىمۇ بىر ئاز بۆلۈپ بېرىڭ .

قولى ئەپچىل كىشىلەردە بىر نۇقسان بولىدۇ ، يەنى باشقىلارنىڭ قابىلىيىتىگە ئانچە ئىشەنمەيدۇ . شۇنىڭغا ئوخشاش ، كومولامۇ پەقەت كۈلۈمسىرەپلا قويدى ـ دە :

— بولدىلا ، بۇ ئەرلەرنىڭ قىلىدىغان ئىشى ئەمەس ، — دېدى .

— بىز ئەرلەر قالتىس سەۋرلىك كېلىمىز ، — دېدى رومىش ، — بىزنى چۆكۈرىدىغان گەپلەرنى ئاڭلىساقمۇ خۇش دەپ تۇرىۋېرىمىز . شۇ تاپتا مېنىڭ ئورنۇمدا بىر ئايال بولۇپ قالغان بولسا ، ئۇ چاغدا بۇ جېدەلنى كۆرۈڭ ! هە ، راست ، ئەجەب تاغدەك

www.uygurkitap.com

مىزىنىڭ يارىدىمگە ئېھتىياجىڭىز چۈشۈپ ، ماڭا كەلگەندە چۈشمەي قالمىدىكەنە ؟

— راست ، نېمە ئۈچۈنكىن ئۆزۈمۇ بىلمەيمەن ، مىزىنىڭ ئاشخانىدىكى كۈل - قۇرۇملارنى تازىلاپ يۈرگىنىمنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرسەملا ، نېمىشقىدۇر ، مېنى كۈلكە قىستايدۇ ياخشىسى ، بۇ يەردىن تېزراق كېتىۋېلىڭ ، ھېلى چاڭ توزۇنقىلى تۇرىمەن !

رومىش يوق يەردىن گەپ قىلىۋەردى :

— چاڭ دېگەن ئادەم تونومايدۇ ، سىزگىمۇ ، ماڭىمۇ ئوخشاش قونۇۋېرىدۇ .

— ماڭىغۇ ئامال يوق ، — دېدى كومولا ، — لېكىن سىز چىقىپ كەتسىڭىز بولىدۇ . بۇ يەرگە كىرىۋېلىپ سىزگە نېمە تارتقۇلۇق ؟

رومىش سىرتتىكى خىزمەتكارلارنىڭ ئاڭلاپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئاۋازىنى پەسەيتىپ سۆزلىدى :

— ئەمگەك ياكى باشقا ئىش بولامدۇ ، ئىشقىلىپ ، ھەر قانداق ئىشنى سىز بىلەن تەڭ كۆرسەم دەيمەن .

بۇ سۆزدىن كومولا ۋىللىدە قىزاردى ۋە ئۇنىڭغا ھېچقانداق جاۋاب بەرمەيلا چىقىپ ئومىشنى چاقىردى :

— ئومىش ، بىر چېلەك سۇ ئېپكېلىپ مەيەرگە سېپىۋەتكىن ، مەيەردىكى توپىنىڭ جىقلىقىنى كۆردۈڭمۇ ، ئەپكەل ، سۇپۇرگىنى ماڭا بەر ، — ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا يەرگە سۇپۇرگە سالغىلى تۇردى .

— ھوي سىز نېمە قىلىۋاتىسىز ، كومولا ، — دېدى رومىش ئۇ كومولانىڭ بۇنداق پاسكىنا ئىشقا ئۆزى قول سېلىپ چۈشۈپ كەتكىنىگە چىدىمىغانىدى .

— بەس ، بولدى قىلىڭ ، رومىش ئەپەندى ، — ئۇشتۇمتۇت رومىشنىڭ كەينىدىن بىر ئاۋاز كەلدى ، — ئەمگەك قىلغانىنىڭ نېمە يامىنى بار ئىكەن ؟ سىلەردەك ئەنگلىيە تەربىيىسىنى ئالغانلار ئەتە-

گەندىن - كەچكىچە باراۋەرلىكنى ئاغزىغىلاردىن چۇشۇرمەيسىلەر . يەر سۇپۇرۇش دېگەن پەس ئىش دەپ قارىلىدىغان بولسا ، سىلەر نېمىشقا خىزمەتكارىغىلارنى بۇ ئىشقا سالىسىلەر . مەنغۇ سىلەر كۆر - گەن تەربىيىنى كۆرمىگەن ، ناۋادا سىز كۆڭلۈمدىكىنى بىلمەكچى بولسىڭىز ، مېنىڭ پىكرىم مۇنداق : ئالىي پەزىلەتلىك ئايال يەر سۇپۇرۇۋاتقاندا ، مەن ئۇنىڭ قولىدىكى سۇپۇرگىدىن تارامىلىغان قۇياش نۇرىنىڭ ئەكسىنى كۆرگەندەك بولىمەن ! — چوكرو بورتى كومولاغا بۇرۇلدى ، — هويلىنى تۇزەشتۇرۇپ قويدۇم . قىزىم ، ئېيتىڭا ، قەيەرنى گۇللۇك قىلىمىز ؟

— سەل تەخىر قىلىڭ ، تاغا ، مەن ماۋۇ ئۆينى تازا - لاپ بولاي ، — دېدى كومولا ، ئاندىن يەنە ئۆز ئىشىغا كىرىشىپ كەتتى .

ئۇ ئۆينى تازىلاپ بولغاندىن كېيىن بىلىگە تۇگۇۋالغان پەرەز - جىسىنى ئېلىپ يۇزىگە ياپتى - دە ، چىقىپ چوكرو بورتى تاغا بىلەن قەيەرگە گۇللۇك قىلىش هەققىدە مەسلىھەتلەشتى .

كۇن كەچ كىرەي دەپ قالدى . ئۆي تېخى كومولانىڭ كۆڭلى - دىكىدەك تازىلىنىپ بولمىغاندى ، ئۇزۇن بولغان پاسكىنىچىلىق - لارنى بىراقلا تازىلاپ تۇگىتىۋەتكىلى بولمىدى . بەزى ئۆيلەرنى يەنە بىر قۇر سۇپۇرۇپ ، ئىشىك - دېرىزىلىرىنى ئېچىپ شامالدىتىۋەت - مىسە ئولتۇرغىلى بولمايتتى . شۇڭا ، رومىش بىلەن كومولاغا چوكرو بورتىنىڭ ئۆيىدە يەنە بىر كۇن يېتىشقا توغرا كەلدى . بۇ ئىش رومىشنىڭ كەيپىنى ئۇچۇردى . ئۇ كۇن بويى ئۆزلىرىنىڭ مۇشۇ ئۆيدە تۇنجى كېچىنى ئۆتكۇزۇشىنى ئارزۇ قىلغان ، چىراغ تۇتۇلدە ئولتۇرۇپ ئۆزىنىڭ يۇرەك سۆزىنى ئىزهار قىلغاندا ، كومو - لانىڭ ناز ئارىلاش كۇلۇمسىرەشلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۇرۇپ خۇشال بولۇپ يۇرگەنىدى . مانا ئەمدى بىر كۇن كېچىكىپ يەنە ئۇچ - تۆت كۇن ئۆتۇپ كېتىدىغان بولدى . ئۇ دەرهال ئادۇوكاتلار مەھكىمىسىگە بېرىپ ئۆزىنى تىزىملاتمىسا بولمايتتى . شۇنىڭ بە - لەن ، ئەتىسى ئۇنىڭغا ئاللاخابادقا بېرىشقا توغرا كەلدى .

ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىگى نادىرسى
www.uyghurkitap.com

ئوتتۇز بەشىنچى باب

بىر نەچچە كۈندىن كېيىن ، چوكرو بورتى تاغا چوڭ قىزى بىدخونى يوقلاپ كېلىش ئۈچۈن ئاللاخابادقا كېتىپ قالدى .

ئۇ ماڭغان كۈنى ئەتىگىنى ، كومولا شويلودجانى ئۆزىنىڭ يېڭى ئۆيىگە تاماقتا چاقىردى ، شويلودجا بىپىنىنىڭ چېيىنى بېرىپ يولغا سالغاندىن كېيىن كومولانىڭ ئۆيىگە كەلدى .

بۇ ئىككى دوست دەرھال ئىشقا تۇتۇندى ۋە ئومىشنىڭ قارىشىپ بېرىشى بىلەن غىزانى تېزلا تەييار قىلدى ، تاماقتىن كېيىن نىم دەرىخنىڭ تۈۋىدە ئولتۇرۇپ تۈگمەس پاراڭغا چۈشتى . سالقىن دەرەخ سايىسىدە ئولتۇرۇپ ، قۇياش نۇرىدا جىلۋىلىنىپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈلىرىنى تاماشا قىلغاچ كۆڭۈل ـ كۆكسىدىكىنى تۆكۈپ مۈڭدىشۈۋىلىش نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە ! كومولانىڭ قەلبىدە ئۇشتۇمتۇت پەيدا بولغان سېغىنىش ھېسسىياتى خىيال قۇشىنى قاناتلاندۇرغان ، بۇ قۇش زىلال ئاسماندا چېكىتتەك كۆرۈنۈپ ئۇچۇۋاتقان لەگلەكتەك بارغانسېرى يىراقلاشماقتا ئىدى .

چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ ـ تۆتلەردە شويلودجا ، ئېرىم كېلىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى ، دەرھال بارمىسام بولمايدۇ ، دەپ ئورنىدىن تۇرۇۋالدى .

— ئادىتىڭىزگە بىرەر كۈن رەئايە قىلمىسىڭىز بولمامدۇ ؟ — دېدى كومولا . شويلودجا ئۇنىڭ يۈزىنى سىلاپ تۇرۇپ كۈلۈمسىرىگىنىچە بېشىنى چايقىدى ، ئاندىن ئۇنىڭغا قاراڭغۇ چۈشكۈچە يېتىپ بېرىشىنى تاپىلاپ كېتىپ قالدى .

كومولا كۈن ئولتۇرغۇچە ئىشلىرىنى تۈگەتتى ، ئاندىن رومىلىنى بېشىغا سېلىپ ھېلىقى نىم دەرىخنىڭ ئاستىغا كېلىپ ئولتۇردى . قۇياش نېرىقى قىرغاقتىكى توسمىنىڭ كەينى تەرىپىگە ئاستا ـ ئاستا ئولتۇردى ، دەريا ياقىسىدا تۇرغان بېلىقچى كېمىلىرىنىڭ ئاق يەلكەنلىرى لالىرەڭ شەپەققە چۆمكەلدى .

ئومىش ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ :

— ئاپا ، سىز سىپارى يېمىگىلى خېلى كۇن بولدى ، مەن سىزگە بىر ئاز تەييارلاپ قويغانتىم ، — دەپ ئۇنىڭغا بىر بولاق سىپارى ئۇزاتتى .

كومولا كەچ كىرىپ قالغانلىقىنى شۇ چاغدىلا بىلدى ـ دە ، دەرھال ئورنىدىن قوزغالدى .

— چوكرو بورتى تاغا سىزنى ئەكېلىشكە ھارۋا ئەۋەتىپتە-كەن ، — دېدى ئومىش .

كومولا مېڭىشتىن بۇرۇن ئۆي ئىچىگە بىر قۇر قاراپ چىقماق-چى بولدى . قىشتا ئۆينى ئوبدان ئىسسىتىش ئۈچۈن ، چوڭ ئۆيگە ئىنگلىز پاسوندا پېچ سېلىنغانىدى . كومولا پەنەر يورۇتۇلغان پېچنىڭ ئۈستىگە سىپارىنى قويۇپ ئەمدى ماڭاي دەپ تۇرۇۋىدى ، كۆزى سىپارى يۆگىگەن قەغەزنىڭ ئۈستىگە يېزىلغان ئۆزىنىڭ ئىسمىغا چۈشۈپ قالدى . بۇ رومىشنىڭ پوچېركىسى ئىدى .

— بۇ قەغەزنى نەدىن تاپتىڭ ؟ — كومولا ئومىشتىن سورىدى .

— رومىش ئەپەندىنىڭ ھۈجرىسىنى سۈپۈرۈۋاتسام بىر بۇلۇڭ-دا تۇرۇپتۇ .

كومولا قەغەزنى ئېلىپ ئوقۇغىلى تۇردى . بۇ ، رومىشنىڭ خىمنولىنىغا كۆڭۈل ـ كۆكسىدىكىنى چىقىرىپ يازغان خېتى ئىدى . ئۇ بىر ئىشلارغا ئانچە ئىنچىكىلەپ كەتمەيدىغان ئادەم بول-غاچقا ، بۇ خەتنى ئۇقۇشمايلا تاشلىۋەتكەن بولۇشى ئېھتىمالغا يېقىن ئىدى .

كومولا خەتنى ئوقۇپ بولدى .

— قېتىپلا قالدىڭىزغۇ ؟ — دېدى ئومىش ، — كەچ بولۇپ كەتتى .

ئۆي ئىچىنى يەرگە چۈشكەن يېڭىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغىلى بولغۇدەك جىمجىتلىق باستى . ئومىش كومولانىڭ قىياپىتىگە قاراپ چۆچۈپ كەتتى ـ دە ، يالۇرۇشقا باشلىدى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— مېنى قورقۇتماڭا ، ئاپا ، قاراڭغۇ چوڭقۇر كەتتى ، تېزراق ماڭايلى .

كومولا ھەيكەلدەك قېتىپ تۇرىۋەردى . بىر ئازدىن كېيىن خىزمەتكار كىرىپ ھارۋا ساقلاپ قالغانلىقىنى ئېيتقاندىن كېيىنلا ، ئۇلار ئاندىن قوزغىلىشتى .

ئوتتۇز ئالتىنچى باب

— بۇگۈن مەجەزىڭىز يوقمۇ نېمە ، قەدىرلىكىم ؟ — دېدى شويلودجا كومولا كەلگەندىن كېيىن ، — بېشىڭىز ئاغرىۋاتامدۇ ـ يا ؟

— ياقەي ، مەجەزىم جايىدا ، تاغام كۆرۈنمەيدىغۇ ؟

— ئاچام ئاغرىپ قالغىلى بىر نەچچە كۈن بوپتىكەن ، ئاپام يوقلاپ كەلگىن دەپ دادامنى ئەۋەتىۋەتتى .

— قاچان كېلىدۇ ؟

— تېز كەلسە بىر ھەپتىدە يېنىپ كېلىدۇ دېيىشىدىغۇ . سىز ئىككى كۈندىن بۇيان ئۆي يىغىشتۇرىمەن دەپ تىنىم تاپماي بەكلا چارچاپ كەتتىڭىز ، ئۆزىڭىزنى ئىشقا ئالدۇرۇپ قويغاندەك تۇرىسىز ، بالدۇرراق تاماق يەپ ئۇخلىۋېلىڭ .

ھازىرقى ئەھۋالدا ، كومولا بارلىق ئىشنى شويلودجاغا ئېيتىپ ئۇنىڭ مەسلىھەتىنى ئېلىشقا تېگىشلىك بولسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ بۇ گەپنى ئېيتىشقا كۆڭلى ئۇنمىدى . مەيلى شويلودجا ياكى باشقا ئادەمگە بولسۇن ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئېرىم دەپ يۈرگەن كىشىنى ئەمدى قوپۇپ ئېرىم ئەمەسكەن دېيىشكە بولمايدىغۇ !

كومولا ئىشكنى تاقىدى ـ دە ، چىراغ يورۇقىدا ئولتۇرۇپ رومىشنىڭ خېتىنى يەنە بىر قۇر ئوقۇپ چىقتى .

خەتتە ، خەت تېگىدىغان ئادەمنىڭ ئىسمىمۇ ، ئادرېسىمۇ يوق ئىدى . لېكىن ، مەزمۇنىدىن خەتنىڭ بىر قىزغا يېزىلغانلىقى ، ئۇنىڭ رومىش بىلەن پۈتۈشكەنلىكى ، رومىش بىلەن كومولانىڭ

مۇناسىۋىتى تۇپەيلىدىن بۇ ئىشنى بىكار قىلىشقا توغرا كەلگەنلىكى ئېنىق چىقىپ تۇراتتى . رومىش خېتىدە بۇ قىزنى چىن يۈرىكىدىن سۆيىدىغانلىقىنى ، پەقەت بەختسىز كومولاغا ئىچى ئاغرىغانلىقىدىن ، كومولا بىلەن ئۆز تەقدىرىنىڭ مۇشۇنداق غەلىتە باغلىنىپ قالغانلىقىدىن ، ئۇ قىز بىلەن ئايرىلىشقا مەجبۇر بولغانلىقىنى قىلچە يوشۇرماي يازغانىدى .

كومولا ئۆزىنىڭ رومىش بىلەن ھېلىقى ئارالدا تۇنجى قېتىم يۈز كۆرۈشكىنىدىن تارتىپ گاجىپورغا كۆچۈپ كەلگەندىن كېيىنكى پۈتكۈل جەريانىنى بىر - بىرلەپ ئەسكە ئالغاندىن كېيىن ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى چۈشىنەلمەي كېلىۋاتقان ئىشنىڭ تېگىگە يەتتى . مەسىلە ناھايىتى ئېنىق : رومىش باشتىن - ئاياغ ئۇنى ئۆز خوتۇنۇم ئەمەس دەپ ئويلاپ يۈرگەن ، ئۇ بولسا ئىككىلىنىپ ئولتۇرمايلا ئۇنى ئۆز ئېرىم دەپ قاراپ ، قىلچە ئۇيالماستىن ئۇنىڭغا ئۆمۈرلۈك جورا بولماقچى بولغان ؛ شۇنىڭ بىلەن ، رومىش نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي ، كالىلسىنىڭ ئىچىمۇ ، تېشىمۇ قېتىپ كەتكەن .

كومولا ئۆتكەنكى بەزى ئىشلارنى ئويلاپ ، يەر يېرىلسا كىرىپ كەتكۈدەك ھالغا يەتتى . شۇ تاپتا نومۇس خەنجىرى ئۇنىڭ يۈرىكىنى تىلغىماقتا ئىدى . بۇ ئۆمۈرۋايەت ئۇنتۇلغۇسىز شەرمەندىچىلىك ئىدى ، قانچە قىلسىمۇ بۇ داغنى يۇيۇۋېتەلمەيتتى .

ئۇ ئىشكنى قاتتىق ئېچىپ ئۆينىڭ كەينىدىكى باغقا چىقتى . قاپقارا مەرمەر گۈمبەزدەك كۆكۈلسىز كۆرۈنۈۋاتقان قىش ئاسمىنى ئۇنىڭ بېشىدا تىكىلىپ تۇرغاندەك بىلىنەتتى . كۆكتە ئالقانچىمۇ بۇلۇت يوق ، پەقەت ئۇ يەر - بۇيەردە يۇلتۇزلار چىمىرلاپ تۇراتتى . شامالدىن شەپمۇ يوق ئىدى . باغدا قاتار ئۆسكەن پاكارغىنا مانگو دەرەخلىرى بىر خىل سۇرلۇك كۆرۈنەتتى . ئۇنىڭغا ھېچ يەردە ئارام تاپقۇدەك يەر يوقتەكلا بىلىنىدى . ئۇ مۇزدەك ئوتلۇققا كېلىپ ئولتۇردى . گاڭگىراشتىن ئۇنىڭ چىرايى ھەيكەلدەك تۇس ئالدى ، ئۇنىڭدا نە يىغا ، نە خورسىنىش يوق ئىدى .

www.uyghurkitap.com

ئۇ شۇ هالەتـته قانـچىلىك ۋاقـىت ئولتۇرغىنىنى بىلمىدى . ئاستا ـ ئاستا تەسىر قىلغان سوغوقتىن ئۇنىڭ بەدىنىگە تىترەك ئولاشتى . ئاي قاراڭغۇلۇقنى بۆسۈپ پالما دەرەخلىرىنىڭ ئېگىز كۆتۈرۈلدى . شۇ چاغدىلا كومولا ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ كېرىپ كەتتى .

ئەتىسى ئەتىگىنى ئۇ كۆزىنى ئاچقاندا ، شويلودجا ئۇنىڭ كارۋىتىنىڭ ئالدىدا تۇراتتى . كومولا ئۆزىنىڭ شۇ چاغقىچە ئۇخلىغانلىقىدىن نومۇس قىلىپ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

— يېتىۋېرىڭ ، قەدىرلىكىم ، — دېدى شويلودجا ، — بولسا يەنە بىر ئاز ئۇخلىۋېلىڭ ، راستتىنلا مىجەزىڭىز يوق ئوخشايدۇ جۇمۇ . قاراڭا ، رەڭگىڭىزمۇ بۆلەكچە ، كۆزىڭىزنىڭ چۆرىسىمۇ كۆكىرىپ كېتىپتۇ . قەدىرلىكىم ، ئېيتىڭا ، زادى نېمە بولۇۋاتىسىز ؟ — شويلودجا ئولتۇرۇپ كومولانى باغرىغا باستى .

كومولانىڭ يۈرىكى بىر خىل ئېچىشىپ ئۆزىنى باسالماي قالدى ـ دە ، شويلودجانىڭ كۆكسىگە بېشىنى قويۇپ قاتتىق يىغلاپ كەتتى . بۇنداق چاغدا ھېچقانداق تەسەللىنىڭ كار قىلمايدىغانلىقىنى چۈشەنگەن شويلودجا ئۇنى باغرىغا مەھكەم باستى .

بىر ئازدىن كېيىن ، كومولا شويلودجانىڭ قۇچىقىدىن بوشىنىپ كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈۋەتتى ـ دە ، بىردىنلا قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى .

— بولدى ، بولدى ، يىغلاپ تازا پۇخادىن چىقتۇالدىڭىز ، — دېدى شويلودجا ، — مەن سىزگە ئوخشاش ئاغزى چىڭ قىزنى زادى كۆرمەپتىكەنمەن . مېنى كۆڭلۈمدىكىنى پەقەت بىلمەيدۇ دەپمۇ ئويلاپ قالماڭ ، مەن ئۇنچىۋالا گالۋاڭلاردىن ئەمەس ! نېمىشقا بۇنچىلىك كۆڭلىڭىز بۇزۇلۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ بېرەيمۇ يا ؟ رومىش ئەپەندى ئاللاخابادقا كەتكەندىن بۇيان سىزگە بىر پارچىمۇ خەت يېزىپ قويمىدى . سىز نومۇس قىلىپ ئېيتمىغىنىڭىز بىلەن دەردىڭىز ئىچىڭىزدە . لېكىن ، شۇنىمۇ بىلىپ قويۇڭكى ، ئۇنىڭ ئۇ يەردە قىلىدىغان بىر مۇنچە ئىشلىرى بار . ئۇ يەنە

ئىككى - ئۈچ كۈنگە قالماي يېنىپ كېلىدۇ . ئۇ كەتكىلى ئانچە ئۇزۇن بولمىدىغۇ ، ئەگەر خەت يېزىشقا ۋاقىت چىقىرالمىغان بولسا ، ئۇنىمۇ كۆڭلىڭىزگە ئالمىسىڭىز بولىدۇ . لېكىن ، ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز ، قەدىرلىكىم ، هازىر سىزگە نەسىهەت قىلىۋاتقىنىم بەلەن ، بۇ ئىش ئۆزۈمنىڭ بېشىغا كېلىپ قالسا ، مەنمۇ ئوخشاشلا ئازاب چېكىمەن ! ئايال خەق دېگەن ئانچىكىم ئىشلارغا يىغلاۋېرەمىز . مانا ، تازا ئىچىڭىزنى بوشىتىۋالدىڭىز ، يەنە بىر كۈلۈڭا ، شۇنىڭ بىلەن خاپىلىقمۇ تۈگەيدۇ .

بىر ئازدىن كېيىن ئۇ يەنە كومولانى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ سورىدى :

— سىز هازىر رومىش ئەپەندىنى ئۆمۈرۋايەت كەچۈرمەيدىغاندەك تۇرىسىز ، شۇنداقمۇ ؟ راست گېپىڭىزنى قىلىڭە .

— راست ، راستتىنلا شۇنداق ، — دېدى كومولا .

شويلودجا ئۇنىڭ مەڭزىگە ئاستا ئۇرۇپ قويۇپ :

— مەنچىمۇ شۇنداق ، سىزنىڭ شۇنداق ئويلايدىغانلىقىڭىز تۇرغان گەپ ! قېنى ،كېيىن كۆرەرمىز . ئەمدى ئۆزىڭىزنى ئۇنچە ئۇپراتماڭ ، — دېدى .

شۇ كۈنى ئەتىگىنى ، شويلودجا ئاللاخابادتىكى دادىسىغا بىر پارچە خەت يېزىپ سېلىۋەتتى . خەتتە مۇنداق دېيىلگەنىدى :

رومىش ئەپەندىدىن بىرەر پارچە خەت بولمىغاچقا ، كومولانىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇۋاتىدۇ . بىچارە قىزنى ناتونۇش بىر جايغا تاشلاپ قويۇپ ئۆزى هەر يان چېپىپ يۈرسە ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، بىر پارچە خەتمۇ يېزىپ قويمىسا ، بۇ قىز ئەمدى قانداق ئويلىماقچى ، بۇ هەر قانداق ئادەمگە چۈشىنىشلىكقۇ ، ئاللاخابادتىكى ئىشلارنى تېزراق تۈگەتكىلى بولمامدىكەن؟ هەممە ئادەمنىڭ ئىشى بولىدۇ ، لېكىن خەت يازغۇدەك چولا يوق دېگەن بىرەرسىمۇ يوققۇ .

چوكرو بورتى تاغا رومىشنى ئىزدەپ تېپىش قىزغىنلىق ئېتىنى ئۇنىڭغا ئوقۇپ بەردى ، ئاندىن بىر مۇنچە كايىدىن كېيىن كومولاغا خەت يازمىغانلىقىنىڭ سەۋەبى ، ئۇنى كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتكەنلىكىدىن ئەمەس ، بەلكى ئويلىغانسېرى گاڭگىراپ قېلىۋاتقانلىقىدىن ئىدى . ئۇ كومولادىن كۆڭلى سوۋۇغانلىقى ئۈچۈن باغرى تاشلىق قىلىپ ئاللاخابادتا يېتىۋالغىنى يوق ، بەلكى تېخى بىر قارارغا كېلەلمەي تۇرۇپ قالغانىدى . ئۇ مۇشۇنداق ئېسەنگىرەپ تۇرغان چاغدا ، شويلودجانىڭ خېتى كەلگەنىدى .

خەتنىڭ مەزمۇنىدىن كومولا نومۇس قىلىپ خەت يازمىغىنى بىلەن ، ئۇنىڭ رومىشنى ئىنتايىن سېغىنغانلىقى چىقىپ تۇراتتى . رومىش ئارىسالدىلىق ئىچىدە قالدى ، ئۇ دەرھال بىر قارارغا كېلىشى ،پەقەت ئۆزىنىڭ كۆڭلى بىلەنلا ئەمەس ، بەلكى كومولانىڭ مۇھەببىتى بىلەنمۇ ھېسابلىشىشى كېرەك ئىدى . ھېلىقى دەريانىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئارالدا ، خۇدا ئۇلارنىڭ تەقدىرىنىلا ئەمەس ، بەلكى يۇرەك رىشتىلىرىنىمۇ بىر - بىرىگە باغلۇۋەتكەنىدى .

شۇنىڭ بىلەن ، ئۇ دەرھال قولىغا قەلەم ئېلىپ كومولاغا تۆۋەندىكى خەتنى يازدى :

مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكۈم...

مەن سىزنى بۇنداق ئاتىسام ، خەتتە شۇنداق يېزىپ قويىدىغان گەپ ، دەپ ئويلاپ قالماڭ . كومولا ، دۇنيادا ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئادىمىم سىز بولمىسىڭىز ، سىزنى ھەرگىزمۇ بۇنداق ئاتىمىغان بولار ئىدىم . ئەگەر كۆڭلىڭىزگە گۇمان چۈشۈرۈپ ، يۈرىكىڭىزنى يارا قىلىپ قويغان بولسام ، چىن قەلبىمدىن ئۇرغۇپ چىققان : «مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكۈم» دېگەن مۇشۇ سۆزۈم كۆڭلىڭىزدىكى گۇمانلارنى خالاس قىلىپ ، يۈرەك يارىڭىزغا شىپالىق بېغىشلىسۇن !

ئەمدى بۇ گەپلەرنىڭ قايسىبىرسىنى دەپ بولاي؟ مەن ئىلگىرى سىزنى قاتتىق رەنجىتتىم . ئەگەر بۇ ئىشلىرىم

ئۇچۇن مېنى ئەيىبكە بۇيرۇسۇنغىز ، مەن ھەر قانچە قىلسىمۇ ئۆز گۇناھىمنى مەڭگۈ يۇيالمايمەن . مەن سىزگە ھازىر پەقەت شۇنى قەيت قىلالىشىم مۇمكىنكى ، سىز ، پەقەت سىزلا مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكۇم . مەن سىزنى ھېچكىمگە تەڭ قىلمايمەن . بۇ سۆزۈم مېنىڭ ئىلگىرى قىلغان ھەر خىل سەۋەبلىكلىرىمنى يېپىپ كېتەلمىسىمۇ ، لېكىن ھازىر مۇشۇنىڭ بىلەن ئۆزۈمنى ئاقلىماي ياشقا ئامالىممۇ يوق . مەن شۇڭلاشقا ، كومولا ، «مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكۇم» دېگەن مۇشۇ سۆزۈم ئارقىلىق ، بىزنىڭ گۇمان بىلەن ئۆتكەن كۈنلىرىمىزگە خاتىمە بېرىپ ، كەلگۈسى مۇھەببىتىمىزگە ئاساس ھازىرلىماقچىمەن . ماڭا ئىشىنىڭ ، كېچە - كۈندۈز خىيالىمغا ھەمراھ بولۇۋاتقان ياشقا بىرسى ئەمەس ، پەقەت ئۆزىڭىز ، سىز ھەقىقەتەن «مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكۇم» . سىز مۇشۇنىڭغىلا ئىشەنسىڭىز ، بارلىق گۇمان ، تەشۋىشلىرىڭىز پۈتۈنلەي تۈگەيدۇ .

مۇشۇ گەپلەرنى قىلىۋېتىپ سىزمۇ مېنى راستىنلا ياخشى كۆرەمسىز ، دەپ سوراشقا جۈرئەت قىلالمايمەن . مۇھەببەت مېنى بۇ سوئالنى قويۇشقا دالالەت قىلىپ تۇرسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭغا ھامان بىر كۈنى جاۋاب تاپالايدىغانلىقىمغا قىلچە گۇمانىم يوق . ئۇ چاغدا بىزگە كۆڭلىمىزنى سۆزلەپ چۈشەندۈرۈش كەتمەيدۇ ، بىر - بىرىگە باغلانغان قەلبلەر ھېچقانداق ئىزاھاتسىزمۇ چۈشەنچە ھاسىل قىلالايدۇ . سىزگە بولغان مۇھەببىتىم مېنى مۇشۇنداق ئىشەنچىكە كەلتۈرمەكتە . مەن ، سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىزگە ناھىل بولۇشقا ھەقلىقمەن ، دەپ خىجىل بولماي چوڭ گەپ قىلماقچى ئەمەسمەن ، لېكىن كۆڭلۈمنىڭ گۇۋاھلىقى شۇكى ، سىزگە بولغان ئەقىدەم ھەرگىز يەردە قالمايدۇ .

بۇ خەتنىن بىر خىل ياسالمىلىق چىقىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى ئۆزۈممۇ سېزىپ تۇرۇپتىمەن ، شۇڭلاشقىمۇ يىرتىپ - يىرتىپ تاشلىۋەتكۈم كېلىدۇ . بىراق ، شۇ تاپتا ئۆز كۆڭلۈمە-

www.uyghurkitap.com

نى ھەقىقىي ئىزھار قىلالايدىغان خەتنى ئىشلەتمەي مۇمكىن ئەمەستەك تۇرىدۇ . خەت دېگەن ئىككى تەرەپنى رىسىدا ئالماشتۇرۇلىدىغان نەرسىغۇ . ئىككى تەرەپنى ئىشماقچى بولغاندا ، دەسلەپكى خەتنى يازغان كىشى كۆڭلىنى تازا سادىقلىق بىلەن ئىزھار قىلالمىسا كېرەك ئىككىنچىنىڭ قەلبى ھەقىقىي تۇردە ، تولۇق بىر - بىرىگە قوشۇلغان چاغدا ، مەن چوقۇم سىزگە ھەقىقىي ئىشەنچ ئۇر-غۇپ تۇرغان خېتىمنى يازمەن . ئىشىك - دېرىزە تەڭ ئېچە-ۋېتىلگەندىلا ، شامال ئۆيى ئىچىگە ئەركىن كىرىپ كېلىدۇ .

كومولا ، مېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈكۈم ، مەن قاچانمۇ سىز-نىڭ قەلب قەسرىڭىزگە كىرىدىغان ئالتۇن ئىشىكنى تاپالار-مەن ؟ ئادەم تولىمۇ ئالدىراپ كەتكەندە ئاستا - ئاستا ئۆزلۈكـ-دىن يۇتۇپ قالىدىغان ئىشلار ئەكسىچە نەتىجە بېرىپ قويىدۇ . سىز مۇشۇ خەتنى تاپشۇرۇۋالغان كۈنى ئەتىگەندە مەن گاجـ-يورغا يېتىپ بارىمەن . مەن سىزدىن ئۆتۈنەي ، مەن يېتىپ بارغاندا سىزنى ئۆزىمىزنىڭ يېڭى ئۆيىدە كۆرىدىغان بولاي . ئۆزۈندىن بۇيان ئۆزىمىزنىڭ ئۆيى بولمىدى ، بۇنداق تۇرمۇشقا ئەمدى مەن چىداپ تۇرالمايمەن . ئەمدى ماۋۇ مېنىڭ ئۆيۈم ئىكەن دەپ يوسۇندىن ئاتلاپ كىرىپ ، ئۆز ئۆيۈمنىڭ ساھە-بەسىنى خۇشاللىق ئىلكىدە كۆرۈشكە نېسىپ بولمىدىغان بول-دى ، دەيدىغان بىر ئومىد ئاخىر مەندە پەيدا بولدى ، شۇ كۈنى بىزنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق «يۇز كۆرۈشۈش مۇراسىمى» نىمىز بولۇپ قالغۇسى .

بىزنىڭ ھېلىقى يالغۇز ئارالدا ئولتۇرۇپ ، ئاينىڭ يورۇ-قىدا تۇنجى مەرتىۋە يۇز كۆرۈشكىنىمىز ئېسىڭىزدىمۇ ؟ ئۇ چاغدا باش ئوستىمىزدە ئۇۋىنىڭ تورۇسى ئەمەس ، پايـاز-سىز ئاسمانلا بار ئىدى ، ئۇ چاغدا بىزنىڭ مۇراسىمىمىزنىڭ ئوستىدە قاراپ تۇرغان نە ئاتا - ئانىمىز ، نە ئۇرۇق - تۇغقىنىمىز يوق ئىدى .

ئۇ ئىشلارنى شۇ تاپتا كۆز ئالدىمغا كەلتۈرسەم ، خۇددى

چۇشۇمدىكىدەك بىلىنىدۇ ، شۇڭا مەن ساپ ھاۋالىق ، جىم-جىت سەھەرنىڭ ئايتىپىدا ، تۆت تېمى بار بىر ئۆيگە ئىگە بولغان رېئال تۇرمۇشنىڭ مۇھىتىدا يەنە بىر قېتىم «يۇز كۆرۈشۈش مۇراسىمى» ئۆتكۈزۈشكە بەكمۇ تەقەززامەن . سىزنىڭ ئۆز ئۆيىمىزنىڭ ئالدىدا كۇلۇمسىرەپ تۇرغان كۆرۈ-نۈشىڭىز ، مېنىڭ قەلبىمگە مەڭگۈلۈك نەقىشلەنسۇن . مەن شۇ ھالىتىڭىزنى كۆرۈشكە ئىنتىزارمەن . مېنىڭ ئەڭ سۆ-يۈملۈكۈم ! مەن ھازىر قەلب قەسىرىڭىزنىڭ ئالدىدا تەلمۈرۈپ تۇرغان دۇئانە ، مېنى ھەرگىز ئائۇمىد قويمايسىز ! سىزگە چەك-سىز مېھرى - مۇھەببەت باغلىغۇچى

سىزنىڭ رومىشىڭىز .

ئوتتۇز يەتتىچى باب

ئەتىسى ، كومولانىڭ چىرايىدىكى مەيۇسلۇكىنى بايقىغان شوي-لودجا ئۇنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن ئەتەي سورىدى :

— بۈگۈن يېڭى ئۆيىڭىزگە بارمامسىز ؟

— بارمايمەن ، ئۆيدە قىلىدىغان ئىشىم قالمىدى .

— ئۆيلىرىڭىزنى يىغىشتۇرۇپ بولدىڭىزمۇ ؟

— ھەئە ، يىغىشتۇرۇپ بولدۇم .

شويلودجا سىرتقا چىقىپ كېتىپ دەرھال قايتىپ كىردى - دە :

— مەن سىزگە بىر نەرسە بەرسەم ، سۆيۈنچىسىگە نېمە بېرە-سىز ؟ — دەپ سورىدى .

— سۆيۈنچە بەرگۈدەك ھېچ نەرسەم يوق ، ئاچا .

— راستتىنلا يوقمۇ ؟

— راست يوق .

شويلودجا ئۇنىڭ يۈزىگە يېنىك نوقۇپ قويۇپ :

— راست دەيسىز ، بۇ ماڭا ئايان . سىز ھەممە نەرسىڭىزنى

www.uyghurkitap.com

بىرلا ئادەمگە بېرىۋەتكەن ، قانداق ، توغرا دېدىمۇ ، قارىغا ، ماۋۇ نېمە ؟ — دېدى ـ دە ، يانچۇقىدىن بىر پارچە [illegible] كونۇبرتتىكى رومىشنىڭ پوچېركىسىنى كۆرۈپلا چىرايى [illegible] كومولا دەرھال كەينىگە بۇرۇلۇپ كېتىشكە تەمشەلدى .

— بولدى قىلىڭ ، — دېدى شويلودجا ، — چوڭچىلىق دېگەن ئىشمۇ چېكى بولىدۇ . ئەمدى ئۇنچىلىك قىلىپ كەتمەسكىز بولار. مىكىن . كۆڭلىگىزدىغۇ خەتتى بۇلاپلا ئېلىپ قاچقۇڭىز كېلىۋاتە. دۇ ، لېكىن بىر نەچچە ئېغىز ياخشى گەپ قىلىپ بەرمەسكىز ، قانداقلا قىلغىنىگىز بىلەن بەربىر بەرمەيمەن . قېنى ، قانچىلىك چىدايسىزكىن ، كۆرۈپ باقاي .

دەل شۇ چاغدا ، ئومى يېقا ئۆتكۈزۈلگەن سوپۇن قۇتىسىنى سۆرىگەن ھالدا ، «ئاچا ! ئاچا !» دەپ توۋلاپ ئۆيگە كىرىپ كەلدى .

كومولا بېرىپلا بالىنى قۇچىقىغا ئېلىپ باش ـ كۆزلىرىدىن سۆيگىنىچە تالاغا ئېلىپ ماڭدى ۋە ئومىنىڭ ئويۇنچۇقىنى ئېلىشقا ئۇلگۈرەلمەي غەلۋە قىلىۋاتقىنىغا قارىماي ، ئۇنى كۆتۈرگىنىچە ئۆز ئۆيىگە ئەكىرىپ بىر نېمىلەرنى دەپ گوللاشقا باشلىدى .

— بولدى ، مەن سىزگە تەڭ كېلەلمىدىم ، بۇ قېتىم سىز يەڭگەن بولدىڭىز ! ئەمدى سىزنى قىينىمايى ، — دېدى شويلودجا ئۇنىڭ كەينىدىن كېلىۋېتىپ ، — مەڭ ، كومولا ، ماۋۇ خېتىڭىزنى ئېلىۋېلىڭ ، بۇنىڭدىن كېيىن سىزگە تاش يۈرەكلىك قىلمايمەن !

ئۇ خەتنى كارىۋاتقا تاشلىدى ـ دە ، كومولانىڭ قولىدىن ئومىنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى .

كومولا خەتنى ئېلىپ كونۇبرتقا بىر نەچچە قېتىم قارىۋەتكەندىن كېيىن ئېچىپ ئوقۇماقچى بولدى ، لېكىن دەسلەپكى قۇرلارنى ئوقۇپلا غەزەپتىن چىرايلىرى پوكانەك قىزىرىپ خەتنى چۆرۈۋەتتى . بىر ئازدىن كېيىن ، ئاچچىقىنى سەل بېسىۋېلىپ ، خەتنى يەنە قولىغا ئېلىپ باشتىن ـ ئاياغ ئوقۇپ چىقتى .

خەتنىڭ مەزمۇنى ئۇنىڭغا تولۇق چۈشىنىشلىك بولدىمۇ ـ

يوق ، بۇنىسى نامەلۇم ، لېكىن قولىدىكى خەت ئۇنىڭغا ئاللىقانداق پاسكىنا نەرسىدەك تۇيۇلدى ـ دە ، يەنە خەتنى تاشلىۋەتتى . ئاخىر ، بۇ ئۆزىنى ئېرى بولمىغان بىر كىشى بىلەن ئۆي تۇتۇشقا چاقىرىق قىلىنغان خەتقۇ ! ھەممە ئەھۋال رومىشقا ئايان تۇرۇقلۇق ، بۇگۈنگە كەلگەندە ئۇنىڭغا بۇ ھاقارەتلىك خەتنى يازغىنى نېمىسى ؟ ئۇلار گاجىپورغا كەلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ رومىشقا چوڭقۇر مېھرىبانلىق كۆرسەتكىنى راست ، لېكىن رومىش بۇنى ، ئۇنىڭ ئېرى بولغىنىم ئۈچۈن ئەمەس ، بەلكى رومىش بولغىنىم ئۈچۈن شۇنداق قىلىۋاتىدۇ ، دەپ ئويلامدىغاندۇ ؟ رومىشنىڭ چىقارغان يەكۈنى پۈتۈنلەي ئاساسسىز ، ئۇ ھازىر باشپاناھسىز قالغان شور پېشانە قىزغا ئىچى ئاغرىغانلىقى ئۈچۈن بۇ مۇھەببەت مەكتۇپىنى يازغان . ئۇ ھازىر ياكى بۇنىڭدىن كېيىنكى ھەر قانداق ۋاقىتتا ، رومىشنىڭ يېڭىلىشىـ كەنلىكىنى قانداقمۇ ئىسپاتلىيالار ؟ ئۇ دۇنياغا كەلگەندىن بۇيان بىرەرسىگىمۇ ئازار بېرىپ باقمىغان ، ئەمدى بۇ ئۇنتۇلغۇسىز ھاقارەتنى كۆتۈرۈپ ئۆمۈر بويى ئەلەم يۇتۇپ يۈرەرمۇ ! ؟ ئۇشتۇمتۇت ، «ئۆي» دېگەن بىر ئۇقۇم ئۇنىڭغا بىردىنلا ئۇنى ھاپ قىلىپ يۇتۇۋېتىش ئۈچۈن ئاغزىنى يوغان ئېچىپ تۇرغان غايەت زور ۋەھشىي مەخلۇقتەك تۇيۇلدى . ئۇ ئۆزىنىڭ نىجاتلىق تاپالمايۋاتقانلىقىغا ئېچىندى . تېخى ئىككى كۈن ئاۋۋاللا ، ئۇ رومىشنىڭ ئۆزىگە مۇنچىلىك دەھشەت سالىدىغان كىشىگە ئايلىنىپ قالىدىغانلىقىنى ئەسلا ئويلىمىغانىدى .

ئومىشنىڭ تالادا تۇرۇپ يۆتەلگەن ئاۋازى ئۇنىڭ خىيالىنى بۆلۈۋەتتى . كومولادىن جاۋاب چىقمىغاچقا ، ئومىش : «ئاپا !» دەپ ئاستا توۋلىدى .

كومولا ئىشىك ئالدىغا كەلدى . ئومىش بېشىنى تاتىلاپ قويۇپ :

— ئاپا ، سېدىخۇ ئەپەندى قىزىنىڭ تويىنى قىپتىكەن ، كالكۇتتىدىن سازەندىلەرنى چاقىرتىپتۇ ، — دېدى .

— شۇنداقمۇ ، بوپتۇ ، ئومىش ، سەنمۇ بېرىپ تاماشا كۆرۈپ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

كەل .

— ئەتىگەنلىككە سىزگە قانداق گۈل ئالغاچ كەلمە-

— بولدى ، گۈل ئەپكەلمىسەڭمۇ بولىدۇ .

ئۇ ماڭماقچى بولۇۋىدى ، كومىولا ئۇنى چاقىرىپ توختىتىۋالدى .

— توختاپ تۇر ، ئومىش ، توي كۆرگىلى كېتىۋاتىسەن ، ماۋۇ بەش روپىيىنى يېنىڭغا سېلىپ قوي .

«تويىنىڭ تاماشىسىنى بېلەت سېتىۋېلىپ كۆرمەيدىغۇ ؟» ئومىش سەل ئەجەبلىنىپ قالدى .

— بازاردىن بىر نەرسە ئالغاچ چىقامدىم ، ئاپا ؟

— ياق ، ماڭا ھېچنېمە لازىم ئەمەس . پۇلنى يېنىڭغا سېلىپ قويغىن ، بىرەر نەرسە ئالغۇڭ كەلسە لازىم بوپقالار .

ئومىش ھېچنېمىگە چۈشىنەلمەي مېڭىشقا تەمشىلىۋىدى ، كومىولا ئۇنى يەنە توختىتىۋالدى .

— سەن مۇشۇ ئۇستۇېشىڭ بىلەن تويغا بارساڭ خەق نېمە دەيدۇ ؟

ئومىش ئۆزىنىڭ كىيىنىشىگە باشقىلارنىڭ ئاللىقانداق تەلەپ قويۇشى مۇمكىنلىكىنى ئويلىمىغان ، ئۆزىنىڭ كىيىنىشىدە نېمە يېتەرسىزلىك بارلىقىنى ، بۇ ھەقتە كىشىلەرنىڭ سۆز - چۆچەك قىلىش ئېھتىمالى بارلىقىنى تېخىمۇ خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى . ئۇچىسىدا بىرلا دوختىدىن[1] باشقا كىيىمىنىڭ يوقلۇقى ئۇنى نامرات كۆرسىتىپ تۇرسىمۇ ، ئۇ بۇنى قىلچە ئويلاپمۇ قويمىغانىدى . شۇڭا ، ئۇ كومىولانىڭ دېگەن سۆزىگە كۈلۈپلا قويدى .

— مە ، ماۋۇنى كىيىۋال .

كومىولا بەدىنىگە ئورىۋالغان رەختىنى ئىككى پارچە ئېلىپ ئومىشقا بەردى . بۇ ئەرلەرمۇ ، ئاياللارمۇ ئورىۋېلىشقا بولىدىغان ئۇزۇن رەخت بولۇپ ، پەقەت ئوراش جەھەتتىلا پەرقلىنەتتى ، بۇ رەختىنىڭ چېتىگە كەڭ چىلتەك تۇتۇلغانىدى . ئومىش كىيىمىنى

① ئەرەنچە كىيىم .

قولىغا ئېلىپ بەك خۇش بولۇپ كەتتى ۋە كومولانىڭ ئايىغىغا يىقىلىپ كېلىشىمگەن تەزىمدىن بىرنى قىلدى ، ئاندىن كىيىمنى ئېلىپ ماڭدى ، ئۇ ھەر قانچە قىلسىمۇ ئۆزىنى كۈلكىدىن توختىتالمايتتى .

ئۇ كەتكەندىن كېيىن ، كومولا كۆزىدىكى ياش يۇقىنى ئېرتىۋېتىپ ، دېرىزىنىڭ ئالدىغا كېلىپ جىمجىت تۇرۇپ قالدى .

— جېنىم كومولا ، خېتىنىڭنى ماڭا كۆرسەتمەمسىز ؟ — دېدى شويلودجا ئۆيگە كىرىۋېتىپ . ئۇ ھەر قانداق گېپىنى يوشۇرماي كومولاغا دەپ بېرىدىغان بولغاچقا ، قورۇنمايلا سوراۋەردى .

— خەت ئەنە تۇرىدۇ ، ئاچا ، ئېلىپ كۆرۈۋېرىڭ ، — دېدى كومولا پولدىكى خەتنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ .

«ئاچچىقى تېخى تارقىماپتۇ ـ دە» دەپ ئويلىدى شويلودجا سەل ئەجەبلەنگەن ھالدا ، ئاندىن ئۇ خەتنى ئېلىپ بىر قۇر ئوقۇپ چىقتى . بۇ ھەقىقەتەنمۇ قىزغىن ھاياجان بىلەن تولغان خەت ئىدى . لېكىن ، ئەرنىڭ ئۆز خوتۇنىغا مۇنداق خەت يېزىشى تازىمۇ غەلىتە ئىشتە . بۇنى خېلى جايىدا يېزىلغان ئەدەبىي ئەسەر دېيىشكە بولاتتى .

— قەدىرلىكىم ، ئېرىڭىز ئادەتتە ھېكايە يازامدۇ ؟ — دەپ سورىدى ئۇ .

«ئېرىڭىز» دېگەن بۇ سۆز ، ئۇنىڭسىزمۇ مېڭىسى چىڭقىلىپ تۇرغان كومولانىڭ قۇلىقىغا مۇشت ئۇرغاندەك ئاڭلاندى .

— بىلمەيمەن ، — دەپ جاۋاب بەردى ئۇ .

— بۇگۈن يېڭى ئۆيىڭىزگە بارىسىزغۇ دەيمەن ؟

كومولا بېشىنى لىڭشىتتى .

— ئەسلىي سىز بىلەن ئۆيىڭىزگە بېرىپ بىر كۈن تۇرۇشۇپ بەرسەم بولاتتى . لېكىن ، ئۆزىڭىز بىلىسىز ، نورمىنخا ئەپەندىنىڭ ئۆيىدىكىلەر بۈگۈن كېلىن ئېلىپ كەلمەكچى ، مەن بارمىسام بولمايدۇ . شۇڭا ، ئاپام بىلەن بىرگە كەتسىڭىز .

— ياق بولىدى ، ئاپىڭىزنى ئاۋارە قىلماي ، — دېدى

www.uyghurkitap.com

كومولا ، — ئۆيده خىزمەتكارىم بار .

شويلودجا كۈلۈپ تۇرۇپ :

— راست ، ئۇنچىلىك جىددىيلىشىپ كەتمىسەڭمۇ بولاتتى . سىزنىڭ ئومىشتەك ياراملىق ئوغۇل قول ۋەزىرىڭىزنىڭ بارلىقىنى كىم بىلمەيدۇ ، — دېدى .

شۇ ئارىدا ، ئومى قولىدىكى قېرىنداش بىلەن كۆرۈنگەنلا نەرسىگە سىزىپ ، ئۆزىنىڭ «كىتاب ئوقۇغۇچىلار»لىقىنى بىلدۈرمەكچى بولغاندەك بىر نېمىلەرنى دېگىلى تۇردى . شويلودجا بېرىپلا ئۇنى قۇچىقىغا ئېلىۋىدى ، ئۇ ئوقۇشىنى بۇزۇۋەتكەنلىكىگە ئاچچىقى كېلىپ ۋارقىراپ يىغلاشقا باشلىدى .

— ماڭا كېلىڭ ، مەن سىزگە ئويناىدىغان ئوبدان نەرسە بېرەي ، مەن ، — دېدى كومولا . بۇ سۆز بىلەن ئۇ سەل پەسلىدى .

كومولا ئۇنى ئۆيىگە ئېپكىرىپ كارىۋاتقا ئولتۇرغۇزدى — دە ، ئۇنىڭ بىلەن خېلى بىر ھازاغىچە ئويناىدى ، ئومى ئۇنىڭدىن ۋەدە قىلغان نەرسىنى سورىۋىدى ، كومولا ساندۇقتىن كىچىككىنە بىر جۇپ ئالتۇن بىلەزۈك چىقاردى . ئومى ئەزەلدىن مۇنداق چىرايلىق ئويۇنچۇقنى كۆرۈپ باقمىغاچقا بەكمۇ خۇشال بولۇپ كەتتى . «ئاچىسى» بىلەزۈكنى قولىغا سىلىپ قويغاندا ، ئۇ خۇشاللىقىدىن ئىككى قولىنى پۇلاڭشىتقىنىچە ئاپىسىغا كۆرسىتىش ئۈچۈن تايتاڭلاپ چېقىپ كەتتى .

شويلودجا قىزىنىڭ قولىدىن بىلەزۈكنى چېقىرىۋېلىپ كومولاغا قايتۇرۇپ بەردى .

— بۇ نېمە قىلغىنىڭىز ، كومولا ؟ — دەپ قايناپ كەتتى ئۇ ، — بۇنى ئۇنىڭ قولىغا سىلىپ قويۇپ نېمە قىلىسىز ؟

— مەن بىلەزۈكنى ئومىغا سوۋغا قىلدىم ، — دېدى كومولا ئۇنىڭ چېشىغا كېلىۋېتىپ . ئومى ئاپىسىنىڭ بىلەزۈكنى تارتىۋالغانلىقىغا خاپا بولۇپ يىغلاپ ئۆيىنى بېشىغا كىيدى .

— ئەقىلىڭىزدىن ئاداشتىڭىزمۇ ؟ — دېدى شويلودجا .

— ئاچا ، سىز ئۇنى قايتۇرۇپ بېرىمەن دەپ تۇرۇۋالسىڭىز-

مۇ ، مەن بەربىر ئالمايمەن ، سىز ئۇنى بۇزغۇزۇپ ئومىغا زۇننار قىلدۇرۇپ بېرىڭ .

— خۇدا ھەققى ، مەن سىزدەك ئايالنى كۆرمەپتىكەنمەن ، — شويلودجا شۇنداق دەپلا كومولانىڭ بوينىدىن قۇچاقلىۋالدى .

— بۇگۈن سىز بىلەن خوشلىشىدىغاندەك تۇرىمەن ، ئاچا ، — دېدى كومولا ، — مەن بۇ يەردە ئىنتايىن كۆڭۈللۈك ياشىدىم ، ئۆمرۈمدىمۇ بۇنچىلىك كۆڭۈللۈك ئۆتمىگەنىدىم ، — ئۇ سۆزلەۋېتىپ كۆز ياشلىرىنى توختىتالماي قالدى .

شويلودجامۇ ئۆزىنى يىغلىۋېتىشتىن ئارانلا تۇتۇپ تۇراتتى .

— ئۇنداق دېمەڭ ، كومولا ، خۇددى كەتسىڭىز كەلمەيدىغاندەك گەپ قىلىسىزغۇ . سىزنىڭ بۇ يەردە بەك كۆڭۈللۈك ئۆتتۈم دېگىنىڭىزگە ئىشەنمەيمەن . ھازىر ئۆزىڭىزنىڭمۇ ئۆيى بار ، ئەمدى ئىش ، ئەلۋەتتە ، باشقىچە بولىدۇ ، سىز ئۆزىڭىزنىڭ ئۆيىدىلا ھەقىقىي كۆڭۈللۈك ئۆتەلەيسىز . بىز سىزنى تاشلىماي يوقلاپ تۇرىدىغان ئادەملەر ، بۇنىڭدىن كېيىن بىز ئۆيىڭىزدىن چىقىپ بولغۇچە : «خۇداغا شۈكۈر ، ھەر نېمە بولسا كېتىشتى» دەيدىغان بوپقالمىسىز تېخى .

كومولا شويلودجا بىلەن خوشلىشىپ ئۆيگە كېتىدىغان چاغدا ، شويلودجا :

— ئەتە چۈشتە قېشىڭىزغا بارىمەن ، — دېدى .

كومولا يا ھە ، يا ياق دېمىدى .

ئۇ ئۆز ئۆيىگە كەلگەندە ئومىش تېخىچە شۇ يەردە ئىدى .

— مەن سېنى توي كۆرگىلى كەتتى دېسەم ، تېخى تۇرۇپسەنغۇ ؟ — دېدى كومولا .

— مەن بارماقچى ئىدىم ، لېكىن سىز ئۆيدە...

— مەن بىلەن كارىڭ بولمىسۇن ، تېز ماڭ ، بولمىسا كەچ قالىسەن .

— تېخى توي باشلانمىدى .

— ھېچقىسى يوق ، توي دېگەندە باشقا كۆرىدىغان نەرسىلەر

www.uyghurkitap.com

تولا ، بېرىپ كۆرىۋەرمەمسەن .

بۇنداق ئىشقا بېرىش ئۇچۇن ئومىشقا جىق ئۇ دەرھال ماڭماقچى بولۇۋىدى ، كومولا ئۇنى چاقىرىپ ۋالدى .

— ماڭا قارا ، ئەگەر تاغام كېلىپ قالسا سەن چوقۇم··· — تۇيۇقسىز ئۇنىڭ كۆڭلى پاراكەندە بولۇپ ، قانداق گەپ قىلىشنى بىلەلمەي قالدى . ئومىش ئاغزىنى ئاچقانچە ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى . بىر ئازدىن كېيىن ئۇ يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — ئېسىگدە بولسۇن ، تاغام ساڭا مەڭگۇ ياخشى دوست بولالايدۇ . ئەگەر ساڭا بىرەر نېمە لازىم بولسا ، مېنىڭ نامىمدا ئۇنىڭدىن سورىغىن ، ئۇ چوقۇم بېرىدۇ . مەندىن ئۇنىڭغا سالام ئېيتىپ قويۇشنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالما .

— بولىدۇ ، — دېدى ئومىش ۋە ئۇنىڭ گېپىنىڭ تېگىگە يېتەلمەي ، ئاستا مېڭىپ چىقىپ كەتتى .

كۇن بىر مەھەل بولغاندا كومولانىڭ سىرتقا چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ بېيشون سورىدى .

— خانىم ، نەگە بارىسىز ؟

— دەرياغا يۇيۇنغىلى بارىمەن .

— بىللە بارايمۇ ؟

— ياق ، سەن ئۆيگە قاراپ تۇر ، — كومولا ئۇنىڭغا بىر رۇپىيە بەردى ـ دە ، بۇنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندۈرۈپ ئولتۇرمايلا دەريا تەرەپكە كەتتى .

ئوتتۇز سەككىزىنچى باب

بىر كۇنى چۈشتە ، ئوننودا ئەپەندى قىزى بىلەن بىرگە چاي ئىچىش ئۈچۇن ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقتى . ئۇ خىمنولىنىنى مېھمانخانىدىنمۇ ، ھوجرىسىدىنمۇ تاپالمايى دەرۋازىۋەندىن سۇرۇشتۇرۇۋىدى ، ئۇ خىمنولىنىنىڭ ئۆيدىن چىقمىغانلىقىنى ئېيتتى .

ئۇ تەشۋىشلىنىپ ئۆگزىگە چىقتى . قاتار تۇتىشىپ كەتكەن ئۆگزىلەرگە قىشنىڭ زەئىپ ئاپتىپى چۈشۈپ تۇراتتى ، تۇرۇپ - تۇرۇپ قاياقتىندۇر مەيىن شامال چىقىپ قويااتتى . خىمنولىنى ئۆگزىنىڭ چېتىدە خىيال سۈرۈپ ئولتۇراتتى .

ئۇ ئوننودا ئەپەندىنىڭ كەينىگە كېلىپ تۇرغىنىنى پەقەتلا سەزمىدى . دادىسى ئاستا كېلىپ ئۇنىڭ يەلكىسىنى تۇتۇۋىدى ، ئۇ چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى ۋە نېمىشقىدۇر قىزىرىپ كەتتى ، ئورنىدىن تۇرغۇچە دادىسى كېلىپ قېشىدا ئولتۇردى . بىر ئازدىن كېيىن ، ئوننودا ئەپەندى چوڭقۇر تىنىۋېتىپ :

— ئاھ ، خىمنو ، ئاپاڭ ھازىر ھايات بولغان بولسا ھەممە ئىش جايىدا بولغان بولاتتى .مەن ساڭا ھېچقانداق ئىش قىلىپ بېرەلمىدىم ، — دېدى .

دادىسىنىڭ ئايانچلىق سۆزلىرى خىمنولىنىنى ئېغىر خىيالىدىن ئويغاتتى ، ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ دادىسىنىڭ چىرايىغا قارىدى . بىر نەچچە كۈندىن بېرى ئۇنىڭ چىرايى نەقەدەر ئۆزگىرىپ كەتكەن - ھە ! ئۇ دادىسىنىڭ كۆزلىرىدىن چەكسىز مېھىر ، خەيرخاھلىق ۋە ھەسرەت - ئەلەمنىڭ كۆلەڭگىسىنى كۆردى . ياشانغان دادىسى ئۇنىڭ بېشىغا كېلىۋاتقان دىشۋارچىلىقنىڭ ئېغىر سالمىقىنى كۆتۈرمەكتە ئىدى ؛ شۇ ، پەقەت شۇلا ، قىزىنىڭ دەرد - ئەلىمىنى بىر ئامالار بىلەن يەڭگىللىتىشكە جان كۆيدۈرۈۋاتاتتى ؛ ئەمدى ئۇ قىزىغا تەسەللى بېرىش ئۈچۈن قىلىۋاتقان ئۇرۇنۇشلىرىنىڭ بىكار بولۇپ چىققانلىقىنى كۆرۈپ ، خىمنولىنىڭ ئاپىسىنى ئەسلىدى ۋە مېھرلىك يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدىن ئامالسىزلىقنىڭ نالىسىنى قىلدى··· خىمنولىنى دادىسىدىكى بۇ روھىي ھالەتنى پۈتۈنلەي سەزدى ، بىردىنلا يۈرىكىنى ئېچىشتۇرغان ۋىجدان ئازابى ئۇنى ئۆز دەردىنىڭ ئەسىرلىكىدىن يۇلۇپ ئالدى . ئۇزۇندىن بۇيان ئۇنىڭغا خىيالىي كۆرۈنۈۋاتقان دۇنيا ئەمدى ئۇشتۇمتوت ئۆز رېئاللىقى بىلەن نامايان بولغاندەك ، ئۇ تۇرۇپلا خىجىلچىلىقتىن ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالدى . ئۆتكەن

ئىشلارنىڭ خاتىرىلىرى ئۇنى چىگىش تورىدەك چىرمىۋالغاندى ، مانا ئەمدى ئۇ بۇ تورلارنى قەتئىي ئۈزۈپ تاشلىماقچى بولدى .

— بۇگۈن ئەھۋالىڭىز قانداقراق ، دادا ؟ — دەپ سۇئال بېرىشىدىن دادىسىدىن .

ئۇ يەنە دادىسىنىڭ سالامەتلىكىگە كۆڭۈل بۆلۈشكە باشلىدى . بىر نەچچە كۈندىن بۇيان ، ئوننودا ئېپەندى بىر ئادەمنىڭ سالامەتلىك ئەھۋالىنىڭمۇ پاراڭغا ماتېرىيال بولىدىغانلىقىنى تامامەن ئۇنتۇپ قالغانىدى .

— ئەھۋالىمنى دەمسەن ، قىزىم ؟ ئوبدانلا تۇرۇپتىمەنغۇ ! مەن سەندىنلا تەشۋىش قىلمەن ، يېقىندىن بۇيان چىرايىڭ بەكلا يامانلىشىپ كېتىۋاتىدۇ . مېنىڭدەك ئۇستىخىنى قاتقان قېرىلار ھەممە نەرسىگە چىداملىق كېلىمىز ، لېكىن سەن بۇ يېشىڭدا بۇنچە ئېغىر زەربىگە قانداقمۇ چىدىيالارسەن ! — ئۇ سۆزلەۋېتىپ قىزىنىڭ يەلكىسىگە يېنىك ئۇرۇپ قويدى .

— ئېيتىڭچۇ ، دادا ، — دېدى خىمنولىنى ، — ئاپام تۇغقىپ كەتكەندە مەن نەچچە ياشلاردا ئىدىم ؟

— ئۈچ ياشلاردا ئىدىڭ ، يېڭى تىلىڭ چىققان . ھېلىمۇ ئېسىمدە تۇرۇپتۇ . سەن شۇ چاغدا : «ئاپام نەگە كەتتى ؟» دەپ سورىۋېدىڭ ، مەن : «دادىسىنىڭ قېشىغا كەتتى» دەپ جاۋاب بەرگەن ، ئاپاڭنىڭ دادىسى ئۆلگەندە سەن تېخى تۇغۇلمىغان ، شۇڭا سەن ئۇنى ئەلۋەتتە بىلمەيتتىڭ . ئۇ چاغدا سەن گېپىمنىڭ تېگىگە يەتمىگەن بولساڭمۇ ، ئۇنچىقماستىن ماڭا تىكىلىپ قاراپلا قالغانىدىڭ ، ئاندىن سەن قولۇمدىن تۇتۇپ مېنى ئاپاڭنىڭ ھۇجرىسىغا ئەپكىردىڭ ، سەن ئۆي قۇرۇق بولسىمۇ ، لېكىن بۇ ئۆيدىن دادام چوقۇم ئاپامنىڭ ئىز - دېرىكىنى بىرەلەيدىغان بىرەر نەرسە تاپالايدۇ ، دەپ ئويلىغان بولساڭ كېرەك . سەن ، دادامنىڭ قولىدىن ھەممە ئىش كېلىدۇ ، دەپ ئويلايتتىڭ ، لېكىن ھايات بىلەن ئۆلۈم مەسىلىسىگە كەلگەندە ، داداڭنىڭمۇ دۇنياغا يېڭى تۇرەلگەن بوۋاقتەك ھېچنېمە بىلمەيدىغانلىقىنى ، ئاجىزلىقىنى سەن تېخى ئۇقۇ-

مايتتىڭ . سەن مېنىڭ قانچىلىك بىڭسىم بارلىقىنى ئەمدى كۆرۈ-ۋاتسەن ، خۇدا داداڭنىڭ كۆڭلىگە ساڭا بولغان مېھرى - شەپقەتنى سالغىنى بىلەن ، لېكىن ئۇنىڭغا بېشىڭغا كەلگەن دەرد - ئەلەمنى يوق قىلىۋېتەلەيدىغان قۇدرەتنى ئاتا قىلمىغان ئىكەن ، — ئۇ سۆزلەپ بولۇپ قىزىنىڭ بېشىنى سىلاپ قويدى .

خىمنولىنى دادىسىنىڭ تىترەپ تۇرغان قاتاڭغۇر قوللىرىنى ئاستا سىلاپ تۇرۇپ :

— ئاپامنىڭ چىرايىنى زادى ئەسلىيەلمەيمەن ، پەقەت ئۇنىڭ چۈشلەردە كارىۋاتقا يېتىۋېلىپ كىتاب كۆرىدىغىنىلا ئېسىمدە قالـ-تۇ . مەن ئۇنىڭ كىتاب ئوقۇپ يېتىۋېلىشىنى خالىمىغاچقا ، قولـ-دىن كىتابنى يۇلۇپ ئېلىۋالغۇم كېلىپ كېتەتتى ، — دېدى . شۇنداق قىلىپ ، ئۇلار بۇرۇنقى ئىشلارنى يەنە بىر قېتىم سۆزلەپ چىقىشتى . خىمنولىنى دادىسىدىن نۇرغۇن گەپلەرنى سورىدى . ئۇ سورىمىغان ئاپىسىنىڭ قىياپىتى ، ھەر خىل ئادەتلىرى ، شۇنىڭدەك ئائىلىۋى تۇرمۇش ئەھۋاللىرىمۇ قالمىدى . دادىسىمۇ بۇ سوئاللارغا ئىمكانقەدەر بىرمۇبىر جاۋاب بېرىشكە تىرىشتى . ئۇلار سۆزلىشـ-ۋاتقاندا ، كۈن ئولتۇرۇپ ئاسمان قىزىل مىس رەڭگىگە كىردى . شاۋقۇن - سۇرەنلىك چوڭ شەھەردىكى بۇ ئۆينىڭ ئۆڭزىسىدە بىر سائەت داۋام قىلغان ئازادە سۆھبەت ، ياشانغان ئاتا بىلەن ئۇنىڭ ياش قىزىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئاتا - بالىلىق رىشتىنى تېخىمۇ چىڭىتتى . ئۇلار قۇيـاش پېـتىپ شەبنەم يېشى تۆكۈلـگۈچە قوپـ-ماي ئولتۇرىۋەردى .

شۇ ئارىلىقتا ، پەلەمپەيدىن چىقىۋاتقان جوگىندىرونىڭ ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى . ئۇلار سۆزلىرىنى توختىتىپ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇشتى .

— يېقىندىن بۇيان خىمنو پەقەت ئۆگزىدىلا مېھمان قوبۇل قىلىش نىيىتىگە كەلگەن ئوخشايدۇ - دە ، — دېدى جوگىندىرو ئۇلارنىڭ چىرايىغا دىلىغۇللۇق بىلەن قاراپ .

يېقىنقى ئىشلار جوگىندىرونى قاتتىق بىئارام قىلىۋاتاتتى . بۇ

www.uyghurkitap.com

ئۆينى كېچە - كۈندۈز تەرك قىلمىغان قايغۇ-ھەسرەت ئۇنىڭ تاقىتىنى تاق قىلغانىدى. يەنە بىر ياقتىن، ئۇ تالاي-تۈرلۈك چىقىشنى خالىمايدىغان بولۇپ قالدى، چۈنكى ئۇ بىر-ئىككى ياكى تونۇشلىرىنىڭ ئۆيىگە بارسا، ئۇلارغا خىمنولىنىنىڭ ئىشىنىڭ نېمە ئۈچۈن ئۆزگىرىپ قالغانلىقىنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈشكە توغرا كېلەتتى.

«خىمنولىنى بەكمۇ چەكتىن ئاشۇرۇۋەتتى، — دەيتتى ئۇ شۇنداق سورۇنلاردا، — بۇ، قىزلارنىڭ ئىنگلىز رومانلىرىنى ئوقۇغانلىقىنىڭ كاساپىتى. خىمنولىنىچە بولغاندا، رومىش ئۇنى تاشلىۋەتكەنىكەن، ئۇمۇ يۈرىكىنى قان قىلىپ يۈرۈشى كېرەك. شۇڭا، ئۇ ھازىر پۈتۈن جان - جەھلى بىلەن ھەممە يەردە ئۆزىنىڭ مىسكىنلىكىنى كۆرسەتمەكتە. بىر رومانتىك قىز ئۈچۈن بۇ تېپىلغۇسىز ياخشى پۇرسەت. چۈنكى، ئۇ بۇ ئارقىلىق ئۆزى ۋاپاسىزلىقتا ئۈچرىغان چاغدىمۇ ئۆزىنىڭ نەقەدەر مۇستەھكەم تۇرۇۋاتقانلىقىنى نامايان قىلالايدۇ - دە!»

— مەن خىمنو بىلەن ئازادە ئولتۇرۇپ ئىككى ئېغىز پاراڭلىشۋالاي، دەپ ئالايىتەن مۇشۇ يەرنى تاللىغان، — دېدى ئوننودا ئەپەندى ئالدىراپ ئىزاھلاپ. ئۇ قىزنىڭ جوگىندىرونىڭ شەپقەتسىز مەسخىرىسىدىن ھىمايە قىلىش ئۈچۈن مۇشۇنداق دېگەندى، لېكىن بۇ سۆزنى جوگىندىرونىڭ، دادام خىمنولىنىنى سۆزلىشىش ئۈچۈن مۇشۇ يەرگە باشلاپ چىققانىكەن، دەپ چۈشىنىۋېلىشىنى خىيالىغا مۇ كەلتۈرمىگەنىدى.

— بۇ پاراڭنى ئۇستىلدە ئولتۇرۇپمۇ سۆزلەشكىلى بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ — دېدى جوگىندىرو كانىينى كېرىپ، — بۇ، خىمنوغا بولمىغۇر قىلىقلىرىغا يەل بەرگەنلىك، دادا. مۇشۇنداق قىلىۋەرسەڭلار، سىلەرگە ئۆينى تاشلاپ بېرىپلا قوتۇلمەن.

— سىز تېخى چاي ئىچمىدىڭىزغۇ دەيمەن، دادا؟ — دېدى خىمنولىنى بىئارام بولۇپ.

— چاي دېگەن كەچكى قۇياشنىڭ پاللىدە چاقنىشىدىن كېيىن

دىغان شائىرنىڭ ئىلھامى ئەمەس . ئۆگزىدە ئولتۇرۇۋەرسەڭلار چاي-نىڭ ئۆزلۈكىدىن ئالدىڭلارغا چىقىپ قالمايدىغانلىقىنى ئې-سىڭلارغا سېلىش ھاجەتسىزغۇ دەيمەن ! — دېدى جوگىنىدرو .

ئوننودا ئەپەندى خىمنولىنىنىڭ كۆڭلىنى ئايان ئالدىراپ سۆز ئارىلىدى :

— مەن بۇگۈن چاي ئىچمەيمەن .

— نېمە بولدۇڭ ، دادا ، تەركىدۇنيا بولاي دەۋاتامسەن نېمە ؟ ئۇنداق بولسا مەن قانداق قىلىمەن ؟ ھاۋا يەمتىم يا ؟ — دېدى جوگىنىدرو .

— ياق ، ياق ، بۇ تەركىدۇنيالىق مەسىلىسى ئەمەس . ئاخشام ياخشى ئۇخلىيالمىدىم ، شۇڭا چايدىن ئۆزۈمنى سەل تارتايمىكىن دەيمەن .

راستىنى ئېيتقاندا ، ئۇ ئىلگىرى خىمنولىنى بىلەن سۆزلەش-كەن چاغلىرىدا ، ئالدىغا پىيالىنىڭ لېۋى بىلەن تەڭ قۇيۇلغان قىزىق چاينى قۇيۇپ قويۇپ ئىچىپ ئولتۇرۇشنى خالايتتى . لې-كىن ، بۇگۈن ئۇنىڭدا مۇنداق ئەھۋال بولمىدى . چۈنكى ، بۇگۈن خىمنولىنى خېلىلا ئېچىلىپ قالغان ، ئاتا ـ بالا تىنچ ئۆگزىدە ئولتۇرۇشۇپ ھەقىقىي يېقىنلارچە سۆھبەتكە كىرىشكەن ، بىر ـ بىرىنى چۈشىنىشمۇ ئىلگىرى كۆرۈلۈپ باقمىغان دەرىجىدە چوڭ-قۇرلاشقانىدى . ئورۇن يۆتكەلگەندە ئىنتايىن ياماق ئاقىۋەت كېلىپ چىقىشى ، يەنى خىمنولىنىنىڭ يۇرىكىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدىن ئۇرغۇپ چىقاي دەپ تۇرغان پىكىرلىرىنى ئۇركۈپ كەتكەن كېيىك-تەك قاچۇرۇۋېتىشى مۇمكىن ئىدى . شۇڭا ، ئوننودا ئەپەندى چاي خۇمارىنىڭ غىدىقلىشىغا جاھىلانە قارشىلىق كۆرسەتتى .

خىمنولىنى دادىسىنىڭ كۇندىلىك ئادىتىنى تاشلاپ ، چايدىن نەپسىنى يېغىش ئارقىلىق ئۇيقۇسىزلىققا داۋا تاپماقچى بولۇۋاتقانلى-قىغا ھەرگىز ئىشەنمىدى .

— يۇرۇڭ ، دادا ، ئازراق چاي ئىچىۋالمىسىڭىز بولى-مايدۇ ، — دېدى ئۇ . ئوننودا ئەپەندى ئۇيقۇسىز قېلىشنىڭ تەشۋە-

www.uyghurkitap.com

شىنى بىردىنلا ئۇنتۇپ ئالدىراپ ئۇنىڭ كەينىدىن ماڭدى.

ئۇ ئۆيگە كىرگەندە، ئوكخوينىڭ بۇ يەردە ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ بىردىنلا چۆچۈپ كەتتى. «خىمنولىنىڭ كۆڭلى يەنە ئارامسىغا چۈشتى، ئوكخوينى كۆرسە يەنە پەرىشان بولىدۇ» دېگەن ئوي لەپپىدە ئۇنىڭ كۆڭلىدىن كەچتى. بىراق، ئۇ ئەمدى ۋەزىيەتنى ئوڭشۇۋېلىشقا كېچىككەنىدى، چۈنكى خىمنولىنىمۇ ئۇنىڭ كەينىدىنلا ئۆيگە كىرگەنىدى. ئوكخوي دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ:

— جوگىن، يەنىلا مېنىڭ كەتكىنىم تۈزۈك، — دېۋىدى، كۈتۈلمىگەندە، خىمنولىنى سۆز ئارىلاپ:

— بۇ نېمە قىلغىنىڭىز، ئوكخوي ئەپەندى؟ نېمىگە مۇنچىۋالا ئالدىرايسىز؟ بىرەر پىيالە چاي ئىچىپ مېڭىڭ، — دېدى.

ئوكخوي قايتا ئولتۇردى.

— بايام سىلەرنىڭ يوقۇڭلاردا ئىككى - ئۈچ پىيالە چاي ئىچىپ بولغان. ئەگەر يەنە ئىچ دەپ زورلىسىڭىز، يەنە قوشۇپ ئىككى پىيالە ئىچىۋېتەي.

— زورلىساق ئىچىدىكەنسىز - دە! بولۇپ باقمىغانلا ئىشقۇ بۇ، — دېدى خىمنولىنى كۈلۈپ تۇرۇپ.

— شۇنداق بولىدۇ - دە، — دېدى ئوكخوي، — مەن خەق ياخشى كۆڭلى بىلەن بىر نەرسە بېرەي دېسە، ئالمايمەن دەپ تۇرۇۋالىدىغان سارائ ئەمەسقۇ!

— تېخىمۇ مۇھىمى، ئۆزۈڭ تەلەپ قىلغاندا، ياخشى نەرسىنىڭ سېنى رەت قىلىشىنى خالىمايسەن. ئەگەر بىرەر پوپ ساڭا دۇئا قىلىپ قويسا، بۇنىڭدىن ئوبدان ئىش بولمايدىغۇ دەيمەن؟ — دېدى جوگىندىرو.

شۇنىڭ بىلەن، ئوننودا ئەپەندىنىڭ داستىخىنىدا ئۇزۇن مۇددەت ئۇزۇلۇپ قالغان پاراڭ يەنە جانلىنىشقا باشلىدى. خىمنولىنىڭ ئادەتتىكى سىپايە كۈلكىسى بۇگۈن بىراقلا كۆچىيىپ بەزىدە باشقىلارنىڭ پارىڭىنىمۇ بېسۋېتەتتى.

— دادا، ئوكخوي ئەپەندى ئۆزىنىڭ سالامەتلىكىنىمۇ ئۇنتۇپ

قاپتۇ ، — دېدى ئۇ دادىسىغا چاقچاق قىلىپ ، — ئۇ بىر نەچچە كۈندىن بۇيان سىزنىڭ دورىگىزنى يېمەيمۇ بىر ئوبدانلا تۇرۇپتۇ . ئەگەر ھېلىقى دورىگىز راستىنلا كارامىتىنى كۆرسەتكەن بولسا ، ئۇ بىر نەچچە كۈندىن بېرى ھېچبولمىسا بېشىم ئاغرىدى ، ھېلىقى دورىگىزنى بەرگەن بولسىگىز دەپ كەلگەن بولاتتى !

— ئادەم يېگەن تۇزىغا يۇز كېلەلمىگەندەك ، ئۇمۇ ئىچكەن دورىسىغا يۇز كېلەلمىگەن ـ دە ! — دېدى جوگىنىرو .

ئوننودا ئەپەندى خۇشال بولۇپ كۇلۇپ كەتتى . ئۇ ئۆيدىكىلەرنىڭ ئۆزى ۋە ئۆزىنىڭ دورىسى توغرىسىدا يەنە چاقچاق قىلىشقا باشلىغانلىقىنى ئىناق كەيپىياتىنىڭ ئەسلىگە كەلگەنلىكى دەپ قاراپ ، خۇددى يۇرىكىنى بېسىپ تۇرغان ئېغىر تاشنى ئېلىۋەتكەندەك يېنىكلىشىپ قالدى .

— كۆڭلۈڭلاردا نېمە ئويلاۋاتقانلىقىڭلارنى ئوبدان بىلىپ تۇرۇپتىمەن ، — دېدى ئۇ ، — سىلەر ئۇنىڭ ئىشەنچىسىنى تەۋرەتمەكچى . مېنىڭ دورامنى ئىچىدىغانلاردىن قالغىنى پەقەت شۇلا ئىدى ، ئەمدى سىلەر ئۇنىمۇ مەندىن ئايىنىتماقچى بولۇۋاتىسىلەر .

— بۇنىڭدىن ئەندىشە قىلماڭ ، ئوننودا ئەپەندى ، — دېدى ئوكخوي ، — ئۇلار ئوكخوينىڭ ساداقەتىنى مەڭگۈ ئۆزگەرتەلمەيدۇ .

— نېمە ، سىلەر ئوكخوينى يالغان پۇلنىڭ ئورنىدا كۆرۈۋاتامسىلەر ؟ قەغەز پۇلنى ئۆزگەرتمەن دېگەنبىلەن ئۆزىگە بالا تېرىۋالمىدىغان گەپ ! — جوگىندىرونىڭ بۇ سۆزى بىلەن داستىخان ئالدىدا كۆتۈرۈلگەن كۈلكە سادالىرى كۆڭۈلسىزلىكنىڭ بۇلۇتلىرىنى بوراندەك تارقىتىۋەتتى .

خىمنولىنى چېچمىنى تارىۋالاي دەپ ئورنىدىن قوزغالمىغان بولسا ، بۇ پاراڭ خېلى ئۇزۇنغا سوزۇلغان بولاتتى . ئۇ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ، ئۆزىنىڭ باشقا بىرسى بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىنى ئەسكە ئالغان ئوكخويمۇ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

— دادا ، بۇ ئىشنى ئەمدى كەينىگە تارتمايلى ، — دېدى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

جوگىندىرو ئۆيده دادىسى بىلەن يالغۇز قالغان چاغدا ئۇ — خىمنولىننىڭ تويىنى تېزراق قىلىۋېتەيلى .

ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭ ئاغزىدىغا قاراپ داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى .

— خىمنولىننى بىلەن رومىشنىڭ تويى بولمايدىغانلىقى ھەققىدە سىرتتا سۆز - چۆچەك كۆپىيىپ كەتتى ، — دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى جوگىندىرو ، — ئەمدى مەن يەنە مەيدانغا يالغۇز چىقىپ ئېلىشالمايمەن . ئەگەر ھەقىقىي ئەھۋالنى باشقىلارغا ئېيتىلىغان بولسام ئىدىم ، ئۇنداقلارنى ئەدەپلەپ قويۇش مەن ئۈچۈن ھېچ گەپ ئەمەس ئىدى . لېكىن ، خىمنونىڭ يۈزىنى قىلغانلىقىم ئۈچۈن دېمىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ يۇرۇشۇمگە توغرا كېلىۋاتىدۇ . خەۋىرىڭ بار ، بىر نەچچە كۈن بۇرۇن ئوكخوي بىلەن قاتتىق قىزىرىشىپ قالدىم . ئۇمۇ بىر مۇنچە يوق گەپلەرنى قىلىۋەتتى . بىز خىمنولىننىڭ ئەرگە بېرىۋەتكەن بولساق ، ئۇششاق گەپ - سۆزلەرمۇ تۈگەيتتى . مەنمۇ جاھان سورايدىغان نوچىدەك يەڭ شىمايلاپ باشقىلارغا ھەيۋە قىلىپ يۈرمەيتتىم . مەن سېنىڭ بۇ ئىشنى ئەمدى كەينىگە تارتماسلىقىڭنى قەتئىي تەلەپ قىلىمەن .

— سەن ئۇنى كىم بىلەن توي قىلسۇن دەيسەن ، جوگىن ؟ — دەپ سوردى ئوننودا ئەپەندى .

— ھازىر بولىدىغان بىرلا ئادەم بار . ھېلىقى ئىشتىن كېيىن غەيۋەت - شىكايەت كۆپىيىپ كېتىپ ، باشقا بىر ئادەم تاپالمىدى تەسلىشىپ قالدى . ئەمدى بىزنىڭ تاپالايدىغىنىمىز ئاشۇ ئوكخوي . بۇ ئادەمنى تاشلىۋەتمىكىمىزمۇ ئوڭاي ئەمەس . ئۇنىڭغا ماۋۇ دوردىنى يە دېسەك يەيدۇ ، ماۋۇ تويىنى قىل دېسەكمۇ دەرھال قىلىدۇ .

— سارائ بولدۇڭمۇ ، جوگىن ؟ خىمنونى ئوكخويغا تېگىشكە رازى بولىدۇ دەپ ئويلاۋاتامسەن ؟

— سەندىلا كاشىلا بولىمىساڭ ، مەن ئۇنىڭ رازىلىقىنى ئالالايمەن .

— بولمايدۇ ، جوگىن ، بولمايدۇ ، — دېدى دادىسى ۋارقى-

راپ ، — مەن سېنىڭ خىمنونى مەجبۇرلىشىڭغا يول قويمايمەن . سەن ئۇنى قورقىتىپ سارىڭ قىلىپ قويسەن . ئۇنى بىرنەچچە زامان تىنچ قويغىن . بىچارە بالىغا ئېغىر تارتقۇلۇق كەلدى . ئۇنى دەرھال توي قىلىسەن ، دەپ زورلىماسلىق كېرەك .

— مەن ئۇنى مەجبۇرلىماقچى ئەمەسمەن . مەن ئۇنىڭغا ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە سىلىق گەپ بىلەن چۈشەندۈرىمەن . سەن مېنى سوقۇشۇپ يۈرۈشتىن باشقىسىنى بىلمەيدۇ ، ئۇنىڭغا يولدا گەپ قىلالمايدۇ ، دەپ ئويلامسەن ؟

جوگىندىرو ئوبدان كەلگەن پۈرسەتنى قولدىن بېرىپ قويىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى . خىمنولىنى تارتىپ ھوجرىسىدىن چىقىشى بىلەنلا ، ئۇ ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ :

— خىمنو ، مېنىڭ ساڭا بىر ئاز گېپىم بار ، — دېدى .

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ خىمنولىنىنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ كەتتى . ئۇ ئاكىسىنىڭ كەينىدىن ئاستا مېھمانخانىغا كىرىپ ئۆرە تۇرغىنىچە ئۇنىڭ سۆز قىلىشىنى كۈتتى .

— يېقىندىن بۇيان دادامنىڭ رەڭگىنىڭ نەقەدەر يامانلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلىۋاتامسەن ؟ — دەپ سورىدى جوگىندىرو .

خىمنولىنى جاۋاب بەرمىدى ، لېكىن ئۇنىڭ قىياپىتىدىن تەشۋىش ئالامىتى چىقىپ تۇراتتى .

— ماڭا قارا ، — دېدى ئۇ ، — ئەگەر بىز ۋاقتىدا بىر ئامال قىلمىساق ، ئۇ كېسەل بولۇپ يېقىلىدۇ .

ئۇنىڭ سۆزىدىن ، دادامنىڭ تەن سالامەتلىكىنىڭ ياخشى - يامان بولۇشىغا پۈتۈنلەي سەن مەسئۇل ، دېگەندەك مەنە چىقىپ تۇراتتى . خىمنولىنى بېشىنى يەردىن كۆتۈرمەي كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىنى پۈرۈپ تۇرىۋەردى .

— ئۆتكەن ئىش ئۆتتى ، — دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى جوگىندىرو ، — سەن ئۆتكەن ئىشقا ھەسرەت چېكىۋەرسەڭ ، بىز بەك ئازابلىنىدىكەنمىز ، سەن دادامنىڭ كۆڭلى ئارام تاپسۇن دەپ

سەك ، ئۆتكەنكى كۆڭۈلسىزلىكنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇلدى ، چىرا-
ۋەت ، يۈرىكىدە ئازراقمۇ داغ قالمىسۇن ، — ئۇ سۆزىنى
سىڭلىسىغا تىكىلگىنىچە جاۋاب كۈتتى .

— سەن مېنى ، يەنە ئۇ گەپنى قوزغاپ دادامنىڭ كۆڭلىنى
بىسەرەمجان قىلارمىكەن ، دەپ غەم قىلما ، — دېدى خىمنولىنى ،
ئۇ ئاكىسىنىڭ گېپىنى خاتا چۈشىنىۋالغانىدى .

— سېنىڭ ئۇنداق قىلمايدىغانلىقىڭنى بىلىمەن ، لېكىن قا-
داقلا قىلغان بىلەن خەقنىڭ ئاغزىنى ياپالمايسەن ـ دە .

— ئەمىسە ، ماڭا نېمە ئامال بار ؟ — دەپ سورىدى
خىمنولىنى .

— سۆز ـ چۆچەكنى تىنچىتاي دېسەك ، پەقەت بىرلا ئامال
بار .

خىمنولىنى جوگىنىرونىڭ سۆزىنى ئەمدى چۈشەندى . شۇڭا ،
ئۇ ئالدىراپ جاۋاب قايتۇردى :

— دادامنى شىمالغا ئاپىرىپ ھاۋا يېگۈزۈپ كەلسەك ياخشى
بولماسمۇ ؟ بىز ئۇچ ـ تۆت ئاي تۇرۇپ كەلگۈچە ئۇششاق گەپلەرمۇ
خېلى بېسىقىپ قالىدۇ .

— بۇ ، ئىشنى تۈپتىن ھەل قىلىدىغان چارە ئەمەس . سەن
كۆڭلۈڭدە ھېچقانداق ھەسرەت ـ نادامەت قالمىغانلىقىغا دادامنى
ئىشەندۈرۈشۈڭ كېرەك . بۇنىڭسىز دادامنىڭ يۈرىكىدىكى جاراھەت
ساقايمايدۇ ، كۆڭلىمۇ بۇرۇنقىدەك ئارامىغا چۈشمەيدۇ .

خىمنولىنىڭ كۆزلىرى لىق ياشقا تولدى . ئۇ كۆزىدىكى
ياش يۇقىنى ئالدىراپ سۈرتۈۋېتىپ :

— ئەمىسە ، سەن زادى مېنى نېمە قىل دېمەكچى ؟ — دەپ
سورىدى .

— مېنىڭ گېپىم قۇلىقىڭغا خۇشياقمايدىغانلىقى راست . لې-
كىن ، شۇنداقتىمۇ دېمەي بولمايدۇ ، ئەگەر ئۈيدىكىلەر خۇشالراق
ئۆتسۇن دېسەك ، دەرھال توي قىلغىن .

خىمنولىنى داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى .

جوگىندىرو ئۆزىنى باسالماي سۆزلەۋەردى :

— سىلەر قىزلار كىچىككىنە ئىشنى چوڭلا بىر نېمە قىلىۋا-لىسىلەر ، بۇ ئىش كىمنىڭ بېشىغا كەلمىگەن . توي ئىشىدا نۇرغۇن قىزلارنىڭ بېشىغا كېلىشمەسلىك كېلىدۇ ، لېكىن ئۇلار باشقا بىرسىنى تاپىدۇ - دە ، تويىنى قىلىپ يۇرىۋېرىدۇ . ئەگەر رومانلاردىكى ئىشلار ھەممە ئۆيدە بولۇۋېرىدىغان ئىش بولسا ، كى-شىلەرگە ياشاش زۆرۈرىيىتى قالمىغان بولاتتى . سەن خۇددى سەھ-نىدە رولغا چىقىۋاتقاندەك ، كىشىلەرنىڭ ئالدىدا نومۇس قىلماي ، مەن ئەمدى ئادەم دىدارىغا يېقىن يولىمايمەن ، ئۆگزىگە چىقىۋېلىپ ئاسماندىكى يۇلتۇزلار بىلەن سىردىشىپ ئولتۇرىمەن ، يۇرىكىمنى ئاشۇ پەسكەش ئالدامچىنىڭ مۇقەددەس مازىرى قىلىۋەتتىم دېگۈك كېلىدىغاندۇ ، لېكىن سەن بۇنىڭ بىلەن بىزنى نومۇسقا ئۆلتۇرد-سەن . ياۋاشراق ئادەمدىن بىرەرنى تېپىپ توي قىلىۋالغىن - دە ، بۇ كۇلكىلىك ئويۇنۇڭنى يىغىشتۇر .

ئەگەر باشقىلار ئۇنى ئويۇن ئويناۋاتىدۇ دەپ ئويلاپ قالسا ، بۇ خىمنولىنى ئۇچۇن ھېچ گەپ ئەمەس ئىدى ، لېكىن بۇ گەپنىڭ جوگىندىرونىڭ ئاغزىدىن چىقىشى ئۇنىڭ يۇرىكىنى پىچاق سانجە-غاندەك ئازابلىدى .

— مەن قاچان ئادەمزاتقا يېقىن يولىمايمەن ، مەڭگۇ توي قىلمايمەن دېدىم ؟

— ئەمىسە ، ئۇنداق نىيىتىڭ بولمىسا ، دەرھال توي قىلغىن . ئەگەر پەرىشتىدەك پاك ئادەم بولمىسا ، مەن ئۇنىڭغا كۆڭۈل بېرەل-مەيمەن ، دەپ تۇرۇۋالساڭ ، مۇشۇنداق يالغۇز ئۆتىۋېرىسەن . بۇ دۇنيادا ھەممە ئىشنىڭ كۆڭۈلدىكىدەك بولمىقى قىيىن . مۇشۇ جاھاندا ياشايمىز دەيدىكەنمىز ، شارائىت بىلەن ھېسابلىشىپ ئىش قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ . ئادەم دېگەندە شۇكۇر - قانائەت بولۇشى كېرەك .

— سەن ماڭا نېمانداق گەپلەرنى قىلىسەن ؟ — دېدى خىمنو-لىنى بىر پەس تەڭلىككە قېلىپ ، — مەن قاچان ساڭا مۇھەببەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

توغرىسىدا گەپ قىلغان؟

— راست ، سەن گەپ قىلمىغان ، لېكىن نورمال قاراپمۇ بايقىۋالغىلى بولىدۇ . گاھى ياخشى نىيەتلىك دوستلىرىڭ بەزىدە بولمىغۇر ، ئادالەتسىز سەۋەبلەرنى باھانىدەپ ئۆچلۈك قىلسا سەن ، ھەتتا چىن كۆڭلۈڭدىكىنى ئاشكارىلاشتىنمۇ ئۇيالمايسەن ، شۇنى ئېتىراپ قىلىشىڭ كېرەككى ، سېنىڭ دوستلىرىڭنىڭ ئىچىدە بىرلا ئادەم بار ، مەيلى باشقىلار سېنى ياخشى ياكى يامان دېسۇن ، مەيلى ساڭا خۇشاللىق ياكى كۆڭۈلسىزلىك كەلسۇن ، پەقەت شۇلا ساڭا باشتىن ـ ئاياغ سادىق بولۇپ كەلدى . شۇڭا ، مەن ئۇنى ناھايىتى ھۆرمەتلەپ كېلىۋاتىمەن . سەن ئۆزۈڭگە ئەر تاپىمەن دەيدىكەنسەن ، ئەلۋەتتە ، كىم سېنىڭ بەختىڭ ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ھاياتىنىمۇ بېغىشلىيالايدۇ ، بۇنى بىلىشىڭ كېرەك . ناۋادا سەن ئاشۇنداق ئويۇن ئويناپ كېتىۋېرىمەن دېسەڭ...

خىمنولىنى دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

— سەن ماڭا بۇنداق توك تەگمە . دادام مېنى كىمگە لايىق تاپسا تاپسۇن ، مەن دادامنىڭ خاھىشىغا بويسۇنىمەن . مەن ئۇنىڭ گېپىگە كىرمىگەندە ، ئاندىن سەن بۇ گەپلىرىڭنى قىلساڭ بولىدۇ . جوگىندىرو بىردىنلا يۇمشىدى .

— خىمنو ، جېنىم سىڭلىم ، سەن مەندىن ھەرگىز خاپا بولما . ئۆزۈڭ بىلىسەن ، كۆڭلۈم سەللا پاراكەندە بولسا سۆزۈمگە ئىگە بولالماي قالىمەن . ھەتتا بەزىدە ئاغزىمغا كەلگەننى بوغۇزۇمغا يۇتماي دەۋېتىدىغىنىمۇ بار . بىز ئاكا ـ سىڭىل ئىككىمىز كىچىكىمىزدىن بىرگە ئۆستۇق . مەن سېنىڭ ئەزەلدىن ئەقىللىق ، كەڭ قورساق ئىكەنلىكىڭنى ۋە دادامنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىڭنى ئوبدان بىلىمەن ، — ئۇ سۆزىنى توگىتىپلا دادىسىنىڭ قېشىغا چىقىپ كەتتى .

ئوننودا ئەپەندى ، جوگىندىرو شۇ تاپتا سىڭلىسىغا بېسىم سېلىۋاتامدىكىن ، دېگەن ئەندىشە بىلەن يۈرىكى ئېزىلىپ ئۆز ھۇجرىسىدا ئولتۇراتتى . ئۇ ئۇلارنىڭ سۆھبىتىنى توختىتىش ئۈچۈن

ماڭاي دەپ تۇرۇشىغا جوگىنىدىرو كىردى . ئۇ ، نېمە گەپ چىقار-كىن ، دەپ ئوغلىنىڭ ئاغزىغا قارىدى .

— دادا ، خىمنو توي قىلىشقا رازى بولدى ، — دېدى جوگىنىدىرو ، — سەن مېنى زورلۇق بىلەن ئۇنىڭ رازىلىقىنى ئالغاندۇ ، دەپ ئويلايدىغانسەن بەلكىم ، مەن ھەرگىز ئۇنداق قىلمىدىم . ئەگەر سەن ئۇنىڭغا ، ئوكخويغا تەككىن ، دەپ ئېيتقىلا دەيدىغان بولساڭ ، ئۇ ھەرگىز قارشىلىق بىلدۇرمەيدۇ .

— بۇ گەپنى مەن دەمدىم ؟

— سەن دېمەيچۇ ! ھەر قانچە بولسىمۇ ، ئۇ ئۆزى ئالدىڭغا كېلىپ ، مەن ئوكخويغا تەگسەم بولامدۇ ، دەپ سورىماس . ئەگەر سەن يۇز تۇرانە ئېيتىشنى ئەپسىز كۆرسەڭ ، مەن بېرىپ يەتكۈزۈپ قويسامۇ بولىدۇ .

— بۇنداق قىلىشقا ھەرگىز بولمايدۇ ! — دەپ ۋارقىرىۋەتتى ئوننودا ئەپەندى ، — دەيدىغان گەپنى ئۆزۈم بېرىپ دەيمەن ، لېكىن سەن بۇنىڭغا نېمانداق ئالدىرايسەن ؟ بىز يەنە بىر نەچچە كۈن ئەھۋالغا قاراپ باقايلى .

— بولمايدۇ ، دادا ! ئەگەر بىز يەنە سەۋر قىلىپ تۇرىۋەرسەك ئاللىقانداق پىشكەللىكلەر بولۇپ قېلىشى مۇمكىن . ئەمدى بۇ ئىشنى يەنە كېچىكتۈرسەك بولمايدۇ .

جوگىنىدىرو بىرەر ئىش قىلمەن دەيدىكەن ، ئۆيىدىكىلەر قانچە قىلسىمۇ ئۇنى نېيتىدىن ياندۇرالمايتتى . ئوننودا ئەپەندىمۇ بەزىدە ئۇنىڭ كاجلىقىدىن ئەيمىنەتتى . شۇڭا ، ئۇ ۋاقتىنچە بۇ پاراڭنى توختىتىپ قويۇش ئۈچۈن :

— بولىدۇ ، مەن كېيىنچە ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشەي ، — دېدى .

— دادا ، ھازىر ئەڭ ياخشى پۇرسەت ، — دېدى جوگىنىدىرو ، — ئۇ ھازىر سېنى ساقلاپ ئولتۇرىدۇ . بۇگۈن بىر ئامال قىلىپ بۇ ئىشنى كېلىشۋالغىنىمىز تۈزۈك .

— ماقۇل ئەمىسە ، سەن بۇ يەردە تۇرۇپ تۇر ، جوگىن ، مەن

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

يالغۇز كىرىپ سۆزلىشەي .

— بولىدۇ ، سۆزلىشىپ بولۇپ قېشىمغا كىرىڭ .

ئوننودا ئەپەندى مېھمانخانىغا كىرگەندە ئۆي قاپقارا كەلگەنلىكى ئۈ بىرسىنىڭ ئورۇندۇقتىن ئالدىراپ تۇرغىنىنى بايقىدى ، ئازدىن كېيىن يېغلامسىرىغان بىر ئاۋاز ئاڭلاندى :

— دادا ، چىراغ ئۆچۈپ قالدى ، خىزمەتكارنى چاقىرتايمۇ ؟

ئوننودا ئەپەندى چىراغنىڭ تاسادىپىي ئۆچۈپ قالمىغانلىقىنى پەملىدى .

— ھېچقىسى يوق ، قىزىم ، — دېدى ئۈ ، — بىزگە چىراغ بولمىسىمۇ بولىدۇ ، — ئۈ ئاستا سىيپىلاپ بېرىپ قىزىنىڭ قېشىدىكى ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى .

— سىز سالامەتلىكىڭىزگە ئانچە كۆڭۈل بۆلمەيدىغان بوپقالدىڭىز ، — دېدى خىمنولىنى .

— بۇمۇ سەۋەبسىز ئەمەس ، قىزىم . مېنىڭ سالامەتلىكىم ياخشى . مەندىن تەشۋىشلەنمەي ، بولسا ئۆزۈڭنىڭ سالامەتلىكىگە ئوبدانراق كۆڭۈل بۆل .

— ھەممىگلار مۇشۇنداق دەيدىكەنسىلەر ، دادا ، — دېدى خىمنولىنى تېرىكىپ ، — بۇ گەپنىڭ پەقەت ئاساسى يوق . راستىنى ئېيتسام ، مەن قاچان سىلەرنىڭ گېپىڭلارغا كىرمىگەن يېرىم بار ! دادا ، سىز نېمىگە ئاساسلىنىپ مېنى ، سالامەتلىكىڭگە كۆڭۈل بۆلمەيدىڭ ، دەيسىز . ئەگەر سىز ماڭا بىرەر شىپالىق دورا بۇيرۇسىڭىز ، قېنى دەڭ . مەن سىزنىڭ گېپىڭىزگە ئەزەلدىن ياق دەپ باقمىغان ، شۇنداق ئەمەسمۇ ، دادا ؟

ئۈ بۇقۇلداپ يېغلىۋەتتى .

— شۇنداق قىزىم ، سەن ئەزەلدىن ياق دەپ باقمىغان ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى . ئۈ پەقەت قىزىنىڭ كۆڭلىنى تىنچلاندۇرۇشنىلا خالايتتى ، — سەن ھەر قانداق ئىشتا مېنى جىق گەپ قىلدۇرمايسەن ، خۇددى ئانا بالىنىڭ كۆڭلىنى قانداق چۈشەنسە ، سەنمۇ مېنىڭ يۈرىكىمنى شۇنداق چۈشىنىسەن . مەن كۆڭلۈمدىكى

نى ئاغزىمدىن چىقارمايمۇ ، سەن دائىم شۇ بويىچە بەجا كەلتۈرۈپ كەلگەن . ئەگەر دادىنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولمىغان بولسا ، سەن ئۆمۈر بويى بەختلىك كۈن كۆرمىسەن .

— مېنىڭ سىز بىلەن دائىم بىرگە بولۇشۇمنى خالىمامسىز ، دادا ؟

— ئەلۋەتتە خالايمەن ، قىزىم .

— مەن ھېچبولمىغاندا ئاكام توي قىلىپ چىقىپ كەتكۈچە سىز بىلەن بىرگە تۇرسام بولمامدۇ ؟ ئەگەر مەن بولمىسام ، سىز-نىڭ ھالىڭىزدىن كىم خەۋەر ئالىدۇ ؟

— مېنىڭ ھالىمدىن خەۋەر ئالمەن دەمسەن ؟ بۇنىڭ بىلەن كارىڭ بولمىسمۇ بولىدۇ ، قىزىم . مەن سېنى ماڭا قارىسۇن دەپ ئېلىپ قالماقچى ئەمەس .

— ئۇي بەك قارا ئىغۇ ، دادا ، مەن بېرىپ چىراغ ئېلىپ كىرەي ، — خىمنولىنى ياندىكى ئۆيدىن بىر چىراغنى ئېلىپ كىرىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — بىر نەچچە كۈندىن بۇيان كۆڭلىمىز ئارامىدا بولماي ئاخشاملىرى سىزگە گېزىت ئوقۇپ بېرەلمىدىم . ھازىر سىزگە ئازراق گېزىت ئوقۇپ بېرەي ، بولامدۇ ؟

ئوننودا ئەپەندى ئورنىدىن تۇرۇپ :

— بولىدۇ ، قىزىم . سەل تۇرۇپ تۇرغىن ، مەن چىقىپلا كىرىمەن ، ئاندىن ئوقۇپ بېرەرسەن ، — دېدى ـدە ، جوگىنىدىرو-نىڭ يېنىغا چىقىپ كەتتى . ئۇ ئەسلىدە جوگىنىدىروغا ، ھېلىقى گەپنى بۇگۈن دېگىلى بولمىدى ، ئەتىچە بىر نېمە دەرمىز ، دېمەكچى ئىدى ، لېكىن جوگىنىدىرونىڭ :

— قانداق بولدى ، دادا ، توي قىلىش توغرىسىدا ئۇنىڭغا گەپ قىلدىڭمۇ ؟ — دېيىشى بىلەنلا ، ئۇ ئالدىراپ :

— دېدىم ، مەن ئۇنىڭغا دېدىم ! — دەپ جاۋاب بېرىۋەتتى . ئۇ ، مۇنداق دېمىسەم جوگىنىدىرو خىمنولىنىغا يەنە كايىپ كەتمەسۇن دەپ ئەنسىرىگەنىدى .

ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى
ئۇيغۇرچە كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— ئۇ گەپ يوق قوشۇلغاندۇ؟ — دەپ سۆزىدى جوگىندىرو .
— شۇنداق ، قوشۇلدى دېسەكمۇ بولىدۇ .
— ئەمسە مەن بېرىپ ئوكخويغا خەۋەر قىلاي ، — دېدى جوگىندىرو .
— ياق ، ياق ! ھازىر ئوكخويغا دېسەڭ بولمايدۇ ! — تۇ جوگىندىرونى ئالدىراپ توستى ، — ئۆزۈڭ بىلمسەن ، جوگىن ، مۇشۇنداق ئالدىراڭغۇلۇق قىلساڭ چوقۇم ئىشنى بۇزۇپ قويسەن . ھازىرچە بۇ گەپنى ھېچكىمگە دېمەي تۇر . بىز شىمالغا بېرىپ كەلگەندىن كېيىن ئاندىن قارار قىلايلى .

جوگىندىرو ئۇنىڭچىقمايلا نېرى بېرىپ بويىنىغا شارپىنى سالدى ـ دە ، غىپپىدە قىلىپ ئوكخوينىڭ ئۆيىگە تىكىۋەتتى . ئۇ ئوكخوينىڭ ئۆيىگە بارغاندا ، ئۇنىڭ دوستى باش كۆتۈرمەي ئىنگلىزچە بوغالتىرلىق ھەققىدە يېزىلغان بىر كىتابنى كۆرۈپ ئولتۇراتتى . جوگىندىرو ئۇنىڭ قولىدىكى كىتابنى ئېلىپ چۆرۈۋەتتى ـ دە :

— ھازىرچە بۇنى قويۇپ تۇر . ئالدى بىلەن بىز سېنىڭ توي كۇنۇڭنى تايىن قىلىۋالايلى ، — دېدى .

— ئاھ خۇدا ! — دەپ توۋلىۋەتتى ئوكخوي .

ئوتتۇز توققۇزىنچى باب

ئەتىسى خىمنولىنى ئورنىدىن سەھەر تۇرۇپ دادىسىنىڭ ھوجرىسىغا كىرگەندە ، ئوننودا ئەپەندى دېرىزىنىڭ كەينىدىكى ئورۇندۇقتا جىمجىت خىيال سۈرۈپ ئولتۇراتتى .

ئۆيدە جاھازلار كەمچىل بولۇپ ، بار ـ يوقى بىر كارىۋات بىلەن بىر كىيىم ئىشكاپىلا بار ئىدى . بىر تامغا خىمنولىنىڭ مەرھۇم ئاپىسىنىڭ ئۆڭۈپ كەتكەن سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن بىر يوغان ئەينەك رامكا ئېسىلغان ، ئۇدۇلدىكى تامغا ئۇنىڭ توقۇغان پوپايكىسى ئىلىپ قويۇلغانىدى ؛ ئىشكاپقا ئۇنىڭ ھايات ۋاقتىدا ئىشلەتكەن بىر قىسىم زىننەت بۇيۇملىرى ۋە بەزى ئۇششاق ـ

چۈشىمەك نەرسىلىرى سېلىنغان بولۇپ ، بۇنىڭغا ھازىرغىچە ھېچ-
كىم قول تەگكۈزمىگەنىدى .
خىمنولىنى دادىسىنىڭ كەينىگە كېلىپ ، خۇددى بېشىدىكى
ئاقلارنى تېرىپ ئېلىۋەتمەكچى بولغاندەك ، ئۇنىڭ چاچلىرىنى سە-
لىق سىلاپ تۇرۇپ :
— دادا ، بۇگۈن ئەتىگەنرەك چېيىمىزنى ئىچىپ ھۇجرىڭىزغا
كىرىپ ئولتۇرساق ، ماڭا ئائىلىمىزنىڭ بۇرۇنقى پاراڭلىرىنى
سۆزلەپ بەرسىڭىز . ئۇ پاراڭلارنى ئاڭلاشنى نەقەدەر ياخشى كۆرە-
دىغانلىقىمنى سىز بىلمەيسىز ، — دېدى .
ئەزەلدىن قىزىنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىپ كەلگەن ئوننودا ئەپەن-
دى ئۇنىڭ ، چاينى تېزراق ئىچىپ بولساق ئىكەن دەپ ئالدىراۋاتقا-
لىقىنى سەزدى . دېمىسىمۇ ، ئوكخوي بىردەمدىلا بۇ يەردە پەيدا
بولۇشى مۇمكىن ئىدى ، خىمنولىنى ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ
تېزراق دادىسىنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىۋېلىشنى خالاۋاتقانىدى .
قىزىنىڭ ئۇركۈپ كەتكەن كېيىكتەك يۈرەكئالدى بولۇپ كەت-
كەنلىكىنى كۆرۈپ ، ئوننودا ئەپەندىنىڭ يۈرىكى ئېچىشتى .
ئۇلار ئۇستۇنكى قەۋەتتىن چۈشتى . ئوننودا ئەپەندى چاينىڭ
تېخىچە قايىنىمىغانلىقىنى كۆرۈپ ، خىزمەتكارغا بىر مۇنچە قەھرە-
نى چاچتى . خىزمەتكارى ئۇنىڭ بۇگۈن بۇنچە ئەتىگەن چاي ئىچ-
مەكچى بولۇپ قالغانلىقىدىن خەۋىرى يوقلۇقىنى ئېيتىسىمۇ بولمە-
دى . ئوننودا ئەپەندى ئەزەلدىن ئۆز خىزمەتكارلىرىغا نارازى ئە-
دى ، ئەمدى بۇ ئىش ئۇنىڭغا تېخىمۇ بولۇپ بەردى . ئۇ ، خىزمەت-
كارلىرىنى ئۆزلىرىنى بىلىشمەيدىغانلار ، بىرسى ئويغىتىپ قويمە-
سا ئىسسىق يوتقاندىن چىقماي يېتىۋېرىدۇ ، دەپ كايىپلا كەتتى .
چاي تېزلا كەلتۈرۈلدى . ئادەتتە پاراڭ بىلەن ئولتۇرۇپ ئال-
دىرىماي چاي ئىچىدىغان ئوننودا ئەپەندى بۇگۈن نېمىشقىدۇر چاينى
ئالدىراپ - ئالدىراپ ئىچكىلى تۇردى .
— بىر يەرگە ئالدىرامسىز ، دادا ؟ — دېدى خىمنولىنى ئەجەپ-
لەنگەن ھالدا .
— ياق ، ياق ! بۇگۈن ھاۋا سوغۇقراق تۇرىدۇ ، شۇڭا چاينى

قىزىقىدا ئىچىۋالايمىكىن دەيمەن . چاينى قىزىل ئىچىپ كەتلىنىڭ سالامەتلىككە پايدىسى بار ، — دەپ جاۋاب لېكىن ، ئۇ تېخى تەرلىنىپ ئولگۇرمەيلا جوگىندىرو كۆتۈرۈپ كەينىگە سېلىپ ئۆيگە كىردى .

ئوكخوي بۇگۈن ئالاھىدە ياسىنىۋالغان ، مەيدىسىگە ئىنتايىن چىرايلىق سائەت زەنجىرى ئېسىۋالغانىدى . ئوك قولىدا كۆموش تۇتقۇچلۇق ھاسا ، سول قولىدا قوڭۇر قەغەزگە ئورالغان بىر نەرسە تۇراتتى . ئۇ بۇرۇنقى جايىغا ئەمەس ، بەلكى خىمنولىنىڭ قېشىغا بىر ئورۇندۇقنى سۆرەپ كېلىپ جايلاشتى ـ دە ، ھەجىيىپ تۇرۇپ :

— بۇگۈن سىلەرنىڭ سائىتىڭلار ئىتتىك كېتىپتىمۇ نېمە ؟ — دېدى .

خىمنولىنى ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويمىدى ، ئۇنىڭدا ئوكخويغا جاۋاب قايتۇرىدىغان ئەلپازمۇ كۆرۈنمەيتتى .

— خىمنو قىزىم ، بىز ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقايلى ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى ، — قىشلىق كىيىملىرىمنى ئاپتاپقا سېلىقۇتمىسەك بولمايدۇ .

— نېمانچە ئالدىرايسەن ، دادا ، — دېدى جوگىندىرو ئاچچىقلىنىپ ، — كۈن بىر دەمدىلا قېچىپ كەتمەيدىغۇ ! خىمنو ، ئوكخويغا بىر پىيالە چاي قۇيىمامسەن ، ماڭمۇ بىر پىيالە قۇي . لېكىن ، ئۆزۈڭمۇ بىلىسەن ، ئىلتىپات ئاۋۋال مېھمانغا !

ئوكخوي قاقاقلاپ كۈلگىنىچە خىمنولىنىغا قاراپ :

— سىز مۇنداق پىداكارانە روھنى كۆرگەنمىدىڭىز ؟ مەردلىكتە فىلىپ سىدنەينىك[1] ئۆزىكەن جۇمۇ بۇ ! — دېدى .

ئوكخوينىڭ بۇ چاقچىقىغا خىمنولىنى پەرۋاسىز قىلماي ، ئىككى پىيالە چاي قۇيۇپ بىرنى جوگىندىروغا بەردى ، يەنە بىرنى ئوكخويغا

① ئەنگلىيەنىڭ 16 ـ ئەسىردىكى يازغۇچىسى . ئېيتىشلارغا قارىغاندا ، ئۇ بىر كۈنى ئۇرۇشتا يارىلىنىپ قاتتىق ئۇسساپ تۇرغاندا ، بىرسى ئۇنىڭغا ئازراق سۇ بېرىپتۇ . سىدنەي يېنىدا يەنە بىر يارىدارنىڭ يانقانلىقىنى كۆرۈپ سۇنى ئۇنىڭغا ئۆتۈنۈپ بېرىپتۇ ـ دە : «سىز ماڭا قارىغاندا تېخىمۇ سۇغا ئېھتىياجلىق» دەپتۇ . كېيىنكىلەر ئۇنىڭ نامىنى مەرد ئادەمنىڭ سىمۋولى سۈپىتىدە ئىشلىتىپ كەلگەن .

ئىككى ئالدىغا سۈرۈپ قويدى ، ئاندىن بېشىنى كۆتۈرۈپ دادىسىغا قارىدى .

— يەنە بىر ئازدىن كېيىن ھاۋا ئىسسىپ كەتسە ئۆگزىگە چىققىلى بولمايدۇ ، — دېدى ئونىودا ئەپەندى ، — يۇر ، خىمنو ھازىرلا چىقايلى .

— ۋاي - ۋۇي ، كىيىملىرىڭنى قويۇپ تۇرە ! — دېدى جوگىندىرو ، — ئوكخوي ھېلىقى ئىش ئۈچۈن كەلسە ، سىلەر... ئونىودا ئەپەندى ئۆپكىسىنى باسالماي قالدى .

— ئىككىڭلار بىزنى قەستەن بوزەك قىلغىلى تۇردۇڭلار ، بىرسى روھىي ئازاب چېكىپ تۇرغاندا ، بىزنىڭ گېپىمىزگە كىر دەپ ئۇنىڭغا زورلۇق قىلىشقا ھەققىڭلار يوق . بىر نەچچە كۈندىن بۇيان ھەممە نېمىنى چىداپ ئىچىمگە يۇتۇپ كەلدىم . ئەمدى تاقەت قىلالمايمەن . خىمنولىنى ، ئەزىزىم ، بۇنىڭدىن كېيىن ئىككىمىز ئۈستىدە چاي ئىچەيلى .

ئۇ شۇ گەپ بىلەن قىزىنى بۇ يەردىن ئېلىپ چىقىپ كەتمەكچى ئىدى . لېكىن ، كۈتۈلمىگەندە خىمنولىنى خاتىرجەم ھالدا مۇنداق دېدى :

— ئالدىرىماي تۇرۇڭ ، دادا ، سىز تېخى چاي ئىچىپ بولمىدىڭىز . ئوكخوي ئەپەندى ، سىز ئېلىپ كەلگەن ئاۋۇ سىرلىق بولاقتا نېمە بارلىقىنى سوراپ بېقىشقا بولامدىكىن ؟

— سورىشىڭىزغا بولىدۇ ئەمەس ، ھەتتا بۇ سىرنى ئۆزىڭىز ئاشكارلىسىڭىزمۇ بولىدۇ ، — دېدى ئوكخوي بولاقنى سۈزۈپ تۇرۇپ .

خىمنولىنى بولاقنى ئېچىپ تەنسۇقنىڭ خۇرۇم مۇقاۋىلىق شېئىرلار توپلىمىنى كۆردى - دە ، ئۇشتۇمتۇت چۆچۈپ كەتكەندەك چىرايى تاتىرىپ كەتتى . ئۇ تېخى يېقىندا شۇنىڭغا ئوپمۇئوخشاش بىر سوۋغاتنى تاپشۇرۇۋالغان بولۇپ ، ئۇ ئۇستۇنكى ئۆيدىكى ئۇسۇتەلنىڭ تارتمىسىدا ساقلىنىۋاتاتتى ، بۇنى ھېچكىمگۇ بىلمەيتتى .

جوگىندىرو سەل كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ :

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇر كىتاپ تورى

— سىر تېخى تولۇق ئېچىلغىنى يوق، — دېدى — يۈرە، هېلىقى كىتابنىڭ ئىچ مۇقاۋىسىنى ئېچىپ كۆرسەت. «شىرىموتې خىمنولىنىغا يادىكار، ئوكخوينىڭ ئەرزىمەس بۇيۇمى» دەپ بىلەرسىز» دەپ يېزىلغانىدى.

خىمنولىنىنىڭ تەرى تۇرۇلۇپ، دەرهال كىتابنى چۆرۈۋېتىپ كەينىگە ئۆرۈلدى ـ دە:

— يۇرۇڭ، دادا، — دېدى. ئاتا ـ بالا ئىككىيلەن ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. جوگىندىرونىڭ كۆزلىرى غەزەپتىن قانغا تولدى.

— ئەمدى بۇ ئۆيدە بىر مىنۇت تۇرغۇدەك رايىم قالمىدى، — دېدى ئۇ چوقان كۆتۈرۈپ، — مەن هازىرلا بۇ ئۆيدىن چىقىپ كېتىمەن. خەپ، نەدىن بولسىمۇ ئوقۇتقۇچىلىقنى تېپىپ ئۆز كۈنۈمنى كۆن ئەتمىسەم!

— بۇنىڭغا مۇنچىۋالا ئاچچىقلىنىش كەتمەيدۇ، بۇرادەر، — دېدى ئوكخوي، — سەن خاتالىشىۋاتىسەن، دەپ مەن ساڭا بۇرۇنلا ئېيتقان. سەن چىڭ تۇرۇۋالغاندىن كېيىن مەنمۇ ئامال يوق سېنىڭ دېگىنىڭگە كۆندۇم، لېكىن هازىر شۇنىڭغا تولۇق ئىشەنمىكى، خىمنولىنى هازىرمۇ مېنى ياخشى كۆرىدىغان، سەن ئەمدى بۇ خىيالىڭدىن ۋاز كەچ. ئەگەر بۇ ئىشنى ئوڭشايمىز دەيدىكەنمىز، ئالدى بىلەن ئۇنىڭغا رومىشنى ئۇنتۇلدۇرۇشىمىز كېرەك.

— بۇ گېپىڭغۇ توغرا، لېكىن ئۇنى قانداق قىلىدىغان گەپ؟

— دۇنيادا يىگىت پەقەت مەنلا ئەمەس، بىز بۇنداق ئويلىساق بولمايدۇ، ئەگەر سىڭلىڭنىڭ ئورنىدا سەن بولغان بولساڭ، بۇ ئىش ئوڭاي ئىدى. چوڭلارمۇ مېنى قاچان خوتۇن ئالارىكىن، دەپ كېچە ـ كۈندۈز غېمىمنى يەپ يۈرمىگەن بولاتتى. ئەھۋال بۇنداق بولغاندىن كېيىن بىز ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئالالايدىغان ئادەمنى — خىمنولىنى كۆرۈپلا كېيىمنى ئاپتاپقا سالىمەن، دەپ چىقىپ كەتمەيدىغان كۈيئوغۇلنى تېپىشىمىز كېرەك.

— ئەمدى يىگىت زاكاز قىلىشنىڭ ئورنى يوققۇ، — دېدى جوگىندىرو.

— سەن ئوڭايلا قېيىدايدىكەنسەن ، بىزنىڭ ئاساسلىق مەقسەتىمىز خىمنولىنىغا ئەر تېپىش ئىكەن ، ئالدىراقسانلىق قىلساڭ ياخشى نەتىجە چىقمايدۇ . پۇرسەت پىشىپ يېتىلمەي تۇرۇپ توي گېپىنى ھەرگىز ئېغىزدىن چىقارماسلىق لازىم ، بولمىسا ئىككىلا تەرەپنى ئۇركۈتۈپ قويىسەن . ئۇلارنىڭ دوستلۇقى ئاستا ـ ئاستا بارانغا يەتكەندە ، ئاندىن بىر پۇرسەتنى تېپىپ تويىنىڭ گېپىنى چىقارساڭ بولىدۇ .

— كۆرسەتكەن ئەقلىڭ توغرا ، مەن بۇنىڭغا ئىقرار . لېكىن ، سەن ئۇنىڭ كىملىكىنى ئېيتمامسەن ؟

— سەن ئۇنى ئانچە تونۇمايسەن ، لېكىن كۆرگەن ، ئۇنىڭ ئىسمى دوختۇر نولىناكخا .

— نولىناكخا !

— چۆچۈپ كېتىۋاتامسەن نېمە ؟ ! راست ، «براھما سامائى» دىكى بەزى كىشىلەر ئۇنىڭ غەيۋىتىنى قىلىشىدۇ . لېكىن ، ئۇنىڭغا ئېتىبار قىلما . سېنىڭ ئۇنچىلىك سەۋەبلەر بىلەن بۇ لايىقنى قولدىن چىقىرىپ قويمايدىغانلىقىڭغا ئىشىنىمەن .

— ئىشقىلىپ ، لايىقراق بىر ئادەمنى تاپساقلا باشقا غېمىمىز قالمايتتى ! لېكىن ، سېنىڭچە نولىناكخا قوشۇلارمۇ ؟

— مەن ، بۇگۈن بېرىپلا ئۇنىڭغا بىزگە كۈيئوغۇل بولساڭ دېسەڭلا ئۇ قوشۇلىدۇ دېمىگەندىمەن . ۋاقىت دېگەن نى ـ نى مۆجىزىنى يارىتىدۇ . سەن مېنىڭ گېپىمگە كىر ، جوگىن . نولىناكخا ئەتە نۇتۇق سۆزلىمەكچى ، سەن خىمنولىنىنى باشلاپ بارغىن . ئۇ قالتىس ناتىق نېمە . ئاياللارنى جەلپ قىلىشتا ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغىنى يوق . بىچارە ئاياللار ! ئۇلار گەپ ئاڭلايدىغان ئەرنىڭ گەپ قىلالايدىغان ئەرلەرگە قارىغاندا نەچچە ھەسسە ئارتۇق تۇرىدىغانلىقىنى بىلىشمەيدۇ !

— ماڭا قارا ، — دېدى جوگىندىرو ، — سەن ئالدى بىلەن نولىناكخانىڭ تارىخىنى بىر قۇر سۆزلەپ بەرگىن . مەن ئۇنىڭ ئەھۋالىنى تېخىمۇ ئېنىقراق ئۇقۇپ باقاي .

www.uyghurkitap.com

— بولىدۇ ، جوگىن . مەن ئۇنىڭ تارىخىنى ساڭا سۆزلەپ بېرەي . لېكىن ، سەن ئۇنىڭ بىرەر كەمچىلىكىنى ھەرگىزمۇ كۆڭلۈڭگە ئېلىپ كەتمىگىن . مېنىڭچە ، ئازراق نۇقسانلىق بولۇش ئۇنچە يامان ئىش ئەمەس . ھېچقانداق نۇقسانسىز مالنىڭ باھاسى ناھايىتى قىممەت بولۇشى مۇمكىن ، لېكىن سەللا نۇقسانى سېزىلىدىكەن ، بىز ئۇنى ھېچقانچە پۇل سەرپ قىلمايلا ئېلىۋالالايمىز .

ئوكخويىنىڭ ئېيتىپ بەرگىنىگە ئاساسەن ، نولىناكخانىڭ تارىخىنى تۆۋەندىكىچە يىغىنچاقلاش مۇمكىن ئىدى :

ئۇنىڭ دادىسى راجوبوللوبخا فارىدپوردىكى بىر كىچىك پومىشچىك ئىكەن . راجوبوللوبخا ئوتتۇز يېشىدا «براھما سامائى» غا قاتنىشىپتۇ . لېكىن ، ئۇنىڭ خوتۇنى ئېرىنىڭ يېڭى دىنغا كىرىشىنى رەت قىپتۇ ۋە ئۆز ئېتىقادىنىڭ پاكلىقىنى ساقلاپ ، تۇتقان يولىدا كېتىۋېرىپتۇ . خوتۇننىڭ بۇ قىلىقىغا راجوبوللوبخانىڭ تەبىئىيكى ئاچچىقى كەپتۇ . ئۇلارنىڭ ئوغلى نولىناكخا ئۆزىنىڭ دىنىي قىزغىنلىقى ۋە سۆزمەنلىكى بىلەن ياش ۋاقتىلىرىدىلا «براھما سامائى»نىڭ خېلى كۆزگە كۆرۈنگەن ئادەملىرىدىن بىرى بولۇپ قاپتۇ . ئۇ شۇ يەرنىڭ داۋالاش خىزمەت ئەترىتىگە قاتناشىپ ، بېنگال ھۆكۈمەت خىزمەتچىلىرىدەك ھەممە يەرنى ئارىلاپ يۈرۈپتۇ . ئۇ بارغانلىكى جايدا ، كىشىلەر ئۇنى خىزمەت ئىقتىدارى كۈچلۈك ، دىيانەتلىك ، ھالال ئادەم دەپ ماختىشىپتۇ . كېيىن ئويلىمىغان يەردىن بىر ۋەقە يۈز بېرىپتۇ . راجوبوللوبخا قېرىغان مەزگىلىدە تۈيۈقسىز ئاينىپ بىر تونۇش تۇل خوتۇننى ئالماقچى بوپتۇ ، باشقىلار ھەر قانچە سۆزلەپمۇ ئۇنى نىيىتىدىن يانduرالماپتۇ . ئۇ ئۆزىگە قارشى چىققانلارغا : «گەپنىڭ بار يېرىنى ئېيتقادا ، ھازىرقى خوتۇنۇم مېنىڭ ھالال جۈپتۈم ھېسابلانمايدۇ ، چۈنكى ئىككىمىزنىڭ دىنىي ئېتىقادى ئوخشاش ئەمەس . مەن بىلەن ئادەتتىكى سۆز ـ ھەرىكەتتىمۇ ، دىنىي ئېتىقاد تەرەپتىمۇ ، پىكىر ۋە كۆڭۈل بىرلىكى جەھەتتىمۇ ئوخشاش بولغان ئاشۇ ئايالنى ئالمىسام

چوڭ خاتالىق ئۆتكۈزگەن بولسەن» دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

راجوبوللوبخا كۆپچىلىكنىڭ قارشىلىقىغا قارىماي ھىندى دە-
نىسىنىڭ رەسىم - قائىدىسىگە بىنائەن ھېلىقى تۇل خوتۇننى ئاپتۇ.
نولىناكخانىڭ ئانىسى ئېرىدىن ئاجرىشىپ بىنارسقا كەتمەكچى بو-
لۇۋ. شۇ چاغدا رانگىپوردا دوختۇرلۇق قىلىۋاتقان نولىناكخا دەر-
ھال خىزمىتىنى تاشلاپتۇ - دە، ئانىسى بىلەن بىللە كېتىدىغانلىقى-
نى بىلدۈرۈپتۇ. «ئوغلۇم، — دەپتۇ ئانا كۆزىگە لىق ياش ئېلىپ
تۇرۇپ، — ئىككىمىزنىڭ دىنىي قارىشىمىز ئوخشىمايدىغان تۇرسا
ئۆزۈڭگە ئارتۇقچە باش ئاغرىقى تېپىپ نېمە قىلىسەن؟»، «ئوخ-
شىمايدىغان ھېچ يېرى يوق» دەپ جاۋاب بېرىپتۇ نولىناكخا. ئۇ
دادىسىنىڭ ۋاپاسىزلىقى تۇپەيلىدىن يۈرىكىگە جاراھەت چۈشكەن
ئانىسىنى بىر ئامالالار بىلەن بەختلىك كۇنگە ئېرىشتۇرۇشكە بەل
باغلاپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە بىنارسقا كۆچۈپ كەپتۇ.

بىر كۈنى ئانىسى ئۇنىڭدىن، ئۆيلەنمەمسەن، دەپ سوراپتۇ،
بۇ گەپنى ئاڭلاپ نولىناكخا ناھايىتى ئوڭايسىزلىنىپتۇ. «مەن
نېمىشقا ئۆيلىنىدىكەنمەن، ئانا؟ مۇشۇنداق ئۆتكىنىم ناھايىتى ياخ-
شى» دەپتۇ ئۇ.

ئۇنىڭ ئۆز دىنىي مەزھىپىدىن چىقىپ كەتكەنلىكىنىڭ ئۆزى
ئۇنىڭ ئۈچۈن چوڭ يوقىتىش بولغانلىقىنى، ئۇ ئەمدى تېخىمۇ
ئەدەپ «براھما سامائى»نىڭ سىرتىدىكى قىز بىلەن توي قىلمايدە-
غانلىقىنى ئانىسى پەملەپتۇ.

ئۇ، ئوغلۇم مېنى دەپ توي قىلىشتىن قىسىلۋاتامدىكىن،
دەپ ئويلاپ ئۇنىڭغا مۇنداق دەپتۇ: «جېنىم ئوغلۇم، مېنى دەپ
ھەرگىز بويتاق ئۆتۈۋەرمىگىن، سەن كىم بىلەن توي قىلساڭ
مەيلى، مېنى قارشى چىقامدىكەن دەپ ئەندىشە قىلما».

نولىناكخا بۇ ھەقتە بىر - ئىككى كۈن ئويلانغاندىن كېيىن
ئانىسىغا ئېنىق پىكىرىنى قويۇپتۇ: «ئانا، مەن چوقۇم سىزنىڭ
كۆڭلىڭىزدىكىدەك كېلىن تېپىپ كېلىمەن، ئۇ ناھايىتى ۋاپادار،
رايىش قىز بولىدۇ. ئۇ مۇئامىلە، ئىش - ھەرىكەتلىرىدە سىزگە

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تارىسى

ھەرگىز باش ئاغرىقى تېپىپ بەرمەيدۇ . سىز بىلەن بىر ئۆيدە ئۆتكەندە پېتىشالمايدىغا ئىش بولمايدۇ» .

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزىگە قىز تېپىش ئۈچۈن كېتىپتۇ .

ئۇنىڭ كېيىنكى ئەھۋاللىرى توغرىسىدا ھەر قىسما گەپلەر بار ئىكەن . بەزىلەر ئۇنى بىر يېزىغا بېرىپ ئاتا - ئانىسى يوق بىر يېتىم قىزغا ئۆيلىنىپتىكەن ، توي بولۇپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇ قىز ئۆلۈپ كېتىپتۇ ، دېيىشىدىكەن ؛ بەزىلەر بۇ گەپكە گۇمان بىلەن قارايدىكەن . ئوكخوي ، ئۇ ئەسلىدە توي قىلماقچى بولۇپ كېيىنچە نىيىتىدىن يانغان ، دېگەن قاراشقا ئىشىنىدىكەن .

قانداق بولۇشتىن قەتئىينەزەر ، ئوكخوينىڭ قارىشچە ، ئەگەر بۇ گەپ ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ قالسا ، نوللىناكخانىڭ ئانىسى قوشۇلمىدۇلا ئەمەس ، بەلكى ئوغلىنىڭ كۆڭلىدىكىدەك قىزنى تېپىپ ئۆيلەنگەنلىكىگە جەزمەن خۇشال بولىدۇ ، خىمنولىنىدەك گۈزەل قىزنى تاپالمىغۇ ئوخشاي ئەمەس . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، خىمنولىنى ئۆزىنىڭ مۇلايىملىقى بىلەن قېينانىسىغا ئىززەت - ھۆرمەت كۆرسىتىدۇ ، ئۇمۇ ئۆز نۆۋىتىدە قىزغا ئازار بەرمەيدۇ . نوللىناكخا خىمنولىنى بىلەن مەلۇم ۋاقىت بىرگە تۇرۇپ باقسىلا ، چوقۇم بۇ مېنىڭ شەرتىمگە تازا مۇۋاپىق قىز ئىكەن ، دېگەن تونۇشقا كېلىدۇ .

شۇڭا ، ئوكخوي بۇ ئىككى ياشنى ئۆزئارا تېزراق تونۇشتۇرۇپ قويۇشنى تەكلىپ قىلدى .

قىرىقىنچى باب

ئوكخوي كېتىشى بىلەنلا جوگىندىرو ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقتى . ئۇننودا ئەپەندى بىلەن خىمنولىنى پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى . ئۇننودا ئەپەندى ئوغلىنى كۆرۈپ سەل ئوڭايسىزلاندى . ئۇ بايام چاي ئۈستىدە ئۆزىنى تۇتالمايلا ئوغلىغا ئاچچىقلىنىپ كەتكەنلىكىگە پۇشايمان قىلغاندى ، شۇڭا ئەمدى ئادەتتىن تاشقىرى يېقىنچىلىق

بىلەن ئوغلىغا گەپ قىلدى :

— كەل ، جوگىندىرو ، كەل ، ئولتۇر ، ئوغلۇم !

— دادا ، — دېدى جوگىندىرو ، — خىمنولىنى بىلەن ئىكىكىلارنىڭ بوسۇغىدىن ئاتلايدىغان تۇرقۇڭلار يوققۇ . كۇن بويى ئۆيگە بېكىنىۋالغانىنىڭ ھېچبىر پايدىسى يوق .

— شۇنداق ، شۇنداق ، — دېدى ئوننودا ، — بىز ئەزەلدىن تالا ـ تۇزگە ئانچە چىقمايمىز . ھازىر ئاللىقانداق باھانە بىلەن خىمنولىنىنى تالاغا ئەپچىقمىقىڭ تېخىمۇ ئوڭاي ئەمەس .

— بولدى قىلىڭە ، دادا ، — دېدى خىمنولىنى دادىسىنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ ، — مېنىلا ئەيىبلەيدىكەنسىز ، سىلەر بىر يەرگە بارساڭلار ، مېنىڭمۇ بىللە بارغۇم كېلىدىغۇ !

ئۇلارنىڭ ئويى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ كۆڭلىگە ياقمىغان بولسىمۇ ، لېكىن ئۇ ئۇلارغا ، ئۆز قايغۇسى تۇپەيلىدىن ئۆيگە بېكىنىۋېلىشنى خالىمايدىغانلىقى ھەمدە ئەتراپىدىكى ھەممە ئىشلارغا يەنىلا قىزىقىدىغانلىقىنى بىلدۇرمەكچى بولدى .

— دادا ، — دېدى جوگىندىرو ، — ئەتە لىكسىيە بولىدىكەن ، خىمنولىنىنى ئېلىپ ئاڭلاپ كەلسىڭىز .

ئوننودا ئەپەندى خىمنولىنىنىڭ شاۋقۇن ـ سۇرەنلىك ئاممىۋى سورۇنلارنى خالىمايدىغانلىقىنى بىلەتتى ، شۇڭا ئۇ جاۋاب بەرمەي ئۆرۈلۈپ قىزىنىڭ چىرايىغا قارىدى .

— لىكسىيە ! — ئۇ ئاھايىتى قىزىقسىنىپ ھالدا سورىدى ، — كىم سۆزلەيدىكەن ؟

— دوختۇر نولىناكخا ، — دەپ جاۋاب بەردى جوگىندىرو .

— نولىناكخا ! — دەپ تەكرارلىدى ئوننودا .

— ئۇ قالتىس تونۇلغان ناتىق ، ئۇنىڭ تارىخىنى ئاڭلىغان ئادەم ئۇنىڭغا ئاپىرىن ئوقۇمايلا قالمايدۇ . ئۇنىڭدىكى ئۆزىنى تۇتۇش ، ئۇنىڭدىكى قىزغىنلىق ! مىڭ ئادەمنىڭ ئىچىدىمۇ ئۇنداق بىرسى تېپىلمايدۇ .

راستىنى ئېيتقاندا ، بۇنىڭدىن ئىككى سائەت بۇرۇنلا ئۇ نولە-

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

ناكخا توغرىسىدا سەل - پەل ئاڭلاپ قالغان مەسىلە - مىش بار ئاڭلار - دىن باشقا ھېچنېمىنى بىلمەيتتى .

— بولىدۇ ، دادا ، — دېدى خىمنولىنى خۇشال ھالدا بىز بېرىپ ئۇ ئۇلۇغ ئەربابنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ كېلەيلى .

ئوننودا قىزىنىڭ بۇنداق قىزغىنلىقىغا ھەرگىز ئىشەنگىنى يوق ، شۇنداقتىمۇ بۇ سۆزدىن ئۆزىگە مەلۇم تەسەللى تاپتى .

گەرچە خىمنولىنى ئۆزىگە زورلاپ رازىلىق بىلدۈرۈۋاتقان بولسىمۇ ، لېكىن تالا - تۈزگە چىقىپ دوست - يارەنلىرى بىلەن ئارىلىشىپ يۈرۈش ئۇنىڭ كەيپىياتىنى تېزراق ياخشىلىشى ، تەڭتۇشلىرى بىلەن باردى - كەلدى قىلىپ تۇرۇش ئۇنىڭ شىكەستىلەنگەن قەلبىگە مەلھەم بولالىشى مۇمكىن ئىدى .

— بولىدۇ ، — دېدى دادىسى جوگىندىروغا ، — ئەتە سەن بىزنى باشلاپ بارغىن ، لېكىن ھايال قالمايلى جۇمۇ . ھازىر نولىناكخا توغرىسىدا بىلىدىغانلىرىڭنى سۆزلەپ باققىنا ، ئۇ توغرىلىق ھەر خىل سۆزلەر بارغۇ .

جوگىندىرو ھە دېگەندىلا يوق يەردىن پاراڭ تاپىدىغان غەيرەتچىلەنزىنى سۆكۈپ چۈشۈپ كەتتى .

— دىنىمىزدا شۇنداق تەلۈلەر بارکى ، ئۇلار ئۆزلىرىنى ئۆزدىنداشلىرىغا خالىغانچە تۆھمەت ۋە ھاقارەت قىلىش ئۈچۈن يارىتىلغان دەپ قارايدۇ . دىنىنى سېپتىپ يەيدىغانلاردىن ئارتۇق رەھىمسىز ، زەھەرخەندە ئادەملەر بولمايدۇ ، — جوگىندىرو سۆزلىگەنسېرى قىزىغىلى تۇردى .

— توغرا دەيسەن ، ئېيتقانلىرىڭغا قوشۇلىمەن ، — دېدى ئوننودا بېشىنى قايتا - قايتا لىڭشىتىپ ، — ھەمىشە باشقىلارنىڭ يامان گېپىنى قىلىۋەرگەن ئادەمنىڭ ئىچى تار بولىدۇ ، ئۇنداق ئادەم تازا گۇمانخور ، تۇتۇرۇقسىز بولۇپ قالىدۇ .

— ھوي ، دادا ! — دەپ چۇقان سالدى جوگىندىرو ، — بۇ گەپنى ماڭا تەگكۈزۈۋاتامسەن ؟ ئۆزۈڭ بىلىسەن ، مەن ئۇنداق تەقۋادارلاردىن ئەمەس . مەن بەزىلەرنى تىللاشنىمۇ بىلمەن ، يەنە

بەزىلەرنى ماختاشنىمۇ بىلمەن . كىمگە پىكىرىم بولسا يۈز تۈرانە دەۋېرىمەن ، زۆرۈر بولغاندا مۇشت كۆتۈرۈپمۇ چىققۇلۇق !

— يوق گەپنى قىلما ، جوگىن ، — دېدى ئوننودا ھولۇققان ھالدا ، — مەن سېنى دېمىدىم . شۇ چاغقا كەلگۈچە مەن سېنى چۈشەنمەمتىم !

ئاندىن كېيىن جوگىندىرو نولىناكخانى بىر مۇنچە بىزەپ سۆزلىدى .

— ئۇ ئانىسىنى بەختلىك قىلىش ئۈچۈن ، ئۆزىنىڭ ئىشىدىن پۈتۈنلەي ۋاز كېچىپ بىنارسقا كەلگەن ، — دەپ سۆزىنى خۇلاسىلىدى ئۇ ، — ھالبۇكى ، سېنىڭ ھېلىقىنىڭدەك بۇرادەرلىرىڭ ھەرباب بىلەن گەپ تېرىپ ئونىڭغا بەتنام چاپلاۋاتىدۇ . مەن بولسام ئونىڭ ئىشلىرىغا چەكسىز ئاپىرىن ئوقۇيمەن . سېنىڭچە قانداق ، خىمنو ؟

— مەن سېنىڭ پىكرىڭگە قوشۇلمەن ، — دېدى خىمنولىنى .

— ئونىڭ ئىشلىرىغا خىمنونىڭ چوقۇم قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلەتتىم ، — دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى جوگىندىرو ، — زۆرۈر تېپىلغاندا ، خىمنونىڭ دادىمىزنىڭ بەختى ئۈچۈن ئاشۇنىڭدەك پىداكارلىق كۆرسىتىشىغانلىقىغىمۇ قىلچە شۈبھەم يوق .

ئوننودا قىزىغا چەكسىز سۆيۈنۈش بىلەن نەزەر تاشلىدى . خىمنولىنى نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي ئانارەدەك قىزىرىپ ، يەرگە قارىۋالدى .

قىرىق بىرىنچى باب

چۈشتىن كېيىن سائەت تۆت ـ بەشلەردە ، ئوننودا ئەپەندى بىلەن خىمنولىنى لىكسىيىدىن قايتىپ كېلىشتى .

— بۇ لىكسىيىدىن قالتىس راھەتلەندىم جۇمۇ ، — دېدى بوۋاي داستىخان ئالدىغا كەلگەن چاغدا .

ئاندىن كېيىن ئۇ بۇ ھەقتە ھېچقانداق گەپ قىلمايى چوڭقۇر

www.uyghurkitap.com

ئويغا چۆمدى ، ھەتتا خىمنولىنىڭ چاينى ئىچىپ بولۇپ قايسى چاغلاردا ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقىپ كەتكەنلىكىنىمۇ بىلەلمەي قالدى .

لىكسىيە سۆزلىگەن نولىناكخا تۇرقىدىن ناھايىتى ياش ئىكەنلىكى ، مۇنبەردە خۇددى گۈدەك بالىدەك كۆرۈنەتتى . ئۇ نەۋقىران دەۋرىدە تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ ، بالىلارچە نازۇك سۆمبىتىنى ساقلاپ قالغان بولۇپ ، ئۇنىڭ قىياپىتىدىن قەلبىگە گۈۋاھلىق بېرىپ تۇرغان بىر خىل سىرلىق سالاپەت چىقىپ تۇراتتى .

ئۇنىڭ سۆزلىگەن تېمىسى «مەھرۇمىيەت» بولۇپ ، ئاساسىي مەزمۇنى مۇنداق ئىدى : مەھرۇمىيەت جاپاسىنى چەكمىگەن ئادەمنىڭ بىر نەرسىگە ھەقىقىي ئېرىشەلىشى مۇمكىن ئەمەس . ئەمگەك سىز ھەقىقىي نەرسىگە مۇيەسسەر بولغىلى بولمايدۇ ، پەقەت بەدەل بېرىش ھېسابىغا ئېرىشكەن نەرسىلا ھەقىقىي تۇرمۇش ئادەمنىڭ ئۆزىگە مەنسۇپ بولىدۇ . ئۆزىنىڭ كۆرۈنۈپ تۇرغان بايلىقلىرىنىڭ قاراپ تۇرۇپ باشقىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىشى ، ئەلۋەتتە ناھايىتى بەختسىزلىك ، لېكىن ئەمەلىيەتتە ، كىشىنىڭ روھىي دۇنياسى مەلۇم نەرسىنى يوقىتىش بىلەن تەڭ ، شۇ يوقاتقان نەرسىسىنى ئۆسۈمى بىلەن قايتۇرۇۋېلىش ھوقۇقىغا ئېرىشىدۇ .

ئەگەر بىز مەلۇم تالاپەتكە يولۇققان چېغىمىزدا ، بېشىمىزنى ئېگىپ ، قولىمىزنى قوۋۇشتۇرۇپ تۇرۇپ : «بۇ ، تەڭرىنىڭ ماڭا شاپائەت قىلغان سوۋغىسى ؛ بۇ سوۋغات تەركىي قۇدرەتتۇر ، بۇ سوۋغات ئاھۇ ـ نادامەت ، كۆز ياشلىرىمدۇر » دەپ قۇللۇق قىلالىساق ، ئەقەللىي كىچىككىنە نەرسىمۇ شۇ زامان ئىنتايىن چوڭقۇر مەنىگە ئىگە بولىدۇ . ۋاقىتلىق ھادىسە مەڭگۈلۈك مەۋجۇدىيەتكە ئايلىنىدۇ ، ئادەتتىكى كۈندىلىك تۇرمۇشىمىزدا لازىملىق سانلىپ كېلىۋاتقان نەرسىمۇ بىز چوقۇنىدىغان نەرسىگە ئايلىنىپ ، قەلبىمىزنىڭ مۇقەددەس خەزىنىسىدىن ئورۇن ئالىدۇ .

ئۇنىڭ سۆزلىرى خىمنولىنىنى قاتتىق تەسىرلەندۈردى . ئۇ شۇ تاپتا ئۆگزىدە ، يۇلتۇزلار چاقناپ تۇرغان ئاسمان گۈمبىزىنىڭ

ئاستىدا ئولتۇراتتى ، قەلبى ھاياجانغا تولغان ، پۈتكۈل ئالەم ئەمدى ئۇنىڭغا بۇرۇنقىدەك مەنسىز تۇيۇلمايتتى .

لىكسىيىدىن قايتىپ كېلىۋېتىپ جوگىنىدىرو ئوكخويغا مۇنداق دېدى :

— بەللى ، قالتىس كۆيئوغۇل تېپىپسەن جۇمۇ ! تۇرغانلا بىر تىلسىماتقۇ ئۇ . ئۇنىڭ دېگەنلىرىنىڭ بىر تالاينى چۈشەنمىدىم .

— ئالدى بىلەن كېسەلنى ئۇقۇپ ، ئاندىن ئەھۋالغا قاراپ دورا بېرىدىغان گەپ ، — دېدى ئوكخوي جاۋاب بېرىپ ، — خىمنولىنى رومىشنىڭ ئالدامچىلىقىدىن ئازاب چېكىۋاتىدۇ . مۇشۇنداق چاغدا ئۇنى دەرد ـ ئەلەمنىڭ چاڭگىلىدىن تارتىپ چىقىرىش ئۈچۈن ، ئاشۇنداق سىرلىق ئادەم كېرەك . بۇ ئىش سەن بىلەن مەندەك كالتە پەملەرنىڭ قولىدىن كەلمەيدۇ . ھېلىقى ئاداش تازا ۋەز ئوقۇۋاتقان چاغدا ، سەن خىمنولىنىنىڭ چىرايىغا زەن سالغانسەن ؟

— زەن سالدىم ، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ سىڭلىمغا ياققانلىقى كۆرۈنۈپلا تۇرىدۇ . لېكىن ، ئۇنىڭ سۆزىگە مەپتۇن بولدى دەپلا ، خىمنونى ئۇنىڭغا تېگىشكە رازى بولىدۇ ، دەپ قارىغىلى بولماس .

— ئىككىمىزنىڭ بىرەرسى شۇ لىكسىينى ئوقۇغان بولساق خىمنولىنى چوقۇم ئۇنچىلىك تەسىرلىنىپ كەتمىگەن بولاتتى . زاھىتلىقنىڭ ئاياللارغا بولغان سېھرىي كۈچىنىڭ ئىنتايىن زورلىقىنى ئۆزۈڭمۇ بىلىسەن . ھەتتا كالىداسامۇ ئومانىڭ بىر زاھىت ئۈچۈن ئۆزىنى نابۇت قىلغانلىقىنى داستان قىلىپ يازغان . ساڭا ئېيتىپ قويايي ، جوگىن ، قانداقلا بىر يىگىتنى ئەپكەلگىن ، خىمنولىنى چوقۇم ئۇنى رومىش بىلەن سېلىشتۇرىدۇ ، نەتىجىدە ، ئۇ يەنىلا باشقىلاردىن رومىشنى ئۈستۈن قويىدۇ . نولىناكخا دېگەن بۇ ئادەم ئادەتتىكى ئادەملەرگە تۇيتىن ئوخشىمايدۇ ، ھېچكىمۇ ئۇنى باشقىلار بىلەن تەڭلەشتۇرۇشنى ئويلىمايدۇ . يەنە بىر تەرەپتىن ئېيتساق ، ئەگەر سەن خىمنولىنىنى بىرەر يىگىتكە تونۇشتۇرساڭ ، ئۇ دەرھال كۆڭلۈڭدىكىنى چۈشىنىدۇ ـ دە ، ئۇنىڭغا ئۆچ بولۇپلا كېتىدۇ . ئەگەر نولىناكخانى بىرەر باھانە بىلەن ئەپكېلىپ ئۇنىڭغا

تونۇشتۇرۇپ قويساڭ ، ئۇ بۇنىڭدىن ھېچقانداق ئامانلانمايدۇ . ئادەم ئۆزىنى ھۆرمەت بىلەن قايىللىقتىن ئاستا - ئاستا ئۆزىنى بىلەن نىكاھى ربزاغا قاراپ كۆچىدۇ .

— مەن سامانىڭ ئاستىدىن سۇ يۇگۇرتۇشنى بىلمەيمەن — دېدى جوگىندىرو ، — مەن قارا توغرا كەتكەن ئادەم . كۆڭلۈمدىكىنى ئېيتسام ، بۇ ئادەم ماڭا ئانچە ياقمىدى .

— يەنە كونا كېسىلىڭ قوزغالدى ، جوگىن ، ئەگەر مۇنداق تەتۇرلۇك قىلىپ تۇرۇۋالساڭ بىر ئىشنى باشقا ئېلىپ چىققىلى بولمايدۇ . ھەممە ئىش سېنىڭ كۆڭلۈڭدىكىدەكلا بولىدىغان ئىش يوق . رومىشنى خىمنولىنىڭ كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتمىگۈچە بىزنىڭ پىلانىمىز مەڭگۈ ئىشقا ئاشمايدۇ . سەن زورلۇق بىلەن مەقسىتىمگە يېتىمەن ، دەپ ئويلىما ، ئەگەر مەقسىتىمگە يېتىمەن دېسەڭ مېنىڭ گېپىمگە كىر .

— مۇھىمى ، بۇ نولىناكخا دېگەن ماڭا بەكمۇ سىرلىق بىلىنىۋاتىدۇ . مەن مۇنداق كىشىلەر بىلەن ئارىلىشىشتىن سەل ئەنسىرەيمەن . كۆلدىن قاچىمەن دەپ قوقاسقا دەسسەۋالىدىغان ئىش بولمىسۇن يەنە .

— بۇرادەر ، ئەگەر بايقىماي قوقاسقا دەسسەۋالساڭ ، ئۇ ئۆزۈڭنىڭ شورى . يېقىندىن بۇيان سەل يۇرەكئالدى بولۇپ قالغانىدەك تۇرىسەن . رومىشقا دەسلەپتىلا قارىغۇلارچە ئىشىنىپ كەتتىڭلار . سىلەر رومىشنى قالتىس ئويلىغان ، خۇددى ئۇنى ھېچكىمنى ئالدىمايدىغانىدەك ، شانكار چاريادىن كېيىنكى ئەڭ ئۇلۇغ پەيلاسوپتەك ، ھەتتا يېقىنقى ئەسىرلەردىن بۇيانقى ئەڭ تالانتلىق يازغۇچىدەك بىر نېمە قىلىۋالدىڭلار . مەن بولسام ئەزەلدىن رومىشنى ياقتۇرمايمەن . مەن مۇشۇ ياشقا كەلگۈچە ئۇنىڭغا ئوخشاش كۆن بويى ئاللىقانداق يۇكسەك غايىلەر ھەققىدە ئاغزى بېسىقماي سۆزلەيدىغانلارنى كۆپ كۆرگەن . لېكىن ، مەن بۇ گەپنى ئاغزىمدىن چىقىرىشقا پېتىنالمىدىم . مەن سىلەرنى ، بۇ تېگى پەس ئۆزىنىڭ قولىدىن پوق كەلمەيدىغان بولغاچقا ، مۇشۇنداق ئۇلۇغ تالانت ئىگىسىنى

كۆرەلمەيۋاتىدۇ ، دەپ ئويلاپ قالمىسۇن دەپ ئەنسىرىگەن . مېنىڭ- چە سەنمۇ چۈشىنىپ قالدىڭ ، بۇنداق ئەۋلىيالارنى پەقەت يىراقتىن كۆرۈپلا ئۇلۇغلاپ يۈرسە بولىدۇ . ئۆز سىڭلىسىنى ئۇنداقلارغا ياتلىق قىلىش ھەرگىزمۇ ئاقىلانىلىك ئەمەس . ئەمدى ئۆز گېپى- مىزگە كېلەيلى ، سەن قەدىمكىلەرنىڭ : «يېڭىنە يېپى بىلەن ، ھەر ئىش ئېپى بىلەن» دېگەن ھېكمەتلىك سۆزىنى ئېسىڭدە ساقلا . مېنىڭ بايا دېگەنلىرىمدىن باشقا ئاقىدىغان ئامال بولمىغاندىن كې- يىن ، ئەمدى تەتۈرلۈك قىلماسلىق كېرەك .

— قۇلاق سال ، ئوكخوي ، سۆزلەپ ئاغزىڭ ئۇپراپ كەتسىمۇ مەيلى ، مەن سېنىڭ رومىشىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى بىرىنچى بولۇپ بىلگەن دېگەن سۆزۈڭگە ھەرگىز ئىشەنمەيمەن . راستىنى ئېيتقاندا ، سېنىڭ ئۇنىڭغا ئاداۋىتىڭ بار ، ساڭا ئۇنىڭ ھەممە ئىشى ياشقىچە تۇيۇلىدۇ . شۇڭا ، سەن ئۆزۈڭنى ماڭا بەكمۇ دانا قىلىپ كۆرسىتىمەن دەپ زورۇقۇپ كەتمە . مەن ساڭا ئېيتىپ قويای ، ئەگەر بىرەر ھىيلە ئىشلىتىمەن دېسەڭ ، ئۆزۈڭ يالغۇز قېلىۋېر ، مېنى يارەملىشەمدىكىن دەپ تەمە قىلما . بۇ نوللناكخا دېگىنىڭ ماڭا پەقەتلا ياقمىدى ، ئەمدى بۇ ھەقتىكى گەپنى مۇشۇ يەردە توختىتايلى .

جوگىندىرو بىلەن ئوكخوي ئونىودانىڭ ئۆيىگە كىرگەن چاغ- دا ، خىمنولىنى باشقا بىر ئىشكىتىن غىپپىدە چىقىپ كەتتى .

«كوچىدا كېلىۋاتقىنىمىزدا ، ئۇ بىزنى چوقۇم دېرىزىدىن كۆ- رۈپ قالغان ئوخشايدۇ» دەپ ئويلىدى ئوكخوي ۋە كۈلۈمسىرىگىنە- چە بېرىپ ئونىودا ئەپەندىنىڭ قېشىدا ئولتۇردى ـ دە ، ئۆزىگە چاي قۇيۇۋېتىپ سۆزلىدى :

— نوللناكخانىڭ ھەر بىر سۆزى كىشىنىڭ يۈرىكىنى تىتىرە- تىدۇ ، چۈنكى ئۇ يۈرىكىدىكى گەپلەرنى قىلغان ـ دە !

— ئۇ ھەقىقەتەن ئىستېداتلىق ئادەم ، — دېدى ئونىودا ئەپەندى .

— پەقەت ئىستېداتلىقلا ئەمەس ، — ئوكخوي ئاۋازىنى كۆتۈ-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇر كىتاب تورى

رۇپ سۆزلىدى ، — راستىنى ئېيتقاندا ، دۇنيانىڭ ئۇلۇغ ئەۋلىيا ئاز ئۇچرايدۇ !

نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان ئۇنىڭ بىلەن ھەمدەم بولۇپ كېلىۋاتقان جوگىنىدىرو ئەمدى ئۆزىنى تۇتالماي سۆزلەپ كەتتى :

— مەن سەندىن خۇش بولاي ، تولا ئەۋلىيا ـ پەۋلىيا دەپ كەتمىسەڭ ! شۇ ئەۋلىيارىڭنى ئىلاھىم كۆزىمىزگە كۆرسەتمىسۇن .

ھالبۇكى ، بۇ گەپنى دەۋاتقان ئادەم تېخى تۇنۇگۈنلا نولىناكخانىڭ ئېسىل مەجەز ـ خۇلقىنى ماختاپ كۆككە ئۇچۇرۇپ ، ئۇنىڭغا تۆھمەت قىلغانلار يۇرىكى قارىلار ، يوق يەردىن گەپ چىقىرىدىغانلار ، دەپ جار سېلىپ كەتكەنىدى .

— بەس ، جوگىنىدىرو ، — دېدى دادىسى ، — بۇ گەپنى ئاغزىڭغا ئالساڭ بولمايدۇ . ماڭا قويۇپ بەرسەڭ ، مەن ، تۇرقىدىن ئەدەپ ـ ئەخلاق يېغىپ تۇرغان ئادەمنىڭ يۇرىكىمۇ ساپ بولىدۇ ، دېگەن قاراشقا ئىشىنىمەن . بەلكىم بۇ ھۆكۈمدە خاتالىق بارىدۇ ، لېكىن شۇنىڭغا قىل سىغمايدۇكى ، بۇ قارىشىم ئەۋلىيا دەپ تونۇلغان كىشىلەرگە ھەمىشە شەك كەلتۈرۈپ يۈرۈشتىن ياخشىراق . پەقەت شۇنداق بولغاندىلا ، مەن ئۆزۈمدىكى ئازراق ئاقىلانىلىكىنىڭ نوپۇزىنى ساقلاپ قېلىش تىلىكىگە ئېرىشەلەيمەن . نولىناكخا ھېچكىمنىڭ ئاغزىدىن چىقىپ باقمىغان سۆزلەرنى سۆزلىدى . ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ ھەممىسى ئۆزىنىڭ مەنىۋى تۇرمۇشىدىن ئېلىنغان بىۋاستە سەرگۈزەشتىلەر . بۇ ماڭا ئىنتايىن يېڭىلىق بولۇپ تۇيۇلدى ھەمدە ماڭا زور ئىلھام ، بولدى . ساختىپەزدە جىڭىلىق بولمايدۇ . خۇددى كىمىياگەر باشقا ماتېرىيالدىن ساپ ئالتۇننى ھاسىل قىلالمىغىنىغا ئوخشاش ، باشقىلاردىن كۆچۈرۈۋالغان نەرسىلەردىن نولىناكخانىڭكىدەك ئۇنداق نۇتۇقنى ئەپلەپ چىققىلى بولمايدۇ . مەن تېخى ئۇنىڭ بىلەن بىر كۆرۈشۈپ رەھمەت ئېيتىپ قويسام دەۋاتىمەن .

— مەن ئۇنىڭ سالامەتلىكى ئۈنى كاللىدىن قوغۇتۇۋېتىدىغان مۇنداق تۇرمۇشقا بەرداشلىق بېرەلمەيدىكەن دەپ ئەنسىرەيمەن ، —

دېدى ئوكخوي ئۇھ تارتىۋېتىپ .
— نېمە ، ئۇنىڭ سالامەتلىكى ياخشى ئەمەسمۇ ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا ئەپەندى چۆچۈپ .
— ئۇ بۇ ھەقتە ئانچە ئويلانمايدۇ ، كۈن بويى ئىستىقامەت مۇتالىئە بىلەنلا بولۇپ ، سالامەتلىكىگە پەرۋا قىلىپمۇ قويمايدۇ .
— ئۇنداق بولسا ، ئۇ پەقەت توغرا قىلماپتۇ ، — دېدى ئوننودا ، — ئۆز سالامەتلىكىمىزگە سەل قاراشقا بىزنىڭ ھەققىمىز يوق ، بىز ئۆزىمىزنى ئۆزىمىز يارىتىۋالغان ئەمەسقۇ . ئەگەر مۆرىتى كېلىپ قالسا ، مەن ئۇنىڭ سالامەتلىكىنى جەزمەن ئەسلىگە كەلتۈرگەن بولاتتىم . ئادەم ئۆزىنىڭ سالامەتلىكىنى ساقلايمەن دەيدىكەن ، پەقەت بىر نەچچە ئاددىي بەلگىلىمىلەرگە ئەمەل قىلسىلا بولىدۇ ، بىرىنچىدىن...
بۇ چاغدا جوگىندىرو تاقەت قىلالماي قالدى .
— ساپلا يوقىلاڭ گەپنى قىلغىلى تۇرمۇڭ ، دادا ! نولىناكخا ئەپەندىنىڭ سالامەتلىكىگە گەپ كەتمەيدۇ . بۇگۈن چۈشتىن كېيىن ئۇنى كۆرگەنىدىم ، تەقۋالىق تۇرمۇش كىشىنىڭ سالامەتلىكىگە پايدىلىق ئىكەن ، دەپ ئويلاپ ، تېخى ئۆزۈمچە ئۇنىڭدىن ئۆگىنىپ باققۇم كېلىپ قالدى .
— مەنغۇ بىلمەيمەن ، جوگىن ، — دېدى ئوننودا ، — لېكىن ئوكخوينىڭ دېگىنىمۇ راست بولۇشى مۇمكىن . بىزنىڭ ئۇلۇغ ئەربابلىرىمىزنىڭ ھەممىسى ياشلا ئۆلۈپ كېتىشىدۇ . ئۇلار ئەلگە تۆھپە قوشمىز دەپلا ئۆز سالامەتلىكلىرىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇشىدۇ . بۇ ئەمەلىيەتتە ئىنتايىن خاتا . جوگىندىرو ، مېنىڭچە سېنىڭ نولىناكخا ئەپەندىگە بولغان كۆز قارىشىڭ دۇرۇس ئەمەس . ئۇ ھەقىقەتەن ئەقىدە قىلغۇچىلىكى بار ئادەم . بىز ئۇنىڭغا ، ئۆزۈڭگە كۆپرەك كۆڭۈل بۆل ، دەپ نەسىھەت قىلساق بولىدۇ .
— قاراپ تۇرۇڭ ، مەن ئۇنى بىر ئامال قىلىپ بۇ ئۆيگە باشلاپ كېلىپ سىز بىلەن كۆرۈشتۇرىمەن ، — دېدى ئوكخوي ، — مېنىڭچە سىز ئۇنىڭ بىلەن بۇ ھەقتە جىددىيلەرەك بىر

www.uyghurkitap.com

سۆزلىشىپ قويسىڭىز ، ئۇنىڭغا كۆپ پايدىلىق بولىدۇ . ھە ، ئەمدى تېخىمۇ ئېسىمگە كېلىۋاتىدۇ ، مەن ئىمتىھان چاغلاردا سىز ماڭا بەرگەن ھېلىقى شەربىتىڭىز قالتىس دورا ئىكەن . كاللا ئىشلىتىدىغان ئادەمگە ئۇنىڭدەك قوۋۇشتۇرۇك دورىنى تاپماق تەس . ئەگەر نولىناكخا ئەپەندى سىزنىڭ قېشىڭىزغا بولۇپ قالسا...

جوگىندىرو دەرغەزەپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

— ئوكخوي ، سەن مېنى زەردىگۆش قىلىۋەتتىڭ ! سەن پۈتۈن ئالجىۋاتسەن . مەن ئەمدى ئاڭلاپ ئولتۇرالمايمەن ، — ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا سىرتقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى .

قىرىق ئىككىنچى باب

خىمنولىنىڭ ئىشى تەرەققي قىلىپ ئەڭ ئېغىر باسقۇچقا يېتىپ بېرىشتىن ئىلگىرى ، ئوننودا ئەپەندى سالامەتلىكى ياخشى بولسىمۇ ، دوختۇر ۋە تېۋىپلارنىڭ ئادەم ئالدايدىغان ئاللىقانداق دورىلىرىنى دائىم دېگۈدەك ئىچىپ تۇراتتى . كېيىنكى چاغلاردا ئۇ دورا ئىچىشكە پۈتۈنلەي قىزىقمايدىغان بولۇپ قالدى . ئۇ ، مەن كېسەلنىڭ ئازابىنى چېكىۋاتىمەن ، دەپ ئويلاپ يۈرگەن چاغلاردا ، ئۆيدە ھەمىشە ئۆز ساقسىزلىقى توغرىسىدا پاراڭ قىلاتتى . مانا ئەمدى ئۇنىڭ سالامەتلىكى ھەقىقەتەن ناچارلاشقاندا ، ئەكسىچە ، بۇ پاراڭنى ئېغىزغا ئالمايدىغان بولۇپ قالدى .

ئوننودا ئارتۇقچە چارچاپ كەتكەنلىكتىن ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان يېرىدە ئۇخلاپ قالدى . خىمنولىنى جوگىندىرونىڭ پەلەمپەيدىن چىقىۋاتقان تۇيۇقسىز ئاڭلاپ قولىدىكى كەشتىسىنى قويۇپ ، ئاكسىنىڭ دادىسىنى ئويغىتىۋەتمەسلىكى ئۈچۈن ئالدىراپ ئىشىكە چىقتى . ئويلىمىغان يەردە ، ئاكىسى نولىناكخانى باشلاپ كىرىۋاتاتتى . ئۇ دەرھال ئۆزىنى باشقا بىر ئۆيگە ئالماقچى بولۇۋىدى ، ئاكىسى ئۇنى توختىتىۋالدى .

— خمنو ، مەن نولىناكخا ئەپەندىنى ئۆيمىزگە چىللاپ ئەپ-كەلدىم ، كەل ، ئىككىڭلارنى تونۇشتۇرۇپ قويای .

نولىناكخا ئۇنىڭ قېشىغا كېلىپ ئېگىلىپ تەزىم قىلدى ، گەرچە ئۇ خىمنولىنىغا قارىمىغان بولسىمۇ ، قىز نېمە قىلارىنى بىلەلمەي داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى .

شۇ ئەسنادا ، ئوننودا ئەپەندى ئويغىنىپ قىزىنى چاقىردى . خىمنولىنى ئۆيگە كىرىپ نولىناكخا ئەپەندىنىڭ كەلگەنلىكىنى پەس ئاۋازدا ئۇقتۇرۇپ قويدى .

جوگىندىرو مېھمانىنى ئۆيگە باشلاپ كىرىش بىلەن تەڭ ، ئوننودا ئەپەندى ئالدىراپ ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنى قارشى ئالدى .

— ئۆيمىزگە قەدەم تەشرىپ قىلغىنىڭىزغا ئۆزىمىزنى بەكمۇ بەختلىك ھېس قىلىۋاتىمىز . قىزىم ، بۇيان كەل ، مەيەردە ئولتۇر . نولىناكخا ئەپەندى ، بۇ مېنىڭ قىزىم خىمنو بولىدۇ ، بىز ئىككىمىز ئۇلۇشكۇن سىزنىڭ لىكسىيىڭىزگە بارغان ، قالتىس سۆزلىدىڭىز جۇمۇ . سىزنىڭ ھېلىقى گېپىڭىز ، ھېلىقى ھەقىقىي ئېرىشكەن نەرسىدە مەھرۇمىيەت بولمايدۇ ، بىر نەرسىگە مۇكەم-مەل ئېرىشمىگەنلىكىنىڭ ئۆزى تالاپەتتۇر ، دېدىڭىز ، بىز ئۇنى ئىنتايىن ئۇلۇغ ھەقىقەت دەپ قارايمىز . قانداق دېدىم ، خىمنو ؟ بۇ گەپنى ئۆزىمىزگە تەئەللۇق دەپ قارىغان نەرسىدىن مەھرۇم بولغان چېغىمىزدىلا ھەقىقىي ھېس قىلالايدىكەنمىز ، پەقەت شۇ چاغدىلا ھېلىقى نەرسىنىڭ بىزگە ھەقىقەتەن تەئەللۇق ياكى تەئەل-لۇق ئەمەسلىكىنى چۈشىنەلەيدىكەنمىز ، نولىناكخا ئەپەندى ، مې-نىڭ سىزگە بىر ئىلتىماسىم بار ، ئەگەر سىز بىزنىڭ ھۇزۇرىمىز-غا پات - پات قەدەم تەشرىپ قىلىپ تۇرغان بولسىڭىز ، بۇ بىز ئۈچۈن زور ئىلتىپات بولغان بولاتتى . بىز ئادەتتە سىرتقا كۆپ چىقمايمىز ، سىز قاچانلا كەلسىڭىز ، ئۆيدە قىزىم بىلەن ئىككىمىز بارلىكىم بار .

نولىناكخا بېشىنى كۆتۇرۇپ خىمنولىنىنىڭ جىددىيلەشكەن

چىرايىغا بىر قاراپ قويدى ـ ده ، ئاندىن جاۋاب بەردى :

— مەن مۇنبەرگە چىققاندا ئاغزىمدىن باشقىلار كۆرمىگەن بىر مۇنچە گەپلەر چىقىپ كەتتى . سىزمۇ بەلكىم ، ئۆزىڭىز بىلىدىغان كۆرسىتىش ئۈچۈن ئاشۇنداق سۆزلىگەن نېمە ، دەپ ئويلاپ قالغانسىز . لېكىن ، راستىمنى ئېيتسام ، ئەگەر ئوقۇغۇچىلار سۆزلەپ بەرسىڭىز دەپ تۇرۇۋالمىغان بولسا... مەنمۇ ئەزەلدىن باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى يەردە قويالمايدىغان ئادەم . مەن ئاشۇنداق سۆزلەسەم ، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار ھەرگىز سۆزلەپ بېرىڭ دەپ تۇرۇۋالماس دەپ ئويلايمەن . ياشلارمۇ ، ئېيتقانلىرىڭىزنىڭ بىر مۇنچەسىگە چۈشەنمىدۇق ، دەپ توغرىدىن ـ توغرا ئېيتىۋەردى . ئۇ يەردە سىزمۇ بارغۇ ، جوگىن ئەپەندى ، بىردەم ـ بىردەم سائىتىڭىزگە قاراپ ، قاچانمۇ تۇگەر دېگەندەك تۇرۇپ كەتكەنلىرىڭىز كۆڭلۈمگە كەلمىدىمۇ ئەمەس !

— بۇنى كۆڭلىڭىزگە ئەپكەتمىسىڭىزمۇ بولىدۇ ، — دېدى جوگىندىرو ، — ئەگەر مەن سىزنىڭ لېكسىيىڭىزنى چۈشىنەلمىگەن بولسام ، بۇ مېنىڭ قابىلىيىتىمنىڭ شۇنچىلىكلىكى .

— ئەمەلىيەتتە بارغۇ ، جوگىن ، نۇرغۇن مەسىلىلەرنى پەقەت مەلۇم ياشقا بارغاندىلا چۈشەنگىلى بولىدۇ ، — دەپ قويدى ئونودا ئەپەندى .

— شۇنداق ، — دېدى نولىناكخا ، — شۇنچە ياشلارغا يېتىپ قالغان بەزى كىشىلەرمۇ بارکى ، ئۇلار ھېچقانداق ئىشلارنى چۈشىنىشكە ھاجەت ئەمەس .

— نولىناكخا ئەپەندى ، مۇشۇ يەردە سىزنىڭ سەمىڭىزگە سېلىپ قويمىدىغان بىر گەپ بار . ئاللا ئىگەم سىزگە ئوخشاش كىشىلەرنى بەلگىلىك بىر مەجبۇرىيەت بىلەن دۇنياغا يارىتقان ، شۇڭا سىز ئۆز سالامەتلىكىڭىزگە سەل قارىسىڭىز ھەرگىز بولمايدۇ . باشقىلارغا ياردەم قىلىشقا قادىر كىشىلەر شۇنى ئېسىدە ساقلىشى كېرەككى ، ئۇلار تەن ساقلىقىنى خالىغانچە نابۇت قىلسا

بولمايدۇ ، ئۇنداق بولمىغاندا ، ئۇلار بارا - بارا ئۆزىنىڭ باشقىلارغا ياردەم قىلىش ئىقتىدارىنى يوقىتىپ قويىدۇ .

— مېنىڭچە ، سىز مەن بىلەن بىر مەزگىل تۇرۇپ باقسىڭىز ، مېنىڭ دۇنيادىكى ھەر قانداق ئىشقا قىلچە سەل قارىمايدىغانلىقىمنى چۈشىنەتتىڭىز . مەن دۇنياغا تۆرەلگەندىن بۇيان پۈتۈنلەي باشقىلار - نىڭ مېھرى - شەپقىتى ۋە خەير - ئېھسانىغا تايىنىپ ياشاۋاتىمەن . بىر مۇنچە كىشىلەر مېنىڭ ھالىمدىن خەۋەر ئېلىشقا ، مېنى تەربە - يەت قىلىشقا ئاز كۈچ چىقارمىدى . شۇنىڭ نەتىجىسىدە ، مەن ئەقلىي ، جىسمانىي جەھەتلەردە بارا - بارا پىشىپ يېتىلدىم . شۇنداق تۇرۇقلۇق ، مەن يەنە بىر نەرسىگە سەل قارايدىكەنمەن ، ئۇ تولىمۇ يولسىزلىق ، تەلۈلۈك بولغۇسى . ھەر قانداق ئىنسان ئۆزى يارىتىش قۇدرىتىگە ئىگە بولمىغان نەرسىنى بۇزۇشقا ھەقلىق ئەمەس .

— توغرا ئېيتتىڭىز ، ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭىز ، — دېدى ئوننودا ، — لىكسىيىڭىزدىمۇ مۇشۇنىڭغا يېقىنراق بىر گەپنى قىلغانىدىڭىز .

— رەنجىمىسەڭلار ، مەن سىرتقا چىقىپ كىرسەم ، بىر بۇرا - دەر بىلەن كۆرۈشىدىغان ئىشىم بار ئىدى . سىلەر گېپىڭلارنى قىلىشۇبەرسىلەر .

— جوگىن ئەپەندى ، سىز مېڭىشتىن بۇرۇن مەن سىزدىن ئەپۇ سورىۋالسام ، شۇنى ھۆددىگە ئېيتالايمەنكى ، مەن ھەرگىزمۇ باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى كۆرسەتمىشكە ئامراق ئادەم ئەمەس . بولسا مەنمۇ ماڭاي ، ئىككىمىزنىڭ يولىمىز بىرغۇ .

— ياق ، سىز ھەرگىز ماڭمەن دېمەڭ ، — دېدى جوگىندە - رو ، — مېنىڭ گېپىمنى باشقىچە ئويلاپ قالماڭ . مېنىڭ بىر يەردە جىم ئولتۇرالمايدىغان ئادىتىم بار .

— جوگىن بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن ، نولىناكخا ئەپەندى . ئۇنى مەيلىگە قويۇپ بېرىڭ . بۇ يەردە مىختەك قادىلىپ ئولتۇرۇش

ئۇنىڭغا ئوڭاي ئەمەس .

جوگىنىدىرو چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ، ئوننودا ئەپەندى ناكخادىن ھازىر قەيەردە ئولتۇرۇۋاتقانلىقىنى سورىدى .

— ھازىرچە مۇقىم تۇرۇۋاتقان ئۇيغۇرلىرىمىز يوق ، — دېدى نولىناكخا كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ ، — بۇ يەردە نۇرغۇن بۇرادەرلىرىم بار ، ئۇلار مېنى بىر كۈنى ئۆيىگە سوزىسە ، بىر كۈنى بۇ ياققا سوزىپ يۈرىدۇ . بۇنىڭدىنمۇ مەن ئەلۋەتتە خۇرسەن . لېكىن ، ئادەم بەزىدە بىر ئاز بولسىمۇ تىنچلىقنى خالاپ قالىدىكەن . شۇڭا ، جوگىن ئەپەندى يېنىڭىزدىكى ئۆينى ماڭا ئىجارىگە ئېلىپ قويۇپتۇ . بۇ كوچا تولىمۇ تىنچ ئىكەن .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ئوننودا ئەپەندى بەكمۇ خۇش بولۇپ كەتتى . ئەپسۇسكى ، ئۇ شۇ چاغدا قىزىغا بىر قارىغان بولسا ، قىزنىڭ چىرايىدىكى ئازابلىق ئىپادىنى كۆرگەن بولاتتى . نېمىلا دېگەنبىلەن ، ياندىكى بۇ ئۆيدە بۇرۇن رومىش ئولتۇرغان ـ دە !

شۇ چاغدا خىزمەتكار كىرىپ چاينىڭ تەييار بولغانلىقىنى ئېيتىشىدى ، ئۇلار پەسكە چۈشۈشتى . ئوننودا ئەپەندى داستىخانغا كېلىش بىلەنلا :

— خىمنو قىزىم ، دەرھال نولىناكخا ئەپەندىگە چاي قۇي ، — دېدى .

مېھمان ئۆزىگە ئالايىتەن تەييارلانغان بۇ چاينى ئىچىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ ناھايىتى سىپايىلىك بىلەن ئۆزرە قويدى .

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز ، نولىناكخا ئەپەندى ؟ سىز چايمۇ ئىچمەمسىز ، — دېدى ئوننودا ، — ھېچبولمىسا ئاۋۇ مەزىلەردىن بولسىمۇ ئازراق يەپ باقمامسىز ؟

— ئەپۇ قىلىڭ ، راستتىنلا كۆڭلۈم تارتمايدۇ .

— سىز دوختۇر ، شۇڭا سىزگە بەدەننى ئاسراش توغرىسىدا سۆزلەپ ئولتۇرۇشۇمنىڭ ھاجىتى يوق . ئۆزۈمنى دېسەم ، مەن بۇ يەردە خېلى ئاتالغان چاي خۇمارلىرىدىن . چۈشلۈك تاماقتىن كې-

يىن ئۇچ ـ تۆت سائەت ئىچىدە ئانچە ـ مۇنچە چاي ئىچىپ قويسام ئاشقازىنىمغا خېلى پايدىسى بارەك ھېس قىلىپ قالىمەن . ئەسلىي چاي ئىچىشكە ئادەتلەنمىگەن بولسىڭىز ، چاينى سۇسراق دەملەڭ- سەكمۇ بولىدۇ .

نولىناكخا ئوڭايسىزلانغان ھالدا خىمنولىنىغا لەپىدە قارىدى ۋە ئۇنىڭ چىرايىدىن نېمىشقا چاي ئىچمەيدىغاندۇ ، دەپ چۈشىنەل- مەي تۇرغانلىقىنى سەزدى ـ دە ، ئۇنىڭغا قاراپ شۇنداق دېدى :

— سىز باشقىچە ئويلاپ قالماڭ . مەن ھەرگىزمۇ ئائىلىڭىز- لەرنىڭ بۇ ئادىتىنى ياراتماي ئولتۇرغىنىم يوق . ئىلگىرى مەنمۇ چايدىن قالمايدىغان ، ھازىرمۇ چاينىڭ مەززىلىك پۇرىقىدىن ھۇ- زۇرلىنىپ ئولتۇرۇپتىمەن . شۇڭا ، مەن باشقىلارنىڭ چاي خۇمار- لىقىنى ئوبدان چۈشىنىمەن . بەلكىم سىلەر بىلمەيسىلەر ، مېنىڭ ئانام دىنىي پەرزىلەرنى ناھايىتى چىڭ تۇتىدۇ . ئەگەر مەن بولمىغان بولسام ، ئۇ بۇ دۇنيادا تىكەندەك يالغۇز ھايات كەچۈرگەن بولاتتى . شۇڭا ، مەن ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتىگە تەسىر يەتكۈزىدىغان ھەر قانداق ئىشتىن ئۆزۈمنى تارتىمەن ، نېمىشقا چاينى پەرز قىلغىنىم- نىڭ سەۋەبىمۇ مۇشۇ يەردە . ئىككىڭىزلەر چاي ئىچىپ ھۇزۇرلان- سىڭىزلەر ، مەنمۇ ھۇزۇرلانغانغا ئوخشاش . بۇنىڭسىزمۇ سىلەرنىڭ مېھماندوستلىقىڭىزلاردىن ناھايىتى خۇرسەنمەن .

نولىناكخانىڭ دەسلەپكى سۆزلىرى خىمنولىنىغا سەل باشقىچە تۇيۇلدى . ئۇ ، نولىناكخا ئەپەندى ئۆزىنى ئاشكارىلاشنى خالىماي ، ئەتەي توختىماي گەپ قىلىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ ھەقىقىي قىياپە- تىنى يوشۇرۇۋاتىدۇ ، دەپ ئويلىغانىدى . لېكىن ، ئۇ نولىناكخانىڭ مىجەزى تۇغما شۇنداق بولغانلىقتىن يات كىشىلەر بىلەن پاراڭلاش- قاندا قورۇنۇپ قالىدىغانلىقىنى ، ھەر قانداق كىشى بىلەن تۇنجى قېتىم كۆرۈشكەندە تارتىنچاقلىق قىلىپ ئۆزىنىڭ مىجەزىگە مۇنا- سىپ بولمىغان قىياپەتكە كىرىپ قالىدىغانلىقىنى ھەرگىز چۈشەڭ- مەيتتى . نولىناكخا باشقىلارغا يۇرىكىدىكى سۆزلەرنى ئېيتقان چاغ-

www.uyghurkitap.com

ئەمۇ ، بەزى سۆزلىرى كىشىلەرگە بىر ئاز قورقۇنچلۇق كۆرۈنىدۇ. تى ، ئۇ بولسا بۇنى ھېس قىلالمايتتى . ئەل مۇشۇ سۆزلەرنى قى ئۇچۇن ، بايام جوگىندىرو سىرتقا چىقماقچى بولغاندا لىق خانىڭ ۋىجدانى ئۆزىنى سەمىمىيەتسىزلىكتە ئەيىبلىگەن ، شۇڭلاش قىمۇ ئۇ بۇ يەردىن كېتىشكە ئالدىرىغانىدى . ئەمدى نولىناكخا ئۇ ئانىسى ئۇستىدە توختالغىنى ئۇچۇن ، خىمنولىنى ئۆزىنىڭ چەكسىز قايىللىق ۋە سۆيۈنۈش ھېسسىياتىنى باسالماي قالدى . نولىناكخا ئانىسىنى ئېغىزغا ئالغاندا ، خىمنولىنى ئۇنىڭ چىرايىدىن بىر خىل جىددىي ، ھەقىقىي كۆيۈمچانلىقنىڭ نۇرى يېغىپ تۇرغانلىقىنى بايقىغانىدى . شۇڭا ، ئۇنىڭ كۆڭلىدە نولىناكخاغا قارىتا ئاجايىپ بىر ھۆرمەت ۋە يېقىنچىلىق سېزىمى ئويغاندى . خىمنولىنى ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ ئەھۋالىنى سۇرۇشتۇرۇپ بېقىشنى خالىغان بولسىمۇ ، لېكىن تارتىنىپ ئېغىز ئاچالمىدى .

— سىز ناھايىتى توغرا قىپسىز ، — دېدى ئوننودا نولىناكخانىڭ بايامقى سۆزلىرىدىن كېيىن ، — ئەگەر مەن بۇ ئىشلارنى بىلگەن بولسام ، ھەرگىزمۇ سىزنى چايغا زورلىماس ئىكەنمەن . كەچۇرۇڭ ، ئەدەپسىزلىك قىپتىمەن .

— چاي ئىچمىگەنلىك بىلەن سىزلەرنىڭ مەرھىمىتىڭىزلەرنىڭ شاراپىتىدىن مېنى بەھرىمەن بولمىدى دەمسىزلەر ؟ — دېدى نولىناكخا كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ .

مېھمان ئۇزىغاندىن كېيىن خىمنولىنى دادىسىنى قولتۇقلاپ ئۇستۇنكى ئۆيگە چىقتى ـ دە ، بېنگال يېزىقىدا چىقىدىغان بىر ژۇرنالنى ئېلىپ ئوقۇشقا باشلىدى ، ئوننودا ئەپەندى تىڭشاپ ئولتۇرۇپ ئاستا ـ ئاستا ئۇيقۇغا كەتتى . چارچاشقا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان مۇنداق ئەھۋال يېقىندىن بۇيان بوۋاينىڭ ئادىتىگە ئايلىنىپ قالغانىدى .

قىرىق ئۇچىنچى باب

نولىناكخا بىلەن ئوننودا ۋە ئۇنىڭ قىزى تونۇشۇپ ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا يېقىن دوستلاردەك بولۇپ كېتىشتى . خىمنولىنى نولىناكخا بىلەن تونۇشۇشتىن ئىلگىرى ، ئۇنىڭ بىلەن دىنىي تەرەپتىكى مەسىلىلەر توغرىسىدىلا سۆزلەشكىلى بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ ، ئادەتتىكى ئادەملەرگە ئوخشاش كۇندىلىك تۇرمۇش ھەققىدە سۆھبەتلىشىش مۇمكىنلىكىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى . نولىناكخانىڭ پاراڭچى ئادەم ئىكەنلىكى تېز ئاڭدىلا بايقالدى . لېكىن ، ئۇ ناھايىتى قىزغىن سۆزلەۋاتقان چاغلىرىدىمۇ يەنىلا ئۆز ۋەزمىنلىكىنى يوقاتمايتتى .

بىر كۈنى ، ئوننودا ، خىمنولىنى نولىناكخا بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى . شۇ ئەسنادا جوگىندىرو ئۆيگە كىرىپلا دادىسىغا سۆزلەپ كەتتى :

— خەۋەردار بولۇپ قال ، دادا ، ھازىر «براھما سامائى» دىكىلەر بىزنى نولىناكخانىڭ مۇرتىلىرى دەپ بولۇپ قاپتۇ . ھېلى مۇشۇ ئىش توغرىسىدا پورەش بىلەن قىزىرىشىپ قالدىم .

— بۇنىڭغا خاپا بولۇپ كېتىدىغان نەرى بار ، — دېدى ئوننودا كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ ، — بىرمۇ مۇرتى يوق ، ھەممىسىلا باشلىق بولىدىغان دىنىي جەمئىيەتنىڭ ئادىمى بولۇپ قالغان بولسامغۇ نومۇس قىلاتتىم . ئەگەر راستتىنلا شۇنداق بولىدىغان بولسا ، ھەتىنۋا ئادەم كانىيى يىرتىلغۇچە ئەمرىمەرۇپ قىلىشىپ ، نەتىجىدە ھېچكىم ھېچنېمە ئۆگىنەلمىگەن بولاتتى .

— مەن بۇ سۆزىڭىزگە قوشۇلمەن ، ئوننودا ئەپەندى ، — دېدى نولىناكخا ، — بىز سەپەرگە چىقايلى ، قەيەردە ئۆگەنگىلى بولىدىغان نەرسە بولسا شۇ يەردە تۇرايلى ـ دە ، ئۆزىمىزنى يارىملىق مۇخلىسلاردىن قىلىپ چىقايلى .

جوگىندىرو بۇنىڭلىق بىلەن توختىمىدى .

— سۆزلىگەنغۇ ياخشى ، — دېدى ئۇ ، — بىكىن بۇنىڭغا سەل قارىغىلى بولمايدۇ . نولىن ئەپەندى ، سىز شۇنى ... ئەرەككى ، سىزگە بىرەر قېتىم دوقۇرۇپ قالغانلا ئادەم «... نىڭ مۇرتى» دېگەن ئاتاققا قېلىۋاتىدۇ . بۇنداق ھاقارەتنى سىز كۆلۈپ قويۇپلا ئۆتكۈزۈۋېتەلمەيسىز . دېمىسىمۇ ، سىز ھېلىقى ئىشلىرىڭىزدىن بەزسىگىز بولىدۇ .

— قايسى ئىشلىرىمدىن ؟

— ئاڭلىشىمچە ، سىز يوگ① مۇخلىسلىرىدەك بۇرنىڭىزدىن نەپەس چىقىرىدىكەنسىز ، چىقىۋاتقان كۆنگە قاراپ تەئەققۇلۇن قىلىدىكەنسىز ، دۇئا ـ تىلاۋەتلىرىڭىزنى بەجا كەلتۈرمەي تۇرۇپ ھېچنېمىگە ئېغىز تەگكۈزمەيدىكەنسىز . بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە سىز ئەلنىڭ قائىدە ـ يوسۇنىدىن چىقىپسىز ، يەنى تەمسىلدە ئېيتىلغىنىدەك «غىلاپتىن چۈشۈپ» قاپسىز .

جوگىنىدرونىڭ مۇنداق ئەدەپسىز ۋالاقلاشلىرىدىن نومۇس قىلغان خىمنولىنى ئىختىيارسىز بېشىنى تۆۋەن سالدى . نولىناكخا كۈلۈمسىرەپ قويدى .

— توغرا دەيسىز ، جوگىن ئەپەندى ، — دېدى ئۇ ، — ئەلنىڭ قائىدە ـ يوسۇنىدىن چىقىپ كېتىش ئەلۋەتتە توغرا ئەمەس . لېكىن ، نېمىلا دېگەنبىلەن ، ئادەم مەڭگۈ غىلاپىدىن چىقمايدىغان قىلچىقا ئوخشاش بولۇپ قالسا توغرا بولمايدۇ . قىلچىنىڭ غىلاپ ئىچىدە يوشۇرۇنۇپ تۇرىدىغان يېرى ئاساسىي قىسمى ھېسابلىنىدۇ ، ھەممە قىلچىلارنىڭ بۇ قىسمى ئوخشاش كەلسە كېرەك . شاپگەر قىلىچ دەستىسىگە ئۆزىگە ياقىدىغان ھەر خىل نەقىشلەرنى ئويۇپ ، پەقەت شۇ يەردىلا ئۆز ھۈنىرىنى نامايان قىلالايدۇ . خۇددى شۇنىڭغا ئوخشاش ، ئادەممۇ ئۆزىنىڭ جەمئىيەتتىن ئىبارەت بۇ غىلاپتىن تاشقىرى چىقىپ تۇرغان قىسمىدا ئۆز ھۈنىرىنى نامايان

① ھىندىلارنىڭ يوگا ئىلمىنىڭ يولىنى قۇرغان ئادەم ، پەيلاسوپ . يوگا — دىنىي پەلسەپىۋى ئىلىم بولۇپ ، بۇ ئىلىم بىر نەرسىگە پۈتۈن ۋۇجۇدۇڭ بىلەن بېرىلىپ ، ئۇنى تەئەققۇلۇن قىلىشاڭ ، تەكرىدىن ۋەھمى ئالالايسەن ، دەپ ئۆگىتىدۇ .

قىلالايدۇ ھەم نامايان قىلىشى كېرەك . سىز كىشىلەرنىڭ بۇ ئەر-كىنلىكىنى تارتىۋالىمەن دېسىڭىز بولمايدۇ ! مەن ھازىر ھەيران قېلىۋاتقان نەرسە باشقا ئەمەس ، مەن ئۆز ئىشلىرىمنى باشقىلارنىڭ كۆزىدىن يوشۇرۇپ ئۆينىڭ ئىچىدە قىلغان تۇرسام ، ئۇلار نەلەردىن كۆرۈۋېلىپ بۇ گەپنى قىلىپ يۈرىدىغاندۇ ؟

— سىز بەلكىم بىلمەيسىز ، — دېدى جوگىندىرو ، — جاھاننى ئۆزگەرتىدىغان مەسئۇلىيەت بىزنىڭ زىممىمىزگە ئارتىل-غان دەپ يۈرىدىغان بەزى كىشىلەر ، ئەتراپتىكى ئىشلارغا كۆز - قۇلاق بولۇپ تۇرۇشنى ئۆزلىرىنىڭ باش تارتىپ بولماس مەجبۇرى-يىتى دەپ بىلىشىدۇ . ئۇلار ھەتتا ئېرىشەلىگەن مەلۇماتلارنى ئۆز-لىرى تولۇقلاش ئىقتىدارىغا ئىگە . ئۇلارچە ئىش مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك ، بولمىسا دۇنيانى ئۆزگەرتىش خىزمىتى توختاپ قېلىشى مۇمكىن . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، نولىن ئەپەندى ، ئۇلار باشقىلارنىڭ قائىدىگە توغرا كەلمەيدىغان ئىشلارغا تېخىمۇ دىققەت قىلىشىدۇ ، ھەتتا ئۇ ئىش ئۆينىڭ ئىچىدە قىلىنغان بولسىمۇ ، ئوخشاش . قائىدە - يوسۇن بويىچە كېتىۋاتقان ئادەمگە بولسا ، ئۇلار نەزەر كۆزىنىمۇ سېلىپ قويمايدۇ . مانا بىزنىڭ خىمنونى ئېيتساق ، ئۇ سىزنىڭ ئۆگزىدە قىلغان ئىشلىرىڭىزغا دىققەت قىپتۇ ھەمدە دادام-غىمۇ ئېيتىپتۇ . گەرچە ئۇ سىزنى ئۆزگەرتىدىغان مەسئۇلىيەتنى زىممىسىگە ئالمىغان بولسىمۇ .

خىمنولىنىڭ رەنجىگەنلىكى چىرايىغا تېپىپ چىقتى . ئۇ ئەمدى سۆزلەي دەپ تۇرۇشىغا ، نولىناكخا بۇرۇلۇپ ئۇنىڭغا سۆز ئاچتى :

— بۇنىڭغا خىجالەت بولۇش كەتمەيدۇ . مەن ئەتىگەنلىك ياكى كەچلىك ئىبادەت قىلىۋاتقان چاغلىرىمدا ، سىز ئۆگزىگە چىقىپ قالغان بولسىڭىز ئۇنىڭ نېمىسى يامان ؟ كۆز دېگەننى كۆرۈشكە يارىتىلغۇ ، كۆرۈپ قالغانغا نومۇس قىلسىڭىز بولمايدۇ . ئەگەر بىز بۇنى گۇناھ ھېسابلىساق ، قېنى قايسىمىز بۇ گۇناھنى ئۆتكۈزمىگەن !

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇرچە كىتاب تورى

— كاشكى خمنو ئىبادەتخانىزگە بىرەر ئالىملىقىنى ئېيتقان بولسا ، — دېدى ئونىودا ، — ئۇ سىزنىڭ ئىستىقبالىڭىز ھەققىدە سىدا مەندىن چەكسىز ھۆرمەت ھېسسىياتى بىلەن سورىغانىدى .

— مەن سىلەرنىڭ گېپىڭلارنى زادىلا چۈشىنەلمىدىم ، باشقىلاردەك تۇرمۇش كەچۈرگەننىڭ بولمايدىغان نەرى باردۇ . ھېچ ئەقلىم يەتمەيدۇ ، پىنھان جايدا ئاللىقانداق غەلىتە مەشغۇلاتلارنى قىلغانىنىڭ نېمىمۇ پايدىسى بار كېن ـ تاڭ ! بۇنداق ئىشلار ئاستا ـ ئاستا كىشىنىڭ كاللىسىنى كېرەكتىن چىقىرىپ ، ئادەمنى تولىمۇ بىر تەرەپلىمە قىلىپ قويۇشى مۇمكىن . مېنىڭ بۇ گەپلىرىمدىن رەنجىمەڭ . مەن ئادەتتىكىلا بىر ئادەم . مەن دۇنيا سەھنىسىنىڭ پەگاھىدىن ئورۇن ئالغان ئادەم ، ھايات لىقنىڭ تۆرىدە ئولتۇرغانلارغا ئانچان تېشىم يەتمىسە ، ئۆزۈم ھەرگىزمۇ يېتەلمەيمەن . دۇنيادا مەندەك ئادەملەر سامانداك . ئەگەر سىز ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى كەينىڭىزگە تاشلاپ قويۇپ ئۆزىڭىزنىڭ تۇتۇرۇقسىز دۇنيايىڭىزنىڭ بۇيۇكلىكىگە ئۆرلەۋەرسىڭىز ، ئۇ چاغدا سىز تاش بوراننىڭ نىشانىغا ئايلىنىپ قېلىشىڭىز مۇمكىن .

— دۇرۇس ، دۇنيادا كىشىلەر ھەقىقەتەن بىر ـ بىرىگە تاش ئېتىشىۋاتىدۇ . بەزى تاشلار تېرىڭىزنى سۇرۇپ ئۆتۈپ كەتسە ، بەزىلىرى تېنىڭىزنى يارىلاندۇرۇشى مۇمكىن ، — دېدى نولناك-خا ، — ئەگەر بىر ئادەم ساراڭلىقتىن ياكى تۇغما نادانلىقتىن ئەجەللا بىر قىلىقلارنى قىلغىلى تۇرۇپتۇ ، دېگەن پاراڭ چىقسا ، بۇنىڭ كارايىتى چاغلىق . لېكىن ، بىرسى دىنىي جەھەتتىن ئەسەبىيلىشىپ ئۆزىنى پەيغەمبەر دەپ يۈرگۈدەك ، ئۇ ئەتراپىغا بىر مۇنچە ئادەملەرنى يىغىۋېلىپ ئايلاندۇرۇپ يۈرىدۇ ، دېگەن گەپ چىقىپ قالسا ، بۇنى چاقچاقنىڭ ئورنىدا ئۆتكۈزۈۋېتىشكە بولمايدۇ . بۇنىڭغا سىز مەيلى قانچىلىك كۈلۈڭ ، بەربىر بولمايدۇ !

— مەن سىزدىن يەنە ئۆتۈنىمەن ، نولىن ئەپەندى ، مەندىن رەنجىمەڭ ، سىز ئۆگزىڭىزدە نېمە خالىسىڭىز شۇنى قىلىۋېرىسىز ، بۇنىڭغا قارشى تۇرۇشقا مېنىڭ ھەققىم يوق . مېنىڭ دېمەكچى

بولغىنىم ، ئەگەر ئادەم ئادەتتىكى قائىدە - يوسۇن دائىرىسىدىن چىقماي ئىش قىلسا ، ئۇنىڭغا باشقىلارنىڭ گەپ قىلىشىغىمۇ ئورۇن قالمايدۇ . ئۆزۈمنى ئېيتسام ، مەن باشقىلار ماڭغان يولدا كېتىۋېرىمەن ، بۇنىڭدىن بىئارام‌لىقمۇ ھېس قىلمايمەن . كۆپىنىڭ يولىدىن شۇنداقلا چىقسىڭىز ، بىر مۇنچە كىشىلەر گۇررىدە كېلىپ ئولىشۋالىدىغان گەپ ئىكەن ، ئۇلار سىزنى ماختامدۇ ياكى قارىغامدۇ ، بۇ مەن ئۈچۈن بەربىر . لېكىن ، كۇن بويى غەلۋە - غۇدۇر بىلەن ئۆتىدىغان كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا جاھاندارچىلىق قىلماق بەكمۇ تەس !

— بەللى ، جوگىن ئېپەندى ، سىز ئەمدى گەپنى نەگە ئېپكەتكىلى تۇرىدىڭىز ؟ — دېدى نولىناكخا ، — تۇرۇپلا مېنى ئېگىز ئۆگزىدىن ئېلىپ مەنسىز يەرگە ئۇرغىلى تۇرىدىڭىزغۇ ، ئەمدى تېخى قاچماقچى بولۇۋاتىسىز . بۇنداق قىلسىڭىز بولمايدۇ !

— بۇگۇنچە ئېيتىدىغان باشقا گېپىم يوق ، چىقىپ كوچا ئايلىنىپ كېلەي ، — دېدى جوگىندىرو .

ئۇ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن خىمنولىنى پەرىشان ھالدا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ، داستىخاننىڭ چۆرىسىنى غىجىملىغىنىچە ئولتۇرۇپ كەتتى . زەن سالغان كىشى ئۇنىڭ كىرپىكلىرىدە ئوينىاپ تۇرغان ياش ئۇنچىلىرىنى بايقىۋالغان بولاتتى . ئۇ ھەر كۇنى نولىناكخا بىلەن ئۇچرىشىپ يۇرۇش جەريانىدا ، ئۆزىنىڭ روھىي دۇنياسىنىڭ نەقەدەر كەمبەغەللىكىنى ھېس قىلغان ۋە ئۇنىڭ كۆرسەتكەن يولىغا مېڭىش ئىرادىسىگە كەلگەنىدى . ئۇ قانتىق دەرد - ئەلەم چېكىۋاتقان ، قانچە قىلسىمۇ نە ئۆزىدىن ، نە باشقىلاردىن بىرەر مەنىۋى يار - يۆلەككە ئېرىشەلمەيۋاتقان بىر پەيتته ، نولىناكخا تۇيۇقسىز مەيدانغا چىقىپ ، بۇ دۇنيانىڭ بىر يېڭى قىياپىتىنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىپ قويدى . كۇنلەر ئۆتكەنسېرى ، ئۇ خۇددى تەقۋا كىشىلەردەك ئۆز نەپسىگە ھاي بېرىدىغان بىر خىل ئىستەككە باغلىنىپ قالدى . چۇنكى ، مەنىۋى يار - يۆلەككە پەقەت ئۆزىگە ھاي بېرىشنى بىلگەندىلا ئېرىشكىلى بولاتتى .

ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئادەم دېگەن قايغۇنىڭ قۇربى ئەمەسقۇ . مەلۇم جاپالىق پائالىيەت داۋامىدا قايغۇغا بەرھەم بەرگىلى بولىدۇ . لېكىن ، خىمنولىنى بۇنىڭغا ئانچە غەيرەت قىلالمىدى . ئۇنىڭ تىگە ئۇ كىشىلەردىن ئۆزىنى تارتىپ يۇرگەنلىكى ئۇچۇن ، قايغۇ - ھەسرەتلىرىنى قەلبىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدا يوشۇرۇپ يۇرۇشكە مەجبۇر بولدى . شۇڭا ، ئۇ نولىناكخا تۇتقان يولدا مېڭىپ ھەر خىل دىنىي پەرىزلەرگە قاتتىق ئەمەل قىلىمەن ، دېگەن ئىرادىگە كېلىپ پەرىز تۇتۇپ يۇرگەندىن بۇيان ئۆزىدە ئېيتقۇسىز بىر يەڭگىللىك ھېس قىلدى . ئۇ ئۆز قارارى بويىچە ئىش تۇتۇشقا ئەپلىك بولسۇن ئۈچۈن ، ئۆيدىكى بارلىق سەرەمجانلارنى بىكار قىلدى . زىلچە گىلەم ۋە سېلىنچىلارنىڭ ھەممىسىنى قاتلاپ ئېلىۋەتتى ، ھەتتا كارىۋاتنىمۇ بىر دالدىغا ئېچىقتۇرۇۋەتتى . ئۇ ھەر كۈنى يەرگە سۇ سېپىپ سۈپۈرەتتى ، ئۆيدە بىر تەشتەك گۈلدىن باشقا ھېچنېمىنى قالدۇرمايتتى . يۇيۇنۇپ چىققاندىن كېيىن ، قارىدەك ئاپئاق كۆڭلەكنى كىيىپ پولغا ئولتۇراتتى . ئۇلۇغ ئېچىۋېتىلگەن دېرىزىلەردىن بىمالال چۈشۈۋاتقان ئاپتاپ ئۆي ئىچىنى يورۇتۇۋېتەتتى . پارلاپ تۇرغان قۇياش نۇرى ئۇنىڭ قەلبىنى نۇرلاندۇرسا ، ئويناق شامالالار ئۇنىڭ خىيالىنى قاناتلاندۇراتتى .

ئوننودا ئەپەندى قىزى يەتكەن ئىستىقامەتنىڭ دەرىجىسىگە يېتەلمىگەن بولسىمۇ ، لېكىن خىمنولىنىڭ پەرىز ئادا قىلىپ يۇرگەندىن بۇيان چىرايىدىن بۇرۇنقىدەك نۇر يېغىپ تۇرىدىغان بولۇپ قالغانلىقىغا ناھايىتى خۇشال ئىدى . ئەمدى نولىناكخا كىرسە ئۇچىسى خىمنولىنىنىڭ ھۇجرىسىغا بېكىنىۋېلىشىپ ، پولدا ئولتۇرۇپ پاراڭلىشاتتى .

بەزىدە جوگىندىرو توغرىدىن - توغرا ئېتىراز بىلدۈرەتتى .

— سىلەر ئەمدى نېمە بولغىلى تۇرىدۇڭلار ، — دەيتتى ئۇ قاتتىق رەنجىگەن ھالدا ، — سىلەر ئۇچۇڭلار بۇ ئۆينى بۇزرۇكگاھ قىلىۋالدىڭلارغۇ . مەندەك ئادەمگە بۇ يەردە پۈت دەسسىگۈدەك جايمۇ قالمايدىغان ئوخشايدۇ .

ئىلگىرى خىمنولىنى ئاكسىنىڭ مۇنداق زەھەرلىك گەپلىرى ئاڭلىسا خاپا بولاتتى . ئوننودا ئەپەندى ھازىرمۇ ئۇنىڭ بەزى تەئەددىلىرىگە چىدىيالماي گاھىدا بىر نېمىلەر دەۋېتىشكە مەجبۇر بولسىمۇ ، لېكىن خىمنولىنى بۇنداق گەپلەرنى نولىناكخادەك مۇلايىم كۇلۇپلا ئۆتكۈزۈۋېتىدىغان بولۇپ قالدى . ئۇ ھازىر ئىشەنچلىك ، مۇستەھكەم ، ھەر تەرەپلىمە مەنىۋى يار - يۆلەككە ئېرىشكەن ، تارتىنىش دېگەننىمۇ رەزىل قورقۇنچاقلىق سۈپىتىدە يېغىشتۇرۇپ قويغانىدى . ئۇ دوستلىرىنىڭ ئۆزىنى ئۇياقتىن ئۆتۈپ بۇياققا قاراپ قالدى ، دەپ مازاق قىلىشۋاتقىنىنىمۇ چۈشىنەتتى . لېكىن ، ئۇنىڭ نولىناكخا ۋە ئۇنىڭ غايىسىگە بولغان ئەقىدىسى ھەم يۈكسەك ھۆرمىتى ئۇنى ھەتتا ئىنسانىيەت بىلەن قارشىلىشىقمۇ پېتىنالايدىغان بىر خىل قۇدرەتكە ئىگە قىلغانىدى . شۇڭا ، ئۇ ئەمدى ھېچكىمنىڭ ئالدىدا قورۇنمايتتى .

بىر كۈنى ئەتىگىنى ، ئۇ يۇيۇنۇپ چىقىپ ئىبادىتىنى تۈگەتكەندىن كېيىن ، ئۆينىڭ دېرىزىلىرىنى ئېچىۋېتىپ يالغۇز خىيال سۈرۈپ ئولتۇراتتى . تۇيۇقسىز ، ئوننودا ئەپەندى نولىناكخانى باشلاپ كىرىپ كەلدى . ھودۇقۇپ كەتكەن خىمنولىنى بىر ھازاغچە ئۆزىنى ئوڭشىيالماي قالدى . ئۇ دەرھال تىزلىنىپ ئىككىسىنىڭ ئىتەكلىرىنى كۆزىگە سۈرتتى . بۇ ئەسلىدە ئاتا - ئانا ۋە ياشانغان ئۇستازلارغا كۆرسىتىلىدىغان ھۆرمەت بولغاچقا ، نولىناكخاغا سەل باشقىچە تۇيۇلغاندەك بولۇۋېدى ، ئوننودا ئەپەندى ئۇنىڭغا ئاستا ئىزاھات بېرىپ قويدى :

— بىئارام بولماڭ ، نولىناكخا ئەپەندى ، ئۇنىڭ قىلغىنى پۈتۈنلەي ئورۇنلۇق .

بۇرۇن نولىناكخا ئەپەندى بۇلارنىڭ ئۆيىگە بۇنداق سەھەرلەپ كىرىپ باقمىغانىدى ، شۇڭا خىمنولىنى ، چوقۇم ئۇنىڭ بىر مۇھىم گېپى بولسا كېرەك ، دەپ ئويلاپ ئۇنىڭ چىرايىغا تىكىلدى . ئۇ بايام بىنارستىن كەلگەن بىر پارچە خەتنى تاپشۇرۇۋالغانلىقىنى ،

خەتتە ئانىسىنىڭ كېسەل ئىكەنلىكى ئېيتىلمىغانلىقىنى ، بۈگۈن كەچقۇرۇن كالكۇتتىدىن پويىزدا يولغا چىقىدىغانلىقى ، تۆت كۈن سەپەر تەييارلىقى كۆرمىسە بولمايدىغانلىقىنى ، شۇڭا ھەر دىلا خوشلىشىپ چىقىش ئۈچۈن كىرىشكە مەجبۇر بولغانلىقىنى ئېيتتى .

— ئانىڭىزنىڭ كېسەل بولۇپ قالغانلىقىنى ئاڭلاپ ناھايىتى بىئارام بولۇۋاتىمەن ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى ، — ئىلاھىم كېسىلى بالدۇرراق شىپالىق تاپقاي . نەچچە ھەپتىدىن بۇيان سىز بىزگە ناھايىتى چوڭ ياردەمدە بولدىڭىز . شۇ ياخشىلىقلىرىڭىز ئۈچۈن بىزمۇ بىر جاۋاب قايتۇرالمغان بولساق ناھايىتى ياخشى بولاتتى .

— نېمىلەرنى دەۋاتىسىز ، راستىنى ئېيتقاندا ، مەن سىلەرگە قانچە رەھمەت ئېيتسامۇ ئەرزىيدۇ ، — دېدى نولىناكخا ، — سىز قوشنىدارچىلىقىنى ھەقىقىي يەتكۈزدىڭىز . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، سىزنىڭ قىزغىن ھېسسىياتىڭىز ئۇزۇندىن بۇيان ئۆزۈم ئويلىنىپ يۈرگەن بەزى مەسىلىلەرنى يېڭى بىر مەنگە ئىگە قىلدى . سىزنىڭ تۇرمۇشتا تۇنجى يولىڭىز مېنىڭ پىكىر قىلىشىمغا ، دىنىي قىزغىنلىقىمغا تېخىمۇ ئىلھام بولدى . بۇنىڭ بىلەن مېنىڭ پىكىر قىلىشىم ، دىندا تۇنجى يولۇم تېخىمۇ ئەمەلىي قىممەتكە ئىگە بولدى . مەن ھازىر شۇنى ھەقىقىي تۇردە چۈشەندىمكى ، ئۆزى بىلەن بىر پىكىرلىك بولغان كىشىلەر بىلەن رابىتىلىك قىلىشنىڭ قالتىس پايدىسى بار ئىكەن .

— سۆزلىسەك قىزىق ، — دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ئوننودا ئەپەندى ، — بىز سىز بىلەن تونۇشۇشتىن ئىلگىرى بىر نېمىمىز كەمدەكلا ھېس قىلاتتۇق ، لېكىن زادى نېمىنىڭ كەملىكىنى دەپ بېرەلمەيتتۇق . دەل مۇشۇ چاغدا سىز يولۇقتىڭىز ، مەن سىزنىڭ ياردىمىڭىزنىڭ بىز ئۈچۈن تەڭداشسىز مۇھىملىقىنى شۇ زامات ھېس قىلدىم . بىز دائىملا ئۆيدە بولىمىز ، باشقىلار بىلەن

باردى ـ كەلدى قىلىشقىمۇ ئانچە قىلىپ كەتمەيمىز ، باشقىلاردەك ھەر تەرەپكە دوقۇرۇپ ، يىغىلىشلارغا باردىغان ، لىكسىيە ئاڭلاپ كېلىدىغان ئىشمۇ بىزدە يوق . مېنىڭ بارغۇم كەلگەن تەقدىردىمۇ خىمنولىننىي بوسۇغىدىن ئېلىپ چىقماق بەسى مۇشكۇل ئىش . قايسى كۇنكى ئىشىمىزنى ھەقىقەتەن بىر مۆجىزە دېيىشكە بولىدۇ . جوگىنىدىرودىن سىزنى لىكسىيە ئوقۇيدىكەن دېگەننى ئاڭلاپ قىلچە تارتىشىپ ئولتۇرمايلا بېرىۋەردۇق . راست گەپنى قىلغاندا ، نولىن ئەپەندى ، ئىلگىرى بىزدە بۇنداق ئىش بولۇپ باقمىغان . ئەگەر تەكرىنىڭ دىلىكىزگە سېلىشى بىلەن سىز بىزگە مۇرۇۋۋەت قىلمىغان بولسىڭىز ، بۇنداق ئىشمۇ ھەرگىز بولمىغان بولاتتى . بىز سىزگە قانچە ئېيتساقمۇ مىننەتدارچىلىقىمىز تۇگىمەيدۇ .

— مېنىڭ ئىككى ئېغىز سۆزلىشىمگە ئىجازەت بەرسەڭىز ، — دېدى نولىناكخا ، — مەن ئۆزۇمنىڭ تۇرمۇشۇم خۇسۇسىدىكى پاراڭلارنى ئىككىڭىزلەردىن باشقا ھېچكىمگىمۇ ئېيتىپ باقمىغان . ئادەم ئۆزىنىڭ ئەڭ يۇكسەك سەمىمىيىتىنى بىراۋغا بىلدۇرمەكچى بولىدىكەن ، ئۇ چوقۇم ئۇنى ئۆز سىرىدىن تولۇق خەۋەردار قىلىشى كېرەك . مەن سىزنىڭ يارىدىمىڭىزدە بۇنى ئورۇندىلىدىم . شۇنىڭغا سىزنىڭ ئىشەنچىڭىز كامىل بولسۇنكى ، سىزنىڭ ماڭا قىلغان يارىدىمىڭىز ھەقىقەتەن مۇھىم .

خىمنولىننى باشتىن ـ ئاياغ ئۇلارنىڭ پارىڭىغا ئارىلاشماي بىر چەتتە ، دېرىزىدىن چۇشۇۋاتقان كۇن نۇرىنى تاماشا قىلىپ ئولتۇرىدى . ئۇ پەقەت نولىناكخا ئورنىدىن قوپۇپ مېڭىشقا تەمشەلگەن چاغدىلا بىر ئېغىز گەپ قىلدى :

— بولسا ئانىڭىزنىڭ ئەھۋالىدىن بىزنى ۋاقىپلاندۇرۇپ تۇرارسىز .

نولىناكخا خوشلاشقان چاغدا ، ئۇ يەنە تىز پۇكۇپ ئۇنىڭ ئېتىكىنى كۆزىگە سۇرتتى .

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تارىسى
www.uyghurkitap.com

قىرىق تۆتىنچى باب

ئوكخوينىڭ ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە كەلمەي يۈرگىنىگە خېلى چاغلار بولۇپ قالغانىدى. نولىناكخا بىنارسقا كېتىپ قالغاندىن كېيىن، جوگىندىرو ئۇنى يەنە ئۆيىگە باشلاپ كەلدى. ئوكخوي خىمنولىنىڭ ئۆزىنى تۇتۇشلىرىدىن ئۇنىڭ رومىشقا قانچىلىك يۇرىكى سوقىدىغانلىقىنى بىلىپ باقماقچى ئىدى، لېكىن ئۇ خىمنولىنىنى ناھايىتى تەمكىن قىياپەتتە كۆردى.

— يېقىندىن بۇيان كەم دىدار بولۇپ كەتتىڭىزغۇ؟ — دەپ سورىدى خىمنولىنى تۇزلۇك بىلەن.

— سىزنىڭچە، مەندەك ئادەمنىڭ كۇندە باشقىلارغا دىدار كۆرسىتىدىغان سالاھىيىتى بارمىدۇ؟ — دېدى ئوكخوي جاۋاب بېرىپ.

— بەللى، — دېدى خىمنولىنى قاقاقلاپ كۇلۇپ كېتىپ، — سىز دېگەندەك، سالاھىيىتى توشمىغانلار باشقىلارنىڭ ئۆيىگە بارماسلىققا تېگىشلىك بولسا، كۆپىنچىمىز ئۆيدىن چىقماي ئولتۇرساق بولىدىكەن — دە!

ئوكخوي قالتىس بىر كەمتەرلىك قىلىۋەتمەكچى ئىدى، ئويلىمىغان يەردە خىمنو ئۇنىڭدىنمۇ ئېشىپ چۈشتى. ئۇ بۇ جەھەتتە ھەممە خەقنى بىر چوقۇۋالغۇدەك جۇمۇ. بۇ گەپكە مەنمۇ بىر ئاز قوشۇق سىلىپ قويای. ماڭا ئوخشاش كالتە كۆسەي ئادەملەر باشقىلار بىلەن ئارىلىشىپ يۈرسە بولۇۋېرىدۇ، لېكىن ئالاھىدە ئەربابلار بىلەن ناگان — ناگاندا كۆرۈشۈپ قويۇشقا توغرا كېلىدۇ، ئۇلار بىلەن دائىم بىللە تۇرۇش توغرا كېلىپ قالسا بارغۇ، ئۇ چاغدا چىدىغىلى بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ پات — پات تاغ — ئورمانلارغا، ئادەمزات ئايىغى تەگمىگەن ئۆڭكۇرلەرگە بېرىۋېلىشىنىڭ سەۋەبىنمۇ مۇشۇ يەردە. ئەگەر ئۇلارمۇ ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ ئارىسىدىن ماكان تۇتۇۋالغان بولسا، پېقىرەك، ئوكخويەك پەگاھقا چۈشۈپ

قالغانلارغا جاڭگالغا قېچىپ كېتىشكە توغرا كېلەتتى ، — دېدى جوگىنىرو .

خىمنولىنى بۇ نەشتەرلىك گەپنىڭ كىمگە قارىتىلمۇاتقانلىقىنى چۈشىنىپ تۇرسىمۇ ، بىر ئېغىز ئۇندىمىدى ، چەينەكنى ئالدى - دە ، ئۇچىسىگە بىر پىيالىدىن چاي قۇيدى .

— سەن ئۆزۈڭ چاي ئىچمەمسەن ؟ — دەپ سورىدى ئاكىسى .

خىمنولىنى ئاكىسىدىن گەپ ئىشتىمۇالىدىغانلىقىنى سېزىپ تۇرسىمۇ ، خاتىرجەم جاۋاب بېرىۋەردى :

— ئىچمەيمەن ، مەن چاينى پەرىز قىلغان .

— ئەمدى زاھىت دېگەننىڭ ئۆزىلا بوپسەن - دە . چاينىڭ تەركىبىدە ساۋابلىق تاپىدىغان ھېچ نەرسە يوق ، شۇنداقمۇ ؟ ئۇ پەقەت زاھىتلا يەيدىغان مىرو بالانىڭ تەركىبىدىلا بولسا كېرەك . مەن چۈشىنىپ تۇرۇپتىمەن ! خۇش بولاي ، تەڭرىنىڭ ھەققى - ھۆرمىتى ئۈچۈن بولسىمۇ بۇنداق قىلمىغىن . خىمنو ! بىرەر چىنە چاي ئىچكەنلىك بىلەن قىلغان تۇۋا - ئىستىغپارىڭ بىكار بولۇپ كەتسە ھېچقىسى يوق . دۇنيادا ئەڭ ئۇزۇن مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان نەرسىنىڭمۇ چېكى بولىدۇ ، كېچىككىنە ئىشلارنى يوغانلا بىر نېمە قىلىۋېلىشنىڭ نېمىمۇ زۆرۈرىيىتى بار ، — جوگىنىرو سۆزىنى لەپ بولغاندىن كېيىن ، بىر پىيالە چاي قۇيۇپ خىمنولىنىنىڭ ئالدىغا قويۇپ قويدى .

خىمنولىنى پىيالىگە قول ئۇزىتىپمۇ قويماي ، بىردىنلا ئۆرۈلۈپ دادىسىغا سۆزلىدى :

— دادا ، چاينى قۇرۇقلا ئىچەمسىز ، بىرەر نېمە يېگۈڭىز يوقمۇ ؟

ئوننودا ئەپەندىنىڭ ئاۋازىمۇ ، قولىمۇ تىترەپ كەتتى .

— ماڭا قارا ، قىزىم ، ئەگەر ھازىر يەنە بىر نېمە يېسەم چوقۇم يېرىلىپ ئۆلىمەن ، — دېدى ئۇ ، — ئۆزۈندىن بۇيان مەن جوگىنىڭ مۇنداق ئەدەپسىز قىلىقلىرىغا سۈكۈت قىلىپ ھەممىنى ئىچىمگە سىڭدۈرۈپ كەلدىم . مۇشۇ ھالىتىمدە ئاغزىم ئېچىلىپ كەتـ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

سە ، ئاچچىقىمغا ھاي بېرەلمەي نۇرغۇن گەپ تېلىۋېتىپ ، كېيىن پۇشايمانغا قالماي يەنە .

خىمنولىنى شاققىدە ئورنىدىن تۇرۇپ دادىسىنىڭ قېشىغا بېرىپ دى ۋە مۇلايىملىق بىلەن :

— خاپا بولماڭ ، دادا . ئاكام ماڭا ياخشى كۆڭلى بىلەن چاي قۇيۇپ بەردى ، مەن ئۇنىڭغا قىلچە رەنجىمىدىم ، سىز بىر ئاز بىر نېمە يەۋالمىسىڭىز بولمايدۇ . قۇرۇق چاينى ئىچىۋەرگەن بىلەن سىزگە زىيان قىلىدۇ ، — دېدى ـ دە ، دادىسىنىڭ ئالدىغا بىر تەخسە پېچىنە ئەكېلىپ قويدى .

ئوننودا ئاستا پېچىنە يېيىشكە باشلىدى .

خىمنولىنى ئۆز ئورنىغا ئولتۇرۇپ ئاكىسى قۇيۇپ بەرگەن چايىنى ئىچىشكە تەمشىلىۋىدى ، ئوكۇخوي چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە :

— خاپا بولمىسىڭىز ئاشۇ چاينى مەن ئىچىۋەتسەم ! پىيالەمدىكى چاينى ئىچىپ بولدۇم ، — دېدى .

جوگىندىرو دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ خىمنولىنىنىڭ ئالدىدىكى چاينى ئېلىۋەتتى ، ئاندىن دادىسىغا قاراپ :

— مەن ناھايىتى خىجالەت بولۇپ قالدىم ، ئەپۇ قىلغىن ، — دېدى .

ئوننودا ئەپەندى كۆزىگە ياش ئالغان ھالدا بىر ھازاغىچە نېمە دېيىشنى بىلەلمەي قالدى . جوگىندىرو بىلەن ئوكخوي ئۆيدىن ئۇنچىقماي چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر بولدى . ئوننودا ئازراق پېچىنە يېگەندىن كېيىن ئورنىدىن تۇردى ـ دە ، قىزنىڭ يېتىلىشى بىلەن سەندىرەكلىگەن ھالدا ئۇستۇنكى قەۋەتكە چىقىپ كەتتى .

شۇ كۈنى كەچتە ئوننودا ئەپەندى تۇيۇقسىز ئاغرىپ قالدى . دوختۇر كېلىپ تەكشۈرۈپ ، ئۇنىڭ ئىچكى ئەزالىرىدا يالۇغلىنىش پەيدا بولغانلىقىنى ، شىمالدىكى ھاۋاسى ياقىدىغانراق بىر جايغا بېرىپ بىرەر ـ يېرىم يىل تۇرۇپ كەلمىگۈچە سالامەتلىكىنىڭ ئەسلىگە كېلەلمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى . دوختۇر كەتكەندىن كېيىن

بوۋاينىڭ ئاغرىقى سەل بېسىلغاندەك بولدى .

— خەمنو ، ئەزىزىم ، — دېدى ئۇ ، — بىز بىنارسقا بېرىپ بىر مەزگىل تۇرۇپ كېلەيلى .

خەمنولىنىمۇ كۆڭلىدە شۇنداق ئويلاپ تۇرغانىدى . نولىناكخا كەتكەندىن كېيىن ئۇ ئۆزىدىكى تەقۋالىقىنىڭ سەل ئاجىزلىشىۋاتقانلىقىنى ئېنىق ھېس قىلغانىدى . ئىلگىرى نولىناكخا ئۇنىڭ يېنىدا تۇرغان چاغلاردا ، ئۇ پاك ۋە جاپالىق تۇرمۇشنىڭ ئۆزىگە نىسبەتەن ئىتتايىن زور تەسەللى كۈچىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى ، نولىناكخانىڭ چىرايىدىن يېغىپ تۇرغان تەقۋالىق ۋە مېھرىبانلىقنىڭ ئۆزىنىڭ ئەقىدىسىنى ھەر دائىم چىڭىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى .

ئۇ كەتكەندىن كېيىن ، خەمنولىنى ئۆزىنى بوشاشتۇرماي ئۇنىڭ قىلغان ئەمرىمەرۇپلىرىغا قەتئىي ئەمەل قىلىش نىيىتىگە كەلگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇ قېشىدا بولمىغانلىقى ئۈچۈن ، نېمىشقىدۇر قىزغىنلىقى سەل سۇسلىشىپ قالغانىدى . بۇنىڭ ئارقىسىدا مۇقەررەر كېلىپ چىققان زېرىكىشلىك بارا ـ بارا ئەۋجىگە چىقىپ ئۇمىدسىزلىككە ئايلانىدى ، ئەمدى ئۇ كۈن بويى كۆز ياشلىرى بىلەن يۈزىنى يۇيىدىغان بولۇپ قالدى .

ئۇ داستىخان ئۈستىدە باشقىلارغا قىزغىن ، خۇشچاقچاق كۆرۈنۈشكە ھەر قانچە تىرىشسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭغا يۇرىكىنى قانداق تۇر بىر تۇگمەن تېشى بېسىپ تۇرغاندەك بىلىنىپ ، ئۆتكەن ئىشلارنىڭ ئاچچىق خاتىرىلىرى قوزغىغان جاراھەت ئۇنىڭغا تېخىمۇ ئازار بەرمەيدىغان بولۇپ قالدى . ئۇ يەنە بۇرۇنقىدەكلا ئۆزىنى بۇ جاھاندا يېتىمسىراپ قالغاندەك ، كەلگۈسىگىمۇ كۆز يەتكۈزگىلى بولمايدىغاندەك ، ئەمدى پېشانىسىگە پۈتۈلگەننى كۆرمەكتىن ئۆزگە ئىلاج قالمىغاندەك ھېس قىلاتتى . شۇڭا ، دادىسىنىڭ تەكلىپى دەل ئۇ ئارزۇ قىلىپ يۈرگەن يەردىن چىقىپ قالدى .

— بولىدۇ ، بىز شۇ يەرگە بارايلى ، دادا ! — دېدى ئۇ قىزغىن قوشۇلۇپ .

ئەتىسى جوگىنىدىرو ئۇلارنىڭ ئالدىراش يۈرۈشى ـ تاقالغانلىقى ئۈچۈن غەشتۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ، ئۇلاردىن نەگە بارىدىغانلىقىنى سورىدى . دادىسى خىمنولىنى بىلەن شىمالغا بېرىپ كەلمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئېيتتى .

— شىمالىنىڭ قايسى جايىغا بارىسىلەر؟ — دەپ سورىدى جوگىنىدىرو .

ئوننودا ئەپەندى ئۆزلىرىنىڭ بىنارسقا بارىدىغانلىقىنى ئوچۇق ئېيتىشنى خالىماي :

— ئالدى بىلەن ھەممە يەرنى بىرەر قۇر كۆرۈپ باقمىز ، ئاندىن مۇۋاپىقراق بىر جايغا چۈشەرمىز ، — دەپ جاۋاب بەردى .

— سىلەر بىلەن بىرگە بارالمايدىغانلىقىمغا ناھايىتى خىجالەتمەن ، — دېدى جوگىنىدىرو ، — بىر باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ مۇدىرلىقىنى سوراپ ئىلتىماس سۇنغانىدىم ، شۇنىڭ جاۋابىنى كۈتمىسەم بولمايدۇ .

قىرىق بەشىنچى باب

رومىش ئاللاخابادتىن سەھەردىلا گاجىپورغا قايتىپ كەلدى . كوچىلاردا يولۇچىلار يوق دېيەرلىك ئىدى . چوڭ يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى دەل ـ دەرەخلەر ئىزغىرىن شامالدا شۇمشىيىپ بېشىنى ئېچىگە تىقىۋالغاندەك كۆرۈنەتتى ، يېزا ـ قىشلاقلارنىڭ ئاسمىنىنى خۇددى تۈخۈم بېسىپ يانقان ئاق قۇلاردەك بۇدرۇق بۇلۇتلار قاپلىغانىدى . رومىش ئادەملەر شالاڭ كېتىۋاتقان كوچىلارغا قاراپ ئولتۇرۇپ كەڭ پەلتۇسىغا مەھكەمرەك يۆگىنىۋالدى ـ دە ، ھارۋىكەشكە ئىزۇۋۇشنى ئۆزى ئىجارىگە ئالغان ئۆي تەرەپكە ئېلىپ مېڭىشنى بۇيرىدى . ئۇ شۇ تاپتا سېغىنىش ئوتىدا كۆيۈۋاتقان يۈرىكىنىڭ تىنىمسىز دۈپۈلدىشىدىن باشقا ھېچنېمىنى سەزمەيتتى .

ئۇ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە ئىزۇۋۇشتىن چۈشتى ، ئىزۇۋۇشنىڭ تاراق ـ تۇرۇقىنى ئاڭلىغان كومولا چوقۇم مېنى پېشايۋاندا

كۇتۇپ تۇرىدۇغۇ دەپ ئويلىدى ـ دە ، ئۆز قولى بىلەن كومولانىڭ بوينىغا تاقاپ قويۇش ئۈچۈن ئاللاخابادتىن سېتىۋالغان نەپىس مېدا-لىئونىنى قېپى بىلەن پەلتۇسىنىڭ يانچۇقىدىن چىقىرىپ قولىغا ئېلىۋالدى . لېكىن ، ئۇ قورۇغا كىرگەندە ھەممە ئىشكىلەرنىڭ ئېتىكلىك تۇرغانلىقىنى ، خىزمەتكار بىيشوننىڭ پىشايۋاندا بەخىرا-مان ئولتۇراقلىقىنى كۆردى ۋە سەل ئوڭايسىزلىنىپ قېلىپ بىيشوننى توۋلىدى . ئۇ مۇشۇ توۋلاش بىلەن ئۆينىڭ ئىچىدە ئولتۇرا-ۋاتقان مەلۇم كىشىنىمۇ ئويغىتىمەن دەپ ئويلايتتى . دېمىسىمۇ ، ھاياجاندىن كېچىچە كۆز يۇمالماي ئاران بالالىقتا كەلگەن ئادەم بۇنداق سالقىن قارشى ئېلىشقا قانداق چىدىسۇن .

رومىش ئۇنى ھەر قانچە توۋلاپمۇ ئويغىتالماي ئاخىر بېرىپ سىلكىشتۇرۇشكە مەجبۇر بولدى . خىزمەتكار كۆزىنى ئېچىپ ھېچ-نېمە ئۇقالماي ئالاقزادە بولغان ھالدا ئەتراپقا قارىدى .

— خانىم ئۆيدىمۇ ؟ — دەپ سورىدى رومىش .

بىيشون دەسلەپتە ئۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى ئۇقالمىدى ، بىر ئازدىن كېيىن سەل چۈشەنگەندەك بولدى ـ دە :

— ھە ، خانىم ئۆيدە ، — دەپ مۇجمەللا جاۋاب بېرىپ ، يېنىغا قىڭغايغىنىچە يەنە ئۇيقۇغا كەتتى .

ئىشىك يەڭگىل ئىتتىرىش بىلەنلا ئېچىلىپ كەتتى . رومىش ئۆيمۇ ئۆي كىرىپ چىقتى ، لېكىن ھېچقايسىسىدا ئادەم يوق ئىدى .

ئۇ : «كومولا !» دەپ چاقىرىپ باقسىمۇ ھېچ سادا بولمىدى ، گۈللۈككە قاراپ باقتى ، نىم دەرىخىنىڭ تۈۋىگىچە بېرىپ باقتى ، لېكىن كومولا كۆرۈنمىدى ؛ ئۇ كىرمىگەن ئاشخانا ، خىزمەتكارلار-نىڭ ئۆيى ، ئاتخانا قالمىدى ، لېكىن كومولانىڭ قارىسىمۇ چىلىقمىدى .

قۇياش چىقتى ، دەرەخنىڭ ئۈستىگە قونۇۋالغان قاغىلار قاقىلا-دايتتى . يېزىنىڭ بىر نەچچە قىزلىرى باشلىرىغا كوزىلىرىنى قوندۇ-رۇرۇشۇپ يېقىن ئەتراپتىكى قۇدۇقتىن سۇ ئەپكېلىش ئۈچۈن كېتىپ بارانتى .

www.uyghurkitap.com

چوڭ يولنىڭ نېرى ياقىسىدىكى دېھقان ئۆيىدىن بىر نەچچە ئايال دەمبەدا ناخشا ئېيتىپ ئولتۇرۇپ يارما يېرىشاتاتاتتى.

بۇ يەردىنمۇ ھېچ دېرەك ئالالمىغان رومىش ئامالسىز قايتىپ كەلدى. بېشىدىن تېخىچە غەرق ئۇيقۇدا ئىدى. ئۇ ئېگىلىپ بېشىدىن قاتتىق سىلكىدى، پەقەت شۇ چاغدىلا، گۈپۈلدەپ پۇراپ كەتكەن ھاراقنىڭ سېسىق پۇرىقىدىن ئۇنىڭ قاتتىق مەست ئىكەنلىكىنى سەزدى. قاتتىق سىلكىشلەردىن سەل ھوشىغا كەلگەن بېشىدىن ھودۇققان ھالدا ئورنىدىن تۇردى.

— خانىم نەگە كەتتى؟ — دەپ سورىدى رومىش.

— ئەلۋەتتە ئۆيدە بولمامدۇ.

— يوق گەپنى قىلما، ئۇ ئۆيدە ئەمەسكەن.

— ئۇ تۇنۇگۈن كەلگەن تۇرسا!

— ئۇ كىملىپ يەنە باشقا يەرگە كەتكەنمىدى؟

بېشىدىن ئاغزىنى ئاچقانچە داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى. دەل شۇ پەيتتە ئومىش كىملىپ قالدى. كومولانىڭ كىيگۈزۈپ قويغان كىيىمى ئۇنىڭغا تازا ماس كەلمىگەن، ئۇيقۇسىزلىقتىن ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەنىدى.

— ئاپاڭ نەدە، ئومىش؟ — دەپ سورىدى رومىش ئۇنىڭدىن.

— ئۇ تۇنۇگۈندىن بېرى ئۆيدە ئىدىغۇ.

— سەن نەگە كەتكەن؟

— ئاپام مېنى سىدىخو ئەپەندىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ توي كۆرۈپ كەلگىن دەپ ئەۋەتكەنىدى.

— كىرا پۇلىنى تولىۋېتىڭ، ئەپەندى، — شۇ ئەسنادا ھارۋىكەش ئۇلارنىڭ پارىڭىنى بۆلۈۋەتتى.

رومىش دەرھاللا ئىزۋۇشقا چىقتى ـ دە، ئىزۋۇشچىنى چوكىرو بورتى تاغنىڭ ئۆيىگە قاراپ ھەيدەشكە بۇيرۇدى. ئۇ بۇ ئۆيگە كىرگەندە چوكرو بورتىنىڭ ئۆيىدىكىلەر قاتتىق بىسەرەمجانلىقتا ئىدى. ئۇ، كومولا ئاغرىپ ئورۇن تۇتۇپ يانقان بولسا كېرەك، دەپ ئويلىۋىدى، بۇ پەرىزى خاتا بولۇپ چىقتى. تۇنۇگۈن ئاخشام

ئومى ئوخلاۋېتىپ تويۇقسىز توۋلاپ كېتىپتۇ . ئۆيدىكىلەر قارىسا ئونىڭ يوزى كۆكىرىپ ، پوت ـ قوللىرى مۇزلاپ كەتكەنكەن ، شونىڭ بىلەن ئولار قورقوپ ئونىڭغا قارايمىز دەپ كېچىچە كىرپىك قاقماپتۇ . رومىش بۇ ئەھۋالدىن خەۋەردار بولغاندىن كېيىن ، كو-مولا ئېھتىمال كېسەل بولوپ قالغان بالىغا قارىشىپ بېرىش ئۈچون چاقىرتىلغان بولسا كېرەك دەپ ئويلىدى ـ دە ، بىپىنغا :

— ئومى قىزىنىڭ كېسەل بولوپ قالغانلىقىغا كومولانىڭ ئىچى سىيرىلىپ كەتكەندۇ ـ ھە ، — دېدى .

بىپىن كومولانىڭ ئاخشام كەلگەن ـ كەلمىگەنلىكىدىن بىخە-ۋەرلا بېشىنى لىڭشىتىپ بۇ سۆزنى تەستىقلىدى .

— شونداق ، — دېدى ئۇ ، — ئۇ بۇ قىزنى بەك ياخشى كۆرىدۇ . ئونىڭ ئەندىشە قىلىپ كېتىشى تولۇغانلا گەپ . لېكىن ، دوختۇرنىڭ ئېيتىشىچە ، قىزىمىزنىڭ كېسىلى ھېچقانچە ئەمەس ئوخشايدۇ .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ رومىشنىڭ كۆڭلى سەل جايىغا چۈشكەن بولسىمۇ ، لېكىن ئونىڭغا ئۇچرىغانلىكى ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئۇ-نىڭ سېغىنىش ئوتىدا يېلىنجاۋاتقان يۈرىكىگە سوغۇق سۇ سېپىۋات-قاندەك بىلىندى . ئۇ قانداقتۇر بىر ئىلاھىي قىسمەت ئۇلارنىڭ ئۇچرىشىشىغا كاشىلا قىلىۋاتقاندەك ھېس قىلىپ ، يەنە سەل ئارام-سىزلاندى .

شۇ ئەسنادا ئومىشمۇ يېتىپ كەلدى . شويلودجا ئونىڭغا ئام-راق بولغانلىقتىن ، ئۇ ئىچكىرى ھۇجرىغا قورۇنماي كىرىۋې-رەتتى .

شويلودجا ئونىڭ ئۆيگە كىرگىنىنى كۆرۈپ ، ئۇنى ئۆز ھۇج-رىسىغا باشلاپ چىقتى ۋە ئونىڭغا ، ئاستىراق سۆزلە ، بولمىسا بالىنى ئويغىتىۋېتىسەن دەپ تۇراتتى ، كۇتۇلمىگەندە ئۇ كومولانىڭ قەيەردىلىكىنى سوراپ ، شويلودجانى بەكمۇ ھەيران قالدۇردى .

— نېمە دەۋاتىدىغانسەن ، تۇنۇگۈن ئىككىلار ئۆيگە بىللە كەتكەنتىڭلارغۇ ! — دېدى شويلودجا ، — مەن ئەسلىدە لوچىمىند-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

يانى قونۇشۇپ بېرىشكە ئەۋەتەي دەپ ئويلىغانىدىم ، كېيىن ئۇمى ئاغرىپ قالغاچقا ئۇمۇ بارالماي قالدى .

— ئۇ ھازىر بۇ يەردە ئەمەسمۇ ، — دەپ سورىدى ئۇ ، ئۇنىڭ تاقەتسىزلەنگەن ھالدا .

— نېمە دېگىنىڭ بۇ ؟ — دېدى شويلودجا تېرىكىپ ، — سەن ئاخشام نەگە كەتكەنىدىڭ ؟

— بىز ئۆيگە بارغاندىن كېيىن ، ئاپام مېنى سىدخو ئەپەندىنىڭ ئۆيگە توي كۆرۈپ كېلىشكە ئەۋەتىۋەتكەن .

— قالتىس ئىش قىپسەن ! بىيشونچۇ ، ئۇ نەگە كەتكەن ؟

— ئۇ ھېچنېمە بىلمەيدىكەن ، ئاخشام بىر مۇنچە ھاراق ئىچىۋاپتىكەن ، ھازىرغىچە ئېسىنى بىلمەي ياتىدۇ .

— ماڭ ، يۈگۈر ، دەرھال بېرىپ بېسىن ئەپەندىنى چاقىرىپ چىق .

— ۋاي خۇدايىم ، — دېدى شويلودجا بېسىنىڭ كىرىپ كېلىشى بىلەنلا چۆقان سېلىپ ، — بۇ بىر دەھشەت ئىش بوپتىغۇ ! بېسىنىڭ چىرايى شۇ زامات تامدەك ئاقىرىپ كەتتى .

— نېمە ئىش بولدى ؟ — دېدى ئۇ ئىنتايىن تەشۋىشلىنىپ .

— كومولا تۈنۈگۈن ئۆزىنىڭ ئۆيىگە كەتكەن ، بۇلار ھازىر ئۇنى تاپالمىدۇق دەپ يۈرىدۇ .

— ئۇ ئاخشام بىزنىڭكىگە كەلمىگەنمىدى ؟

— كەلمىگەن ، ئومى ئاغرىپ قالغاندا ئۇنى قارىشىپ بېرىشكە چاقىرتاي دەپ ئويلىۋىدىم ، لېكىن ئۇنى چاقىرىپ كېلىشكە ئادەم تاپالمىدىم . ھە راست ، رومىش ئەپەندى كەلدىمۇ ؟

— ئۇ كومولانى ئۆيدە يوق دەپ كەلگەچكە ، ئۇنى مۇشۇ يەردە ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپتىمەن . ھە راست ، ئۇ كەلدى ، نېرىقى ئۆيدە بار .

— دەرھال رومىش بىلەن بېرىپ ئۇنى تېپىكلار ، ئومى ئۇخلاپ قالدى ، كېسىلمۇ ھازىر ياخشى ، — دېدى شويلودجا . بېسىن بىلەن رومىش بايىقى ئىزۋۇشقا ئولتۇرۇپ ، بىيشوندىن

يەنە بىر قېتىم سۇرۇشتۇرۇپ بېقىش ئۈچۈن يېڭى ئۆيگە بېرىشتى ، ئۇلار نۇرغۇن گەپ قىلىپ ئاران بالالىقتا بىيشوندىن ئانچە تولۇق بولمىغان بەزى مەلۇماتلارغا ئىگە بولدى : تۇنۇگۈن چۈشتىن كېيىن سائەت تۆت ـ بەشلەردە كومولا ئۆزى يالغۇزلا دەريا تەرەپكە مېڭىپ-تۇ . بىيشون بىللە ھەمراھ بولۇپ بېرىشنى ئېيتقانىكەن ، ئۇ ئۇنماپتۇ ۋە ئۇنىڭغا بىر رۇپىيە تۇتقۇزۇپ قويۇپ كېتىپ قاپتۇ ، بىيشون ئۆيگە قارىغاچ دەرۋازا ئالدىدا ئولتۇرسا ، ھاراق كوزىسىنى كۆتۈرگەن بىر مەيپۇرۇچ كەپتۇ . كوزىدا بۇزۇلداپ تۇرغان ۋاسكى ھارىقى بار ئىكەن ، ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلار بىيشوننىڭ ئېسىدە-مۇ قالماپتۇ .

بىيشون ئۇلارغا كومولانىڭ گاڭگ بويىغا كەتكەن يولىنى كۆر-سەتىپ قويدى .

رومىش ، بىپىن ۋە ئومىشلار ئۇ كۆرسەتكەن يولغا چۈشتى ، شەبنەم چۈشكەن ئېكىنزارلىقلارنى كېسىپ ئۆتتى . ئومىش خۇددى بالىسىنى يوقتىپ قويغان يولۋاستەك كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ ھەر تەرەپنى تىمىسقىلايتتى .

دەريا بويىغا كەلگەندىن كېيىن ئۇچىلىسى توختاپ قالدى . ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا سەھەر ئاپتىپىدا چىمىرلاپ تۇرغان قۇملۇق-تىن ئۆزگە بىر ئادەمنىڭمۇ قارىسى كۆرۈنمىدى .

ئومىش توۋلاشقا باشلىدى :

— ھەي ، ئاپا... سىز قەيەردە ؟

دەريانىڭ نېرىقى قىرغىقىدىكى تۆپىلىكتىن يانغان ئەكس سادا-سىدىن بۆلەك ، ھېچقانداق ئاۋاز ئاڭلانمىدى .

ئومىش ئەتراپقا قاراۋېتىپ ، بىردىنلا يىراقتىن ئاپئاق كۆرۈن-گەن بىر نەرسىنى كۆرۈپ قالدى ـ دە ، دەرھال چېپىپ بېرىپ قولىغا ئېلىۋىدى ، ئۇ ، قولياغلىقتا ئورالغان بىر تۇتام ئاچقۇچ بولۇپ چىقتى . بۇ دەريانىڭ لېۋىدىكىلا جاي ئىدى .

— ھوي ، نېمە ئىكەن ئۇ ؟ — دەپ توۋلىغىنىچە رومىشمۇ يېتىپ كەلدى .

www.uyghurkitap.com

بۇ كومولانىڭ ئاچقۇچلىرى ئىدى . سەل ئۆتمەستىن بىر مۇنچە لاتقىلار يىغىلىپ قالغان بولۇپ ، بۇ يەردە بىرسىنىڭ بۇيرۇقى كەتكەن ئاياغ ئىزلىرى چۈشۈپ قالغانىدى . ھەر تەرەپكە قاراپ لىپ تۇرغان ئومىش يېيىقتىكى تېيىز سۇنىڭ ئىچىدە يالتىراپ تۇرغان بىر نەرسىنى بايقاپ قالدى . ئۇ قولىغا ئېلىپ قارىسا ئالتۇن بۇلاپكا ئىكەن . بۇ رومىشنىڭ ئۆز ۋاقتىدا كومولاغا قىلغان سۇۋغىسى ئىدى .

بۇ ئالامەتلەردىن كومولانىڭ ئۆزىنى گاڭ دەرياسىغا تاشلىغانلىقىنى سېزىپ ، ئومىشنىڭ يۈرىكى قارتلا قىلىپ قالدى . ئۇ ئۆزىنى سۇغا تاشلاپ : «ئاپا ! جېنىم ئاپا !» دەپ ناله قىلىشقا باشلىدى ، ئۆزىنى يوقاتقان ھالدا بىردەم ـ بىردەم سۇنىڭ ئاستىغا شۇڭغۇپ ، لاتقىلارنى مىجىقلاپ ، ساھىلدىكى سۇنى لاي قىلىۋەتتى .

رومىش ئۇنچىقماي ھەيكەلدەك قېتىپ تۇرۇپ قالدى . ئاخىر بىپىن ئومىشقا توۋلىدى :

— نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن ؟ دەرھال يېنىپ چىق !

— مەن ئۆلسەممۇ چىقمايمەن ، — دېدى ئومىش يىغلاپ تۇرۇپ ، — جېنىم ئاپا ، سىز مېنى قانداقمۇ تاشلاپ كەتكەنسىز ؟

بىپىننىڭ ئۇنچىۋالا ھودۇقۇپ كېتىشى ئورۇنسىز ئىدى ، چۈنكى ئومىش سۇدا بىلىنەتتەك ئەركىن ئۈزەتتى ، ھەتتا ئۇ سۇغا چۆكۈپ ئۆلۈۋالسەمەن دەپ ئويلىسىمۇ ، بۇ مۇمكىن ئەمەس ئىش ئىدى . ھېرىپ ھالىدىن كەتكەن ئومىش بىر ھازادىن كېيىن سۇدىن چىقىپ ئۆزىنى قۇمغا تاشلىدى ـ دە ، ھۆڭكىرەپ يىغلاپ كەتتى .

بىپىن رومىشنىڭ يەلكىسىدىن تارتىپ ، ئۇنى ئېغىر خىيالدىن ئويغاتتى .

— يۈرۈڭ ، رومىش ئەپەندى ، — دېدى ئۇ ، — بىز بۇ يەردە ۋاقىتنى بىكار ئۆتكۈزمەي ، دەرھال ساقچىغا بېرىپ مەلۇم قىلايلى : ئۇلار بىر ئامال قىلىپ بىزگە ئۇنىڭ دېرىكىنى ئېلىپ بېرىشى مۇمكىن .

ئۇ كۈنى شويلودجا ۋە باشقىلارنىڭ گېپىدىن ھېچنېمە ئۆتمە-
دى ، ئۇيقۇسىمۇ كەلمىدى ، پۈتۈن ئۆيىنى يېغا قاپلىدى .
ئۇلار بېلىقچىلارنى ياللاپ دەريانىڭ ھېلىقى جايىنى ئالا قوي-
ماي ئىزدەشتۈردى ، ساقچى ئىدارىسى كىشى ئەۋەتىپ ئەتراپتىكى
يېزىلارنى ئاختۇردى . ۋوگزالغىمۇ مەخسۇس ئادەم ئەۋەتىپ سۈ-
رۈشتۈرۈلدى ، لېكىن ھېچكىمۇ كومولاغا ئوخشايدىغان بىرەر بېد-
گال قىزنىڭ پويىزغا چىققانلىقىنى كۆرمىگەنىدى .
چوكرو بورتى تاغا شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن ئۆيگە قايتىپ
كېلىپ ، ۋەقەنىڭ پۈتكۈل جەريانىنى ، جۈملىدىن كومولانىڭ غايىب
بولۇشتىن ئىلگىرىكى غەلىتە ئىشلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، قىز
ئۆزىنى دەريا‌غا تاشلىۋالغان دېگەن تەخمىنگە تولۇق ئىشەنىدى .
— ئەمدى بىلدىم ، — دېدى لوچمىنىيا ، — ئاخشام ئومى
بىكارغا يىغلىماپتىكەن ـ دە ، ئۇشتۇمتوت كېسەل بولۇپ قېلىشىمۇ
مۇشۇ سەۋەبتىن ، بىز بىرسىنى تېپىپ كېلىپ ئۇنى ئوبدان ئۇچۇغ-
دىتىپ قويايلى !
بۇ بەختسىز ھادىسىدىن ھوشىنى يوقتىتىپ قويا‌ي دەپ قالغان
رومىشىنىڭ كۆزىدىن بىر تامچىمۇ ياش چىقمىدى . «گانگى دەريا‌سى-
نىڭ ئۆزى ساھىلىگە ئېلىپ چىقىپ ماڭا سوۋغا قىلغان كومولانى ،
ئەمدى كېلىپ ، كىشىلەرنىڭ نەزىر ـ نۇزۇرەت يولىدا تاشلىغان
گۈلىگە ئوخشاش ئۆز قەرىگە يۇتۇۋېتىدىغانلىقىنى ئەجەبمۇ ئويلىماپ-
تىكەنمەن ! » دەپ ئويلىدى ئۇ .
كۈن تاغ كەينىگە ئولتۇرغاندىن كېيىن ، ئۇ يەنە دەريانىڭ
ھېلىقى ئاچقۇچلار تېپىلغان جايىغا بېرىپ ، سايدىكى ئاياغ ئىزلىرى-
غا قاراپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتتى ، ئاندىن ئايىغىنى يېشىپ ،
ئېتەكلىرىنى بېلىگە تۇگۇپ سۇ‌غا چۈشتى ، بىر ئاز ماڭغاندىن
كېيىن ، ئاللاخابادتىن سېتىۋالغان ھېلىقى مېدالئوننى دەريانىڭ
ئوتتۇرىسىغا ئېتىۋەتتى .
ئۇ ناھايىتى تېزلا گاجىپوردىن كېتىپ قالدى . چوكرو بورتە-
نىڭ ئۆيىدىكىلەر پاراكەندىچىلىك بىلەن بولۇپ كېتىپ ئۇنىڭ

كېتىپ قالغانلىقىنىمۇ سەزمەي قېلىشتى .

قىرىق ئالتىنچى باب

رومىش هازىر ئۆز ئىستىقبالىنىڭ هەقىقەتەن قاراڭغۇ ئىكەنلىكىنى هېس قىلىشقا باشلىدى . ئۇنىڭدا نە ئۇمىد ، نە مۇقىم خىزمەت ، نە تۇراقلىق ماكان بولسۇن ، شۇنداقتىمۇ ئۇنى خىمنولد-نىنى پۈتۈنلەي كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتتى دېيىشكە بولمايتتى . ئۇ پەقەت خىمنولىنىنى ۋاقتىنچە ئويلىماسلىققىلا تىرىشقاندى .

«قىسمەت ئىلاهىنىڭ شەپقەتسىز زەربىسى مېنى ئەلنىڭ ئىچىدە تۇرغۇسىز قىلىۋەتتى ، — دەيتتى ئۇ ئۆز — ئۆزىگە ، — چاقماق تەككەن دەرەخنىڭ يېشىل ئورماندا قايتا كۆكلەپ تۇرۇشى مۇمكىن ئەمەسقۇ» .

شۇنداق قىلىپ ، ئۇ ئۆزىگە تەسەللى تېپىش ئۈچۈن توختىماي يۇرت كېزىش نىيىتىگە كەلدى ۋە گانگ دەرياسىدىن قېيىققا ئولتۇ-رۇپ بىنارسنىڭ سۇ ئۈزۈش مەيدانلىرىنى تاماشا قىلدى ، دېھلىگە بېرىپ كوتوپمىنار تېغىغا چىقتى ، ئۇ يەردىن ئاگراغا بېرىپ ئايدىڭ كېچىدە تاج ماخالىنى زىيارەت قىلدى ، ئاندىن ئامرىتسارنىڭ ئالتۇن ئوردىسىنى كۆرۈپ ، يەنە راجپوتانغا قايتىپ كېلىپ ئەبۇ تېغىنى تاۋاپ قىلدى . لېكىن ، يۇرت كېزىش ئۇنىڭغا نە جىسمانىي جەهەت-تىن ، نە روهىي جەهەتتىن قىلچە ئارام‌لىق بېغىشلىيالمىدى .

ئاخىر ، يۇرتنى سېغىنىش هېسسىياتى ئۇنىڭ قەلبىنى ئىگەل-لىدى . ئۇ ئۆيىنى ئويلىدى . ئۇ يەردە ئۆتكۈزگەن بالىلىق چاغلىرى-نى ، يەنى ئىلگىرى ئۆز تەسەۋۋۇرىدىكى ئەڭ كۆڭۈللۈك ماكانىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈردى . ئۆيگە بولغان سېغىنىش هېسسىياتىنىڭ ئەۋجىگە چىقىشى بىلەن ، ئۇ ئۆزىنىڭ يۇرت كېزىش ئارقىلىق ئۆزىنى دەردىتىن خالاس قىلىش نىيىتىگە خاتىمە بېرىشكە مەجبۇر بولدى . ئۇ كالكۇتتىغا بارىدىغان ئالاهىدە تېز پويىزنىڭ بىلىتىنى سېتىۋېلىپ ئۈلۈغ ـ كىچىك تىنىپ قويدى ، ئاندىن ۋاگونغا چىقىپ

بىر ئورۇنغا جايلاشتى .

رومىش كالكۇتتىغا بارغاندىن كېيىن خېلى كۆنلەرگىچە كو-لوتولا تەرەپكە ئاياغ بېسىشقا جۈرئەت قىلالمىدى . شۇنداقتىمۇ ، ئاخىر بىر كۈنى ئىلگىرى ئۆزى تۇرغان كوچىغا بارىدى . ئەتىسى تېخىمۇ غەيرىتىگە ئېلىپ ئوننودا ئەپەندىنىڭ دەرۋازىسىغا كەلدى . ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ ھەممىسى مەھكەم ئېتىۋېتىلگەن بولۇپ ، بۇ ئۆيلەردە ئادەم بارەك كۆرۈنمەيتتى . ئۇ ، ھېچبولمىسا ئۆينى ساقلاشقا سوكخون قالغاندۇ ، دېگەن ئۈمىد بىلەن كېلىپ ئىشىكنى قاقتى ، توۋلاپمۇ باقتى ، لېكىن ئۆيدىن ھېچبىر سادا چىقمىدى .

قوشنا قورۇدا تۇرىدىغان چوندرو موخون دەرۋازا ئالدىدا چە-لىم چېكىپ ئولتۇراتتى .

— ھوي ، رومىش ئەپەندى ، بۇ راستتىنلا سىزمۇ ؟ — دېدى ئۇ كېلىپ رومىش بىلەن ئامانلىشىپ ، — ئوننودا ئەپەندىلەر سىرتـ-قا چىقىپ كەتتى .

— نەگە كەتتى ، بىلەمسىز ، ئەپەندى ؟ — دەپ سورىدى رو-مىش .

— ئېنىق دەپ بېرەلمەيمەن ، ئىشقىلىپ ، شىمالىنىڭ بىر يېرىگە كەتتى .

— كىم ـ كىملەر كەتتى ؟

— ئوننودا ئەپەندى قىزى بىلەن كەتتى .

— ئۇلار بىلەن باشقا ئادەمنىڭ كەتمەگەنلىكى ئېنىقمۇ ؟

— ئېنىق ، بۇنىڭدا چاتاق يوق . مەن ئۇلار ماڭغاندا قاراپ تۇرغان تۇرسام .

رومىش ئاغزىغا كەلگەن سۆزنىنى توختىتالمىدى :

— بىر تونۇشۇم ، ئۇلار بىلەن نولىن ئەپەندى دېگەن بىرسى بىللە كەتتى ، دېگەنىدى .

— ئۇنداق بولسا سىزگە بۇ گەپنى ئېيتقان ئادەم ئەھۋالنى ئۇقمايدىكەن . نولىن ئەپەندى سىز بۇرۇن ئولتۇرغان ئۆيدە بىر مەزگىل تۇرغان . ئۇ ئوننودا ئەپەندىلەر كالكۇتتىدىن مېڭىشتىن

www.uyghurkitap.com

بىر نەچچە كۈن بۇرۇن بىنارسقا كەتكەن .

رومىش چوندورو موخوندىن نولىن ئەپەندىنىڭ تەۋسىيەسىنى سۈرۈشتۈرۈپ ، ئۇنىڭ تولۇق ئىسمى نولىناكخا چوتتۇ ئىكەنلىكىنى ، ئىلگىرى رانگپوردا دوختۇرلۇق قىلغانلىقىنى ، زىر ئانىسى بىلەن بىنارستا تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلدى .

بىر ئاز جىمجىتلىقتىن كېيىن رومىش ئۇنىڭدىن جوگىننىڭ هازىر قەيەردە تۇرۇۋاتقانلىقىنى سورىۋىدى ، ئۇ جوگىندىرونىڭ مايمېسىنگدىكى بىر زېمىندار ئاچقان ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ مۇدىرلىقىغا ئورۇنلىشىپ بىشاپورغا كەتكەنلىكىنى ئېيتتى .

— مەن سىزنى كۆرمەكلى ئۇزۇن بولدى ، رومىش ئەپەندى ، — دېدى ئۇ ئۆز نۆۋىتىدە سوئال قويۇپ ، — شۇنچە ۋاقىتلاردىن بۇيان نەلەردە يۈردىڭىز ؟

رومىش ئەمدى بۇنى يوشۇرۇپ ئولتۇرۇشنىڭ ئورنى يوق دەپ هېس قىلدى ـ دە :

— گاجىپوردا ئادۋوكاتلىق قىلدىم ، — دەپ جاۋاب بەردى .

— ئەمدى سىز شۇ يەردە تۇرۇپ قالماقچىمۇ ؟

— ياق ، مەندە ئۇنداق نىيەت يوق . نەگە كۆچۈپ بېرىش هەققىدە هازىرچە بىر قارارغا كەلمىدىم .

رومىش كېتىپ هايال ئۆتمەيلا ئوكخوي كەلدى . جوگىندىرو كالكۇتتىدىن كېتىشتىن بۇرۇن ئوكخويغا ئۆيدىكىلەر قايتىپ كەلگۈچە پات ـ پات ئۆيدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرۇشنى تاپىلىغانىدى . باشقىلارغا بەرگەن ۋەدىسىگە ئەزەلدىن سەل قارىمايدىغان ئوكخوي بىر نەچچە كۈندە بىر قېتىم دېگۈدەك كېلىپ ئۆيگە قاراۋاتقان ئىككى خىزمەتكارنىڭ ئىشلىرىغا كۆز ـ قولاق بولۇپ تۇراتتى .

چوندرو موخون ئوكخوينى كۆرۈش بىلەنلا :

— رومىش ئەپەندى هېلى كېلىپ كەتتى ، — دېدى .

— راستمۇ ؟ — دېدى ئوكخوي ، — بۇ يەرگە نېمە قىلغىلى كەپتۇ ؟

— ئۇنى بىلمىدىم . ئۇ مەندىن ئونىودا ئەپەندىنىڭ ئۆي ئىچىـ

نى سورۇندى ، بىلگەنلىرىمنى ئېيتىپ بەردىم . ئۇنىڭ چىرايى بەكمو ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ ، تاس قاپتىمەن تونۇيالمىغىلى . ئۇ خىزمەتكارلارنى توۋلىۋىدى ، ئاۋازىدىن تونۇپ قالدىم .

— سەن ئۇنىڭ ھازىر نەدە تۇرۇۋاتقانلىقىنى سورىدىڭمۇ ؟

— ئۇ شۇ چاغقىچە گاجىپوردا تۇرۇۋاتقانىكەن ، تېخى يېقىندا بۇ يەرگە كەپتۇ . زادى نەدە تۇرىدىغانلىقى ھەققىدە تېخى بىر قارارغا كەلمەپتۇ .

— مۇنداق دېگىن ! — ئوكخوي كۆڭلىدە قانداقتۇر بىر نېمە-نى پەملىدى .

«تەقدىر ئىلاھىنىڭ مېنى شۇ قەدەر رەھىمسىزلىك بىلەن ئويۇنغا سېلىۋاتقانلىقىنى كۆرمەمدىغان ! — دەپ ئويلىدى رومىش تۇرالغۇ جايىغا قايتىۋېتىپ ، — كومولا ئىككىمىزنىڭ مۇناسىۋىتى ، بۇنىڭغا قوشۇلۇپ نولىناكخا بىلەن خىمنولىنىنىڭ ئۇچرىشىپ قې-لىشى بەئەينى بىر رومانىنىڭ ۋەقەلىكى ، يەنە كېلىپ ، ئىنتايىن قالايمىقان ۋەقەلىك ئەمەسمۇ ! بۇنداق چىگىشىنى تاپقىلى بولمايدە-غان ۋەقەلىكنى پەقەت قارارى يوق قىسمەت ئىلاھىدەك يازغۇچىلا قۇراشتۇرۇپ چىقالايدۇ . بۇنداق غەلىتە ۋەقەلەر پەقەت رېئال تۇر-مۇشتىلا يۈز بېرىشى مۇمكىن . دۇنيادىكى ئەڭ يۇرەكلىك يازغۇچە-مۇ بۇنى ئۆز ئىجادىيىتى سۈپىتىدە كۆتۈرۈپ چىقىپ خەلقئالەمگە كۆرسىتەلمەيدۇ» . لېكىن ، نېمىلا دېگەنبىلەن ، رومىش ئۆزىنى بۇرۇنقىدەك قايغۇ ـ ئەلەمنىڭ چىگىش تورلىرىغا چىرمىشىپ قال-غاندەك ھېس قىلمايدىغان ، تەقدىر ئىلاھى ئۆزگىرىشچان تۇرمۇش قىسسەسىنىڭ ئاخىرقى سەھىپىسىنى يازغاندا ئانچە شەپقەتسىزلىك قىلماس دېگەن ئۈمىدتىن ۋاز كەچمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى .

جوگىندىرو ھېلىقى زېمىندار ئولتۇرىدىغان جايىنىڭ قېشىدە-كى بىر قەۋەتلىك ئۆيگە ئورۇنلاشقانىدى . ئۇ بىر يەكشەنبە كۈنى ئەتىگەندە گېزىت كۆرۈپ ئولتۇراتتى ، بىر كىشى ئۇنىڭغا بىر پارچە خەت ئەپكېلىپ بەردى . ئۇ خەتنى كۆرۈپ كۆزلىرىگە ئىشەنمەي قالدى . چۈنكى ، كونۇبرتتا رومىشنىڭ پوچىركىسى تۇراتتى ، خەت-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى نادىرسى

ته ، رومىشنىڭ بەزى ئىشلار توغرىسىدا ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىش ئۇچۇن بىشاپوردىكى بىر دۆكاندا ساقلاپ تۇرۇۋاتقانلىقى يېزىلغانىدى .

جوگىندىرو ئورۇندۇقتىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى . ئالدىغا قېتىمقۇ ئۇلار ھېلىقى ئىش توپەيلى قىزىرىشىپ قېلىپ ئايرىلىپ كېتىشكەن ، لېكىن بۇنىڭغا خېلى ئۇزۇن مەزگىل بولۇپ قالدى ـ دە ! كىچىكىدىن تارتىپ بىللە ئۆسكەن ئاغىنىسى مۇشۇنداق چەت ـ ياقىغا ئۇنى يوقلاپ كەلسە ، ئۇنىڭغا ئېتىبارسىز قاراشقا بولمايدىغۇ . يەنە بىر تەرەپتىن ، جوگىندىرو رومىش بىلەن يەنە كۆرۈشەلىگەنلىكىگە تولىمۇ خۇشال بولغانىدى . چۇنكى ، ئۇ رومىشنىڭ ئىشلىرىغا قىزىقماي قالمايتتى . دېمىسىمۇ ، خىمنولدىنى ئۇ يەردە بولمىغاندىكىن ، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشسە نېمە بوپتۇ .

جوگىندىرو بايامقى خەت ئەپكەلگەن كىشىنى ئالدىغا سېلىپ رومىشنىڭ قېشىغا كەتتى . رومىش بايا تىندىن بېرى ماي ، تۇز دۇكىنىنىڭ ئالدىدىكى قۇرۇق تۇڭنىڭ ئۈستىدە يالغۇز ئولتۇرغان چاغدا ، دۇكاندار ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ مەخسۇس براھمانلارغا چەككۈزدىغان چىلىمنى سۇنغانىدى ، رومىش چەكمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى . شۇنىڭ بىلەن ، دۇكاندار بۇ كۆزەينەكلىك ئەپەندى شەھەرنىڭ يامان ئادەتلىرىنى ئۆزىگە يوقتۇرۇۋالغان غەلىتە ئادەم ئوخشايدۇ ، دېگەن تونۇشقا كېلىپ ، ئۇنى ئىچكىرىلەپ بىلىشنىمۇ خالىمىدى ، ئۇنىڭغا باشقا گەپمۇ قىلمىدى .

شۇ ئەسنادا جوگىندىرو يېتىپ كەلدى ۋە رومىشنى كۆرۈش بىلەنلا ئۇنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ ، ئۇنى كۆتۈرۈپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى .

— قانداق بىر ئادەمسەنكىن ، تاڭ ! — دېدى ئۇ ۋارقىراپ تۇرۇپ ، — بۇرۇنقى مىجەزىڭنى پەقەتلا تاشلىماپسەن ، نېمىشقا ئۆيۈمگە ئۇدۇل بېرىۋەرمەي ، يېرىم يولغا كېلىپ بۇ يەردە ساقلاپ ئولتۇردۇڭ ؟

ئۇنىڭ بۇقەدەر قىزغىن قارشى ئېلىشىنى كۈتمىگەن رومىش

كۆلۈپ قويدى . جوگىنىدىرو ئاغزى بېسىقماي سۆزلىگىنىچە ئۇنى تارتىپ ئېلىپ ماڭدى .

— دىندارلار نېمە دېسە دەۋەرسۇن ، — دېدى ئۇ ، — ئىشقىلىپ ، تەڭرىنىڭ قىلمۇاتقىنىغا بەندىنىڭ ئەقلى يەتمىگۈدەك . مانا مېنى ئالساڭ ، شەھەردە چوڭ بولغان مەندەك ئادەمنىڭ جىن دارىپ كەتكەن سەھرالىغا كېلىۋېلىپ ، قارا قورساق دېھقانلارنىڭ ئارىسىدا تىكەندەك يالغۇز يۈرگىنىم ئاجايىپ بىر ئىش ئەمەسمۇ !

— بۇمۇ ئۇنچىۋالا ياماق جاي ئەمەسكەنغۇ ، — دېدى روميش ئەتراپىغا قاراپ قويۇپ .

— نېمە دېگىنىڭ بۇ ؟

— مەن بۇ يەرنى ناھايىتى تىنچكەن دېمەكچى...

— بۇ يەرنى ئۆزۈل ـ كېسىل تىنچلانسۇن دەيدىغان ئىش بولسا ، مەن ئۆزۈم بىلەن ھەمسۆھبەت بولالايدىغان بىردىنبىر كىشىنىمۇ بۇ جايدىن بىر ئامال قىلىپ تېزراق كەتكۈزۈۋەتسەم بولىدۇ .

— شۇنىڭدا كۆڭلۈڭ ئارام تاپىدىغان ئىش بولسا ، ئۇنىڭغىمۇ بولۇۋېرىدۇ...

— بۇ گەپنى ماڭا قىلمىسالا ! — دېدى جوگىنىدىرو ، — بىر مەزگىل بۇ يەردىكى زىيادە تىنچلىقتىن بوغۇلۇپ قالغىلى تاس قالدىم . يېقىندا ماڭا بۇ جىمجىتلىقنى ئۇنتۇلدۇرىدىغان ئەرمەك تېپىلىپ قالدى . مەكتەپ مەمۇرىيىتىنىڭ كاتىپى ماڭا تولىمۇ يوغانچىلىق قىلغىلى تۇرۇۋېدى ، مەن ئۆزۈمنى ئوبدان تونۇتۇپ قويدۇم ، ئەمدى زېمىندارمۇ ماڭا ھازىرچە ھوجۇم قىلىشقا پېتىنالمايدىغان بولۇپ قالدى . ئۇ ئەسلىدە مېنى ئىنگلىز گېزىتلىرىدە ئۆزى ئۇچۇن كانايچىلىق قىلىپ قويارمىكىن دەپ تەمە قىلۋېدى ، مەن ھېچكىمنىڭ قولىدا ئويۇنچۇق بولمايدىغانلىقىمنى ئېنىق ئۇقتۇرۇپ قويدۇم . مېنىڭ بۇ يەرگە پېتىۋالقانلىقىم ، مەندە ئاللىقانداق يۇكسەك پەزىلەتنىڭ بولغانلىقىدىن ئەمەس . يېزىلىق پارلامېنتىنىڭ مەسئۇلى ماڭا ناھايىتى غەمخورلۇق قىلىدۇ ، شۇڭا زېـ

ئۇيغۇر خەلق كىتابلىرىنىڭ توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

مىندار مېنى ئۆز مەيلىچە ھەيدىۋېتەلمەيدۇ . ئەگەر بىر كۈنلەر كېلىپ گېزىتلەردە ، يېزىلىق پارلامېنت پالانى رايونلۇق ، دېگەندەك خەۋەرلەر چىقىپ قالسا ، ئۇ چاغدا مېنىڭ تۇرمۇشۇم تۈگىگىنى شۇ ، ئۇ چاغدا بىشاپوردىكى مۇدىرلىقمىنىڭمۇ ئوبدان كوتا بولىدۇ . ھازىر مېنىڭ بىرلا ھەمسۆھبىتىم بار ، ئۇ بولسىمۇ ئىتىم پانگ ، ئۇنىڭدىن باشقىلار مېنى بۆجىدەك كۆرىدۇ !

ئاخىر ئۇلار ئۆيگە يېتىپ كەلدى ، رومىش دەرھال بېرىپ بىر ئورۇندۇقتا ئولتۇردى .

— چىقىپ يۇيۇنۇپ كىرگىن ، — دېدى جوگىندىرو ، — سېنىڭ ئەتىگەندە يۇيۇنۇشنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىڭنى ئۇنتۇپ قالغىنىم يوق . مەن ساڭا چاي دەملەپ تۇراي ، سېنىڭ باھانەڭدە يەنە بىر قېتىم يۇرىكىم قانغۇدەك چاي ئىچمۇشالىدىغان بولدۇم .

يەپ ـ ئىچىش ، كۈلكە ـ پاراڭ بىلەن پۈتۈن بىر كۈن ئۆتۈپ كەتتى . جوگىندىرو رومىشنىڭ كۆڭلىدىكى سۆزنى ئېيتىۋېلىشىغا باشتىن ـ ئاياغ پۇرسەت بەرمىدى .

كەچكى تاماقتىن كېيىن ، ئۇلار پەنەرنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئولتۇرۇشتى . چىلبۆرىلەرنىڭ ھۇۋلاشلىرى ، چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلداشلىرى تۈن جىمجىتلىقىنى بۇزۇپ تۇراتتى . رومىش ئاخىر بىر مۆرىتىنى كەلتۈرۈپ ، ئۆزىنىڭ ئۇنى ئالايىتەن ئىزدەپ كېلىشىدىكى مەقسىتىنى بايان قىلدى :

— ماڭا قارا ، جوگىن ، نېمە ئۈچۈن كېلىپ قالغانلىقىمنى ئېيتمىساممۇ ئۆزۈڭنىڭ پەملىگىچىلىكۈڭ بار . سەن مەندىن بىر سوئال سورىغانىدىڭ ، ئۇ چاغدا مەن جاۋاب قايتۇرۇشقا ئامالسىز بولغاچقا بىر نېمە دېمىگەن . ھازىر ماڭا توسقۇن بولىدىغان نەرسىمۇ قالمىدى ، ئەمدى شۇنىڭ جاۋابىنى بەرمەكچىمەن .

رومىش بۇ سۆزنى قىلىپ بولۇپ بىردىنلا جىمىپ قالدى ـ ده ، بىر ئازدىن كېيىن ئۆزى بىلەن كومولا ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ پۈتۈن جەريانىنى ئاستا سۆزلەشكە باشلىدى ، سۆزلەۋېتىپ ، بەزىدە ئاۋازى تىترەپ كېتەتتى ، بەزىدە بوغۇلۇپ سۆزلىيەلمەي

مەيمۇ قالاتتى . جوگىندىرو باشتىن ـ ئاياغ ئۇنچىقماي تىكشاپ ئولتۇردى .

ئۇ سۆزىنى تۈگەتكەندىن كېيىن ، جوگىندىرو چوڭقۇر بىر خورسىنىپ قويدى .

— بۇ سۆزلەرنى شۇ كۈنى دېگەن بولساڭ ، — دېدى ئۇ ، — مەن ھەرگىزمۇ ئىشەنمىگەن بولاتتىم .

— بۇ گەپكە سېنى بۈگۈنمۇ ئىشەندۈرمەك ناھايىتى تەس . بولسا ، ھازىر ئىككىمىز مەن توي قىلغان يېزىغا بېرىپ كەلسەك ، ئاندىن مەن سېنى كومولانىڭ تاغىسىنىڭ قېشىغا ئاپارسام .

— مەن ھېچ يەرگە بارمايمەن . مۇشۇ ئورۇندۇقتىن قوزغالماسامۇ ، مەن سېنىڭ ئېيتقانلىرىڭغا پۈتۈنلەي ئىشىنىمەن . بۇ رۇنمۇ مەن سېنىڭ گەپلىرىڭنىڭ ھەممىسىگە ئىشىنىپ كەلگەن . بۇ ئادىتىمگە تاسادىپىي بىر قېتىم خىلاپلىق قىلىپ قويغانلىقىمنى كەچۈرگىن .

جوگىندىرو ئورنىدىن تۇردى ، كونا دوستلار قىزغىن قۇچاقلاشتى .

— تەقدىر مېنى ئۆزىنىڭ ۋاپاسىزلىق توري بىلەن چۇشەپ تاشلىغاندا ، مەن بۇنىڭغا ئەلھۆكمۇللا دېمەكتىن ئۆزگە چارىنىڭ يوقلۇقىنى ھېس قىلغانىدىم ، — دېدى روميش ھاياجىنىنى سەل بېسىۋالغاندىن كېيىن ، — ھازىر مەن بۇ توردىن قۇتۇلدۇم ، ئەمدى بۇ ئىشلارنى باشقىلاردىن يوشۇرۇپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى قالمىدى . مەن ئاخىر ئەركىن نەپەس ئالدىم . لېكىن ، كومولانىڭ نېمە ئۈچۈن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغانلىقىغا تاكى بۈگۈنگىچە ئەقلىم يەتمەيدۇ ، بەلكىم بۇ مەن ئۈچۈن مەڭگۈلۈك تېپىشماق بولۇپ قالار ؛ بىراق شۇنى مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە بولىدۇكى ، كومولانىڭ ئىشى بۇنىڭسىز بىر تەرەپ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى . ئىككىمىزنى غەلىتە رەۋىشتە باغلاپ قويغان چىگىش قىسمەتنىڭ بۇ تۈگۈنىنى كومولا ئاشۇنداق كەسكىنلىك بىلەن كېسىپ تاشلىمىغان بولسا ، ئىككىمىزنىڭ نەقەدەر مۇدھىش يولغا كىرىپ قالىدىغانلىقى-

www.uyghurkitap.com

مىزنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈشتىنمۇ قورقمىدى. كومولا ئۆزىنى ئاق-
تىدا ئەجەل ئاغزىدىن قانداق تۇيۇقسىز ، تاسادىپىي ھالدا قۇتۇلۇپ
چىققان بولسا ، ھازىرمۇ شۇنداق ئۇشتۇمتۇت ، كۈتۈلمىگەن ھالدا
ئۆلۈمنىڭ قوينىغا كىرىپ كەتتى !

— كومولانى چوقۇم ئۆلگەنگە چىقىرىۋەتسەك بولماس . لې-
كىن ، قانداقلا بولمىسۇن ، سېنىڭ ئالدىدىكى پۈتلىكاشاڭنى پۈ-
تۈنلەي ئېلىپ تاشلاندى ، دېيىشكە بولىدۇ . ئەمدى گەپ نولىناكخادا
قالدى ، — دېدى جوگىنىرو ، ئاندىن ئۇ نولىناكخا ھەققىدە سۆز-
لەپ كەتتى ، — بۇنداق ئادەملەرنى مەن زادى چۈشەنمەيمەن . ئۆزۈم
چۈشەنمەيدىغان نەرسىنى پەقەتلا ياقتۇرمايدىغان ئىشىم بار . لې-
كىن ، نۇرغۇنلىغان كىشىلەر مېنىڭ تەتۈرىمچە ئويلايدۇ ، ئۇلار
بىر نېمىنى قانچە چۈشەنمىگەنسېرى ئۇنىڭغا شۇنچە مەپتۇن بولۇشى-
دۇ . مېنىڭ خىمنودىن ئەنسىرەيدىغان تەرىپىمۇ مۇشۇ يەردە ، ئۇ
ئۆزىنى چاي ، گۆش دېگەندەك نېمىلەردىن پەرز قىلىشقا باشلىغاندى-
لا ، مەن ئىشىنىڭ چاتاقلاشقانلىقىنى سەزگەنىدىم . دېگەندەك ، ئۇ-
زۇن ئۆتمەيلا ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن بۇرۇنقىدەك نۇر يېغىپ تۇرمايدى-
غان ، بىرەرسى ئۇنىڭ شەنىگە تېگىدىغان گەپ قىلسىمۇ كۈلۈمسى-
رەپلا ئۆتكۈزۈۋېتىدىغان بولۇپ قالدى . لېكىن ، قانداق بولۇشىدىن
قەتئىينەزەر ، سەنلا ماڭا ياردەم قىلىدىغان بولىسىڭ ، بىز ئۇنى تېزلا
قوتۇلدۇرۇۋالالايمىز . بۇنىڭغا ئىشەنچىڭ كامىل بولسۇن . سەن
تەييارلىنىپ تۇرغىن ، ئىككىمىز بىرلىشىپ ھېلىقى زاھىتقا قار-
شى جەڭ قىلىمىز .

— مەنغۇ جەڭگە ياراقسىز ئادەم ، — دېدى رومىش قاقاقلاپ
كۈلۈپ كېتىپ ، — شۇنداقتىمۇ ، قېنى ئىمكانىيىتىمنىڭ بارىچە
تەييارلىق قىلىپ باقاي .

— ئەمىسە ، قىشلىق تەتىلدە بۇ ئىشقا قول سالىمىز ، — دېدى
جوگىنىرو .

— قىشلىق تەتىلگە تېخى خېلى بارغۇ . ئالدى بىلەن مەن
ئۆزۈم قىلىپ تۇرسام بولمامدۇ ؟

— ياق ، بولمايدۇ ، ئۇنىڭغا ھەرگىز بولمايدۇ ! سىلەرنىڭ تويۇڭلارنى بۇزغانمۇ مەن ، ئەمدى بۇ ئىشنى ئوڭشاشتىمۇ ئۆزۈم ئوتتۇرىغا چىقىشىم كېرەك . مەن سېنى ئالدىغا چىقىرىپ قويۇپ ، بۇنداق ئەھمىيەتلىك ئىشتىن ئۆزۈم قۇرۇق قېلىشنى خالىمايمەن .

— ئەمىسە ، مەن ھازىرچە...

— بۇ گېپىڭنى قوي ! بۇ ئون كۈن داۋامىدا سەن ماڭا مېھمانسەن ، قالغان گەپنى كېيىن قىلىمىز . مەن بۇ يەردىكى كىشىلەر بىلەن ئۇرۇشۇپ ھەممىسىنى قاچۇرۇپ بولدۇم . تۇرمۇشىنى تۇرمۇشتەك ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ماڭا ھەمراھ بولغۇدەك دوست كېرەك . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى كېچىلەردە بۆرىلەرنىڭ ھۇۋلاشلىرىنلا ئاڭلاپ ياتاتتىم . كۆڭلۈمنىڭ بۇنداق بىسەرەمجان چاغلىرىدا سېنىڭ ئاۋازىڭ ماڭا دۇنيادىكى ئەڭ يېقىملىق مۇزىكىدىنمۇ ئوبدان ئاڭلىنىدۇ .

قىرىق يەتتىنچى باب

چوندرو موخوننىڭ ھېلىقى سۆزىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، ئوكخوينىڭ كۆڭلىگە گۇمان چۈشتى .

«بۇ زادى قانداق گەپ ؟ — دېدى ئۇ ئۆزىچە پىچىرلاپ ، — بۇ گەپچە ، رومىش گاجىپوردا ئادۇوكاتلىق قىلىپ يۈرۈپتىكەن - دە ! بۇ تازىمۇ غەلىتىلىكقۇ ؟ ئۇ تازىمۇ سىرلىق ئادەم جۇمۇ ! ئۇنىڭ ئۇياقتىكى خىزمىتىنى تاشلۇۋېتىپ ، يۈزىنى داپتەك قىلىپ بۇ كوچىغا ئاياغ بېسىشىغا نېمە سەۋەب بولغاندۇ ؟ ئۇ ئوننودا ئەپەندى بىلەن خىمنولىنىنىڭ بىنارستا تۇرۇۋاتقانلىقىدىن بىر كۈنى چوقۇم خەۋەر تاپىدۇ . ئۇ چاغدا ئۇ ئۇلارنى ئىزدەپ شۇ يەرگىمۇ بېرىشى مۇمكىن» .

ئوكخوي دەرھال گاجىپورغا بېرىپ ، ئىگىلەش ئىمكانىيىتى بولغان بارلىق ئەھۋاللارنى ئىگىلەپ بولغاندىن كېيىن ، ئاندىن بىنارسقا بېرىپ ئوننودا ئەپەندى بىلەن كۆرۈشمەكچى بولدى .

www.uyghurkitap.com

ئاردىدىن ئانچە ئۇزۇن ئۆتمىدى ، ئون ئىككىنچى ئاينىڭ مەلۇم كۈنى چۈشتىن كېيىن ، ئوكخوي يۈك ـ تاقلىرىنى ئۇيغۇر ئۆگزالىدا پويىزدىن چۈشتى .

ئۇ دەسلەپكى قەدەمدە ، بازاردىكى ھەممە دۇكانلارغا كىرىپ دۇكاندارلاردىن رومىش ئىسىملىك بېنگاللىق ئادۇوكاتنىڭ قەيەردە تۇرىدىغانلىقىنى سۇرۇشتۇردى . سۇرۇشتۇرۇش جەريانىدا شۇ نەرسە مەلۇم بولدىكى ، يەرلىك سودىگەرلەرنىڭ ھېچقايسىسى بۇنداق ئادۋوكاتنى تونۇمايدىكەن .

كېيىن ئۇ سوت ئورۇنلىرىدىن سۇرۇشتۇرۇش ئۇچۇن بارغاندا ، ئۇ يەردىكىلەر ئىشتىن چۈشۈپ كەتكەنىدى . شۇ ئاردا ، بېشىغا سەللە ئورىغان بىر بېنگاللىق ئادۋوكات ئەمدى پەيتونغا چىقاي دەپ تۇرغانىدى ، ئوكخوي ئۇنىڭدىن :

— كەچۇرۇڭ ، ئەپەندى ، مۇشۇ يەرگە يېڭى كەلگەن رومىش چوندرو چوۋد خورى ئىسىملىك بېنگاللىق ئادۋوكاتنى ئىزدەيتتىم . سىز ئۇنىڭ قەيەردە تۇرىدىغانلىقىنى بىلەمسىزكىن ؟ — دەپ سورىدى .

ھېلىقى ئادۋوكات ئۇنىڭغا رومىشنىڭ بۇرۇن چوكرو بورتى تاغنىڭ ئۆيىدە تۇرغانلىقىنى ، ھازىر شۇ يەردىمۇ ـ ئەمەسمۇ ، بۇنى بىلمەيدىغانلىقىنى ، رومىشنىڭ خوتۇنىنىڭ تۇيۇقسىز غايىب بولۇپ كەتكەنلىكىنى ، كىشىلەرنىڭ ئۇنى دەريادا سەكرەپ ئۆلۈۋالغان دەپ پەرەز قىلىشۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ بەردى .

شۇنىڭ بىلەن ئوكخوي ئۇدۇل چوكرو بورتىلارنىڭ ئۆيىگە قاراپ يول ئالدى .

«رومىشنىڭ نېمە ئويۇن ئويناۋاتقانلىقىنى ئەمدى تولۇق چۈشەندىم ، — دەپ ئويلىدى ئۇ يولدا كېتىۋېتىپ ، — خوتۇنى ئۆلۈشى بىلەنلا خىمنولىنىنىڭ قېشىغا چېپىپ بېرىپ ، مەن ئەر ئۆمرۇمدە خوتۇن ئالمىغان ، دەپ ئۇنى كولدۇرلاتماقچى ئىكەن ـ دە ، خىمنولىنى ھازىرقى كۆڭلى بويىچە رومىشنىڭ ھەر قانداق گېپىگە ئىشىنىدۇ . ئۆزىنى تۇز ، ھالال ئادەمدەك كۆرسىتىپ يۈرگەن بۇ

نېمىلەرنىڭ تېگى - تەكتىنى چۈۋۈپ چىققاندا ، بۇلارنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان يامىنى چىقمايدۇ ! » . ئۇ ئۆزىنىڭ دۇرۇس نىيەتلىك ئادەم ئىكەنلىكىنى ئويلاپ ، ئىختىيارسىز ئىچ - ئىچىدىن خۇشال بولۇپ كەتتى .

ئوكخوينىڭ ئاغزىدىن رومىش بىلەن كومولانىڭ گېپى چىقىشى بىلەنلا چوكرو بورتىنىڭ كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلدى .

— سىز رومىش ئەپەندىنىڭ يېقىن دوستى بولغاندىن كېيىن ، كومولا دېگەن ئوماق قىز بىلەنمۇ خېلى تونۇشلۇق بولسىڭىز كېرەك ، — دېدى ئۇ ، — شۇڭا مەن ئۇنىڭ بىلەن تونۇشۇپ ، بىر - ئىككى كۈندىن كېيىنلا ئۇنى ئۆز قىزىمدەك ياخشى كۆرۈپ قالدىم دېسەم ئەجەبلەنمەيدىغانسىز . بۇ ئوماق قىز شۇنچە قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا يۈرىكىمنى قولىغا ئېلىۋالغاندى . ئۇنىڭ ماڭا بۇنچىلىك قورقۇنچلۇق زەربە بېرىدىغانلىقىنى كىم ئويلىغان ؟

— بۇ ئىش ماڭا بىر ئاز چۈشىنىكسىز تۇرۇۋاتىدۇ ، — دېدى ئوكخوي چوڭقۇر ھېسداشلىق قىلغان قىياپەتتە ، — رومىش ئۇنىڭغا يامان مۇئامىلىدە بولمىغان دېگىلى بولمايدىغاندەك تۇرىدۇغۇ ؟

— رومىش سىزنىڭ ئاغىنىڭىز ئىكەن ، ئەگەر ئەيىبكە بۇيرۇمىسىڭىز ، راست گەپنى ئېيتسام ، مەن ئۇ ئادەمنى زادىلا چۈشىنەلمىدىم . ئۇنىڭ بىلەن ئەسرالاشسىڭىز ئۇنى ناھايىتى يېقىملىق ھېس قىلىدىكەنسىزىۋ ، لېكىن ئۇنىڭ كاللىسىدا نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى زادى بىلمەيدىكەنسىز ، ئۇنىڭ كاللىسىدا سەل دەردى بارمىكىن - يا ، بولمىسا ئۇنىڭ كومولادەك گۈزەل ئايالغا شۇ قەدەر سوغۇق مۇئامىلە قىلىشىنى نېمە دەپ چۈشەندۈرىسىز . كومولا ئۇنىڭغا بەكمۇ سەمىمىي ، ئۇ مېنىڭ قىزىم بىلەن ئاچا - سىڭلىدەك يېقىن ئۆتۈپمۇ ، ئۇنىڭ ئالدىدا ئېرىنىڭ بىر ئېغىز يامان گېپىنى قىلىپ باقماپتۇ . قىزىم ئۇنىڭ كۆڭلىدە بىر دەردى بارلىقىنى تۇيۇپتىكەن ، لېكىن ئۇ قىزىمغا كۆڭلىدىكىنى ئاخىرغىچە بىلدۈرمەپتۇ . بۇ ھالىمنى سىزمۇ چۈشىنىشىڭىز مۇمكىن ، بۇ قىزنىڭ قانداقلارچە يۈرىكىنى شىكەستىلەندۈرۈپ ، ئاخىر بۇ يولغا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

كىرىپ قالغانلىقىنى ئويلىسامىلا يۈرىكىم قانغا تولىدۇ . ھەممىدىن ئېچىنىدىغىنىم شۇكى ، شۇ چاغدا مەن ئاللاھابادتا ئوقۇۋاتقان ئەگەر مەن بۇ يەردە بولغان بولسام ، ئۇ چوقۇم بۇنداق تاس لمك بىلەن مېنى تاشلاپ كېتىپ قالمىغان بولاتتى .

ئەتىسى ئەتىگىنى چوكرو بورتى تاغا ئوكخوينى رومىشلار ئىجارىگە ئالغان ئۆيگە باشلاپ باردى ، ئاندىن ئۇنى ئەگەشتۇرۇپ بېرىپ كومولانىڭ ئۆزىنى دەريـاغا تاشلىـغان جايـىنى ئۇنىڭغا كۆرسەتتى .

ئوكخوي بۇ ئىشلارغا قارىتا ھېچقانداق پىكىر بىلدۈرمىدى ، پەقەت چوكرو بورتىنىڭ ئۆيىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن :

— مۆھتەرەم ئەپەندى ، مېنىڭ كۆز قارىشىم سىزنىڭكىگە ئوخشمايدۇ ، مەن كومولانىڭ ئۆزىنى گانگ دەرياسىغا تاشلىۋالغا- لمىقىغا ئىشەنمەيمەن .

— ئەمىسە ، سىزنىڭ قارىشىڭىز قانداق ؟

— مېنىڭچە ئۇ قاچقان بولۇشى مۇمكىن . بىز ئۇنى ئىزدەپ باقساق .

چوكرو بورتى تاغا خۇشاللىقىدىن ئورۇنـدۇقـتىن چاچـراپ تۇرۇپ كەتتى .

— سىزنىڭ پىكرىڭىز توغرا بولۇشى مۇمكىن ، — دېدى ئۇ توۋلاپ ، — ھېچبولمىغاندا ، بۇ ئېھتىمالنى نەزەردىن ساقىت قە- لمىشقا بولمايدۇ .

— بىنارس بۇ يەردىن ئانچە يىراق ئەمەس ، — دېدى ئوكـ- خوي ، — ئۇ يەردە رومىش ئىككىمىز ناھايىتى يېقىن ئۆتىدىغان بىر ئۆي بار . ئېھتىمال كومولا ئۆزىنى شۇ يەردە دالدىغا ئالغان بولۇشى مۇمكىن .

— ھەي ، رومىش ئەپەندىنىڭ بۇ گەپىنى ماڭا ئېيتمىغىنىنى قارىمامدىغان ! — دېدى چوكرو بورتى ئۇمىدلەنگەن ھالدا ، — مەن بۇنى بىلگەن بولسام ، بۇ چاغقىچە بېرىپ سۈرۈشتۇرمەسمىدىم .

— ئۇنداق بولسا ، ئىككىمىز ھازىر بىنارسقا بارساق قانداق ؟

ئۇ تەرەپلەر سىز ئۇچۇن تونۇشلۇق بولغاندىن كېيىن سىز ھەر تەرەپلىمە سۇرۇشتۇرۇپ ئۇنىڭ دېرىكىنى ئالالىشىڭىز مۇمكىن .

چوكرو بورتى بۇ تەكلىپكە دەرھال قوشۇلدى . ئەگەر ئوكخوي يالغۇز بېرىپ خىمنولىنىغا بۇ ئەھۋالنى ئېيتسا ، ئۇنىڭ بۇ گەپكە ئىشىنىشى تەس ئىدى .

چوكرو بورتىنى گۇۋاھلىققا بىللە ئېلىپ بارغاندا ، خىمنولىنى رومىشنىڭ نەقەدەر پەسكەشلىكىگە جەزمەن ئىشىنەتتى . شۇڭا ، ئوكخوي بۇ مەقسىتىگە يېتىش ئۇچۇن ، بۇ كۆڭلى تۇز بوۋاينى مۇشۇنداق ئۇسۇل بىلەن بىنارسقا ئېلىپ كەتتى .

قىرىق سەككىزىنچى باب

ئوننودا ئەپەندى بىنارسنىڭ ئەتراپىدىكى ناھايىتى تىنچ بىر جايدىن بىر ئېغىز ئۆيىنى ئىجارىگە ئالدى .

ئۇ بىنارسقا كېلىپلا نولىناكخانىڭ ئانىسى خىمونكورىنىڭ دەسلەپتە ئازراق قىزىتمىسى ئۆرلەپ يۆتەل بولغانلىقىنى ، ھازىر ئۇنىڭ كېسىلى ئۆپكە ياللۇغىغا ئۆزگەرگەنلىكىنى بىلدى . بۇ جايىنىڭ ھاۋاسى سوغۇق ئىدى ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگىنى گانگ دەرياسىغا بېرىپ چۆمۈلىدىغان ئادىتىنى تاشلىمىغاچقا ، ئۇنىڭ قىزىتمىسى بارغانسېرى ئۆرلەپ ، كېسىلى يامانلىشىپ كەتكەنىدى . كېيىنچە خىمنولىنى ئۇنىڭ ھالىدىن كېچە - كۈندۈزلەپ خەۋەر ئېلىپ تۇرغاچقا ، ئۇ خەتەرلىك باسقۇچتىن ئۆتۈپ كەتتى ، شۇنداقتىمۇ ، بۇ كېسەل مومايىنى خېلىلا ئېتىدىن چۈشۈرگەنىدى . لېكىن ، بىر ئىشتا خىمنولىنى ئۇنىڭغا ھېچقانداق ياردەم بېرەلمىدى . خىمونكورى ئۆزىنىڭ دىنىي قائىدىلىرىگە قاتتىق ئەمەل قىلغاچقا ، دوختۇر ئۇنىڭغا پالانى قۇۋۇەتلىك تاماقنى يېگىن دەپ تاپىلاپ تۇرسىمۇ ، لېكىن ئۇ «براھما سامائى»گە مەنسۇپ بولغان قىزنىڭ قولىدىن تائام يېيىشنى ھەرگىز خالىمىدى . ئۇ ئەزەلدىن تامىقىنى ئۆزى ئېتىپ يەيتتى ، ئەمدى تاماق

www.uyghurkitap.com

ئېتىش ، داستىخان راسلاش ئىشلىرىنى نولىناكخانىڭ قىلىشىغا توغرا كەلدى . بۇ ، ئانىنى تولىمۇ بىئارام قىلاتتى .

— سىلەرگە ئاۋارىگەرچىلىك تېپىپ بەرگىنىمدىن تولىمۇ ئۇ گۇناھكار ھېس قىلىۋاتىمەن ، — دەيتتى ئۇ غەمكىن ھالدا ، — مېنى مۇنداق تىرىكتاپ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغۇچە ، تەڭرىم ئامانىتىنى ئالسا بولمامدۇ ؟

خىمونكورى ئۆزىنىڭ شەخسىي تۇرمۇشىدا ئاددىي ـ سادىدا بولۇشقا تىرىشقىنى بىلەن ، تۇرۇۋاتقان مۇھىتنىڭ پاكىز ۋە گۈزەل بولۇشىنى خالايتتى . بۇنى بۇرۇن خىمنولىنى نولىناكخادىن ئاڭلىغانلىقى ئۈچۈن ، ئۆيلەرنى ھەر دائىم چىنىدەك تازا تۇتتى ، ھەر قېتىم مومايىنىڭ ئالدىغا كىرگەن چاغدا پاكىز ، رەتلىك كىيىنىپ كىرىشكىمۇ ئالاھىدە ئېتىبار بەردى . ئۇ ئۆزلىرى ئىجارىگە ئالغان ئۆينىڭ ئالدىدىكى گۈللۈكتىن چىرايلىق گۈللەرنى ئۈزۈۋېلىپ تازا كۆڭۈل قويۇپ چىرايلىق دەستىلىگەندىن كېيىن ، ئاندىن ئېلىپ كىرىپ مومايىنىڭ كارىۋىتىنىڭ بېشىغا قويۇپ قوياتتى .

نولىناكخا ئانىسىنى خىزمەتكار يالالاشقا كۆندۈرۈش ئۈچۈن كۆپ ئۇرۇنغان بولسىمۇ ، لېكىن ئۇ ، پاسىق ئادەملەرنى خىزمەتىمگە سالمايمەن ، دەپ پەقەتلا ئۇنىمىغانىدى . ئۇلارنىڭ ئۆيىدىغۇ خىزمەتكار ئاز ئەمەس ، ئەر خىزمەتكار دەمسىز ، ئايال خىزمەتكار دەمسىز ، ھەممىسلا بار ، لېكىن بۇلار پەقەت ئېغىر ئىشلارغىلا سېلىناتتى ؛ موماي ئۆزىنىڭ شەخسىي تۇرمۇشىغا زىچ ئالاقىدار ئىشلارغا ئۇلارنىڭ بىرەرسىنىمۇ قول تىقتۇرمايتتى . ئۆزىنى بېقىپ چوڭ قىلغان تەربىيىچىسى ۋاپات بولغاندىن كېيىن ، ئۇ ئېغىر كېسەل بولۇپ ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالغان چاغلىرىدىمۇ ، بىرەر خىزمەتكارنىڭ ئۆزىنى يەلپۈپ قويۇشىغا ياكى پۇتلىرىنى تۇتۇپ قويۇشىغا ئىجازەت بەرمىگەنىدى .

ئۇ چىرايلىق ئوغۇل ياكى قىز بالىلارنى كۆرسە ئۇلارغا ئامراقلىق كېلىپ كېتەتتى ، ھەر ئەتىگىنى گانگ دەرياسىدا تەرەت ئېلىپ قايتىپ كېلىۋېتىپ ، شۇئانىڭ ھەيكەللىرىگە گۈل قويۇپ ،

زەمزەم سۇيى پۇركۈيتتى ھەم يولدا ئۇچرىغان ئەڭ چىرايلىق يېزا بالىسىنى ياكى چىرايى سۇزۇك كەلگەن براھمان قىزچىقىنى ئۆيگە باشلاپ ئەكېلەتتى . بالىلارنىڭ گۈزەللىكى ئۇنىڭ مېھرىنى قوزغايتتى . ئۇ ئويۇنچۇق ، مىس تەڭگە ، كەمپۈت دېگەندەك سوۋغاتلىرى بىلەن ئەتراپتىكى بالىلارنىڭ چەكسىز ھۆرمىتىگە ئېرىشكەنىدى .

بەزىدە ، توپ - توپ بالىلار كېلىپ ئۇنىڭ ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىگە چىقىشۋالاتتى ، ئۆيگە كىرىپ ئالتۇپىلاڭ چىقىرىشاتتى ، مۇمايى بولسا بۇلارغا قاراپ خۇشال بولۇپ كېتەتتى . بۇنىڭدىن باشقا ، ئۇنىڭ يەنە بىر ئالاھىدە ھەۋىسىمۇ بار ئىدى : بىرەر نەپىس ئىشلەنگەن بۇيۇمنى كۆرۈپلا قالسا سېتىۋالغۇسى كېلىپ كېتەتتى . ئۇ بۇ نەرسىلەرنى ئۆزى ساقلاپ قويۇش ئۈچۈن ئەمەس ، بەلكى شۇ نەرسىلەرنىڭ قەدىرگە ھەقلىق يېتىدىغان كىشىلەرگە سوۋغا قىلىش ئۈچۈن ئالاتتى ۋە ئۆزىنىڭ بۇ سوۋغىسىدىن چەكسىز خۇشاللىق ھېس قىلاتتى . ئۇنىڭ شىرەم تۇغقانلىرى ياكى تاسادىپىي تونۇشۇپ قالغان بەزى بۇرادەرلىرى پوچتىدىن ئاجايىپ خالتىلارنى تاپشۇرۇپ ئېلىشىپ ، بۇنىڭ نەدىن ئەۋەتىلگەنىنى بىلىشەلمەي ھەيرانلىقتىن ئاغزىنى ئېچىپ قېلىشاتتى . خىمونكورىنىڭ ئالامەت يوغان بىر قىزىل ساندۇقى بولۇپ ، ئۇنىڭ ئىچىدە چىرايلىق بىلەزۈك ، يېپەك كىيىم دېگەندەك نۇرغۇن نەرسىلەر بار ئىدى . بۇ نەرسىلەر نولىناكخانىڭ كەلگۈسىدىكى ئايالى ئۈچۈن مەخسۇس تەييارلانغانىدى . ئۇ ئۆز خىيالىدا ، كېلىنىم چوقۇم ھەم ياش ، ھەم ناھايىتى چىرايلىق بولىدۇ ، ئۇ ئۆزىنىڭ تېتىكلىكى ۋە لاتاپىتى بىلەن چۆلسىرەپ قالغان ئۆيۈمگە جان كىرگۈزۈۋېتىدۇ ، بۇنداق قىزغا ئۆزۈندىن بۇيان ئەتىۋارلاپ ساقلاپ كېلىۋاتقان كىيىملىرىنى كىيگۈزۈپ قويۇشنىڭ ئۆزى چوڭ خۇشاللىق ، دەپ ئويلايتتى ۋە مۇشۇنداق تاتلىق خىياللار بىلەن كۈننى ئۆتكۈزەتتى .

خىمونكورىنىڭ تۇرمۇش ئادىتى زاھىتلارنىڭكىگە پۈتۈنلەي ئوخشاپ كېتەتتى ، ئۇ كۈننى دۇئا - تىلاۋەت قىلىش ، ھەر خىل

www.uyghurkitap.com

دىنىي پەرزلەرنى بەجا كەلتۈرۈش بىلەن ئۆتكۈزۈتتى . كۈنىگە بىر-
راق سۈت ئىچىپ ، ئانچە - مۇنچە مېۋە يەپ قويانتى . ئۇ
ئۇ نولىناكخانىڭ ئۆزىنى قىينىپ ياشاۋاتقانلىقىغا قانىغ يارمىدى .
ئىدى . ئۇ ، ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن دىنىي تۇرمۇش ئەرلەرگە
مۇۋاپىق ئەمەس دەپ ھېسابلايتتى ، ئەرلەرنى بوي تارتىپ كەتكەن
بەستلىك بالىلار قاتاردا كۆرۈپ ، ئۇلار يېمەك - ئىچمەك جەھەتتە
پەرز قىلىشنى بىلمىسىمۇ ، ئالدىغا كەلگەننى تاللاپ ئولتۇرماي
يەۋەرسىمۇ ئۇلارنى كەچۈرۈشكە بولىدۇ ، دەپ ئۇلارغا كەڭ قورساق-
لىق بىلەن مۇئامىلە قىلاتتى .

«ئەر كىشى نېمە ئۈچۈن ئۆزىگە ئونچىۋالا قاتتىقلىق قىلىشى
كېرەك ئىكەن ؟» دەيتتى ئۇ بەزىدە قاتتىق ئېچىنغان ھالدا . ئۇ
خۇداغا بەھۈرمەتلىك قىلىدىغان ئىشلارنى كۆرسە چىداپ تۇرالمە-
سىمۇ ، لېكىن ئۆزىنىڭ ، دىنىي قائىدىلەرنىڭ ھەممىسىلا ئەرلەر
ئۈچۈن چىقىرىلغان ئەمەس دېگەن كۆز قارىشىدا چىڭ تۇراتتى .
ئۇ دۇئا - تىلاۋەت قىلىۋاتقان چاغلاردا نولىناكخا بىتاھارەت ئونىڭ
ئالدىغا كىرىشتىن ئۆزىنى تارتسىلا ، ئونىڭ ئىبادىتىگە دەخلى قىل-
مىسىلا ، ئۇ ئەرلەرگە خاس ئانچە - مۇنچە قوپاللىق ، شەخسىيەتچە-
لىكلەرنى سادىر قىلىپ قويسىمۇ ، مومايى يەنىلا ئونىڭدىن خۇرسەن
بولۇپ يۇرۇۋېرەتتى .

خىمونكورى كېسەلدىن ئەمدىلا ئۆرە بولغان چاغلىرىدا ، پەقەت
نولىناكخانىڭ سادىق مۇرىتى بولۇپ قالغان خىمونلىنىلا ئەمەس ،
بەلكى چاچلىرى ئاقارغان ئونىنودا ئەپەندىنىڭمۇ ئوغلىنىڭ ئايىغىدا
ئولتۇرۇپ ئونىڭ سۆزلىرىنى خۇدادىن كەلگەن ۋەھىيدەك كامال
ئېھتىرام بىلەن تىڭشاۋاتقانلىقىنى كۆردى . بۇ ئونىڭغا تولىمۇ كۈل-
كىلىك تۇيۇلدى .

ئۇ بىر كۈنى خىمونلىنىنى بىر چەتكە تارتىپ كۈلۈپ تۇرۇپ :

— قىزىم ، مەن بۇ گەپنى سىزگە دېمىسەم بولمايدۇ ،
ئاتا - بالا ئىككىڭلار نولىناكخانىڭ بولمىغۇر ئىشلىرىغا يەل بەرگە-
لى تۇردۇڭلار . سىلەر ئونىڭ تېتىمەي گەپلىرىگە ئىماندىق قۇلاق

سالىسىلەر ؟ سىزگە ئوخشاش چوڭ بولۇپ قالغان قىزلار ئىمكانقەدەر تۇرمۇشنىڭ لەززىتىدىن بەھرىمەن بولسا بولىدۇ . سىز دىنغا ئەمەس ، بەلكى كىيىم - كېچەك ، ئويۇن - تاماشاغا كۆپرەك كۆڭۈل بۆلۈشىڭىز كېرەك . بەلكىم ، ئۆزىڭىز شۇنداق دەپ تۇرۇپ نېمىشقا ئۆزىڭىز شۇنىڭغا ئەمەل قىلمايسىز ، دەپ سوربغۇڭىز كېلەر . مېنىڭ ئۇنداق قىلماسلىقىمدا سەۋەب بار ، بۇنى بىلسىڭىز بولىدۇ . دادام بىلەن ئاپام قاتتىق تەقۋادار كىشىلەردىن ئىدى ، بىزنىڭ ئۆيدىكى ئوغۇل - قىزلار ھەممىمىز دىندارلىق قاتتىق ھۆكۈم سۈرگەن ئائىلىدە تەربىيىلەنگەن . ئەگەر بىز بۇرۇنقى ئادەتىمىزنى تاشلىۋەتسەك ، بۇنىڭدىن كېيىن تۇرمۇشتا قانداق يول تۇتۇشنىمۇ بىلمەيمىز . لېكىن ، سىز كۆرگەن تەربىيە بۇنىڭغا پۈتۈنلەي ئوخشىمايدۇ . سىزنىڭ قانداق مۇھىتتا ئۆسۈپ چوڭ بولغانلىقىڭىز ماڭا ناھايىتىمۇ ئايدىڭ . ئەگەر سىز ھازىر باشقا بىر تۇرمۇش ئۇسۇلىنى قوبۇل قىلماقچى بولسىڭىز ، ئۇ چاغدا ئۆزىڭىزنىڭ تەبىئىتىڭىزگە خىلاپلىق قىلغان بولىسىز . قىزىم ، ئۆز ئارزۇسىنى زورمۇ زور ئۆزگەرتىشتىن ھەرگىز ياخشى ئاقىۋەت بولمايدۇ . مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم ، ھەر ئادەم ئۆز تەبىئىتىگە بېقىپ ئىش تۇتۇشى كېرەك . ئوبدان قىزىم ، سىز ھەرگىز بۇنداق قىلمايسىز ، سىز چوقۇم بۇ يولىڭىزدىن يېنىشىڭىز كېرەك . پەرز ، ئىبادەت سىزنىڭ تەبىئىتىڭىزگە مۇناسىپ ئەمەس ، نولىناكخانى خۇدادىن ۋەھىي ئالغان زاتتەك كۆرۈنىشىڭ ئۆزى بولمىغانلا بىر ئىش ، ئەمەلىيەتتە ئۇ ھېچنېمىنى بىلمەيدۇ . بۇنىڭدىن بىر نەچچە زامان ئىلگىرى ، ئۇ ئۆز تەبىئىتىگە بېقىپ ئىش تۇتۇپ كەلگەن ، بىرەرسى ئۇنىڭدىن ئايەت ئوقۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلسا ، ئۇنىڭ بېشىغا تاغ يىقىلغاندەك بولۇپ كېتەتتى . ئۇ ھازىر مېنى خۇشال قىلارمەنمىكىن دەپ مۇشۇنداق قىلىۋاتىدۇ . مەن ئۇنىڭدىن مۇشۇنداق كېتىۋەرسە جاھاندىن بىزىپ كەتكەن راھىبلاردەك بولۇپ كېتەرمىكىن ، دەپ بەكمۇ ئەنسىرەيمەن . مەن ئۇنىڭغا : «بالام ، بالىلىق چاغلىرىڭدىكى ئەقىدەڭدىن ۋاز كەچمىگىن ، سەن شۇ ئەقىد-

www.uyghurkitap.com

دەڭنى تاشلىمىساڭلا ، مېنىڭ ساڭا نارازىلىقىم يوق ، ئەسىمچە ، بەك خۇش بولىمەن» دەپ پات ـ پات سۆزلەپ تۇرىدۇ . ئۇ بۇ گەپلىرىمگە كۈلۈپلا قويىدۇ . ئۇ مۇشۇنداق كەتكەنلا بولسا ، قانداق گەپ قىلسىڭىزمۇ لام ـ جىم دېمەي تۇرۇۋېرىدۇ ، مەنتا تىللىسىڭىزمۇ زۇۋان سۇرمەيدۇ !

بۇ پاراڭلار بىر كۈنى كەچقۇرۇن مومای خىمنولىنىڭ چېچىنى تاراپ ئولتۇرغاندا بولغاندى . قىزنىڭ چېچىنى ئاددىيلا ئۆرۈۋالغانلىقىنى ياقتۇرمىغان خىمونكورى مۇنداق دېدى :

— سىز مېنى ، كونا زامانلارنىڭ خوتۇنلىرى يېڭى مودىنى بىلمەيدۇ ، دەپ ئويلىسىڭىز كېرەك . لېكىن ، ئەمەلىيەتتە بارغۇ ، نەق گېپىمنى قىلسام ، چاچ ئۆرۈشنىڭ پاسونلىرى ھەققىدە مەن سىزدىن كۆپ بىلىمەن . مەن بۇرۇن ناھايىتى ئەقىللىق بىر ئىنگىلىز ئايال بىلەن تونۇشۇپ قالغانىدىم . ئۇ دائىم ئۆيۈمگە كېلىپ ماڭا كىيىم تىكىشنى ئۆگىتەتتى ، شۇ چاغدا ماڭا چاچ ئۆرۈشنىڭ نۇرغۇن پاسونلىرىنىمۇ ئۆگىتىپ قويغان . ئەلۋەتتە ، ئۇ ھەر قېتىم كەتكەندىن كېيىن ، مەن بويۇمنى سۇغا سېلىپ بىرەر قۇر كىيىم ئالماشتۇرۇۋالاتتىم . بۇنداق ئىشلارغا سەل قارىمىغىنىم بەلكىم توغرىدۇ ، يا بەلكىم خاتادۇ ، نېمىلا بولسا بولسۇن ، ئۇزۇن يىللار-دىن بۇيان مۇشۇ ئادىتىم بىلەن ياشاپ كېلىۋاتىمەن . مەن ئىشلىرىڭىزدىن تولىمۇ پۇتاق چىقىرىپ كەتتىم ، ھەرگىز كۆڭلىڭىزگە ئالماڭ ، قىزىم ، مەن سىزگە ئۆچلۈك قىلىپ دەۋاتقىنىم يوق ، قانداق قىلسىز ، بۇ ماڭا ئادەت بولۇپ قاپتۇ . ئېرىم ئۆز ئۆيىدىكىلىرى بىلەن بىللە ھىندى دىنىدىن چىقىپ كەتكەندە ، بۇ ماڭا ھەقىقەتەنمۇ دەھشەتلىك زەربە بولغان ، لېكىن مەن شۇنىڭغىمۇ ھېچقانداق نارازىلىق بىلدۇرمىدىم . ئۇنىڭغا پەقەتلا : «سەن ئۆزۈڭنىڭ ۋۇجدانىڭ بويىچە يول تۇت . مەن بولسام ھېچنېمە بىلمەيدىغان بىر نادان ئايال ، مەن ئۆزۈمنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان مېڭىپ كېلىۋاتقان تۇرمۇش يولۇمدىن يانمايمەن» دەپ قويدۇم .

خىمونكورى سۆزلەپ بولۇپ كۆزىدىكى ياشلىرىنى سۈرتۈۋەتـ

تى ، ئاندىن خىمنولىنىنىڭ چاچلىرىنى چۇۋۇپ ، ئەڭ يېڭى پاسون-
دا ئۆروپ قويۇپ ، ئىچ - ئىچىدىن خۇش بولدى . ئۇ ھەتتا ئۆزىنىڭ
ھېلىقى قىزىل ساندۇقىنى ئېچىپ ، ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان رەڭ-
دار كىيىملەرنى تاللىۋېلىپ قىزغا كىيگۈزۈپ قويدى . باشقىلارنى
ياساندۇرۇش ئۈنىڭغا چەكسىز خۇشاللىق بېغىشلايتتى . خىمنولىنى
ھەر كۈنى دېگۈدەك يېڭىنە ئىشىنى ئەپكېلىپ بۇ يەردە ۋاقىت
ئۆتكۈزگەچ مومايدىن يېڭىچە تىكىش ئۇسۇللىرىنى ئۆگىنەتتى .
خىمونكورى بېنگال يېزىقىدا چىقىدىغان ھېكايىلەرنى كۆرۈش-
كە ئامراق ئىدى ، شۇڭا خىمنولىنى ئۆزىنىڭ ئالغاچ كەلگەن كە-
تاب - ژۇرناللىرىنى ئۈنىڭغا ئەپكېلىپ بېرەتتى . موماي بەزى
ھېكايە ، ماقالىلەرگە ئۆز كۆز قارىشىنى قويغاندا ، خىمنولىنى
ئۈنىڭ پاراسىتىگە ئاپىرىن ئوقۇيتتى ، چۈنكى ، ئۇ ئىلگىرى بۇنداق
پەرق قىلىش ئىقتىدارى پەقەت ئىنگلىز تەربىيىسىنى كۆرگەن
كىشىلەردىلا بولىدۇ ، دەپ قاراپ كەلگەنىدى . نولىناكخانىڭ ئاند-
سى سۆھبەتلەردە نامايان قىلغان ئەقىل - ئىدراكى ۋە كۈندىلىك
تۇرمۇشتىكى دىيانىتى بىلەن خىمنولىنىنىڭ قەلبىدە ئىنتايىن
سىرلىق ئايالغا ئايلاندى . ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن چاكىنىلىق ۋە قۇۋ-
لۇقىنىڭ قىلچە ئالامەتلىرى بايقالمايتتى ، خىمنولىنى ئۈنىڭ بىلەن
بىرگە ئۆتكەن بۇ جەريانداا ئۆزىنى چەكسىز خۇشال ھېس قىلدى .

قىرىق توققۇزىنچى باب

ئارىدىن ئۈزۈن ئۆتمەي خىمونكورىنىڭ قىزىتمىسى يەنە ئۆر-
لەپ كەتتى ، لېكىن بۇ قېتىم ئالدىنقى قېتىمقىدەك ئۈزۈنغا سو-
زۇلمىدى . بىر كۈنى ئەتىگىنى ، نولىناكخا ئۈنى يوقلاپ كىردى
ۋە ئانىسىنىڭ ئايىغىغا تىز پۈكۈپ تەزىم قىلغاندىن كېيىن ، ئاند-
سىنىڭ ئۆزىنى ئوبدان كۈتۈشى لازىملىقى ، بۇرۇنقىدەك جاپالىق
تۇرمۇشنىڭ كېسەلچان كىشىگە مۇۋاپىق ئەمەسلىكى توغرىسىدا بىر
مۇنچە گەپ قىلدى .

www.uyghurkitap.com

— ئۆزۈڭغۇ دۇنيادىن ۋاز كەچكىلى تۇرۇپسىز، كەمدى مېنىمۇ كونا ئادەتلىرىڭدىن بەزگىن دېمەكچىمۇ؟ — دېدى [illegible] ھالدا، — ئوبدان بالام، بۇ كۆلكىلىك ئويۇنلىرىڭنى يىغىشتۇرۇپ قويغىن، خۇش بولاي، ئاناڭنىڭ سۆزىگە كىرىپ دەرھال بېسىنى ئوڭشىۋالغىن!

نولىناكخا ئۇندىمەي تۇرىۋەردى، خىمونكورى سۆزىنى يەنە داۋاملاشتۇردى:

— ئۆزۈڭمۇ كۆرۈپ تۇرۇپسەن، جېنىم بالام، مېنىڭ تۆت كۈنلۈكۈم قالدى، سېنىڭ ئۆيۈ ـ ئوچاقلىق بولغىنىڭنى كۆرمەي تۇرۇپ مەن خاتىرجەم كۆز يۇمالمايمەن. بۇرۇن ساڭا قىزنى ئۆز قولۇم بىلەن چېكىپ ـ تاللاپ تۇرۇپ ئېلىپ بېرىمەن، كېلىنىمنى ئۆز دىتىمدىكىدەك ياساندۇرىمەن دەپ ئويلىغانىدىم. لېكىن، بۇ قېتىمقى كېسەل مېنىڭ كۆزۈمنى ئېچىپ قويدى. مېنىڭ يەنە قانچىلىك ياشىيالايدىغانلىقىمنى كىم بىلىدۇ. مەنمۇ ئۆزۈمنى خېلى ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشۈم بىلەن دېيەلمەيمەن. ئائىلىمىزنىڭ قائىدە ـ يوسۇنىنى بىلمەيدىغان بىر قىز بىلەن ئارىلىشىپ قېلىشىڭغا قاراپ تۇرۇپلا يول قويسام، سېنىڭ ئالدىڭدا سەت ئىش قىلغان بولىمەن. ئۆزۈڭگە تەڭتۇش قىز بىلەن توي قىلغىنىڭ تۈزۈك ئوخشايدۇ. قىزىتمام ئۆرلەپ كەتكەن كۈنلەردە، مەن مۇشۇ ئىشنى ئويلاپ نەچچە كېچىلەپ كۆز يۇممىدىم. بۇ مېنىڭ بوينۇمدىكى قەرز ھەم پەرز. ئەگەر تىرىكلىكىمدە بۇ قەرزىمنى ئادا قىلالمىسام، ئۆلسەممۇ كۆزۈم يۇمۇلمايدۇ.

— مەن بىلەن ئۆي تۇتۇشنى خالايدىغان قىزنى نەدىن تاپىمەن؟ — دەپ سورىدى نولىناكخا.

— بۇنىڭدىن سەن غەم قىلما، ھەممە ئىشنى ئۆزۈم توغرىلايمەن. بىرەرسىنى قارىغا ئالغاندىن كېيىن ئۆزۈم ساڭا خەۋەر قىلىمەن.

خىمونكورى ئوننودا ئەپەندى بىلەن يۈز كۆرۈشۈپ باقمىغانىدى. بۇڭاي كەلگەن چاغلاردا ئۇ ئۆزىنى دەرھال پىنھانغا ئالاتتى.

لېكىن ، بۇگۈن ئوننودا كەچلىك كوچا سەيلىسىدىن قايتقاچ بۇ ئۆيگە كىرىۋىدى ، خمونكورى دەرھال ئۇنى چاقىرتتى ۋە ئۇ ئۆيگە كىرىشى بىلەنلا گەپنى ئوچۇقلا ئوتتۇرىغا قويدى :

— قىزىڭىز ناھايىتى ئوبدان چوڭ بوپتۇ ، مەن ئۇنى بەك ياخشى كۆرۈپ قالدىم . ئاتا ـ بالا ئىككىڭلار ئوغلۇم بىلەن يېقىن تونۇشلاردىن . ئۇنىڭ مىجەزىگە ھېچقانداق گەپ كەتمەيدۇ . ئۆزى قىلىۋاتقان ئىشتىمۇ خېلى ئابرۇيى بار . مۇنداق دېسەم باشقىچە ئويلىنىپ قالماڭ ، ھەر ھالدا قىزىڭىزنى كىمگە بەرسىڭىزمۇ ، مېنىڭ ئوغلۇمچىلىك ئادەمگە بېرەرسىز ؟

— سىزنىڭ مۇشۇنداق نىيىتىڭىز بارمۇ ؟ — دېدى ئوننودا خۇشاللانغان ھالدا ، — مەن شۇنداق بولسىكەن دەپ ئارزۇ قىلىشقىمۇ پېتىنالمىغانىدىم . نولىناكخانەك كۆيئوغۇلغا ئېرىشىدىغان بولسام ، بۇ مەن ئوچۇن چوڭ ئامەتتە . لېكىن ، ئۇ ئۆزى... ؟

— نولىناكخا جەزمەن قوشۇلىدۇ . ئۇ ھازىرقى ياشلاردەك ئەمەس . ئۇ ھەر قانداق ئىشتا ئانىسىنىڭ گېپىنى يېرمايدۇ . ئۇنىڭغا جىق گەپنىڭ لازىمى يوق ! بۇ قىزنى كۆرگەندە ، كىمنىڭمۇ ئامراقلىقى كەلمىسۇن ، مېنىڭمۇ ئۆمرۇم ئاخىرلىشىپ قالغاندەك تۇرىدۇ ، بولسا بۇلارنىڭ بېشىنى تېزراق ئوڭشاپ قويساق .

ئوننودا ئەپەندى خۇشاللىقىدىن قىنى ـ قىنىغا پاتمىغان ھالدا ئۆيگە قايتتى ۋە ئىشكىتىن كىرىپلا خمنولىنىنى چاقىرتتى .

— جېنىم قىزىم ، — دېدى ئۇ خمنولىنىغا ، — مېنىڭ يېشىمىمۇ بىر يەرگە باردى ، سالامەتلىكىممۇ تازا ياخشى ئەمەس . سېنىڭ ئۆمۈرلۈك ئىشىڭنى بىر ياقلىق قىلىۋەتمەي تۇرۇپ ، مەن بۇ دۇنيادىن خاتىرجەم كېتەلمەيمەن . ئەيبكە بۇيرۇمىغىن ، خىمىنو ، گەپنى بەكمۇ ئوچۇق قويۇۋەتتىم . ئاپاڭ بولسا تۇغقىنى ، ئەمدى سېنىڭ ھەممە ئىشلىرىڭ مېنىڭ زىممەمدە .

خمنولىنى دادىسىغا تىكىلىپ قاراپلا قالدى ، ئۇ ئېيتىلغۇسى گەپلەرنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى .

— بۇ قېتىم چىققان لايىقتىن مەن قالتىس خۇرسەنمەن ، —

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى

دېدى ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ ، — بىرەر كالا چىقىپ بۇ توپىغا توسقۇن بولۇپ قالمىغىدى دەپ بەكمۇ ئەنسىرەيمەن . ئاتا-
دېسەم ، قىزىم ، بايام نولىناكخانىڭ ئانىسى سېنى
سوراتتى .

— بۇ راستمۇ ، دادا ؟ — دېدى ئۇ هولۇققان هالدا ، — بۇ
هەرگىز مۇمكىن ئەمەس .

ئۇ نولىناكخاغا ياتلىق بولارمەن دەپ هەرگىز ئويلاپ باقمىغا-
نىدى . دادىسىنىڭ ئاغزىدىن تۇيۇقسىز بۇنداق گەپنىڭ چىقىپ
قېلىشى ئۇنى ئېسەنگىرىتىپ قويدى .

— نېمىشقا مۇمكىن ئەمەس ؟ — دەپ سورىدى ئۇنىودا
ئەپەندى .

— نولىناكخاغا قانداق مۇمكىن بولسۇن ؟

بۇنى مۇڭاپىق جاۋاب دېيىش قىيىن بولمىسىمۇ ، هەر هالدا
رەت قىلغۇسىز جاۋاب ئىدى . ئۇڭايسىز هالەتتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن
خىمنولىنى پېشايۋانغا چىقىپ كەتتى .

ئۇنىودا ئەپەندىنىڭ ئۇمىدى پۈتۈنلەي يوققا چىقتى ، قىزىنىڭ
بۇ ئىشقا قارشىلىق كۆرسىتىشىنى ئۇ پەرەز قىلمىغانىدى . ئۇ ،
قىزىم نولىناكخا بىلەن توي قىلىدىغانلىقىنى ئاڭلىسا جەزمەن خۇ-
شال بولىدۇ ، دەپ ئويلىغانىدى . ئۆزىنى قاتتىق ئۇمىدسىزلىككە
سالغان بۇ ئىغىر زەربىدىن گاڭگىراپ قالغان بوۋاي پىلىلداپ
يېنىپ تۇرغان پەنەرگە تىكىلگىنىچە غەمكىن خىيالغا پېتىپ ئولتۇ-
رۇپ قالدى . ئايال خەقنىڭ مىجەزىنىڭ چۈشىنىكسىزلىكى ، شۇ
تاپتا خىمنولىنىڭ ئانىسىنىڭ يوقلۇقى ئۇنىڭغا بەكمۇ بىلىندى .

خىمنولىنى قاراڭغۇ پېشايۋاندا ئۇزۇنغىچە ئولتۇردى ، بىر
ئازدىن كېيىن بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۆينىڭ ئىچىگە قارىۋىدى ، دادە-
سىنىڭ غەمكىن ئولتۇرۇپ كەتكىنىنى كۆردى ، شۇنىڭ بىلەن ،
ئۇنىڭ ۋىجدانى ئازابلاندى ـ دە ، دەرهال ئۆيگە كىرىپ دادىسى
ئولتۇرغان ئورۇندۇقنىڭ كەينىگە كەلدى ۋە ئۇنىڭ چاچلىرىنى
سىيپاپ تۇرۇپ سىلىق ئاھاڭدا :

— يۇرۇڭ ، دادا ، كىرىپ كېتەيلى ، تامىقىڭىزنى ئەپچىقىپ قويغىلى قاچان ، بەلكىم سوۋۇپ قالغاندۇ ، — دېدى .

ئۇننودا ئەپەندى ئورنىدىن خامۇش تۇرۇپ ئاشخانىغا كىردى ، لېكىن ئۇنىڭ گېپىدىن تاماق ئۆتمىدى . ئۇ ئەسلىدە كەلگۈسىگە زور ئىشەنچ باغلىغان ، نولىناكخا بىلەن توي قىلىش خىمنولىنىڭ بېشىغا چۈشكەن قارا سايىلەرنى يوق قىلۋېتىدۇ دەپ ئىشەنگەنىدى . شۇڭلاشقىمۇ ، قىزىنىڭ بۇ تۇيىنى رەت قىلىشى ئۇنىڭ بەك كۆڭلىگە كەلدى . «دېمەك ، خىمنو رومىشنى ئۇنتالماپتۇ - دە» ئۇ مۇشۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈۋېتىپ ئىختىيارسىز چوڭقۇر ئۇھ تارتىۋەتتى .

ئۇ ئادەتتە كەچكى تاماقتىن كېيىنلا ئۇخلايتتى ، لېكىن بۈگۈن ئۇنىڭ زادىلا يانقۇسى كەلمىدى ۋە پېشايۋانغا چىقىپ ئۆزىنى سەگۈنچەككە تاشلىدى - دە ، گۈللۈكنىڭ نېرىقى ياقىسىدىكى يېزا يوللىرىغا قاراپ خىيالغا چۆمدى .

خىمنولىنىنى دادىسىنىڭ پېشايۋاندا ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ كايىدى .

— ئورنىڭىزغا كىرىپ يېتىۋېلىڭ ، دادا . تالادا سوغۇق ئۆتۈپ قالىدۇ .

— ئۆزۈڭ كىرىپ ئۇخلاپ تۇرغىن ، قىزىم ، مەن بىر ئازدىن كېيىن ئۇخلايمەن .

خىمنولىنىنى كەتكۈزۈۋەتمەك ئوڭاي ئەمەس ئىدى . ئۇ بىر ئاز ئۇنچىقماي تۇرغاندىن كېيىن :

— بۇنداق ئولتۇرسىڭىز ئۆزىڭىزگە سوغۇق تەگكۈزۈۋالىسىز ، دادا . ھېچبولمىسا مېھمانخانىغا كىرىپ ئولتۇرۇڭ ، — دېدى .

ئۇننودا ئەپەندى ئورنىدىن تۇردى - دە ، ئۇنچىقماستىن ئۆز ھۇجرىسىغا كىرىپ كەتتى .

خىمنولىنى ئۆز دىيانىتىگە تەسىر يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن ، رومىشنى زادىلا ئويلىماسلىققا نىيەت قىلغان ، بۇنىڭ ئۈچۈن ھەتتا

ئۆز كۆڭلىنىڭ رايى بىلەن نۇرغۇن ئىلىشقانلىرى . ئەمدى ئۇ بۇنىڭغا قوشۇلۇپ كەلگەن يېڭى بىر تەھلىكە قانداقمۇ ياراشتۇرۇش جاراھىتىنى قوزغىمىسۇن ؟ مۇشۇ چاغقىچە ئۇ ئۆزىنىڭ بىلەن قىلچە ھېسابلاشمايۋاتقان ، پەقەت ھېلىقى نىيىتى بويىچە تۇتۇشقىلا بېرىلىپ كەتكەنىدى .

ئۇ ئولىناكخانى ئۆزىنىڭ مەنىۋى ئۇستازى ھېسابلاپ ، ئۇنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە ئىش تۇتۇپ كېتىۋاتقان چاغلاردا ، ئۆزىنى كۆڭلۇمدىكى مەقسەتكە يەتتىم دەپ ئويلىغانىدى . مانا ئەمدى ئۇنىڭ نىكاھىدا بولىدىغانلىقىنى ئاڭلىغاندا ، ئۇ يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدا يىلتىز تارتقان مۇھەببەتنى يولۇپ تاشلىماقچى بولۇۋىدى ، لېكىن بۇنىڭ ئوڭايغا چوشمەيدىغانلىقى مەلۇم بولدى . كونا مۇھەببەت رىشتىسىنىڭ ئۆزۈپ تاشلىنىش تەھدىتى ئۇنى تېخىمۇ قەتئىيلەشتۇرۇۋەتتى ، ئۇ ئۆز سۆيگۈسىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن تىرمىشاتتى .

ئەللىكىنچى باب

دەل شۇ چاغدا ، خىمونكورىمۇ ئوغلىنى چاقىرتىپ ئۇنىڭغا قىز تېپىپ قويغانلىقىنى ھەمدە قارشى تەرەپنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشكەنلىكىنى ئۇقتۇردى .

— ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا پۇتۇشۇپ بولدۇڭلارمۇ ؟ — دېدى نولىناكخا كۈلۈپ تۇرۇپ ، — قالتىس تېزغۇ !

— ئەلۋەتتە ، تېز بولۇش كېرەك . ئۆزۈڭگە مەلۇم ، مەن ئۆلمەي تۇرىۋەرمەيمەنغۇ ، — دېدى خىمونكورى ، — مېنىڭ خىمىنولىنىنى نەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ئۆزۈڭ بىلىسەن . ئۇ ئاجايىپ ئوبدان قىز . ئەلۋەتتە ، ئۇنىڭ چىرايىنى دېسەڭ ، رەڭگىنى ئۇنچىۋالا تۇزۈك دېگىلى بولمايدۇ ، لېكىن...

— خۇش بولاي ، ئاتا ، مۇشۇ گەپنى قىلمىسىڭىز ، مەن ئۇنىڭ رەڭگىنى ئويلاۋاتقىنىم يوق . مەن ھەرگىز خىمىنولىنى بىلەن توي

قىلالمايمەن . بۇ پەقەت مۇمكىن ئەمەس .

— يوق گەپنى قىلما ! بۇنىڭ مۇمكىن بولمايدىغان نەرى بار ؟

نولىناكخا نېمە ئۈچۈن بۇ ئىشقا قوشۇلمايدىغانلىقىنى ئوچۇق ئېيتالمايۋاتقىنى بىلەن ، لېكىن ئۇنىڭ كۆڭلىدە ھەممە ئىش ئايدىڭ ئىدى . ئۇ خىمنولىنى بىلەن ئارىلىشىپ يۈرگەندىن بۇيان ، ئۆزىنى ئۇنىڭ دىنىي ئۇستازىدەك تۇتۇپ كەلدى ، ئەمدى تۇرۇپلا ئۆزگەرىپ ئۇنى ئەمرىگە ئالمەن دېيىش تولىمۇ چەكتىن ئېشىپ كەتكەنلىك بولاتتى .

نولىناكخانىڭ سۆكۈت قىلىپ تۇرۇشىنى رازىلىق دەپ چۈشەنگەن ئانا يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— ھازىر سەن ماڭا قانداق ئاساس قويۇپ بەرسەڭمۇ مەن بەربىر ئاڭلىمايمەن . مېنى دەپ ھېلىمۇ تەركىدۇنيا بولۇپ كەتكەن تاس قالدىڭ . مۇشۇ يېشىڭدا بۇنداق يولغا كىرىپ قېلىش بەكمۇ بىمەنىلىك . ئەمدى مەن سېنى بولۇشۇڭغا قويۇۋەتمەيمەن . ھوشۇڭنى تېپىۋالغىن ، بۇ پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويما . تېزراق ۋاقتى قارارىنى بېكىتىپ تويىنى قىلىۋېتەيلى .

نولىناكخا بۇ سۆزنى ئاڭلاپ بىر ھازاغىچە خامۇش ئولتۇرۇپ كەتتى .

— مۇنداق بىر ئىشنى مەن ئەمدى سىزگە ئېيتمىسام بولمايدىغان ئوخشايدۇ ، — دېدى ئۇ بىر ئازدىن كېيىن ، — لېكىن ئالدى بىلەن سىزدىن ئۆتۈنىدىغىنىم ، بۇ گېپىمنى ئاڭلاپ ئۆزىڭىزنى قىينىمايسىز . سىزگە ئېيتىپ بەرمەكچى بولۇۋاتقان بۇ بەختسىز ھادىسە ، بۇنىڭدىن ئون نەچچە ئاي بۇرۇن يۈز بەرگەن . ئەمدى ئۇنىڭغا قايغۇرۇپ ئولتۇرۇشنىڭ ئۆزىمۇ پۈتۈنلەي ھاجەتسىز . لېكىن ، سىزنىڭ مىجەزىڭىز ماڭا بەلگىلىك ، ئانا ، بىرەر كۆڭۈلسىز ۋەقەنى ئاڭلاپ قالسىڭىز ، ئۇنىڭغا ھەر قانچە قىلسىمۇ ئورنىغا كەلمەيدىغانلىقى ئېنىق تۇرسىمۇ ، بەك بىئارام بولۇپ كېتىسىز . مۇشۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن ، بۇ گەپنى ئېيتىشقا نەچچە رەت تەمشەلگەن بولساممۇ ، ئاغزىمنىڭ ئۇچىغا ئەپكېلىپ يەنە يۇتۇۋەتتىم . يېشىمغا

www.diyarhurkitap.com
دىيار كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

پۇتۇلگەن شورلۇق قىسمەتنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ئۈچۈن قانداق دۇئا ـ تىلاۋەت قىلسىڭىز مەيلى ، لېكىن بۇنىڭلىق ئۈچۈن ئىنى بىھۇدە قىينىماڭ .

خىمونكورى قاتتىق تەشۋىشكە چۈشۈپ قالدى .

— سېنىڭ نېمە دەيدىغىنىڭنى بىلمەيمەن ، ئوغلۇم ، لېكىن سەن مۇشۇ سۆزۈڭ بىلەن مېنى ئاللىقانداق تەشۋىشكە سېلىپ قويدۇڭ . مەن قانچىلىك ئۆمۈر كۆرگىنىم بىلەنمۇ ئۆز كۆڭلۈمگە ئىگە بولالمىغۇدەكمەن . بۇ جاھاننىڭ جەڭگى ـ جېدىلىدىن ئۆزۈمىنى ئەپقاچىمەن دەپ ئۇرۇنۇشۇممۇ بىھۇدە ئىكەن . كۆڭۈلسىزلىك دېگەننى ئىزدىمىسەڭمۇ ۋاقتى كەلگەندە بېشىڭغا كېلىۋېرىدىكەن . قېنى ، گېپىڭنى قىلىۋەرگىن . بىراق ، دەپ بەرگەن گېپىڭگە خۇشال بولامدىم ، خاپىمۇ ،بۇنىڭ بىلەن ھازىرچە ھېسابلاشما .

— بۇ يىل ئىككىنچى ئايدا ، — دەپ ھېكايىسىنى باشلىدى نولىناكخا ، — مەن رانگپۇرغا بېرىپ ئۆي ـ تەئەللۇقاتلىرىمنى سېتىۋەتتىم ، ئاندىن بېغىمنى بىر بوۋايغا تاپشۇرۇپ قويۇپ كالكۇتتىغا يولغا چىقتىم . پويىز سانراغا يېقىن جايدىكى دەريادىن ئۆتۈۋاتقان چاغدا ، بۇنداق كېتىۋەرگۈچە سۇ يولى بىلەن مېڭىپ باقسام بولمامدۇ ، دېگەن ئوي گۈپپىدە خىيالىمغا كەچتى . شۇنىڭ بىلەن ، سانراغا كېلىپ بىر كېمىنى يالللۇبلىپ سەپىرىمنى داۋاملاشتۇردۇم . ئىككى كۈندىن كېيىن كېمىمىز بىر قۇملۇق باغقا كېلىپ توختىدى . مەن سۇدا چۆمۈلۈۋاتاتتىم ، مىلتىق كۆتۈرگەن بىرسى تۇيۇقسىز كېلىپ قالدى ، قارىسام بخوپەن دېگەن كونا ئاغىنەم ئىكەن . ئۇ مېنى كۆرۈپ ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى ـ دە : «كىچىككىنە قۇشنىمۇ ئۇچرىتالمىدىم دەپ يۈرۈپ ، چوڭ بىر غەنىمەتكە دۇچ كېلىپ قالغىنىمنى قارىمامدىغان ! » دەپ خۇش بولۇپ كەتتى . ئۇ شۇ يەرنىڭ مۇۋەققەت ھاكىمى ئىكەن ، قارىغاندا ئۆزىنىڭ تەۋەسىدىكى جايلارنى كۆزدىن كەچۈرگىلى چىققان ئوخشايدۇ . بىز كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن يىللار بولغانىدى ، شۇڭا ئۇ مېنى پەقەتلا قويۇۋەتمەي ، بىللە ئايلىنىمىز دەپ تۇرۇۋالدى . بىر كۈنى دىخوبا-

پوكور دېگەن يېزىغا قونالغۇغا چۈشتۈق ، كەچقۇرۇن چىقىپ ئەتراپ-
نى ئايلاندۇق . يېزا بەكمۇ كىچىك ئىكەن . بخوپەن مېنى بىر
قورۇغا باشلىدى . قورۇنىڭ ئىچىدە بىر يۇرۇش كاھىش ئۆي بو-
لۇپ ، بۇ ئۆيلەر ئېتىزنىڭ بويىغا سېلىنغانىكەن . ئۆي ئىگىسى
دەرھال چىغ ئورۇندۇقتىن ئىككىنى ئېلىپ چىقىپ بىزنى ئولتۇ-
رۇشقا تەكلىپ قىلدى . پېشايۋاندا بىر مۇنچە باللار دەرس ئوقۇۋې-
تىپتۇ . ئوقۇتقۇچىسى ياغاچ ئورۇندۇقتا پېشايۋاننىڭ تۈۋرۈكىگە
پۈتىنى تىرەپ ئولتۇرۇپتۇ . باللار بولسا قولىدا تاختا ، يەردە
ئولتۇرۇشۇپ ، ئوقۇتقۇچىسىنىڭ ئۆگەتكەن دەرسىنى ئۇنلۇك ئوقۇ-
غىلى تۇرۇپتۇ . ئۆي ئىگىسىنىڭ ئىسمى تارىنى چاتودجو ئىكەن .
ئۇ بخوپەندىن مېنىڭ تارىخىمنى يېپىدىن - يېگىنسىغچە سورىۋال-
دى . بىز چېدىرىمىزغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بخوپەن ماڭا :
«بۈگۈن ئوڭ يېنىڭدىن قوپقان ئوخشىمامسەن ، چامامدا ساڭا قىز
چىقىپ قالغاندەك تۇرىدۇ» دېدى . مەن ، بۇ نېمە دېگىنىڭ ، دېۋە-
دىم ، ئۇ : «تارىنى چاتودجو مەخسۇس جەزخورلۇق بىلەن جان
باقىدىغان نەرسە ، ئۇنى دۇنياخورلۇقتا تەڭدىشى يوق دېسەڭمۇ بولە-
دۇ . بۇ جايغا بىر يېگى ھاكىم تەينىلەنگەن چاغدا ، ئۇ ئۆزىنىڭ
جامائەت ئىشلىرىغا كۆيۈنىدىغانلىقىنى نامايان قىلىش ئۈچۈن ، ئۆز
زېمىنىنىڭ ئاز بىر قىسمىنى مەكتەپ سېلىشقا ئاجرىتىپ بېرىشكە
قوشۇلغان . ئەمەلىيەتتە ، ئوقۇتقۇچىنىڭ ئىككى ۋاخلىق غىزاسە-
دىن باشقا ھېچقانداق ئىش بىلەن ئۇنىڭ كارى يوق . بىچارە ئوقۇتـ-
قۇچى ئۇنىڭ تۇزىنى يەپ قويغانلىقى ئۈچۈن ، ھەر كۈنى كەچ
سائەت ئونلارغىچە ئۇنىڭ ھېساباتىنى قىلىدۇ . بىراق ، ئوقۇتقۇچـ-
نىڭ ماڭاشى ھۆكۈمەت ئاجراتقان پۇل بىلەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ
ئوقۇش بەدىلىدىن چىقىرىلىدۇ . تارىنىنىڭ بىر تۇل ئاچىسى بار
ئىدى . ئۇنىڭ ئېرى ئۆلۈپ كېتىپ قول - ئىلكىدە بولمىغاچقا ،
تارىنى ئۇنى ئۆيىگە ئەپكېلىۋالغان . ئۇ كەلگەندە ھامىلدار ئىكەن ،
ئۇرۇن ئۇتمەي بىر قىز تۇغۇپ ، ئۆزى تۇغۇتتا ئۆلۈپ كەتتى .
ئۇنىڭ ئۆلۈمىمۇ ئۇنىڭغا مۇۋاپىق دورا قىلمىغانلىقتىن بولغان .

تارىنىنىڭ ئۆيىدە ، ئۇنىڭدىن باشقا يەنە بىرنەچچە ئاچىسىمۇ بار ئىدى . ئۇيغۇر پۈتۈن ئىش - كۈشلىرى شۇنىڭ بىلەن مەشغۇل بولاتتى . تارىنىنىڭ ئۆي خىزمەتكارى يالالاشقا كېتىدىغان جىنىنى تېجىلىپ قالغانىدى . ھېلىقى يېتىم قىزنى بېقىپ چوڭ قىلىشىمۇ مۇشۇ بىچارە ئايالغا قالغان ، بىراق بىر قانچە يىل ئۆتمەي بۇ ئايالمۇ دۇنيادىن ئۆتتى . شۇنىڭدىن كېيىن ، بۇ قىز ئادەم كۆرمىگەن كۇننى كۆردى . ئۇ كۇن بويى تاغىسى بىلەن ھاممىسىنىڭ ئىشىنى قۇلدەك ئىشلىسىمۇ ، تىل - ھاقارەتتىن نېرى بولالمىدى . ئۇ ھازىر توي قىلىدىغان يېشىدىن سەل ئۆتۈپ كەتتى ، لېكىن ئۆيدىن چىقماي ئولتۇرىدىغان يېتىم قىز ئۇچۇن ئەر تاپماق ئوڭاي ئىش ئەمەس . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، بۇ قىزنىڭ ئاتا - ئانىسىنىمۇ يېزىدىكەر-لەرنىڭ ھېچقايسىسى بىلمەيدۇ . قىز ئاتىسىنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن دۇنياغا كەلگەن ، يېزىدىكى غەيۋەتچى ئادەملەر بۇ توغرىدا تىنماي سۆز - چۆچەك قىلىشىدۇ . تارىنى چاتۇدجو بايلىقىنى جېنىدىنمۇ ئەزىزلەيدىغان دۆلەتمەن ئادەم . شۇڭا ، باشقىلار ئۇنىڭدىن جىقراق بوسوت مال ئۇندۇرۇۋېلىش ئۇچۇن ، ھە دېسلا ئۇ قىزنى چۆكۈرە-دۇ . تارىنى بۇ قىزنى ئون ياشقا كىردى دېگىلىمۇ تۆت يىل بولۇپ قالدى . شۇ بويىچە ھېسابلىغاندىمۇ ، ئۇ ھېچبولمىغاندا بۇ يىل ئون تۆتكە كىردى . لېكىن ، سەن بىلىپ قوي ، بۇنداق ئوماق قىزنى ئۇچراتماق ھەقىقەتەن ئوڭاي ئەمەس . ئۇنىڭ ئىسمى كومولا ، ئىس-مى لاكشىمىيغا يېقىنلاشتۇرۇپ قويۇلغىنى بىلەن ئۆزى شۇ تەكرە-چىدىن قېلىشمايدۇ . بۇ يەرگە بىرەر براھمان يېگىتى كېلىپ قالسا ، تارىنى ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ ، سىگىلمىنى ئەمرىگە ئالساڭ دەپ ئايىغىغا باش قويغۇدەك بولۇپ كېتىدۇ . ئۇ يېگىت ماقۇلغا كېلىپ قالسا ، يېزىدىكىلەر بىر نېمىلەر قىلىپ ئۇنى ئۇركۈتىۋېتە-دۇ - دە ، كومولانىڭ تويىمۇ بۇزۇلىدۇ . ئەمدى شەك - شۇبھە-سىزكى ، بۇ ئىش سېنىڭ بېشىڭغا كېلىپ قالدى » دېدى . بىلەمە-سىز ئانا ، بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ قاتتىق ئاچچىقىم كېلىپ ، ئويلاپ ئولتۇرمايلا : «ئۇنداق بولسا ، مەن بۇ قىزنى ئالىمەن» دەۋېتىپتە-

مەن . ئەسلىدە ھىندى دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان بىر قىزنى ئېلىپ سىزنى تازا بىر خۇش قىلمۇېتەي دەپ ئويلاپ يۈرەتتىم... چوڭ بولۇپ قالغان بىر براھمان قىز بىلەن توي قىلىش ئىككىلىمىزگە كۆڭۈلسىزلىك ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنىمۇ چۈشىنەتتىم . بخوپەن بۇ گەپنىمنى ئاڭلاپ ناھايىتى چۆچۈپ كەتتى . «بۇنداق دېسەڭ بولمايدۇ» دەپمۇ باقتى . مەن : «بولدى ، قارارىم شۇ !» دەپ تۇرۇۋالدىم . ئۇ : «ھوي ، راست گەپ قىلمۇاتامسەن» دەپ سورىۋىدى ، مەن : «راست !» دېدىم . تارىنى چاتودجو شۇ كۈنى كەچتە بىزنىڭ چېدىرغا كەلدى ۋە قولىدىكى براھمانلىق تەسۋىرىسىنى سىيرىپ تۇرۇپ ماڭا ئىلتىماسىنى ئېيتتى . ئۇ : «ئۆتۈنۈپ كېتەي ، بېشىمدىكى مۇشكۈلچىلىكنى ئاسان قىلسىڭىز ، سىز قىزنى ئۆزىڭىز كۆرۈپ بېقىڭ . ئەگەر كۆڭلىڭىزگە زادىلا ياقمىسا... ئۇ چاغدا مەيلى . لېكىن ، ھەرگىز دۇشمەنلىرىمنىڭ سۆز - چۆچەكلىرىگە ئىشىنىپ قالماڭ» دېۋىدى ، مەن : «بولدى ، كۆرمىسەممۇ بولىدۇ ، سىز دەرھال توي كۈننى تەيىن قىلىڭ» دەپ جاۋاب بېرىۋەتتىم . ئۇ : «تويىنى ئۆگۈنلۈككە قىلساق ئوبدان بولار ، شۇ كۈنى قىلايلى» دېدى . ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنچىلىك كۆيۈپ - پىشىپ ئىلتىماس قىلمۇاتقانلىقىنى ھەمدە بۇ ئىشقا ئادەتتىن تاشقىرى ئالدىراپ كېتىۋاتقانلىقىنى چۈشەنمەك قىيىن ئەمەس ئىدى . ئۇنىڭ نىيىتى مېھمان چاقىرىشقا كېتىدىغان بىر مۇنچە چىقىمنى تېجەپ قېلىش ئۈچۈن ئىدى . ئىشقىلىپ ، توي ئاخىر ئۆز قەرىلىدە ئۆتكۈزۈلدى .

— توي بولدى ! — خىمونكورى چۆچۈپ ۋارقىرىۋەتتى ، — سەن ماڭا چاقچاق قىلمايۋاتقانسەن ، نولىن ؟

— چاقچاق قىلمۇاتقىنىم يوق ، ئاتا ، — دېدى نولىناكخا ، — ئايالىم بىلەن ئىككىمىز كېمىگە ئولتۇرۇپ شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن يولغا چىقتۇق . ئېسىڭىزدە بولسا كېرەك . ئۇ مارت ئېيى ئىدى ، بۇنداق چاغلاردا ھاۋانىڭ ياخشى بولىدىغانلىقىغا ھەر قانداق ئادەم ئىشىنىدۇ . بىراق شۇ كۈنى كەچقۇرۇن ، بىز كېمىدە كېتىۋاتقىنىمىزدا ئۇچ سائەت ئۆتكەندىن كېيىن ، تۇيۇقسىزلا ئوتتۇ-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە-خەنزۇچە-ئىنگلىزچە پېشەڭ تاردىسى

تەك ئىسسىق قارا بوران ئۇستىمىزگە يۇپۇرۇلۇپ كېلىپ كېمىمىزنى دۇم كۆمتۇرۇۋەتتى .

— ياربىبىم ! — دەۋەتتى خىمونكورى ئالاقزادىلىكىدىن .

— بىر ھازادىن كېيىن ھوشۇمغا كېلىپ قارىسام ، سۇنىڭ ئىچىدە يېتىپتىمەن ، نە كېمە ، نە ھەمراھلىرىم بولسا ، — دېدى نولىناكخا ، — شۇنىڭ بىلەن ساقچىغا بېرىپ ئەھۋالنى مەلۇم قىلدىم ۋە ئۇلاردىن ھەمراھىمنى تېپىشىپ بېرىشنى ئۆتۈندۈم ، لېكىن بۇگۈنگىچە بۇنىڭدىن ھېچقانداق نەتىجە چىقمىدى .

— ياللا ، خۇدايىم ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن ، — دېدى رەڭگى ئۆچۈپ كەتكەن خىمونكورى ، — ئۆتكەن ئىشقا ئەمدى ئامال يوق ، لېكىن بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز بۇ گەپنى ئېغىزىڭغا ئالما ، يۇرەكىم ئەجەب سىقىلىپ كېتىۋاتىدا .

— ئەگەر سىز مېنى توي قىلىسەن دەپ تۇرۇۋالمىغان بولسىڭىز ، مەن مەڭگۈ بۇ گەپنى ئېغىزىمدىن چىقارمايتتىم ، — دېدى نولىناكخا .

— بۇ نېمە دېگىنىڭ ، ئەمدى شۇ بەختسىزلىك تۇپەيلىدىن مەڭگۈ ئۆيلەنمەي ئۆتىمەن دېمەكچىمۇ سەن ؟

— ياق ، مېنىڭ قايتا ئۆيلىنىشكە پېتىنالمايۋاتقانلىقىمنىڭ سەۋەبى باشقا يەردە . بەلكىم ئۇ قىز تېخى ھايات بولۇشى مۇمكىن .

— قارىسىغا گەپ قىلغىلى تۇرىدۇڭغۇ ؟ ئۇ شۇ كەمگىچە ھايات بولغان بولسا ، بىرەر خەۋەر ئاڭلىغان بولاتتىڭ ـدە .

— ئۇ مېنىڭ توغرامدا ھېچ نەرسە بىلمەيدۇ . ئىككىمىز خۇددى دۇنيانىڭ ئىككى چېتىدە تۇرغان كىشىلەردەك بىر ـ بىرىمىزگە ناتونۇش . ئۇ ھەتتا چىرايىمنىمۇ كۆرمىگەنغۇ دەيمەن ، بىنارسقا كەلگەندىن كېيىن تارىنى چاتودجوغا بىر پارچە خەت يازغانىدىم . ئۇ خەتنى كۆرمىگەن ئوخشايدۇ . چۈنكى ، پوچتا ئىدارىسى كونۇبرتنىڭ ئۈستىگە ، خەتنى ئىگىسىگە تاپشۇرالمىدۇق دەپ يېزىپ ماڭا قايتۇرۇۋەتتى .

— ئەمدى قانداق قىلماقچىسەن ؟ — دەپ سورىدى خىمونكورى .

— ھېچبولمىسا بىر يىل كۆتۈپ باقاي دەيمەن ، ئاندىن ئۇنىڭ ئۆلگىنىگە ئىشەنگىلى بولار .

— يوق ئىشلارغا تولىمۇ ئەنسىرەۋېرىدىكەنسەن ! نېمە ئۈچۈن بىر يىل ساقلاش كېرەك ئىكەن ؟

— بىر يىل دېگەنمۇ كېلىپ قالاي دېدى ، ئانا . ھازىر ئون ئىككىنچى ئاي ، كېلەركى ئاي نىكاھ ئۈچۈن خەيرلىك ئەمەس . ئۇنىڭدىن كېيىن ئىككى ئاي قالسا ، ئۈچىنچى ئايدا بىر يىل توشىدۇ .

— ئۇنىڭغىمۇ ماقۇل ، — دېدى خىمونكورى ، — لېكىن ئېسىڭدە بولسۇن ، سېنىڭ بېشىڭ باغلاقلىق ، مەن بۇ توغرىلىق خىمونلىنىڭ دادىسى بىلەن كېلىشىپ قويدۇم .

— بەندە نىيەت قىلغىنى بىلەن ، ئىشىڭ بولمىقى خۇداغا باغلىق . قېنى ، خۇدانىڭ بۇيرۇغىنىنى كۆرەرمىز .

— بەرھەق توغرا ئېيتتىڭ ، ئوغلۇم ، بايام ئېيتقان دەھشەتلىك گەپلىرىڭنى ئېسىمگە ئالسام ھازىرمۇ تېنىمگە تىترەك ئولىشىپ كېتىدۇ .

— مېنىڭ ئەنسىرەيدىغىنىمۇ شۇ ئىدى ، ئانا . مەن كۆڭلىڭىز بىسەرەمجان بولۇپ كېتەرمىكىن دەپ بەكمۇ قورققان . سىز سەللا خاپىلىق تارتىپ قالسىڭىز ئۇزۇنغىچە ئېسىڭىزگە كېلەلمەيسىز . بۇ گەپنى نېمە ئۈچۈن سىزگە ئېيتماي كەلگەنلىكىمنىڭ سەۋەبىنى ئەمدى چۈشەنگەنسىز .

— توغرا قىلدىڭ ، ئوغلۇم ، — دېدى خىمونكورى ، — يېقىنقى يىللاردىن بۇيان نېمە بولغىنىمنى بىلمەيمەن ، ئىشقىلىپ بىرەر كۆڭۈلسىز گەپنى ئاڭلاپ قالسام ، ۋەھىمىدىن پەقەتلا نېرى بولالمايمەن . بىرەر شۇم خەۋەر بولۇپ قالمىسۇن دەپ ھەتتا باشقىلارنىڭ ئەۋەتكەن خېتىنى ئېچىشتىنمۇ قورقىمەن . ئۆزۈڭنىڭمۇ خەۋىرىڭ بار ، بولسا ، بەزىبىر پاراڭلارنى ماڭا ئېيتماڭلار دەپ سەندىنمۇ ئۆتۈنگەنىدىم . بەلكىم ياشىشىمنى ياشاپ بولدۇممىكىن دەپ ئويلايمەن ، بولمىسا ، بۇنداق دەھشەتلىك ئىشلار ماڭا نېمانداق تولا ئۇچرايدۇ ؟

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

ئەللىك بىرىنچى باب

كومولا گانگى دەريانىڭ بويىغا كەلگەن چاغدا ، ھەممە پەش دېگۈچە قاراڭغۇ چۈشۈپ كېتىدىغان دېكابىر ئايلىرىنىڭ قۇيۇق شى كۆك ئاسمانىنىڭ ئېتىكىگە ئولتۇرغانىدى . كومولا زاۋال قويىنىغا پېتىۋاتقان قۇياش ئىلاھىغا قاراپ تەزىم قىلدى ، ئاندىن بېشىغا مۇقەددەس سۇدىن تېمىتىپ دەريا‌غا چۈشتى ـ دە ، ئىككى ئوچۇمىغا سۇ ئېلىپ ئۇلۇغ دەريا‌غا قاراپ ئىبادەت قىلدى ھەمدە سۇغا چېچەك تاشلىدى .

ئۇ بېشىنى سىلىپ ھەممە تەڭرىلەرگە چوڭقۇر سېغىنغاندىن كېيىن ، ئېھتىرام بىلدۈرۈشكە تېگىشلىك يەنە بىر ئادەمنىڭ بارلىقىنى تۇيۇقسىز يادىغا ئالدى . كومولا ئۇنىڭ چىرايىغا قارايمۇ باقمىغان ، ھېلىقى كۈنى كەچتە ئۇنىڭ قېشىدا يېتىپ ھەتتا ئۇنىڭ پۇتىغىمۇ كۆز تاشلاپ باقمىغانىدى . يېڭى ئۆيدە ئۇ كومولانىڭ دوستلىرىغا بىر ـ ئىككى ئېغىز سۆز قىلغان بولسىمۇ ، لېكىن بۇ ئاۋاز قىزنىڭ چۈمبىلىنى يېرىپ ئۆتۈپ ، ئۇنىڭ قۇلۇپلانغان قەلب قەسىرىدىن ئورۇن ئېلىشقا مۇۋەپپەق بولالمىغانىدى . ئەمدى كومولا ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئەسلەپ باقاي دەپ ھەر قانچە قىلسىمۇ مۇمكىن بولمىدى .

ھېلىقى كۈندىكى توي مۇراسىمى ئاياغلاشقاندا يېرىم كېچە بولۇپ قالغانىدى . قاتتىق چارچاپ كەتكەن كومولا ئۆزىنىڭ قاچاتلاردا ئۇخلاپ قالغانلىقىنى سەزمەي قالدى . ئۇ ئويغانغان چاغدا قوشنا ئۆيدىكى ياش چوكان ئۇنىڭ ئالدىدا قاقاقلاپ كۈلۈپ تۇراتتى ، بايام كومولانى توقۇشلاپ ئويغاتقان شۇ ئىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ كارىۋاتتا يالغۇز ئىكەنلىكىنى شۇ چاغدىلا سەزدى . مانا ئەمدى ئۆمرىنىڭ ئاخىرقى مىنۇتىدا ، ئۇنىڭ ھاياتىنى ئۆز ئىلكىگە ئالغان ھېلىقى كىشىنى ئەسلىتەلىگۈدەك بىرەر نەرسىنى يادىغا ئالالمىدى . ئۇنىڭ تېگى ـ تەكتىدىن كومولا پۈتۈنلەي خەۋەرسىز ئىدى . ئۇنىڭ

خاتىرىسىدە نە ئۇنىڭ چىرايى ، ئاۋازى ، نە كىيىنىشلىرى قالغان بولسا ، ھەتتا يىگىتنىڭ توي كۈنى چاپىنىغا باغلايدىغان قىزىل شەلپىرىنىمۇ كومولا ساقلاپ قويالمىغاندى . (تارىنى بۇ شەلپەرنى ناھايىتى ئەرزان سېتىۋالغان بولۇپ ، كومولا بۇرۇن ئۇنى كۆرۈپ باقمىغاندى) .

رومىشنىڭ خىمنولىنىغا يازغان خېتى تېخىچە كومولانىڭ يېنىدا ئىدى . ئۇ خەتنىڭ بىر ۋارىقىنى ئېلىپ گۈگۈم يورۇقىدا يەنە بىر ئوقۇپ چىقتى . بۇ ، خەتنىڭ دەل ئۇنىڭ ئېرى توغرىسىدا يېزىلغان قىسمى ئىدى . خەتتە ئەھۋال تەپسىلىي يېزىلمىغان ، پەقەت ئۇنىڭ ئىسمى نولىناكخا چوتتوپادھاييا ئىكەنلىكى ، ئۇنىڭ بۇرۇن رانگپۇردا دوختۇرلۇق قىلغانلىقى ، كېيىن رومىشنىڭ ئۇ يەرگە بېرىپ ئۇنى تاپالمىغانلىقى توغرىسىدىلا يېزىلغاندى . ئۇ خەتنىڭ قالغان ۋاراقلىرىنى كۆرۈپ باقماقچى بولغاندا ، قالغانلىرى يوق بولۇپ چىقتى .

نولىناكخا دېگەن بۇ ئىسىم شۇ تاپتا ئۇنىڭ شىكەستىلەنگەن قەلبىگە شىپالىق بېغىشلىغاندى . بۇ ئىسىم ئۇنىڭ بەخت لەززىتىنى كۆرۈپ باقمىغان يۈرىكىگە ئاجايىپ بىر تاتلىق سېزىمنى بەخش ئەتكەن ؛ بۇ ئىسىم غايىبتىن پەيدا بولغان قۇدرەتتەك ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى قانلارنى ئۇرغۇتۇۋەتكەنىدى . بۇلدۇقلاپ چىقىۋاتقان كۆز ياشلار قاتتىق ئىرادىنى يۇمشاتتى ، بۇ ياشلار بىغۇبار يۈرەكنى قاماللاپ تۇرغان قايغۇ ـ ھەسرەتنى يېنىكلەتتى . ئۇنىڭ قەلبى ئىدا قىلاتتى : «مەنىسىزلىك يوقالدى ، زۇلمەت تارقالدى ؛ مەن ئەمدى بىلدىم ، مەنمۇ ھايات ياشاۋاتقانلارنىڭ بىر زەررىچىسى ئىكەنمەن» ئۇنىڭ ئۇن سېلىپ يىغلاشلىرىغا قوشۇلۇپ ، بۇ سادا تېخىمۇ كۈچەيدى : «مەن ۋاپادار ئايال بولۇشنى خالايدىكەنمەن ، چوقۇم ھايات قېلىشىم كېرەك ، بىر كۈنلەر كېلىپ ئۇنىڭ ئايىغىغا باش قويغۇچە ياشىشىم كېرەك . مېنىڭ بۇ ھوقۇقۇمغا ھېچقانداق نەرسە توسقۇن بولالمايدۇ ، ھاياتلا بولسىدىكەنمەن ، ھامان بىر كۈنى ئۇنىڭ ۋەسلىگە يېتىمەن . تەڭرى مېنىڭ ھاياتىمنى ئۇنىڭغا ۋاپادار ئايال بولۇش

ئۇچۇنلا ساقلاپ قالغان ئەمەسمۇ !»

ئۇ ياغلىقىدىن بىر تۇتام ئاچقۇچنى ئېلىپ سايىدىكى ئاندىن كۆڭلىكىدىكى بۇلاپكىنى رومىشىنىڭ سوۋغا قىلغانلىقى ئەسلىدى ـ دە ، دەرھال ئۇنى يۇلۇپ ئېلىپ دەريانا تاشلىۋەتتى . شۇنىڭدىن كېيىن ، ئۇ غەربكە قاراپ ماڭدى . قەيەرگە بېرىشنى نولىناكخانى قانداق سوروشتۇرۇپ تېپىشنى ئۇ ئويلاپمۇ كۆرمەگەن ، پەقەت ئۇنىڭ كاللىسىدا ، بۇ يەردە بىر مىنۇتمۇ ھايالىشماي ئالدىغىلا مېڭىش كېرەك دېگەن پىكىر ھۆكۈم سۈرەتتى .

قىش گۈگۈمىنىڭ ئاخىرقى يورۇقى كۆزدىن يىتتى . دەريانىڭ ئىككى ياقىسىدىكى قوملۇقلار چەكسىز قاراڭغۇلۇق قوچىقىدا خۇدى رەسسام ئۆزى سىزغان يارقىن مەنزىرىنى ئۆچۈرۈپ تاشلىغاندا پەيدا بولغان تۇتۇق ئىزلارەك كۆزگە سۇس تاشلىناتتى . يۇلتۇزلار جانسىز چىمىرلاپ تۇرغان ئايسىز ئاسمان چۆلسىرەپ قالغان سانسىز قاراپ خورسىنىپ قويغاندەك بىلىنەتتى .

كومولا ئالدىدا چېكىگە يەتكىلى بولمايدىغان ئىنسى ـ جىنسىز كەڭ دالاغا قارىدى ، ئۇنىڭغا ئالدىغا قاراپ مېڭىۋېرىشتىن ئۆزگە ئامال يوق ئىدى . شۇڭا ، ئۇ قەدىمىنى توختىتىپ ، بۇ مېڭىشتىن نېمە نەتىجە چىقىدىغانلىقىنى ئويلاپ باققۇسىمۇ كەلمىدى . شۇنداقتىمۇ ، ئۇنىڭ كۆڭلىدە بىر پىلانى بار ئىدى : چوقۇم دەريا بويلاپ مېڭىش كېرەك ، بۇنداقتا باشقىلاردىن يول سوراپ يۇرىدىغان ئاۋارىچىلىكمۇ بولمايدۇ . ناۋادا بىرەر خەتەرگە دۇچ كەلسە گانگىدىن ئىبارەت بۇ ئۇلۇغ ئاننىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتسىلا كۇپايە .

ھاۋا ئوچۇق . كومولا قاراڭغۇلۇق قوينىدا كېتىۋاتقىنى بىلەن ماڭدىغان يولىنى ئىلغا قىلىپ كېتىۋاتاتتى . تۇن مەھەلدە ، چىلىبۇرىلەر بۇغدايىلىقلاردىن چىقىشىپ دەھشەتلىك ھۇۋلاشقا باشلىدى . كومولا بىر نەچچە سائەتلەپ يول يۇرگەندىن كېيىن تۇزلەڭلىكلەر تۇگەپ ئېگىزلىكلەر باشلاندى ، ئاندىن ئۇ قوملۇقتىن ئۆتۈپ ئېكىنزارلىققا يېتىپ كەلدى . يىراقتىن بىر يېزا كۆرۈنۈۋىدى ، ئۇنىڭ يۇرىكى ئىختىيارسىز سوقۇپ كەتتى . ئۇ يېزىغا يېقىنلاشقان

چاغدا ئاھالىلەر قاتتىق ئۇيقۇدا ئىدى . ئۇ ئاۋايلاپ يېزىنىڭ چېتىدىن ئۆتۈپ كەتتى . ئۇنىڭ ماجالى قۇرۇغانىدى ، تىكرەك بىر يانباغىردىن ئۆملەپ چىقىۋېتىپ ، بىر تۇپ نىم دەرىخىنىڭ ئاستىدا سوزۇلۇپ ياتتى ۋە زىيادە چارچاپ كەتكەنلىكتىن تېزلا ئۇيقۇغا كەتتى .

ئۇ تاڭ سۈزۈلۈشى بىلەنلا ئويغىنىپ كەتتى . بۇ چاغدا ، تېخى يوشۇرۇنمىغان ئاي يەر يۈزىگە سۇس يورۇقىنى چېچىپ تۇراتتى . ئۇتتۇرا ياشلاردىن ھالقىغان بىر ئايال ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى ۋە ئۆزىنىڭ يەرلىك تەلەپپۇزى بىلەن ئۇنىڭدىن بىر مۇنچە سوئاللارنى سوراپ كەتتى :

— سەن كىم بولىسەن ؟ بۇنداق سوغۇق كۈنلەردە دەرەخنىڭ تۈۋىدە ئۇخلىغىنىڭ نېمىسى ؟

ھولۇقۇپ كەتكەن كومولا ئۆزىنى دەرھال رۇسلاپ ئولتۇرۇۋالدى ۋە ئەتراپىغا قاراپ يېقىنلا جايدا ئىككى كېمە توختىتىلغان پرېستانىنىڭ بارلىقىنى كۆردى . بۇ خانىم شۇ كېمىدىكى يولۇچىلاردىن بولۇپ ، باشقىلار تۇرغۇچە تاھارەت ئېلىۋېلىش ئۈچۈن بۇ يەرگە كەلگەنىدى .

— بېنگاللىقتەك تۇرىسەنغۇ ، — دېدى ئۇ .

— ھەئە ، مەن بېنگاللىق ، — دېدى كومولا .

— بۇ يەردە نېمىشقا ياتىسەن ؟

— ئەسلىي بىنارسقا كېتىۋاتاتتىم ، كېچە قاتتىق چارچاپ كېتىپ مۇشۇ يەردە ئۇخلاپ قاپتىمەن .

— بۇ يەردىن بىنارسقا پىيادە بېرىش دېگەن بولمىغانلا بىر ئىشقۇ ! ياخشىسى ئاۋۇ كېمىگە چۈشۈۋالغىن ، مەن تاھارەت ئېلىپ بولۇپلا بارىمەن .

ئۇ تاھارەت ئېلىپ بولۇپ كومولانىڭ قېشىغا كەلدى ـ دە ، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ بەزى ئىشلىرى ۋە نېمە ئۈچۈن سەپەرگە چىققانلىقى توغرىسىدا سۆزلەپ كەتتى . يېقىندا گاجىپوردىكى سېدخۇ ئەپەندى ناھايىتى كۆڭۈللۈك توي ئۆتكۈزگەن ئەمەسمىدى ؟ بۇ ئايال

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تارقىتىش تورى

دەل ئاشۇ سېدىخۇ ئەپەندىنىڭ تۇغقىنى ئىكەن . ئۇنىڭ ئىسمى نەبى-كالى ، ئېرىنىڭ ئىسمى موكوندولال دوتتو بولۇپ ، ئۇ ھازىر تائىپىسىگە تەۋە بېنگاللىقلاردىن ئىكەن ، بىنارستىمۇ بىر تۇرۇپتۇ . بۇ قېتىم سېدىخۇ ئەپەندى ئۇلارنى تويغا چاقىرمىغان-كەن ، شۇنداقتىمۇ ئۇلار بەزىبىر كۇتۇۋالمىدىغۇ دەپ ئويلاپ گاجە-پورغا كېلىۋېرىپتۇ . ئويلىمىغان يەردە ، سېدىخۇ خانىم ئۇلارغا قايتا ـ قايتا ئۆزرە قويۇپ ، ئۇلارنى ئۆيىدە ئېلىپ قالالمايدىغانلە-قىنى ئېيتىپتۇ . ئۇ ھەتتا نوبىنكالىغا : «ئۆزۈڭنىڭمۇ خەۋىرىڭ بار ، قەدىرلىكىم ، ئېرىمنىڭ تېنى ناھايىتى ئاجىز . ئۇ كىچىكىدىن تارتىپلا قالايمىقان نەرسە يېپ باقمىغان . ئۆيدە بېقىۋاتقان بىر كالىمىز بار . بىز ئۇنىڭ سۈتىدىن سېرىقماي ئايرىۋالىمىز ، سېرىقـ-مايدىن سۈماي چەككىلەيمىز ، ئاندىن بۇ مايدا ئۇنىڭغا قۇيماق پىشۇرۇپ بېرىمىز ، بۇنداق كالىنى ئادەتتىكى يەم ـ خەشەك بىلەن باققىلى بولمايدىغىنىچۇ ، تېخى » دېگەندەك گەپلەرنىمۇ قىپتۇ .

ئۇ بايامقى ئەھۋاللارنى بايان قىلىپ بولغاندىن كېيىن كومولا-دىن سورىدى :

— ئىسمىڭ نېمە ؟

— كومولا .

— پۇتۇڭدىكى بىلەزۈكۈڭ تۆمۈردىن ئىكەن ، ئېرىڭ ھاياتتۇ ؟

— بىز توي قىلغان كۈنىنىڭ ئەتىسى ئۇ مېنى تاشلاپ كەتكەن ، — دېدى كومولا ، — ھازىر نەدىكىن ـ تاڭ .

— ئاڭلىمىغانلا بىر گەپنى قىلغىلى تۇردۇڭغۇ ! تېخى ياشتەك تۇرىسەن . قاردىغاندا ئۇ-ئون تۆت ، ئون بەش ياشلاردا بولساڭ كېـ-رەك ، — دېدى نوبىنكالى كومولاغا باشتىن ـ ئاياغ بىر قارىۋېتىپ .

— يېشىمنى ئۆزۈممۇ تازا ئېنىق بىلمەيمەن ، بەلكىم ئون بەشلەردە بولسام كېرەك .

— سەن براھمانغۇ دەيمەن ؟

— هەئە .

— تۇغقانلىرىڭلار نەدە ئولتۇرىدۇ ؟

— مەن ئېرىمنىڭ يۇرتىغا بېرىپ باقمىغان ، ئۆزۈمنىڭ دادام بىشوكخالىدا تۇراتتى ، — دېدى كومولا (ئۇ بىشوكخالىغا بې-رىپ باقمىغىنى بىلەن ، دادىسىنىڭ شۇ يەردە تۇغۇلغانلىقىنى بىلەتتى) .

— ئۇنداقتا سېنىڭ ئاتا ـ ئاناڭ... ؟

— ئاتا ـ ئانام ئۆلۈپ كەتكەن .

— ۋاي خۇدايىم ! ئەمدى قانداق قىلارسەن ؟

— ماڭا ھازىر كۈنلۈك تامىقىمنى تېپىپ يېيەلەيدىغان ، باش تىققۇدەك ماكان بولسىلا بولغىنى . بىنارستا قورسىقىمغا تاماق ، يېتىشىمغا جاي بېرىشنى خالايدىغان تۇزۇكرەك بىر ئۆينى تاپالە-سامىلا ، مەن ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلاتتىم . مەن ھەر قانداق تاماقنى ئېتەلەيمەن .

نوبىنكالى پۇل كەتمەيدىغان براھمان ئاشپەزنىڭ مانا مەن دەپلا ئالدىغا كېلىپ قالغانلىقىدىن كۆڭلىدە بەك خۇش بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۆزىنى زورغا بېسىپ خۇشاللىقىنى سىرتقا چە-قارمىدى .

— بىزنىڭ ئۆيگە سەندەك ئادەم كېرەك ئەمەس ، — دېدى ئۇ ، — بىز شىمالدىن ئۆزىمىزنىڭ بۇرۇنقى براھمان خىزمەتكارلە-رىمىزنى ئالغاچ كەلگەن . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، براھمانلىقىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، باشقا ھېچقانداق ئالاھىدىلىكى يوق سېنىڭدەك قىزنى بىز ئىشلىتەلمەيمىز . ئېرىمنىڭ ھەر كۈنكى ئىككى ۋاخلىق غىزا-سىدىن بىر ئادەم خەۋەر ئالمىسا تېخى بولمىغان . بىز راۋۇرۇس ئەر خىزمەتكارنىڭ ئايلىقىغا ئون تۆت روپىيە خەجلەشكە توغرا كېلىدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، يەيدىغان ، كىيىدىغىنىنى دېمەمسەن تېخى ، مەيلى نېمە بولسا بولسۇن ، ھامىنى بۇ يەرگە كېلىپ قاپ-سەن ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۆزۈڭ براھمان ئىكەنسەن ، قىينىچىلە-قىڭمۇ بار ئىكەن . شۇڭا ، بىز بىلەن بارساڭ بېرىپ باقمىن .

www.uyghurkitap.com

بىزنىڭ ئۆيىدە تاماق يەيدىغانلارمۇ ئاز ئەمەس ، ھەر كۈنى بۇزۇلۇپ - چېچىلىپ تۇرىدىغان نەرسىمۇ تولا ، بىر ئائىلىنىڭ قورسىقىنى بېقىپ كەتمەك تەسكە توختىماس . خىزمىتىڭىز ئېغىر بولۇپ كەتمەس . ھازىر ئۆيدە ئېرىم بىلەن ئىككىمىز ، قىزلىرىمنى بۇرۇنلا ياتلىق قىلىۋەتكەن ، ئۇلارنىڭ تەگكەن ئەرلىرىمۇ خېلى جايىدا . بىرلا ئوغلىمىز بار ئىدى ، ئۇمۇ يېقىندا شەرادخ گوندجاغا ھاكىملىققا ئەۋەتىلدى . ئىككى ئاي بۇرۇن بىز ئۆلكە باشلىقىنىڭ ئوغلىمىزنى خىزمەتكە تەيىنلىگەنلىكى توغرىسىدىكى خەتنى تاپشۇرۇۋالدۇق . مەن شۇ چاغدا ئېرىمگە : «بىزنىڭ نوتو — ئوغلىمىزنىڭ ئىسمى شۇنداق — خىراجەتتىن قىسىلمايدۇ . شۇنداق تۇرۇقلۇق ، ئۇنىڭغا بۇنداق جاپا تارتىشنىڭ نېمە ھاجىتى ؟ بۇنداق ياخشى خىزمەتنى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ تىلەپمۇ تاپالمايۋاتقانلىقىنى مەنمۇ بىلىمەن . شۇنداقتىمۇ ، بۇ بىچارە بالىنىڭ ئۆيدىن شۇنداق يىراق يەردە تىكەندەك يالغۇز ياشىمىقى ئوبدان ئىش ئەمەس . ئۇ نېمىشقا شۇ كۈننى كۆرۈشى كېرەك ؟ ئۇنىڭ نېمىسىگە نېمە يەتمەيدۇ ؟ » دېدىم . لېكىن ، ئېرىمنىڭ جاۋابىنى قارا : «ۋاي خۇدايىم ، مۇناسىۋەتسىزلا بىر گەپنى قىلغىلى تۇرىدۇڭغۇ ! بۇنداق ئىشلارنى سىلەر ئايال خەق بىلمەيسىلەر . سېنىڭچە مەن نوتونى ئۆز كۈننى ئۆزى كۈن ئەتسۇن دەپ ھاكىملىققا ئەۋەتىپتىمەن - دە ؟ ! بىز كەمبەغەلچىلىكتە تېخى ئۇ كۈنگە قالمىدۇق ! لېكىن ، سەن بىلىشىڭ كېرەك ، ئۇ تېخى ياپياشلا تۇرسا ، بۇنداق ئادەملەر بىرەر خىزمەتنىڭ پېشىنى تۇتمىسا بولامدۇ . بۇنىڭسىز ئۇ يولدىن چىقىپ كېتىشى مۇمكىن » دەيدۇ تېخى .

شامالنىڭ يۆنىلىشى بويىچە كېتىۋاتقان كېمە بىر نەچچە سائەتكە قالمايلا بىنارسقا يېتىپ كەلدى . ئۇلار شەھەر سىرتىدىكى بىر باغلىق ئىمارەتكە كىرىشتى . بۇ يەردە ئېيىغا ئون تۆت رۇپىيە ئالىدىغان براھمان ئاشپەز بارەدەك قىلمايتتى . لېكىن ، بىر براھمان خىزمەتكار بار بولغىنى بىلەن ، ئۇ شىمالدىن ئەمەس ، بەلكى ئودىنىيادىن كەلگەنىدى ، ھىندىستاننىڭ شەرقىي شىمالىغا جايلاش-

قان ئودنىيا ئەزەلدىن ئۆزىنىڭ ئەمگەك كۈچلىرىنىڭ ئەرزانلىقى بىلەن داڭ چىقارغان جاي ئىدى . كومولا كېلىپ بىر نەچچە كۈندىن كېيىن ، نوبىنكالى ئۆزىچە نېمىگىدۈر ئاچچىقلىنىپ ھېلىقى خىز-مەتكارنى ھەقمۇ بەرمەي قوغلاپ چىقاردى . ئەمدى ئۇنىڭغا ئېيىغا ئون تۆت رۇپىيە ئالىدىغان ئاشپەز ياللىماق مۇمكىن ئەمەس ئىدى ، شۇنىڭ بىلەن ، ئاشخانىنىڭ پۈتۈن ئىشلىرى كومولانىڭ زىممىسىگە يۈكلەندى .

نوبىنكالى كومولاغا ئاغزى بېسىقماي نەسىھەت قىلاتتى :

— قۇلاق سال ، ئەزىزىم ، بىنارس سەندەك ياش قىزلار ئۈچۈن خەۋپلىك جاي . ئۆزۈڭ يالغۇز ھەرگىز قورۇدىن چىقما . گانگ بويىغا چۆمۈلگىلى ياكى شۇڭا ھەيكىلىگە بەيئەت قىلغىلى بارساڭ ، ئۆزۈم بىرگە ئېلىپ بارىمەن .

ئۇ كومولا قولۇمدىن چىقىپ كەتمىسۇن دەپ ھەمىشە پەخەس بولۇپ يۈرەتتى . ئەمەلىيەتتە ، كومولاغا باشقا قىز ياكى ئايال خىزمەتكارلار بىلەن كۆڑۈشكۈدەك پۇرسەتمۇ يوق ئىدى . كۈندۈزى ئۆيىنىڭ ئىش - كۈشلىرىنى تۈگەتسە ، ئاخشىمى نوبىنكالىنىڭ ئاغزىغا قاراپ ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ قانچىلاپ ئالتۇن بېزەك ، ئۈنچە - مەرۋايىتلىرىنى ، يەنە قانچىلاپ ئالتۇن تاۋاق ، كۈمۈش لىگەن ، كىمخاب - تەيتىللا دېگەندەك نېمىلىرىنى يولدا قاراقچىلار-نىڭ بۇلاپ كېتىشىدىن قورقۇپ بىنارسقا ئەپكېلەلمىگەنلىكى توغرى-سىدىكى ھېكايىلىرىنى تىڭشاپ ئولتۇرۇشقا مەجبۇر ئىدى .

— ئېرىم دەسلەپكى چاغلاردا بۇ ھىجىر تاۋاقلاردا تاماقلىنىشقا ئادەتلەنمەي خېلى ئاغرىنىپ يۈردى ، — دەيتتى ئۇ ، — ئۇ تېخى : «بۇ نەرسىلەرنىڭ ئوغرىلاپ كەتسە نېمە بوپتۇ ، ۋاقتى كەلگەندە چىقىپ سېتىۋالساق بولىمىدىمۇ ؟ » دەيدۇ . لېكىن ، مەن ئۇ-نىڭ مال - دۇنيانى بۇنداق چېچىۋېتىشىگە ھەرگىز قوشۇلمايمەن . ۋاقىتلىق جاپا چەكسەك مەيلى . سەن بىلمەيسەن ، بىزنىڭ يۇرت-مىزدا بارغۇ ، ئالامەت چوڭ سارايلىرىمىز بار . چاكار دېگەن قىسىم - قىسىم ، ئۇلارنىڭ سانىنى ئۆزۈممۇ ئېنىق بىلمەيمەن . لېكىن ،

www.uyghurkitap.com

ئۇلاردىن قىرىق - ئەللىكنى ئۆزىمىز بىلەن بىرگە ئەكەلىشكە مۇمكىن بولمىدى - دە ، ئېرىم بۇ ئۆيدىن باشقا يەر يۈزىدە ئۆي ئىجارىگە ئالىلى دېۋىدى ، مەن ئۇنىمىدىم . بۇنىڭغا مەن جىددىي مايمەن ، ئەمدى مۇشۇ يەردىمۇ تىنچقىنا بىر نەچچە كۈن ياشىۋالغاي بولامدۇ . بىر مۇنچە ئۆي ، بىر تالاي خىزمەتكارلارغا قارايمەن دېسەم ، كېچە - كۈندۈز ئارام تاپمايدىغان گەپ ، شۇ .

ئەللىك ئىككىنچى باب

كومولا نوبىنكالىنىڭ ئۆيىدە سېسىق كۆلچەكتىكى بېلىقتەك ياشىدى . ئۇ ئۆزىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن قېچىپ كەتسىلا بولاتتى ، لېكىن قېچىپ قەيەرگە بارىدۇ ؟ ئۇ ئالدىنقى قېتىم قاراڭغۇ كېچىدە ئۆيدىن قېچىپ چىقىپ دۇنيانىڭ نەقەدەر قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن ، بۇ چۈشەنگىلى بولمايدىغان دۇنياغا قايتا قەدەم بېسىشقا ئۇ راستىنلا پېتىنالمايتتى .

نوبىنكالى ئۆز نەزىرىدە كومولاغا ئامراقتەك قىلغىنى بىلەن ، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭغا كىشىنىڭ ئوغىسىنى قاينانقۇدەك مۇئامىلە قىلاتتى . راست ، ئۇ كومولانى مۇشكۈللۈكتىن قۇتۇلدۇرغان ، لېكىن كېيىن ئۇنى شۇنچىلىك كۈنگە سالدىكى ، ھەتتا رەھمەت ئېيتقۇدەك ئورۇنمۇ قويمىدى . كومولا ھازىرقىدىن مىڭ ھەسسە ئېغىر ئىش قىلىشقا رازى ئىدىكى ، نوبىنكالىنىڭ پاراڭلىرى بىلەن ئۆزىنى قىينىماپ ئولتۇرۇشنى خالىمايتتى .

بىر كۈنى ئەتىگىنى ، بۇ خوتۇن كومولانى چاقىرتىپ كىرىپ يەنە ۋالاقشىشقا باشلىدى :

— ماڭا قارا ، قىزچاق . بۈگۈن ئېرىمنىڭ مەجەزى يوق ، ئۇ ئادەتتىكى تاماقنى يېسە بولمايدۇ ، شۇڭا بىر ئاز چەلپەك پىشۇرۇپ بەرسەڭ ، لېكىن ھەدېسلا مايغا زورلاۋەرمىگىن . سەن تاماقنىغۇ ئوبدان ئېتىسەن ، لېكىن نېمىشقىدۇر ماينى كۆپ ئىشلىتىۋېتىدىكەنسەن . بۇرۇنقى براھمان ئاشپىزلىرىمىز بۇ جەھەتتە سەندىن كۆپ

تۇزۇك ئىدى . ئۇموڭغۇ ماي ئىشلىتەتتى ، لېكىن ئۇنىڭ تامىقىدىن ماي تېتىپ قالمىغان ئىش بولۇپ باقمىغان .

كومولا ئەزەلدىن بىرسى بىلەن جاۋابلىشىشنى بىلمەيتتى ، بىرەرسى ئۇنى تىللىسىمۇ ، خۇددى ھېچنېمىنى ئاڭلىمىغاندەك ئۆز ئىشى بىلەن بولۇۋېرەتتى . لېكىن ، بۇگۈنكى بۇ سۆزلەر ئۇنىڭ يۈرىكىگە تەگدى . ئۇ سەي توغراپ ئولتۇرۇپمۇ بۇ خورلۇقنى ئېسىدىن چىقىرالمىدى . ئۇ ئويلىنا ـ ئويلىنا ، بۇ قىزنى يوق تىرىكچىلىك دۇنياسىدا تۇرمۇشنىڭ ئارتۇقچىلا بىر يۈك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ ئولتۇرۇۋىدى ، كۈتۈلمىگەندە ئۇنىڭ دىققىتى بۆلۈندى . چۈنكى ، شۇ چاغدا نوبىنكالىنىڭ بىر ئەر خىزمەتكارىغا دەۋاتقان سۆزلىرى ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرىپ قالغانىدى .

— تولسى ، تېز بېرىپ نۇلىناكخا دوختۇرنى چاقىرىپ كەل ! ئۇنىڭغا خوجايىن قاتتىق ئاغرىپ قالدى دېگىن !

«نۇلىناكخا دوختۇر ! » بىردىنلا قۇياش نۇرلىرى كۆرۈنمەس قوللاردا تىترەپ تۇرغان ۋىنانىڭ ئالتۇن تارلىرىغا ئوخشاش ، كومولانىڭ كۆز ئالدىدا ئويناپ كەتتى . ئۇ دەرھال قولىدىكى ئوتياشنى تاشلاپ ئىشىك ئالدىغا يۈگۈردى ۋە كېتىۋاتقان تولسىدىن نەگە بارىدىغانلىقىنى سورىدى .

— دوختۇر نۇلىناكخانى چاقىرغىلى كېتىۋاتىمەن ، — دەپ جاۋاب بەردى تولسى .

— ئۇ ئادەم قانداق ئادەم ؟

— قانداق بولماقچى ، مۇشۇ يەرنىڭ ئەڭ ياخشى دوختۇرى بولمامدۇ .

— ئۇ قەيەردە تۇرىدۇ ؟ — دەپ سورىدى كومولا .

— شەھەردە ، مۇشۇ يەردىن بىر چاقىرىمچە يەردە .

كومولا بۇ جايغا كەلگەندىن بۇيان ، خوجايىنلىرىدىن ئاشقان تاماقلارنى خىزمەتكارلارغا ئۆلەشتۇرۇپ بېرەتتى . ئۇ تىل ئاڭلىسىمۇ بۇ ئادەتنىنى تاشلىمىدى . چۈنكى ، نوبىنكالىنىڭ قاتتىق باشقۇرۇشى تۇپەيلىدىن چاكارلارنىڭ قورسىقى تويماي ئۆتەتتى . ئۇنىڭ

www.uyghurkitap.com

ئۇستىگە ، ئەر ـ ئايال خوجايىنلار تاماقنى ئۆزى ئېتىدا يېمەكچى بولغۇچە بىر نېمە يېگەن بولۇشى كېرەك ، خىزمەتكارلار ئۇلار غىزالىنىپ بولغۇچە بىر نېمە يېيىشكە ھەقلىق ئەمەس ئىدى . شۇڭا ، ئۇلار ھەر كۈنى كومولانى ئورۇپلىپ ئۇرۇپ ، قورساقنى گوللاپ تۇرغۇدەك بىر نېمە سورايتتى . مۇنداق چاغلاردا كومولا ئۇلارنىڭ رايىنى قايتۇرمايتتى . ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنداق رەھىمسىزلىكى بىلەن تېز ئارىدىلا خىزمەتكارلارنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشىپ كەتتى .

— ھە ، ئاشخانىنىڭ ئالدىدا نېمە شۇملۇق قىلىشۋاتىسىلەر ؟ ئاڭلاۋاتامسەن ، ھەي تولسى ؟ — پەلەمپەي تەرەپتىن تۇيۇقسىز قاتتىق كايىغان ئاۋاز ئاڭلاندى ، — مېنى قارىغۇ چاغلىشۋاتامسەن ، سەن خەقنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى مەن كۆرمەيۋاتامدىم ؟ شەھەرگە كىرگۈچە ئاشپەز چوڭئاناڭ بىلەن باش بېقىشۋالمىساڭ بولمايدىغان نەرى بار ؟ ! مۇشۇ كۈنلەردە بىر مۇنچە نەرسە لەرنىڭ يوقاپ كېتىۋاتقىنىمۇ بىكار ئەمەسكەن ـ دە ! ھوي قىزچاق ، سىلىمۇ بۇ گەپتىن قۇرۇق قالمايلا . ئۇنتۇپ قالمىسىلا ، مەن سىلىنى يولدىن تېپىپ كېلىپ بېقىۋاتىمەن جۇمۇ ! ئەمدىزە شەپقەتسىمگە قىلىدىغان رەھمەت ـ ھەشقاللىلىرى مۇشۇمۇ ؟

ئۆيدىكى خىزمەتكارلارنىڭ ھەممىسى گەپنى بىر قىلىپ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى ئوغرىلىماقچى دەپ ئويلاپ يۈرگەن نوبىتكالى ، ئەگەر بۇ خەقنە گۇمان ئوقىدىن يوزنى ئاتسا ، ھېچبولمىغاندا ئەللىكى دەل نىشانغا بېرىپ تېگىدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشىنەتتى . شۇڭا ، ئۇ خىزمەتكارلىرىغا ئۆزىنىڭ ھەر دائىم ھوشيار تۇرۇۋاتقانلىقىنى ، ئالدىنىپ قېلىشى مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇش تېخىمۇ زۆرۈر دەپ ھېسابلايتتى .

لېكىن ، بۇ قېتىم ئۇنىڭ كاپشىلىرى خىيال كەپتىرى ئاللىقاياقلارغا ئۇچۇپ كەتكەن كومولاغا قىلچە تەسىر قىلمىدى . ئۇ خودىدى ماشىنا ئادەمدەك ئۆز ئىشىغا كىرىشىپ كەتتى .

ئۇ تولسى قايتىپ كېلەرگە يېقىن ئاشخانىنىڭ ئالدىغا چىقتى . ئۇزۇن ئۆتمەي تولسى يالغۇزلا يېنىپ كەلدى .

— تولسى ، دوختۇر كەلمىدىمۇ ؟ — دەپ سورىدى كومولا .
— ئۇ كېلەلمەيدىكەن .
— نېمىشقا ؟
— ئانسى ئاغرىپ قاپتۇ .
— ئانىسىمۇ ؟ ئۆيدە ئۇنىڭغا قارايدىغان باشقىسى يوقمىكەن ؟
— يوق . ئۇ تېخى ئۆيلەنمەپتىكەن .
— سەن ئۆيلەنمىگىنىنى نەدىن بىلىسەن ؟
— مەن ئۇلارنىڭ خىزمەتكارلىرىدىن ئاڭلىغان .
— بەلكىم ئۇنىڭ خوتۇنى ئۆلۈپ كەتكەندۇ .
— بەلكىم شۇنداقتۇ . لېكىن ، ئۇنىڭ بىروج دېگەن خىزمەتكارى ، ئۇ رانگپۇردا دوختۇرلۇق قىلىۋاتقان چاغدىمۇ مەن ئۇنىڭ ئايالىنى كۆرمىگەن دەيدىغۇ ، تاڭ .
— تولسى ! — پەلەمپەي تەرەپتىن ئايال خوجايىنىنىڭ توۋلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى .
كومولا دەرھال ئۆزىنى ئاشخانىغا ئالدى ، تولسىمۇ ئالدىراپ خوجايىنى تەرەپكە ماڭدى .
«نولىناكخا... رانگپۇردا دوختۇرلۇق قىلغان...» كومولانىڭ ئەمدى گۇمانى قالمىدى . تولسى ئۆيدىن چىققاندا ، ئۇ يەنە بەزى نەرسىلەرنى سۇروشتۇروشكە باشلىدى :
— ماڭا قارا ، تولسى ، مېنىڭ بىر تۇغقىنىم بار ئىدى . ئۇنىڭ ئىسمى ھېلىقى دوختۇرنىڭكىگە ئوپمۇئوخشاش... ئۇ براھمانغۇ دەيمەن ، شۇنداقمۇ ؟
— شۇنداق ، راست ئۇ براھمان ، چاتودجو تائىپىسىدىن .
تولسى ئاشخانىنىڭ ئالدىدا كومولا بىلەن سۆزلىشىۋاتقانلىقىنى خوجايىنىنىڭ يەنە كۆرۈپ قېلىشىدىن قورقۇپ ئالدىراپ كېتىپ قالدى .
كومولا دەرھال نوبىنكالىنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇنىڭغا ئىش - كۈشلىرىنى تۈگەتكەنلىكىنى ، ئەمدى دوشا شومج گخات پرېستانىغا بېرىپ يۇيۇنۇپ كېلىدىغانلىقىنى ئېيتتى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

— بولمايدۇ ، — دېدى نوبىنكالى ، — ئېرىم ئافرىقا ئوتۇرىسا ، بىر ئازدىن كېيىن ئۇنىڭ بىر نېمە يېگۈسى كەلسە ، دەرھال ئېيتالايدۇ . يۇيۇنۇشقا باشقا كۇنى ئەمەس ، ئەجەب بۇگۇن بولدى بولۇپ قاپسىنا ؟

— ئۇزۇندىن بۇيان ئىزدەپ يۇرگەن بىر تۇغقىنىم بار ئىدى ، ئۇ ھازىر بىنارستا ئىكەن . بۇنىڭدىن ھېلىلا خەۋەر تاپتىم .

— تاپقان باھانىلىرىگە رەھمەت ! مېنى قاپاقباش كۆرۈۋاتاملا ! ئېيتە ، ساڭا بۇ گەپنى كىم دېدى ؟ تولىسغۇ دەيمەن ، شۇنداقمۇ ؟ بىز ئاستا ئۇنىڭ كەشتى توغرىلىساق بولىدىغان ئوخشايدۇ . قىز - چاق ، سەن شۇنى بىلىپ قويغىنكى ، بىزنىڭ ئۆيدىلا بولىدىكەن - سەن ، ئۆزۈم يالغۇز سىرتقا چىقىپ يۇيۇنمەن ياكى ئاللىقانداق تۇغقانلىرىمنى ئىزدەيمەن ، دېگەن خيالدا بولغۇچى بولما . مەن بۇنىڭغا ھەرگىز يول قويمايمەن .

ئۇ دەرۋازىۋەننى ئىشقا سېلىپ تولىسنى دەرھال قورۇدىن قوغلاپ چىقاردى ۋە ئۇنىڭغا ھەرگىز تولىسنى ئىشككە يېقىن يولاتماسلىقنى تاپىلىدى . بۇنىڭدىن كېيىن ، باشقا خىزمەتكارلار - نىڭ كومولا بىلەن پاراڭلىشىشىمۇ قاتتىق چەكلەندى .

كومولا نولىناكخانىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاشتىن بۇرۇن كۆرگەن كۇنىگە شۇكۇر قىلىپ ياشاۋاتاتتى . مانا ئەمدى ئۇنىڭ كۆڭۈل ئارامى بۇزۇلدى . ئېرى مۇشۇ شەھەردە تۇرۇۋاتقىنى ، ئۆزى ئاتام - ئانام كۆرمىگەن بىر خەقلەرنىڭ ئۆيىدە تۇرغىنى نېمىسى ! ئەمدى ئۇنىڭ ئىشلىشىمۇ بۇرۇنقىدەك ئەمەس ئىدى ، نوبىنكالى پات - پات ئۇنىڭغا كايىيدىغان بولۇپ قالدى .

— ماڭا قارىسىلا ، خېنىم ، سىلى كىمگە ئاچچىق قىلىپ بېرىۋاتىلا ؟ قىلىقلىرىڭ ئەجەبمۇ كۆزۈمگە سىغمىغىلى تۇردى . خالىساڭ كۇن بويى قورسقىڭنى ئاچ قويۇپ يۇرىۋەر ، لېكىن بىزنى ئاچلىقتىن ئۆلتۈرمەن دەپ خيال ئەيلىمە . بىر نەچچە كۇندىن بۇيان گەپ قىلمىسا ئەجەب ئېغىزغا ئالغۇسىز بىر نېمىلەر - نى ئەتكىلى تۇردۇڭا .

— مەن ئەمدى سىلەرنىڭ ئۆيدە ئىشلىيەلمەيمەن ، — دېدى كومولا جاۋاب بېرىپ ، — مەن بۇ كۈنگە چىدىمىدىم . مېنى يولغا سېلىپ قويسىڭىز ، خۇش بولۇپ قالاي .

— ۋاھ ، گەپلىرىڭ قالتىسقۇ ؟ — دېدى نوبىنكالى ھۆمۈدەپ تۇرۇپ ، — بۇزە ، قىلغان ياخشىلىقىمنىڭ مۇكاپاتى ئىكەن ـ دە ! ئويلاپ باقە ، ھەي ، سېنى ئورۇنلاشتۇرىمىز دەپ ، ئۇزۇن يىللار ـ دىن بېرى ئۆيىمىزدە ئىشلىگەن ، شۇنداق ئاق كۆڭۈل بىراھمان ئاشپىزىمىزنى ئىشتىن بوشاتمىدۇقمۇ ؟ ! ئەمدى ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى خۇدا بىلمەسە ، كىم بىلىدۇ ؟ ! تېخى ئۆزۈڭنى ھەقىقىي بىراھمانمەن دەيسىنا ! ئۆزۈڭچىزە : «يولغا سېلىپ قويسىڭىز ، خۇش بولسام» دېسەملا ئىش پۈتىدۇ دەپ ئويلاپتىكەنسەن ـ دە ! قېنى ، سەن قېچىپ باقە ، ساقچىغا بېرىپ ئېيتمىغىنىمنى شۇ چاغدا كۆرىسەن ، مېنىڭ ئوغلۇم دېگەن ھاكىم جۇمۇ ، ئۇنىڭ بىر ئېغىز گېپىنى بىلەن تالاي ئادەمنىڭ كاللىسى كەتكەن . سەن مەن بىلەن ئويناشما . گودونىڭ ئىشىدىن خەۋىرىڭ باردۇ ؟ ئۇ خوجايىنىنى رەنجىتىۋىدى ، ئۇنىڭ سازايىنى تارتتى . ئۇ ھازىرمۇ تۇرمىدە ، بىز بىلەن ئوينىشىمەن دېسەڭ ھەرگىز ئاقمايدۇ !

خىزمەتكار گودو ھەققىدە ئېيتىلغان بۇ سۆز ئازراقمۇ يالغان ئەمەس ئىدى . خوجايىنى ئۇنى سائەت ئوغرىلىدى دەپ تۇرۇۋېلىپ تۇرمىگە سولىتىۋەتكەنىدى .

كومولا ئۆزىنى ناھايىتى ئامالسىز ھېس قىلدى ، ئۆمۈرلۈك بەخت يېقىنلا يەردە ، لېكىن ئۇنىڭ قول ـ ئايىغى باغلانغان ، ئۇ بەختكە قول ئۇزىتالمايدۇ . تەقدىر ئۇنىڭغا ئىنتايىن رەھىمسىز چاقچاق قىلىۋاتاتتى . كۈن بويى تۆت تامنىڭ ئىچىدە جاپالىق ئىشلەش تۈگىگەندىن كېيىن ، بېشىغا ياغلىقىنى ئارتىپ قارانغۇ ، سوغۇق باغقا چىقىپ كېتەتتى ۋە تامنىڭ قېشىغا كېلىپ ، شەھەرگە بارىدىغان چوڭ يولغا قاراپ تۇرۇپ كېتەتتى . ئۆز تەسەۋۋۇرىدا ئايالىق بۇرچىنى ئۆتەش

www.uyghurkitap.com

تەقەززالىقىدىن قاناتلانغان قىز ، كۆز ئالدىدا تۇرغان قارا ئاغىنە ، جىمجىت چوڭ يولنى بويلاپ ئۇچاتتى ، ئۆزى ئەتىلىسى ياقىمغان مەلۇم ئۆينى ئىزدەپ پەرۋانە بولاتتى . ئۇ پات - پات ئاستا چىقىپ مۇشۇ تەقلىدتە بىر نەچچە سائەتلەپ قىمىرلىماي تۇرۇپ كېتەتتى ، ئاندىن ئۆيگە كىرىپ كېتىشتىن بۇرۇن يىراقلارغا قاراپ چەكسىز ئىھتىرام بىلەن تەزىم قىلاتتى .

لېكىن ، ئۇزۇن ئۆتمەي ، ئۇ مۇشۇنچىلىك تەسەللى ، مۇشۇنچىلىك ئەركىنلىكتىنمۇ مەھرۇم قالدى . بىر كۈنى كەچتە نوبىنكالى ئۇستۇنكى قەۋەتلىرىنى قويماي ئارىلىدى ، لېكىن بۇ يەرلەردە كومولانىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى .

ئۇ دەرھال ئېرى موكوندولال ئەپەندىنىڭ قېشىغا يۈگۈردى . ئۇ ئۆيگە كىرگەندە موكوندولال كۆزلىرىنى خۇمارلاشتۇرۇپ چىلىم چېكىپ ئولتۇراتتى . كومولا قېچىپ كەتكەندەك تۇرىدۇ دېگەن خەۋەرنى ئاڭلاپمۇ ئۇ ئۆزىنىڭ هالىتىنى قىلچە ئۆزگەرتمىدى .

— مەن ئۇنىڭغا هەرگىز قېچىپ كەتمىگىن دەپ قويغان ، — دېدى ئۇ ئۇيقۇسىراپ تۇرغاندەك بىر هالدا جاۋاب بېرىپ ، — ئەجەبمۇ ئەقلى يوق قىز ئىكەن بۇ ، بىرەر نېمىنى ئوغرىلاپ قاچمىغاندۇ ؟

— هاۋا سوغۇق دەپ مەن ياغلىقىمنى ئۇنىڭ بېشىغا ئارتىپ قويغان ، قارىسام شۇ ياغلىق يوق تۇرىدۇ ، تېخى باشقا نەرسىلەرگە قارىغۇدەك بولمىدىم .

— دەرھال ساقچىغا مەلۇم قىلايلى ، — دېدى خوجايىن ۋەزىمىن قىياپەتتە . شۇنىڭ بىلەن ، خىزمەتكارلاردىن بىرسى چىراغنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتى . نوبىنكالى نېمە بار ، نېمە يوق دەپ

ساندۇقلارنى ئوڭتەي ـ توڭتەي قىلىۋاتقان چاغدا كومولا لەپپىدە ئۆيگە كىرىپ كەلدى .

— ھەي ، بۇ نېمە قىلىق ، نەلەردە يۈرسەن ؟ — نوبىنكالى ئۇنى كۆرۈپلا ۋارقىراپ كەتتى .

— ئىشمنى توگىتىپ بولۇپ باغقا چىقىپ بىر ئاز ئايلىنىپ كىردىم .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ نوبىنكالىنىڭ ئىمانى قىرىق گەز ئۆزلىدى ۋە قىلچە يۈز ـ خاتىرە قىلماي ئۇنى تىللاپ كەتتى . خىزمەتكارلار-مۇ ئىشك ئالدىغا يىغىلدى .

نوبىنكالى جان ئالىدىغان جەۋرائىلدەك ئىشلارنى قىلىپ كەتـ-سىمۇ ، كومولا ئۇنىڭ ئالدىدا بىر تامچىمۇ ياش تۆكۈپ باققان ئەمەس ئىدى . بۇ قېتىممۇ شۇنداق بولدى . ئۇنىڭ زەھەرلىك نەشتەردەك سۆزلىرىنىڭ ئالدىدا قىز گويا مەبۇدىدەك قېتىپ تۇرد-ۇەردى . ئاخىر ئۇنىڭ تىل ـ ھاقارەتلىرى سەل بېسىقىغا چۈشكەن-دىن كېيىن ، ئۇ يۈز ـ خاتىرە قىلمايلا :

— سىز مەندىن تولىمۇ نارازى بولغان ئوخشايسىز ، ياخشـ-سى ، مېنى كەتكۈزۈۋەتسىڭىز ، — دېدى .

— كەتكۈزۈۋەتمەي قالارمىكەن دەپ تولا غەم يەپ كەتمە . ئەمدى سېنىڭدەك تۈزكورنى ئۆيۈمدە ياخشى بېقۇزۇپ ، ياخشى كۆتۈپ ئولتۇرىدىغان ئىش يوق . لېكىن ، سەن كېتىشتىن بۇرۇن مەن ساڭا نوبىنكالىنىڭ كىملىكىنى ئوبدان تونۇتۇپ قويمىسام بولمايدۇ .

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ، كومولا دەرۋازىنىڭ سىرتىغىمۇ چىقال-مايدىغان بولۇپ قالدى ، بوش ۋاقىتلىرىدا ئۆينىڭ ئىچىگە يالغۇز بېكىنىپ ئولتۇراتتى . ئۇ : «تارتقان ئازابىمنى چەككە يەتتى ، ئەمـ-دى تەڭرىم بېشىمدىكى بۇ ئېغىرچىلىقنى كۆتۈرۈۋېتەر» دېگەن خىيال بىلەن ئۆزىنى ئاۋۇندۇراتتى .

ئەتىسى كەچقۇرۇن موكوندولال ئەپەندى ئىككى خىزمەتكارىنى ئېلىپ كوچا سەيلىسىگە چىقىپ كەتتى . ئۇ كەتكەندىن كېيىن

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تارىسى

دەرۋازىغا تاقاق سېلىندى . قاراڭغۇ چۈشكەن بۇ ھەيدە تالادىن ، خوجايىن بارمۇ ؟ دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى .

بۇ ئاۋازنى ئاڭلاش بىلەنلا نوبىنكالى چاچراپ ئورنىدىن كەتتى .

— ۋاي خۇدايىم ، دوختۇر نولىناكخا كەپتۇ ئەمەسمۇ ! بودخىيا ! بودخىيا ! — ئۇ ھەر قانچە ۋارقىرىسىمۇ ھېچبىر جاۋاب كەلمىدى . شۇنىڭ بىلەن ، ئۇ كومولاغا قاراپ ، — تېز چۈشۈپ ئىشىكنى ئاچ . ھوي ، ئاڭلاۋاتامسەن ؟ ئۇنىڭغا خوجايىن تالاغا چىقىپ كەتكەن ، بىر ئازدىن كېيىن كېلىدۇ ، دېگىن . ئۆيگە باشلاپ كىر ، بىر ئاز ئولتۇرۇپ تۇرسۇن .

كومولا پانۇسنى كۆتۈرۈپ ئۈستۈنكى قەۋەتتىن چۈشتى . ئۇنىڭ پۈتلىرى لاغلداپ تىترەپ ، يۈرىكى گۈپۈلدەپ ئۇرۇشقا باشلىدى ، قوللىرىمۇ مۇزدەك تەرلەپ كەتتى . ئىشقىلىپ ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى ئۆزىنىڭ ئەمەستەكلا بولۇپ قالغانىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ قانتىق ھاياجانلىنىپ كېتىپ ئۇنى كۆرەلمەي قېلىشىدىن قورقتى .

ئۇ ئىشىكنىڭ تاقىقىنى ئېلىۋەتكەندىن كېيىن چۆمبىلىنى يۈزىگە چۈشۈرۈۋالدى - دە ، ئاندىن ئىشىكنى ئاچتى .

— موكوندولال ئەپەندى ئۆيىدىمۇ ؟ — دەپ سورىدى نولىناكخا ئۇدۇلىدا تۇرغان قىزدىن .

— ئۆيدە يوق ، قېنى ، مەرھەمەت قىلىپ ئۆيگە كىرىڭ ، — دېدى كومولا .

نولىناكخا مېھمانخانىغا كىرىپ ئەمدى ئولتۇرۇشىغا بودخىيا كىرىپ بايام نوبىنكالىنىڭ كومولاغا ئېيتقان سۆزلىرىنى ئۇنىڭغا يەتكۈزدى .

كومولا ھاياجاندىن ھېلىلا يۈرىكى يېرىلىپ كېتىدىغاندەك ھالەتتە ئىدى . ئۇ ئاران تەسلىكتە مېڭىپ پېشايۋاننىڭ نولىناكخانى ئېنىق كۆرگىلى بولىدىغان جايىغا باردى - دە ، ئۆزىنى سەل بېسۋېلىش ئۈچۈن موككىدە چۈشۈپ ئولتۇرۇۋالدى ، قانتىق سې-

لىۋاتقان يۇرەك ئۇنى ئىچىدىن لەرزىگە سالسا ، تالانىڭ جاندىن ئۆتىدىغان سوغۇقى غال - غال تىترىتەتتى . ئۇ قوشلاپ كەلگەن بۇ زەربىدىن شۇمشىيىپلا كەتتى .

نولىناكخا پەنەرنىڭ يورۇقىدا ئولتۇرۇپ چوڭقۇر خىيالغا چۆمگەنىدى . پۈتۈن ۋۇجۇدى تىترەپ كېتىۋاتقان كومولا پىشايۋانىڭ قاراڭغۇ جايىغا يوشۇرۇنۇپ ئۇنىڭغا زەن سېلىشقا باشلىدى . بۇلدۇقلاپ چىقىۋاتقان كۆز ياشلار ئۇنىڭ كۆز ئالدىنى توسۇۋالاتتى ، ئۇ ئالدىراپ قولى بىلەن كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ تۇراتتى . ئۇ پۈتكۈل زېھنىي قۇۋۋىتىنى ئۆزىنىڭ نەزەر گۆھىرىگە مۇجەسسەم قىلىپ ، گويا ئۆزىنىڭ بۇ قاراشلىرىدىكى جازىبە بىلەن نولىناكخانى ھاياتلىق نۇرىنىڭ يالىلداپ تۇرغان فوكۇسىغا چۈشۈرۈۋالغاندەك بولدى . نولىناكخانىڭ جۈشقۇن قەددى - قامىتى ، تەمكىن روھىي ھالىتى پەنەر يورۇقىدا تېخىمۇ نۇرلىنىپ كۆزگە تاشلىناتتى . ئۇنىڭ پۈتكۈل جىسمى كومولانىڭ قەلب قەسىرىگە چوڭقۇر نەقىشلەندى . مۇشۇ ھالەتتە ئاخىر ئۆز سېزىمىنى يوقاتقان قىزنىڭ ۋۇجۇدى گويا ئېرىپ مۇئەللەققە كۆتۈرۈلۈپ كەتكەندەك بولدى . شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا پەقەت نولىناكخانىڭ نۇرانە چېھرىلا قالغان ، ئۇنىڭدىن باشقا ھەننىۋا نەرسە پۈتۈنلەي خىيالىي تەسەۋۋۇرغىلا ئايلانغان ، ئەتراپتىكى بارلىق مەۋجۇداتلار ئاستا ئېرىپ ھېلىقى چېھرىگە قوشۇلۇپ كېتىۋاتقاندى .

كومولا گاراڭ خىيالدىن ئېسىنى يىغقان چاغدا ، نولىناكخا ئورۇندۇقتىن تۇرۇپ موكوندولال ئەپەندى بىلەن سۆزلىشىپ تۇراتتى . ئۇلارنىڭ پىشايۋان تەرەپكە ئۆتۈپ ئۆزىنى كۆرۈپ قېلىشىدىن قورققان كومولا دەرھال ئۆزىنى ئاشخانىنىڭ ئىچىگە ئالدى . ئاشخانىنىڭ ئالدىدا قورۇغا چىقىدىغان بىر ئىشىكى بولۇپ ، تالاغا چىقىدىغانلار بۇ ئىشىكنىڭ ئالدىدىن ئۆتمەي قالمايتتى .

يۇرەك - باغرى ئاتەش بولۇپ يېنىۋاتقان كومولا مۇشۇ يەردە تەلمۇرۇپ ئولتۇردى . «مېنىڭدەك تېگى پەس بىچارە بايقۇشنىڭ مۇشۇنداق ئېرى بارمىدۇ ! ئاھ ، ئۇنىڭ چىرايىدىكى تەمكىنلىك ،

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭدىكى سىپايىلىك ، ئۇنىڭدىكى خۇش پېچىلىق ، ئۇنىڭ بازا-
كىتتىدىن چېلىقىپ تۇرغان پەرىشتىلەرچە لاتاپەت ، ئۇ-
يازەتنىڭ ئورنىنى ھۇزۇر - ھالاۋەت ئىگىلەيدىغان كۇنۇ-
يېتىپ كېلىدىغان بولدى» . ئۇ مۇشۇلارنى ئويلاۋېتىپ چوڭقۇر
دىيانەتنى بىلەن خۇداغا يەنە بىر شۈكۈر - سانا ئېيتتى .

كومولا پەلەمپەي تەرەپتىن ئاڭلىنىۋاتقان ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭ-
لاپ دەرھال ئۆزىنى قاراڭغۇ كارىدورغا ئالدى . ئالدىدا چىراغ
كۆتۈرگەن بودخىيا ، كەينىدە نولىناكخا كېلىۋاتاتتى . ئۇلار ئالدىن-
قى قورۇدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا ، كومولا شائىرانە سۆزلەر بىلەن
ئۇنىڭغا غايىبانە خىتاب قىلدى :

«ئاھ ، ئىگەم ! سېنىڭ بەندەڭ ياتۇاش خەقنىڭ ئۆيىدە قۇل
بولۇپ يۈرىدۇ . سەن ئۇنىڭ قېشىدىن ئۆتۈۋاتسەن ، لېكىن ھېچ-
نېمە بىلمەيسەن» .

كومولا موكوندولال ئەپەندىنىڭ مېھمانخانىدىن چىقىپ تاماق
يېيىش ئۈچۈن كەينىگە ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ دەرھال
بايىقى ئۆيگە كىردى ۋە بايام نولىناكخا ئولتۇرغان ئورۇندۇقنىڭ
ئالدىغا يۇكۇنۇپ پېشانىسىنى يەرگە تەگكۈزدى ، تۇپراقنى سۆي-
دى - دە ، تۇرۇپلا ھەسرەت ئىلكىگە چۆمدى . ئۇ ئېرىنىڭ خىزمە-
تىنى قىلىش ئەركىنلىكىدىن مەھرۇمغۇ ! ئۇنىڭغا بولغان
مېھرى - مۇھەببىتىنى ، ھۆرمەت - ساداقىتىنى ئۇ كىمگىمۇ
ئېيتالمسۇن !

دوختۇر موكوندولال ئەپەندىگە بىنارسىنىڭ غەربىدىكى بىر
نەچچە يۈز چاقىرىم كېلىدىغان ھاۋاسى مۆتىدىل بىر جايدا بىر
مەزگىل تۇرۇپ كېلىشكە مەسلىھەت بېرگەندى . كومولا بۇ
خەۋەرنى ئەتىسى ئاڭلىدى ۋە ئۆيدىكىلەرنىڭ سەپەر تەييارلىقى بە-
لەن بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ دەرھال ئايال خوجايىنىنىڭ
قېشىغا كىردى .

— مەن بىنارستىن ئايرىلالمايمەنمىكىن ، — دېدى ئۇ خوجا-
يىنىغا .

— بىز ئايرىلساق بولمىدىكەنۇ ، ساڭا نېمىشقا بولمايدۇ ؟ بىر-دەمدىلا ئەجەب تەقۋادار بولۇپ كېتىپسىنا ؟ — دېدى نوبىنكالى . ئۇ ، كومولانى بۇ مۇقەددەس شەھەردىن كېتىشنى خالىمىغانلىقى ئۈچۈن ئۆزىنى قەستەن تەقۋادار قىلىپ كۆرسىتىۋاتىدۇ ، دەپ ئويلاپ قالغانىدى .

— نېمە دېسىڭىز مەيلى ، مەن بۇ يەردىن بەرگىبىر كەتمەيمەن ، — دېدى كومولا .

— ناھايىتى ياخشى ، قېنى ۋاقتى كەلگەندە كۆرەرمىز .

— خۇش بولاي ، مېنى ئېلىپ كەتمىسىڭىز .

— ئەجەبمۇ ئادەمنىڭ ئوغىسىنى قايىنىتىدىغان خوتۇن-كەنسەن ، — دېدى نوبىنكالى ، — ھەممە تەييارلىقنى تەڭ قىلىپ ماڭمىز دەپ تۇرغاندا ساراڭلىقىڭ تۇتتىغۇ ، ئەمدى بۇ ئالدىراش-لىقىتا نەدىنمۇ ئاشپەز تاپىمىز ؟ ھازىر سەن بولمىساڭ زادى بولمايدۇ .

ھەر قانچە يالۋۇرۇپمۇ ئۇنى ماقۇلغا كەلتۈرەلمىگەن كومولا ئاخىر ئىلاجسىز ئۆزىنىڭ ياتقىغا كىرىپ كەتتى ۋە ئىشىكنى ئېتىۋېلىپ يىغلاشقا باشلىدى . ئۇ يىغلايتتى ، تەڭرىگە سېغىناتتى ، ئۇ يىغلايتتى ، خۇداغا يالۋۇراتتى .

ئەللىك ئۈچىنچى باب

ئوننودا ئەپەندى قىزى بىلەن ھېلىقى گەپلەرنى قىلىشقان كۈننىڭ ئەتىسى كەچقۇرۇن ، ئۇنىڭ كالكۇتتىدا بىر قېتىم قوزغالا-غان ھېلىقى بەل ئاغرىقى يەنە قوزغىلىپ كەتتى . ئۇ تۇن بويى قاتتىق قىينالدى ، ئەتىسى ئەتىگەندە ئاغرىق سەل قويۇپ بەرگەندەك بولدى . ئۇ باغچىغا بىر ئورۇندۇق ئەپچىققۇزۇپ ئولتۇردى ـ دە ، دېكابىرنىڭ مۇلايىم ئاپتېپىغا قاقلانغاچ ، يول ياقىسىدىكى چىرايـ-لىق مەنزىرىلەرنى تاماشا قىلدى ، خىمىلولىنى چاينىمۇ شۇ يەرگە ئەپچىقىپ بەردى . ئۇنىڭ رەڭگى تاتىرىپ كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

كەتكەندى ، كېچىچە تارتقان كېسەل ئازابى ئۇنىڭ چىرايىدىن ھەـ
لىھەم بايقىلىپ تۇراتتى . ئۇ بىر كېچىنىڭ ئىچىدە
كەتكەندەك تۇراتتى .

دادىسىنىڭ سولغۇن چىرايىنى كۆرگەن خىمنولىنى ئىختىيارسىز پۇشايمان ، نادامەت ئىچىدە قالدى . ئۆزىنىڭ ھېلىقى نىكاھنى رەت قىلغانلىقى ، دادىسىنىڭ كېسىلىنىڭ قوزغىلىشىغا سەۋەبچى بولغانلىقىنى ، روھىي جەھەتتىن جەبىرلىنىش بوۋاينىڭ جىسمانىي ئازابىنى تېخىمۇ ئېغىرلىتىۋەتكەنلىكىنى ئويلىغاندا ، ئۇنىڭ ۋىجدانىي قاتتىق ئازابلاندى . قانداق قىلىپ ئۇنىڭ ئازابىنى يەڭگىللىتىش كېرەك ، دېگەن مەسىلە ئۇنىڭ كاللىسىنى چۇلغىۋالدى ، لېكىن ئۇ ھەر قانچە ئويلاپمۇ بۇنىڭغا ھېچقانداق ئامال تاپالمىدى .

شۇ ئەسنادا ، ئوكخوي بىلەن چوكرو بورتى تاغا تۇيۇقسىزلا كېلىپ قالدى . قاتتىق چۆچۈپ كەتكەن خىمنولىنى ئۆزىنى دەرھال بىر يانغا ئالماقچى بولۇۋىدى ، كۈتۈلمىگەندە ئوكخوي ئۇنى توسۇۋالدى ۋە :

— توختاپ تۇرۇڭ ! بۇ ئاقساقال گاجىپورلۇق چوكرو بورتى ئەپەندى بولىدۇ . ئۇ دۆلىتىمىزدە ئىنتايىن ئاتاقلىق ئادەم . غەربـ تىكى جايلاردا بۇ كىشىنىڭ نامى نۇرغۇن ئادەمگە تونۇشلۇق ، ئۇ ھازىر سىلەر بىلەن ناھايىتى مۇھىم بىر ئىش توغرىلىق سۆزلەشـ مەكچى ، — دېدى .

بۇ ئىككى مېھمان ئوننودا ئەپەندىنىڭ قېشىدىكى تاش سۇپىغا كېلىپ ئولتۇردى ، ئاندىن چوكرو بورتى تاغا ئۆزلىرىنىڭ بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىتىنى بايان قىلدى :

— ئاڭلىشىمچە ، سىلەر رومىش ئەپەندى بىلەن كونا بۇرادەرـ لەردىن ئىكەنسىلەر ، شۇڭا ئۇنىڭ ئايالىنىڭ خەۋىرىنى ئېلىش ئۈچۈن ئالايىتەن ئالدىڭلارغا كېلىشىم .

ھە دېگەندىلا ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققان بۇ گەپتىن گاڭگىراپ قالغان ئوننودا ئەپەندى نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى ۋە بىر ئازدىن كېيىن ئۆزىنى سەل بېسۋېلىپ :

— رومىشنىڭ ئايالى ! — دەپ ۋارقىرىۋەتتى .

خىمنولىنى دەرھال يەرگە قارىۋالدى ، چوكرو بورتى سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— سىلەر بەلكىم مېنى ، قائىدە بىلمەيدىغان غەلىتە ئادەم ئىكەن ، دەپ ئويلاپ قالغانسىلەر . ئەگەر مېنىڭ سۆزۈمنى ئاخىرى-غىچە چىداپ ئاڭلىساڭلار ، مېنىڭ گاجىپوردەك يىراق يەردىن بۇ يەرگە بىر ئادەمنىڭ غەيرىتىنى قىلغىلى كەلمىگەنلىكىمنى چۈشى-نىسىلەر ! رومىش ئەپەندى بىلەن ئىككىمىز بۇ يىل پودجا بايرىمى مەزگىلىدە ئۇچرىشىپ قالدۇق . ئۇ ئايالى بىلەن پاراخوتتا ئولتۇ-رۇپ غەربكە كېتىۋاتقانىكەن . سىلەرگىمۇ ئەلۋەتتە مەلۇم ، كومولا-نىڭ گۈزەللىكىنى ئېيتقاندا ، ئۇنى بىر كۆرگەن ئادەم ئۇنىڭغا ئامراق بولماي قالمايدۇ . مەن بولسام قېرىپ قالغان ئادەم ، ھەر خىل قايغۇ - ئەلەم ، جەبىر - جاپالارنى تارتىۋېرىپ يۈرىكىمگە قېتىپ قالغان . شۇنداقتىمۇ ئاشۇ سۆيۈملۈك قىزنى زادىلا يۇرى-كىمدىن چىقىرالمايۋاتىمەن . پاراخوتتىكى چاغدا رومىش ئەپەندى نەگە بارىدىغانلىقى ھەققىدە تېخى بىر قارارغا كەلمىگەنىكەن . بىز تونۇشۇپ بىر - ئىككى كۈندىن كېيىن كومولا مەن قېرىغا خېلى ئىچەكەپ قالدى . شۇنىڭ بىلەن ، ئۇ ئېرىنى مەن بىلەن بىللە گاجىپوردا چۈشۈپ قېلىشقا كۆندۈردى . مېنىڭ ئىككىنچى قىزىم شويلودجا ئۈنى ئۆز سىڭلىسىدىن ئارتۇق ياخشى كۆرۈپ قالدى . كېيىن يۇز بەرگەن ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىشكە ئەمدى مېنىڭ يۈرىكىم چىدىمايدۇ . ئۇنىڭ نېمە سەۋەبتىن بىز بىر ئۆيلۈكنى قايغۇغا سېلىپ قويۇپ كېتىپ قالغانلىقىنى ھازىرغىچە چۈشەنمەي-مەن . ئۇ كېتىپ تا ھازىرغىچە شويلودجانىڭ كۆزىدىن ياش قۇرۇ-مىدى ، — چوكرو بورتى تاغا سۆزلەپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ئۆكسۈپ سۆزلىيەلمەي قالدى .

— زادى نېمە ئىش بولدى ، ئۇ نەگە كېتىپتۇ ؟ — دەپ سورىدى ئۇننودا ئەپەندى بىتاقەت بولۇپ .

— ئوكخوي ئەپەندى ، — دېدى چوكرو بورتى ، — ھەممىدىن

www.uyghurkitap.com

خەۋىرىڭىز بار ، سىز سۆزلەپ بېرىڭ ، ئۇ ئىشلارنى ئەمەلىيەتتە مەن يۈرىكىم پۈچىلىنىپ كېتىدۇ .

ئوكخوي بولغان ئىشنىڭ ھەممىسىنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەرگەن . ئۇ ئۆزىدىن ھېچقانداق سۆز قوشمىغان بولسىمۇ ، لېكىن ئۆزىنىڭ قارا توغرا بايانى بىلەن رومىشنىڭ چۈۋۈنتەسىنى چۈۋۈپ بىر يەرگە ئاپاردى .

ئۇنىڭ سۆزى توگىگەندىن كېيىن ، ئوننودا ئەپەندى ناھايىتى ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن :

— بىز بۇ ئىشلاردىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز ، رومىش كالكۇتتىدىن كەتكەندىن بۇيان بىزگە ئۆزىدىن قىلچە ئۇچۇر بەرمىگەن ، — دېدى .

— شۇنداق ، — دېدى ئوكخوي دەرھال قوشۇمچە قىلىپ ، — بىز شۇ چاغقىچە ھەممە نېمىدىن خەۋەرسىز يۈرۈپتۇق . ھەتتا ئۇنىڭ كومولا بىلەن توي قىلغانلىقىنىمۇ بىلمەيدىكەنمىز . ئاقساقال ، سىزدىن شۇنى سورىغۇم كېلىۋاتىدۇ ؛ سىز ، كومولا ئۇنىڭ خوتۇنى دەپ ئېنىق ھۆكۈم قىلالامسىز ؟ ئۇ بەلكىم ئۇنىڭ سىڭلىسى ياكى بىرەر تۇغقىنى ئەمەسمىدۇ ؟

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز ، ئوكخوي ئەپەندى ؟ — چوكرو بورتى تاغا قايناپ كەتتى ، — بۇنىڭغا گەپ كەتمەيدۇ . بۇنداق ۋاپادار ئايالغا نىسبەتەن بولالايدىغان ئادەملەر ئاز تېپىلمىدۇ جۇمۇ .

— ئەجەب ئىشكەن - ھە ! — ئوكخوي ئەدەپ كەتتى ، — ئايال كىشى قانچىكى ۋاپادار بولسا ، شۇنچىكى ۋاپاسىزلىققا ئۇچرايدىكىنا ، ئىلاھىم ئاشۇنداقلارنىڭ جاجىسىنى بەرسۇن ! — ئۇ سۆزىنى تۇگىتىپ چوڭقۇر خورسىنىپ قويدى .

— بۇ ھەقىقەتەن ناھايىتى ئېچىنىشلىق ئىش بوپتۇ ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى ئۆزىنىڭ شالاڭشىپ قالغان چاچلىرىنى سىيپاپ قويۇپ ، — لېكىن ئۆتكەن ئىش ئۆتتى ، يەنە ئۇنىڭغا قايغۇرۇپ نېمە قىلىمىز ؟

— بىراق ، راستىنى ئېيتقاندا ، مەن كومولانىڭ ئۆزىنى ئۆل-

تۇرۇۋالغانلىقىغا زادىلا ئىشەنمەيمەن ،— دېدى ئوكخوي ، — مېـ
نىڭچە ئۇ قاچقان . شۇڭا ، ئۇنىڭ ئىز ـ دېرىكىنى ئېلىش ئۈچۈن ،
مەن بۇ ئەپەندى بىلەن بىنارسقا كېلىشىم . سىلەرنىڭ بۇ جەھەتتە
بىزگە ھېچقانداق ياردەم بېرەلمەيدىغانلىقىڭلار ئېنىق كۆرۈنۈپ
تۇرىدۇ ، شۇنداقتىمۇ بىز بىر نەچچە كۈن ئىزدەپ باقايلى .
— رومىش ھازىر قەيەردە ؟ — دەپ سورىدى ئوننودا ئەپەندى .
— ئۇ بىزگە ھېچقانداق ئادرېسىنى قالدۇرمايلا كېتىپ قالـ
دى ، — دېدى چوكرو بورتى . ئوكخويمۇ دەرھال سۆزگە
ئارىلاشتى :
— مەنغۇ ئۇنى كۆرمىدىم ، لېكىن ئاڭلىشىمچە ، ئۇ يەنە
كالكۇتتىغا كەتكەن ئوخشايدۇ . ئۇ ئالپىور ئادۋوكاتلار مەھكىمىسـ
گە كىرىپ قالارمىكىن تېخى . رومىشنىڭ يېشىدىكىدەك ئادەملەر
بىر ئىشنى ئۇنچۇالا ئىچىگە ئېلىپ كەتمەيدۇ . يۇرۇڭ ،
ئاقساقال ، — دېدى ئۇ چوكرو بورتىغا قاراپ ، — بىز شەھەرنى
ئالا قويماي ئىزدەپ باقايلى .
— سىز بىز بىلەن تۇرمامسىز ، ئوكخوي ؟ — دەپ سورىدى
ئوننودا ئەپەندى .
— مەن سىزگە ئېنىق بىر نېمە دېيەلمەيمەن ، — دېدى
ئوكخوي ، — بۇ ئىشتىن بەكمۇ بىئارام بولۇۋاتىمەن ، ئوننودا
ئەپەندى . مەن بىنارستىكى پۇتۇن ۋاقتىمنى ئۇنى ئىزدەشكە قاراتـ
ماقچىمەن . ماينىڭ ئىچىدىكى بۆرەكتەك ئۆسكەن بۇ قىزنىڭ شۇ
چاغدىكى ئەھۋالىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈپ باقايلىچۇ ، ئۇنىڭ
ئۆيدىكى زۇلۇمغا چىدىماي قېچىپ كەتكەنلىكىنى چۈشەنمەك تەس
ئەمەس ! ئۇنىڭ ھازىر نېمە كۈنلەرنى كۆرۈۋاتقانلىقىنى بىز تېخىمۇ
بىلمەيمىز . بۇنىڭغىغۇ رومىشنىڭ پەرۋايى پەلەك . لېكىن ، پەرۋاـ
سىز قاراشقا مېنىڭ تەبىئىتىم كۆتۈرمەيدۇ .
ئوكخوي بىلەن چوكرو بورتى تاغا كەتكەندىن كېيىن ، ئوننودا
ئەپەندى تىنچسىزلانغان ھالدا قىزىغا قارىدى . خىمنولىنى دادىسـ
نىڭ ئۆزى ئۈچۈن قايغۇرۇپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئۆزىنى ئىمـ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى نادىرسى

كانقەدەر تەمكىن تۇتۇشقا تىرىشتى .

— دادا ، — دەپ سۆز باشلىدى خىمنولىنى ، — ئۇرغا كۆرۈنۈپ ئۆزىڭىزنى ئۇزۇل - كېسىل تەكشۈرتۈپ قويسىڭىز ياخشى بولمايدۇ . يېقىندىن بۇيان ئانچىكتىم بىر ئىشلارمۇ ستراگە قاتتىق تەسىر قىلىدىغان بولۇپ قالدى . شۇڭا ، ئۆزىڭىزنى ئوبدان كۆراق داۋالىتىپ باقسىڭىز .

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ ئوننودا ئەپەندىنىڭ كۆڭلى سەل ئارام تاپقاندەك بولدى . خىمنولىنى باشقىلارنىڭ روھىنى شۇ قەدەر رەھىمسىزلىك بىلەن ئەيىبلىگەنلىكىنى ئاڭلىغان تۇرۇقلۇق يەنە دادىسىنىڭ سالامەتلىكىنىڭ غېمىنى قىلىۋاتاتتى . بۇ ھالىنى كۆرگەن ئوننودا خۇددى يەلكىسىدىن بېسىپ تۇرغان ئېغىر تۇگمەن تېشىنى ئېلىۋەتكەندەك يەڭگىللەپ قالدى . ئادەتتە ئۇ مۇنداق گەپلەرنى ئاددىي بىر نەچچە ئېغىز گەپلەر بىلەنلا ئۆتكۈزۈۋېتەتتى ، لېكىن بۈگۈن ئۇ باشقىچە جاۋاب بەردى :

— ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭ ، بالدۇرراق تەكشۈرتكىنىم ئۆزۈمگە كۆپ ياخشى . بولسا ھازىرلا دوختۇر نولىناكخانى چاقىرتىپ كېلەي ، بولامدۇ ؟

خىمنولىنى نولىناكخانىڭ ئىسمىنى ئاڭلىغان ھامان باشقىچە بولۇپ قالدى . ئەمدى دادىسىنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ بىلەن بۇرۇنقىدەك كۆرۈشمەك ئۈچۈن كۆپ مۇشكۈلچىلىك تارتىشقا توغرا كېلەتتى . شۇنداقتىمۇ ئۇ ئۆزىنى خۇشال ھالەتكە سېلىپ :

— بولىدۇ ، ئۇنداق بولسا مەن ئۇنىڭغا دەرھال ئادەم ئەۋەتەي ، — دېدى .

خىمنولىنىڭ قىيابېتتەكى بۇ تەمكىنلىك ئوننودا ئەپەندىنى تېخىمۇ جۇرئەتلىك قىلىپ قويدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى يۈرىكىنى ئاغرىتىپ كېلىۋاتقان مەسىلىدىن ئېغىز ئاچتى :

— خىمنو ، ئەمدى بىز رومىشنىڭ پاردىكىنى قىلىپ باقايلى...

بىراق ، خىمنولىنى ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈۋەتتى :

— دادا ، ئاپتاپنىڭ تەپتى يامان تۇرىدۇ ، ئۆيگە كىرىپ كەتمەسكىز بولمىغۇدەك .

ئۇ دادىسىنى گەپ قىلىشقىمۇ يول قويماستىن قولتۇقىدىن يۆلىگىنىچە ئۆيگە ئەپكىردى ـ دە ، دىۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ ئەدىيال بىلەن ئوراپ قويدى ۋە ئۇنىڭ قولىغا بىر پارچە گېزىت تۇتقۇزدى ، كۆزەينەكنى قاپچۇقىدىن چىقىرىپ ئۇنىڭ كۆزىگە تاقاپ قويغاندىن كېيىن :

— گېزىت كۆرۈپ تۇرۇڭ ، بىر ئاز تۇرۇپ كىرىمەن ، — دەپلا چىقىپ كەتتى .

ئۇنىودا ئەپەندى خىمنولىنىنىڭ تاپشۇرۇقىنى رايىش بالىدەك بەجا كەلتۈرۈشكە تىرىشتى ، لېكىن قىزى توغرىسىدىكى تەشۋىش ئۇنىڭ پىكرىنى بىر جايغا يىغىشىغا توسقۇنلۇق قىلاتتى . ناھايەت ، ئۇ گېزىتنى تاشلىدى ـ دە ، قىزىنى ئىزدەپ چىقتى . ۋاقىت تېخى بالدۇر بولسىمۇ ، خىمنولىنىنىڭ ئىشكى ئېتىكلىك تۇراتتى . ئۇنىودا ئەپەندى ئۇندىمەستىن پېشايۋانغا چىقىپ ئۇياقتىن ـ بۇياققا مېڭىشقا باشلىدى ، نېمىشقىدۇ تىنچسىزلىنىپ قىزىنىڭ ئىشىكىگە يەنە باردى . ئىشىك تېخىچە تاقاقلىق تۇراتتى . ئۇ ئىلاجسىز پېشايۋانغا چىقتى ـ دە ، ھالسىزلانغان ھالدا ئورۇندۇققا كېلىپ شالاڭ چاچلىرىنى سىقىمداپ ئولتۇرۇپ كەتتى .

كۆپ ئۆتمەي دوختۇر نولىناكخا كەلدى ۋە ئۇنىودا ئەپەندىنى تەكشۈرۈپ دورا يازدى . ئۇ شۇ ئارىدا ئۆيگە كىرگەن خىمنولىنىدىن كېسەلنىڭ بىرەر كۆڭۈلسىزلىككە ئۇچرىغان ـ ئۇچرىمىغانلىقىنى سورىدى .

خىمنولىنى بۇ سوئالغا مۇجمەلرەك جاۋاب قايتۇردى .

— مۇمكىن بولسا ، دادىكىزنى ھەر قانداق غەم ـ غۇسسە ، ئەلەم ـ ئەندىشىدىن خالاس قىلىسىكىز ، — دېدى نولىناكخا ، — ئانامنىڭ كېسىلىمۇ مېنى سىزدەك مۇشكۈلچىلىككە سېلىپ قويمىدى . ئۇ ئازراق كۆڭۈلسىزلىكنىمۇ كۆتۈرەلمەيدۇ . شۇڭا ، ئۇنىڭ

www.uyghurkitap.com

سالامەتلىكىنى ئاسرىماق بىر گەپ بولۇپ قالدى. كۆڭلىنى سەللا پاراكەندىچىلىككە سالىدىغان ئىش بولۇپ قالسا، ئۇنىڭ گۈنكى ئىشنى دەيلى، شۇنىڭ ئۈزىلا ئۇنى بىر كېچە ئۇيقۇسىز قويىدى. مەن ئۇنى كۆڭلىنى تەشۋىشكە سالىدىغان بىرەر پاكىت ئاڭلاپ قالمىغىيدى دەپ بىر نېمىلەرنى قىلىپ كېتىمەن. لېكىن، دۇنيانىڭ ئىشلىرى مۇرەككەپ كېلىدىكەن، بۇنداق ئىشلاردىن خالىي بولىمەن دېگەن بىلەنمۇ مۇمكىن ئەمەس ئوخشايدۇ.

— بۇگۈن ئۈزىڭىزمۇ سولىڭىز يوقتەك كۆرۈنىسىزغۇ؟ — دېدى خىمنولىنى.

— ياقەي، ئوبدان تۇرۇپتىمەنغۇ؟ — دېدى نولىناكخا، — مەن ئۆزۈمنى كېسەل بولۇپ باقمىغان دېسەمۇ بولىدۇ. ئاخشام ئۇزۇنغىچە ئۇخلىيالمىدىم. ئوزايىمدىن باشقىچە كۆرۈنۈپ قالغانلىقىمنىڭ سەۋەبىمۇ مۇشۇ بولسا كېرەك.

— ئانىڭىزنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرىدىغان بىر ئايال كىشى بولغان بولسا ياخشى بولار ئىكەن. بۇنىڭغا ئۆزىڭىزنىڭ يالغۇز يېتىشىپ كەتمىكىڭىز تەس. ئۇنىڭ ئۇستىگە خىزمىتىڭىز مۇ بار، — خىمنولىنى بۇ سۆزنى دېگەندە، ئۆزىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى. دېمىسىمۇ، بۇ سۆزنىڭ نامۇۋاپىق يېرى يوققۇ، لېكىن نولىناكخانىڭ باشقىچە ئويلاپ قېلىشى مۇمكىنلىكىنى ئويلىغاندا، خىمنولىنى ۋىللىدە قىزىرىپ كەتتى. نولىناكخا خىمنولىنىڭ خىجالەتچىلىك ئىچىدە قالغانلىقىنى كۆرۈپ ئانىسى بىلەن بولغان ھېلىقى پاراڭنى ئىختىيارسىز ئېسىگە ئالدى.

خىمنولىنى ئۆزىنىڭ سۆزدە كەتتۈرۈپ قويغانلىقىنى چاندۇرماسلىق ئۈچۈن ئالدىراپ ئىزاھ بېرىۋالدى:

— ئۇ ئۆيگە ئايال خىزمەتكار توختاتسا بولمامدىكەن؟

— مەنغۇ ئاپامغا خىزمەتكار يالىلىۋېلىك دەپ كېلىۋاتىمەن، — دېدى نولىناكخا، — لېكىن ئۇ ئۇنمايۋاتىدۇ. ئۇ دىنىي قائىدىلەرگە بەك ئەمەل قىلىدۇ. پۇل خەجلەپ ئەپكەلگەن خىزمەتكارنىڭ ھەممە ئىشقا ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىدەك دەققەت قىلىپ كەتمە-

كى بىر گەپ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۆز رازىلىقى بىلە خىزمەت قىلىدىغان بىرەرسى بولمىسا ، ئانامنىڭ باشقىسىنى تەبىئىتى كۆتۈرمەيدۇ .

خىمنولىنى بۇ ھەقتە ھېچقانداق پىكىر بىلدۈرمىدى ، بىر ئازدىن كېيىن يەنە سۆز ئاچتى :

— مەن سىزنىڭ تەلىملىرىڭىز بويىچە يول تۇتقىنىمدا نۇرغۇن توسقۇنلۇقلارغا دۇچ كېلىمەن ، بەزىدە ئۇ توسقۇنلۇقلار مېنىڭ يولۇمنى توسۇپ قويىدۇ . مەن بۇ ئىشلاردىن قورقمەن ، ھەتتا ئۆمىدسىزلىنىمەن . ماڭا زادى قەتئىي ئىرادىگە كەلگۈدەك ئامال يوقمىدۇ ؟ ھاياتنىڭ زەربىلىرى مېنى مۇشۇنداق پاراكەندىچىلىككە سېلىۋېرەرمۇ ؟

خىمنولىنىنىڭ بۇ نالىسى نولىناكخانى سەل گاڭگىرىتىپ قويدى .

— سىز شۇنى چۈشىنىشىڭىز لازىمكى ، — دېدى ئۇ بىر ئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن ، — تەڭرى بىزنىڭ ئىرادىمىزنىڭ مۇستەھكەملىنىشى ئۈچۈن تۇرمۇش يولىمىزغا قاتمۇ قات توسقۇنلارنى پەيدا قىلىدۇ . بۇنىڭلىق بىلەن سىز ھەرگىز جۇرئىتىڭىزنى يوقىتىپ قويماڭ .

— ئەتە ئەتىگەنلىككە بىزنىڭكىگە كېلىپ بىر ئاز ئولتۇرۇپ كەتمەمسىز ؟ — دەپ سورىدى خىمنولىنى ، — سىزنىڭ ماڭا بەزى يارەملەرنى بېرەلەيدىغانلىقىڭىزنى ئويلىسام ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇم پۈتىمەس - تۈگىمەس كۈچ - قۇۋۋەتكە تولغاندەك بولىدۇ .

خىمنولىنى نولىناكخانىڭ خاتىرجەملىك ۋە قەتئىيلىك چىقىپ تۇرغان سۆزلىرى ۋە چىرايىدىن ئۆزى موھتاج بولۇپ تۇرۇۋاتقان ، كۆڭۈلگە ئارامлىق بېغىشلايدىغان بىر خىل كۈچ - قۇۋۋەتنى تاپقاندى . ھەتتا ئۇ كەتكەندىن كېيىنمۇ ، خىمنولىنى ئۆز يۈرىكىدە ئۇ قالدۇرغان بىر خىل تەسەللىنى ھېس قىلدى . ئۇ ھۇجرىسىنىڭ ئالدىدىكى پېشايۋاندا مىدىرلىماي تۇرۇپ ، قۇياش نۇرىغا چۆمگەن دالا مەنزىرىسىگە كۆز تىكتى . چىكىتى چۈش مەزگىلى ، قۇياش

www.uyghurkitap.com

نۇرىدا چاقناپ تۇرغان ھەيۋەتلىك مەنزىرە ئىچىدە ، پۈتكۈل دۇنيا ئۇنىڭغا تۇرۇپ توختىمايلا ئايلىنىپ تۇرۇۋاتقاندەك تۇرغان ھالەتتە تۇرۇۋاتقاندەك ، بەزىدە سۇرىبەتلىك تۇس ئالىدۇ ، بەزىدە سىلىق ـ سىپايە ياتقاندەك كۆرۈندى . شۇ تاپتا خىمنولىنى قەيسەرانىلىك ۋە بىمالاللىق چىقىپ تۇرغان قىياپەت ، پەرىشانلىق چىرمىغان روھىي ھالەت بىلەن بۇ چەكسىز ئالەمنىڭ قوينىغا شۇڭغۇغاندى . ئۇ ئۆزىنى چەكسىز بەختىيارلىق قۇچىقىدا ياتقاندەك ھېس قىلىۋاتقان مۇشۇ دەقىقىدە ، زىلال ئاسمان ۋە قۇياش نۇرى ئۇنىڭ قەلبىگە مەڭگۈلۈك سائادەت ئۇرۇقىنى چاچقاندەك بولدى .

خىمنولىنى نولىناكخانىڭ ئانىسىنى ئويلىدى ، مومانىڭ كىچىچە بىئارام بولۇپ كۆز يۇمماي چىقىشىنىڭ سەۋەبى ناھايىتى روشەن ئىدى . خىمنولىنىنىڭ نولىناكخانىغا تۇرمۇشقا چىقىدىغان خەۋەرنى ئاڭلىغاندا ھېس قىلغان ۋەھىمىسى ئەمدى ئاستا ـ ئاستا تارقىلىشقا باشلىغانىدى . ئۇ ئەمدى بۇ ئىشتىن بىزارلىق ھېس قىلمايتتى . ئۇ ئۆزىنى نولىناكخانىدىن تېخىمۇ ئايرىلالمايدىغاندەك ، ئۇنىڭغا بولغان ھۆرمىتى تېخىمۇ ئېشىۋاتقاندەك سېزەتتى . لېكىن ، بۇ سېزىمدە چىن مۇھەببەتنىڭ تىنچسىزلىقىمۇ ، ھەسرىتىمۇ يوق ئىدى . نولىناكخانىدەك ئۆز مەنپەئىتىنى تەرك ئەتكەن كىشى ئايال خەقنىڭ مۇھەببىتىگە موھتاج ئەمەس ، لېكىن ئۇمۇ باشقىلارغا ئوخشاش ، ئۆزىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ خىزمەتىدە بولىدىغان بىر كىشىگە ئىگە بولۇشى كېرەكقۇ . ئۇنىڭ ئانىسى ياشانغان ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، دائىم ئىلىنىڭ ـ سىلىنىڭ يۇرىدۇ ، ئۇنىڭ بولسا ھالىدىن خەۋەر ئالغۇدەك ئادىمىمۇ يوق . بىزنىڭ بۇگۈنكى بۇ دۇنيادا نولىناكخانىڭ ھاياتى ھەقىقەتەن قەدىرلەشكە ئەرزىيدىغان بايلىق . ئۇنىڭدەك ئادەمنىڭ خىزمەتىدە بولۇش خۇدانىڭ يولىنى تۇتقانلىق ئەمەسمۇ !

بۇگۈن ئەتىگەن رومىش توغرىسىدا ئاڭلىغانلىرى خىمنولىنى ئۇچۇن ھەقىقەتەنمۇ قورقۇنچلۇق زەربە بولغانىدى . ئۇ بۇ زەربىنىڭ

ئازابىدىن ئۆزىنى قوتۇلدۇرۇشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشتى . مانا ئەمدى ئۇ پۈتۈنلەي باشقىچە روھىي ھالەتكە ئۆتتى . ئۇ رومىش ئۈچۈن ھەسرەت چېكىشنىڭ ئورۇنسىزلىقىنى ھېس قىلدى ، ئۇ- نىڭدىن رەنجىگۈسىمۇ ، ئۇنى ئەيىبلىگۈسىمۇ كەلمىدى . بۇ زېمىن- دىن ئورۇن ئالغان سان - ساناقسىز جان ئىگىلىرى ھەر خىل - ھەر ياڭزا ، ئاجايىپ - غارايىب ، ياخشى - يامان پائالىيەت- لەرده بولۇۋاتقان بولسىمۇ ، لېكىن بىز ياشاۋاتقان يەر شارى ئۆز ئورىتىسىدا مەڭگۈ توختىماي ئايلانماقتا . شۇنداق ئىكەن ، خىمنو- لىنىغا بۇ دۇنيادا پالان - پۈكۈن دەيدىغان سوديىەنىڭ رولىنى ئۆتەشكە نېمە زۆرۈرىيەت قالدى ؟ ھازىر ئۇنىڭدا ئۆز كۆڭلىدىن رومىشقا ئالاقىدار بولغان ھەننۋا نەرسىنى قوغلاپ چىقىرىشتىن باشقا ئىستەك قالمىغانىدى . كومولانىڭ قىسمىتى ئەسكە كەچكەنده ئۇنىڭ يۈرىكى ياپراقتەك تىترەپ كەتتى . ئۇ ئۆز - ئۆزىگە : «بۇ بەختسىز ئۆلۈمنىڭ ماڭا زادى نېمە ئالاقىسى بار ؟» دەپ سوئال قويدى . بۇ چاغدا نومۇس ، يىرگىنىش ۋە خەيرخاھلىق ئۇنىڭ قەلبىنى يەنە قاتتىق قاماللىدى . ئۇ ئالىقىنىنى جۈپلەپ تۇرۇپ تەڭرىگە ئىلتىجا قىلدى : «ئاھ ، يارانقان ئىگەم ، مەندىن ھېچقانداق سەۋەنلىك ئۆتمىگەن تۇرۇقلۇق ، نېمىشقا بۇنداق پىكىرلەر بىلەن ئازابلىنىمەن ؟ مەن سەندىن تىلەي ، مېنى مۇشۇ تۆت كۈنلۈك ئالەمنىڭ غۇۋغاسىدىن ئازاد قىلساڭ . مەن مۇشۇ جاھانىنىڭ غەم - غۇسسىسىدىن قوتۇلسام ، مېنىڭ بۇنىڭدىن ئۆزگە چوڭ بىر تىلىكىممۇ يوق . پەقەت مۇشۇ دۇنيادا تىنچقىنا كۈن كۆرسەملا بولىدۇ » .

ئۇننودا ئەپەندى خىمنولىنىنىڭ رومىش بىلەن كومولا ئوتتۇ- رىسىدىكى ئىشنى ئاڭلاپ قانداق ئويغا كەلگەنلىكىنى بەكمۇ بىلگۈ- سى كەلگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭدىن يۈز تۇرا سوراشقا پېتىنال- مىدى . خىمنولىنى پىشايۇاندا خىيال سۈرگەچ كەشته تىكىپ ئول- تۇرغان چاغدا ، ئۇننودا ئەپەندى ئۇنىڭ قېشىغا بېرىشقا تەمشەلدى- يۇ ، لېكىن ئۇنىڭ غەمكىن ھالىتىنى كۆرۈپ ، ئەيمىنىپ يەنە

www.uyghurkitap.com

يىراققا كەتتى . زاۋال ۋاقتى بولدى . خمنولىنىڭ دوختۇر ھەرگەن دورىنى بىر ئىستاكان سۈتكە ئارىلاشتۇرۇپ ئېچىلغىچە چايقاپ ئونىودا ئەپەندىگە گەپ ئېچىشقا پۇرسەت كەلدى . ئۇ تالدىرىماي خمنولىنىغا پەردىنى ياپتۇرۇۋەتتى ، ئۆي سەل قاراڭغۇلاشقاندىن كېيىن ئاستا سۆز ئاچتى :

— ئۇ خېلى تۇزۇك ئادەمدەك تۇرىدۇ ، ئەتىگەن بىزنى يوقلاپ كەلگەن ھېلىقى بوۋاينى دەۋاتىمەن .

خمنولىنى ئۇندىمىدى . ئونىودا ئەپەندى بىر ھازاغىچە سۆزنى قانداق باغلاشتۇرۇشنى بىلەلمەي قالدى . شۇنىڭ بىلەن ، ئاخىر توغرىدىن ـ توغرا سۆز ئېچىشقا مەجبۇر بولدى :

— رومىشىنىڭ قىلغىنىدىن ناھايىتى ھەيرانمەن . بۇرۇن ئۇ-نىڭ توغرىسىدا كۆپ گەپ ـ سۆزلەر بولغان ، لېكىن مەن بۇگۈنگە-چە ئىشەنمەي كەلگەنىدىم ، بىراق ھازىر...

— بۇ گەپنى قىلمىشايلى ، دادا ، — دېدى خمنولىنى يالۋۇر-غان ئاھاڭدا .

— مەنمۇ بۇ ھەقتە سۆز ئېچىشنى خالىمايتتىم ، ئەزە-زىم ، — دېدى ئونىودا ئەپەندى ، — لېكىن خۇدانىڭ ئىرادىسى بىلەن ، بىزنىڭ بەخت ـ سائادىتىمىز ، غەم ـ قايغۇمىز بۇ ئادەم بىلەن بولمىسا ، ئۇ ئادەم بىلەن باغلىنىپ قالغانىكەن ، ئۇلار بىلەن ھېسابلاشماي بىزگىمۇ ئامال يوق .

— ياق ، ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس ! — تالىشىپ سۆزلىدى خمنولىنى ، — بىز بەخت ۋە قايغۇمىزنى ھەر قانداق ئادەمگە باغلاپ قويساق بولمايدۇ ، دادا ، مەن ھازىر ناھايىتى خاتىرجەممەن . ئەگەر سىز مەن ئۈچۈن مۇشۇنداق بىكاردىن بىكار ئازابلىنىۋېر-مەكەنسىز ، مېنى ئېغىر تەشۋىش ۋە خىجالەتچىلىققا سېلىپ قويىسىز .

— خمنولىنى ، ئەزىزىم ، مەن ياشىنىپ قالدىم ، سېنىڭ ئىشىڭ بىر ياقلىق بولماي تۇرۇپ مېنىڭ كۆڭلۈم مەڭگۈ ئارام تاپمايدۇ . سېنىڭ بېشىڭنى ئوڭشىماي تۇرۇپ مەن قانداقمۇ خاتىر-

جەم كۆز يۇمالايمەن !

خىمنولىنى ھېچقانداق جاۋاب قايتۇرمىدى ، دادىسى يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— قىزىم ، شۇنى بىلىشىڭ لازىمكى ، كىشىنى ئۇمىدسىزلەندۈرىدىغان بىر ئىشقا ئۇچراش بىلەنلا تۇرمۇشتىكى بارلىق قىممەتلىك نەرسىنى تەرك ئېتىشقا بولمايدۇ . سەن ئېغىر دەرد تارتتىڭ . شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ نېمىنىڭ سېنى بەختلىك قىلىدىغانلىقىنى ، نېمىنىڭ ھاياتىڭنى مەنىسىز ئۆتكۈزمەيدىغانلىقىنى ھازىرچە تولۇق چۈشەنمەسلىكىڭ مۇمكىن ، لېكىن ئېسىڭدە بولسۇن ، مەن ھەممە ئىشىمدا پەقەت سېنىڭ بەختىڭنىلا كۆزلەيمەن . سېنىڭ بەختىڭ ۋە خۇشاللىقىڭنى نەدىن كېلىدىغانلىقى ماڭا مەلۇم . شۇڭا ، سەندىن ئۆتۈنىمەن : مەن ساڭا دېگەن لايىقتىن باش تارتمىسىڭ .

خىمنولىنى كۆزلىرىنى چىڭ يۇمغىنىچە ناله قىلدى :

— بۇنداق دېمەڭ ، دادا ! پەقەت سىزلا خالايدىغان لايىق بولسام مەن ھەرگىز رەت قىلمايمەن . مەن سىزنىڭ سىزغان سىزىقىڭىزدىن چىقمايمەن ، سىزدىن تىلەيدىغىنىم شۇ : ئەلەم ـ ئەندىشىلىرىمنى تۇغىتىپ روھىي جەھەتتىن تەييارلىق كۆرۈۋالغۇچە ماڭا بىر ئاز پۇرسەت بېرىڭ .

ئونىودا ئەپەندىنىڭ قوللىرى قاراڭغۇدا قىزىنىڭ كۆز ياشلىرىنى بىلەن يۇيۇلۇۋاتقان يۈزىگە تەگدى . ئۇ قىزىنىڭ بېشىنى ئاستا سىلىغىنىچە باشقا ھېچقانداق گەپ قىلماي تۇرۇپ قالدى .

ئەتىسى ئەتىگىنى دادا ـ بالا دەرەخ سايىسىدە چاي ئىچىپ ئولتۇرغان چاغدا ئوكخوي كەلدى .

— ھېچقانداق ئۇچۇر ئالالمىدۇق ، — دېدى ئۇ ئونىودا ئەپەندىنىڭ سوئال نەزىرى چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىگە قاراپ ، ئاندىن ئۇ ساھىبخانا تۇنقان بىر پىيالە چاينى ئېلىپ شىرەنىڭ قېشىغا ئولتۇردى .

— رومىش ئەپەندى بىلەن كومولانىڭ بىر قىسىم ئۇشاق ـ چۈششەك نەرسىلىرى ، — دېدى ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇ-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

رۇپ ، — هازىرمۇ چوكرو بورتىنىڭ ئۆيىدە ئۇيقۇدا . ئۇ هازىر ئۇ نەرسىلەرنى نەگە ئاپىرىۋېتىشنى بىلمەيدۇ . ئۇنىڭ ئۈچۈن سىلەرنىڭ تۇرۇۋاتقان جايىڭلارنى بىلسە چوقۇم كېلىدۇ . شۇڭا مۇمكىن بولسا سىلەر...

— مەن سېنىڭ بۇنچىلىك پاراسەتسىزلىكىڭنى بىلمەپتىكەن ، مەن ، ئوكخوي ! — ئوننودا ئەپەندى دەرغەزەپ هالدا ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى ، — روميش قانداقسىگە بۇ يەرگە كېلىدىكەن ، بىز نېمىشقا ئۇنىڭ نەرسىسىگە قاراپ بېرىدىكەنمىز ؟

— روميشتىنغۇ سەۋەنلىك ئۆتتى . لېكىن ، ئۇنىڭدىن قانچىلىك گۇناھ ئۆتكەن بولسىمۇ ، بۇ چاغقىچە چوقۇم پۈشايمان قىلغاندۇ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇنىڭ قەدىناسلىرى ئۇنىڭغا ئازراق خەيرخاهلىق قىلمىسىمۇ بولماس . سىزنىڭچە بىز ئۇنىڭ بىلەن بىراقلا ياتلىشىپ كېتەلەيمىزمۇ ؟

— ئوكخوي ، سەن بىزنى ئەتەي قىينىماقچى بولغاندەك مۇشۇ گەپنى دەلىۋېرىدىغان بوپقالدىڭ . ئۆزۈڭنى سوراپ ، مۇشۇ پاراڭنى هەرگىز ئېغىزىڭغا ئالمىساڭ .

— ئۆزىڭنى بۇنچىلىك ئۇپراتماڭ ، دادا ، — دېدى خىمنولىنى مۇلايىملىق بىلەن ، — بۇنداق قىلسىڭىز سالامەتلىكىڭىزگە زىيان يېتىدۇ . ئوكخوي ئەپەندى قانداق سۆزلىگۈسى كەلسە سۆزلەۋەرسۇن ، بۇ گەپنىڭ دېگىلى بولمايدىغان يېرىمۇ يوققۇ .

— بۇ هەقتە مەڭگۈ سۆزلىمەيمەن ، — دەۋەتتى ئوكخوي ، — ئەپۇ قىلىڭ ، مەن بايانتىن بېرى ئەهۋالنى چۈشەنمەپتىمەن .

ئەللىك تۆتىنچى باب

موكوندولال ئەپەندىنىڭ مىروتقا يولغا چىقىدىغان كۈنىنىڭ هارپىسى يېتىپ كەلدى . ئۆيدىكىلەرنىڭ هەممىسى ئۇنىڭ بىلەن بىرگە مېڭىشى كېرەك ئىدى . هەممە نەرسىلەر يىغىشتۇرۇپ بولۇندى . كومولا ئاللىقانداق بىر تاسادىپىيلىق بۇ سەپەرگە توسقۇن

بولار ، هېچبولمىغاندا دوختۇر نولىناكخا كېسەل كۆرۈش ئۈچۈن بولسىمۇ بىر قېتىم كېلىپ قالار ، دەپ ئارزۇ ـ نىياز قىلغانىدى . لېكىن ، بۇنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكى ئايدىڭ بولۇپ قالدى .

نوبىنكالى كومولانىڭ ئۆي يېغىشتۇرۇش مالمانچىلىقىدىن پايدىلىنىپ قېچىپ كېتىشىدىن قورقۇپ ، بىر نەچچە كۈندىن بۇيان ئۇنى ئۆز يېنىدىن نېرى كەتكۈزمىدى ، بىر مۇنچە ئىشلارنى ئۇنىڭ گەدىنىگە يۈكلەپ قويدى .

قاتتىق ئۇمىدسىزلىك ئىچىدە قالغان كومولا ، تۈيۈقسىز قاتتىق ئاغرىپ قالسام ، شۇنىڭ بىلەن نوبىنكالى مېنى قالدۇرۇپ قويسا دەپمۇ تىلىدى . بۇ چاغدا ئۇلار ھېلىقى دوختۇرنى چاقىرىپ كېلىشى مۇمكىنغۇ ، مەيلى ئۇ ساقايماس كېسەلگە گىرىپتار بولغانمۇ بولسۇن ، ئۇ كۆزلىرىنى يۇمغىنىچە ئۆزىنىڭ دوختۇرىنىڭ ئايىغىدا تۇپراق قۇچاقلاپ ، ئۇنىڭغا بولغان چەكسىز ئېھتىرامى بىلەن كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ جان بەرمەسمىدى !

نوبىنكالى شۇ كۈنى كەچتە كومولانى ئۆزىنىڭ قېشىدا ياتقۇزىدى ، ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇنى ئۆزى بىلەن بىر پەيتۇنغا ئولتۇرغۇزۇپ ۋوگزالغا ئېلىپ ماڭدى . موكوندولال ئەپەندى ئىككىنچى دەرىجىلىك ۋاگونغا ، نوبىنكالى بىلەن كومولا مەخسۇس ئايالار ئولتۇرىدىغان ئالىي دەرىجىلىك ئۇچىنچى ۋاگونغا جايلاشتى .

پويىز ئۆز ۋاقتىدا بىنارستىن يولغا چىقتى . گۈدۈك ئاۋازى كومولاغا ، ئەسەبىيلەشكەن ھالدا ھەممە نەرسىنى ۋەيران قىلىش ئۈچۈن ھۆركىرەۋاتقان پىلنىڭ ئاۋازىنى ئەسلەتكەندەك بولدى ؛ شۇ تاپتا بۇ غالجىر يىرتقۇچ گويا ئۇنىڭ يۈرەك ـ باغرىنى پارە ـ پارە قىلماقتا ئىدى . ئۇ قىيالماسلىق نەزىرى بىلەن دېرىزىدىن سىرتقا تىكىلەتتى . نوبىنكالى ئۇنىڭدىن سىپارى قۇتسىنى سورىغان چاغدىلا ، ئۇ خىيال قۇچىقىدىن يۇلقۇنۇپ ئويغاندى .

كومولا سىپارى قۇتسىنى ئۇنىڭغا بېرىۋىدى ، ئۇ قۇتىنى ئېچىپلا غەزەپ بىلەن ۋارقىرىدى :

— لىمون جەۋھىرىنى ئالماپسەن ـ دە ! ئەسلىمىغۇ مۇشۇنداق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

قىلىشىڭنى بىلەتتىم . ئەمدى سېنى قانداق قىلسام بولا ؟ ئۆزۈم قول سالمىغان ئىشتىن چاتاق چىقماي قالمايدۇ . شۇنداق ناش ئۇچۇن قەستەن مۇشۇنداق قىلغان ! سەن مەن بىلەن قانداق قېرىشۋاتىسەن . بىردەم بولسا تامىقىڭ تۇزسىز ، بىردەم بولسا سۇتۇڭ لاي تېتىپ قالغان ! سېنىڭ نېمە نەيرەڭ ئىشلىتىۋاتقىنىڭنى مېنى بىلمەيدۇ دەمسەن ؟ قاراپ تۇر ، مىروتقا بارغاندا مەن ئۆزۈمنىڭ كىملىكىمنى ساڭا ئوبدان تونۇتۇپ قويىمسام !

پويىز شەھەر سىرتىدىكى كۆۋرۈكتىن ئۆتكەن چاغدا ، كومولا گانگ دەرياسى بويىغا جايلاشقان مۇقەددەس شەھەرنى ئاخىرقى قېتىم كۆرۈۋېلىش ئۈچۇن ۋاگون دېرىزىسىدىن بېشىنى چىقاردى . ئۇ نولىناكخانىڭ قەيەردە تۇرىدىغانلىقىنى پەقەت بىلمەيتتى . لېكىن ، ئۇچقاندەك كېتىۋاتقان پويىزنىڭ دېرىزىسىدىن ئۇنىڭ كۆزدىگە تاشلىنىۋاتقان تاغ ـ ئېدىر ، ئۆي ـ ئىمارەت ۋە ئىبادەتخانىلارنىڭ سۈرەتتەك كۆرۈنۈشلىرى ، ئۇنىڭغا نولىناكخانىڭ مەۋجۇتلۇقى تۇپەيلى شۇنچە مۇقەددەس ۋە پاك كۆرۈنۈشكە باشلىدى .

— ۋاي ، خۇدايىم ! سەن بوينۇڭنى مۇنچىۋالا سوزۇپ نېمىگە قاراۋاتىسەن ؟ — نوبىنكالى ۋارقىراپ كەتتى ، — سەن ئۆزۈڭنى قۇشتەك قانات چىقىرىپ ئۇچۇپ كېتەلەيدىغاندەك چاغلاۋاتامسەن ؟

بىنارس كۆزدىن غايىب بولغاندىن كېيىن ، كومولا ئۆز جايىغا ئولتۇرۇپ خامۇش هالدا ۋادىلارغا كۆز تىككىنىچە خىيالغا چۆمدى .

پويىز موگولشورايغا يېتىپ كەلدى . كومولا گويا چۇش كۆرۈۋاتقاندەك ، نە ۋوگزالدىكى شاۋقۇنلارنى ، نە قىستىشىپ يۈرگەن كىشىلەرنى ئاڭقرمايتتى . ئۇ خامۇش هالدا ۋاگوندىن ـ ۋاگونغا ئالماشتى .

مىروتقا باردىغان بۇ پويىزنىڭ ماڭىدىغان ۋاقتى بولۇپ قالغانىدى . كۇتۇلمىگەندە ، كومولانىڭ قۇلىقىغا : «ئاپا ! » دېگەن ئىنتايىن تونۇش بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپ قالدى . ئۇ كەينىگە قايرىلىپ ۋوگزال سۇپىسىدا تۇرغان ئومىشنى كۆردى ـ دە ، چىرايىغا خۇشاللىق تەبەسسۇمى يۈگۈرتكەن هالدا توۋلىۋەتتى :

— بۇ سەنمۇ ، ئومىش !

ئومىش ۋاگوننىڭ ئىشىكىنى ئاچتى . شۇئان كومولا ۋوگزال سۇپىسىغا چۈشۈپ ئۇنىڭ قېشىغا كەلدى . ئومىش دەرھال ئېگىلىپ ئۇنىڭ ئاياغلىرىدىكى توپا ـ چاڭنى پېشانىسىگە سۈرتۈپ ، ئۆزىنىڭ ئۇنىڭغا بولغان ئەڭ ئالىي ئېھتىرامىنى بىلدۈردى . خۇشاللىقتىن ئۇنىڭ ئاغزى قۇلىقىغا يەتكەندى .

كومولا ۋاگوندىن چۈشۈشى بىلەنلا پويىز خىزمەتچىسى ئىشكىنى تاقىغانىدى .

— ئۇ يەردە نېمە قىلىۋاتىسەن ؟ — دېدى نوبىنكالى كانىينى كېرىپ ، — پويىز ھازىر ماڭىدۇ ، تېز بول ! تېز بول !

كومولا ئۇنىڭ جار سېلىشلىرىغا پىسەنت قىلىپمۇ قويمىدى . گۈدۈك چېلىندى ، پويىز پۇشۇلداپ ماڭغىنىچە ۋوگزالدىن چىقىپ كەتتى .

— قەيەردىن كېلىۋاتىسەن ، ئومىش ؟ — دەپ سورىدى كومولا .

— گاجىپوردىن .

— ئۇ يەردىكىلەر ئوبدان تۇرۇۋاتقاندۇ ؟ يېقىندىن بۇيان تاغامنىڭ ئەھۋالى قانداقراق ؟

— ناھايىتى ياخشى .

— شويلودجا ئاچامچۇ ؟

— ئۇ يىغلاۋېرىپ كۆزىدىن ئايرىلىپ قالغىلى تاس قالدى .

كومولانىڭ كۆز چاناقلىرى لىق ياشقا تولدى .

— ئومىنىڭ ئەھۋالى قانداق ؟ ئۇ ئۆزىنىڭ كىچىك ئاپىسىنى ئۇنتۇپ قالمىغاندۇ ؟

— ئۇ بارغۇ ، سىز كېتىشتىن بۇرۇن ئۇنىڭغا سۆزغا قىلغان بىلەزۈكىنىڭ تاقاپ قويمىغۇچە سۈت ئىچىشكە ئۇنمايدۇ . ھەر قېتىم ئۇنىڭ قولىغا بىلەزۈكنى تاقاپ قويغاندا ، ئاندىن ئۇ كىچىكىكىنە بىلەكلىرىنى پۇلاڭلىتىپ : «كىچىك ئاپام كەتتى ، خەير ـ خوش !» دەپ كېتىدۇ . بۇنى ئاڭلىغان ئاپىسى ئۆزىنى يىغدىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى
www.uyghurkitap.com

توختىتالماي قالىدۇ .

— بۇ يەرگە نېمە قىلغىلى كەلدىڭ؟

— گاجىپوردىن زېرىكىپ چىقىپ كەتكەنتىم .

— ئەمدى نەگە بارماقچىسەن؟

— مەن سىز بىلەن كېتىمەن ، ئاپا .

— يېنىمدا بىر ياماقمۇ يوق تۇرسا .

— ھېچقىسى يوق ، مەندە بار .

— نەدىن كەلگەن پۇل ئۇ؟

— سىز بەرگەن ھېلىقى بەش رۇپىيىنى تېخى خەجلىمىگەنتىم ، — ئۇ سۆزلەۋېتىپ يېنىدىن پۇلنى ئېلىپ كۆرسەتتى .

— ئۇنداق بولسا بىز ماڭايلى ، ئومىش . بىنارسقا بارايلى ، بولامدۇ؟ ئىككى بىلەت ئەپكېلەلەمسەن؟

— ئەپكەلمەيچۇ ، — ئۇ دەرھال بېرىپ بىلەت ئەپكەلدى .

پويىز ۋوگزالدا توختىدى . ئۇ كومولا جايلىشۇالغۇچە قاراپ تۇردى ، ئاندىن ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ كەينىدىكى ۋاگوندا ئولتۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇپ كېتىپ قالدى .

ئۇلار بىنارستا پويىزدىن چۈشتى .

— بىز نەگە بارىمىز؟ — دەپ سورىدى كومولا .

— غەم قىلماڭ ، ئاپا . مەن سىزنى ئوبدان بىر جايغا باشلاپ بارىمەن .

— ياخشى جايغا دەپكەتكىنىنى تېخى ! — دېدى كومولا ، — سەن بىنارسنىڭ ئوي ـ چوڭقۇرىنى بىلەتتىڭمۇ؟

— بۇ يەرنى مەن پىششىق بىلىمەن ، سىزنى باشلاپ ئاپارغاندا ئاندىن بىلىسىز .

ئۇ كومولانى پەيتۇنغا ئولتۇرغۇزۇپ ئۆزى پەيتۇننىڭ يېنىغا جايلاشتى . پەيتۇن بىر ئىمارەتنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى .

— ئەمدى چۈشەيلى ، ئاپا ، — دېدى ئومىش .

كومولا پەيتۇندىن چۈشۈپ ئومىشنىڭ كەينىدىن بىر ھويلىغا كىردى . ئومىش ئۆي ئىچىدە تۇرغان بىرىسگە توۋلىدى :

— بوۋا ، سىز ئۆيدىمۇ ؟
ياندىكى ئۆيدىن بىر ئاۋاز چىقتى :
— ۋاي ، بۇ سەنمۇ ئومىش ؟ نەدىن پەيدا بولدۇڭ ؟ — شۇ ئان چوكرو بورتى تاغا چىلىمىنى كۆتۈرۈپ ئۆيدىن چىقىپ كەلدى . ئومىشنىڭ چىرايىغا خۇشاللىق تەبەسسۇمى يۈگۈردى .
ھەيرانلىقتا قالغان كومولا چوكرو بورتىنىڭ ئاياغلىرىغا يىقىلىپ سالام قىلدى . چوكرو بورتىمۇ دەسلەپتە بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلالماي ، كېيىن ئاران بالالىقتا بىر نېمىلەرنى دېگەن بولسىمۇ ئاغزىدىن نېمە چىقىۋاتقانلىقىنى ئۆزى پەقەتلا بىلمىدى . ھەتتا چىلىمىنى قەيەرلەرگە تاشلاپ قويغىنىنىمۇ بىلمەي قالدى . ئۇ ئاخىر كومولانىڭ ئىڭىكىدىن يۆلەپ ، ياداڭغۇ يۈزىنى تۇتقان ھالدا :
— قىزىم ، ئاخىر قېشىمغا قايتىپ كەلدىڭىز ، يۈرۈڭ ، يۇقىرىغا چىقايلى ، ئەزىزىم ، — ئاندىن يۇقىرىغا قاراپ توۋلىدى ، — شويلودجا ! شويلودجا ! قارا ، بىزنىڭكىگە كىم كەپتۇ ! ؟
شويلودجا دەرھال ئۆيدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ ئۇستۇنكى قەۋىتىنىڭ پەلەمپىيىگە كەلدى . كومولا ئىڭىشىپ ئۇنىڭ ئاياغلىرىنى كۆزىگە سۈرتتى . شويلودجا ھەش ـ پەش دېگۈچە بۇ قاچقۇن قىزنى قۇچاقلىۋالدى ـ دە ، ئۇنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈپ كەتتى . جۈۋاننىڭ كۆز ياشلىرى تۆكۈلۈپ تۇراتتى . ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا :
— ئاھ ، قەدىرلىكىم ! سۆيۈملۈكۈم ! بىزنى شۇنداق تاشلاپ كەتتىڭىزمۇ ! بىزنىڭ قانچىلىك قايغۇرۇپ كېتىدىغانلىقىمىزنى ئويلىمىغانمىدىڭىز ؟
— بولدى ، بۇ گەپلىرىڭنى قوي ، شويلودجا ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا ، — ئالدى بىلەن تاماق تەييارلىغىن .
شۇ چاغدا ، قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ : «كىچىك ئاپا ! كىچىك ئاپا ! » دەپ توۋلىغىنىچە ئومىمو يۈگۈرۈپ كەلدى . كومولا ئۇنى دەررۇ قولىغا ئالدى ـ دە ، باغرىغا مەھكەم بېسىپ ، باش ـ كۆزلىرىگە سۆيۈپ كەتتى . كومولانىڭ ئۇستۇاشلىرىنىڭ شۇ قەدەر كۆرۈمسىزلىشىپ كەتكەنلىكىنى پەقەت شۇ چاغدىلا بايقىغان شويـ

www.uyghurkitap.com

لودجانىڭ يۈرىكى ئېچىشىپ كەتتى ۋە ئۇنى ئۆيگە ئەكىد-
رىپ يۇيۇندۇردى ، ئاندىن ئۆزىنىڭ ئەڭ چىرايلىق
ئەپچىقىپ ئۇنى كىيىندۈردى .

— كېچىچە تۇزۇك ئۇخلىيالمىغاندەك تۇرىسىز ، — دەدى
شويلودجا ، — كۆزلىرىڭىزمۇ ئولتۇرۇشۇپ كېتىپتۇ . مەن بېرىپ
غىزا ئېتەي ، سىز بىر ئاز ئۇخلىۋېلىڭ .

— ياق ، بولدى ، رەھمەت سىزگە ، ئاچا . مەن سىز بىلەن
قازان بېشىغا باراي .

شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىككى دوست بىرلىكتە تاماققا تۇتۇندى .

چوكرو بورتى تاغا ئوكخويىنىڭ مەسلىھىتى بويىچە بىنارسقا
بارماقچى بولغان چاغدا ، شويلودجامۇ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بېرىشنى
تەلەپ قىلغاندى .

— ھازىر بىپىنىنىڭ دەم ئېلىش كۈنلىرى بولمىسا ، — دەدى
دادىسى ئۇنىڭ تەلىپىگە قوشۇلماي .

— ئۇ بولمىسا نېمە بوپتۇ ؟ مەن يالغۇز بېرىۋېرىمەن . ئاپام
ئۆيدە بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرمامدۇ ، — بۇ
شويلودجانىڭ ئۆز ئېرىدىن ۋاقىتلىق ئايرىلىشنى تۇنجى قېتىم
ئىختىيار قىلغىنى ئىدى .

ئامالسىز ماقۇل كەلگەن دادىسى قىزى بىلەن يولغا چىقتى .
ئۇلار بىنارستا پويىزدىن چۈشكەن چاغدا ، ئومىشنىكىمۇ ئەگىشىپ
كەلگەنلىكىنى بايقاشتى ۋە ئۇنىڭدىن نېمە ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى
سوراشتى . ناھايىتى روشەنكى ، ئۇنىڭ مۇددىئاسىمۇ بۇلارنىڭكىگە
تامامەن ئوخشاش ئىدى . لېكىن ، ئومىشنىڭ مومايىنىڭ قېشىدا
بولمىسا بولمايدىغانلىقى ، ئۇ ئۆيدىن كېتىپ قالسا ئايال خوجايىن-
نىڭ ئاغرىنىدىغانلىقى سەۋەبلىك ، ئاتا ـ بالا ئىككىسى ئۇنىڭغا بىر
مۇنچە نەسىھەت قىلىپ ئۇنى قايتىپ كېتىشكە ئاخىر كۆندۈردى .
كېيىنكى ئىشلار بولسا كىتابخانلارغا مەلۇم . ئومىش كومولا كەت-
كەندىن كېيىن گاجىپوردا ياشاشتىن بىزار بولغاندى . بىر كۈنى
ئەتىگىنى ، ئۇ بازارغا نەرسە ـ كېرەك سېتىۋېلىشقا ئەۋەتىلگەندە ،

موماي بەرگەن پۇلنى ئېلىپ ، گانگ دەريا سىدىن ئۆتتى ـ دە ، ژوگزالغا باردى . ئۇنىڭ قېچىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ چوكرو بورتى تاغىنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلگەنىدى . ھازىر ئەھۋالدىن قارىغاندا ، بۇ كىچىك گۇناھكار بىكار ئەيىبلەنگەنىكەن .

ئەللىك بەشىنچى باب

شۇ كۈنى ئوكخوي چوكرو بورتىنىڭ تۇرۇۋاتقان جايىغا كەلـدى . لېكىن ، چوكرو بورتى تاغا كومولانىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى ئۇنىڭغا ئېيتمىدى . چۈنكى ، ئۇ ئوكخوي رومىشىنىڭ دوستى ئەمەسـلىكىنى بايقاپ قالغانىدى .

بۇ ئۆيدىكىلەر كومولادىن نېمىشقا كېتىپ قالغانلىقىنى ، نەـلەرگە بارغانلىقىنى سوراپ ئولتۇرمىدى . ئۇلارنىڭ مۇئامىلىسىدىن قارىغاندا ، كومولا خۇددى ئۇلار بىلەن بىللە بىنارسقا ئوينىغىلى كەلگەندەك كۆرۈنەتتى . پەقەت ئومىنىڭ تەربىيىچىسى لوچمىنىيا بىر قېتىم ئۇنىڭغا كايىماقچى بولغاندەك قىلىۋىدى ، چوكرو بورتى تاغا دەرھال ئۇنى بىر ياققا تارتىپ ، ئۇنىڭغا بۇ ھەقتە قەتئىي ئېغىز ئاچماسلىقنى جېكىدى .

كەچتە شويلودجا كومولانى ئۆز قېشىدا ياتقۇزدى ۋە ئۇنىڭ بوينىدىن قۇچاقلاپ مەيدىسىگە باسقىنچە ، ئىچىكدىكىنى دېمەمسەن دېگەندەك قىلىپ ، ئۇنى ئاستا سىلاشقا باشلىدى .

— سىلەر قانداق ئويلاپ قالدىڭلار ، ئاچا ؟ — دەپ سورىدى كومولا ، — بەلكىم كايىغانسىلەر ؟

— ئۇ ئىش ئۇچۇن سىزگە كايىپ يۇرسەك قاملاشماس ، — دەپ جاۋاب بەردى شويلودجا ، — باشقا ئىلاج بولغان بولسا ھەرگىز ئۇنداق دەھشەتلىك يولغا ماڭماس ئىدى ، دەپ ئويلىدۇق . خۇدا نېمىشقا سىزنىڭ بېشىڭىزغا شۇنچىلىك سۇرلۇك قىسمەتنى سالغانـدۇ دەپ بەكمۇ ناله قىلىپ كەتتۇق . ھېچقانداق گۇناھى بولـمىغان كىشىـگە مۇنـچىۋالا جازا سىلىش قانداقمۇ كىشىنىڭ ئەقلىگە

www.uyghurkitap.com

سىغسۇن !

— ئىشىنىڭ ھەممە جەريانىنى سۆزلەپ بەرسىڭ ئالامسىز ، ئاچا ؟ — دەپ سورىدى كومولا . شويلودجا مېھرىبانلىق بىلەن :

— خالىمايچۇ ، قەدىرلىكىم ، — دەپ جاۋاب بەردى .

— بۇرۇن سىزگە بۇ گەپلەرنى نېمىشقا ئېيتمىغانلىقىمنى ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن . بۇنى ئېيتىشقا ئەينى چاغدىكى ئەھۋاللارنىڭ يار بەرمىگىنىمۇ راست ، كېيىنكى ئىشلار شۇنچىلىك تۈيۇقسىز بولدىكى ، مەن ئۆزۈمنى سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردا يۇز كۆتۈرۈپ قارالمىغۇدەك ھېس قىلىپ كەتتىم . مېنىڭ نە ئانام ، نە ھەمشىرىلىرىم يوق . سىز مەن ئۈچۈن ھەم ئانا ھەم ئاچا بولدىڭىز . شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ، مەن بۇ گەپلەرنى سىزگە ئېيتماقچى ، بولمىسا ئىچىمدىكىنى ھېچكىمگىمۇ تىنماس ئىدىم .

كومولاغا يېتىپ سۆزلەش قىيىن ئىدى ، شۇڭا قويۇپ ئولتۇرۇۋالدى . شويلودجامۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ ئۇدۇلىغا ئولتۇردى . شۇنىڭدىن كېيىن ، كومولا ئۆزىنىڭ تويدىن كېيىنكى بارلىق ئەھۋالىنى سۆزلەشكە باشلىدى .

ئۇ سۆزلەپ ئۆزىنىڭ تويدىن بۇرۇن ، ھەتتا نىكاھ كېچىسىمۇ ئېرىنىڭ چىرايىغا بىر قېتىم قارىمىغان يېرىگە كەلگەندە ، شويلودجا ئىختىيارسىز ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى :

— مەن سىزدەك ھاماقەت قىزنى كۆرمەپتىكەنمەن ! مەن توي قىلغاندا سىزدىنمۇ كىچىك ئىدىم ، لېكىن ئېرىمنىڭ يۈزىگە قارىيالمىغۇدەك دەرىجىدە ئۇنچىلىكمۇ خىجىل بولۇپ كەتكەن ئەمەس !

— بۇ مېنىڭ ئۇيالغانلىقىمدىن ئەمەس ، ئاچا ، — كومولا سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — ئويلاپ باقمامسىز ، مەن توي قىلىدىغان ياشتىن ئۆتۈپ كەتكەن . تۈيۇقسىز ئۇلار مېنى ياتلىق قىلماقچى بولۇپ قالدى . يېزىدىكى قىزلارنىڭ ھەممىسى مېنى مەسخىرە قىلاتتى ، شۇڭا ، بۇ ياشقا كەلگەندە ئەرگە تېگىۋالغىنىغا خۇش بولۇپ كەتتى ، دەپ قالمىسۇن دەپ ئۇنىڭغا قارىمىغانىدىم . مەندە ،

هېچبولمىغاندا كۆڭلۈمده بولسىمۇ ئۇنىڭغا ئازراق قىزىقىش قوزغالسا ، بۇ مەن ئۈچۈن ئورۇنسىزدەك ، هاقارەتتەك تۇيۇلاتتى . ئەمدى ئويلىسام ، شۇ چاغدا ئۆزۈمگە ئۆزۈم قىپتىكەنمەن ، — كومولا سۆزىنى سەل توختىتىۋېلىپ يەنە داۋاملاشتۇردى ، — تويدىن كېيىن كېمىمىزنىڭ قانداق ئاغدۇرۇلۇپ كەتكەنلىكىنى ، قانداق قۇتۇلۇپ قالغانلىقىمىزنى مەن سىزگە سۆزلەپ بەرگەنىدىم . لېكىن ، ئۇ چاغدا ، هېلىقى مېنى قۇتۇلدۇرغان ، مەن ئېرىم دەپ هېسابلاپ يۈرگەن ، مەن ئۆمۈرۋايەت جور بولۇپ ئۆتىمەن دەپ يۈرگەن هېلىقى كىشىنىڭ ئۆز ئېرىم ئەمەسلىكىدىن تامامەن خەۋەرسىز ئىدىم .

شويلودجا بۇ سۆزنى ئاڭلاپ هەيرانلىقتىن ئاغزىنى ئېچىپلا قالدى ۋە دەرهال كومولانىڭ يېنىغا سۈرۈلدى ـ ده ، ئۇنى بوينىدىن قۇچاقلاپ تۇرۇپ :

— ئاه ، بىچاره قىز ، مۇنداق ئىش بولغان دەڭ ! مەن ئەمدى تولۇق چۈشەندىم ، نېمىدېگەن دەهشەتلىك ئىش ـ هه ! — دېدى .

— راست دەيسىز ، ئاچا ، — دېدى كومولا ، — هەقىقەتەن دەهشەتلىك ئىش بولدى . مەن بۇ تارتقۇلۇقنى تارتقۇچە شۇ كۈنلەردە سۇدا تۇنجۇقۇپ ئۆلۈپ كەتسەم بولماسمىدى دەپ ئويلاپ كەتتىم .

— رومىش ئەپەندى بۇ ئۇقۇشماسلىقنى سەزمەپتىكەنمۇ ؟ — دەپ سورىدى شويلودجا .

— بىز توي قىلىپ ئۈزۈن ئۆتمەي ، بىر كۈنى ئۇ مېنى : «سوشىلا» دەپ چاقىرىۋىدى ، مەن ئۇنىڭغا : «مېنىڭ ئىسمىم كومولا تۇرسا ، نېمىشقا سوشىلا دەپ چاقىرىسىز ؟» دېگەنتىم . ئەمدى ئويلىسام ، ئۇ شۇ چاغدىلا سېزىپتىكەن . لېكىن بارغۇ ئاچا ، شۇ كۈنلەردىكى ئىشلارنى ئويلىسام ، ئۆزۈمنى كىشىلەرگە تىكىلىپ قاراشقا يۈزۈم يوقتەك ئويلاپ كېتىمەن ، — كومولا يەنە جىمىپ قالدى .

شويلودجا ئۇنىڭ ئاغزىدىن ئۇنى ـ بۇنى چۈقچىلاپ يۈرۈپ ئاخىر ئىشنىڭ پۈتۈن جەريانىنى بىلدى ـ ده ، كومولاغا :

— بۇ ھەقىقەتەن بەكمۇ بەختسىز ھادىسە بولۇپ ، قەدىر لىكىم ، لېكىن يەنە بىر تەرىپىنى ئېيتقاندا ، ھېلىمۇ باشقىلارغا چۈشمەي رومىش ئەپەندىگە ئۇچراپ قاپسىز . بۇنى بەختسىزلىك ئىچىدىكى چوڭ بەخت دېسە بولىدۇ . سىز نېمىلا دېسىڭىز ئىشقىلىپ ، مەن بىچارە رومىش ئەپەندىگە بەكمۇ ئېچىنىمەن . كومولا ، ھازىر ۋاقىت خېلى يەرگە باردى . سىز دەرھال ئۇخلاڭ . ئۇزۇن كۈنلەردىن بۇيان كېچىچە تولا يىغلاپ ، كىرپىك قاقماي چىرايىڭىزمۇ بۆلەكچە بولۇپ كېتىپتۇ . كېيىنكى ئىشلارنى قانداق قىلىش توغرىسىدا بىز ئەتە تەپسىلىي سۆزلىشەيلى .

كومولا رومىشنىڭ خىمنولىنىغا يازغان خېتىنى شۇ كۈنگىچە يېنىدىن ئايرىمىغانىدى . ئەتىسى ئەتىگىنى ، شويلودجا دادىسى بەلەن كۆرۈشۈپ ئۇنىڭغا خەتنى تاپشۇردى .

چوكرو بورتى تاغا كۆزەينىكىنى تاقاپ خەتنى تەپسىلىي كۆرۈپ چىقتى ، ئاندىن خەتنى كونۋېرتقا سېلىپ كۆزەينىكىنى ئېلىۋەتكەندىن كېيىن قىزغا قاراپ :

— سېنىڭچە بۇ ئىشنى قانداق قىلساق بولار ؟ — دېدى .

— بىر نەچچە كۈندىن بۇيان ئومى زۇكامداپ قاپتىكەن ، ئازراق يۆتىلىپ قېلىۋاتىدۇ ، — دېدى شويلودجا ، — دادا ، دوختۇر نولىناكخانى چاقىرتىپ كۆرسىتىپ باقساق قانداق ؟ بىنارستەكىلەر ئۇنىڭ بىلەن ئانىسى ھەققىدە كۆپ پاراڭ قىلىشىدۇ . بىز بولساق ئۇنى كۆرۈپمۇ باقمىدۇق .

دوختۇر بالىنىڭ كېسىلىنى كۆرۈش ئۈچۈن كەلدى . ئۇنى كۆرۈۋېلىش ئۈچۈن ئالدىراپ كەتكەن شويلودجا :

— تېز بولۇڭ ، كومولا ، — دەپ چاقىرغىلى تۇردى .

نوبىنكالىنىڭ ئۆيىدە نولىناكخانى كۆرۈشكە ئىنتىزار بولۇپ كەتكەن كومولا مانا ئەمدى خىجىلچىلىقتىن ئورنىدىن قوزغىلالماي قالدى .

— ۋاي ، ئۆلگۈر قىز ، تولا ۋاقىتىمنى ئالماي يۈرۈڭ ، — دېدى شويلودجا ، — ئومىنىڭ ئۇنچىۋالا چوڭ كېسىلمۇ

يوق . دوختۇر هېلىلا كېتىپ قالىدۇ . يەنە سىزگە گەپ ئۇقتۇرۇ-
مەن دەپ ئولتۇرسام مەنمۇ كۆرەلمەي قالىمەن ، — ئۇ گېپىنى
تۈگىتىپلا كومولانى سۆرەشتۇرگىنىچە ئىشىك ئالدىغا ئېلىپ
باردى .

نولىناكخا ئومىنىڭ كۆكرەك قىسمىنى تەپسىلىي تەكشۈرۈپ ،
دورا يېزىپ بېرىپ كېتىپ قالدى .

— ئىلگىرى قانچىلىك كۆڭۈلسىزلىكلەرنى تارتقان بولسا-
ڭىزمۇ ، كومولا ، ئەمدى ئىشىڭىز شۇبھىسىز ئوڭغا تارتىدۇ ، —
دېدى شويلودجا ، — بىر نەچچە كۈن سەۋر قىلىپ تۇرۇڭ ، قەدىر-
لىكىم . ئىشىڭىزنى توغرىلايمىز . بىز ئەمدى ئۇنى ئومىنى تەكشۈ-
رۈشكە پات - پات چاقىرتىپ تۇرىمىز . ئىككىڭلارغا بىر - بىرىڭ-
لاردىن خەۋەرسىز تۇرىدىغان ئىش ئەمدى يوق !

بىر كۈنى چوكرو بورتى تاغا نولىناكخانىڭ يوقلۇقىنى پايلاپ
تۇرۇپ ئۇنىڭ ئۆيىگە باردى . خىزمەتكار ئۇنىڭغا خوجايىنىنىڭ
ئۆيىدە يوقلۇقىنى ئېيتتى .

— ئۇنداقتا ، — دېدى چوكرو بورتى ، — موماي ئۆيىدىدۇ ؟
ئۇنىڭ قېشىغا كىرىپ مېنى كۆرۈشمەكچىكەن دەپ باقامسەن ؟ سەن
ئۇنىڭغا بىر مويىسپىت براھمان سىزنى يوقلاپ كەپتىكەن دېگىن .
ئۇ دەرھال ئۆيگە تەكلىپ قىلىندى .

— بىنارستا نۇرغۇن كىشىلەردىن سىزنىڭ تەرىپىڭىزنى ئاڭ-
لىدىم ، ئانا ، — دېدى ئۇ خىمونكورىنى كۆرۈش بىلەنلا ، —
سىزنى كۆرۈش شەرىپىگە مۇيەسسەر بولغانلىقىمدىن ئىنتايىن مەم-
نۇنمەن . سىزنى ئاۋارە قىلىپ كېلىشتە باشقا مەقسىتىممۇ يوق .
مېنىڭ نەۋرە قىزىم بىتاپ بولۇپ قېلىۋىدى ، ئوغلىڭىزنى بېرىپ
كۆرۈپ قويامدىكىن دەپ كەلسەم ، ئۇ يوقكەن . شۇڭا ، سىزگە
سالام بېرىپ ئۆتۈپ كېتەي دەپ كىرىشىم .

— نولىناكخا بىر ئازدىن كېيىن قايتىپ كېلىدۇ ، — دېدى
خىمونكورى ، — بىرئاز ئولتۇرۇپ تۇرسىڭىز بولارمىكىن ؟ قور-
ساق ئاچىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى ، مەن سىزگە چاي راسلىتاي .

www.uyghurkitap.com

— مەن سىزنىڭ مېنى ھەرگىز ئاچ قورساق بولغا سېلىپ قويمايدىغانلىقىڭىزنى ئوبدان بىلەتتىم ، — دېدى بورتى ، — مېنى كۆرگەنلا كىشى مېنىڭ قورساققا ئامرىقلىقىمنى پەملىۋالىدۇ . ھەر ھالدا ، ئۇلار بۇ ئەيىبىمنى كەچۈرۈم كىرەك .

خمونكورى ئۇنى مەمنۇنىيەت بىلەن مېھمان قىلغاندىن كېيىن :

— ئەتە چۈشتە چوقۇم تاماققا كېلىڭ ، سىزنىڭ كېلىشىڭىزنى بىلمىگەچكە ئالاھىدە تەييارلىق كۆرەلمەي قالدۇق ، — دېدى .

— ۋاقتى كەلگەندە مەن قېرىنى ئۇنتۇپ قالمىسىڭىزلا بولغىنى ، — دېدى چوكرو بورتى ، — مەن مۇشۇ يېقىن ئەتراپتا تۇرىمەن . سىز ماقۇل دېسىڭىزلا ، خىزمەتكارىڭىزنى باشلاپ بېرىپ ئۆيۈمنى كۆرسىتىپ قويىمەن .

مۇشۇنداق بىر قانچە قېتىملىق كۆرۈشۈشتىن كېيىن ، چوكرو بورتى تاغا نولىناكخا ئائىلىسىنىڭ ئەڭ ھۆرمەتلىك مېھمىنىغا ئايلىنىپ قالدى .

بىر كۈنى خمونكورى ئوغلىنى مېھمانىنىڭ ئالدىغا ئالايىتەن باشلاپ كىرىپ ، ئۇنىڭغا :

— نولىن ، سەن قەدىرداڭمىز چوكرو بورتىدىن پۇل ئېلىپ يۈرمىگىن جۇمۇ ! — دېدى .

— ئۇ سىزنىڭ بۇيرۇقىڭىزنى ئاڭلاشتىن بۇرۇنلا شۇنداق قىلىشقا كىرىشكەن ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا قاقاقلاپ كۈلۈپ تۇرۇپ ، — ئۇ مەندىن بىر سېنتمۇ ئېلىپ باقمىدى . سېخىي دېگەن كەمبەغەلنى بىر كۆرۈشتىلا تونۇۋالىدۇ .

چوكرو بورتى تاغا بىلەن قىزى بىر نەچچە كۈن ئۆز پىلانلىرى بىلەن بولۇشتى . بىر كۈنى ئەتىگەندە ئۇ كومولاغا :

— يۈرۈڭ ، قىزىم ، چۆمۈلۈشكە بارىمىز . بۈگۈن دوشاشومج گخات بايرىمى ، — دېدى .

— سىزمۇ بىز بىلەن بىللە بېرىڭ ، ئاچا ، — دېدى كومولا

شويلودجاغا .

— بارالمايمەن ، قەدىرلىكسىز ، — دېدى شويلودجا ، — ئومى تېخى ياخشى بولالمىدى .

چۆمۈلۈپ چىققاندىن كېيىن چوكرو بورتى تاغا كومولانى باشقا بىر يول بىلەن باشلاپ ماڭدى .

ئۇلار يولدا چۆمۈلۈشتىن قايتىپ كېلىۋاتقان بىر مومايغا يېتىشىۋالدى . شايىدىن ئۇستۈاش كىيىۋالغان بۇ ئايال گانگ دەريا-سىدىن ئېلىۋالغان بىر كومزەك سۇنى كۆتۈرۈپ كېتىۋاتقانىدى . چوكرو بورتى كومولانى ئۇنىڭ ئالدىغا ئىتتىرىپ تۇرۇپ :

— بۇ ، دوختۇر ئەپەندىنىڭ ئانىسى بولىدۇ ، قىزىم . دەرھال سالام قىلىڭ ، — دېدى . كومولا بۇ سۆزدىن چۆچۈپ كەتكەن بولسىمۇ ، دەرھال خىمونكورىنىڭ ئالدىغا يېقىلىپ ئۇنىڭ ئاياغلا-رىنى كۆزىگە سۈرتتى .

— ۋاي ، بۇ كىم بولىدۇ ؟ — دېدى خىمونكورى ۋە كومولانىڭ چۈمبەردىسىنى قايرىپ تۇرۇپ ئۇنىڭ غەمكىن چىرايىغا تىكىلـ-دى ، — نېمىدېگەن چىرايلىق قىز ، بەئەينى لاكشمانىڭ ئۆزىلىغۇ بۇ ، قىزىم ، ئىسمىڭىز نېمە ؟

كومولا ئېغىز ئېچىپ بولغۇچە چوكرو بورتى دەرھال جاۋاب بەردى :

— بۇنىڭ ئىسمى خارىداس ، بىر نەۋرە ئىنىمنىڭ قىزى بولىدۇ ، ئاتا ـ ئانىسىدىن يېتىم قېلىپ مېنىڭ ئۆيۈمدە تۇرۇ-ۋاتىدۇ .

— يۇرۇڭ ، ئاقساقال ! — دېدى خىمونكورى ، — ئىككىڭلار بىللە بىزنىڭ ئۆيگە بېرىپ ئولتۇرۇپ كېتىڭلار .

خىمونكورى ئۇلارنى ئۆيگە باشلاپ بېرىپ نولىناكخانى چاقىرتـ-تى . نولىناكخا ئۆيدە يوق ئىدى . چوكرو بورتى تاغا ئورۇندۇقتا ، كومولا بولسا پەستە ئولتۇردى .

— سىزگە راستىنى ئېيتسام ، مېنىڭ بۇ جىيەن قىزىم تەلەيـ-سىز چىقىپ قالـدى ، — دەپ سۆزگە كىـرىشتى چوكـرو بورتـى

www.uyghurkitap.com

تاغا ، — بۇنىڭ ئېرى توينىڭ ئىككىنچى كۈنى ... بولۇش پىكرىگە چۈشۈپ ئۆيىنى تاشلاپ چىقىپ كەتكەن . ... بۇ قىزنىڭ كۆزۈپ باققىنى يوق . ھازىر ئۇنىڭ ... ئارزۇسى بىرەر مۇقەددەس ماكان تېپىپ ھاياتىنى خۇدانىڭ ... ئىبادەت قىلىشقا بېغىشلاشتۇر . بۇنىڭغا ھازىر دېندىن بۆلەك ... سەللىمۇ يوق . بىراق مېنىڭ ئۆيۈم بۇ يەردە ئەمەس ، ئۇنىڭ ئۇستىگە گاجىپوردىكى خىزمىتىمدىنمۇ كېچىلمەيمەن . مەن شۇ خىزمىتىم بىلەن بىر ئۆيىنى باقمىسام بولمايدۇ ، شۇڭا مەن ئۇنىڭ بىلەن بۇ جايدا قالالمايمەن . شۇ ۋەجدىن سىزنىڭ ياردىمىڭىزنى تەمە قىلىپ ئولتۇرۇپتىمەن . ئەگەر سىز ئۇنى ئۆز قىزىڭىز قاتارىدا كۆرۈپ قېشىڭىزدا ئېلىپ قالغان بولسىڭىز ، مېنى تولىمۇ خاتىرجەم قىلغان بولاتتىڭىز . قاچانكى ، ئۇنى تۇرغۇزۇشنى خالىماي قالسىڭىز ، پەقەت گاجىپورغا ، مېنىڭ ئالدىمغا ئەۋەتىپ بەرسىڭىزلا بولىدۇ . لېكىن ، كېيىنچە ئېيتالايمەنكى ، سىز ئۇنىڭ بىلەن ئىككى - ئۈچ كۈن تۇرۇپ باقسىڭىزلا ، ئۇنىڭ قالتىس ئوبدان بالا ئىكەنلىكىنى بايقاپ قالىسىز . ئۇنىڭدىن مەڭگۈ ئايرىلىشنى خالىمايسىز .

— ۋاي - ۋاي - ۋاي ، بۇ تەكلىپىڭىز قالتىس جايىدا بولدى ، بۇنداق قىز بىلەن ھەمراھ بولۇپ تۇرۇشتىنمۇ ئوبدان ئىش بولامدىغان . مەن نۇرغۇن قېتىم كوچىلاردىكى تونۇمايدىغان قىزلارنىمۇ ئۆيۈمگە باشلاپ كېلىپ ، ئۇلارنىڭ قورسىقىغا تاماق ، ئۇچىسىغا ئوستۇاش بەردىم . شۇنداقتىمۇ ئۇلارنى بۇ يەردە ئەپقالالمىغىنىم يوق . ھازىر ئۆز ئىختىيارىڭىز بىلەن خارىداسنى ماڭا تاپشۇرۇۋاتىسىز ، باشقا ئىشلاردىن پەقەت ئەندىشە قىلماڭ . ئوغلۇم نولىناكخانى باشقىلاردىن چوقۇم ئاڭلىغان بولغىيتتىڭىز ، ناھايىتى ئوبدان بالا . بۇ ئۆيدە مەن بىلەن ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىم يوق .

— نولىناكخانىڭ نام شەرىپى ھەممىگە ئايان ، — دېدى چوكرو بورتى ، — ئۇنىڭ سىز بىلەن بىرگە تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلىپ چىن دىلىمدىن خۇرسەن بولدۇم . ئاڭلىسام ئۇنىڭ خانىمى توي

قىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا دەريادا غەرق بولۇپ كېتىپتىكەن ، شۇنىڭ-دىن بۇيان ئۇ دەرۋىشانە ئۆتۈۋاتقان ئوخشايدۇ .

— ھەممە ئىش خۇدانىڭ تەقدىرىگە باغلىقكەن ، — دېدى خىمونكورى ، — بولسا مۇشۇ پاراڭنى ئاغزىڭىزغا ئالمىسىڭىز . شۇ ھەقتە ئويلىسام پۈتۈن ئەزايىمنى تىترەك بېسىپ كېتىدۇ .

— ئەگەر قوشۇلسىڭىز خارىداسنى سىزگە قالدۇرۇپ كېتەي-مەن . مەنمۇ پات - پات كېلىپ يوقلاپ تۇرارمەن . ئۇنىڭ ئاچ-سىمۇ بار ، ئۇمۇ سىزگە سالام قىلغىلى كېلىدۇ .

چوكرو بورتى كەتكەندىن كېيىن خىمونكورى كومولانى ئۆز يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپ مۇنداق دېدى :

— كېلىنگە قىزىم ، چىرايىڭىزنى ئوبدان كۆرۈۋالاي . ۋۇي ، تېخى ياپياشلا قىز ئىكەنسىزغۇ ! سىزنى تاشلاپ كەتكەن قانداق يۈزسىزدۇ ! دۇنيادا مۇنداقمۇ ئادەملەر بولىدىكەن - ھە . مەن ئۇنى قايتىپ كەلسۇن دەپ ئاللادىن تىلەي ، تەقدىر ئىلاھى سىزدەك گۈزەل قىزنى مەڭگۇ خانۇەيرانچىلىقتا قويىۋەرمەس ، — ئۇ كومو-لانىڭ ئېڭىكىنى سىلاپ قويۇپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — سىزگە بۇ يەردە تەڭتۇش بولغۇدەك ئادەم يوق . مەندەك قېرى بىلەن بىر يەردە تۇرسىڭىز زېرىكىپ قالارسىزمىكىن ؟

— ياقەي ، ئۇنداق بولمايدۇ ، — دېدى كومولا . ئۇنىڭ يوغان شەھلا كۆزلىرىدىن ئاجايىپ بىر تەۋەززۇلۇق بايقىلىپ تۇراتتى .

— ئەمدى كۇنىڭىزنى نېمە بىلەن مەشغۇل بولۇپ ئۆتكۈ-زەرسىز ؟

— ئىشلىرىڭىزغا قارىشىپ ئۆتكۈزىمەن - دە .

— سىزمۇ شۇنداق دېگىلى تۇردىڭىزغۇ ، قىزىم ! ئوغلۇمغا قارايدىغان بولسىڭىز ، ئۇنىڭ ئالدىدا دەرۋىش بىكار يەردە قالسۇن . قېنى ئۇ بىرەر قېتىم : «ئانا ماڭا پالان نەرسە كېرەك» ، «پالانى تاماقنى كۆڭلۇم تارتىدۇ» ياكى «ماڭا بۇنسى ياقىدۇ» دېگەن بولسىچۇ كاشكى ، ئۇ چاغدا نەقەدەر خۇش بولۇپ كېتەر ئىدىم ! ئۇ پۇلنى دوست تۇتمايدۇ ، خەير - ساخاۋىتىنمۇ كىشىلەرگە دەپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى يىكتى
www.uyghurkitap.com

يۈرمەيدۇ . سىزگە ئېيتسام ، قىزىم ، كېچە كوچىدۇز قىشىمدا بولىدىغان بولسىڭىز ، ئوغلۇمنى ماختاۋېرىپ سىزنى ئالدىغا قويۇشۇم مۇمكىن ، بۇنى ئالدىدا سەمىمىزگە سېلىپ قويۇشۇم ھالدا بۇنىڭغا كۆنۈشىڭىزگە توغرا كېلىدۇ .

كومولا ئۆزىنى تۇتۇپ ئولتۇرغان بولسىمۇ ، كۆڭلىدە ئېيتقۇسىز خۇشاللىققا چۆمگەنىدى .

— سىزنى بۈگۈن ئىشقا سالىسام بولار ، — دېدى خمونكورى ، — ئىش تېكىشنى بىلەمسىز ؟

— ئانچە ئەمەس .

— ئاستا ـ ئاستا ئۆگىتىپ قويىمەن . ساۋاتىڭىز باردۇ ؟

— بار ، كىتابلارنى ئوقۇيالايمەن .

— ناھايىتى ياخشى ، — دېدى خمونكورى ، — مەن ھازىر كۆزەينەكىم بولمىسا كىتاب كۆرەلمەيدىغان ئەھۋالغا چۈشۈپ قالىدىم . سىز ماڭا كىتاب ئوقۇپ بېرسىڭىز بولغۇدەك .

— مەن تاماق ئېتەلەيمەن ، بەزى ئۆي ئىشلىرىنىمۇ قىلالايمەن ، — دېدى كومولا غەيرەتلەنگەن ھالدا .

— سىزنى كۆرگەن كىشى تاماق ئېتەلمەيمەن دېيىشىڭىزمۇ ھەرگىز ئىشەنمەيدۇ ، — دېدى خمونكورى ، — مۇشۇ كۈنگىچە نولىنىڭ تامىقىنى مەن قىلىپ بېرىۋاتىمەن . مەن كېسەل بولۇپ قالغان چاغلاردا ، ئۇ تاماقنى ئۆزى ئەتسە ئېتىدۇكى ، باشقىلارنىڭ قولىدىن تائام يېيىشنى ھەرگىز خالىمايدۇ . مىجەزىم يوق بولۇپ قالغان چاغلاردا ، ئاددىي بولسىمۇ بىر ئاز تاماق قىلىپ بېرسىڭىز مېنى ناھايىتى خۇش قىلغان بولىسىز . يۈرۈڭ ، قىزىم ، سىزنى باشلاپ چىقىپ ، نەرسە ـ كېرەك قويىدىغان ئۆيىمىزنى ، ئاشخانىمىزنى كۆرسىتىپ قويای .

ئۇ كومولانى ئۆزىنىڭ ئانچە چوڭ بولمىغان خوجىلىقى بىلەن تونۇشتۇردى .

خمونكورىغا ئۆزىنىڭ ئارزۇسىنى بىلدۈرىدىغان ئەڭ ياخشى پۇرسەت كەلدى ، دەپ ھېسابلىغان كومولا پەس ئاۋازدا :

— ئانا ، بۇگۈن تاماقنى مەن ئېتەي ، — دېدى .

— ئۆي ئىگىسىنىڭ سەلتەنتى — ئۇنىڭ ئاشخانىسى بىلەن ئامبىرى . مەن ئامالسىز دۇنيانىڭ نۇرغۇن ئىشلىرىدىن قول ئۈزۈشكە مەجبۇر بولدۇم . بۇ مېنىڭ تۇرمۇشۇمدا كەم بولسا بولمايدىغان ئىشلار ئىدى . ماقۇل ، بۇگۈن تاماقنى ئۆزىڭىز ئېتىڭ ، قىزىم ، خالىسىڭىز بىر نەچچە كۈن ئېتىپ باقسىڭىزمۇ بولىدۇ . ئۇزۇن ئۆتمەي ، ئۆينىڭ ھەننۇا ئىشىنى سىزگە يۈكلەپ قويىدىغىنىمغا ئىشەنچىم كامىل . ئۇ چاغدا بارلىق ۋاقتىمنى خۇداغا قۇلچىلىق قىلىشقا بېغىشلايمەن . ئۆينىڭ ئىشى ئۆلگۈچە تۈگىمەيدۇ ، بىر نەچچە كۈن بولسىمۇ ئارامخۇدا سوزۇلۇۋېلىش بۇ بىر خۇشاللىق . بىر ئايالنىڭ بىر ئۆيگە ئىگىدارچىلىق قىلىپ كەتمىكى ئۇنچىۋالا ئوڭاي ، راھەتلىك ئىش ئەمەس .

خىمونكورى بۇ ئۆينىڭ تامىقى ھەققىدىكى بەزى ئىشلارنى كومولاغا چۈشەندۈرۈپ بولۇپ ، ئۆزىنىڭ ئىبادەت قىلىدىغان ھۇجرىسىغا كىرىپ كەتتى . شۇنداق قىلىپ ، كومولانىڭ بۇ ئۆيدىكى ھاياتى ئاشپەزلىك ھۇنىرىنى ئىمتىھان قىلىشتىن باشلاندى .

كومولا ئادەتتىكىدەك پۈختا تەييارلىق بىلەن تاماققا تۇتۇندى ، كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىنى بېلىگە تۈگۈپ چاچلىرىنى قولياغلىقى بىلەن چىگىپ قويدى .

نولىناكخا ھەر قېتىم سىرتتىن كىرگەندە ، ئالدى بىلەن ئاندىسىنى يوقلاپ چىقاتتى ، چۈنكى ئۇنىڭ سالامەتلىكى ھەققىدىكى تەشۋىش ئوغلىنى بىر ئازمۇ تىنچىتمايتتى . بۇگۈن ئۇ ئۆيگە كىرىلىش بىلەنلا ، ئاشخانىدىن چىقىۋاتقان تاۋۇشنى ئاڭلاپ ، پىشۋاتقان تاماقنىڭ پۇرىقىنى پۇرىدى ـ دە ، ئانىسىنى قازان بېشىدا ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ شۇ ياقتا قاراپ ماڭدى .

قەدەم تىۋىشىنى ئاڭلاپ كومولا ئارقىسىغا سەل ئۆرۈلۈپ قارىغىنىدى ، بوسۇغا ئالدىدا ھەيرانلىق بىلەن قاراپ تۇرۇپ قالغان نولىناكخانى كۆرۈپ قالدى ، كەپكۈرتى قويدى ـ دە ، چۈمپەردىسىنىڭ كۆڭلىكى بىلەن بىللە بېلىگە تۈگۈپ قويۇلغانلىقىنى ئۇنتۇپ ،

يۈزىنى يوشۇرۇشقا ئۇرۇندى . ئۇ مىڭ بالالىقتىن ئېتىبارەن چۈشۈ-
رۈپ چۈمبەردىسىنى يۈزىگە يېپىۋالغان چاغدا ، ھەر ئىككىلىسى
نولىناكخا ئۆيدىن چىقىپ كەتكەنىدى .

كومولا كەپكۈرنى يەنە قولىغا ئالدى ، لېكىن ئۇنىڭ قولىدىن
ئىختىيارسىز تىترەيتتى .

خىمونكورى بالدۇرلا ئىبادەتنى تۈگەتتى . ئۇ ئاشخانىغا كىر-
گەندە ، تاماق تەييار بولغان ، ئاشخانا سىيرىپ - سۈپۈرۈلۈپ ،
يۇيۇپ - تازىلانغان ، ياغ تۆكۈلسە يالىغۇدەك پاكىز بولۇپ كەتكەن-
دى . يەردە ئوتۇن ئۇۋۇقى ، نە ئوتياش شۆپۈكى كۆرۈنمەيتتى .

— سادىغاڭ كېتەي ، ئەزىزىم ، سىز ھەقىقىي بىراھمان قىز-
ىنىڭ ئۆزى ئىكەنسىز ، چاتاق يوق ! — دېدى خىمونكورى ئىنتايىن
خۇرسەنلىك بىلەن .

تاماق ۋاقتىدا خىمونكورى ئوغلىنىڭ ئۇدۇلىغا كېلىپ ئول-
تۇردى . جىددىيلىشىپ كەتكەن كومولا بولسا بۇلارنىڭ سۆزىنى
ئاڭلىۋېلىش ئۈچۈن ئىشىك ئارقىسىغا يوشۇرۇندى . ئۇ ئەتكەن
تامىقىم بۇلارنىڭ ئاغزىغا تېتىماي قالمىغىيدى دەپ ئەنسىرەپ ،
ھەتتا ئۆزى ئىچىگە ئوغرىلىقچە قاراشقىمۇ پېتىنالمىدى .

— بۈگۈنكى تاماق قانداقراق ، نولىناكخا ؟ — دەپ سورىدى
خىمونكورى .

نولىناكخا ئەزەلدىن تاماق تاللىمايتتى ، شۇڭا ئانىسىمۇ بۇ
ھەقتە سوئال سورىمايتتى ؛ لېكىن ، بۈگۈن ئۇنىڭ ئاۋازىدىن ئوغ-
لىنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىپ باققۇسى كېلىۋاتقانلىقى چىقىپ تۇرات-
تى . ئۇ نولىناكخانىڭ ئاشخانىدىكى نەدىن كېلىپ قالغانلىقى مەلۇم
بولمىغان ناتونۇش قىزنى كۆرۈپ قالغانلىقىنى تېخى بىلمەيتتى .
ئانىسى قېرىپ كۆچىدىن قېلىشقا باشلىغاندىن بۇيان ، ئۇ ئانىسىنى
بىر ئاشپەز يالالاشقا كۆپ دەۋەت قىلغان بولسىمۇ ، ئۇنىڭ رازىلىق-
نى ئالالمىغانىدى ؛ شۇڭا ، ئاشخانىغا يېڭىياچە بىر سىنىڭ كەلگەن-
لىكىنى كۆرۈپ ناھايىتى خۇشال بولغانىدى . ھازىر ئانىسىنىڭ بۇ
سوئالىنى ئاڭلاپ ، گەرچە تاماقنىڭ تەمىنى تېتىپ ئولگۈرمىگەن

بولسىمۇ ، ناھايىتى مەمنۇنلۇق بىلەن دەرھال جاۋاب بەردى :

— تاماق ناھايىتى ئوخشاپتۇ ، ئانا !

بۇ ماختاشتىن قاتتىق ھاياجانلانغان كومولا كېيىنكى سۆزلەر-نى تىڭشىغۇدەك ھالى قالمىغانلىقتىن سەزدى - دە ، قوللىرىنى ئېغىر - ئېغىر كۆتۈرۈلۈۋاتقان مەيدىسىگە باسقىنچە ، باشقا بىر ئۆيگە قېچىپ كىرىپ كەتتى .

تاماقتىن كېيىن نولىناكخا ئادەتتىكىدەك ئۆز كاۋىتىغا كىرىپ كىتاب ئوقۇشقا كىرىشتى . چۈشتىن كېيىن خىمونكورى كومولانى ئۆز يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپ ئۇنىڭ چېچىنى ئۆرۈپ قويدى ، يامىسىغا سىر سۈرۈخ سۈرتتى ، ئاندىن ئۇنىڭ بېشىنى ئۇيان - بۇيان چۆرۈپ قاراشقا باشلىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ قاراشلىرى بىلەن ، كومولا بولسا خىجىلچىلىق ئىچىدە باش كۆتۈرەلمەي ئولتۇرۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى .

«قېنى ئەمدى مېنىڭمۇ مۇشۇنداق بىر كېلىنىم بولسا - ھە ! » خىمونكورى ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىغان ھالدا ئېغىر تىنىپ قويدى .

شۇ كۈنى كەچتە مومانىڭ قىزىتمىسى يەنە تۇيۇقسىز ئۆرلەپ قالدى . بۇنىڭدىن قاتتىق ئازابلانغان نولىناكخا :

— ئانا ، بولسا مەن بىلەن بىللە باشقا بىر جايغا بېرىپ بىر نەچچە كۈن ھاۋا يەڭگۈشلەپ كەلسىڭىز . بىنارس مەجەزىڭىزگە ياقماي قېلىۋاتىدۇ ، — دېدى .

— بولمايدۇ ، ئوغلۇم ، — دېدى خىمونكورى ، — بىر نەچچە كۈندە ئۆلىدىغان ئىش بولسىمۇ بىنارستىن كەتمەيمەن . ئاتام - ئانام كۆرمىگەن جايغا بېرىپ ئۆلۈپ قېلىشنى ھەرگىز خالىمايمەن ، — ئاندىن كومولاغا قاراپ سۆزلىدى ، — چاپسان ئۆيىڭىزگە كىرىپ كېتىڭ ، قىزىم . ئىشىك ئالدىدا تۇرماي دەرھال كىرىپ ئۇخلاڭ ، ھەرگىز ئۇيقۇڭىزغا دەخلى يەتكۈزمەڭ ، قارىغاندا بىر نەچچە كۈنگىچە ئورنۇمدىن تۇرالمايدىغان ئوخشايمەن . ئۆينىڭ ھەننۇا ئىشى سىزنىڭ بېشىڭىزدا . كۈن بويى بېشىمدا ئولتۇرسىڭ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

كۈنۈ مەن ئۇنىمايمەن . سەنمۇ چىقىپ كەت ، بۇ جايراقتىغا كىرىپ ئۇخلا .

نولىناكخا قوشنا خانىغا كىرىپ كەتتى . كومولا خوتۇندۇ نىڭ ئايىغىدا ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ پۇتلىرىنى تۇتۇشقا باشلىدى .

— ئېھتىمال سىز ئۆز تۇغۇلۇشلىرىڭىزنىڭ بىرىدە[1] مېنىڭ ئانام بولسىڭىز كېرەك ! — دېدى موماي ، — ئەزىزىم ، بولمىسا ، مەن نېمىشقا سىزنىڭ مۇنچىلىك غەمخورلۇقىڭىزغا ئېرىشەتتىم ؟ تەبىئىتىم شۇنداق ئىكەن ، بىرەرسى خىزمىتىمدە بولسا جەبىرلەنىپ قالمەن . لېكىن ، ھازىر سىزنىڭ قولىڭىزدىن ئارامالىق ھېس قىلدىم . بۇ ھەقىقەتەنمۇ ئاجايىپ بىر ئىش . مەن ئۆزۈمنى سىز بىلەن ئۇزۇن يىللاردىن بېرى تونۇشتەك ھېس قىلمەن ، سىزدىن پەقەت ياتسىرىغۇم كەلمەيدۇ . گېپىمنى ئاڭلاڭ ، قىزىم ، دەرھال ئۆيىڭىزگە كىرىپ ئۇخلىۋېلىڭ . نولىن يېنىمدىكى ئۆيدە ، ئۇ ئانىسىنىڭ كېسىلىنى باشقىلارنىڭ كۈتۈشىگە ھەرگىز ئۇنىمايدۇ . بۇنداق قىلمىغىن ، دەپ قانچىلاپ ئېيتتىم ، خېلى بىر ئىشلارنمۇ قىلىپ باقتىم ، لېكىن ئۇنىڭغا ھېچقايسىسى كار قىلمىدى . ئۇنىڭدا يەنە ئالاھىدە بىر خاسىيەت بار : كېچىچە كۆز يۇمماي جاپا چېكىپ چىقسىمۇ چىرايىدىن چارچاش ئالامىتى كۆرۈنمەيدۇ . چۈنكى ، ئۇ ھەر قانداق ئىشتا شۇكۇر ـ قانائەتچان . مەن بولسام پۈتۈنلەي ئۇنىڭ ئەكسىچە ، قىزىم ، سىز شۇ تاپتا مېنى نولىناكخانىڭ گېپىي چىقسىلا ئاغزى بېسىقماي سۆزلەپ كېتىدىكەن ، دەپ مەسخىرە قىلىۋاتقانسىز ، بەلكىم . مېنىڭ مۇشۇ بىر تاللا ئوغلۇم بار ـ دە . قىزىم ، ھەر ھالدا ، نولىناكخادەك ئوغلى بار ئانىلارمۇ كۆپ بولمىسا كېرەك . بەلكىم بىلمەسسىز ، مەن ئۇنى ئاتامدەك كۆرىمەن . ئۇ قېرىسا مەنمۇ ئۇنىڭ ماڭا قىلغىنىنى قايتۇرىمەن دېگەن ئويغىمۇ كېلىپ قالمەن تېخى . ۋاي خۇدايىم ، مەن يەنە شۇنىڭ پارىڭغا چۇشۇپ كېتىپتىمەن ، بولدى بەس ، بۇ پاراڭغا

---

[1] ھىندىلارنىڭ دىنىي ئېتىقادىدا ، كىشى ئۆلسە ئۇنىڭ جېنى باشقا بىرسىگە ياكى نەرسىلەرگە كۆچىدۇ دەپ قارايدۇ ـ ت .

ئەمدى بەرھەم بېرەي ! چىقىپ ئۇخلاڭ ، قىزىم ، ئۇخلىمىسىڭىز بولمايدۇ . سىز بۇ يەردە ئولتۇرسىڭىز مەن قانداق قىلسامۇ ئۇخلىيالمايمەن . قېرىغان ئادەم يېنىدا بىرسى بولسىلا ، ئاغزىنى باسالماي قالىدىغان گەپ ئىكەن .

ئەتىسى كومولا ئۆي ئىشىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز قولىغا ئالدى . نولىناكخا كارىدورنىڭ شەرق تەرەپكە قارايدىغان قىسمىنى تاختاي بىلەن توساپ ، ئاستىغا تاش يېيىتىپ ، ئۆزىگە كابىنت سىياق بىر نېمە قىلىۋالغانىدى . ئۇزۇندىن بۇيان ئۆزىنىڭ چۈشتىن كېيىنكى ۋاقتىنى مۇشۇ جايدا ئولتۇرۇش ، كىتاب كۆرۈش بىلەن ئۆتكۈزەتتى . بۇگۈن ئەتىگەن ئۇ بۇ ئۆيگە كىرگەندە ، ئۆينىڭ تازىلاپ چىنىدەك قىلىۋېتىلگىنىنى كۆردى . ئۇ ئادەتتە كۈجە كۆيدۈرىدىغان مىس ئىسرىقدان ئالىتۇندەك پارقىراپ تۇرغان ، جازىدىكى كىتاب - ژۇرناللارنىڭ چاڭلىرى سۈرتۈلۈپ رەتلىك تىزىپ قويۇلغانىدى . ئۇلۇغ ئېچىۋېتىلگەن دېرىزىدىن چۈشۈپ تۇرغان سەھەر ئاپتىپىدا بۇ كىچىك ئۆي شۇنچە نۇرلۇق ۋە تازا كۆرۈنەتتى . يۇيۇنۇشتىن يېڭىلا قايتىپ كەلگەن نولىناكخا ئۆيدىكى بۇ ئازادىلىككە قاراپ ، ئېيتقۇسىز خۇشاللىق ۋە ھەيرانلىققا چۆمدى .

كومولا ئەتىگەندىلا گانگ دەرياسىدىن ئەپكەلگەن بىر كوزا سۇنى خىمونكورىنىڭ كارىۋىتىنىڭ قېشىغا قويۇپ قويدى . ئۇنىڭ چىرايىدىن يۇيۇنۇپ كەلگەنلىكىنى بايقاپ قالغان مومای مۇنداق دېدى :

— ۋاي قىزىم ، سىز دەريا بويىغا ئۆزىڭىز يالغۇز باردىڭىزمۇ ؟ ئەتىگەن قاق سەھەردە ئويغىنىپ ، مەن كېسەلدىن ئۆرە بولغۇچە سىزنى دەريا بويىغا كىم باشلاپ بارار دەپ غەم قىلغانتىم . سىز تېخى كىچىك ، ئۇ يەرگە سىزنى يالغۇز قويۇپ بەرسەك...

— ئانا ، — دېدى كومولا ، — چوكرو بورتى تاغامنىڭ خىزمەتكارى ئاخشام مېنى يوقلاپ كەپتىكەن ، دەريا بويىغا شۇنىڭ بىلەن بىللە باردىم .

— ھە ، مۇنداق دەڭ ، — دېدى خىمونكورى ، — ھاممىڭىز

سىزدىن خاتىرجەم بولالماي ئۇنى ئەۋەتكەن بولسا كېرەك. ئۇمۇ ناھايىتى ياخشى بوپتۇ، ئۇنى يېنىڭىزدا ئەپقېلىڭ ـ كېچە ـ كۈندۈز شۇ بېرەر. ئۇ ھازىر نەدە؟ چاقىرىڭ، سۆزلىشىپ قويايلى.

كومولا ئومىشنى باشلاپ كىردى. ئۇ دەررۇ خىمونكورىغا ئېگىلىپ تەزىم قىلدى.

— ياخشىمىسەن؟ ئېتىڭ نېمە؟ — دەپ سورىدى مومای.

ئومىش ئۆز ئىسمىنى ئېيتىپ بېرىۋېتىپ نېمىشقىدۇر ھەجەيلەپ قويدى.

— بۇنداق چىرايلىق دخوتيىنى ساڭا كىم بەردى، ئومىش؟ — خىمونكورى كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ سورىدى.

— ئاپام بەردى، — دېدى ئومىش كومولانى كۆرسىتىپ تۇرۇپ.

خىمونكورى كومولاغا قاراپ كۈلۈمسىرىگەن ھالدا چاقچاق قىلدى:

— مەن بۇنى ئومىشنىڭ قېيىنانىسى سۈڭغا قىلغانمىكىن دەپتىمەن!

ئومىش ناھايىتى تېزلا خىمونكورىنىڭ كۆڭلىگە يېقىپ بۇ ئۆيدە ياشاپ قالدى.

ئۇنىڭ ياردىمى بىلەن كومولا ئۆي ئىشلىرىنى تېخىمۇ چاپسان تۈگەتتى. نولىناكخانىڭ ھۈجرىسىنى سىيرىپ ـ سۈپۈرۈپ، سەرەمجانلارنى رەتلەپ قويدى، يوتقان ـ كۆرپىلەرنى ئاپتاپقا يايدى. نولىناكخانىڭ كىر كىيىملىرى بىر بولۇڭدا دۆۋىلەكلىك تۇراتتى. كومولا بۇ كىيىملەرنى ئەپچىقىپ يۇيۇپ، قۇرۇتۇپ، قاتلاپ كىيىم ئىشكاپىغا ئېسىپ قويدى. سەللا دېققىتى چۈشۈپ قالغان نەرسىنى پاكىز بولسىمۇ جايىدىن ئېلىپ بىر قۇر قاراپ باققاندىن كېيىن، سىپايىلىك بىلەن ئۆز جايىغا قويۇپ قوياتتى. كارىۋاتنىڭ باش تەرىپىدە بىر كىيىم ئىشكاپى تۇراتتى. قىز ئۇنى ئېچىپ كۆردى، بوش، پەقەت تۆۋەنكى تەكچىسىدە نولىناكخانىڭ بىر جۈپ سەندىلى تۇراتتى. كومولا دەرھال ئۇنى ئېلىپ بېشىغا تەگكۈزدى، خۇددى

بالا قۇچاقلىغاندەك مەيدىسىگە مەھكەم بېسىپ ، ئاندىن ئۇنى ئېتىكى بىلەن پاكىز سۈرتۈپ تازىلىدى .

شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن كومولا كارىۋاتتا خىمونكورىنىڭ پۇتىنى تۇتۇپ ئولتۇراتتى . خىمنولىنى بىر دەستە گۈلنى تۇتقىنىچە ئۆيگە كىردى ۋە دەرھال يەرگە تىزلىنىپ مومايغا تەزىم قىلدى .

— كېلىڭ ، خىمنو ، — دېدى موماي ئورنىدىن قوزغىلىپ تۇرۇپ ، — مەيەرگە كېلىڭ ، ئولتۇرۇڭ . ئوننودا ئەپەندى تىنچلىقمۇ ؟

— تۇنۇگۈن دادامنىڭ سەل مىجەزى يوق بولۇپ قالغان ، شۇڭا سىزنى يوقلاپ كېلەلمىدىم ، بۈگۈن خېلى ئوڭشىلىپ قالغاندەك تۇرىدۇ .

خىمونكورى ئۇنىڭغا كومولانى تونۇشتۇردى :

— ماڭا قارا ، ئەزىزىم ، مەن ئانامدىن ناھايىتى كىچىك قالغان . ئاندىن شۇنچە ئۇزۇن يىللار ئۆتتۇپ ، ئۇ يەنە تۇيۇقسىز تىرىلىپ قاپتۇ . تۇنۇگۈن ئۇ ماڭا يولدا ئۇچرىشىپ قالدى . ئانامنىڭ ئىسمى خارىخانى ئىدى ، مانا ئەمدى ئۇ ئىسمىنى خارىداس دەپ ئۆزگەرتىۋاپتۇ . قېنى ئېيتىڭچۇ ، خىمنو ، سىز مۇشۇنداق چىرايلىق قىزنى كۆرۈپ باققانمىدىڭىز ؟

كومولا خىمنولىنىنىڭ ئالدىدا ئوڭايسىزلىنىپ بېشىنى تۆۋەن سېلىۋالدى .

خىمنولىنى مومايدىن كېسەل ئەھۋالىنى سورىدى .

— شۇنچە ياشقا كەلگەن كىشىنىڭ سالامەتلىكىگە كۆڭۈل بۆلۈپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق ، — دېدى خىموكورى ، — تېخىچە ھايات يۈرۈۋاتقىنىمغا شۈكۈر قىلسام بولىدۇ . ۋاقىت تەڭرىسىنىڭ كۆزىنى بويىاپ ياشاۋەرگىلى بولمايدىغۇ ! ھەر ھالدا سالامەتلىكىمنى سورىغىنىڭىزغا ناھايىتى خۇرسەنمەن . سىز بىلەن بىر پاراڭلاشماقچى ئىدىم ، ھېچ پۇرسەت بولمىدى . كېچە كېسىلىم يەنە قوزغىلىپ قېلىۋىدى ، مەن ئەمدى بۇ ئىشنى ھەرگىز كەينىگە تارتىشقا بولمايدىكەن دەپ ئويلاپ قالدىم . ماڭا قارا ،

www.uyghurkitap.com

ئەزىزىم ، قىز چاغلىرىمدا بىرەرسى مېنى ياتلىق قىلىش توغرىسىدا گەپ ئېچىپ قالسا ، ئۇيالغىنىمدىن يەرگە كىرىپ كېتەتتىم . لېكىن ، سىلەر كۆرگەن تەربىيە مېنىڭكى بولمىدى ، مەن ئوخشىمايدۇ . سىز ئالىي مەلۇماتلىق ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئىلىم بولۇپ قالدىڭىز . شۇڭا ، سىزگە بۇ ھەقتىكى پاراڭنى ئېچىپ ئېيتىۋەرسەم بولۇۋېرىدۇ ، ھەم شۇنداق قىلىشىم كېرەك . بۇ گەپنى قىلسام بەكمۇ ئوڭايسىزلىنىپ كەتمەڭ . سىزدىن بىر گەپ سوراي ، ئەزىزىم . ئالدىنقى كۈنى دادىڭىزغا سىز توغرىلىق ئېغىز ئاچقانىدىم ، ئۇ سىزگە دېدىمۇ ؟

— دېدى ، — خىمىنولىنى بېشىنى تۆۋەن سېلىپ جاۋاب بەردى .

— بۇ ئىشقا سىز قوشۇلمىغان ئوخشايسىز ، ئەزىزىم ، — خىمونكورى سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ، — سىز قوشۇلغان بولسىڭىز ئوننودا ئەپەندى بۇ چاغقىچە كېلىپ ماڭا خەۋەر قىلغان بولاتتى . سىز ، نولىناكخا دەرۋىشانە ھايات كەچۈرىدىغان ئادەم ، كېچە - كۈندۈز دۇئا - تىلاۋەتتىن باش كۆتۈرمەيدۇ ، ئۇنىڭغا تەگسەم بولماس دەپ ئويلىغان ئوخشايسىز . ئۇنىڭغا سىرتتىدىن مۇناقىلا قارىغان كىشى ، بۇنداق ئادەمدە مۇھەببەت بولۇشى مۇمكىن ئەمەس دەپ ئويلاپ قالىدۇ . لېكىن ، بۇنداق ئويلىغان بولسىڭلار پۈتۈنلەي خاتا ئويلاپسىلەر . ئۇنىڭ تۇرمۇشى ماڭا تازا ئايان ، شۇڭا سىز مېنىڭ گېپىمگە ئىشەنسىڭىز بولىدۇ . ئۇ مۇھەببەتنى چۈشىنىدۇ ، ئەمەس ، بەلكى ئىنتايىن كۈچلۈك مۇھەببەتنىڭ ئۆز تۈيغۇلىرىنى غىدىقلىشىدىن ئەنسىرەشنىمۇ بىلمەيدۇ . شۇڭا ، ئۇ ئۆز ھېسسىياتىنى قاتتىق تىزگىنلىۋالغان . كىمكى ئۇنىڭ زاھىتلىق لىباسىنى قايرىپ تاشلاپ ، ئۇنىڭ يۈرەك سىرىغا ئەسرا بولمىدىكەن ، شۇ ئۇنىڭ ئىنتايىن مۇھەببەتلىك ئادەم ئىكەنلىكىنى بايقىيالايدۇ . بۇنىڭغا مانا ئۆزۈم كېپىل . خىمنو ، ئەزىزىم ، سىز ئەمدى بالا ئەمەسسىز ، ئالىي تەربىيە كۆرگەن ، نولىناكخانىڭ سۆزىنى ئاڭلاشنىمۇ خالايسىز . سىزنىڭ مۇشۇ ئۆينى تۇتۇپ ئولتۇرغىنىڭىزنى

كۆرسەم ، ئۆلسەممۇ ئارامخۇدا كۆز يۇماتتىم . سىلەرنىڭ تويۇڭلار-
نى بىر كۆرۈۋالسام دېيىشمەكچى سەۋەب : مەن ئۆلۈپ تارتىپ
كەتسەم ئۇ ھەرگىزمۇ توي قىلمايدۇ . بۇنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈ-
رۈشكىمۇ پېتىنالمايمەن . پۈتۈن ئۆمرىنى يەككە - يېگانە ئۆتكۈزدى
دېگەن قانداق گەپ ! نولىناكخانى ئىنتايىن ھۆرمەتلەيدىغان-
لىقىڭىزنى بىلىمەن . ئېيتىڭچۇ ، ئەزىزىم ، زادى ئۇنىڭ نەرى
سىزگە ياقماي قالدى ؟

— ماڭا ياقماي قالغان ھېچ يېرى يوق ، ئانا . ئەگەر سىز
مېنى ئۇنىڭغا مۇناسىپ كۆرسىڭىز ، مېنىڭ ھېچقانداق نارا-
زىلىقىم يوق ، — خىمنولىنى يەرگە قارىغىنىچە جاۋاب بەردى .

خىمونكورى بۇ سۆزنى ئاڭلىغان ھامان خىمنولىنىنى ئالدىغا
تارتىپ پېشانىسىگە سۆيۈپ قويدى ، ئاندىن كېيىن ئارىدا ھېچقانداق
سۆز بولۇنمىدى .

— خارىداس ، كېلىڭ ، ماۋۇ گۈلنى ئېلىپ ... — موماي
كەينىگە بۇرۇلۇپ قارىغاندا ، «خارىداس» ئۆيدە يوق ئىدى . ئۇ
ئۇلار پاراڭلىشىۋاتقاندا تۇيدۇرماي چىقىپ كەتكەنىدى .

بايامقى پاراڭلاردىن كېيىن خىمنولىنى چوڭقۇر خىيالغا پاتـ-
تى ، خىمونكورىمۇ چارچىغاندەك كۆرۈنەتتى . خىمنولىنى بۇ ئۆيـ-
دىن بالدۇرراق چىقىپ كەتمەكچى بولدى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ :

— بۈگۈن بالدۇرراق كەتمىسەم بولمايدۇ ، ئانا . دادامنىڭ
مىجەزى يوق ئىدى ، — دېدى .

— بولىدۇ ، خوش ئەزىزىم ، — دېدى خىمونكورى قىزنىڭ
بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ .

خىمنولىنى كەتكەندىن كېيىن خىمونكورى دەرھال نولىناكخا-
نى چاقىرتتى .

— نولىن ، مەن ئەمدى كۈتۈپ تۇرالمايمەن ! — دېدى موماي
نولىناكخا ئۆيگە كىرىشى بىلەنلا .

— نېمە بولدى ؟ — دەپ سورىدى نولىناكخا .

— مەن ھېلى خىمنولىنى بىلەن سۆزلەشتىم ، — دېدى مۇ-

www.uyghurkitap.com

ماي ، — ئۇ قوشۇلدى . ئەمدى سېنىڭ ئېلىڭدىن قۇلاق سالمايمەن . مېنىڭ بۇ ئىشقا قانچىلىك كۆڭۈل بۆلگىنىم چۈشەنسەڭ بولىدۇ . سېنىڭ توي ئىشىڭنى رەسمىي بېكىتكىنىڭ مېنىڭ كۆڭلۈمنى ئارام تاپمايدىغان ئوخشايدۇ . مۇشۇ ئىشنى ئويلاپ تۇن كېچىگىچە ئۇخلىيالمايدىغان بولۇپ قالدىم .

— ناھايىتى ياخشى ، ئانا ، — دېدى نولىناكخا ، — ئەمدى ئۆزىڭىزنى بىسەرەمجان قىلماي ئوبدان ئۇخلاڭ . سىز نېمىنى خالىسىڭىز مەن شۇنىڭغا ماقۇل .

ئۇ ئۆيدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن خىمونكورى : «خارداس ! » دەپ چاقىردى . كومولا ياندىكى ئۆيدىن چىقىپ كەلدى . ئاستا ـ ئاستا ، گۈگۈم چۈشۈپ ئۆي ئىچى قاراڭغۇلاشقانىدى .

— ماۋۇ گۈللەرنى ئېلىپ چىقىپ سۇغا چىلاپ قويۇڭ ، قىزىم ، — دېدى خىمونكورى ، — ھەر بىر ئۆيگە ئازراقتىن قويۇپ قويارسىز .

ئۇ ئۆزىگە بىر تال ئەتىر گۈلنى ئېلىپ قېلىپ قالغىنىنى كومولاغا بەردى .

كومولا ئازراق گۈلنى بىر كىچىك قاچىغا سېلىپ نولىناكخانىڭ ئۈستىلىگە ، ئازراقىنى گۈلدانغا سېلىپ ئۇنىڭ ھۇجرىسىدىكى شىرەنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى ، ئاندىن تامغا يۆلەپ قويۇلغان ھېلىقى ئىشكاپنى ئېچىپ قالغان گۈللەرنى ھېلىقى سەندەل ئاياغنىڭ ئۈستىگە چاچتى ۋە ئىگىشىپ ئاياغقا تەزىم قىلدى . ئۇنىڭ بۇ دۇنيالىقتا بىردىنبىر نەرسىسى مۇشۇلا ئىدى ، پات ئارىدا ، پۇتقا ساپىدىغان مۇشۇ نەرسىگە بولسىمۇ ئىلتىپات كۆرسىتىش مۇمكىن ئەمەس . مۇشۇلارنى ئويلاۋېتىپ ، ئۇنىڭ كۆزلىرى لىق ياشقا تولدى .

كىمنىڭدۇر بىرسىنىڭ ئاياغ تىۋىشى كومولانى قاتتىق چۆچۈتۈۋەتتى . ئۇ ئىشكاپنىڭ ئىشىكىنى ئالماي ـ تالماي يېپىپ كەينىگە بۇرۇلۇپ قارىغاندا ، نولىناكخا تۇراتتى . بۇ يەردىن ئەمدى

قېچىپ چىقىپ كېتىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى . ئۇ شۇنچىلىك گاڭگىرىدىكى ، ھەتتا ئۆزىنى مۇشۇ قاراڭغۇلۇقنىڭ يۇتۇپ كېتىشىنى خالاپ قالدى . نولىناكخا كومولانى كۆردى ـ دە ، دەرھال بۇرۇلۇپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

كومولا بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆيدىن چىقىۋالدى ، ئاندىن كېيىن نولىناكخا يەنە ئۆيگە كىردى . «بۇ قىز ئۆيدە نېمە قىلىۋاتقان بولغىيتتى ؟ نېمىشقا مېنى كۆرۈپلا ئالمان ـ تالمان ئىشكاپنى يېپىۋېتىدۇ ؟ » ئۇ تەئەججۇپلەنگەن ھالدا بېرىپ ئىشكاپنىڭ ئىشىكىنى ئېچىۋىدى ، ئۇستىگە يېڭى گۈللەر چېچىلغان ئۆزىنىڭ سەدىلىنى كۆردى . ئۇ ئىشكاپنىڭ ئىشىكىنى ياپتى ـ دە ، دېرىزە ئالدىغا بېرىپ ئەينەكتىن ئاسمانغا تىكىلگىنىچە تۇرۇپ قالدى . كەچ بولدى ، قاراڭغۇلۇق پېتىۋاتقان قۇياشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى نۇرىنى يۇتۇۋەتكەنىدى .

ئەللىك ئالتىنچى باب

خىمنولىنى نولىناكخانىغا تېگىشكە رازىلىق بېرىپ ، بۇنىڭ ئۆزى ئۈچۈن چوڭ بەخت ئىكەنلىكىگە ئۆزىنى ئىشەندۈرۈشكە ئۇرۇندى . «كونا ئالاقىلەر ماڭا نىسبەتەن ئۆز كۈچىنى يوقاتتى ، ھاياتىمىنىڭ ئاسمىنىدىكى خىرە قىلىپ تۇرغان قارا بۇلۇتلار تارقالدى ، — دەيتتى ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە تەكرار پىچىرلاپ ، — مەن ئەمدى پۈتۈنلەي ئەركىنمەن . ئەمدى بۇرۇنقى ئىشلار ئۈچۈن ئەلەم چېكىۋېرىشنىڭ ئورنى قالمىدى » . ئۇ ئويلىغانسېرى ، ئۆزىنىڭ ئۆتمۈشتىكى ئىشلاردىن ئۈزۈل ـ كېسىل قۇتۇلغانلىقىغا ئۆزىدە خۇشاللىق ھېس قىلىشقا باشلىدى . دەپنە گۇلخانى كۆيۈپ تۈگىگەندە ، ھازىردار كىشى بۇ دۇنيانىڭ چىگىش ، مۇرەككەپ غۇۋغالىرىنى ۋاقتىنچە ئۇنتۇغاندەك بولىدۇ ، گويا مەكتەپ سىنىغىدىن تۈيۈقسىز ئازاد قىلىنغان تالىپەتەك بىردەملىك بولسىمۇ ئازادلىك ھېس قىلىدۇ . خىمنولىنىڭ ھازىرقى روھىي ھالىتى دەل مۇشۇنداق

ئىدى . ئۇ تۇرمۇشنىڭ بىر مەزگىللىك جاپاسىنى خاتىرىسىدىن كېيىن يېتىپ كەلگەن خاتىرجەملىكتىن ئاجايىپ تاپقانىدى .

شۇ كۈنى كەچتە ئۇ ئۆز ئۆيىگە كېلىۋېتىپ ئويغا چۆمگەن «ئەگەر ئاپام ھايات بولۇپ مېنىڭ مۇشۇ گەپلىرىمنى ئاڭلىيالمغان بولسا ، نەقەدەر خۇشاللىقتا چۆمگەن بولاتتى - ھە ! بۇ خەۋەرنى دادامغا قانداقمۇ ئۇقتۇرارمەن » .

ئونىودا ئەپەندى چارچاپ كەتتىم دەپ بالدۇرلا ئورۇنىغا كىرىپ يېتىۋالغانىدى . شۇڭا ، خىمنولىنى غىپپىدە ئۆز ھۇجرىسىغا كىرىپ كۈندىلىك خاتىرىسىنى ئالدى - دە ، كۆڭلىدىكىنى يېزىشقا باشلىدى :

مەن بۇ جاھاننىڭ كەلدى - بارىدىن ئاللىقاچان رىشتىمىنى ئۈزگەنىدىم . بۇگۈنكى كۈندە پەرۋەردىگارنىڭ مېنى بۇ گىرداۋىتىن قۇتۇلدۇرۇپ ماڭا يېڭى ھايات ئاتا قىلىدىغانلىقىنى ئويلىمىغانكەنمەن . مەن ئالدى بىلەن خۇداغا سەجدە قىلىپ ، دۇئا - تىلاۋەت ئوقۇغۇرۇپ ، ماڭا يېڭى مەسئۇلىيەت يۈكلىگەن تۇرمۇش يولىغا قەدەم قويۇشقا ھازىرلانماقچىمەن . مەن تەقدىر نېسىپ ئەتكەن بەختكە مۇناسىپ ئەمەسمەن . خۇدايىم ماڭا قىلغان بۇ ئالاھىدە شەپقىتىگە ، مېنىڭ ئۆمۈرۋايەت مۇيەسسەر بولۇشۇمغا كۈچ - قۇۋۋەت ئاتا قىلسۇن . مېنىڭ ئەرزىمەس تەقدىرىم بىلەن ئۇنىڭ تەقدىرى باغلانغاندىن كېيىن ، ئۇنىڭ مېنىڭ ھاياتىمغا يېڭى ۋە باي مەزمۇن قوشىدىغانلىقىغا ئىشەنچىم كامىل . ئىلاھىم مېنىمۇ ئۇنىڭغا شۇنداق قىلىشقا نېسىپ قىلسۇن !

ئۇ خاتىرە دەپتىرىنى ياپتى - دە ، يالغۇز باغقا چىقتى . قىش ئاسمىنىدا سان - ساناقسىز يۇلتۇزلار چىمىرلاپ تۇراتتى ، ئۇ شېغىل يېيىتىلغان چىغىر يولدا تۇن نىسپىگىچە خىيال سۈرۈپ

يۇردى . پايانسىز ئاسمان ئۇنىڭ پەرىشان كۆڭلىگە تەسەللى ئېيتىپ پىچىرلىماقچى بولغاندەك كۆرۈنەتتى .

ئەتىسى چۈشتىن كېيىن ئوننودا ئەپەندى بىلەن خىمنولىنى نولىناكخالار تەرەپكە بارماقچى بولۇپ تۇراتتى ، تۇيۇقسىز ئۇلارنىڭ ئىشىك ئالدىغا بىر پەيتۇن كېلىپ توختىدى . نولىناكخانىڭ خىز-مەتكارى پەيتۇندىن چۈشۈپ ، خېنىمنىڭ كەلگەنلىكىنى خەۋەر قىل-دى . ئوننودا ئەپەندى دەرھال ئۇنىڭ ئالدىغا چىقتى ۋە ئۇنىڭ پەيتۇندىن چۈشۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپلا :

— بىزگە زور شان - شەرەپ كەلتۈردىڭىز ، — دېدى .

— قىزىڭىزغا پاتىمە بەرگىلى كەلدىم ، — دېدى موماي ئۆيگە كىرىۋېتىپ . ئوننودا ئەپەندى ئۇنى مېھمانخانىغا باشلاپ كىرىپ دىۋانغا ئولتۇرغۇزدى ، ئاندىن ئۇنىڭغا سەل ئولتۇرۇپ تۇرۇشنى تاپىلاپ ، خىمنولىنىنى چاقىرىپ كىرىشكە چىقىپ كەتتى .

بۇ چاغدا خىمنولىنى جاپادۇنۇپ بولاي دەپ قالغانىدى . خىمونكورىنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپلا دەرھال ئالدىغا چىقىپ سالاملاشتى .

— ئۆمرىڭىز ئۇزۇن ، بەختىڭىز زىيادە بولسۇن ، قىزىم ، — دېدى خىمونكورى ، — قېنى ، قولىڭىزنى ماڭا بېرىڭ ، — ئۇ يوغان بىر جۈپ ئالتۇن بىلەزۈكنى خىمنولىنىنىڭ قوللىرىغا سېلىپ قويدى ، بىلەزۈكلەر قىزنىڭ نازۇك قوللىرىغا بوشلا كەلدى .

خىمنولىنى يەنە ئېڭىشىپ ئۇنىڭغا تەزىم قىلماقچى بولۇۋىدى ، خىمونكورى ئۇنىڭ يۇزىنى ئىككى قولىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ پېشا-نىسىگە سۆيۈپ قويدى . ئۇنىڭ پاتىمەسى ۋە مېھرىبانلىقىدىن خىمنولىنى قەلبىدىكى بەخت جامى تېشىپ كېتىۋاتقاندەك خۇشاللاندى .

— ماڭا قاراڭ ، قۇدام ، — دېدى خىمونكورى ئوننودا ئەپەندى-گە قاراپ ، — ئەتە ئىككىڭلار بىزنىڭ ئۆيگە مېھمان بولۇپ بارما-ساڭلار بولمايدۇ ، جۇمۇ .

ئەتىسى ئاتا - بالا ئىككىسى ئادەتتىكىدەك باغچىدا چاي ئىچىپ

ئولتۇراتتى . خمنولىننىڭ يېڭى توي توختىدى ، تۇيەيلى كەيگەن خۇشاللىق ، ئۇنىڭ سولىغۇن چىرايىغا قان يۈگۈرۈپ ئۇ پات - پات خمنولىننىڭ تەمكىن چىرايىغا قاراپ قويۇشلىرى تۇرۇپلا قىزى ئۇنىڭ كۆزىگە مەرھۇم ئايالىدەك كۆرۈنۈپ كەتتى . بۇ تۇيەيلى ، ئۇنىڭ چىرايىغا تېپىپ چىققان قايغۇ قىزنىڭ كۆڭلىدىكى زىيادە خۇشاللىقنى سەل پەسكويغا چۈشۈرگەندەك بولدى .

ئوننودا ئەپەندى ، مېھمانغا باردىغان ئىش بولغاندىن كېيىن پاتراق تەييارلىق قىلىپ ماڭغىنىمىز تۇزۇك ، ئەمدى هايالىلىساق بەك كېچىكىپ قالىمىز ، دېگەن خىيال بىلەن بەند ئىدى . خمنولىننى ئۇنىڭغا تېخى خېلى ۋاقىت بار دەپ تۇرسىمۇ ، — ئەمەلىيەتتىمۇ ئۇ چاغدا سائەت تېخى سەككىز بولمىغانىدى — ئۇ ، تەييارلىقىمۇ ۋاقىت كېتىدىغۇ ، كېچىكىپ قالغاندىن بالدۇرراق بارغان تۇزۇك ئەمەسمۇ ، دەپ تۇرۇپلىۋالدى .

شۇ ئەسنادا ، ئۇستىگە يۇك - تاق باسقان بىر پەيتۇن ئۇلارنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ توختىدى . خمنولىننى : «جوگىن كەلدى ! » دېگىنىچە دەرۋازىغا قاراپ يۈگۈردى . دېگەندەك ، جوگىندىرو پەيتۇندىن چۈشۈپ كېلىۋاتاتتى . ئۇ ئىنتايىن خۇشال قىياپەتتە سىكلىسى بىلەن قىزغىن سالاملاشتى .

— پەيتۇندا يەنە باشقا بىرسى بارمۇ ؟ — دەپ سورىدى خمنولىننى .

— بولمايچۇ ، — دېدى جوگىندىرو ، — مىلاد كېلىپ قالدى ئەمەسمۇ ، مەن دادامغا قالتىس سوۋغا ئالغاچ كەلدىم .

بۇ چاغدا رومىش پەيتۇندىن چۈشۈۋاتقانىدى . خمنولىننى ئۇنى كۆرۈپلا دەرھال كەينىگە بۇرۇلۇپ ئۆيگە ماڭدى .

— توختاپ تۇر ، خمنو ، ساڭا گېپىم بار ، — جوگىندىرو ئۇنىڭ كەينىدىن ۋارقىرىدى . ئۇ پەرۋا قىلماستىن ، خودىدى ئاللىقاندىق سۇرلۇك مەخلۇقاتتىن قورقۇپ قاچقاندەك ئۇدۇل ئۆيگە قاراپ يۈگۈردى .

رومىش نە ئۇنىڭ كەينىدىن مېڭىشنى ، نە كەينىگە بۇرۇلۇپ

كېتىشىنى بىلەلمەي داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى .
— يۇر ، رومىش ، دادام سىرتتا ئولتۇرىدۇ ، — دېدى جوگىنىدىرو ۋە رومىشنى قولتۇقلاپ ئونىودا ئەپەندىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ ماڭدى .
ئونىودا ئەپەندى رومىشنى كۆرۈپ تۇرغان بولسىمۇ ئۆز كۆزىگە ئىشەنگۈسى كەلمىدى ۋە بېشىنى قاشلىغىنىچە : «بۇ تويدىنمۇ چاتاق چىقىدىغان بولدى ـ دە ! » دەپ ئۆز ـ ئۆزىگە پىچىرلىدى .
رومىش ئۇنىڭغا ئېگىلىپ تەزىم قىلدى .
ئونىودا ئەپەندى قول ئىشارىتى بىلەن ئۇنى ئورۇندۇققا تەكلىپ قىلدى ـ دە ، جوگىنىدىروغا بۇرۇلۇپ :
— ئوبدان ۋاقىتتا كەلدىڭ ، جوگىن ، ساڭا تېلېگرامما بېرەي دەپ تۇرۇۋىدىم ، — دېدى .
— بىرەر ئىش بولغانمىدى ؟ — دەپ سورىدى جوگىنىدىرو .
— خىمىنو بىلەن نولىناكخانىڭ توي تەييارلىقىنى كۆرمەكچى ئىدۇق . تۇنۇگۈن ئۇنىڭ ئانىسى كېلىپ خىمىنولىنىغا پاتىھە بېرىپ كەتتى .
— دادا ، بۇ تويىنى رەسمىي پۈتۈشۈپ بولدۇق دەمسەن ؟ نېمىشقا ماڭا بىرەر ئېغىز مەسلىھەت سالمىدىڭلار ؟
— سېنىڭ مۇددىئايىڭنى چۈشەنگىلى بولمايدىغان ئوخشايدۇ ، جوگىن . ئېسىڭدە بولسا كىچىك ، سەن مۇشۇ تويىنى ئارزۇ قىلىپ يۈرگەندە ، مەن نولىناكخانى تېخى تونۇمايتتىم .
— ئۇغۇ شۇنداق ، لېكىن بۇ گەپنى قويۇپ تۇرايلى ، — دېدى جوگىنىدىرو ، — ھازىرمۇ تېخى كەچ ئەمەس ، مېنىڭ ساڭا دەيدىغان نۇرغۇن گەپلىرىم بار . ئالدى بىلەن ئاڭلاپ باق ، ئاندىن نېمە قىلارىڭنى ئۆزۈڭ بەلگىلەرسەن .
— قېنى ، قايسىسىر كۇنى چولام تەگكەندە ئاڭلارمەن . بۇگۈنچە ۋاقتىم يوق ، مەن دەرھال ماڭمىسام بولمايدۇ .
— نەگە بارىسەن ؟
— نولىناكخانىڭ ئانىسى خىمنو بىلەن ئىككىسىنى ئۆيىگە

مېهمانغا چاقىرغان . ئىككىڭلار بۇ يەردە تاماق يېسەڭلار ، ئاندىن ...
— بولدى ، بولدى . سېنىڭ بىز بىلەن كارىڭ يوقمىدى ، رومىش بىلەن ئىككىمىز يېقىن ئەتراپتىكى ئاشخانىغا بېرىپ تاماق يېسەك بولۇۋېرىدۇ . كەچ بولغاندىغۇ قايتىپ كېلەرسىلەر ، بىز چاغدا كېلەرمىز ، — دېدى جوگىنىرو .
ئوننودا ئەپەندى رومىشقا باش كۆتۈرۈپ قاراپمۇ قويمىدى ، كۆڭۈل ئۇچۇن بولسىمۇ بىرەر ئېغىز گەپ قىلمىدى .
رومىشقا كەلسەك ، ئۇمۇ ئېغىز ئېچىشتىن ئۆڭايسىزلىنىپ ئۇنچىقماي ئولتۇرۇۋەردى . خوشلىشىدىغان چاغدا ، ئورنىدىن تۇرۇپ ئوننودا ئەپەندىگە تەزىم قىلىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى .

ئەللىك يەتتىنچى باب

— مەن خىمنولىنى بىلەن ئۇنىڭ دادىسىنى ئەتە ئەتىگەنلىك تاماققا تەكلىپ قىلىپ قويۇپ كەلدىم ، — دېدى خىمونكورى كومولاغا ، — قىزىم ، ئۇلارغا نېمە غىزا قىلىپ بەرسەك بولار ؟ بىز ئوننودا ئەپەندىنى شۇنداق مېهمان قىلايلۇقكى ، ئۇ قىزىنىڭ بىزنىڭ ئۆيىدە ئاچ قالمايدىغانلىقىغا ئىشەنسۇن . قانداق دېدىم ، قىزىم ؟ سىزنىڭ تاماققا ئۇستىلىقىڭىزدا گەپ يوق ، مېنى ھەرگىزمۇ مات قىلىپ قويمايسىز . ئىلگىرى ئوغلۇمنىڭ تاماق ھەققىدە پىكىر بىلدۈرگىنىنى ئاڭلاپ باقمىغانىدىم . لېكىن ، تۇنۇگۈن ئۇ سىزنىڭ تامىقىڭىزنى ماختاشقا سۆز تاپالماي قالدى . بۈگۈن سەل خاپا چىراي كۆرۈنسىزغۇ ، قىزىم ، مەجەزىڭىز يوقمۇ ، قانداق ؟
— مەجەزىم ناھايىتى ياخشى ، رەھمەت سىزگە ، ئانا ، — دېدى كومولا زورغا كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ .
خىمونكورى بېشىنى چايقىدى .
— كۆڭلىڭىزدە يوشۇرۇۋاتقان بىر ئىش بارغۇ دەيمەن . بۇغۇ تەبىئىي ئەھۋال . ھەر ھالدا قورقماي دەۋەرسىڭىز بولىدۇ . ھەرگىز مەندىن ياتسىرىماڭ ، قىزىم . مەن سىزنى ئۆز قىزىمدەك

كۆرىمەن . ئەگەر بۇ يەردىكى بەزى ئىشلار سەل دىتىڭىزغا ياقمايۋاتقان بولسا ، ياكى ئۇرۇق - تۇغقانلىرىڭىزنى كۆرگۈڭىز كېلىپ قالغان بولسا ، ئوچۇق دەۋەرسىڭىز بولۇۋېرىدۇ .

— سىزنىڭ خىزمىتىڭىزدە بولۇشتىن باشقا ھېچقانداق ئارزۇ - خىيالىم يوق ، ئانا ! — دېدى كومولا تىنچسىزلانغان ھالدا .

خىمونكورى ئۇنىڭ سۆزىگە پۈتۈنلەي ئېتىبار قىلمىغان ھالدا ھەدەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى .

— بولمىسا ، كۆڭلىڭىز سەل ئارامىغا چۈشكۈچە تاغىڭىزنىڭ ئۆيىگە بېرىپ بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ كەلسىڭىز بولارمىكىن .

— ئانا ! — دېدى كومولا سەۋرسىزلىنىپ ، — پەقەت سىز بىلەن بىرگە بولىدىغانلا ئىش بولسا ، ماڭا دۇنيادا باشقا ھېچكىم-نىڭ لازىمى يوق . مەندىن بىرەر گۇناھ ئۆتۈلگەن بولسا ، قانداق جازالىسىڭىز جازالاڭ . لېكىن ، باشقا جايغا كەتكۈزۈۋېتىشىڭىڭ گېپىنى ھەرگىز قىلمىسىڭىز .

— خۇدا سىزنى ئانامنىڭ روھى بىلەن سۇغىرىپ ئەۋەتكىنىگە ئەمدى تېخىمۇ ئىشىنىۋاتىمەن ، — دېدى خىمونكورى قىزنىڭ يۈزىنى ئاستا سىلاپ تۇرۇپ ، — ئۇنداق بولمىسا ، بىز قانداقمۇ بىر كۆرۈشۈشتىلا شۇنچىلىك ئىجىل بولۇپ كېتەلەيتتۇق ؟ ھازىر بېرىپ بالدۇرراق ئۇخلىۋېلىڭ ، بۈگۈن كۈن بويى ئارام ئالالمىدىڭىز .

كومولا ياتقىغا قايتىپ كىرىپ ئىشكىنى ئەتتى ، چىراغنى ئۆچۈرگەندىن كېيىن ، قاراڭغۇدا پولغا ئولتۇرۇپ چوڭقۇر خىيالغا چۆمدى ، ئويلا - ئويلا ، ئاخىر مۇنداق يەكۈنگە كەلدى : «يارانقان ئىگەم مېنى نولىناكخاغا بولغان بارلىق ھوقۇقتىن مەھرۇم قىلغانىكەن ، مەن يەنە ئۇنى دىلىمدا زىكرى قىلىپ يۈرىۋەرسەم بولمايدۇ . مەن ئۇنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇشۇم كېرەك . ئەمدى مەندە ناگان - ناگاندا ئۇنىڭ خىزمىتىدە بولۇش پۈرستىدىن باشقا ھېچنېمە قالمىدى . بۇ پۈرسەتنى ئىمكانقەدەر قولدىن بېرىپ قويماس-

www.uyghurkitap.com

لمقا تىرىشاي . ئۆتەشكە تېگىشلىك مۇشۇ بولۇپ قالدى ، دەپ ئويلاپ تۇ-
رۇپ ئادا قىلىشىمغا خۇدا ئۆزى كۈچ - قۇۋۋەت بېرىپ ياردەم
بۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق تىلەك - تەمەيىممۇ يوق ! مانا مۇشۇ
بولسىلا يېتىدۇ . ئەگەر مەن ئۆز بۇرچۇمنى خۇشاللىق بىلەن ئادا
قىلالمىسام ، بىرەر ئىشتا غەمكىنلىكىمنى چاندۇرۇپ قويسام ، ئۇ
چاغدا چوقۇم ھەممىدىن ۋاز كېچىشىمگە توغرا كېلىپ
قالىدۇ » .

ئۇ ئۆزىنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى ھەر تەرەپلىمە تولۇق ئويلا-
نىپ چىققاندىن كېيىن ، مۇنداق قەتئىي قارارغا كەلدى : «ئەتىدىن
باشلاپ يۇرىكىمدە پۇشايمان - نادامەتكە قىلچە ئورۇن يوق . چىرا-
يىمغا خاپىلىق ئەسىرى يولاتمايمەن . يېتەلمىگەن ئارزۇلا-
رىمغا ئاھۇ نادامەت چەكمەيمەن . ئۆمۇر بويى مۇشۇ ئۆينىڭ خىزمە-
تىنى قىلىپ ئۆتۈپ كەتسەم ماڭا شۇنىسى يېتىدۇ . ماڭا ئەمدى
مەڭگۇ ، مەڭگۇ باشقا ھېچقانداق نەرسە كېرەك ئەمەس » .

ئۇ ئورۇنغا كىرىپ ياتتى ، ئۇيان ئۆرۈلۈپ ، بۇيان ئۆرۈلۈپ
ئاقشەت ئۇخلاپ قالدى ، كېچىدە ئىككى - ئۈچ قېتىم ئويغاندى ،
ھەر ئويغانغىنىدا خۇددى سۈرە ئوقۇۋاتقاندەك : «ماڭا ئەمدى مەڭ-
گۇ ، مەڭگۇ باشقا ھېچقانداق نەرسە كېرەك ئەمەس » دەپ پىچىرلا-
دى . سەھەر ئورنىدىن تۇرغان چاغدا ، قوللىرىنى بىلىكىگە ئال-
ماپ ، پۇتكۇل غەيرىتى بىلەن ئۆز ئىرادىسىنى قەيت قىلىپ ئۆتتى :
«مەن ئۆمۈرۋايەت مۇشۇ ئۆينىڭ خىزمىتىنى قىلىمەنكى ، مەڭگۇ ،
مەڭگۇ باشقا ھېچقانداق نەرسە تەلەپ قىلمايمەن » .

ئۇ ئالدىراپ يۇيۇنۇپ - تارىنىپ بولغاندىن كېيىن نولىناك-
خانىڭ كابىنىتىغا كىردى ، كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكى بىلەن ئۆيـ-
نىڭ بۇلۇڭ - پۇچقاقلىرىنى قويماي سۈرتۈپ چىقتى ، پالازلارنى
سالدى ، ئاندىن گانگ دەرياسىغا چۆمۈلۈپ كېلىش ئۈچۈن ئالدىراپ
ماڭدى .

نولىناكخانىڭ قايتا - قايتا نەسىھەت قىلىشى بىلەن ، خىموز-
كورى كۈن چىقماستا دەرياغا بېرىپ يۇيۇنىدىغان ئادىتىنى تاشلىغا-

نىدى . شۇڭا ، كومولا تاڭ سەھەرنىڭ سوغۇقىغا قارىماي دەريا بويىغا ماڭغاندا ئومىشنى ھەمراھ قىلىۋالمىدىغان بولدى .

ئۇ يۈيۈنۈپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن كۈلۈمسىرىگەن ھالدا بېرىپ خىمونكورى بىلەن ئامانلاشتى .

مومای بۇ چاغدا دەريا بويىغا بېرىشقا تەرەددۇت قىلىپ تۇرغا-نىدى .

— نېمانچىۋالا ئەتىگەن بېرىۋالمىڭىز ، — دېدى ئۇ كومولاغا ، — سەل ساقلاپ تۇرسىڭىز بىللە بارساق بولماسمىدى ؟

— بۇگۈن ساقلاپ تۇرسام بولمىغۇدەك ، ئانا ، — دېدى كومو-لا ، — تېخى جىققىنا ئىشلىرىم تۇرىدۇ ، ئاخشام ئەپكەلگەن ئوتىياش-لارنى ئېرىغداپ ، يەنە لازىملىق نەرسىلەرنى ئەپكېلىشكە ئومىشنى ئەۋەتمىسەم بولمايدۇ .

— ھەممىنى تولۇق ئويلاپسىز ، قىزىم ، مېھمانلىرىمىز كەل-گۈچە تاماقلىرىڭىز تەييارلا بولىدىكەن ـ دە !

شۇ ئەسنادا ، نولىناكخا ئۆيدىن چىقتى . كومولا پەرەنجىسى بىلەن ھۆل چاچلىرىنى يوشۇرغىنىچە دەرھال ئارقا ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

— يەنە يۈيۈنۈپ كەلگىلى چىقتىڭىزمۇ ، ئانا ؟ — دېدى نولە-ناكخا ، — سالامەتلىكىڭىز ئوبدانراق بولۇپ قالغاندا بارسىڭىز بولماسمىدى ؟

— مەن دوختۇر دەپ گەپ قىلىۋەرمە ، نولىن ، — دېدى خىمونكورى ، — ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشىنىڭ پەقەت بىرلا چارىسى بار ، يەنى ھەر كۈنى ئەتىگىنى گانگىغا بېرىپ چۆمۈلۈپ تۇرۇش كېرەك . يەنە تالاغا ماڭغان ئوخشىمامسەن ؟ بۇگۈن ھەرگىز ھايال-شىپ قالما جۇمۇ .

— نېمىشقا ، ئانا ؟

— تۇنۈگۈن ساڭا دەپ قويۇشنى ئۇنتۇپتىمەن . ئوننودا ئەپەن-دى بۇگۈن ساڭا پاتمە بەرگىلى كەلمەكچى .

— پاتمە بەرگىلى ؟ بۇ ئەمدى نېمە تەۋەززۇ ؟ مەن ئۇ كىشى

بىلەن ھەر كۈنى كۆرۈشۈپ تۇرىمەنغۇ .

— مەن تۇنۇگۈن ئۇلارنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ... جۈپ بىلەزۈك سوۋغا قىلدىم ھەمدە ئۇنىڭغا پاتمە بەردىم ... ئۇنودا ئەپەندى بىزنىڭكىگە كېلىپ ساڭا پاتمە بەرمەكچى . ... لىپ ، بەك ھايالشىپ قالمىغىن . ئۇلار بىزنىڭكىدە ئەتىگەنلىك تاماق يەيدۇ ، — موماي سۆزىنى تۈگىتىپلا يۈيۈنۈشقا كەتتى .

نولىناكخا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ چوڭقۇر خىيالغا پاتقىنىچە دەرۋازىدىن چىقتى .

ئەللىك سەككىزىنچى باب

خىمنولىنى رومىشتىن قېچىپ ئۆز ھۈجرىسىغا كىرىۋالدى ، ئىشكىنى ئەتكەندىن كېيىن ، ئۆزىنى سەل بېسىۋېلىش ئۈچۈن جىمجىت ئولتۇردى . بىردەملىك ھاياجان ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ، ئۇ خىجىل بولۇشقا باشلىدى : «مەن نېمىشقا رومىش ئەپەندى بىلەن ئېغىز - بېسىق كۆرۈشەلمىدىم ؟ — دەپ ئويلىدى ئۇ ، — راستىنى ئېيتقاندا ، ھېلىقى كۈتۈلمىگەن ۋەقە يۈز بەرگەن چاغدىمۇ مەن ھازىرقىدەك ئوڭايسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالمىغانىدىمغۇ ؟ دېمەك ، مەن ئۆز ھېسسىياتىمنى باشقۇرالمايدىكەنمەن - دە . بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز بۇنداق ئىرادىسىزلىك قىلمايمەن» . ئۇ ئەمدى چىقىپ رومىش ئەپەندى بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن غەيرەتكە كېلىپ ئورنىدىن دەس تۇردى ۋە ئىشكىنى ئاچقاچ ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىدى : «بۇ قېتىم ھەرگىز قاچمايمەن ، چوقۇم ئۆز ھېسسىياتىمنى تىزگىنلەيمەن» .

كېيىن ئۇ نېمىدۇر بىر نېمىنى ئەسلەپ ، دەررۇ ھۈجرىسىغا قايتىپ كىردى ، ساندۇقتىن خىمونكورى سوۋغا قىلغان بىر جۈپ بىلەزۈكنى ئېلىپ قولىغا تاقىدى . شۇ تەقلىدتە قورالالىغاندىن كېيىن ، جەڭگە كىرىدىغاندەك باتۇرلۇق بىلەن بېشىنى تىك تۇتۇپ مەردانە قەدەملەر بىلەن باغقا چىقتى .

ئۇنىڭغا بىرىنچى بولۇپ يولۇققان ئادەم دادىسى بولدى .
— نەگە بارىسەن ، خىمنو ؟ — دەپ سورىدى ئونتودا ئەپەندى .
— رومىش ئەپەندى بىلەن جوگىن قايتىپ كەلگەنىدىغۇ ؟
— كەلگىنىغۇ كەلگەن ، لېكىن كېتىپ قېلىشتى .
ئۆزىنىڭ دادىللىقىنى سىناپ كۆرۈشكە ھېچقانداق ئېھتىياج قالمىغانلىقىنى سېزىپ ، خىمنولىنى يېنىك نەپەس ئالدى .
— ئەمىسە ، ھازىر...
— بولىدۇ ، دادا ، ھازىرلا سىز بىلەن ماڭىمەن ، — دېدى خىمنولىنى ، — مەن بىر دەمدىلا يۇيۇنۇۋالىمەن ، پەيتۇن چاقىرىشقا ئاۋام ئەۋەتىۋېرىڭ .
خىمنولىنىنىڭ مۇئامىلىسىدىكى مۇنداق تۇيۇقسىز ئۆزگىرىش ۋە ئۇنىڭدىكى خىمونكورىنىڭ ئۆيىگە بېرىشقا ئالدىراپ كېتىۋاتقان جىددىي روھىي ھالەت ئونتودا ئەپەندىنىڭ دىققەت ـ ئېتىبارىدىن چەتتە قالمىدى ، بىراق بۇ ئۇنىڭ تەشۋىشىنى تېخىمۇ كۈچەيتەۋەتتى .
خىمنولىنى ھاپىلا ـ شاپىلا يۇيۇنۇپ بولۇپ كىيىملىرىنى كىيدى ـ دە ، تالاغا چىقىپ دادىسىدىن پەيتۇنىنىڭ كەلگەن ـ كەلمىگەنلىكىنى سورىدى .
— تېخى كەلمىدى ، — دەپ جاۋاب بەردى دادىسى .
خىمنولىنى باغدا توختىماي ئۇياقتىن ـ بۇياققا مېڭىشقا باشلىدى . ئونتودا ئەپەندى بولسا پېشايۋاندا ئۆزى يالغۇز ، پەرىشان ھالدا بېشىنى قاشلاپ ئولتۇرۇپ قالدى .
سائەت ئون يېرىم بولغان مەھەلدە ، ئۇلار نولىناكخانىڭ ئۆيىگە كېلىشتى . بۇ چاغدا دوختۇر نولىناكخا تېخى ئۆيگە قايتىپ كەلمىگەنلىكتىن ، خىمونكورىغا مېھمانلارنى ئۆزى يالغۇز كۈتۈشكە توغرا كەلدى . ئۇ بىر ياقتىن ئونتودا ئەپەندىنىڭ ساقلىقىنى ۋە ئۆي ئەھۋاللىرىنى سورىغاچ ، بىر ياقتىن خىمنولىنىغا پات ـ پات قاراپ قوياتتى . قىزنىڭ چىرايىدا خۇشاللىقنىڭ بىرەر نىشانىسى يوق ئىدى . كېلىۋاتقان مۇنداق زور شادىيانە تويىنىڭ ئالدىدا ،

ئۇنىڭ چېھرى قۇياش بالقىپ چىقىش ئالدىدا سەھەرگە جۇلالىنىپ ئاسمان سەتھىسىگە ئوخشاش قىزىللىققا چۆمكىلىشى كەبى ئۇ غۇ ، لېكىن ئۇنىڭ ھۆسنىنى قايغۇ تۇمانلىرى قاپلىغانلىقى ئۈچۈن ھال خىمونكورىنى تەئەججۈپكە سالدى .

خىمونكورى ئىنتايىن سەزگۈر ئايال ئىدى . خىمونلىنىڭ خاپا چىراي ئولتۇرغىنىنى كۆرۈپ ، ئۇنىڭ مەجەزى قوداڭشىپ قالدى . «قىزلار نولىناكخانەك لايىقنى تاپسا ئۆزىنى ئىنتايىن بەختلىك سانىسا بولىدۇ ، — دەپ ئويلىدى ئۇ ، — ماۋۇ مەلۇمات-لىق قىز باشقىچە ئويلاۋاتقان چېغى . مەن ئۇنىڭ خىلى ئەمەس ، دەپ ئويلاۋاتقان ئوخشىمامدۇ ؟ بولمىسا ، ئۇنىڭ بۇنچىلىك غەم - غۇسسىگە چۆكۈپ پەرىشان ئولتۇرۇپ كېتىشلىرىنى قانداق چۈشە-نىش مۇمكىن . ھەممە ئەيىب ئۆزۈمدە ، ياشانغاندا بەكمۇ سەۋرسىز بولۇپ كەتتىم . ئارزۇيۇمغا تېزراق يەتسەمكەن دەپ بەكمۇ تاقىلداپ كېتىپتىمەن . نولىنغا ئۆزىنى توختاتقانراق قىز ئىلىپ بېرىمەن دەپ ، ئۇنىڭ مەجەزى بىلەن ھېسابلاشمىغىنىم ئېسىمدىن يامىنى ، ئۇنىڭ بىلەن ئاستا - ئاستا چىقىشىپ ئۆتۈپ كەتكۈدەك مېنىڭ ئۇنچىۋالا ئۇزۇن ۋاقتىمۇ قالمىدىغۇ ، ۋاھەرىخا ، بۇ دۇنيا-نىڭ ئىشلىرىدىن بىر يولىلا قول ئۈزدۈرىدىغان ئەزرائىلنىڭ خەۋە-رىمۇ يېقىنلاشتى بولغاي» . ئوننودا ئەپەندى بىلەن سۆھبەتلىشىش داۋامىدا ، ئۇنىڭ كۆڭلى مۇنداق قالايمىقان خىياللار بىلەن بۆلۈنۈپ تۇرغانلىقتىن ، بۇ پاراڭنى باشقا ئىلىپ چىقىشقا ئۇنىڭ كۆزى يەتمەي قالدى . ئاخىر ، كۆڭلىدىكىنى پوسوققىدە دەپ سالدى :

— بار گەپنى قىلساق ، تويغا ئانچە ئالدىراپ كەتمىسەكمۇ بولىدۇ . ئىككىلىسى چوڭ بولۇپ قالغان بالىلار ، ئۇلارنىڭمۇ ئۆزە-گە چۈشلۈق ئويلىغىنى بار . ئۇلارنى مەجبۇرلاشنىڭمۇ ھاجىتى يوق . خىمونىڭ بۇ ئىشنى قانداق ئويلاۋاتقانلىقىنى مەن بىلمەي-مەن . لېكىن ، نولىنىڭ ئەھۋالى ماڭا مەلۇم . ئۇ ھازىرغىچە بۇ ئىشقا ئانچە قىزمايۋاتىدۇ .

بۇ سۆز ئاساسەن خىمونلىنىغا قارىتا ئېيتىلغانىدى . چۈنكى ،

قىزنىڭ ھەمدەم خىيال ھالىتىنى كۆرگەن خىمونكورى مېھمانلار-
نىڭ ، بۇنىڭ ئوغلى بۇ تويدىن خۇشال بولۇپ تېرىسىگە سىغماي
قالغان ئوخشايدۇ ، دەپ ئويلاپ قېلىشىنى خالىمىغاندى .

خىمنولىنى ئەتىگەن بۇياقتا ماڭغان چاغدا ، ئۆزىنى ناھايىتى
خۇشال كۆرسىتىش ئۈچۈن خېلىلا روھىي تەييارلىق كۆرگەنىدى ،
كۈتۈلمىگەندە ، نەتىجە ئەكسىچە بولدى . ئۇنىڭ چىرايىغا ئەمدىلا
تېپىپ چىققان خۇشاللىقنىڭ ئورنىغا ئەلەملىك قايغۇ ئالماشتى .
خىمونكورىنىڭ ئۆيىگە كىرىش بىلەن تەڭلا ، ئۇنى بىر خىل ۋەھىمە
چۈلغۇۋالدى . ئۇ قەدەم قويۇش ئالدىدا تۇرغان يېڭى تۇرمۇش يولى
ئۇنىڭغا شۇ قەدەر ئەگرى - توقاي ، خەتەرلىك ۋە چەكسىز تۈيۈل-
دى . ئىككى قېرى ئۆزئارا تىنچلىق - ئامانلىق سورىشۋاتقان
چاغدىلا ، خىمنولىنى ئۆزىنى ، مەنده ساداقەتلىك كەمچىلمۇ - قاز-
داق ، دېگەن سوئال بىلەن قىيناشقا باشلىغانىدى . شۇڭا ، خىمون-
كورىنىڭ بۇ تويغا بولغان سوغۇق مۇئامىلىسى ئۇنىڭ قەلبىدە
ھۆكۈم سۈرۈۋاتقان ، ئوخشاش بولمىغان ئىككى خىل ھېسسىياتنى
گىرەلەشمە جەڭنىڭ قاينىمىغا سۆرەپ كىردى . بىر تەرەپتىن ،
تويىنىڭ تېزراق بولۇشى ئۈنى ئارىسالدىچىلىق ئىچىدە قالغان قىيىن
ۋەزىيەتتىن بالدۇرراق قۇتۇلدۇراتتى . شۇڭا ، ئۇ بۇ ئىشنىڭ تېز
بىر ياقلىق بولۇشىنى ئارزۇ قىلاتتى ؛ ئەمما ، ئىككىنچى تەرەپتىن ،
مومايىنىڭ بۇ تويدىن يېنىش نىيىتىدىكى بېشارىتى ئۈنى ۋاقتىنچە
بولسىمۇ بىر تىنىۋالىدىغان بولدۇم ، دېگەن تۇيغۇغىمۇ كەلتۈرۈپ
قويغانىدى .

خىمونكورى بايامقى قاتتىق گەپلەردىن كېيىن ، قېنى ، ئۇنىڭ-
غا قانچىلىك تەسىر قىلدىكىن دەپ خىمنولىنىنىڭ چىرايىغا لەپپە-
دە قارىدى . لېكىن ، ئۇنىڭ چىرايىدىكى كۈتۈلمىگەن بىر خىل
خاتىرجەملىكنى كۆرۈپ ، تۇرۇپلا ئۇنىڭغا ئۆچلۈكى كېلىپ قالدى .
«ئەسلىدە نولىناكخانىمنىڭ كۆرسىنى چۈشۈرۈۋېتىپتىكەنمەن - دە»
دېگەننى خىيالىدىن كەچۈرگەچ ، ئۇنىڭ مۇشۇ چاغقىچە كەلمىگەنلە-
كىدىن كۆڭلىدە ناھايىتى خۇش بولدى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— ئۇ دائىملا مۇشۇنداق ! — دېدى ئۇ خىجىللىقىغا قاراپ ، — ئىككىلارنىڭ بۇگۈن كېلىدىغانلىقىنى ئۇنتۇپ روپ ، مۇشۇ چاغقىچە قارىسىنمۇ كۆرسەتمىگىنىنى قارىمىدىغان ھەر قانچە زۆرۈر ئىشى بولسىمۇ تاشلاپ قويۇپ كەلسە بولماسمىدى . مېنىڭ مىجەزىم يوق بولۇپ قالغان چاغلاردا ، ئۇ كېسەل كۆرۈشىنىمۇ قويۇپ ئۆيدە ئولتۇرىدۇ ، مەيلى ئۇنىڭدىن قانچىلىك زىيان كەلسىمۇ ئۇنىڭ پەقەت چاتىقى يوق !

كېيىن ئۇ تاماقنىڭ پىشقان ـ پىشمىغانلىقىنى كۆرۈپ بېقىشنى باھانىدەپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى . لېكىن ، ئۇنىڭ ئاساسلىق مەقسىتى خىمنولىنىنى كومولاغا قالدۇرۇپ ، ئۆزى ئونودا ئەپەندى بىلەن خاس ئولتۇرۇپ سۆزلىشىۋېلىش ئىدى .

ئۇ ئاشخانىغا كېلىپ قارىسا ، تاماق ئاللىقاچان تەييار بولغان ، ئوت پەسلىتىپ قويۇلغان ، كومولا بولسا بىر بۇلۇڭدا يالغۇز خىيالغا چۆمۈپ ئولتۇرغاندى . خىمونكورىنىڭ تۇيۇقسىز كىرىشى ئۇنى چۆچۈتۈۋەتتى . ئۇ سەل پەرىشان قىياپەتتە كۇلۇمسىرەپ ئورنىدىن ئالدىراپ تۇردى .

— ئاھ ، قىزىم ، پۈتۈن ۋۇجۇدىڭىز بىلەن تاماق ئېتىشكە بېرىلىپ كەتكەن ئوخشىمامسىز ، — دېدى مومای .

— ھەممىسى تەييار بولدى ، ئانا ، — دېدى كومولا .

— ئەمىسە ، نېمىشقا ئۆزىڭىز يالغۇزلا بۇ يەردە جىم ئولتۇرىسىز ، قىزىم ؟ ئوننودا ئەپەندى ياشقا چوڭ بولغان ئادەم ، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشتىن ئۈيۇلۇپ ئولتۇرۇشنىڭ نېمە ھاجىتى . خىمنومۇ كەلدى ، بولسا ئۇنى ئۆيىڭىزگە ئەپكىرىپ پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇڭ . مەندەك كەمپىر تىلىنى چاينىاپ ئۇنى زېرىكتۈرۈپ قويىسا بولماس .

خىمنولىنىنىڭ سوغۇق مۇئامىلىسى خىمونكورىنىڭ كومولاغا بولغان مېھرىبانلىقىنى يەنمۇ ئاشۇرغاندى .

— مەن ئۇنىڭغا ھەمسۆھبەت بولالمايمەنغۇ ، — دېدى كومولا يېلىنىش ئاھاڭىدا ، — ئۇ كىشىنىڭ قورسىقىدا ئۇمىچى بار ، مەن

هېچنېمه بىلمىسەم .

— بۇ نېمه دېگىنىڭىز ! — دېدى خىمونكورى ، — سىزنىڭ هېچكىمدىن قېلىشقۇچىلىكىڭىز يوق . ئۇلار قورسقىدىكى ئۇمىد-چىنى پەش قىلسا قىلىشۇەرسۇن ، قېنى ، ئۇلارنىڭ قايسىبىرى سىزدەك چىرايلىقكەن ! كىتابتىن ئانچە - مۇنچە بىلمىنى كىم بولسىمۇ ئۆگىنەلەيدۇ ، لېكىن هەممۇالا ئادەم سىزدەك لاتاپەتلىك بولۇپ تۇغۇلمايدۇ . يۈرۈڭ ، ئەزىزىم ، ئالدى بىلەن بىر قۇر ياسى-نىۋېلىڭ ، مەن سىزگە تازا چىرايلىق كىيىملەرنى ئەپچىقىپ بېرەي .

خىمونكورى بۇ ئوقۇمىغان قىزنىڭ گۈلدەك هۆسنى - جامالى بىلەن ، خىمونلىنىنىڭ خازان بولۇشقا يۈزلەنگەن گۈزەللىكىنى خىرەلەشتۈرۈۋېتىشكە قەتئىي نىيەت قىلىدى . ئۇ خىمونلىنىنى هاكاۋۇرلۇقى ئۈچۈن هەم ئېنىدىن ، هەم گېزىدىن تويدۇرۇشقا كىرىشكەنىدى .

كومولاغا قارشىلىق قىلغۇدەك ئورۇن قالمىدى . خىمونكورى ئۇنى ئەپچىل قوللىرى بىلەن ياساندۇرۇشقا باشلىدى . ئۇچىسىغا قىزغۇچ ئۇستۇاش كىيدۈرۈپ ، چېچىنى يېڭىچە پاسون چىقىرىپ ئۆرۈپ قويدى . ئۇنىڭ چىرايىغا هەر تەرەپتىن تازا زەن سېلىپ چىققاندىن كېيىن ، پېشانىسىگە بىرنى سۆيۈپ قويۇپ خۇشاللىق بىلەن دېدى :

— مۇشۇ گۈزەللىكىڭىز بىلەن ئوردىدا خانىش بولۇشقا ئەرزىيسىز .

— ئانا ، ئۇ ئىككىسى يالغۇز قالدى ، — دېدى كومولا ، — بەك هايال بولۇپ قالدۇق .

— هايال بولۇپ قالساق مەيلى ، — دېدى خىمونكورى ، — سىزنى ياساندۇرۇپ بولمىغۇچە چىقمايمەن .

كومولانى تولۇق ياساندۇرۇپ بولغاندىن كېيىن خىمونكورى دېدى :

— مەن بىلەن يۈرۈڭ ، قىزىم ، ئۆزىڭىزنى مەردانە تۇتۇڭ ،

www.uyghurkitap.com

جۇمۇ . ئاۋۇ ئالىي مەلۇماتلىق گۇزەل سىزنىڭ ئالدىڭىزدا تەڭ تاتلاپ قالسۇن . ئۇلارنىڭ ئالدىدا مەيدىڭىزنى كېرىپ ئولتۇرغان ئۇ گەندە ، ئارىلىقتا قايتىپ كەلگەن نولىناكخا ئۇلار بىلەن پاراڭ شىپ ئولتۇراتتى .

كومولا ئۇنى كۆرۈپلا قاچماقچى بولۇۋىدى ، خىمونكورى ئۇنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇۋالدى .

— ھېچقىسى يوق ، قىزىم ، — دېدى ئۇ ، — ھەممىسى ئۆز ئادەملەر .

قىزنىڭ تۇغما گۇزەللىكىدىن ، كىيىۋالغان پۇزۇر كىيىملەرنىڭ چىرايىنى تېخىمۇ ئاچقانلىقىدىن بەكمۇ پەخىرلەنگەن خىمونكورى ، بۇنىڭدىن باشقىلارنىڭ ھەيران قېلىشىنى تولىمۇ ئارزۇ قىلاتتى . چۈنكى ، خىمنولىنى ئۇنىڭ نولىناكخاسىنى مەنسىتمىگەنلىكى ، بۇ ئۇنىڭ ئانىلىق كۆڭلىگە ھار كەلگەنىدى . شۇڭا ، ئۇ ئەمدى نولىناكخاغا بۇ لايىقىنىڭ كومولانىڭ ئالدىدا ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويماقچى بولدى .

دېمىسىمۇ ، كومولانىڭ قەددى ـ قامىتى سورۇندىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى ھەيران قالدۇردى . خىمنولىنى كومولانى خىمونكورىنىڭ كارىۋىتىنىڭ قېشىدا كۆرگەن چاغلاردا ، ئۇ سادداً كىيىنىۋالغان بولۇپ ، كىشىگە كۆرۈنۈشكە ئوڭايسىزلانغاندەك ھەمىشە ئۆزىنى چەتكە ئالاتتى ؛ ھەر قېتىم خىمنولىنى ئۇنىڭ چىرايىغا تۇزۇك سەپسېلىپ بولغۇچە ، ئۇ ئۆيدىن چىقىپ كېتەتتى . مانا ئەمدى ئۇ ئۇنىڭ چىرايىغا قاراپ بىر ھازا ھاڭۇېقىپ تۇرۇپ كەتتى ، ئاندىن بېرىپ ئەيمىنىپ تۇرغان كومولانىڭ قولىنى تۇتتى ـ دە ، تارتىپ ئۆز يېنىغا ئولتۇرغۇزدى .

خىمونكورى ئۆزىنى تولۇق غەلبە قىلغاندەك ھېس قىلدى ؛ ئۇنىڭ ئۆيىدىكى بۇ ئاسراندى قىزنى كۆرگەن ھەر قانداق كىشى ئۇنىڭدىكى گۇزەللىكنى خۇدا كۆپ ئادەملەرگە نېسىپ قىلمايدىغانلىقىغا كۆڭلىدە تەن بېرىدۇ ، دەپ ئىشەنىدى .

— خمنولىنى بىلەن ئۆيىڭىزگە چىقىپ بىرەم پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇڭلار ، قىزىم ، — دېدى ئۇ كومولاغا ، — داستىخاننى ئۆزۈم سالىمەن .

كومولا خمنولىنىنىڭ ئۆزى ھەقتە قانداق پىكىرده ئىكەنلىكىنى بىلمىگەچكە ، دەسلەپتە سەل بىئارام بولدى . خمنولىنى ئۆزۈن ئۆتمەي ، نولىناكخانىڭ ئايالى سالاھىيىتى بىلەن بۇ يەرگە كېلىدۇ ، ئۇ چاغدا ئۇ بۇ ئۆينىڭ خوجايىنى بولىدۇ ، شۇڭا كومولا ئۇنىڭ ئۆزىگە قانداق قارايدىغانلىقىغا كۆڭۈل بۆلمەي تۇرالمايتتى . ئۇ ئەلۋەتتە ، ئۆزىنى بۇ ئۆينىڭ خوجايىنى سۈپىتىده ئويلاشنى ھەرگىز خالىمايتتى ، ھەتتا يۈرىكىگە رەڭ سايىسى چۈشۈشكىمۇ يول قويمايتتى ، ھەر قانداق ھوقۇق دەۋاسى قىلىش نىيىتىمۇ يوق ئىدى .

ئۆيدىن چىقىۋاتقاندا ، ئۇنىڭ پۈت ـ قوللىرى تىترەپ كەتتى .

— سىز ھەقتىكى پاراڭلارنى ئانامدىن ئاڭلىدىم ، — دېدى خمنولىنى مېھرىبانلىق بىلەن ، — سىز مېنى ئاچىڭىز قاتارىدا كۆرسىڭىز بولىدۇ ، قەدىرلىكىم ، بىر تۇغقان ھەمشىرىلىرىڭىز بارمۇ ؟

ئۇنىڭ ئاھاڭىدىكى يېقىنچىلىق كومولانى روھلاندۇردى .

— بىر تۇغقان ھەمشىرىلىرىم يوق ، پەقەت شىرەم تۇغقان كېلىدىغان بىرلا ئاچام بار . ئۇ مېنىڭ تاغامنىڭ قىزى بولىدۇ ، — دېدى ئۇ .

— مېنىڭمۇ ھەمشىرىلىرىم يوق ، قەدىرلىكىم ، — دېدى خمنولىنى ، — بالا ۋاقتىمدىلا ئاپام تۇغقىپ كېتىپتىكەن . ئاپام بولمىسىمۇ سىردىشىپ ئولتۇرغۇدەك ھەمشىرىلىرىم بولغان بولسا نەقەدەر ياخشى بولاتتى ، دەپ نۇرغۇن ئويلاپ كېتىمەن . بىرەر چوڭ خۇشاللىق ياكى كۆڭۈلسىزلىككە ئۇچرىغاندا ، بۇنداق خىيالدىن تېخىمۇ نېرى بولالماي قالىمەن . كىچىكىمدىن تارتىپ ھەممە ئىشىنى ئىچىمگە سولاپ كەلگەچكە ، كۆڭلۈمدىكىنى ھېچكىمگە تىنماسلىققا ئادەتلىنىپ قاپتىمەن . كۆپىنچە خەق مېنى ئادەم ياراتمايدۇ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى ئادرېسى

دەپ ئويلايدۇ . لېكىن ، سىز ھەرگىز ئۇنداق قىلمايسىز ، دېدىم . مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن ، ھەممىدىن چاتقى شۇ : كۆڭلۈمدىكىنى پەقەت سىلەرلا مايمەن .

كومولادىكى قورۇنۇش پۈتۈنلەي يوقالدى .

— ئەجەبا ، سىزمۇ ماڭا پۈتۈنلەي ئوخشاشمۇ ، ئاچا ، — دېدى ئۇ ، — مەن تۇرغانلا بىر نادان .

خىمنولىنى كۈلدۈرسىردى .

— ئاستا ـ ئاستا بىلىشكەندىن كېيىن ، مېنىڭمۇ ئىنتايىن نادانلىقىمنى بايقايسىز . كىتابتىن ئۆگىنىۋالغان ئانچە ـ مۇنچە نەرسىدىن باشقا ھېچنېمە بىلمەيمەن . شۇڭا ، ئەگەر مەن بۇ ئۆيگە كېلىپ قالسام ، سىز مەن بىلەن مەڭگۈ بىرگە بولسىڭىز بولىدۇ . بىر ئۆينىڭ بېشىمغا كىيىلىدىغىنىنى ئويلىسام ، مېنى ۋەھىمە باسىدۇ .

— ھەممە ئىشنى ماڭا قويۇپ بېرىڭ ، — دېدى كومولا بالىلارچە سەبىيلىك بىلەن ، — كېچىكمىدىن تارتىپلا مەن ئۆي ئىشىنى قىلغان ، مۇشۇنداق ئىشلاردىن پەقەت قورقمايمەن . بىز ئۆي ئىشلىرىنى ئاچا ـ سىڭىللاردەك بىرلىشىپ قىلىمىز . سىز ئۇنى ئىمكانقەدەر بەختلىك قىلىڭ ، مەن كۆچۈمنىڭ بارچە ئىككىلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىمەن .

— ئېيتىڭچۇ ، قەدىرلىكىم ، — دېدى خىمنولىنى ، — ئېرىڭىزنىڭ چىرايىغا تازا زەن سېلىپ قارىمىغان بولسىڭىزمۇ ، ئۇنىڭ ئومۇمىي تۇرقى ئېسىڭىزدە قالمىغانمىدۇ ؟

كومولا بۇ سۆزگە ئۇدۇل جاۋاب بېرىشتىن ئۆزىنى قاچۇردى .

— مەن ئۇنى ئەسلەشكە توغرا كېلەر دەپ ئويلىمىغانكەنمەن ، ئاچا ، مەن چوكرو بورتى تاغامىلارنىڭ ئۆيگە كېلىپ تۇرغاندىن كېيىن شويلودجا ئاچام بىلەن ناھايىتى ئوبدان دوست بولۇپ قالدىم . ئۇنىڭ ئۆز ئېرىنى نەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى كۆرۈپ يۈرۈپ مېنىڭمۇ كۆزۈم ئېچىلدى . ئېرىمنى كېيىن پەقەت ئۇچراتمىغانلىقىمغا سىزمۇ ئىشىنىسىز . لېكىن ، نېمىشقىكىن ـ تاڭ ،

مەن ھازىر ئۇنىڭغا پۈتۈن ۋۇجۇدۇم بىلەن ئەقىدە قىلىمەن . خۇدا مېنىڭ مۇنداق مۇھەببەتلىك كۆڭلۈمنى يەردە قويمىدى . ھازىر قەلبىمدە ئۇنىڭ سېيماسىنى ئېنىق كۆرمەكتىمەن . ئۇ مېنى ئۆز خوتۇنى قاتارىدا كۆرمىسىمۇ ، لېكىن مەن ئۆز ئېرىمنى تاپقاندەك ھېس قىلىمەن .

كومولانىڭ ۋاپادارلىقتا تولغان بۇ سۆزلىرى خىمنولىنىڭ قەلبىدە ھېسداشلىق قوزغىدى .

— مەن كۆڭلىڭىزنى تولۇق چۈشەندىم ، — دېدى ئۇ سەل جىملىقتىن كېيىن ، — پەقەت ئاشۇنداق تەرىزدە ئېرىشكەن نەرسىلا قەلبىڭىڭ ھەقىقىي مۇلكى ھېسابلىنىدۇ . ئۇنىڭسىز ئېرىشكەن نەرسە پەقەت خىيالىي نەرسە ، ئۇنىڭ ئۇزاقىقا بېرىشىمۇ مۇمكىن ئەمەس .

كومولانىڭ بۇ سۆزنى چۈشەنگەن - چۈشەنمىگەنلىكىگە بىر نېمە دېيىش قىيىن ئىدى .

— سىز شۇنداق دېگەندىن كېيىن ، ئەلۋەتتە ، شۇنداق ئوخشايدۇ ، ئاچا ، — دېدى ئۇ خىمنولىنىغا خاموش بىر نەزەر تاشلاپ ، — مەن ئەزەلدىن بۇ ئىشقا قايغۇرمىدىم ، ھەمىشە ئۆزۈمنى خۇشال سېزىمەن ، ئۆز خىزمىتىمگە يارىشا ئالغان مۇكاپاتىممۇ ئاشۇ .

خىمنولىنى كومولانىڭ قولىنى سىقتى .

— مېنىڭ ئۇستازىم : بىر كىشى پايدا - زىيانىنى ئۇنتۇغان چاغدىلا ، ھەقىقىي ساھىبىلىققا ئېرىشىدۇ ، دەيدىغان . بۇ ھەقىقەتەن راست ئىكەن ، قەدىرلىكىم . ئەگەر مەن ھەممە نەرسىدىن ۋاز كېچىدىغان پىداكارلىقتىن سىزگە ئوخشاش روھىي بايلىققا ئېرىشەلىگەن بولسام ، ئۆزۈمنى تولىمۇ بەختلىك سەزگەن بولاتتىم .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ كومولا تۇرۇپلا قالدى .

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز ، ئاچا ؟ ھەممە ئىشلار كۆڭلىڭىزدىكىدەك تۇرسا ؛ مېنىڭچە ، سىزنى رازى قىلالمايدىغان ئىشلار پەقەت بولمىغاندۇ ؟

www.uyghurkitap.com

— ئۆزۈمگە تېگىشلىك نەرسىگە ئېرىشىپ بولساڭ ، مەن تولۇق رازى بولغان بولاتتىم . بۇ چەكتىن ئېشىپ كەتكەن كىشى ئۈچۈن بىزارلىق ، نادامەت كەلتۈرىدىكەن . بۇ كەيپىياتنى بەلكى ئەجەللىنىشىڭىز مۇمكىن . لېكىن ، ماڭا بۇ گەپنى خۇدا كۆڭلۈمگە سالغاندەك بىلىنىدۇ . ماڭا قاراڭ ، سىڭلىم ، ئەتىگەن بۇ ياقتا ماڭغاندا ئېچىم سىقىلىپ تۇراتتى ، سىز بىلەن كۆرۈشۈپلا خېلى يېنىكلەپ قالدىم . ئۆزۈمگە خېلىلا جان كىرىپ قالغاندەك تۇرىدۇ . سىزگە بىر تالاي گەپ قىلىپ كەتكىنىمنىڭ سەۋەبى مۇ مۇشۇ يەردە . گەپنىمۇ ئانچە قاملاشتۇرالمايدىغان ئادەم ئىدىم ، قانداقلارچە يۇرىكىمدىكىنى سۆزلىتىۋالدىڭىزكىن ، سىڭلىم ؟

ئەللىك توققۇزىنچى باب

خىمنولىنى خىمونكورىنىڭ ئۆيىدىن قايتىپ كېلىپ مېھمانخانىدىكى ئۇستەلنىڭ ئۈستىدە تۇرغان ئۆزىگە تېگىشلىك بىر پارچە قېلىن خەتنى كۆردى ، كونۋېرتتىكى پوچېركىغا قاراپلا بۇ خەتنىڭ رومىشتىن كەلگەنلىكىنى سەزدى ، ئىختىيارسىز يۈرىكى دۈپۈلدەپ سېلىپ كەتتى ، ھۈجرىسىغا كىرىپ ئىشىكىنى ئەتتى ـ دە ، خەتنى ئېچىپ ئوقۇشقا باشلىدى .

رومىش خېتىدە ئۆزى بىلەن كومولا ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنى قالدۇرماي بايان قىلىپ ، ئاخىرىدا مۇنداق يازغانىدى :

سىز بىلەن ئىككىمىزنىڭ ھاياتىنى باغلاپ تۇرغان قىسمەت زەنجىرى بەتبەخت يەلەك تەرىپىدىن پارە ـ پارە قىلىندى . سىز ھازىر باشقا بىر كىشىگە كۆڭۈل قويۇپسىز . مەن بۇنىڭ ئۈچۈن سىزنى ئەيىبلىمەيمەن ، سىزمۇ مەندىن رەنجىمىسىڭىز بولىدۇ . كومولا بىلەن ئىككىمىز بىر كۈنى مۇ ئەر ـ خوتۇن بولۇپ ئۆتمىگەن بولساقمۇ ، لېكىن مەن شۇنىڭغا ئىقرارمەنكى ، مېنىڭ ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىم

بارغانسېرى ئاشماقتا . ھازىرقى كۆڭۈل كۈيۈمنىڭ زادى قاز-
داقلىقىنى ئۆزۈممۇ بىر نېمە دېيەلمەيمەن . ئەگەر سىز مەن-
دىن ئۇزاق كەچمىگەن بولسىڭىز ، مېنىڭ قەلبىم سىزنىڭ مۇ-
ھەببىتىڭىزدىن باشپاناھ تاپقان بولاتتى . مەن دەل مۇشۇنداق
ئازرۇ بىلەن ، ئېغىر مۇسىبەت يۈكىنى ئارتىپ ئالدىڭىزغا
كەلگەنىدىم . سىزنىڭ ماڭا قىلچە رەھىم قىلماي ئۆزىڭىزنى
مەندىن ئوچۇقتىن - ئوچۇق قاچۇرغىنىڭىزنى كۆرگىنىمدە ،
سىزنىڭ باشقا بىرسى بىلەن توي قىلىشقا رازلىق بەرگىنى-
ڭىزنى ئاڭلىغىنىمدا ، يۈرىكىمدىكى كونا شۇبھىلەر قايتا قوز-
غالدى ، ھەسرەت - ئەلەم باغرىمنى تېخىمۇ قان قىلدى .

مەن ھازىرمۇ كومولانى ئۇنتۇپ كېتەلمىگەندەك قىلد-
مەن . مەيلى مەن ئۇنى ئۇنتاي - ئۇنتۇپالماي ، بۇ دۇنيادا
مەندىن ئۆزگە بىرەر كىشى ئۇنىڭ ئۈچۈن ھەسرەت - نادامەت
چەكمەيدۇ . مەن زادى نېمىشقا نادامەت چېكىمەن؟ مەن قەل-
بىمنى سېھرىي ئىلكىگە ئالغان ئىككى قىزنى ئۆمۈرۋايەت
ئۇنتالمەيمەن . مەن ئۇلارنى ئۆمرۈم بويى ياد ئېتىپ تۇرالد-
سام ، ماڭا شۇنىڭ ئۆزى تېپىلغۇسىز بەخت !

ئەتىگەنكى سىز بىلەن ئۇچرىشىش مېنى قاتتىق ھاياجانغا
سالدى . ياتاقتا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن مەن بەختسىزلد-
كىمگە تولىمۇ ئېچىندىم . لېكىن ، بۇنداق ئىش بۇنىڭدىن
كېيىن ھەرگىز بولمايدۇ ، مەن ھازىر سىز بىلەن ئىنتايىن
خاتىرجەم ، ئىنتايىن خۇشال ھالدا خەيرلىشىۋاتىمەن .
تولۇپ تاشقان خۇشاللىق بىلەن سىزدىن ئايرىلىشىمغا نىسبەت
بولغاي . موشۇ ئايرىلىش مىنۇتلىرىدا ئازاب ھېس قىلمىغانلد-
قىم ئۈچۈن ئىككىڭلارغا رەھمەت ئېيتىمەن ، خۇداغا شۈكۈر
ئېيتىمەن . سىلەرگە بەخت - سائادەت ، ساغلاملىق ، خاتىر-
جەملىك تىلەيمەن . مەندىن ھەرگىز نەپرەتلەنمەڭ ، چۈنكى
مەن سىزگە يۇز كېلەلمىگۈدەك ، سىز نەپرەتلەنگۈدەك ئىش
قىلغىنىم يوق» .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى تارىسى

ئوننودا ئەپەندى كىتاب كۆرۈۋاتقان چاغدا خىمنولىنى ئۇش-تۇمتۇت ئۆيگە كىرىپ كەلدى.

— مىجەزىڭ ياخشىدۇ، خىمنو؟ — دەپ سورىدى ئۇ.

— ياخشى، دادا، ناھايىتى ئوبدان تۇرۇپتىمەن. رومىنى ئەپەندىدىن خەت كەپتىكەن، كۆرۈپ باقسىڭىز، كۆرۈپ بولۇپ ئۆزۈمگە بېرىڭ، — خىمنولىنى خەتنى دادىسىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.

ئوننودا ئەپەندى كۆزەينەكنى تاقاپ خەتنى باشتىن - ئاياغ ئىككى قېتىم ئوقۇپ چىقتى، ئاندىن خىزمەتكارىنى چاقىرتىپ خەتنى خىمنولىنىغا چىقىرىپ بەردى - دە، ئۆزى ئولتۇرۇپ چوڭقۇر خىيالغا چۆمدى. ئاخىر مۇنداق خۇلاسىگە كەلدى: «بىر ھېسابتا بۇنىمۇ ياماں ئىش دېگىلى بولمايدۇ! ئېمىلا دېگەنبىلەن، كۇيئوغۇللۇققا كەلگەندە، نولىناكخا رومىشقا قارىغاندا كۆپ ئۈستۈن تۇرىدىغۇ. رومىشنىڭ بۇ ئىشنى قالايمىقان قىلمىغىنىمۇ ياخشى بولدى».

كۆپ ئۆتمەي، نولىناكخانى بىر خىزمەتكار ئۆيگە باشلاپ كىردى. ئوننودا ئەپەندى ئۇنى كۆرۈپ بىر ئاز ھەيران قالدى. «تېخى بىر نەچچە سائەت ئاۋۋالا ئۇنىڭ بىلەن خېلى پاراڭلىشىپ كەلگەندۇقۇ، ئۇ زادى نېمىشقا كەلگەندۇ. ھە، راست، ئەمدى ئۇنىڭ خىمنولىنىغا كۆڭلى چۈشۈپتۇ - دە!» ئۇ ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ئۆزىچە خۇشاللاندى.

ئۇ ئىككى ياشنى ئوڭچە قالدۇرۇش ئۈچۈن، بىر ئىشنى باھانىدەپ سىرتقا چىقىپ كەتمەكچى بولغاندا، نولىناكخا ئۆزىنىڭ بۇ ياقتا كېلىشتىكى مەقسىتىنى ئوچۇقلا ئوتتۇرىغا قويدى.

— ئوننودا ئەپەندى، ئانام قىزىڭىز بىلەن ئىككىمىزنىڭ توي ئىشى توغرىسىدا سىزگە ئېغىز ئېچىپتۇ. بۇ ئىش يەنە بىر قەدەم ئىلگىرىلەپ كېتىشتىن ئىلگىرى، مەن سىز بىلىشكە تېگىشلىك بىر ئىشنى ئىزاھلاپ قويماقچىمەن.

— ناھايىتى ياخشى، ئەگەر شۇنداق ئىش بولسا سەمىمگە

سىلىپ قويغىنىڭىز دۇرۇس .

— سىز بىلمەيسىز ، مەن بۇرۇن نىكاھلانغان !

— ياق ، مېنىڭ بۇنىڭدىن خەۋىرىم بار . لېكىن...

— خەۋىرىڭىز بارلىقىنى پەقەت ئويلىماپتىكەنمەن . شۇنداقتۇ ، سىز بەلكىم ئايالىمنى ئۆلگەن دەپ ئويلىسىڭىز كېرەك . لېكىن ، بۇ پەرەزنى توغرا دېگىلى بولمايدۇ . راستىمنى ئېيتسام ، مەن ئۇنىڭ ئۆلگەنلىكىگە ئىشەنمەيمەن .

— ئىلاھىم ، ئېيتقىنىڭىزدەك بولسۇن ، خىمنو ! ھوي ، خىمنو !

— خوش دادا ؟ — خىمنولىنى ئۆيگە كىردى .

— رومىشىنىڭ ساڭا يازغان خېتىدە بەزى ئەھۋاللار بارەدەك قىلىۋىدى...

خىمنولىنى خەتنى دەرھال نولىناكخاغا بەردى ۋە :

— نولىناكخا ئەپەندى بۇ خەتتىن تولۇق ۋاقىپ بولۇشى كېرەك ، — دەپ قويۇپلا ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

خەتنى تولۇق ئوقۇپ چىقىپ گاڭگىراش ئىلكىدە سۆز قىلىش ئىقتىدارىنى يوقاتقان نولىناكخا ئۇندىمەي تۇرۇپلا قالدى .

— بۇ ھەقىقەتەن ئىنسان تەسەۋۋۇرىغا سىغمايدىغان زور پاجىئە ، — دېدى ئوننودا ئەپەندى ، — بۇ خەتنى كۆرۈپ قاتتىق ئازابلاندىڭىز بولغاي . لېكىن ، بىز ئۇچۇن ئېيتقاندا ، سىزگە بۇ خەتنى كۆرسەتمىسەك زادى توغرا بولمايدۇ .

نولىناكخا بىر نەچچە مىنۇتلۇق جىمجىتلىقتىن كېيىن ئورنىدىن تۇردى ـ دە ، ئوننودا ئەپەندى بىلەن خوشلاشتى ، ئۆيدىن چىقىۋېتىپ شىمال تەرەپتىكى ئايۋاندا تۇرغان خىمنولىنىنى كۆردى ـ دە ، يۇرىكى جىغىدە قىلىپ قالدى . شۇ پەيتتە ئۇنىڭ يۇرىكىدىمۇ مىڭبىر تەشۋىش ھۆكۈم سۈرۈۋاتقاندۇ ـ ھە ، شۇنداق تۇرۇقلۇق ، ئۇ قانداقسىگە شۇ قەدەر تەمكىن ، خاتىرجەم تۇرۇۋاتقاندۇ ، قىمىرلىمای تۇرۇشلىرىچۇ ، تېخى . نە ئۇنىڭ چىرايىدا زەررىچە پەرىشانلىق ئالامىتى بولسا . ئۇ خىمنولىنىنىڭ ئالدىغا

www.uyghurkitap.com

بېرىپ ، سىزگە يارىدىم كېرەكمۇ دەپ سوراپ ، ھەقىقىي كەلبىنى جۇرئەت قىلالمىدى . شۇ تاپتا ئۇنىڭدىن بىرەر جاۋاب ئېلىشنى ئارزۇ قىلىۋاتقان يىن قېيىن ئىدى . «مەن ئۇنىڭغا بىر ئاز تەسەللى بېرەي ، مەسىمنمۇ ؟ — ئۇ پەرىشان ھالدا ئۆزىگە سوئال قويۇپ ئۆزى جاۋاب بەردى ، — كىشىلەر قەلبىنى ئايرىپ تۇرغان روھىي قورغانغا بۆسۈپ كىرىش مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەس . قەلب شۇ قەدەر يىگانە نەرسىغۇ ، ئاخىر !»

نولىناكخا بەلكىم ئۇنىڭ ماڭا ئېيتىدىغان گېپى باردۇر دەپ ئويلىدى ـ دە ، ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ چىقىپ كەتمەكچى بولدى . ئايۇان ئالدىغا بارغان چاغدا ، ئۇ ئۆيگە كىرىپ كەتكەنىدى . «قەلب مۇددىئاسىغا كۆڭۈل ھۆكمى بىلەن يەتمەك ھەرگىز ئوڭاي ئىش ئەمەس ، — دەپ ئويلىدى ئۇ ، — كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت ھەقىقەتەن تولىمۇ مۇرەككەپ» . ئۇ ئاخىر ئېغىر خىياللار ئىلكىدە پەيتۇنغا ئولتۇردى .

نولىناكخا كېتىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا جوگىنىدىرو كەلدى .

— يالغۇز كەلدىڭمۇ ، جوگىن ؟ — دېدى دادىسى .

— كىم بىلەن كەلسەم بولاتتى ؟

— رومىشىنمۇ كەلدىمىكىن دەيمىنا .

— ئوغۇل بالا ئۆچۈن سىزنىڭ ئەتىگەنكى مۇئامىلىڭىزگە بىرەر قېتىم ئۇچراشنىڭ ئۆزىلا كۇپايە . ئۇنىڭ ھازىر نېمە بولغانلىقىنى مەن بىلمەيمەن . بەلكىم مۇشۇ بىنارستىلا ئۇ ئۆزىنى دەريا-غا تاشلاپ ، گاڭگ قويىنىدىن ئۆزىگە مەڭگۈلۈك تىنچلىق تاپقاندۇ . مۇشۇ يەردىن كەتكەندىن كېيىن مەن ئۇنى كۆرمىدىم . ئۇ ماڭا ئىككىلىك خەت يېزىپ قالدۇرۇپ قويۇپتىكەن ، ئۇنىڭغىمۇ پەقەت : «مەن كەتتىم ، دوستۇڭ رومىشتىن» دېگەنىلا يېزىپتۇ . بۇ ئىشلارنىڭ تېگىگە مەن يېتەلمىگۈدەكمەن . مەنمۇ يولۇمغا ماڭاي . ماڭا قىلىۋاتقان خىزمىتىمدىن باشقىسى بىكار ئوخشايدۇ . مۇدىرلىق خىزمىتىمدە ھەممە ئىش ئاددىي ، ئېنىق ، ھېچقانداق ياپتا ئىش يوق . مۇنداق باش ـ ئايىغى يوق دەۋا ـ دەستۇرغىمۇ مەڭگۈ

ئۇچرىماسمەن .

— لېكىن ، خىمنولىنى قانداق قىلىدۇ ؟ — دېدى ئوننودا ئەپەندى ، — بىز ئۇنىڭ ئىشىنى ھەل قىلماي...

— مەن يەنە قانداق قىلىپ بېرەتتىم ؟ يەنە تالاشساق يەنە شۇ . مەن مۇنداق قىلايلى دەيمەن ، سىلەر ئۇنداق قىلايلى دەيسىلەر . بۇ ئىشقا ئەمدى مېنىڭ رايىم قالمىدى . يەنە مېنى بۇنىڭغا ئارىلاشتۇرۇۋالمىساڭلار . مەن چۈشەنگىلى بولمايدىغان نەرسىدىن بىزار-مەن . خىمنو ئادەم چۈشىنەلمىگۈدەك دەرىجىدە ئۆزگىرىپ كېتىپ-تۇ . ئۇنىڭدىكى سەۋر ـ تاقەتتەك ئەقلىم ھەيران . ئەتىگەنلىكىكە پويىزغا چۈشۈپ ماڭىمەن . يولدا بانكىپورغا چۈشۈپ ئۆتىمسەم بولمايدۇ ، — ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا ئالدىراپ چىقىپ كەتتى .

ئوننودا ئەپەندى بېشىنى سىلىغىنىچە چوڭقۇر خىيالغا چۆمۈپ ئولتۇرۇپلا قالدى . ئۇنىڭ كاللىسىغا بىرەر ئەقىل كىرمەيتتى . ئىنىڭغا بۇ دۇنيا يەشكىلى بولمايدىغان تېپىشماقلارغا تولغاندەك تۇيۇلدى .

ئاتمىشىنچى باب

ئارىدىن بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ، شويلودجا بىلەن دادىسى ئىككىسى نولىناكخالارنى يوقلاپ كەلدى . شويلودجا بىلەن كومولا يان ئۆيگە كىرىۋېلىپ نېمىلەرنىدۇ پىچىرلىشاتتى . خىمو-كورى بولسا چوكرو بورتى بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇردى .

— دەم ئېلىش ۋاقتىم توشۇپ قالدى ، — دېدى چوكرو بورتى ، — ئەتە گاجىپورغا قايتىمسام بولمايدۇ . ئەگەر خارىداس سىزنى زېرىكتۇرۇپ قويغان بولسا ، ياكى سىز...

— سىز يەنە كونا پاراڭنى قىلغىلى تۇردىڭىز ، قەدىرلىك ئەپەندى ، سىز نىمە ئۈيۈن ئويىنىماقچى بولۇۋاتىسىز ؟ سىز مۇشۇنداق قىلىپ جىيەنىڭىزنى ئېلىپ كەتمەكچىمۇ ، قانداق ؟

— ياقەي ، مەن كىشىگە بەرگەن سۆزۈمنى قايتۇرۇۋالمىد-

www.uyghurkitap.com

غانلاردىن ئەمەس . دېمەكچى بولغىنىم ، ئۇنىڭ بۇ يەردە ئۆزىنى سىزگە بىر ئاز ئوڭايسىزلىق تۇغدۇرۇپ قويىدىغان ئىش بولسا...

— پەقەت راست گەپ قىلمىدىڭىز ، — دېدى ئۇ ئاستا-كورى ، — خاتىرجەم بولۇڭ ، ئۇ ھازىر ئۇخلاۋاتىدۇ . ئۇخلاۋاتقان ، ئۇنى سىزمۇ ئوبدان بىلمىسىز ، شۇڭا...

— بولدى ، بولدى ، ئەمدى بۇ گەپنى قىلمىشايلى . سىز مېنىڭ كۆڭلۈمدىكىنى تاپتىڭىز . قېنى ، بۇياق خاتىرجەملىكىڭىز ماختاملىق ئەمەس ، قانداق ، دېگەن مەقسەتتە ئەتەي شۇنداق دەپ قويغانىدىم . مېنىڭ ھازىر ئەنسىرەيدىغىنىم پەقەت بىرلا ، ئۇ بولسىمۇ ، نولىناكخا ئەپەندىنىڭ ئۇنىڭغا ئۆچلۇكى كېلىپ قالارمىكىن دېگەنلىكى خىلىلىكى بار ، ئۇ ئەزەلدىن مۇشۇنداق . ئەگەر نولىناكخانىڭ كۆزىگە سەت كۆرۈنۈپ قالغانلىقىنى سەل - پەل سېزىپلا قالسا ، ئۇ قاتتىق ئازابلىنىپ قالىدۇ .

— ئەدىكى يوق گەپلەرنى قىلمۇاتىسىز ! نولىناكخا يامان كۆرۈپ قالارمىش تېخى . ئۇ يارىلىشتىن ئۇنداق ئادەم ئەمەس .

— ئېيتقىنىڭىز توغرا ، لېكىن خاتىرجەملىكىنى ئەقەدەر ياخشى كۆرىدىغانلىقىم ئۈزىڭىزگە مەلۇم ، شۇڭا ئۇنىڭ جىق غېمىنى يەيمەن . نولىناكخا ئۇنى يامان كۆرمەيدۇ دېگەن سۆز ئاڭلىماققا يامان ئەمەستەك قىلغىنى بىلەن ، لېكىن شۇنداق بولۇشنىڭ ئۆزىلا كۇپايە قىلماس . ئۇنىڭ سىلەر بىلەن بىر ئۆيلۇكتەك بولۇپ كەتكىنىنى كۆرمىگۈچە ، مەن ئۇنىڭدىن خاتىرجەم بولالمايمەن . ئۇ ئۆيگە تەزىپ قويىدىغان جاھاز ئەمەس ، بەلكى ئادەمغۇ ! ئەگەر نولىناكخا ئۇنى يامانمۇ كۆرمەسلىك ، ياخشىمۇ كۆرمەسلىك بىلەن چەكلىنىدىغان بولسا ، ئەگەر ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى مۇشۇ چەككە كېلىپ توختايدىغان بولسا ، ئۇ چاغدا مەن...

— قەدىرلىك ئەپەندى ، بۇ ئىشقا بۇنچىۋالا غەم قىلىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق . نولىناكخانىڭ تەبىئىتىدىن ئېيتقاندا ، ئۇنىڭ خاتىرجەملىكىنى بىر ئۆينىڭ كىشىسىدەك مۇئامىلە قىلىشى تۇرغان گەپ . نۇرغۇن ئىشلارنى سىرتىدىن قاراپلا بىر نېمە دېگىلى بولمايدۇ .

لېكىن ، شۇنى كېسىپ ئېيتالايمەنكى ، نولىناكخا ئۇنى زادى قانداق ئورۇنغا قويۇش لازىملىقىنى ئاللىبۇرۇن ئويلاندى . ئۇنى قانداق قىلغاندا بەختلىك قىلغىلى بولىدىغانلىقىنى ، قانداق قىلغاندا كۆڭۈللۈك تۇرمۇشقا ئىگە قىلغىلى بولىدىغانلىقىنى ھېلىھەم ئويلىنىۋاتىدۇ . بۇ چاغقىچە ئۇنىڭ خېلى غېمىنى قىلغاندۇ ، مەسىلە پەقەت بىزنىڭ بىلمىگەنلىكىمىزدە .

— بۇ گېپىڭىز مېنى قەۋەت خۇش قىلدى ، — دېدى چوكرو بورتى ، — شۇنداقتىمۇ ، مەن مېڭىشتىن ئاۋۋال نولىناكخا ئېپەندى بىلەن تەپسىلىي سۆزلىشىپ باقسام . دۇنيادا ئايال كىشىنىڭ بەختىنى ھەقىقىي تۇرده ئۆز زىممىسىگە ئېلىشنى خالايدىغان ئەر كىشى ئاز تېپىلىدۇ . ئەگەر خۇدا نولىناكخا ئېپەندىگە ئاشۇنداق ئالىيجاناب پەزىلەتنى ئاتا قىلغان بولسا ، مەن ئۇنىڭغا ، ئاللىقانداق ئەرزىمىگەن كەمتەرلىك بىلەن ئۇنىڭدىن ئۆزىڭىزنى يىراق تۇتماڭ ، دېيىشىم مۇمكىن . نولىناكخا ئېپەندى ئۇنى ئۆز ئائىلىسىنىڭ ئەزاسى دەپ ئېتىراپ قىلىشى ، قىلچە ئىككىلەنمەي شۇنداق قىلىشى كېرەك .

چوكرو بورتىنىڭ نولىناكخاغا بولغان ئەقىدىسى ئانىنىڭ قەلبىنى غۇرۇر ۋە خۇشاللىققا چۆمدۈردى .

— مەن سىزنى خاپا بولۇپ قالارمىكىن دەپ خاپىداسىنى نولىناكخانىڭ كۆزىدىن يوشۇرۇپ يۇرۇپتىمەن ، — دېدى خىمۇكورى ، — ئوغلۇمنىڭ ئەھۋالى ماڭا ناھايىتى ئېنىق ، مەن ئۇنىڭغا تامامەن ئىشىنىمەن .

— ئەمىسە ، مەن كۆڭلۈمدىكى گەپنى سىزگە يوشۇرماي ئېيتىۋېرەي ، ئاڭلىسام نولىناكخا ئېپەندى يېقىندا توي قىلغۇدەك ، كېلىنمۇ خېلى چوڭ بولۇپ قالغان ، بىزدەك ئاددىي كىشىلەر ئالمىغان مەلۇمانقا ئېرىشكەن قىز ئوخشايدۇ . شۇڭا ، ئۆزۈمچە بەلكىم خارىداس...

— چۈشەندىم ، توغرا دەۋاتىسىز . راستىنلا شۇنداق بولغان بولسا ، سىز خاتىرجەمسىزلىنىشكە ھەقلىق ئىدىڭىز . لېكىن ، ئۇ

www.uyghurkitap.com

توي بولمايدىغان بولدى .

— ياندىڭلارمۇ ؟

— چاي ئىچكۈزمىگەن تۇرساق ، بۇنىڭدا يېنىش - يېنىشسىز دېگەن گەپ بولامدۇ . ئۇ نولىناكخانىڭ خىيالىدىمۇ يوق ئىش دى . مەن ئۇنى توي قىلمامسەن دەپ سۈيلەۋېرىپتىمەن . ئەمدى ئۇنى ھەرگىز مەجبۇرلىمايمەن . خالىمىغان ئادەمگە مەجبۇرلاۋېرىشنىڭمۇ پايدىسى يوق ئىكەن . بەلكىم ئۇنىڭ تويىنى كۆرۈشكە نىسىپ بولماي ئۆلۈپ كېتەرمەن . ئىشقىلىپ ، خۇدانىڭ بۇيرۇغىنىنى ئالدىنئالا بىلىپ كەتكىلى بولمايدىكەن .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭ ! بىزدەك بۇرادەرلىرىڭىزنىڭ سىزگە پايدىسى تەگمەمسۇ ؟ ئوتتۇرىلىقتا ئەلچى بولۇپ ماڭغانغا ئوبدان زىياپەت ، ئۇستىلەپ سوۋغات تېگىدىغان گەپ . بۇ مېنىڭ نەپسىمنى تارتمايدۇ دەمسىز .

— شۇ ياخشى كۆڭلىڭىزگە خۇدايىم سىزنى كۆپ ياخشى كۈنگە ئېرىشتۈرسۇن ! كۆرۈپ تۇرۇپسىز ، نولىناكخامۇ چوڭ بولۇپ كەتتى . ئۇنىڭ مۇشۇ چاغقىچە توي قىلالمىغانلىقىغا پۇتۇنلەي مەن سەۋەبچى . مۇشۇ ئىش ئېسىمگە كېچىپ قالسىلا ناھايىتى ئازابلىنىپ كېتىمەن . شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن تاڭ ، ئۆزۈمچىلا ئالدىراپ ، نېرى - بېرىسىنى سۈرۈشتۈرمەيلا خەقنىڭ ئالدىغا بېرىپ قىز سوراپ يۈرۈپتىمەن . ئەمدى ئۇ تويدىن ئۈمىدىمنى ئۈزدۈم . شۇڭا ، ئەمدى سىلەر بولساڭلارمۇ ئويلىشىپ باقساڭلار ، زادى باشقا ئامال بارمۇ - يوقمۇ ، ھەرگىز ۋاقتىنى كەينىگە تارتمايلى ، مېنىڭمۇ ساناقلىقلا كۈنلىرىم قالدى .

— بۇ گېپىڭىزنى قويۇڭ ، — دېدى چوكرو بورتى ، — سىز پات پۈرسەتتە كېلىنگە ئىگە بولىسىز . مەن سىزگە قانداق كېلىنىڭىز ياقىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىمەن : ئانچە كىچىك بولمىسا ، سىزگە كۆيۈنسە ، ئىتائەتچان بولسا بولىدىغۇ ؟ بۇ شەرتكە توشمىغانلارغا بىزمۇ ئۇنمايمىز . بولىدۇ ، بۇ ئىشقا ئەمدى سىز كۆپ تەشۋىش چېكمەڭ . خۇدا خالىسا بۇ ئىشتا چاتاق يوق . ھازىر

قوشۇلسىڭىز ، خاتىرىڭىز بىلەن ئىككى ئېغىز سۆزلىشىپ چىقسام . ئۇنىڭغا كىشىلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا نەسىھەت قىلىپ قويای . مەن بېرىپ شويلودجانى چاقىرىپ قويای ، سىز بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرسۇن . ئالدىنقى قېتىم سىز بىلەن كۆرۈشكەندىن بۇيان ئۇ سىزنى پەقەت ئېغىزدىن چۈشۈرمەيدىغان بولۇپ قالدى .

— ياخشىسى ، ئۇچۇڭلار بىرگە ئولتۇرۇپ پاراڭلىشىۋېلىڭلار ، — دېدى خىمونكورى ، — مېنىڭ قىلىدىغان بىر ئاز ئىشىم بار .

چوكرو بورتى قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى .

— دۇنيادا سىزدەك ئادەمنىڭ بولغىنى مەندەك ئادەم ئۈچۈن غايەت زور بەخت ! — دېدى ئۇ ، — ئۇ ئىشىڭىزنىڭ نېمىلىكى بىر ئازدىن كېيىن بىزگە مەلۇم بولىدۇ . ھەر خىل شىرىنلىكلەرنى تەييارلاپ ، نولىناكخا ئەپەندىگە قىز تاپىمەن دەپ يۈرگەن تەلەيلىك براھمانىنى مېھمان قىلىۋېتەمسىز تېخى .

چوكرو بورتى ياندىكى ئۆيگە كىرگەندە ، كومولانىڭ كۆزىگە ياش ئېلىپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى ۋە ئۇندىمەستىن ئۇنىڭ چىرايىغا قاراپ قويدى ـ ده ، قىزىنىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇردى .

— دادا ، — دەپ سۆز باشلىدى شويلودجا ، — مەن بايانتىن كومولاغا ئەمدى ھەقىقىي ئەھۋالنى نولىناكخاغا ئېيتىدىغان پەيت كەلدى دەۋاتىمەن . لېكىن ، بۇ ئەقىلسىز خاتىراسىڭىز ھەدەپ مەن بىلەن جاۋابلىشىپ ئۇنمايدۇ .

— بولمايدۇ ، ئاچا ، — دېدى كومولا قىزىشقان ھالدا ، — خۇش بولاي ، ئەمدى ھەرگىز بۇ گەپنى ئاغزىڭىزغا ئالمىسىڭىز ، ئۇنداق قىلساق پەقەت بولمايدۇ .

— ئەجەب دىتىڭىز يوق ئىكەن ! — دېدى شويلودجا ، — مۇشۇ يەردە بىر ئېغىز گەپ قىلماي ، نولىناكخا ئەپەندى بىلەن خىمونلىنىنى توي قىلدۇرۇپ قويۇپ ئولتۇرماقچىمۇ ؟ سىلەر توي قىلغان كۈندىن بۇيان ، سىز قانچە جەبىر چەكمىدىڭىز ،

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

هەتتا هاياتىڭىزدىن ئايرىلغىلى تاس قالدىڭىز. ئەمدىلىكتە شۇنداق ئازابتىن بىرەرنى تارتقانغا نېمە بوپتۇ.

— نېمىلا دېگەنبىلەن، ئۆتمۈشتىكى ئىشلارنى ئېسىڭىزدىن چىقارغىلى بولمايدۇ، ئاچا، — دېدى كومولا، — شۇ نومۇسلۇق كۆتۈرۈپ يۈرگۈچە، ھەر قانداق تارتقۇلۇق بولسا تارتاي. ئۆزۈمگە نىسبەتەن ھازىرقى ئەھۋالىممۇ ناھايىتى ياخشى. ھازىرمۇ ناھايىتى كۆڭۈللۈك ئۆتۈۋاتىمەن. ئەگەر بۇ ئىش يېيىلىپ كەتسە، ماڭا بۇ ئۆيدە باش كۆتۈرۈپ يۈرۈشكە ئورۇن قالمايدۇ، سىز مېنى نومۇسىتىن ئۆلتۈرىسىز.

شويلودجا بۇ سۆزگە نېمە دەپ ئېتىراز بىلدۈرۈشنى بىلمىسىمۇ لېكىن ئۇنىڭ نەزىرىدە، نولىناكخانىڭ خىمنولىنىغا ئۆيلىنىشىگە يول قويۇش ھەقىقەتەن چىدىغۇسىز ئىش ئىدى.

— سىلەرچە توي بولارمۇ؟ — دەپ سورىدى چوكرو بورتى.

— بولمامدىغان، دادا، — دېدى شويلودجا، — نولىناكخا ئەپەندىنىڭ ئاپىسى قىزغا ئاللىقاچان پاتىھە بېرىپ بولدى.

— خۇدانىڭ شەپقىتى بىلەن پاتىھە بىكار قىلىندى. كومولا، سىز پەقەت ئەندىشە قىلماڭ، ئەزىزىم، نىيىتى دۇرۇس ئادەملەر ھامان ياخشى كۈنگە ئېرىشىدۇ.

كومولا بۇ سۆزنىڭ تېگىگە يېتەلمەي، كۆزىنى پارقىراتقىنىچە چوكرو بورتى تاغىغا قاراپ قالدى.

— توي بولمايدىغان بولدى، — دەپ چۈشەندۈردى چوكرو بورتى تاغا، — بۇ پەقەت نولىناكخانىڭ قوشۇلمىغانلىقىدىنلا ئەمەس، بەلكى ھازىر ئۇنىڭ ئانىسىمۇ ھوشىنى يىغدى.

بۇ سۆزدىن شويلودجا ئېيتقۇسىز خۇشاللىققا چۆمدى.

— ئاخىر بۇ بالا ـ قازادىن قۇتۇلۇپتۇق، دادا! — دەپ ۋارقىرىۋەتتى شويلودجا، — ئۇلارنىڭ توي قىلىدىغىنىنى ئاڭلاپ ئاخشام تۈن بويى كىرپىك قاقماي چىقتىم. نېمىلا دېگەنبىلەن، بۇ ئۆينىڭ ئىگىسى كومولاغۇ، شۇنداق تۇرۇقلۇق، ئۇ بۇ يەردە يات كىشىدەك يۈرۈپەرمەمدۇ؟ بىز قاچان بۇ ئىشنىڭ چىگىشىنى

چىقىرىمىز ؟

— ئالدىرىما ، شويلودجا ، ۋاقتى كەلگەندە بۇ ئىش ئۆزى ھەل بولىدۇ .

— ھازىرقى ئەھۋالىم ئۆزۈمگە ناھايىتى ياخشى . مەن ھېچقاندىق ئۆزگىرىش بولۇشنى خالىمايمەن . مەن ھازىرمۇ بەختلىك . مېنى تېخىمۇ بەختلىك قىلىمىز دەپ ئۇرۇنساڭلار ، ئاقىۋىتىتە مېنى تېخىمۇ يامان كۈنگە سېلىپ قويىسىلەر . قەدىرلىك تاغا ، مەن سىزدىن يالۋۇرۇپ ئۆتۈنەي ، بۇ ئىشنى ھېچكىمگە دېمەسكىز ، مۇشۇ يەردە باش چۆكۈرۈپ ئىشلەۋېرەي ، سىلەر مېنى خىيالىڭلاردىن چىقىرىۋېتىڭلار . مەن ھېلىھەم بەختلىكمەن ، — كومولا سۆزلەۋېتىپ بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتى .

بۇ ھالنى كۆرۈپ چوكرو بورتى يۇرىكىگە پىچاق تىققاندەك ئازابلاندى .

— نېمىلەرنى دەۋاتىسىز ، قىزىم ؟ بولدى ، يىغلىماڭ ! كۆڭلىڭىزنى چۈشۈپتۇرۇپتىمەن . بىز ھەرگىز سىزنى تەس كويغا سېلىپ قويمايمىز . تەقدىر ئىلاھىنىڭ بۇيرۇغىنى بار ، ھەممە ئىشنى ئالدىرىماي توغرىلايدۇ . بىز ھەرگىز تەنتەكلىك قىلىپ ئىشنى بۇزۇپ قويمايمىز ! مەن شۇنچە ياشقا كەلدىم ، قانداق ئىشقا ئارىلاشماسلىق كېرەكلىكىنى ئوبدان بىلىمەن .

دەل شۇ چاغدا ، ئومىش ئۆيگە كىردى . ئۇنىڭ چىرايىدىن ئادەتتىكىدەك كۈلكە يېغىپ تۇراتتى .

— ھە ، قانداقراق ، ئومىش ؟ — دەپ سورىدى چوكرو بورتى تاغا .

— رومىش ئەپەندى ئاستىنقى قەۋەتتە دوختۇر بىلەن كۆرۈشىۋاتىدۇ ، — دېدى ئومىش .

كومولانىڭ چىرايى دەرھال ئاقىرىپ كەتتى . چوكرو بورتى تاغا چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە :

— ۋايىم يىمەڭ ، ئەزىزىم ، بۇنىڭغا ئۆزۈم ئامال قىلاي ، — دەپلا پەلەمپەيدىن پەسكە چۈشۈپ كەتتى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— يۇرۇڭ ، رومىش ئەپەندى ، — دېدى ئۇ رومىشنىڭ قولـ
دىن تۇتۇپ تۇرۇپ ، — سىزگە بىر ئاز پارىكىم
— تاغا ، قەيەردىن پەيدا بولۇپ قالدىڭىز ؟ — دېدى ئۇ
ھەيرانلىق بىلەن .

— مەن بۇ يەرگە سىزنىڭ ئىشىڭىز بىلەن كەلدىم ، — دېدى
چوكرو بورتى تاغا ، — سىزنى ئۇچرىتىنىم ناھايىتى ياخشى بولـ
دى . تېزراق مېڭىڭ ، ۋاقىت ناھايىتى چەكلىك ، ئالدى بىلەن بىر
ئىشنى ئېنىقلىۋالايلى ، — ئۇ سۆزلىگەچ رومىشنى چوڭ يولغا
ئېلىپ چىقتى ، — رومىش ئەپەندى ، نولىناكخانىڭ ئۆيىگە نېمە
قىلغىلى كەلدىڭىز ؟

— نولىناكخا ئەپەندىنى ئالايىتەن ئىزدەپ كېلىشىمدىكى سەـ
ۋەب ، — دېدى رومىش ، — مەن كومولاغا ئالاقىدار بارلىق ئىشلارـ
نى ئۇنىڭغا ئوچۇق ئېيتماقچىمەن . مەن ھازىرغىچە ئۇنى ھاياتمـ
كىن دەپ يۇرىمەن .

— مۇنداق دەڭ ، ماقۇل ئۇنى ھاياتمۇ دەيلى ، نولىناكخا ئۇنى
ئۇچرىتانمۇ بولسۇن ، مۇشۇنداق ئەھۋالدا ، سىز بۇ ئەھۋاللارنى
ئۇنىڭغا ئۆز ئاغزىڭىز بىلەن دېسىڭىز ، بۇ سىزچە مۇۋاپىق بولارـ
مۇ ؟ تېخى ئۇنىڭ ياشانغان ئانىسىمۇ بار . ئۇ ھەقىقىي ئەھۋالدىن
خەۋەر تاپسا ، كومولا ئۇچۇن پايدىسىز بولۇپ قالارمىكىن .

— بۇ ئىشنىڭ ئۇلارنىڭ ئىجتىمائىي ئورنىغا نېمە تەسىر
كۆرسىتىدىغانلىقىنى مەن بىلمەيمەن ، — دېدى رومىش ، —
لېكىن مەن كومولانىڭ قىلچە گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى نولىناكخا
ئەپەندىگە چوقۇم بىلدۇرۇپ قويماقچىمەن . ناۋادا ئۇ ئۆلگەن تەقدىرـ
دىمۇ ، نولىناكخا ئەپەندى ئۇنىڭ روھىنى ئەزىزلەپ مەڭگۇ ياد
ئېتىپ تۇرۇشى كېرەك .

— مەن سىلەرنى ، ھازىرقى زامان ياشلىرىنى پەقەت چۈشەنـ
مەيمەن ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا ، — ئەگەر كومولا ھەقىقەتەن
ئۆلگەن بولسا ، ئۇنىڭ خاتىرىسى بىلەن نولىناكخانى پەرىشان قىـ
لىپ يۇرۇشنىڭ نېمە ھاجىتى ؟ نېمىلا دېمەڭ ، ئۇلار پەقەت بىر كېـ

چىلا ئەر ـ خوتۇن بولۇشقانغۇ.. ئاۋۇ ئۆينى كۆرۈۋاتامسىز؟ ھە، مانا مەن شۇ ئۆيدە تۇرىمەن، ئەتە ئەتىگەن كەلسىڭىز، مەن سىزگە ھەممە گەپنى ئېيتىپ بېرىمەن. مەن سىزدىن ئىلتىماس قىلىمەن، ئىككىمىز پاراڭلاشقۇچە، ھەرگىز نولىناكخا ئەپەندى بىلەن كۆرۈشمەي تۇرۇڭ.

چوكرو بورتى تاغا رومىشىنىڭ رازىلىقىنى ئالغاندىن كېيىن، ئۆيگە قايتىپ كىرىپ كومولاغا دېدى:

— ئەتە ئەتىگەنلىككە بىزنىڭ ئۆيگە بېرىڭ، ئەزىزىم. مېنىڭ-چە سىز رومىش ئەپەندىگە پۈتۈن ئەھۋالنى ئوچۇق چۈشەندۈرمىسە-ڭىز بولمايدۇ.

كومولا يەرگە قارىغىنىچە ھېچقانداق جاۋاب قايتۇرمىدى.

— بىزگە بۇنىڭدىن باشقا ئامال يوق، — چوكرو بورتى سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ھازىرقى زامانىنىڭ ياشلىرى قەدىمكى-لەرنىڭ تۇتقان يولىغا ھەرگىز ئىشەنمەيدۇ. پەقەت قورۇنماڭ، ئەزىزىم. قاراپ تۇرۇپ ھوقۇقىڭىزنى تارتقۇزۇپ قويسىڭىز بولماي-دۇ. بۇ سىزنىڭ بۇرچىڭىز، بۇنى ھەرگىز باشقا ئادەم سىزگە قىلىپ بەرمەيدۇ. بىز قانداق ئامال قىلغان بىلەنمۇ، سىز ئۇيىنىغان رولىنى ئويناپالمايسىز.

كومولا ئاۋۇالقىدەكلا بېشىنى سىلىپ ئۇندىمەي تۇرىۋەردى.

— بىز يولىڭىزدىكى پۈتلىكاشاڭلارنىڭ ھەممىسىنى دېگۈدەك ئېلىۋەتتۇق، قالغان ـ قالتقان ئىشنى ئۆزىڭىز بىر نېمە قىلىڭ، ئەمدى ئىككىلەنسىڭىز بولمايدۇ.

تۇيۇقسىز ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى، كومولا بېشىنى كۆتۈرۈپ، بوسۇغىدا تۇرغان نولىناكخانى كۆردى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرى توقۇ-نۇشتى. بۇ قېتىم ئۇ ئىلگىرىكىدەك دەرھال كۆزىنى قاچۇرۇپ چىقىپ كەتمىدى. ئۇنىڭ كومولاغا نەزەر سىلىشى ئىنتايىن قىسقا ۋاقىت داۋام قىلغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ تۇنجى قېتىملىق ھەقىقىي قاراش ئىدى. ئۇ ئىلگىرى كومولاغا زەن سىلىپ قاراشقا ئۆزىنى ھوقۇقسىز ھېسابلايتتى، لېكىن بۇ قېتىم ئۇنداق بولمىدى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى نادىرسى

كېيىن ئۇ شويلودجانى كۆرۈپ دەرھال بۇرۇلۇپ چىقىپ كەتـ
مەكچى بولۇۋىدى ، چوكرو بورتى ئۇنى توختىتىپ :
— توختاڭ ، نولىناكخا ئەپەندى ! بىز ھېچقايسىمىز يات ئادەم
لەر ئەمەس . بۇ مېنىڭ قىزىم شويلودجا بولىدۇ . ئۇنىڭ ئىسمى
كېسەل بولۇپ قالغاندا سىز بېرىپ كۆرگەن .
شويلودجا نولىناكخاغا تەزىم قىلدى .
— قىزىڭىز ياخشى بولۇپ قالغاندۇ ؟ — دېدى ئۇ شويلودجا
نىڭ سالامىنى ئېلىپ ئېلىپ .
— ئۇ پۈتۈنلەي ياخشى بولۇپ كەتتى ، — دېدى شويلودجا .
— سىز بىزلەن ئولتۇرۇپ سۆزلەشكىدەك پۇرسەت
بولمىدى ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا ، — كېلىڭ ، پاراڭلىشىپ
ئولتۇرايلى .
چوكرو بورتى تاغا ئۇنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلىپ بولۇپ
يېنىغا قارىغانىدى ، كومولا كۆرۈنمىدى ، ئۇ ئۆيدىن چىقىپ كەتكە
نىدى . نولىناكخانىڭ كۆزلىرىدىكى سېھرىي كۈچ كومولانىڭ قەل
بىنى شادلىق ھاياجانغا چۆمدۈرگەن ، ئۆزىنى سەل بېسىۋېلىش
ئۈچۈن ئۆزىنى چەتكە ئالمىسا بولمايدىغان ھالغا كېلىپ قالغانىدى .
شۇ ئەسنادا ، خىمونكورى ئۆيگە كىردى .
— مەن سىزنى يەنە ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم ، — دېدى ئۇ
چوكرو بورتىغا ، — غىزا تەييار بولۇپ قالدى .
— سىز ئاشخانىغا كىرىپ كەتكەندىن بېرى ، مېنى قاچان
«ئاۋارە» قىلىدىكىن ، دەپ شۆلگەيلىرىمنى ئېچىمگە يۇتۇپ ئول
تۇرغانىدىم ، — دەپ جاۋاب بەردى چوكرو بورتى تاغا .
ئۇ قورساقنى تويغۇزۇپ بولغاندىن كېيىن ، يەنە مېھمانخانىغا
كىرىپ ، نولىناكخا بىلەن ئۇنىڭ ئانىسىغا :
— سىلەر بىر ئاز ئولتۇرۇپ تۇرۇڭلار ، مەن ھېلى كېلە
مەن ، — دېدى .
ئۇ ئۆيدىن چىقىپ كېتىپ بىر - ئىككى مىنۇت ئۆتمەيلا
كومولانى باشلاپ كىردى ، شويلودجامۇ ئۇلارنىڭ كەينىدىن

كىردى .

— نولىناكىخا ئەپەندى ، — دەپ سۆز باشلىدى چوكىرو بورتى ، — سىز بىزنىڭ خاريداسقا ھەرگىز يات ئادەم قاتاريدا مۇئامىلە قىلماڭ . بۇ بىچارە قىزنى سىلەرگە قالدۇرۇپ كەتمەكچى- مەن . مەن سىزدىن ، ئانىڭىزدىن ، قايسى جەھەتتىن بولمىسۇن ، بۇ قىزنى ئۆز ئۆيۈڭلارنىڭ كىشىسىدەك قارىشىڭلارنى سورايمەن . ئۆمۈرۈڭايەت ئىككىڭلارنىڭ خىزمىتىدە بولۇشتىن باشقا ئۇنىڭ ھېچقانداق تىلىكىمۇ يوق . ئۇ بىلىپ تۇرۇپ سەۋەنلىك ئۆتكۈزمەي- دۇ ، بۇنىڭغا مانا مەن كېپىل .

— بۇنىڭدىن سىز خاتىرجەم بولۇڭ ، ئەپەندى ، — دېدى خىمونكورى ، — بىز خاريداسنى ئۆزىمىزنىڭ قىزىدەك كۆرۈۋاتە- مىز . تا ھازىرغىچە ئۇنىڭ قىلىدىغان ئىشىنى كۆرسىتىپ بېرىمەن دەپ ئارتۇقچە ئويلىنىپ كېتىشكىمۇ توغرا كەلمىدى . ئۇزۇن يىللا- ردىن بېرى مەن ئىگىدارچىلىق قىلىپ كېلىۋاتقان ئاشخانا ، ئامبار- لارنىڭ ھەممىسى ھازىر ماڭا پۈتۈنلەي ئالاقىسىز بولۇپ قالدى . خىزمەتكارلارمۇ مېنى خوجايىن ھېسابلىمايدۇ . نېمىشقىكىن ، بار- غانسېرى ئۆزۈمگە ئىگە بولالمايۋاتىمەن . بۇرۇن ئاچقۇچلارغا ئۆزۈم ئىگىدارچىلىق قىلىدىغان ، قانداق بولدى ، خاريداس ئۇنىمۇ قولغا كىرگۈزۈۋالدى . قېنى ، ئېيتىڭچۇ ، سىز بۇ كىچىك قاراقچىڭىز ئۇچۇن يەنە نېمە تەلەپ قىلماقچى؟ سىز بايامقى گەپلىرىڭىزنى باھانە قىلىپ ئۇنى ئېپكەتمەكچىمۇ؟ ئۇنداق قىلىدىغان بولسىڭىز ، بۇ چوڭ بۇلاڭچىلىق بولىدۇ ، جۇمۇ !

— مەن ئۇنىڭغا كېتەيلى دېگەن تەقدىردىمۇ ئۇ ئۇنمايدۇ ، بۇنىڭدىن خاتىرجەم بولسۇن ، — دېدى چوكرو بورتى ، — سىلەر ئۇنى شۇنچىلىك سېھىرلىۋاپسىلەركى ، ئۇ بۇ ئۆيدىن باشقا يەردىمۇ ئادەملەرنىڭ بارلىقىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇغان ئوخشايدۇ . بە- چارە قىز ، كۆپ مۇشەققەتلەرنى تارتقان ، مانا ئەمدى بۇ يەردە ئۆزىگە ئاراملىق تاپتى . قادىر ئىگەم ئۇنىڭغا مەڭگۈ مۇشۇنداق ئاراملىق ئاتا قىلسۇن ، ئۇنىڭغا سىلەرنىڭ شەپقىتىڭلار مەڭگۈ يار

ئۇيغۇرچە كىتابلار تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى نادىرسى

بولسۇن . بۇ مېنىڭ ئايرىلىش ئالدىدىكى پاتمۇ-پات ئۇ سۆزلەۋېتىپ كۆز ياشلىرىنى توختىتالماي قالدى .

نولىناكخا باشتىن - ئاياغ قىمىرلىماي ئولتۇرغىنىچە قۇلاق سالدى .

مېھمانلار ئۇزىغاندىن كېيىن ، ئۇ ئاستا ئۆزىنىڭ خانىسىگە كىرىپ كەتتى . پېتىۋاتقان قۇياشنىڭ نۇرى ئۇنىڭ خانىسىنى ئۇياتچان كېلىنچەكتىكى يۇزىدىكى ئانار رەڭگىدەك قىزىللىققا چۆمدۇرۇگەندى . قانغا ئوخشاش قىزىل نۇرلار گويا ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا سىڭىشىپ تومۇر - تومۇرلىرىدا ئۇرغۇماقتا ئىدى .

بۇگۈن ئەتىگەندە ، ئۇنىڭ ھىندىستانلىق بىر دوستى ئۇنىڭغا بىر سېۋەت ئەتىرگۈل ئەۋەتكەنىدى . خىمونكورى ئۇنى كومولاغا تاپشۇرىدى . ئۇ بىر قىسىم گۈللەرنى گۈلدانغا سېلىپ نولىناكخانىڭ خانىسىگە قويۇپ قويغانىدى . ھازىر بۇ گۈلدىن چىقىۋاتقان خۇش پۇراق گۈپۈلدەپ ئۇنىڭ دىمىغىغا ئۇرۇلاتتى . جىمجىتلىق ئىچىدە ، قىزىل شەپەق ، ئەتىرگۈلنىڭ خۇشبۇي ھىدى قوشۇلۇپ ئۇنىڭ قەلبىنى دولقۇنلاندۇرماقتا ئىدى .

ئۇ ئۇزۇن يىللار مابەينىدە ئۆز نەپسىنى تەرك قىلىدىغان ، مەنسى يوق ، رىيازەتلىك ھاياتقا قۇل بولۇپ ئۆتكەنىدى . مانا ئەمدى ئۇنىڭغا كۆپ تارلىق چالغۇنىڭ يېقىملىق ناۋاسى ئۆز ئەترا-پىدا ياڭراۋاتقاندەك ، پۈتكۈل ئالەم كۆزگە كۆرۈنمەس رەققاسلارنىڭ ئايىغىدىكى قوڭغۇراقلارنىڭ زىل ساداسىغا تولغاندەك بىلىنىدى .

دېرىزە ئالدىدا تۇرغان نولىناكخا كەينىگە بۇرۇلۇپ ، كارىۋات بېشىغا قويۇلغان بىر دەستە گۈلنى كۆردى . گويا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا گۈللەر ئەمەس ، تىكىلىپ تۇرغان كۆزلەر ئۇنىڭ قەلب قەسىرى ئالدىدا تەلمۈرۈپ ، ئۇنىڭغا سۆزسىز ئىلتىجا قىلىۋاتقان-دەك بىلىنىدى .

ئۇ گۈلدىن بىر تال ئالدى . سارغۇچ كەلگەن بۇ گۈل تېخى ئېچىلمىغان غۇنچە بولسىمۇ ، پۇرىقى دىماغنى يارىتتى . ئۇنىڭ گۈل سىقىمىدىغان بارماقلىرىغا كىمىنىڭدۇ بىر سىنىڭ قولىنىڭ ھارارىتى

تەگكەندەك بىلىندى ـ دە ، پۇتۇن ۋۇجۇدى ئىختىيارسىز جۇغۇلداپ كەتتى . ئۇ بۇ يۇمران غۇنچىنى لېۋىگە تەگكۈزدى ، كۆزلىرىگە سۈرتتى .

پېتىۋاتقان قۇياشنىڭ ئاداققى نۇرلىرى گۈگۈم ئاسمىنىنى يورۇتماقتا ئىدى . نولىناكخا خانىسىدىن چىقىپ كېتىشتىن ئاۋۋال كارىۋىتىغا بېرىپ ، ھېلىقى ئەتىرگۈلنى ياستۇقىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى . بېشىنى شۇنداق كۆتۈرۈشىگە ، كۆتۈلمىگەندە ، كارىۋىتىنىڭ ئايىغ تەرىپىدە تۇگۈلۈپ ياتقان بىرسىنى كۆرۈپ قالدى ، بۇ ، كومولا ئىدى . بىچارە قىز يۈزىگە پەرەنجىسىنى پۈركىۋالغان بولۇپ ، خجىللىقتىن ئۆزىنى قەيەرگە قويۇشنى بىلمەي قالغانىدى . ئاھ ، ئەمدى خجىل بولۇش پەيتى ئەمەس ئىدىغۇ !

ئەسلىدە ، كومولا نولىناكخانىڭ كارىۋىتىنى تۈزەشتۈرۈپ ، ئەتىرگۈلنى جايلاشتۇرۇپ بولۇپ چىقىپ كەتمەكچى بولۇپ تۇرغانىدا ، تۇيۇقسىز نولىناكخانىڭ ئايىغ تىۋىشى ئاڭلىنىپ قالغانىدى . شۇنىڭ بىلەن ، ئۇ ئالدىراشچىلىقتا ئۆزىنى مۇشۇ يەرگە ئالغانىدى . ئۇ نە قېچىشنى ، نە مۆكۈشنى بىلمەي تۇرغاندا ، نولىناكخا ئۇنى كۆرۈپ قېلىپ تولىمۇ ئوڭايسىز ھالغا چۈشۈرۈپ قويدى .

ئۇنى خجىلچىلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ، نولىناكخا قەدەملىرىنى چوڭ ـ چوڭ ئېلىپ ئىشىك تامان ماڭدى ، لېكىن بوسۇغا ئالدىغا كەلگەن چاغدا ، نېمىشقىدۇ يۈرىكى باشقىچە بولدى ـ دە ، ئىككىلىنىپ توختاپ قالدى . ناھايەت ، ئۇ كەينىگە بۇرۇلدى ۋە ئىڭىشىپ تۇرۇپ كومولاغا دېدى :

— ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ ، ئۆزىڭىزنى مەندىن قاچۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق !

ئاتمىش بىرىنچى باب

ئەتىسى ئەتىگىنى كومولا چوكرو بورتىلارنىڭ ئۆيىگە باردى ۋە ئادەم يوق چاغدا شويلودجانى بىر چەتكە تارتىپ قىزغىن قۇچاق-

لىدى .

— بۇگۈن نېمە ئىشقا مۇنچىلىك خۇشالدۇرۇ- قىسىز ، ئاكا ، ئېيتىپ بېرە- كىسىم ؟ — دەپ سورىدى شويلودجا ئۇنىڭ ئۇچىسىنى سىلاپ تۇرۇپ .

— ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن ، ئاچا ، ئىشقىلىپ ، ئازابلىق كۈنلىرىم ئەمدى تۈگىگەن ئوخشايدۇ .

— بۇ گەپنى ماڭا دەپ بەرمىسىڭىز ئۇنىمايمەن . تۇنۇگۈن كەچ كىرگۈچە سىز بىلەن بىللە ئىدۇققۇ ، بىز كېتىپلا يېڭى بىر ئىش بولغان ئوخشمامدۇ ؟

— ئېيتقۇدەك بىر ئىشقۇ بولغىنى يوق ، لېكىن شۇنداقتىمۇ ، مەن ئۇنى ئۆزۈمگە مەنسۇپتەك ھېس قىلىۋاتىمەن ، خۇدانىڭ ئەمدى ماڭا رەھمى كەلگەن ئوخشايدۇ .

— بۇ ئوبدان ئىشقۇ ، قەدىرلىكىم . بىراق ، سىرىڭىزنى مەندىن يوشۇرماڭ ، ھەممىنى ماڭا سۆزلەپ بېرىڭ ! — دېدى شويلودجا .

— مەن سىزدىن ھېچنېمە يوشۇرمايمەن ، ئاچا ، راستىنى دېسەم ، نېمە دېيىشىمنى بىلمەيۋاتىمەن . بۇگۈن ئەتىگەن ئورنۇمدىن تۇرغاندا ، ھايات ماڭا يېڭى مەنە ئىنئام قىلغاندەك تۇيۇلدى . قەلبىم ئاجايىپ خۇشاللىقلارغا چۆمگەندەك ، قىلىۋاتقان ئىشلىرىمۇ ئاللىقاندەك يەڭگىللەپ قالغاندەك تۇرىدۇ . پۈتكۈل ئارزۇ - ئارمانلىرىم ئەمەلگە ئاشقان ئوخشايدۇ . پەقەت قولۇمغا كەلگەن نەرسىدىن ئايرىلىپ قالمەنمىكىن دەپلا ئەنسىرەيمەن . خۇدانىڭ ماڭا بۇنداق بەختنى ئۆمۈرۋايەت نېسىپ قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ .

— مېنىڭچە ، ئەمدى سىزنىڭ ئىشىڭىز ئوڭغا تارتتى . ئەمدى سىزنىڭ بەختىڭىزگە ھېچكىم توپا چاچالمايدۇ . سىز بەھرىمەن بولۇشقا تېگىشلىك بەختنى چوقۇم ئۆسۈمى بىلەن قايتۇرۇۋالىسىز .

— ياق ، ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭ ، ئاچا . سىز دېگەن «ئۆسۈم» ئاللىقاچان قولۇمغا كەلگەن . پىشانەمگە پۈتۈلگەن تەقدىردىن رەنجىيدىغان ھېچنەرسىم يوق . ماڭا باشقا ھېچ نەرسە كېرەك ئەمەس .

دەل شۇ چاغدا ، چوكرو بورتى تاغا ئۆيگە كىرىپ كەلدى .
— سىز نېرىقى ئۆيگە بىر چىقىپ كىرسىڭىز ، ئەزىزىم ، — دېدى ئۇ كومولاغا ، — رومىش ئەپەندى كەلدى .
چوكرو بورتى تاغا بۇ يەرگە كىرىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ بىلەن رومىش ئوتتۇرىسىدا مۇناق پاراڭلار بولۇنغانىدى .
— كومولا بىلەن ئىككىڭلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولغان ئەھۋاللار ماڭا ئايان ، — دېدى ئۇ رومىشقا ، — ھازىر سىزگە بېرىدىغان مەسلىھىتىم : كومولانى ئۇنتۇڭ ، ئۆزىڭىزنىڭ يېڭى تۇرمۇش يولىڭىزغا قەدەم قويۇڭ . ئەگەر كومولا ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھەل قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار بار دەپ قارىسىڭىز ، ئەمدى ئۇنى خۇداغا قويۇڭ ، ھەرگىز قايتا ئۇرۇنۇپ يۈرمەڭ .
— مەن كومولا بىلەن بولغان ئالاقەمنى ئۆزۈشتىن ئىلگىرى ، چوقۇم نولىناكخا ئەپەندىگە بارلىق ئەھۋاللارنى ئېچىپ ئېيتىشىم كېرەك . ئۇنىڭسىز كۆڭلۈمنى تىنچلايدۇ ، يېڭىچە تۇرمۇش يولىغىمۇ قەدەم قويالمايمەن . بەلكىم ھازىر كومولانىڭ ئىشىنى مۇھاكىمە قىلىپ ئولتۇرۇش ھاجەتسىزدۇ ، بەلكىم ھاجەتسىزمۇ ئەمەستۇ . پۇتۇنلەي ھاجەتسىز دەپ قارالغان تەقدىردىمۇ ، مەن ئېيتىشقا تېگىشلىك گەپلىرىمنى ئېيتىۋالمىسام ، ھەرگىز كۆڭلۈم تىنچلايدۇ .
— بولىدۇ ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا ، — بىر ئاز ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ ، مەن ھېلى كېلىمەن .
رومىش دېرىزە ئالدىغا كېلىپ ، كوچىدا ئۆتكەن ـ كەچكەنلەرگە سوغۇق نەزەر تاشلاپ تۇراتتى ، تۇيۇقسىز ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى . ئۇ بۇرۇلۇپ ئارقىسىغا قارىۋىدى ، بېشى يەرگە تەگكۈدەك ئېگىلىپ تەزىم قىلىپ تۇرغان بىر قىزنى كۆردى . قىز ئۆز قامىتىنى كۆتۈرۈپ رۇسلانغاندىن كېيىن ، رومىش : «كومولا !» دەپ ۋارقىرىغىنىچە ئۇنىڭغا تاشلاندى .
ئۇنىڭ ئالدىدا ھەقىقەتەن كومولا تۇراتتى ، ئۇ ئۇندىمەي ، قىمىرلىماي تۇراتتى .

— خۇداغا شۈكۈر ! رومىش ئەپەندى ، دېدى كومولانىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ كىرگەن چوكرو بورتى تاغا كومولانىڭ بەختسىز تەقدىرى ئاياغلىشىش ئالدىدا ، پارلاق ئىستىقبال كۈلۈمسىرەۋاتىدۇ . ئۇ زور خەتەرگە دۇچ كەلگەن چاغدا ، ئۇنى قۇتۇلدۇرغان . ھالبۇكى ، بۇ ئىش سىزگە نۇرغۇن كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئېلىپ كەلدى . ئەمدى سىلەر ئايرىلىش ئالدىدا تۇرد- سىلەر ، ئۇ سىزدىن نۇرغۇن ئىلتىپات كۆردى . بۇنداق چاغدا ئۇ سىزگە گەپ قىلماي كېتەلمەيدۇ . ئۇ ھازىر سىز بىلەن خوشلاشقە- لى ، سىزنىڭ دۇئايىڭىزنى ئالغىلى كەلدى .

رومىش بىر ھازاغىچە نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قالدى .

— خوش ، خۇداغا ئامانەت ، كومولا ، — دېدى ئۇ سەلدىن كېيىن ، — بىلىپ ـ بىلمەي كۆڭلىڭىزنى رەنجىتىپ قويغان يەرلىرىم بولسا ، كەچۈرۈڭ .

كومولا ئۆزىنى تامغا تىرەپ ئارانلا تۇراتتى . ئۇ بىر ئېغىزمۇ سۆزلىيەلمىدى .

بىر ئازدىن كېيىن رومىش يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇردى :

— ماڭا ھاۋالە قىلىدىغان گېپىڭىز بولسا ياكى مەن بېرىپ چۈشەندۈرۈشكە تېگىشلىك ئىشلار بولسا ئېيتىۋېرىڭ ، مەن چوقۇم ئورۇنلايمەن .

— مەن سىزدىن ئۆتۈنەي ، مۇشۇ ھەقتە ھېچكىمگە تىنمىسـ- ڭىز ، — دېدى كومولا ئىككى قولىنى كۆكسىگە قويۇپ .

— خېلى ئۇزۇن زامانغچە ، سىز ھەقتە ھېچكىمگە گەپ قىلمىدىم ، — دېدى رومىش ، — بۇ ئىشلارنى ئىچىمگە سىلىپ يوشۇرۇش ماڭا ھېسابسىز ئازاب بېغىشلىغان بولسىمۇ ، مەن يەنە لېۋىمنى چىشلەپ يۇرىۋەردىم . پەقەت بۇنىڭدىن بىر نەچچە كۈن بۇرۇن ، مەن سىزنى بۇ دۇنيانىڭ غەم ـ غۇسسىسىدىن خالاس بولدى دەپ ئىشەنگەن چېغىمدىلا ، سىز ھەقتە باشقىلارغا سۆز ئاچتىم . بۇمۇ بىر ئائىلىنىڭ بىر نەچچە كىشىسى بىلەنلا چەكلەنـ- دى . مېنىڭچە ، بۇ ئىشنىڭ سىزگە ھېچقانداق زىيىنى يوق . راس-

تىنى ئېيتقاندا ، بەلكىم بۇنىڭ سىزگە بىر ئاز پايدىسى تېگىپ قېلىشى مۇمكىن . تاغىمىزنىڭ پۇتۇن ئەھۋالىدىن خەۋىرى بارلىقى ئېنىق ، ئەمدى ھېلىقى ئوننودا ئەپەندى بىلەن ئۇنىڭ قىزى...

— سىز خىمنولىنىنى دېمەكچىغۇ دەيمەن ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا لوقما سېلىپ ، — ئۇلارمۇ كومولانىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر تاپقانمىدۇ ؟

— خەۋەر تاپتى ، — دېدى رومىش ، — ئەگەر ئۇلارغا يەنە بىرەر نەرسىنى خەۋەر قىلماق زۆرۈر بولسا ، مەن تەييار . مېنىڭ باشقا ئارزۇ ـ تىلىكىمۇ يوق . باشقا نەرسىلەرغۇ تۇرۇپ تۇرسۇن ، ھەتتا ھاياتىمدىمۇ زور تالاپەت تارتتىم . ھازىر قەلبىمنى باغلاپ تۇرغان بارلىق رىشتىلەردىن ئۆزۈل ـ كېسىل ئادا بولۇشتىن باشقا ھېچقانداق ئارزۇيۇمۇ يوق . بولسا بوينۇمدىكى قەرزلەرنى دەرھال ئادا قىلىپ بالدۇرراق ئەركىنلىككە ئېرىشسەم .

— ياق ، رومىش ئەپەندى ، — دېدى چوكرو بورتى تاغا ئۇنىڭ قولىنى مەھكەم قىسىپ تۇرۇپ ، — بىزنىڭ سىزگە ھېچقانداق تەلىپىمىز يوق . ئۆزىڭىزمۇ يەتكۈدەك جەبىر چەكتىڭىز ، خۇدايىم بۇنىڭدىن كېيىن سىزنى ئەركىن ـ ئازادە ، بەختلىك ، غەمسىز ھايات كەچۈرۈشكە نېسىپ قىلسۇن .

— ئەمدى مەن كېتەي ، — دېدى رومىش كومولاغا بۇرۇلۇپ . كومولا يەنىلا ئۇنچىقماستىن ، بېشى يەرگە تەگكۈدەك ئىگىلىپ ئۇنىڭغا تەزىم قىلدى .

رومىش خۇددى چۈشەكەۋاتقاندەك بىر ھالەتتە كوچىغا چىقتى . «خەيرىيەت ، كومولانى ئۇچراتقىنىم ناھايىتى ياخشى بولدى ، — دېدى ئۆز ـ ئۆزىگە پىچىرلاپ ، — بۇ قېتىمقى ئۇچرىشىش بىلەن بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدىكى بۇ ئاجايىپ سەرگۈزەشتە ئوبدان ئاياغلاشتى . گەرچە ئۇنى گاجىپوردىكى ئۆيىمىزدىن چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر قىلغان نەرسىنى ھازىرغىچە ئايدىڭلاشتۇرالمىغان بولساممۇ ، لېكىن شۇنىسى ناھايىتى ئېنىقكى : مەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ئارتۇقچە . مېنىڭ ئۆزۈمدىن باشقا ھېچكىمگە كېرىكىم قالمىدى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرسى

ئەمدى چەكسىز كەتكەن تىرىكچىلىك دۇنياسىدا ئۆز تۇرمۇشۇمنى داۋام ئېتەي . ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسلەپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى قالمىدى » .

ئاتمىش ئىككىنچى باب

كومولا ئۆيگە كىرگەندە ، ئوننودا ئەپەندى بىلەن خىمنولىنىڭ خىمونكورى بىلەن سۆزلىشىپ ئولتۇرغىنىنى كۆردى .

— ھە ، مانا خاتىرجەم كەلدى ! — دەپ توۋلىۋەتتى خىمونكورى ئۇنى كۆرۈپلا ، — دوستۇمنىڭ بىلەن ئۆيىمىزگە چىقىپ بىرەيلى ، پاراڭلىشىپ ئولتۇرساڭلار قانداق ، قىزىم ؟ بىز بۇ يەردە ئوننودا ئەپەندى بىلەن چاي ئىچىشىپ ئولتۇرايلى .

خىمنولىنىڭ كومولانىڭ ئۆيگە كىرىپلا ، ئۇنىڭ بوينىنى قۇچاقلىغىنىچە توۋلىدى : «كومولا !»

— سىز مېنىڭ ئىسمىمنى نەدىن بىلىسىز ؟ — دەپ سورىدى كومولا . ئۇنىڭ چىرايىدىن ھەيرانلىق ئالامىتى كۆرۈنمەيتتى .

— بۇرۇنقى ئەھۋالىمىزنى بىرسىدىن ئاڭلىدىم . نېمىشقىكىن ـ تاڭ ، ئىشقىلىپ ، شۇ پاراڭلارنى ئاڭلىغان ھامان ، مەن سىزنى چوقۇم كومولا دەپ ئويلىدىم .

— مەن ئۆز ئىسمىمنى باشقىلارغا بىلدۈرۈشنى خالىمايمەن ، — دېدى كومولا ، — ئۇ ئىسىم مەن ئۈچۈن لەنەت تامغىسى بولۇپ قالدى .

— لېكىن ، بۇ ئىسمىڭىز سىزنىڭ ھوقۇقىڭىزنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ بېرەلەيدۇ .

كومولا بېشىنى چايقىدى .

— مەن ئۇنداق ھېسابلىمايمەن . مېنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرگۈدەك ھېچقانداق ھوقۇقۇمۇ يوق . ھېچقانداق ھوقۇقنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىمۇ خالىمايمەن .

— ئېرىڭىزدىن شۇ ئىشلارنى يوشۇرۇپ يۈرۈۋېرىشكە سىزنىڭ

زادى نېمە ھەققىڭىز بار؟ سىز نېمىشقا ئۆز تەقدىرىڭىزنى ئۇنىڭ قولىغا تاپشۇرمايسىز؟ سىز ئۇنىڭدىن ھەر قانداق ئىشنى يۇشۇرماسلىقىڭىز كېرەك.

كومولانىڭ چىرايى شۇئان تاتاردى. ئۇ خىمنولىنىغا دەيدىغان گەپ تاپالمايۋاتقاندەك، ئىلاجسىز قاراپ تۇرۇپ كەتتى، ئاخىر كارىۋاتقا قىڭغايدى ـ دە، سۆز باشلىدى:

— ئەمەلىيەتتە، مەندىن ھېچقانداق سەۋەنلىك ئۆتكەن يوق. شۇنداق تۇرۇقلۇق، زادى نېمە ئۈچۈن بۇنداق نۇمۇسلىنىپ يۈرگىنىمنى بىر خۇدادىن بۆلەك ھېچكىم بىلمەيدۇ! مەن ھېچقانداق گۇناھ قىلماي تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن مۇنچىلىك جازا تارتىمەن؟ مەن قانداقمۇ بۇ ئىشلارنى ئۇنىڭغا دېيەلەيمەن؟

— بۇ ھېچقانداق جازا ئەمەس، بەلكى گۇناھتىن ساقىت بولۇشنىڭ يولى. سىز دەسلەپتىلا راست گەپنى قىلماي ئۆزىڭىزنى بىر تۈيۈق يولغا چۈشۈرۈپ قويۇپسىز. ئەگەر ئېرىڭىزدىن بۇ ئىشنى يوشۇرىۋەرسىڭىز، بۇ پالاكەتچىلىكتىن مەڭگۈ قۇتۇلالمايسىز. ئەمدى قالغان ئىشنى خۇدانىڭ ئىرادىسىدىن كۆرۈپ، ئۆزىڭىزنى بۇ تۈيۈق يولدىن قۇتۇلدۇرۇڭ.

— مەن ھەممە نەرسىدىن مەھرۇم قىلىشتىن ئەنسىرەپ بۇ ئىشنى ئېيتىشقا جۈرئەت قىلالمىغانىكەنمەن. كۆڭلىڭىزدىكىنى چۈشەندىم. بوپتۇ، ئاقىۋىتى قانداق بولسا بولسۇن، مەن ئەمدى ئۇنىڭغا ئېيتىمەن. ئەمدى ھەرگىز ئۇنىڭدىن بۇ ئىشلارنى يوشۇرمايمەن، — كومولا سۆزلەۋېتىپ قوللىرىنى مەھكەم كىرىشتۇردى.

— سىز ئەمدى قانداق ئۇسۇل قوللىنىشنى خالايسىز؟ — دېدى خىمنولىنى مېھرىبانلىق بىلەن، — كىشى قويامسىز ـ يا؟

كومولا قايتا ـ قايتا باش چايقىدى.

— ياق، بۇ ئىشقا ھەرگىز كىشى قويمايمەن. چوقۇم ئۆزۈم بېرىپ ئېيتىمەن. سىز مېنى قىلالمامدىكىن دەپ ئويلاپ قالماڭ.

— ئۇنداق قىلسىڭىزغۇ قالتىس ياخشى بولىدۇ، — دېدى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

خمنولىنى ، — بۇنىڭدىن كېيىن كۆرۈشەلەيمىز — يوق — بۇنىسى ناتايىن ، سىزگە شۇنى ئېيتىپ قويغىلى كەلگەنىدىم ، بۇ ئەقە ماڭىدىغان بولۇپ قالدۇق .

— نەگە ماڭىسىلەر ؟

— كالكۇتتىغا ، بولدى ، ئەمدى سىزنىڭ ۋاقتىڭىزنى ئالماي ئەتىگەندە بىر مۇنچە ئىشلىرىڭىز بار . ئەمىسە ، مەن ماڭاي ، سىڭلىم . مۇشۇنداق بىر ئاچام بار ئىدى دەپ ئەسلەپ تۇرارسىز .

— كەلگۈسىدە چوقۇم ماڭا خەت يېزىپ تۇرۇڭ ، ماقۇلمۇ ؟ — دېدى كومولا ئۇنىڭ قولىنى قىسىپ تۇرۇپ .

خمنولىنى خەت يېزىپ تۇرۇشقا ۋەدە بەردى .

— سىز ماڭا مەسلىھەت بېرىپ تۇرۇڭ ، خېتىڭىزنىڭ ماڭا چوقۇم مەدەت بېرىپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن .

خمنولىنى ئىختىيارسىز كۈلۈمسىرىدى .

— ئۇنىڭدىغۇ چاتاق يوق ، لېكىن سىز كەلگۈسىدە چوقۇم مەندىن ياخشى مەسلىھەتچىگە ئېرىشىسىز .

كومولا ئاغزىدىن چىقارمىغان بولسىمۇ ، كۆڭلىدە خمنولىنى ئۇچۇن خېلى ئىزتىراپ چەكتى . خمنولىنى ئۆزىنى خاتىرجەم تۇتۇشقا تىرىشقىنى بىلەن ، لېكىن ئۇنىڭ چىرايىدىن بىر خىل غەمكىنلىك چىقىپ تۇراتتى . بۇ كومولانىڭ يۈرىكىدە ئېچىنىش تۇيغۇسىنى ئويغاتتى . لېكىن ، خمنولىنىنىڭ چىرايىدىن كىشىلەرگە بەكمۇ يېقىنچىلىق قىلىپ كەتمەيدىغان بىر خىل ھالەت سېزىلىپ تۇرىدىغان بولغاچقا ، كومولا ئۇنىڭغا ئارتۇقچە سۆزلەشنى خالىمىدى . ئۇنىڭ كۆڭۈل كۆينى سۈرۈشتۇرۇشكە تېخىمۇ ئۇرۇنمىدى . بۇگۈن كومولا خمنولىنىغا يۈرىكىدىكى سىرلارنىڭ بىرىنى قالدۇرماي ئېيتتى . لېكىن ، خمنولىنى باشتىن - ئاخىر ئۆز ئەھۋالىدىن ھېچنېمە بايان قىلماي ئولتۇردى . ئۇ ماڭغان چاغدا ، بىر خىل مەيۇسلۇق ، ھەممىنى خۇدانىڭ ئىرادىسىگە باغلاپ قويغان بىر خىل روھىي ھالەت مەڭگۈ كۆتۈرۈلمەيدىغان قارا كۆلەڭگىسىگە ئوخشاش ئۇنىڭ چىرايىغا تېپىپ چىققانىدى .

كومولا كۇن بويى ئۆينىڭ ئىش - كۇشلىرى بىلەن بولدى . قولى سەل بوشغان چاغلاردا ، ئۇنىڭغا گويا خىمنولىنىڭ ئېيتقان ھېلىقى سۆزلىرى ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلاۋاتقاندەك ، ئۇنىڭ ھېلىقى يېقىملىق كۆزلىرى ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇۋاتقاندەك بىلىنەتتى . ئۇ خىمنولىنى بىلەن نولىناكخا ئوتتۇرىسىدىكى تويىنىڭ بىكار قىلىنغىنىدىن باشقا ، خىمنولىنى ھەقتە ھېچقانداق نەرسە بىلمەيتتى .

بۇگۇن ئەتىگەن خىمنولىنى باغچىسىدىن بىر سېۋەت گۈل ئەپكېلىپ خىمونكورىغا سوۋغا قىلغانىدى . كومولا چۈشتىن كېيىن يۇيۇنۇپ كېلىپ ، بۇ گۈللەردىن گۈلچەمبىرەك توقۇدى . خىمونكورى ئۇنىڭ قېشىدا ئولتۇرۇشۇپ بەردى .

— قىزىم ، — دېدى ئۇ كومولاغا ، — بۇگۇن خىمنولىنى خوشلاشقىلى كەلگەن چاغدا ئاجايىپ بىر خىل بولۇپ قالدىم . باشقىلار نېمىلا دېسۇن ، ئۇ ھەقىقەتەن ناھايىتى ئوماق قىز ئىدى . مەن ھازىرمۇ شۇ ئويدا ، ئەگەر مېنىڭ ئاشۇنداق كېلىنىم بولغان بولسا ، قالتىس خۇش بولغان بولاتتىم . بۇ تويمۇ پۈتۈپ قالاي دېگەندى . لېكىن ، ئوغلۇمنىڭ نېمە ئويلىغىنىنى زادىلا بىلمىدىم ، ئۇ تۇرۇپلا يېنىۋالدى . بۇنىڭ سەۋەبىنى پەقەت ئۆزىلا بىلىدۇ .

خىمونكورى كېيىن ئۇ تويدىن ئۆزىنىڭ يېنىۋالغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمىدى .

شۇ ئەسنادا ، سىرتتىن ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى .

— نولىناكخامۇ نېمە ؟ — دەپ سورىدى خىمونكورى .

كومولا ھېلىقى گۈل ، گۈلچەمبىرەكلەرنى ھاپىلا - شاپىلا ئىتتىكىنىڭ ئاستىغا يوشۇردى - دە ، دەرھال پەرەنجىسىنى چۈشۈرۈۋالدى .

نولىناكخا ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن ، ئانىسى ئۇنىڭدىن سورىدى :

— خىمنو بىلەن دادىسى ھېلى مېڭىشتى ، ئۇچراتمىغانسەن ؟

— ئۇچراتتىم ، يولدا ئۇچرىشىپ قالدى . مەن پەيتۇن بىلەن

ئۇلارنى ئاپىرىپ قويۇپ كەلدىم .

— نېمىلا دېسەڭ ، دە ، ئوغلۇم ، — ئانىسى سۆزىنى داۋام قىلدى- تۇردى ، — خىمنولىنىدەك قىزلار بۇ دۇنيادا كۆپ تېپىلمايدۇ .

ئۇ خۇددى بۇ ئىشقا ئەزەلدىن نولىناكخالا قارشى چىققاندەك سۆزلىدى . نولىناكخا بۇنىڭغا ئۇنچىقماي كۈلۈپلا قويدى .

— ساڭا بۇ گەپ كۈلكىلىك تۇيۇلۇۋاتامدۇ ؟ — دەپ زەردە قىلدى ئانىسى ، — مەن خىمنولىنى بىلەن ئىككىڭلارنىڭ بېشىنى باغلاپ قويدۇم ، ھەتتا بىرىپ ئۇنىڭغا پاتىھەمنىمۇ بەردىم . كېيىن ئىچىڭگە نېمە جىن كىرىۋالدىكىن - تاڭ ، پۈتۈن پىلانىنى بىراقلا يوق قىلدىڭ . ئەمدى بۇنىڭغا ئازراقمۇ ئەپسۇسلانماسسەنمۇ ؟

نولىناكخا ئېغىز ئېچىشقا تەمشىلىپ ، ئالدى بىلەن كومولاغا نەزەر تاشلىۋىدى ، ئۇنىڭ ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالدى . ئۇلارنىڭ كۆزلىرى توقۇنۇشقان چاغدا ، خىجىلچىلىقتىن ئۆزىنى نەگە قويۇشنى بىلەلمەي قالغان كومولا دەرھال يەرگە قارىۋالدى .

— ئەپسۇس ، ئانا ، — دېدى نولىناكخا ، — سىز نېمىشقا ئوغلىڭىزغا ھەممە كىشى ھەۋەس قىلىدۇ ، ئۇنىڭغا قىز تاپماق ئىنتايىن ئوڭاي دەپ ئويلايدىغانسىز ؟ ماڭا ئوخشاش زاھىت سۈپەت كىشىگە باشقىلار بىرلا كۆرۈپ ئاشىق بولۇپ قالمىدىغان ئىش يوق !

بۇ گەپنى ئاڭلاپ كومولا يەنە بېشىنى كۆتۈردى . شۇ ھامان نولىناكخا يەنە بۇرۇلۇپ ئۇنىڭ چىرايىغا كۆز تاشلىدى . ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن چاقناپ تۇرغان شادلىق ئۇچقۇنلىرىدىن ئوڭايسىزلانغان كومولا ، ئەمدى بۇ يەردىن چىقىپ كەتمىسە بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى .

— تولا يوقىلاڭ گەپ قىلماي تېزراق كۆزۈمدىن يىتكىنە ! — دېدى خىمنوكورى ئوغلىغا قاراپ ، — گەپ قىلىۋېرىپ جۇدۇنۇمنى ئۆرلىتىپ قويىدىغان ئوخشايسەن .

ئۇلار چىقىپ كېتىشكەندىن كېيىن ، كومولا يالغۇز ئولتۇرۇپ ، خىمنولىنى ئېلىپ كەلگەن ھېلىقى گۈللەردىن يوغان بىر

گۈلچەمبىرەك ياساپ چىقتى ، ئاندىن ئۇنى بىر سېۋەتكە سېلىپ ئۇنىڭغا سۇ پۈركۈگەندىن كېيىن ، نولىناكخانىڭ كابىنىتىغا ئەپكىرىپ قويدى . بۇ گۈللەر خىمنولىنىنىڭ خەيرلىشىش ئالدىدىكى سوۋغىسى ئىكەنلىكىنى ئويلىغاندا ، ئۇنىڭ يۈرىكى ئېچىشقاندەك بولدى .

كومولا ئۆز خانىسىگە قايتىپ كىرىپ ئۆزۈنغىچە خىيال سۈرۈپ ئولتۇردى : «نولىناكخانىڭ ماڭا پات - پات قاراپ قويۇشلىرىنى نېمە دەپ چۈشىنىش كېرەك ! ؟ ئۇ مەن ھەققىدە قانداق ئويدا بولۇۋاتقاندۇ ؟ ئەجەب مېنىڭ ئېچىمدىكى سىرلارنى بىلىۋالغاندەك قارايدىغۇ ! ؟ ئىلگىرى مەن ئۆزۈمنى ئۇنىڭ كۆزىدىن قاچۇرۇپ يۈرگەن چاغلاردىغۇ ھېچ ئىش يوق ئىدى ، مانا ئەمدى مەن بۇ ئەھۋالدا ئىنتايىن ئۇڭايسىز ھالەتكە چۈشۈپ قالدىمغۇ ! ؟ بۇ بەلكىم ماڭا ئۆزۈمنىڭ كىملىكىنى يوشۇرۇپ يۈرگىنىمگە يارىشا بېرىلگەن جازادۇ ! ؟ »

ئۇ كۆڭلىدە ئۆز ئۆزى بىلەن سۆزلىشەتتى : «بەلكىم نولىناكخا ، ئانام خارىداس دېگەن بۇ قىزنى نەدىنمۇ تېپىپ كەلگەندۇ ؟ مۇنداق قائىدە بىلمەيدىغان قىزنى ئۆمرۈمدە كۆرمەپتىكەنمەن ، دەپ ئويلاۋاتقاندۇ ، ئەگەر ئۇ ھەقىقەتەن مۇشۇنداق ئويلاپ قالغان بولسا ، ئۇ چاغدا بۇ ئوي ماڭا چوقۇم ھارام بولىدۇ » .

ئۇ كەچتە ياتىدىغان چاغدا ، ئەتە نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ، كۆڭلىدىكى ھەممە گەپنى ئۇنىڭغا ئېيتىش نىيىتىگە كەلدى .

ئەتىسى تاڭ يورۇش بىلەنلا ، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ يۇيۇنۇشقا باردى ، ئاندىن گانگىدىن بىر كومزەك سۇ ئېلىپ قايتىپ كەلدى . ئادەتتىكى كۈنلەرگە ئوخشاش باشقا ئىشلارنى قويۇپ تۇرۇپ ، دەسلەپ نولىناكخانىڭ كابىنىتىنى تازىلىماقچى بولدى . لېكىن ، بۇ يەرگە كىرگەن چاغدا ، نولىناكخا ئۆز ئادىتىنىڭ ئەكسىچە كابىنىتىدىن چىقماي ئولتۇرغانىدى .

ئۆز ئىشىنى ئادەتتىكىدەك قىلالمىغىنى ئۈچۈن كومولا سەل بىئارام بولدى ۋە كەينىگە بۇرۇلۇپ ئاستا ماڭدى . لېكىن ، بىر

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

نەچچە قەدەم ماڭـمايلا ، تۇرۇپـلا ئۇنىڭ كۆڭلىگە بـ ـ نېمە كەچتى ـ دە ، جايىدا مىدىرلىماي تۇرۇپلا قالدى.

ئۇ ئاستا مېڭىپ يەنە نولىناكخانىڭ كابىنىتىنىڭ ئالدىغا كەل-دى . شۇ تاپتا ئۆزىنىڭ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى ئۇ ئۆزىمۇ بىلمەي-تتى . ئۇنىڭغا شۇ تاپتا پۈتكۈل دۇنيا ئىس ـ تۈتەكلەر ئىچىدە قالغاندەك تۇيۇلدى . ئۇ ئۆزىنىڭ ئىشىك ئالدىدا قانچىلىك تۇرۇپ قالغانلىقىنىمۇ سەزمەيتتى .

ئۇ كۈتۈلمىگەندە كابىنىتىدىن چىقىپ ئۇدۇلىدا توختىغان نو-لىناكخانى كۆرۈپ قالدى ، گويا قاتتىق ئۇيقۇدىن چۆچۈپ ئويغانغاز-دەك بولدى ـ دە ، دەرھال تىز پۈكۈپ ئۇنىڭ ئايىغىغا باش قويدى ، ئۇنىڭ تېخى قۇرۇمىغان چاچلىرى نولىناكخانىڭ ئاياغلىرىغا قىر-چىنتالدەك يېيىلدى . تەزىمدىن كېيىن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ نولى-ناكخانىڭ قېشىدا ھەيكەلدەك قېتىپ تۇرۇپ قالدى . ئۇ نە پەرەنجە-سىنىڭ چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى ، نە نولىناكخانىڭ ئۇنىڭ چىرايىغا كۆز ئۇزمەي قاراپ تۇرغانلىقىنى سەزمەيتتى . ئۇ ھەممە نەرسىنى ئۇنتۇغاندى . شۇ ئەسنادا ئۇنىڭغا تۇيۇقسىز بىر ۋەھىي كەلگەندەك بولدى ـ دە ، ئىنتايىن قەتئىي ئاۋازدا ۋارقىرىۋەتتى :

— مەن كومولا بولىمەن !

بۇ سۆز ئېغىزدىن چىقىش بىلەن تەڭلا ، ئۇ ئۆزىنى گاراڭلىق-تىن ئويغانغاندەك ، ئۆزىنىڭ ئەمدىلا ئورنىغا چۈشكەن كۆڭلىنى يەنە بىسەرەمجانلىققا چۈشۈرۈپ قويغاندەك ھېس قىلدى . پۈتۈن ۋۇجۇدى ئىختىيارسىز لاغىلداپ تىترەۋاتقان كومولا يەنە بېشىنى تۆۋەن سالدى . ئۇ كۆڭلىدە دەرھال ئۆيدىن چىقىپ كەتمىسە بولماي-دىغانلىقىنى ھېس قىلىپ تۇرسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ پۈتىنى يۆتكە-گۈدەك مادارى قالمىغاندى . ئۇ ئۆزىنىڭ پۈتكۈل كۈچ ـ قۇۋۋىتى-نى ، بارلىق غەيرەت ـ شىجائىتىنى نولىناكخانىڭ ئايىغىغا يىغ-لىشقا ، «مەن كومولا !» دېگەن سۆزنى ئېيتىشقا سەرپ قىلىۋەتكە-نىدى . ئەمدى ئۇنىڭغا ئۆز خىجالىتىنى يوشۇرۇشقا سەرپ قىلغۇ-دەك ھېچنېمە قالمىغانىدى . ئۇ ئەمدى ئۆزىنى پۈتۈنلەي نولىناكخا-

نىڭ ئىختىيارىغا تاپشۇردى .

نولىناكخا ئاستا ـ ئاستا ئۇنىڭ قوللىرىنى تارتتى ۋە ئۇنىڭ قولىغا سۆيۈپ تۇرۇپ پىچىرلىدى :

— بىلىمەن ! سىز مېنىڭ كومولايىم ! يۇرۇڭ ، مەن بىلەن ئۆيگە كىرىڭ .

ئۇ قىزنى كابېنتىغا ئېلىپ كىردى ، كومولا توقۇغان گۈلچەمبىرەكنى ئۇنىڭ بوينىغا ئېسىۋېتىپ :

— كېلىڭ ، خۇداغا شۈكۈر ئېيتايلى ، — دېدى .

ئۇلار يانمۇيان ئولتۇرۇپ ئاپئاق قارەك مەرمەر بېيىتىلغان يەرگە سەجدە قىلىشۋاتقان چاغدا ، دېرىزىدىن چۈشۈپ تۇرغان سەھەر ئاپتىپى ئۇلارنىڭ باشلىرىنى مېھىر نۇرى بىلەن يورۇتتى .

كومولا ئورنىدىن تۇرۇپ چەكسىز ئېھتىرام بىلەن نولىناكخاغا يەنە بىر قېتىم تەزىم قىلدى . بۇ قېتىم ئۇ قەددىنى رۇسلىغاندا ، ئۇنىڭدا ھېلىقى ئازابلىق خىجىلچىلىقتىن ئەسەر قالمىغانىدى . ئۇ بۇ چاغدا ئۆزىنى زىيادە ھاياجانغا سالىدىغان ئاللىقانداق بىر خۇشاللىق ھېس قىلغىنىمۇ يوق ، بەلكى ئۆزىنى گويا ئېغىر بىر يۈكتىن قۇتۇلۇپ خاتىرجەملىككە ئېرىشكىنىگە شۈكۈر ئېيتىۋاتقان ھالەتتە سېزەتتى . بۇ تۇيغۇلار خۇددى تاڭ قۇياشىغا ئوخشاش ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى ئىللىتقانىدى . ئۆزىنى نولىناكخاغا بېغىشلاش قىزغىنلىقى ئۇنىڭ قەلبىگە ھۆكۈمرانلىق قىلغان ؛ گويا ئۇنىڭ تاۋاپ سۈپىسى ئالدىدا كۆيدۈرۈۋاتقان كۈجىلىرىدىن چىقىۋاتقان سۈسقىنا ئىسلار پۈتكۈل دۇنيانى كۆرۈنمەس قىلىۋەتكەندەك ئىدى .

ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن قەيەردىندۇر كەلگەن كۆز ياشلار بۇلدۇقلاپ چىقىشقا باشلىدى . ياش تارام ـ تارام تۆكۈلەتتى . بۇ خۇشاللىق يېشى ئىدى . بۇ ياش ئۇنىڭ يەگانە ھاياتىنى خىرەلەشتۈرگەن غەم ـ غۇسسە بۇلۇتلىرىنى يۇيۇپ تاشلىدى .

نولىناكخا ئۇنىڭغا باشقا ھېچنېمە دېمىدى ، ئۇنىڭ ماڭلىيىغا چۈشۈپ قالغان ھۆل چاچلىرىنى كەينىگە قايرىپ قويدى ـ دە ، ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

كومولا ئۆز مېھرىنى قانغۇچە ئىزھار قىلالمىغانىدى ، يالقۇ-

www.uyghurkitap.com

لۇق ھېسلار ھە دېسە ئۇنىڭ يۈرىكىنى غىدىقلاپ ئۇنى ئۇخلىتىپ كىنى بىراقلا ئىزھار قىلىشقا ئالدىرىتاتتى . ئۇ ھېسلارنى ھۇجرىسىغا كىردى ، بويىنىدىكى گۈلچەمبىرەكنى ئېلىپ مەندىل سەندەل ئاياغنىڭ ئۈستىگە قويدى ، ئاندىن ئاياغنى ئېلىپ پېشانىسىگە تەككۈزگەندىن كېيىن ، ئۇنى ھۆرمەت بىلەن يەنە ئۆز جايىغا قويۇپ قويدى .

كېيىن ئۇ خۇددى پەرىشتىلەرنىڭ خىزمىتىنى قىلىۋاتقاندەك قىزغىنلىق بىلەن ئۆزىنىڭ كۈندىلىك ئىشىغا تۇتۇندى . ئۇ ھەر بىر ئىشىنى تۇگەتكەندە خۇشاللىقتىن خۇددى ئۆزىنى قانات ياساپ ئۇچۇۋاتقاندەك ھېس قىلاتتى . خۇداغا ھەمدۇ سانالار ئېيتاتتى .

— نېمە بولدىڭىز ، قىزىم؟ — دەۋەتتى خىمونكورى ، — قاراڭا ، ئۆينى چىنىدەك تازىلىۋەتكىنىڭىزنى ، باشقىلار بۇنى كۆرسە ئۆينى بىركۈنلىك ئىچىدىلا باشقىلا بىر تۈسكە كىرگۈزۈپ قويىدىغان ئوخشايدۇ ، دەپ ئويلاپ قالمىسۇن ، يەنە .

ئىشلارنى تۇگەتكەندىن كېيىن ، كومولا يىگىنە ئىشىنى قىلمىدى ، ئىشكىنى ئېتىپ خانىسىگە كىرىپ ئولتۇردى . شۇ ئەسنادا ، نولىناكخا بىر سېۋەت گۈل كۆتۈرۈپ ئۇنىڭ قېشىغا كىردى .

— كومولا ، — دېدى ئۇ ، — ماۋۇ گۈللەرنى سۇغا چىلاپ قويۇڭ ، بۇگۈن كەچقۇرۇن ئانامنىڭ ئالدىغا ئىككىمىز پاتمە سوراپ كىرىمىز .

— مەن تېخى سىزگە ئەھۋالدىمنى تولۇق ئېيتىپ بېرمىدىمغۇ ، — دېدى كومولا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ .

— سىز ئېيتىپ بەرگۈدەك ھېچنېمە قالمىدى . مەن ھەممىدىن خەۋەر تاپتىم ،— دېدى نولىناكخا .

كومولا پەرەنجىسىنى يۇزىگە چۈشۈرۈۋالدى .

— لېكىن ، ئانام... — ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى .

نولىناكخا ئۇنىڭ پەرەنجىسىنى قايرىپ تۇرۇپ :

— ئانام ئۆمرىدە تالاي كىشىلەرنىڭ گۇناھىنى كەچۈرگەن ، سىز ھېچقانداق گۇناھ قىلمىغان تۇرۇقلۇق ، ئۇ سىزنى كەچۈرمەي قالارمۇ ! — دېدى .

[General Information]
书名=沉船　维吾尔文
SS号=40256043